

Forbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV

Ráiteas Tionchair Timpeallachta

Imleabhar 3C – CMSA

AN CLÁR ÁBHAR

1	RÉAMHRÁ	1
1.1	RÉAMHRÁ.....	1
1.2	LEAGAN AMACH AN EIS	4
2	DAOINE – DAONRA AGUS EACNAMAÍOCH.....	1
2.1	RÉAMHRÁ.....	1
2.2	MODHEOLAÍOCHT	1
2.2.1	Scóip an Mheasúnaithe	1
2.2.2	Foinsí Faisnéise	2
2.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	3
2.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	3
2.4.1	An Daonra.....	3
2.4.2	Fostaíocht agus Gníomhaíocht Gheilleagrach	11
2.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA.....	14
2.5.1	Déan Faic	14
2.5.2	Céim na Tógála	15
2.5.3	Céim Oibríoch.....	15
2.5.4	Díchoimisiúnú	15
2.6	BEARTA MAOLAITHE	16
2.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	16
2.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	16
2.9	CONCLÚIDÍ	17
3	DAOINE – ÚSÁID TALÚN	1
3.1	RÉAMHRÁ.....	1
3.2	MODHEOLAÍOCHT	1
3.2.1	Scóip an Mheasúnaithe	1
3.2.2	Foinsí Faisnéise	2
3.2.3	Measúnú ar an mBonnlíne	3
3.2.4	Measúnú ar Mhéid an Tionchair	6
3.2.5	Measúnú ar Shuntasacht an Tionchair.....	7
3.2.6	Comhairliúchán.....	9
3.2.7	Deacrachtaí a tháinig aníos.....	9
3.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	11
3.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	11
3.4.1	Úsáid Talún feadh an Tionscadail Ailínithe a Bheartaítear	11
3.4.2	Cineálacha ithreach i nDáileachtaí Talún feadh an Ailínithe a Bheartaítear	17
3.4.3	Aicmiú na nDáileachtaí Talún.....	18
3.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA.....	18
3.5.1	Déan Faic	18

3.5.2	Céim na Tógála	18
3.5.3	An Chéim Oibríoch	22
3.5.4	Díchoimisiúnú	24
3.6	BEARTA MAOLAITHE	24
3.6.1	Céim na Tógála	24
3.6.2	An Chéim Oibríoch	26
3.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	26
3.7.1	Tionchar Iarmharach ar Leibhéal Náisiúnta agus Réigiúnach	27
3.7.2	Tionchar Iarmharach feadh na Forbartha a Bheartaítear laistigh den CMSA ...	27
3.7.3	Tionchar Iarmharach ar Dháileachtaí Talún Aonair	28
3.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	29
3.9	CONCLÚIDÍ	29
4	DAOINE – TURASÓIREACHT AGUS TAITNEAMHACHT.....	1
4.1	RÉAMHRÁ.....	1
4.2	MODHEOLAÍOCHT	1
4.2.1	Scóip an Mheasúnaithe	1
4.2.2	Foinsí Faisnéise	3
4.2.3	Treoirlínte Fháilte Éireann maidir lena nDéileáiltear le Turasóireacht i Ráiteas Tionchair Timpeallachta	4
4.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	4
4.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	5
4.4.1	Cur Síos ar na Príomhnithe is Díol Spéise agus Príomhthaitneamhachtaí do Thurasóirí sa Cheantar.....	5
4.4.2	Cur síos ar na Gníomhaíochtaí agus Imeachtaí Caitheamh Aimsire do Chuariteoirí	9
4.4.3	Cur síos ar Sholáthraithe Lóistín	11
4.4.4	Luach na Turasóireachta don Cheantar	11
4.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA.....	12
4.5.1	Déan Faic	12
4.5.2	Céim na Tógála	13
4.5.3	An Chéim Oibríoch	13
4.5.4	Díchoimisiúnú	15
4.6	BEARTA MAOLAITHE	16
4.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	16
4.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	16
4.9	CONCLÚID	17
5	DAOINE – RÉIMÍS LEICTREACHA AGUS MAIGHNÉADACHA.....	1
5.1	RÉAMHRÁ.....	1
5.2	MODHEOLAÍOCHT	2
5.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	5

5.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	5
5.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA	5
5.5.1	Déan Faic	5
5.5.2	Céim na Tógála	5
5.5.3	An Chéim Oibríoch	5
5.5.4	Díchoimisiúnú	15
5.6	BEARTA MAOLAITHE	15
5.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	15
5.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	15
5.9	CONCLÚIDÍ	16
6	FLÓRA AGUS FÁNA	1
6.1	RÉAMHRÁ.....	1
6.1.1	Cuspóirí	2
6.1.2	Comhthéacs na gCáipéisí Reachtúla agus Treorach.....	3
6.1.3	Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin (Comhthéacs Éiceolaíochta) ..	6
6.1.4	Cur Síos ar an Tionscadal	7
6.1.5	Srianta agus Deacrachtaí Teicniúla	8
6.2	MODHEOLAÍOCHT	9
6.2.1	Comhairliúchán agus Sainathint Srianta	9
6.2.2	Cur Chuige Deartha an Tionscadail	15
6.2.3	Staidéar ar Fhoinsí Faisnéise.....	16
6.2.4	Staidéir Allamuigh.....	17
6.2.5	Meastóireacht ar Shuntasacht na hÉiceolaíochta	29
6.2.6	Measúnú ar an Tionchar agus Suntasacht an Tionchair.....	32
6.2.7	Measúnú Oiriúnachta	39
6.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	40
6.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	41
6.4.1	Limistéir Chaomhantais Shainithe	41
6.4.2	Suíomhanna Neamhshainithe lena mbaineann Tábhacht Chaomhnaithe.....	47
6.4.3	Flóra Neamhchoitianta agus faoi Chosaint	50
6.4.4	Gnáthóga	51
6.4.5	Fána.....	66
6.4.6	Speicis Choimhthíocha Ionracha.....	85
6.4.7	Príomhghabhadóirí éiceolaíochta.....	85
6.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA	91
6.5.1	An Cás ‘Déan Faic’	91
6.5.2	Tionchar Tógála.....	91
6.5.3	Tionchar Oibríúcháin	106
6.5.4	Díchoimisiúnú	119
6.6	BEARTA MAOLAITHE	120

6.6.1	Maolú trí Sheachaint.....	120
6.6.2	Maolú trí Laghdú.....	121
6.6.3	Maolú trí Réiteach	129
6.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	130
6.7.1	MONATÓIREACHT	142
6.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	142
6.9	CONCLÚID	144
7	ITHREACHA, GEOLAÍOCHT AGUS HIDRIGEOLAÍOCHT	1
7.1	RÉAMHRÁ.....	1
7.2	MODHEOLAÍOCHT	1
7.2.1	Comhthéacs Reachtaíochta agus Beartas.....	8
7.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	8
7.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	8
7.4.1	Topagrafaíocht agus Geomoirfeolaíocht	8
7.4.2	Ithreacha.....	9
7.4.3	Geolaíocht	10
7.4.4	Hidrigeolaíocht.....	15
7.4.5	Limistéir a bhfuil Tábhacht Oidhreachta Geolaíche Leo	19
7.4.6	Suíomhanna Mianadóireachta Reatha agus Stairiúla.....	21
7.4.7	Talamh Éillithe	21
7.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA.....	26
7.5.1	Déan Faic	26
7.5.2	Céim na Tógála	26
7.5.3	An Chéim Oibríoch	30
7.5.4	Díchoimisiúnú	31
7.6	BEARTA MAOLAITHE	31
7.6.1	Céim na Tógála	31
7.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	33
7.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	34
7.9	CONCLÚIDÍ	34
8	UISCE.....	1
8.1	RÉAMHRÁ.....	1
8.2	MODHEOLAÍOCHT	1
8.2.1	Comhthéacs na Reachtaíochta	7
8.2.2	Scóip an Mheasúnaithe	8
8.2.3	Achoimre ar an Dearadh	9
8.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	10
8.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	10
8.4.1	Hidreolaíocht	11
8.4.2	Ceanglais na Creat-Treorach Uisce	12

	8.4.3	Cáilíocht an Uisce Dromchla	17
8.5		TIONCHAR FÉIDEARTHA	25
	8.5.1	Déan Faic	25
	8.5.2	Céim na Tógála	25
	8.5.3	An Chéim Oibríoch	30
	8.5.4	Díchoimisiúnú	31
8.6		BEARTA MAOLAITHE	31
	8.6.1	Céim na Tógála	31
	8.6.2	Foraoisí a Leagan.....	32
	8.6.3	Oibreacha i gcóngar Sruthchúrsaí.....	33
	8.6.4	Rianta Rochtana Sealadacha agus Bunsraitheanna Túir a Sholáthar.....	35
	8.6.5	Seoltóirí a Shreangú.....	36
8.7		TIONCHAR IARMHARACH.....	37
8.8		IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	37
8.9		CONCLÚIDÍ	38
9		AER – TORANN AGUS CREATHADH	1
	9.1	RÉAMHRÁ.....	1
	9.2	MODHEOLAÍOCHT	1
	9.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	4
	9.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	4
	9.4.1	Suirbhé ar Thorann Bonnlíne	4
	9.4.2	Torthaí an tSuirbhé ar Thorann	7
	9.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA.....	12
	9.5.1	Déan Faic	13
	9.5.2	Céim na Tógála	13
	9.5.3	An Chéim Oibríoch	21
	9.5.4	Díchoimisiúnú	26
	9.6	BEARTA MAOLAITHE	27
	9.6.1	Maolú i gCéim na Tógála.....	27
	9.6.2	Maolú Torainn sa Chéim Oibríoch.....	29
	9.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	29
	9.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	29
	9.9	CONCLÚIDÍ	30
10		AER – CAIGHDEÁN AGUS AERÁID	1
	10.1	RÉAMHRÁ.....	1
	10.2	MODHEOLAÍOCHT	2
	10.2.1	Beartas agus Comhthéacs na Reachtaíochta agus Caighdeán Cháilíocht an	
Aeir	3		
	10.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	8
	10.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	8

10.4.1	An tAthrú Aeráide	8
10.4.2	Cáilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh	14
10.4.3	Astaíochtaí eile san atmaisféar	19
10.4.4	Miotail Throma agus Truailleáin Orgánacha	20
10.4.5	Sil-Leagan Deannaigh	21
10.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA	21
10.5.1	Déan Faic	21
10.5.2	Céim na Tógála	21
10.5.3	An Chéim Oibríoch	26
10.5.4	Céim an Díchoimisiúnaithe	27
10.6	BEARTA MAOLAITHE	27
10.7	TIONCHAR IARMHARACH	27
10.8	IDIRCHADREAMH IDIR TIONCHAR NA DTOSCA COMHSHAOIL	28
10.9	CONCLÚIDÍ	29
11	AN TÍRDHREACH	1
11.1	RÉAMHRÁ	1
11.2	MODHEOLAÍOCHT	2
11.2.1	Scóip an Mheasúnaithe	2
11.2.2	Treoirlínte	4
11.2.3	Limistéar Measúnaithe don EIS	4
11.2.4	Staidéar ar Fhoinsí agus Suirbhé Láithreán	4
11.2.5	Sainmhínte na dTéarmaí a Úsáidtear sa Chaibidil seo	5
11.2.6	Aonaid Tírdhreacha	7
11.2.7	Léarscáiliú ZTV (Crios Infheictheachta Teoiriciúla)	8
11.2.8	Láithreacha Fótamontáise	8
11.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	13
11.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	13
11.4.1	Comhthéacs agus Saintréithe an Tírdhreacha	13
11.4.2	Luach an Tírdhreacha	15
11.4.3	Cur Síos Mionsonraithe ar na hAonaid Tírdhreacha	18
11.4.4	Achoimre ar Luach an Tírdhreacha	29
11.4.5	Achoimre – Cumas an Tírdhreacha	29
11.4.6	Achoimre – Íogaireacht an Tírdhreacha	29
11.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA	30
11.5.1	Déan Faic	30
11.5.2	Céim na Tógála	30
11.5.3	An Chéim Oibríoch	31
11.5.4	Cur Síos ar an Tionchar Féideartha Tírdhreacha agus Amhairc ar Aonaid Tírdhreacha	42
11.5.5	Díchoimisiúnú	85

11.6	BEARTA MAOLAITHE	85
11.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	86
11.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	86
11.9	CONCLÚIDÍ	87
12	SÓCMHAINNÍ ÁBHARTHA – GINEARÁLTA	1
12.1	RÉAMHRÁ.....	1
12.2	MODHEOLAÍOCHT	1
12.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	3
12.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	3
	12.4.1 Measúnú Bonnlíne – Fónais.....	3
	12.4.2 Measúnú Bonnlíne – Eitlíocht.....	4
	12.4.3 Measúnú Bonnlíne – Dramhaíl.....	4
12.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA.....	4
	12.5.1 Déan Faic	4
	12.5.2 Céim na Tógála	4
	12.5.3 An Chéim Oibríoch	6
	12.5.4 Díchoimisiúnú	7
12.6	BEARTA MAOLAITHE	7
	12.6.1 Tógáil.....	7
	12.6.2 Oibriú	12
12.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	13
	12.7.1 Píblíne Gháis	13
	12.7.2 Línte Leictreachais agus Teileachumarsáid.....	13
	12.7.3 Aerpháirceanna	13
	12.7.4 Eitilt Balún.....	13
	12.7.5 Dramhaíl.....	13
12.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	14
12.9	CONCLÚIDÍ	14
13	SÓCMHAINNÍ ÁBHARTHA – TRÁCHT	1
13.1	RÉAMHRÁ.....	1
13.2	MODHEOLAÍOCHT	1
13.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	6
13.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	6
	13.4.1 An Bonneagar Bóithre atá Ann Cheana Féin.....	6
	13.4.2 Sábháilteacht ar Bhóithre	12
	13.4.3 Rochtain ar Shuíomhanna.....	13
13.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA.....	13
	13.5.1 Déan Faic	14
	13.5.2 Céim na Tógála	14
	13.5.3 An Chéim Oibríoch	21

	13.5.4 Díchoimisiúnú	21
13.6	BEARTA MAOLAITHE	21
	13.6.1 Céim na Tógála	21
	13.6.2 An Chéim Oibríoch	24
13.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	24
13.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	25
13.9	CONCLÚIDÍ	25
14	OIDHREACTH CHULTÚRTHA.....	1
14.1	RÉAMHRÁ.....	1
	14.1.1 Creat Dílíúil	1
14.2	MODHEOLAÍOCHT	5
	14.2.1 Achoimre ar an Modheolaíocht	5
	14.2.2 Comhairliúchán.....	9
14.3	SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR	9
14.4	AN STAID FAOI LÁTHAIR	10
	14.4.1 An Tírdhreach (Muineachán go dtí an Cabhán)	10
	14.4.2 Cúlra Seandálaíochta agus Stairiúil	13
	14.4.3 Measúnú Deisce – Seandálaíocht.....	23
	14.4.4 Measúnú Deisce - Ailtireacht.....	34
	14.4.5 Suirbhé Bealaigh	37
14.5	TIONCHAR FÉIDEARTHA.....	47
	14.5.1 Réamhrá.....	47
	14.5.2 Measúnú ar Thionchar.....	47
	14.5.3 Céim na Tógála	49
	14.5.4 An Chéim Oibríoch	61
	14.5.5 An Chéim Oibríoch - Oibreacha Cothabhála / Uasghrádaithe	70
	14.5.6 Díchoimisiúnú	70
	14.5.7 Tionchar Indíreach.....	71
14.6	BEARTA MAOLAITHE	71
	14.6.1 Céim na Tógála - Tionchar Fisiceach Díreach	71
	14.6.2 An Chéim Oibríoch	77
	14.6.3 An Chéim Oibríoch - Oibreacha Cothabhála / Uasghrádaithe	77
	14.6.4 Tionchar Indíreach.....	77
14.7	TIONCHAR IARMHARACH.....	78
	14.7.1 Seandálaíocht.....	78
	14.7.2 Ailtireacht	79
14.8	IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL	80
14.9	CONCLÚID	81

LIOSTA NA BHFÍORACHA

Fíor 1.1:	An Chuid den Chiorcad Tarchuir atá suite sa CMSA	2
Fíor 3.1:	Suntasacht an Tionchair ar Dháileachtaí Talún.....	8
Fíor 4.2:	Radharc ar Loch Mucnú	6
Fíor 4.3:	Léarscáil de Shlí Mhuineacháin.....	7
Fíor 4.4:	Radhairc ó Lochán Leagha.....	8
Fíor 5.1:	Léarscáil den Idirnascaire a bheartaítear ina dTaispeántar an Línebhealach Tarchuir a Bheartaítear	3
Fíor 5.2:	(a) Léarscáil den Túr Laitise Trasuímh a Bheartaítear (b) den Fhorbairt a Bheartaítear a Léiríonn an Suíomh Garbh ina bhfuil an Chuid Trasuímh	4
Fíor 5.3:	Próifíl an Réimse Mhaighnéadaigh Ríofa le haghaidh Chumraíocht Bheartaithe na dTúr Laitise Ciorcaid Shingil le haghaidh Buaiclóid Ghearrthearma agus Meánlód	8
Fíor 5.4:	Próifíl Ríofa an Réimse Leictirigh le haghaidh Chumraíocht na dTúr Laitise Ciorcaid Shingil a Bheartaítear	10
Fíor 5.5:	Próifíl Ríofa an Réimse Mhaighnéadaigh le haghaidh Chumraíocht an Túir Trasuímh a Bheartaítear le haghaidh Meánlódála agus Buaiclódála ar feadh Tréimhse Ghearr	12
Fíor 6.1:	Rangaítear na príomhshuíomhanna bunaithe ar na meánáirimh éin is airde agus is ísle a taifeadadh le linn suirbhéanna.....	73
Fíor 6.2:	Claonadh Eitilte Ealaí	128
Fíor 9.1:	Láithreacha Monatóireachta ar Thorann ag Bábhún Tógála.....	19
Fíor 9.2:	Leibhéal Torainn ó Líne Ciorcaid Shingil 400 kV in Aimsir Fhliuch	24
Fíor 9.3:	Sampla de Phíosa de Bhacainn Torainn Feistithe go Sealadach	28
Fíor 10.1:	Criosanna Cáilíochta Aeir in Éirinn.....	7
Fíor 11.1:	Aonaid Tírdhreacha	7
Fíor 11.2:	Amharcphointe 3 (radharc lánléargais)	79

Fíor 11.3:	Amharcphointe 4.....	80
Fíor 11.4:	Amharcphointe 1.....	81
Fíor 11.5:	Fótamontáis 2 ón L4700.....	82
Fíor 11.6:	Amharcphointe 3 ón L4700.....	83

LIOSTA NA DTÁBLAÍ

Tábla 2.1:	Struchtúr agus Athrú Daonra ar Leibhéal Náisiúnta, Réigiúnach agus Áitiúil	3
Tábla 2.2:	Ceadanna Pleanála ar Marthain	7
Tábla 2.3:	Daoine atá 15 Bliana d’Aois nó Níos Sine arna Rangú de réir Príomhstádas Eacnamaíochta, 2011.....	11
Tábla 2.4:	Daoine atá 15 Bliana d’Aois nó Níos Sine arna Rangú de réir Earnáil Fostaíochta, 2011 13	
Tábla 3.1:	Critéir maidir le hAicmiú na hÍogaireachta.....	5
Tábla 3.2:	Na Critéir agus an Mhodheolaíocht chun Measúnú a Dhéanamh ar Mhéid an Tionchair .6	
Tábla 3.3:	Staitisticí Talmhaíochta agus Foraoiseachta maidir le Contae an Chabháin, le Contae Mhuineacháin, leis an Stát agus le Dáileachtaí Talún a measúnaíodh feadh an Línebhealaigh a Bheartaítear 13	
Tábla 4.1:	Líon agus Luach na gCuaríteoirí Thar Lear 2012.....	11
Tábla 6.1:	Oibreacha agus Tréimhsí Suirbhé a Rinneadh	17
Tábla 6.2:	Critéir a úsáidtear chun Tábhacht Éiceolaíochta na Láithreán a Mheasúnú.....	30
Tábla 6.3:	Critéir a Úsáidtear sa Mheasúnacht Tionchair Éiceolaíochta.....	34
Tábla 6.4:	Critéir le haghaidh Méid an Tionchair a Mheasúnú	35
Tábla 6.5:	Critéir le haghaidh an Tionchar ar Speicis Éan a mheasúnú	37
Tábla 6.6:	Maitrís Suntasachta: Méid agus Íogaireacht a Chur le Chéile chun Leibhéal Suntasachta an Tionchair Fhéideartha ar Speicis Éan a Mheasúnú	39
Tábla 6.7:	Suíomhanna Sainithe le haghaidh Chaomhnú an Dúlra laistigh de 5 km ón Ailíniú laistigh den CMSA (Cuirtear suíomhanna atá níos mó ná 5 km san áireamh i gcás go sainithnítear bealach le haghaidh cineálacha tionchair)	43

Tábla 6.8:	Suíomhanna Neamhshainithe lena mbaineann Luach Éiceolaíochta i gCóngar an Ailínithe laistigh den CMSA	47
Tábla 6.9:	Speicis Neamhchoitianta Phlandaí agus Speicis Phlandaí faoi Chosaint a Taifeadh Roimhe Seo sa Limistéar Staidéir	50
Tábla 6.10:	Aibhneacha Móra agus Sruthanna Móra a dTrasnaíonn an tAilíniú a Bheartaítear iad agus Fad na dTúr is Cóngaraí	59
Tábla 6.11:	Achoimre agus Measúnú ar Eochairlimistéir Éan agus ar Eochairspeicis Éan laistigh den CSMA 76	
Tábla 6.12:	Mamaigh faoi Chosaint atá le Sonrú sa CMSA agus an Stádas Dílithúil	78
Tábla 6.13:	Gníomhaíocht Broc a Taifeadh le linn Suirbhéanna Allamuigh laistigh den CMSA	81
Tábla 6.14:	Measúnú Achoimre ar Phríomhghabhóirí Éiceolaíochta agus ar Phríomhláithreacha Éiceolaíochta laistigh den CMSA	86
Túr 6.15:	An Tionchar a bhaineann le Túir a Lonnú i nGach Cineál Gnáthóige laistigh den CMSA ...	94
Tábla 6.16:	Líon na nGnéithe de Ghnáthóga Coillearnaí Líní a bheidh Faoin Ailíniú agus an Measúnú ar an Tionchar	96
Tábla 6.17:	Limistéir Choillearnaí atá trasnaithe ag an Ailíniú a Bheartaítear	97
Tábla 6.18:	Achoimre ar Thionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Phríomhghabhóirí Éiceolaíochta Sainaitheanta laistigh den CMSA	103
Tábla 6.19:	Achoimre ar Thionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Phríomhghabhóirí Éiceolaíochta Sainaitheanta laistigh den CMSA	111
Tábla 6.20:	Achoimre ar Thionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Phríomhghabhóirí Éiceolaíochta Sainaitheanta laistigh den CMSA	117
Tábla 6.20:	Achoimre ar Thionchar Iarmharach (tar éis maolú a ghlacadh) atá ábhartha do Phríomhghabhóirí Éiceolaíochta ar Leith a Bhaineann le Céim na Tógála.....	131
Tábla 6.21:	Achoimre ar Thionchar Iarmharach (tar éis maolú a ghlacadh) atá ábhartha do Phríomhghabhóirí Éiceolaíochta ar Leith a bhaineann leis an gCéim Oibríoch.....	139
Tábla 7.1:	Sainmhínte ar Mhéid an Tionchair	5
Tábla 7.2:	Critéir Mheasúnaithe.....	7
Tábla 7.3:	Rangú Fo-Ithreacha ag Láithreacha Túir.....	11
Tábla 7.4:	Sainmhínte ar Uiscígh.....	17
Tábla 7.5:	Catagóirí Baol Screamhuisce	18

Tábla 7.6:	Baol Screamhuisce feadh an Línebhealaigh	19
Tábla 7.7:	Limistéir Oidhreachta Geolaíche feadh an Línebhealaigh	20
Tábla 7.8:	Suíomhanna Talún Éillithe Féideartha laistigh de 200m ón Línebhealach Lasnairde a Bheartaítear 23	
Tábla 8.1:	Critéir Shuntasachta agus Samplaí	3
Tábla 8.2:	Critéir Mhéide agus Samplaí	5
Tábla 8.3:	Measúnacht Tionchair ar Chritéir – Mairís.....	6
Tábla 8.4:	Gnéithe Uisce Dromchla agus Ceantair Hidriméadracha feadh an Ailínithe.....	12
Tábla 8.5:	Roghnú Ranguithe an WFD le haghaidh na Móraibhneacha feadh an Ailínithe.....	13
Tábla 8.6:	An Gaol idir Innéacsanna Bitheacha agus Ranguithe um Cháilíocht Uisce.....	17
Tábla 8.7:	Roghnú Innéacsanna Bitheacha (1997-2013) le haghaidh na Móraibhneacha feadh an Ailínithe a bheartaítear	19
Tábla 8.8:	Córas Aicmiúcháin Trófach le haghaidh Lochanna	22
Tábla 8.9:	An Tábhacht a Bhaineann le Gnéithe Uisce Dromchla	24
Tábla 8.10:	Achoimre ar an Tionchar Tógála	30
Tábla 8.11:	An Fad idir Túir agus Sruthanna / Lochanna Íogaire.....	33
Tábla 9.1	Nóta Treorach maidir le Torann i ndáil le Gníomhaíochtaí Sceidealaithe, an Dara hEagrán, EPA 2006 6	
Tábla 9.2:	Leibhéil Torainn Bonnline i Rith an Lae 2013.....	7
Tábla 9.3	Leibhéil Torainn Bonnline i Rith na hOíche 2013.....	8
Tábla 9.4:	Leibhéil Torainn an Ghléasra le linn Chéim na Tógála	13
Tábla 9.5:	Gnáth-Uasleibhéil Torainn a Cheadaítear ag Aghaidh Áiteanna Cónaithe le linn Gníomhaíochtaí Tógála	16
Tábla 9.6:	Torthaí na Monatóireachta ar Thorann Bonnline ag Bábhún Tógála	18
Tábla 9.7:	Leibhéil Torainn Thuartha ó Thógáil an Chlóis Stórála le haghaidh Ábhar Tógála.....	19
Tábla 9.8:	Leibhéil Torainn Thuartha ó Úsáid an Chlóis Stórála le haghaidh Ábhar Tógála	19

Tábla 9.9:	An Creathadh Incheadaithe le linn Tógáil Bóithre d’Fhonn an Baol Damáiste d’Fhoirgnimh a Íoslághdú	21
Tábla 9.10:	Achoimre ar Luachanna Torainn	24
Tábla 9.11:	Measúnú Bonnlíne díreach faoin Líne 400 kV Reatha ag Bogganstown	25
Tábla 9.12:	Measúnú Bonnlíne faoin Líne 400 kV Reatha ag Fostáisiún Fhearann na Coille	25
Tábla 10.1:	Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Ocsaídí Nítriúla (NO _x)	15
Tábla 10.2:	Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Dé-ocsaíd Sulfair (SO ₂).....	16
Tábla 10.3:	Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Aonocsaíd Charbóin (CO)	17
Tábla 10.4:	Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Ózón	17
Tábla 10.5:	Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Ábhar Cáithníneach (PM ₁₀)	18
Tábla 10.6:	Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Ábhar Cáithníneach (PM _{2.5})	19
Tábla 11.1:	Crostagairt idir Túir, Aonaid Tírdhreacha, Fótamontáisi agus Fíoracha	7
Tábla 11.2:	Sraith Iomlán Fótamontáisi	11
Tábla 11.3:	Achoimre ar Chumas agus ar Íogaireacht an Tírdhreacha	30
Tábla 13.1:	Bóithre Náisiúnta a bhFéadfadh Tionchar a Bheith orthu	9
Tábla 13.2:	Bóithre Réigiúnacha a bhFéadfadh Tionchar a Bheith orthu	9
Tábla 13.3:	Bóithre Áitiúla a bhFéadfadh Tionchar a Bheith orthu.....	9
Tábla 13.4:	Timpistí Bóthair feadh na mBealaí Tarlaithe a Bheartaítear, 2005 - 2012	12
Tábla 13.5:	Cruthú Tráchtá de bharr Suíomhanna Túir.....	14
Tábla 13.6:	An Tionchar ar an nGréasán Bóithre	16
Tábla 13.7:	Clós Stórála le haghaidh Ábhar Tógála – Torthaí na hAnailíse Acomhail	20
Tábla 13.8:	L4700 agus Acomhal an Bhóthair Cheangail – Torthaí na hAnailíse Acomhail.....	20
Tábla 13.9:	N2 agus an Bóthar Ceangail – Torthaí na hAnailíse Acomhail	20
Tábla 14.1:	Achoimre ar Shéadchomharthaí Seandálaíochta Lonnaithe ón ASD atá lonnaithe laistigh de 2 km den Fhorbairt a Bheartaítear.....	27

Tábla 14.2	Achoimre ar Shéadchomharthaí Seandálaíochta Lonnaithe ón NISMR atá lonnaithe laistigh de 2 km den Fhorbairt a Bheartaítear	27
Tábla 14.3:	Suíomhanna Féideartha Oidhreacht Seandálaíochta, Ailtreachta agus Chultúrtha a tugadh faoi deara ó Fhoinsí Cartagrafacha agus ón Aer	31
Tábla 14.4:	Tírdhreacha Diméine agus Gairdíní Stairiúla laistigh de 2 km ón bhForbairt a Bheartaítear	36
Tábla 14.5:	Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO014-021001-, Lios - Ráth	50
Tábla 14.6:	Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO014-021002-, Foirgneamh Féideartha	50
Tábla 14.7:	Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-037----, Tuama Meigiliteach - Tuama Cúirte	51
Tábla 14.8:	Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-038----, Lios - Ráth	51
Tábla 14.9:	Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-048----, Struchtúr Meigiliteach Féideartha	52
Tábla 14.10:	Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO027-032----, Imfhálú	52
Tábla 14.11:	Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO027-077----, Imfhálú	52
Tábla 14.12:	Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO030-021----, Lios - Ráth	53
Tábla 14.13:	Láithreacha Eile Túir mar a bhfuil Tionchar Féideartha Seandálaíochta	53
Tábla 14.14:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Soir ó Dheas ó Thúr 107 agus Cóngarach Dó	55
Tábla 14.15:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Dheas ó Thúr 111	55
Tábla 14.16:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Dheas ó Thúr 121	55
Tábla 14.17:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Dheas ó Thúr 124	56
Tábla 14.18:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Dheas ó Thúr 129 agus Cóngarach Dó	56
Tábla 14.19:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Dheas ó Thúr 131	56

Tábla 14.20:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Soir ó Dheas ó Thúr 143 57
Tábla 14.21:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Thuaidh ó Thúr 144 57
Tábla 14.22:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Dheas ó Thúr 161 58
Tábla 14.23:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Thuaidh ó Thúr 167...58
Tábla 14.24:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Dheas ó Thúr 16758
Tábla 14.25:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Dheas ó Thúr 16958
Tábla 14.26:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Soir ó Dheas ó Thúr 171 59
Tábla 14.27:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Thuaidh ó Thúr 175...59
Tábla 14.28:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Thuaidh ó Thúr 178...59
Tábla 14.29:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Soir ó Thúr 18559
Tábla 14.30:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Thúr 18560
Tábla 14.31:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Soir ó Thúr 18660
Tábla 14.32:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Thuaidh ó Thúr 188 agus Cóngarach Dó.....60
Tábla 14.33:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ag Túr 21660
Tábla 14.34:	Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Thuaidh ó Thúr 233...60
Tábla 14.35:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. ARM023:004--, Imfhálú63
Tábla 14.36:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR MO014-021001-, Lios - Ráth63
Tábla 14.37:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO014-021002-, Foirgneamh féideartha63
Tábla 14.38:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO014-022---, Tuama Meigiliteach – Tuama Cúirte.....65
Tábla 14.39:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-016---, Tuama Meigiliteach – Tuama Ursanach.....65

Tábla 14.40:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-037----, Tuama Meigiliteach – Tuama Cúirte.....	65
Tábla 14.41:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-038----, Lios - Ráth	66
Tábla 14.42:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-048, Struchtúr Meigiliteach féideartha.....	66
Tábla 14.43:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO024-032--, Lios - Ráth.....	66
Tábla 14.44:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO024-034001-, Eaglais.....	67
Tábla 14.45:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO027-076001-, Lios - Ráth	67
Tábla 14.46:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO027-076002-, Suíomh Botháin.....	68
Tábla 14.47:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO027-077----, Imfhálú	69
Tábla 14.48:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO030-021----, Lios - Ráth	69
Tábla 14.49:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO030-037----, Lios - Ráth	69
Tábla 14.50:	Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéipéal Naomh Pádraig in Ardráth, Uimh. RPS 41402713 / Uimh. Thag. NIAH: 41402727	70
Tábla 14.51:	Achoimre ar Bhearta Maolaithe arna Liosú de réir Uimhir an Túir	73
Tábla 14.52:	Beartha Maolaithe le haghaidh Limistéir Chumhdaigh	76
Tábla 14.53:	Tionchar Iarmharach ar Shéadchomharthaí Seandálaíochta.....	78
Tábla 14.54:	Tionchar Iarmharach ar Shuíomhanna Ailtireachta.....	80

Tá aguisíní breise in Imleabhar ar leith dar teideal '**Aguisíní Imleabhar 3C**'

Aguisín 3.1:	Achoimre ar Thionchar ar Dháileachtaí Talún Aonair
Aguisín 6.1:	Bunachar Sonraí Éiceolaíochta
Aguisín 6.2:	Comhairliúchán
Aguisín 6.3:	Staidéar ar an Tionchar ar Fhálta Sceach
Aguisín 6.4:	Tionchar ar Fhálta Sceach san Idirspás
Aguisín 6.5:	Suirbhé ar Éin Ghoir 2014
Aguisín 6.6:	Suirbhé ar Éin Gheimhridh 2014
Aguisín 6.7:	Plátaí
Aguisín 6.8:	Liosta de Speicis Flóra
Aguisín 7.1:	Sonraí Chárta Toibreacha GSI
Aguisín 7.2:	Saoráidí Bainistíochta Dramhaíola
Aguisín 8.1:	Sonraí an EPA maidir le Cáilíocht an Uisce
Aguisín 9.1:	Torthaí an tSuirbhé Bonnline 2009
Aguisín 11.1:	Táblaí
Aguisín 13.1:	Meastachán Tráchta in aghaidh an Túir
Aguisín 13.2:	Torthaí an Áirimh Thráchta
Aguisín 13.3:	Giniúint Tráchta in aghaidh an Túir Aonair
Aguisín 13.4:	Ríomhanna Tráchta AM – Bábhún Ábhar
Aguisín 13.5:	Ríomhanna Tráchta PM – Bábhún Ábhar
Aguisín 13.6:	Torthaí PICADY AM – Bábhún Ábhar
Aguisín 13.7:	Torthaí PICADY PM – Bábhún Ábhar
Aguisín 14.1:	Modheolaíocht Mhionsonraithe
Aguisín 14.2:	Oidhreacht Seandálaíochta
Aguisín 14.3:	Oidhreacht Ailtireachta
Aguisín 14.4:	Aimhrialtachtaí Cartagrafacha, ón Aer agus i Saothar Allamuigh

Tá fíoracha breise le fáil in Imleabhar ar leith dar teideal '**Fíoracha Imleabhar 3C**'

CAIBIDIL 3**DAOINE – ÚSÁID TALÚN**

- Fíor 3.2: Measúnacht Tionchair Agranamaíochta ar Láthair na Dáileachta Talún, Leathán Léarscáile 1 de 8
- Fíor 3.3: Measúnacht Tionchair Agranamaíochta ar Láthair na Dáileachta Talún, Leathán Léarscáile 2 de 8
- Fíor 3.4: Measúnacht Tionchair Agranamaíochta ar Láthair na Dáileachta Talún, Leathán Léarscáile 3 de 8
- Fíor 3.5: Measúnacht Tionchair Agranamaíochta ar Láthair na Dáileachta Talún, Leathán Léarscáile 4 de 8
- Fíor 3.6: Measúnacht Tionchair Agranamaíochta ar Láthair na Dáileachta Talún, Leathán Léarscáile 5 de 8
- Fíor 3.7: Measúnacht Tionchair Agranamaíochta ar Láthair na Dáileachta Talún, Leathán Léarscáile 6 de 8
- Fíor 3.8: Measúnacht Tionchair Agranamaíochta ar Láthair na Dáileachta Talún, Leathán Léarscáile 7 de 8
- Fíor 3.9: Measúnacht Tionchair Agranamaíochta ar Láthair na Dáileachta Talún, Leathán Léarscáile 8 de 8

CAIBIDIL 4**DAOINE – TURASÓIREACHT**

- Fíor 4.1: Lóistín, Nithe is Díol Spéise agus Gníomhaíochtaí do Thurasóirí gar don Fhorbairt a Bheartaítear

CAIBIDIL 6**FLÓRA AGUS FÁNA**

- Fíor 6.1: Suíomhanna Sainithe Caomhantais
- Fíor 6.2: Forbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV: Eochair eolais don Léarscáil Gnáthóg
- Fíor 6.2.1: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 1
- Fíor 6.2.2: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 2
- Fíor 6.2.3: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 3
- Fíor 6.2.4: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 4
- Fíor 6.2.5: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 5
- Fíor 6.2.6: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 6
- Fíor 6.2.7: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 7
- Fíor 6.2.8: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 8
- Fíor 6.2.9: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 9
- Fíor 6.2.10: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 10
- Fíor 6.2.11: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 11
- Fíor 6.2.12: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 12
- Fíor 6.2.13: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 13
- Fíor 6.2.14: Léarscáil Gnáthóg, Leathán 14

Fíor 6.2.15:	Léarscáil Gnáthóg, Leathán 15
Fíor 6.2.16:	Léarscáil Gnáthóg, Leathán 16
Fíor 6.2.17:	Léarscáil Gnáthóg, Leathán 17
Fíor 6.2.18:	Léarscáil Gnáthóg, Leathán 18
Fíor 6.2.19:	Léarscáil Gnáthóg, Leathán 19
Fíor 6.3.1:	Dáileadh na hEala Glóraí
Fíor 6.3.2:	Dáileadh na hEala Glóraí
Fíor 6.3.3:	Marcáil Línte Sreanga Talmhaithe – Béal Átha an tSratha agus Loch Éigis
Fíor 6.3.4:	Marcáil Línte Sreanga Talmhaithe – Loch Choimeartaí agus Loch Ráth Fiachrach

CAIBIDIL 7**ITHREACHA, GEOLAÍOCHT AGUS HIDRIGEOLAÍOCHT**

Fíor 7.1:	Léarscáil Fo-Ithreach, Leathán 1 de 4
Fíor 7.2:	Léarscáil Fo-Ithreach, Leathán 2 de 4
Fíor 7.3:	Léarscáil Fo-Ithreach, Leathán 3 de 4
Fíor 7.4:	Léarscáil Fo-Ithreach, Leathán 4 de 4
Fíor 7.5:	Léarscáil Gheolaíoch ar Bhuncharraig, Leathán 1 de 4
Fíor 7.6:	Léarscáil Gheolaíoch ar Bhuncharraig, Leathán 2 de 4
Fíor 7.7:	Léarscáil Gheolaíoch ar Bhuncharraig, Leathán 3 de 4
Fíor 7.8:	Léarscáil Gheolaíoch ar Bhuncharraig, Leathán 4 de 4
Fíor 7.9:	Léarscáil Uiscíoch, Leathán 1 de 4
Fíor 7.10:	Léarscáil Uiscíoch, Leathán 2 de 4
Fíor 7.11:	Léarscáil Uiscíoch, Leathán 3 de 4
Fíor 7.12:	Léarscáil Uiscíoch, Leathán 4 de 4
Fíor 7.13:	Léarscáil Leochaileachta, Leathán 1 de 4
Fíor 7.14:	Léarscáil Leochaileachta, Leathán 2 de 4
Fíor 7.15:	Léarscáil Leochaileachta, Leathán 3 de 4
Fíor 7.16:	Léarscáil Leochaileachta, Leathán 4 de 4
Fíor 7.17:	Léarscáil Oidhreachta GSI, Leathán 1 de 4
Fíor 7.18:	Léarscáil Oidhreachta GSI, Leathán 2 de 4
Fíor 7.19:	Léarscáil Oidhreachta GSI, Leathán 3 de 4
Fíor 7.20:	Léarscáil Oidhreachta GSI, Leathán 4 de 4

CAIBIDIL 8**UISCE**

Fíor 8.1:	Léarscáil d'Uisce Dromchla go Réigiúnach, Leathán 1 de 4
Fíor 8.2:	Léarscáil d'Uisce Dromchla go Réigiúnach, Leathán 2 de 4
Fíor 8.3:	Léarscáil d'Uisce Dromchla go Réigiúnach, Leathán 3 de 4
Fíor 8.4:	Léarscáil d'Uisce Dromchla go Réigiúnach, Leathán 4 de 4

CAIBIDIL 9**AER – TORANN AGUS CREATHADH**

Fíor 9.1:	Léarscáil de Láithreacha Monatóireachta ar Thorann, Leathán 1 de 4
-----------	--

- Fíor 9.2: Léarscáil de Láithreacha Monatóireachta ar Thorann, Leathán 2 de 4
- Fíor 9.3: Léarscáil de Láithreacha Monatóireachta ar Thorann, Leathán 3 de 4
- Fíor 9.4: Léarscáil de Láithreacha Monatóireachta ar Thorann, Leathán 4 de 4

CAIBIDIL 11 AN TÍRDHREACH

- Fíor 11.1: Limistéir Shaintréithe Tírdhreacha i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin
- Fíor 11.2: Cineálacha Saintréithe Tírdhreacha i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin
- Fíor 11.3: Srianta Tírdhreacha agus Láithreacha Fótamontáise i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin, Leathán 1 de 4
- Fíor 11.4: Srianta Tírdhreacha agus Láithreacha Fótamontáise i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin, Leathán 2 de 4
- Fíor 11.5: Srianta Tírdhreacha agus Láithreacha Fótamontáise i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin, Leathán 3 de 4
- Fíor 11.6: Srianta Tírdhreacha agus Láithreacha Fótamontáise i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin, Leathán 4 de 4
- Fíor 11.7: Crios na hInfhéictheachta Teoiriciúla agus Láithreacha Fótamontáise i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin Contae Mhuineacháin, Leathán 1 de 4
- Fíor 11.8: Crios na hInfhéictheachta Teoiriciúla agus Láithreacha Fótamontáise i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin Contae Mhuineacháin, Leathán 2 de 4
- Fíor 11.9: Crios na hInfhéictheachta Teoiriciúla agus Láithreacha Fótamontáise i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin Contae Mhuineacháin, Leathán 3 de 4
- Fíor 11.10: Crios na hInfhéictheachta Teoiriciúla agus Láithreacha Fótamontáise i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin Contae Mhuineacháin, Leathán 4 de 4
- Fíor 11.11: Clós Stórála le haghaidh Ábhar Tógála a bheartaítear – Srianta Tírdhreacha agus Láithreacha Fótamontáise

Fótamontáisí (1-42)

- Fótamontáis 1 Radharc soir ó dheas ón acomhal idir bóithre áitiúla an L3530 / an L33101 agus an L7510, soir ó thuaidh ó láthair ‘Chath Chluain Tiobrad’ i mbaile fearainn Chrois Eachaidh
- Fótamontáis 2 Radharc soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L7502 i mbaile fearainn Chúil Artrach
- Fótamontáis 3 Radharc siar ó dheas ó Bhóthar na Croise Báine i mbaile fearainn na Croise Báine, Tuaisceart Éireann
- Fótamontáis 4 Radharc soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L7511 trasna bhaile fearainn an Easáin, atá suite thart ar 3 km soir ó dheas ó Chluain Tiobrad
- Fótamontáis 5 Radharc siar, siar ó dheas ó bhóthar áitiúil an L7503 i mbaile fearainn Lios Dúin Ghormaíle
- Fótamontáis 6 Radharc siar ó bhóthar áitiúil an L7631 (Bóthar Áilleachta SV12), siar ó Shléibhte Mhullaigh Aise

Fótamontáís 7	Radharc ó thuaidh, soir ó thuaidh ó bhóthar áitiúil (an N2 roimhe seo) i mbaile fearainn an Chaisil ag acomhal leis an L7422
Fótamontáís 8	Radharc siar ó thuaidh feadh an N2 – Seachbhóthar Bhaile na Lorgan i mbaile fearainn an Eanaigh (Toghroinn Bharúntacht Chríoch Mhúrn)
Fótamontáís 9	Radharc soir ó dheas feadh an N2 – Seachbhóthar Bhaile na Lorgan ó leataobh i mbaile fearainn Charraig an Iúir
Fótamontáís 10	Radharc soir ó bhóthar áitiúil an L3420 trasna bhaile fearainn Chorr na Muclach Thuaidh, atá suite thart ar 4 km ó dheas ó Chluain Tiobrad
Fótamontáís 11	Radharc ó thuaidh, soir ó thuaidh ó bhóthar áitiúil an L7411 ag acomhal ag a bhfuil rian rochtana trasna bhaile fearainn Dhroim Rúisc, ag dul trí Chlár Doire agus trí Dhoire Shalach (Barúntacht Mhuineacháin), atá suite thart ar 3.5 km siar ó thuaidh ó Dhúthamlacht
Fótamontáís 12	Radharc siar, siar ó dheas ó bhóthar áitiúil an L7411 i mbaile fearainn Dhroim Rúisc, atá suite thart ar 2.5 km siar ó thuaidh ó Dhúthamlacht
Fótamontáís 13	Radharc siar ó thuaidh ó thimpeallán an N2 – Seachbhóthar Bhaile na Lorgan – i mbaile fearainn Lios Fhlannaíle
Fótamontáís 14	Radharc siar ó dheas ó bhóthar áitiúil an L3700 (Bóthar Áilleachta SV15) i mbaile fearainn Eanach Fhearta
Fótamontáís 15	Radharc siar ó bhóthar áitiúil an L3430 ar imeall Dhúthamlachta
Fótamontáís 16	Radharc soir ó thuaidh ón R183 ag an acomhal le bóthar áitiúil an L7200 i mbaile fearainn Bhéal Átha an tSratha
Fótamontáís 17	Radharc soir ó dheas trasna an Locha Mhóir ó charrchlós atá suite feadh bóthar rochtana áitiúla ar imeall thuaidh an locha, ó dheas ón R183
Fótamontáís 18	Radharc soir ó bhóthar áitiúil an L3200 trasna bhaile fearainn an Chlochair, atá suite thart ar 4.5 km soir ó dheas ó Bhéal Átha Beithe
Fótamontáís 19	Radharc siar, siar ó thuaidh ó bhóthar áitiúil an L4221 (Bóthar Áilleachta SV21) i mbaile fearainn Leatón Foscaidh a fhéachann amach ar chuid de Loch Éigis
Fótamontáís 20	Radharc ó thuaidh ón R180, atá suite ó thuaidh ó bhaile fearainn na Breaclaí (Barúntacht Chríoch Mhúrn)
Fótamontáís 21	Radharc soir, soir ó dheas ón Acomhal idir an R180 agus an L4210 trasna bhaile fearainn na Gréiche (Barúntacht Chríoch Mhúrn) agus Thulaigh na hInneora
Fótamontáís 22	Radharc soir, soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L4210 trasna bhaile fearainn Loch Morn, atá suite thart ar 7 km soir ó dheas ó Bhéal Átha Beithe
Fótamontáís 23	Radharc soir ó dheas ó chnoc áitiúil (Taiscumar na nOibreacha Uisce) i mbaile fearainn Choill an Chait
Fótamontáís 24	Radharc ó dheas ó bhóthar áitiúil an L7113 trasna Loch Morn
Fótamontáís 25	Radharc siar ó dheas ón R181 ag bealach isteach na reilige i ngarchomharsanacht bhaile fearainn Achadh Mhic Céir
Fótamontáís 26	Radharc ó dheas, soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L40431 (Bealach Áilleachta SV 22), i mbaile fearainn Thuaithe, atá suite thart ar 7 km soir ó thuaidh ó Shearcóg

Fótamontáis 27	Radharc soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L40431 (Amharcphointe Áilleachta 22) i mbaile fearainn Thulaigh Ghlais
Fótamontáis 28	Radharc soir, soir ó dheas ó Chroisire Aimhréidhe, atá suite thart ar 3.5 km soir ó thuaidh ó Shearcóg
Fótamontáis 29	Radharc ó thuaidh, siar ó thuaidh ó bhóthar áitiúil an L4031 ag teorainn thuaidh na Coirre Duibhe, atá suite thart ar 5.5 km soir ó thuaidh ó Shearcóg
Fótamontáis 30	Radharc siar, siar ó dheas ón R178 ag an acomhal bóithre le bóthar áitiúil an L4020 i mbaile fearainn Chorr an Bhealaigh (Barúntacht Fhearnaí)
Fótamontáis 31	Radharc soir ón R178, atá thart ar 2.5 km soir ó Shearcóg, ar an mbealach go Carraig Mhachaire Rois
Fótamontáis 32	Radharc siar ó dheas ó bhóthar áitiúil an L49051 trasna bhaile fearainn Ráth Fiachrach, atá suite thart ar 4.5 km soir ó Shearcóg
Fótamontáis 33	Radharc soir ó dheas ón R162 ag an gcroisire leis an L7554 agus leis an L7553 i mbaile fearainn Taghart Thuaidh nó Closnabraddan
Fótamontáis 34	Radharc ó thuaidh, siar ó thuaidh ó bhóthar áitiúil an L49033 i ngarchomharsanacht bhaile fearainn Leamhaigh an Ghiolla Dhuibh, atá suite thart ar 6 km soir ó dheas ó Shearcóg agus soir ón R162
Fótamontáis 35	Radharc siar ó thuaidh ón R162 ag an gcroisire le bóthar áitiúil an L8920 idir baile fearainn Drumiller agus baile fearainn Leamhaigh an Ghiolla Dhuibh
Fótamontáis 36	Radharc siar ó thuaidh ón R162 ar ardtalamh idir baile fearainn Tullybrick agus Droim Breacáin
Fótamontáis 37	Radharc siar ó thuaidh ón R165 ag an acomhal le bóthar áitiúil an L3526, siar ó thuaidh agus beagán lasmuigh de Dhún an Rí
Fótamontáis 38	Radharc siar ó thuaidh ón R165 ag an acomhal le bóthar áitiúil an L3532 i mbaile fearainn Cornaman, soir ó Loch an Mhaí
Fótamontáis 39	Radharc siar ó bhóthar áitiúil an L7567, in aice le láthair Aonach an Mhaí
Fótamontáis 40	Radharc soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L3531, soir ó dheas i mbaile fearainn Moyer
Fótamontáis 41	Radharc soir ó láthair picnicí atá suite in aice le bóthar áitiúil an L7567, i ngar d'amharcphointe áilleachta (SV8) Bhearna Lochán Leagha
Fótamontáis 42	Radharc soir ó bhóthar áitiúil an L3533 i mbaile fearainn Drumbar (Toghroinn Inis Caoin), soir ó Dhroichead Mhaothla

CAIBIDIL 13**SÓCMHAINNÍ ÁBHARTHA – TRÁCHT**

Fíor 13.1:	Uimhreacha Bóthair, Leathán 1 de 4
Fíor 13.2:	Uimhreacha Bóthair, Leathán 2 de 4
Fíor 13.3:	Uimhreacha Bóthair, Leathán 3 de 4
Fíor 13.4:	Uimhreacha Bóthair, Leathán 4 de 4
Fíor 13.5:	Láithreacha ina ndearnadh Áireamh ar Thrácht, Leathán 1 de 4
Fíor 13.6:	Láithreacha ina ndearnadh Áireamh ar Thrácht, Leathán 2 de 4

Fíor 13.7:	Láithreacha ina ndearnadh Áireamh ar Thrácht, Leathán 3 de 4
Fíor 13.8:	Láithreacha ina ndearnadh Áireamh ar Thrácht, Leathán 4 de 4
Fíor 13.9:	Bealaí Tarlaithe atá Beartaithe, Leathán 1 de 5
Fíor 13.10:	Bealaí Tarlaithe atá Beartaithe, Leathán 2 de 5
Fíor 13.11:	Bealaí Tarlaithe atá Beartaithe, Leathán 3 de 5
Fíor 13.12:	Bealaí Tarlaithe atá Beartaithe, Leathán 4 de 5
Fíor 13.13:	Bealaí Tarlaithe atá Beartaithe, Leathán 5 de 5
Fíor 13.14:	Bealaí Rochtana Sealadacha, Leathán 1 de 4
Fíor 13.15:	Bealaí Rochtana Sealadacha, Leathán 2 de 4
Fíor 13.16:	Bealaí Rochtana Sealadacha, Leathán 3 de 4
Fíor 13.17:	Bealaí Rochtana Sealadacha, Leathán 4 de 4
Fíor 13.18:	Limistéar Staidéir um Measúnú Trácht

CAIBIDIL 14**OIDHREACTH CHULTÚRTHA**

Fíor 14.1:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 1 de 13
Fíor 14.2:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 2 de 13
Fíor 14.3:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 3 de 13
Fíor 14.4:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 4 de 13
Fíor 14.5:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 5 de 13
Fíor 14.6:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 6 de 13
Fíor 14.7:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 7 de 13
Fíor 14.8:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 8 de 13
Fíor 14.9:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 9 de 13
Fíor 14.10:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 10 de 13
Fíor 14.11:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 11 de 13
Fíor 14.12:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 12 de 13
Fíor 14.13:	Oidhreacth Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha, Leathán 13 de 13

MÍNIÚ AR NA TÉARMAÍ TEICNIÚLA AGUS AR NA GIORRÚCHÁIN

Téarma	Míniú
AA	Is oibleagáid é Measúnacht Iomchuí (AA) faoi Airteagal 6(3) den Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach 92/43/CEE: “ <i>Aon phlean nó tionscadal nach bhfuil ceangal díreach acu le bainistíocht an láithreáin [suíomh Natura 2000] nó nach bhfuil riachtanach i dtaca le bainistíocht an láithreáin ach ar dóigh go mbeidh tionchar suntasach acu air, go haonair nó i gcomhar le pleananna nó le tionscadail eile rachaidh siad faoi mheasúnacht iomchuí maidir leis na himpleachtaí don láithreán ag féachaint do chuspóirí caomhnaithe an láithreáin</i> ”.
AADT	Meántrácht Laethúil in aghaidh na Bliana
ABP (an Bord)	An Bord Pleanála
AC	Sruth Ailtéarnach
ACA	Limistéar Caomhantais Ailtireachta: Áit, ceantar, grúpa struchtúr nó bailedhreach ina bhfuil suim ailtireachta, stairiúil, seandálaíochta, theicniúil, shóisialta, chultúrtha, nó eolaíochta, nó a chuireann le tuiscint ar Struchtúr faoi Chosaint.
ACGIH	American Conference of Governmental Industrial Hygienists (Comhdháil Mheiriceánach de Shláinteolaithe Tionsclaíochta an Rialtais).
ACSR	Trasghearradh Iarbhír an Ghnáth-Sheoltóra
AEOS	An Scéim um Roghanna Comhshaoil Talmhaíochta
AHO	Cuspóirí Oidhreachta Seandálaíochta
AIMD	Ionchlannán Míochaine Gníomhach
AIS	Laschtrealamh Aerinslithe
ALS	Scléaróis Chliathánach Amatrófach
An Foras Talúntais	An Foras Talúntais / The Agricultural Institute
AOD	Os Cionn Tagra Ordanáis
AOD	Uillinn Chlaonta
APG	Cuideachta Eangach Cumhachta na hOstaire
AR5	An Painéal Idir-Rialtasach ar an Athrú Aeráide (IPCC), <i>Climate Change 2013 – Physical Science Basis</i> , ar a dtugtar <i>an Cúigiú Tuarascáil Mheasúnaithe (AR5)</i> .

Téarma	Míniú
ASI	Suirbhé Seandálaíochta na hÉireann
ASSI	Limistéir Sainspéis Eolaíochta
Bá	Is éard is bá ann pointe nasctha le busbarra a chuimsíonn lascthrealamh agus trealamh tomhais.
BAP	Plean Gníomhaíochta um Bithéagsúlacht
BGL	Faoi Leibhéal na Talún
Bithéagsúlacht	Focal a úsáidtear go coitianta i gcomhair éagsúlacht bhitheolaíoch agus a shainítear mar chluichreán orgánach beo ó na gnáthóga ar fad lena n-áirítear éiceachórais dhomhanda, mhara agus éiceachórais uisceacha eile agus na coimpléisc éiceolaíoch a bhfuil siad ina gcuid díobh.
An Treoir maidir le hÉin	Treoir 2009/147/CE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 30 Samhain 2009 maidir le caomhnú éan fiáin.
An Bord	An Bord Pleanála (mura soiléirítear a mhalairt)
BOD	Éileamh Bitheolaíoch ar Ocsaigin
BPA	Bonneville Power Administration
BS	Caighdeán na Breataine
CA	Údarás Inniúil
CAFE	Aer Glan don Eoraip
CBSA	Limistéar Staidéir Trasteorann
CDHS	California Department of Health Services (<i>Rannóg Seirbhísí Sláinte California</i>)
CDP	Plean Forbartha Contae
CEMP	Plean Tógála agus Bainistíochta Comhshaoil
CENELEC	Coiste Eorpach na gCaighdeán Leictreicniúil
CER	An Coimisiún um Rialáil Fuinnimh
CEU	Comhairle na hEorpa
CGS	Suíomhanna Geolaíochta Contae
CH4	Meatán
CHS	Suíomhanna Oidhreacht Cultúrtha
Ciorcad	Líne nó cábla, lena n-áirítear lascthrealamh lena mbaineann, a iompraíonn

Téarma	Míniú
	cumhacht leictreach.
CMSA	Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin
CO	Aonocsaíd Charbóin
CO₂	Dé-ocsaíd charbóin
Seoltóirí	Cábla / sreang caighdeánach d'ardchumas agus d'ardneart
CIRIA	<i>Construction Industry Research and Information Association (Cumann Taighde agus Faisnéise Thionscal na Tógála)</i>
Srian	Is féidir cur síos ar shrian mar aon ghné nó aon dháil fhisiceach, thopagrafach, shocheacnamaíocha nó eile a d'fhéadfadh dul i bhfeidhm ar shuíomh, ar fhorbairt nó ar ghné ar bith eile de thogra.
Corine	Comhordú Faisnéise maidir leis an gComhshaol: Tacar sonraí a chruthaítear ó íomhánna satailíte a léiríonn ranguithe éagsúla cumhdaithe / úsáid talún ar fud na hEorpa.
cSAC	Iarrthóir ar Cheantar Caomhnaithe Speisialta
CRED	Toghroinn Tuaithe Charraig Mhachaire Rois
CRED	Toghroinn Tuaithe Bhaile na Lorgan
CRFRAM	Measúnú ar Riosca Tuile i nDobharcheantar agus Staidéir Bainistíochta
CRTN	Calculation of Road Traffic Noise (<i>Torann Trácht Bóithre a Ríomh</i>)
CSO	An Phríomh-Oifig Staidrimh
DAFM	An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara
DAHG	An Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta
DAS	Scéim Íocaíochta na Limistéar faoi Mhíbhuntáiste
dB	Deicibeil
DC	Sruth Díreach
DCENR	An Roinn Cumarsáide, Fuinnimh agus Acmhainní Nádúrtha
DCMNR	An Roinn Cumarsáide, Mara agus Acmhainní Nádúrtha
DECC	UK Department of Energy and Climate Change (<i>An Roinn Fuinnimh agus Athraithe Aeráide</i>)
DED	Toghroinn Ceantair
Éileamh	Déanann na figiúirí buaicéilimh tagairt don chumhacht atá le hiompar ó

Téarma	Míniú
	fhostáisiúin giniúna atá nasctha leis an eangach le freastal ar riachtanais leictreachais na gcustaiméirí. Áirítear cailteanais tarchuir leis na figiúirí seo.
DETI	Roinn Fiontar, Trádála agus Infheistíochta Thuaisceart Éireann
DMRB	Design Manual for Roads and Bridges (<i>An Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus do Dhroichid</i>)
DoEHLG	An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil
DSO	Oibreoir Córais Dáilte
Sreang thalmhaithe	Sreang atá suiteáilte os cionn na seoltóirí beo ag barr túir chun íoslaghdú a dhéanamh ar an dóchúlacht go mbuailfidh splancacha tintrí na seoltóirí.
EC	An Coimisiún Eorpach
EC	An Comhphobal Eorpach
Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha	An Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha
CEE	Comhphobal Eacnamaíochta na hEorpa
EFHRAN	An Líonra Eorpach um Measúnú Riosca Sláinte ar Nochtadh do Réimsí Leictreamaighnéadacha.
EHC	Critéir Folláine Comhshaoil
EHS	Hipiríogaireacht Leictreamaighnéadach
EHV	Voltas Fíor-ard, ciallaíonn sé sin, de réir an EIS seo, níos mó ná 330 kV
EIA	Measúnacht Tionchair Timpeallachta: Scrúdú, anailís agus measúnú a dhéanann an Bord ina ndéanfar tionchar díreach agus indíreach na forbartha a bheartaítear a shainaithint, a mhíniú, agus a mheasúnú ar bhealach iomchuí de réir Airteagail 4 go 11 den Treoir um Measúnacht Tionchair Timpeallachta. Is éard is EIA ann an próiseas trína ndéantar an tionchar tuartha ar an gcomhshaol maidir le forbairt nó tionscadal a bheartaítear a thomhas mar is gá faoin Treoir (85/337/CEE) arna leasú.
Treoir an EIA	Treoir 2011/92/CE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 13 Nollaig 2011 maidir le measúnú ar na héifeachtaí atá ag tionscadail áirithe phoiblí agus phríobháideacha ar an gcomhshaol (códú).
EirGrid	An tOibreoir Córais Tarchuir leictreachais reachtúil

Téarma	Míniú
Treochlár EirGrid	Creat forbartha EirGrid le haghaidh tionscadal faoin straitéis Eangach25
EIS	Ráiteas Tionchair Timpeallachta: Ráiteas faoin tionchar, más ann dó, a bheadh ag an bhforbairt a bheartaítear, dá dtabharfaí fúithi, ar an gcomhshaol agus áireofar leis an fhaisnéis a shonraítear in Iarscríbhinn IV de Threoir an EIA.
ELF	Minicíocht Rí-Íseal
EMF	Réimsí Leictreacha agus Réimsí Maighnéadacha
EMI	Trasnaíocht leictreamaighnéadach
ENTSO-E	Líonra Eorpach na nOibreoirí Córais Tarchurtha Leictreachais
EP	Parlaimint na hEorpa
EPA	An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil
EPRI	An Institiúid Taighde um Chumhacht Leictreach
EPUK	Environment Protection UK (<i>Cosaint Chomhshaoil na RA</i>)
ES	Ráiteas Timpeallachta (arna cheangal de bhun dhlíthe Thuaisceart Éireann)
BSL	Bord Soláthair an Leictreachais
ESBI	BSL Idirnáisiúnta
ENBSL	Eangach Náisiúnta BSL
ESBNL	Líonraí BSL Teoranta
ETS	Scéim i ndáil le Trádáil Astaíochtaí
AE	An tAontas Eorpach
Láithreán Eorpach	Láithreán Eorpach: Láithreán Eorpach - iarrthóir ar Láithreán a bhfuil Tábhacht Chomhphobail leis, Láithreán a bhfuil Tábhacht Chomhphobail leis, iarrthóir ar Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta, Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta, iarrthóir ar Limistéar faoi Chosaint Speisialta, agus Limistéar faoi Chosaint Speisialta.
Fána	An bheatha ainmhíoch ar fad sa cheantar
FDI	Infheistíocht Dhíreach Eachtrach
Flóra	An bheatha phlandúil ar fad sa cheantar
Bior Franklin	Slat tintrí

Téarma	Míniú
FRR	Final Re-Evaluation Report (<i>Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh</i>)
CLG	Cumann Lúthchleas Gael
GDA	Mórcheantar Bhaile Átha Cliath (lena n-áirítear Contae na Mí)
GDSDS	<i>Greater Dublin Strategic Drainage Study (An Staidéar Straitéiseach ar Dhraenáil i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath</i>
Sonraí Geo-eolaire	Tacar sonraí ina soláthraítear faisnéis spásúil agus tréithe maidir le suíomh gach foirgnimh in Éirinn.
GHz	Gigiheirts
GIL	Línte Tarchuir Gásinslithe
GIS	Lascthrealamh Gásinslithe
GIS	Córas Faisnéise Geografaí: Córas faisnéise geografaí ina ndéantar sonraí a bhaineann le suíomh a ghabháil, a stóráil, a anailísiú, a bhainistiú agus a chur i láthair.
GPS	Córas Suite Domhanda
Eangach	Gréasán mogaill ina bhfuil línte ardvoltais, cáblaí agus nóid fostáisiúin (400 kV, 220 kV agus 110 kV) le haghaidh tarchur soláthairtí bulcleictreachais timpeall na hÉireann. Baintear leas as an eangach, as gréasán tarchuir leictreachais, agus as an gcóras tarchuir ag amanna difriúla i ndoiciméid iarratais.
GSI	Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann
Ionaid Chosanta	Nuair a bheidh seoltóir le sreangú thar bhóithre, agus b'fhéidir thar aibhneacha, cuirfear cosaint in airde sula dtosófar ar na láithreacha sreangaithe. Cuaillí cosanta, scafalra nó ionramhálaí teileascópach a bheidh sna hionaid 'chosanta' agus an chosaint sin.
GWDE	Éiceachóras Talún atá Spleách ar Screamhuisce
ha	Heicteáir (100 m x 100 m)
Gnáthóg	Is limistéar éiceolaíoch nó comhshaoil é gnáthóg ina bhfuil speicis faoi leith ainmhithe agus plandaí. Is í an timpeallacht nádúrtha ina gcónaíonn orgánach í, nó an timpeallacht fhisiceach atá timpeall speiceas (ina n-ímrítear tionchar ar speicis agus a úsáideann speicis).
An Treoir maidir le	Treoir 92/43/CE an 21 Bealtaine 1992 ón gComhairle maidir le caomhnú

Téarma	Míniú
Gnáthóga	gnáthóg nádúrtha agus fána agus flóra fiáin.
HCN	Health Council of the Netherlands (<i>Comhairle Sláinte na hÍsiltíre</i>)
HGV	Feithiclí Earraí Troma
HPA	An Ghníomhaireacht um Chosaint Sláinte
HSA	An tÚdarás Sláinte agus Sábháilteachta
HV	Ardvoltage, ciallaíonn sé sin, de réir an EIS seo, níos mó ná 110 kV
HVAC	Sruth Ailtéarnach Ardvoltais
HVDC	Sruth Díreach Ardvoltais
Hz	Heirts, aonad minicíochta
IAA	Údarás Eitlíochta na hÉireann
IARC	An Ghníomhaireacht Idirnáisiúnta um Thaighde ar Ailse
ICD	Dífhibrileoírí Cairdia-bhéartóirí Ionchlannaithe
ICES	International Committee on Electromagnetic Safety (<i>an Coiste Idirnáisiúnta um Shábháilteacht Leictreamaighnéadach</i>)
ICHEC	Irish Centre for High Engineering Computing (<i>Ionad na hÉireann um Ríomhaireacht Ardleibhéil</i>)
ICNIRP	An Coimisiún Idirnáisiúnta um Chosaint ó Radaíocht Neamhianaithe
IEC	The International Expert Commission Report (<i>Tuarascáil an tSainchoimisiúin Idirnáisiúnta</i>)
IEEE	IEEE (<i>An Institiúid um Innealtóirí Leictreacha agus Leictreonaic</i>)
IEEM	Institute of Environmental & Ecological Management (<i>An Institiúid um Bainistíocht Chomhshaoil agus Éiceolaíochta</i>)
IFA	Feirmeoirí Aontaithe na hÉireann
IFC	Coimisiún Béaloideas Éireann
IFI	Iascach Intíre na hÉireann
IGH	Oidhreacht Geolaíochta na hÉireann
IGI	Institiúid Geolaithe na hÉireann
INP	Córas Támhloingseoireachta
IP	Clár Feidhmiúcháin

Téarma	Míniú
IPC	Coimisiún um Pleanáil Bonneagair
IPPC	Painéal Rialtas na hÉireann ar an Athrú Aeráide
ISLES	Naisc Éireannacha/Albanacha um Staidéar ar Fhuinneamh
ISO	Eagraíocht Idirnáisiúnta na gCaighdeán
I-WEBS	Irish Wetland Bird Survey (<i>An Suirbhé ar Éin Bhogaigh</i>)
kHz	Ciliheirts (míle heirts)
km	Ciliméadar (míle méadar)
kV	Cileavolta (Míle volta)
kV/m	Cileavolta in aghaidh an Mhéadair
LCA	Limistéar Saintréithe Tírdhreacha
LCA	Measúnacht ar Nádúr an Tírdhreacha
LCC	Tiontaí Lína-Chómhalartaithe
LiDAR	Brath agus Réimsiú Solais: Teicneolaíocht chianbhraiteachta é LiDAR ina n-úsáidtear scanadh léasair chun sonraí faoi airde a bhailiú.
Dearadh Líne	Suíomh agus dearadh bonneagar tarchuir (e.g. suíomhanna agus cineálacha túir)
LV	Ísealvoltas, níos lú ná 1000 volta
L_{Aeq}	An leibhéal fuaime leanúnaí foistine coibhéiseach ó thaobh A-ualaithe le linn na tréimhse tomhais, agus léirítear leis meánluach an torainn chomhthimpeallaigh.
L_{Amax}	An t-uasleibhéal fuaime A-ualaithe a tomhaiseadh le linn na tréimhse tomhais.
L_{Amin}	An t-íosleibhéal fuaime A-ualaithe a tomhaiseadh le linn na tréimhse tomhais.
L_{A10}	An leibhéal fuaime A-ualaithe a sháraítear le haghaidh 10% den tréimhse thomhais agus úsáidtear é chun torann trácht bóithre a mheas.
L_{A50}	An leibhéal fuaime A-ualaithe a sháraítear le haghaidh 50% den tréimhse thomhais agus úsáidtear é chun an torann ó línte cumhachta lasnairde a mheas.

Téarma	Míniú
L_{A90}	An leibhéal fuaime A-ualaithe a sháraítear le haghaidh 90% den tréimhse thomhais agus úsáidtear é chun leibhéal torainn sa chúlra a mheas.
m	Méadar
mbgl	Méadair faoi leibhéal na talún
mG	Millea-gauss, is ionann Gauss agus an t-aonad tomhais maidir le réimse maighnéadach a úsáidtear de ghnáth i Meiriceá Thuaidh. Is é an t-aonad tomhais comhfhreagrach a úsáidtear san Eoraip ná an teisle (T). Tá gauss amháin cothrom le 100 micritheisle (μT).
MHz	Meigiheirts (aon mhilliún heirts)
MLCA	Measúnú ar Shaintréithe an Tírdhreacha i gContae na Mí
MLCA	Monaghan Landscape Character Assessment (<i>Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha Mhuineacháin</i>)
MPE	Nochtadh Uasta atá Ceadmhach
MSA	Limistéar Staidéir na Mí
MVA	Aimpéir Meigeavolta
MW	Meigeavata (Milliún Vata)
Natura 2000	Tá láithreáin Natura 2000 ina gcuid de ghréasán comhleanúnach éiceolaíoch Eorpach de limistéir faoi chaomhnú speisialta arna n-ainmniú faoi Airteagal 3 den Treoir maidir le Gnáthóga (92/43/CCE) agus áirítear leo Limistéir faoi Chaomhnú Speisialta (SAC) agus Limistéir faoi Chosaint Speisialta (SPA).
NBDC	Ionad Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta
NEEAP	An Plean Gníomhaíochta Náisiúnta um Éifeachtúlacht Fuinnimh
NGR	Tagairt Eangaí Náisiúnta
NH₃	Amóinia
Gnáthóg Nádúrtha	Is limistéir dhomhanda nó uisceacha iad Gnáthóga Nádúrtha a idirdhealaítear de réir a ngnéithe geografacha, aibitheacha (i.e. neamhbheo) agus bitheacha, cibé an bhfuil siad go hiomlán nádúrtha nó leath-nádúrtha.
Anaclann Dúlra	Roghnaítear anaclann dúlra ó na samplaí is fearr dár bhfiadhúlra, dár ngnáthóga agus dár ngeolaíocht. Cuimsítear raon leathan speiceas, pobal

Téarma	Míniú
	agus geolaíochta iontu. Tá aitheantas poiblí acu de réir ainmniú ordaithe Airí ag Rialtas an Stáit maidir lena dtábhacht.
NEPP	Muintir an Oirthuaiscirt in Éadan Píolón (<i>North East Pylon Pressure</i>)
NESA	An Limistéar Staidéir Thoir Thuaidh
NGR	Tagairt Eangaí Náisiúnta
NHA	Limistéar Oidhreachta Nádúrtha: Déantar Limistéir Oidhreachta Nádúrtha a ainmniú de réir ordú Airí agus áirítear orthu láithreáin a bhféadfadh tábhacht a bheith ag baint leo i gcomhthéacs bitheolaíochta maidir le speicis, pobail agus gnáthóga nó i gcomhthéacs suime maidir le gnéithe tírghnéithe, geolaíochta agus geomoirfeolaíochta nó maidir le héagsúlacht a dtréithe nádúrtha. In Éire is é Limistéar Oidhreachta Nádúrtha (NHA) an bonn-ainmniú i gcomhair an fhiadhúlra. Is limistéar é seo a mheastar go bhfuil tábhacht ag baint leis do na gnáthóga atá ann nó ina gcoinnítear speiceas plandaí agus ainmhithe a bhfuil gá lena ngnáthóg a chosaint.
NHA	Limistéar Oidhreachta Nádúrtha
TÉ	Tuaisceart Éireann
NIAH	Fardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta
NIAUR	Northern Ireland Authority for Utility Regulation (<i>Údarás Thuaisceart Éireann um Rialáil Fóntas</i>)
NIE	Northern Ireland Electricity (<i>Leictreachas Thuaisceart Éireann</i>)
NIEA	Gníomhaireacht Comhshaoil Thuaisceart Éireann
NIS	Ráiteas Tionchair Natura: Ciallaíonn Ráiteas Tionchair Natura ráiteas, chun críche Airteagal 6 den Treoir maidir le Gnáthóga, maidir leis na himpleachtaí a bhaineann le forbairt a bheartaítear, léi féin nó mar aon le pleananna nó tionscadail eile, i gcomhair láithreán Eorpach amháin nó níos mó ná sin, ag féachaint do chuspóirí um chaomhnú an láithreáin nó na láithreán. An t-aschur ón bpróiseas um Measúnú Oiriúnachta, a cheanglaítear faoin Treoir maidir le Gnáthóga 92/43/CEE.
NISRA	Northern Ireland Statistics & Research Agency (<i>Gníomhaireacht Thuaisceart Éireann um Staidreamh agus um Thaighde</i>)
NITB	Bord Turasóireachta Thuaisceart Éireann

Téarma	Míniú
NMI	Ard-Mhúsaem na hÉireann
NMA	Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta
NMI	Ard-Mhúsaem na hÉireann
NMS	Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta
NNA	Gnéithe Normatacha Náisiúnta
NOx	Ocsaíd Nítriúil
NPWS	An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra: Is cuid den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta í an NPWS a bhfuil cúram aici raon gnáthóg agus speiceas in Éirinn a chaomhnú.
NRA	An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta
NREAP	Plean Gnímh Náisiúnta um Fhuinneamh In-athnuaite
NRPB	Bord Náisiúnta um Chosaint Raideolaíoch na Breataine Móire
NSL	Leibhéal an tSuirbhé ar Thorann
Nasc N-S	An Nasc Thuaidh-Theas
NTC	Glanaistriú Cumais
NUI	Ollscoil na hÉireann
NYPSC	New York Public Service Commission (<i>Coimisiún Seirbhíse Poiblí Nua Eabhrac</i>)
Líne Lasnairde	Líne Lasnairde
OPGW	Sreang thalmhaithe nó sciathshreang le snáithíní optúla leabaithe
OPW	Oifig na nOibreacha Poiblí
OSI	Suirbhé Ordanáis na hÉireann
PAC	An Coimisiún um Achomhairc Phleanála
PAH	Hidreacarbóin Iltimthriallacha Aramatacha
PLS-CADD	Sainchlár dearaidh ríomhchuidithe a úsáidtear i gcomhair dearadh iomlán 3-D línte lasnairde.
PM5	Ábhar cáithnínach 5
PM10	Ábhar cáithnínach 10
pNHA	Limistéar Oidhreachta Nádúrtha Beartaithe

Téarma	Míniú
Rith Cumhachta	Tomhaistear rith na cumhachta ‘gníomhaí’ de réir Meigeavatanna (MW). Nuair a chuirtear rith na ‘cumhachta freasaithí’ san áireamh, a thomhaistear de réir Mvar, tomhaistear an sreabhadh cumhachta foriomlán comhthoraidh de réir Aimpéar Meigeavolta (MVA).
PPP	Comhpháirtíocht Phoiblí-Phríobháideach
PRR	Preliminary Re-Evaluation Report (<i>Réamh-Thuarascáil Athmheasúnaithe</i>)
PPSR	Preferred Project Solution Report (<i>Tuarascáil um Réiteach Tionscadail Roghnaithe</i>)
PPV	Barrluas Cáithnín
Coinbhinsiún/Láithreáin Ramsar	Is conradh idir-rialtais é an Coinbhinsiún maidir le Bogaigh, a síníodh in Ramsar na hIaráine i 1971, ina soláthraítear an creat um ghníomhaíocht náisiúnta agus um chomhoibriú idirnáisiúnta maidir le caomhnú agus úsáid chríonna bogach agus a n-acmhainní. Cuimsítear bogaigh ar an liosta láithreáin Ramsar in Éirinn a mheastar go bhfuil tábhacht idirnáisiúnta ag baint leo faoi Choinbhinsiún Ramsar.
Raster	Struchtúr sonraí ina léirítear eangach dhronuilleogach de ghnáth de phicteilíní, nó pointí datha, inamhairc ar mhonatóir, ar pháipéar, nó ar mheán taispeána eile.
RBD	Ceantar Abhantraí – Limistéar riaracháin maidir le bainistíocht chomhordaithe uisce, comhdhéanta d’il-abhantracha (nó dobharcheantair), ainmnithe de bhun cheanglais na Creat-treorach Uisce.
Gabhdóir	Gné ar bith den chomhshaol faoi réir tionchair.
RES	Foinsí Fuinnimh In-athnuaite
RFC	Luach an Chóimheasa Srutha le Cumas
RMP	Taifead ar Shéadchomharthaí agus ar Áiteanna
RPA	Limistéir Chláraithe faoi Chosaint
RPS	Taifead na Struchtúr atá faoi Chosaint
RSA	An tÚdarás um Shábháilteacht ar Bhóithre
SAC	Limistéir Chaomhantais Speisialta: Is éard is SACanna ann limistéir atá ainmnithe ag an Aire mar limistéar speisialta um chaomhnú de bhun Airteagal 4, mír 4 den Treoir Eorpach maidir le Gnáthóga (92/43/CCE). Ainmníodh iad mar gheall ar an mbagairt fhéideartha atá ann do na gnáthóga nó do na speicis speisialta atá iontu.

Téarma	Míniú
SCENIHR	Coiste Eolaíoch um Rioscaí Sláinte Nua-Aitheanta atá ag teacht chun cinn
SEA	Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta: Ceanglas maidir le measúnú a dhéanamh ar Phleananna, tionchar Clár agus Pleananna áirithe ar an gcomhshaol (de bhun Threoir SEA an AE 2001/42/CE).
SEAI	Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann
SEM	Margadh Aonair Leictreachais
SEMO	Oibreoir an Mhargaidh Aonair Leictreachais
Íogaireacht	An fhéidearthacht go ndéanfaí athrú suntasach ar ghabhdóir
SIA	An tAcht um Pleanáil agus Forbairt (Bonneagar Straitéiseach)
SID	Forbairt Bonneagair Straitéisigh: In Alt 182A den <i>Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000</i> (arna leasú) sainítear forbairt bonneagair straitéisigh ionas go n-áirítear léi forbairt ina gcuimsítear tarchur leictreachais nó chun críche tarchur leictreachais, lena n-áirítear iompar leictreachais trí líne ardvoltais sa chás go mbeadh an voltas 110 cileavolta nó níos mó, nó idirnascaire, a dteastaíonn iarratas díreach ar fhaomhadh reachtúil chuig an mBord Pleanála ina leith.
SMR	Taifead ar Shuíomhanna agus ar Shéadchomharthaí (roimh RMP)
SO₂	Dé-ocsaíd Sulfair
SONI	Oibreoir Córais i dTuaisceart Éireann
SPA	Ceantar Cosanta Speisialta
SPS	An Scéim Íocaíochta Aonair
SSM	Swedish Radiation Protection Authority (<i>An tÚdarás um Chosaint Raideolaíoch sa tSualainn</i>)
Sreangú	An téarma a úsáidtear chun cur síos a dhéanamh ar shuiteáil na seoltóirí nó na sreanga leictreachais ar struchtúir tacaíochta na líne lasnaide. Déantar 'sreangú' ar na seoltóirí ó struchtúr amháin go struchtúr eile.
Fostáisiún	Is éard is fostáisiún ann an suíomh ar an eangach ina gcuirtear trealamh d'fhonn an leictreachas a athrú go sábháilte ó voltais níos airde go dtí voltais níos ísle atá oiriúnach d'úsáid custaiméirí deiridh. Déantar é sin ann trí threalamh ar a dtugtar claochladáin a úsáid. 'Claochlaítear' an leictreachas ó voltas amháin go dtí ceann eile iontu agus is tríothu a bhaintear an leictreachas as an gcóras tarchuir. Gníomhaíonn fostáisiún

Téarma	Míniú
	mar phointe cónaisc 'nóid' chomh maith i gcomhair roinnt ciorcaid. Is féidir cuimhneamh orthu mar chrosbhealach ar ghréasán bóithre. Tagann cumhacht isteach ar chiorcad (bóthar) amháin agus is féidir é a atreorú chuig ciorcad eile. Baintear é sin amach trí threalamh eile a úsáid san fhostáisiún amhail lasca, scoradáin chiorcaid agus gaireas eile.
SuDS	Córas Draenála Uirbí Inbhuanaithe
SUR	Ráta Dífhostaíochta Caighdeánaithe
SV	Radhairc Áite
SVC	Cúiteamh Statach VAR
Lascthrealamh	Dícheangail leictreacha agus / nó scoradáin chiorcaid i dteannta a chéile a úsáidtear chun trealamh a scoitheadh amach i bhfostáisiún leictreach nó gar dó.
SWDTE	Éiceachóras Talún atá Spleách ar Uisce Dromchla
TAO	Úinéir an Chórais Tarchuir: Úinéir na sócmhainní atá ina mbonn leis an gcóras tarchuir.
TCD	Coláiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath
TCS	Córas Inneachair Turasóireachta
TEPCO	Tokyo Electric Power Company as an tSeapáin
An Clár Ábhar	An Clár Ábhar
Claochladán	Píosa trealamh a nascann trealamh leictreach eile le chéile ag dhá voltas ainmniúla dhifriúla.
Trasuíomh	Déantar cur síos ar an athrú ar leagan amach spásúil na seoltóirí ar líne tharchuir i gcoibhneas lena chéile ar mhaithe le feidhmíocht oibriúcháin na líne tarchuir a fheabhsú.
TRL	An tSaotharlann ar Thaighde Iompair
TRM	Lamháil Iontaofachta Tarchuir
TSO	Oibreoir Córais Tarchuir
TTC	Cumas Iomlán Aistrithe
TYNDP	Ten Year Network Development Plan (<i>An Plean Forbartha Gréasáin Deich mBliana</i>)
μT	Micritheisle – inarb ionann teisle (T) agus an t-aonad tomhais le haghaidh

Téarma	Míniú
	neart réimse mhaighnéadaigh agus ina bhfuil 1 T cothrom le 1,000,000 μ T.
UAA	Achar Talmhaíochta Inúsáidte
UCC	An Coláiste Ollscoile, Corcaigh
UCD	Ollscoil na hÉireann, Baile Átha Cliath
UGC	Cábla faoin Talamh
RA	An Ríocht Aontaithe
UNESCO	Eagraíocht Oideachais, Eolaíochta agus Chultúir na Náisiún Aontaithe
VEM	Léarscáil Imchlúdaigh Amhairc
VOM	Léarscáil Orgánach Luaineach
V/m	Volta in aghaidh an Mhéadair
VSC	Tiontaire Voltas-fhoinsithe
WFD	An Chreat-treoir Uisce (2000/60/CEE): Is reachtaíocht Eorpach é an Chreat-Treoir Uisce (WFD) ina gcuirtear cur chuige nua chun cinn maidir le bainistíocht uisce trí phleanáil abhantraí. Cumhdaítear uiscí dromchla, uiscí inbhearacha, uiscí cósta agus screamhuisce inti.
WHO	An Eagraíocht Dhomhanda Sláinte
Sraitheach Oibre	An limistéar oibre a theastaíonn chun línte tarchuir a shuiteáil, go háirithe i gcomhair modheolaíochtaí tógála faoi thalamh.
WWTP	Ionad Cóireála Fuíolluisce
XLPE	Poileitiléin Thrasnasctha
ZTV	Crios na hInfhéictheachta Teoiriciúla
ZVI	Crios Amharcthionchair

1 RÉAMHRÁ

1.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear san imleabhar seo (**Imleabhar 3C**) den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS) measúnú ar an bhféidearthacht go n-eascróidh tionchar comhshaoil as an bhForbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV a bheartaítear maidir leis an gcuid sin den fhorbairt a bheartaítear atá suite i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA) faoi mar a shonraítear i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS. Gabhann dhá imleabhar ar leith lena bhfuil san imleabhar seo: **Aguisíní Imleabhar 3C** agus **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 2 Is é a chuimsítear san fhorbairt a bheartaítear i Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin ciorcad nua tarchuir lasnairde 400 kV de chiorcad singil lena dtacaíonn 134 túr (Túr 103 go Túr 236) a shíneann ó dheas den chuid is mó ón teorainn dlínse le Tuaisceart Éireann (idir baile fearainn Doohat nó Crossreagh, Contae Ard Mhacha, agus baile fearainn na Léime Giorra, Contae Mhuineacháin) go baile fearainn Clonturkan, Contae an Chabháin, feadh achair de thart ar 46 km. Áirítear léi tailte a thrasnaíonn an seoltóir ón teorainn dlínse go Túr 103, agus ó Thúr 103 go Túr 236 go huile agus tailte a thrasnaíonn an seoltóir ó Thúr 236 go Túr 237 (an chéad túr sa chuid den fhorbairt a bheartaítear atá suite i Limistéar Staidéir na Mí). Áirítear leis an bhforbairt a bheartaítear freisin clós stórála sealadach gaolmhar le haghaidh ábhar tógála a bheidh suite ar shuíomh atá thart ar 1.42 ha ar achar i mbailte fearainn Mhuinilte Dubh agus Mhuinilte Bán, Carraig Mhachaire Rois, Contae Mhuineacháin.
- 3 Ritheann an chuid sin den idirnascaire foriomlán a bheartaítear atá in Éirinn feadh fad líneach thart ar 103.35 ciliméadar (km) idir an Léim Ghearr i gContae Mhuineacháin agus Fearann na Coille i gContae na Mí. Mar sin féin, ar mhaithe leis an bhfaisnéis a chur i láthair san EIS seo, foroinneadh é mar CMSA (**Imleabhar 3C**) agus Limistéar Staidéir na Mí (MSA) (**Imleabhar 3D**).
- 4 Tugtar réamhrá cuimsitheach i gCaibidil 1, **Imleabhar 3B** den EIS maidir leis an bhforbairt a bheartaítear ina ndéantar breithniú ar an méid seo a leanas:
 - Comhthéacs na forbartha a bheartaítear;
 - Ceanglais maidir le Measúnacht Tionchair Timpeallachta (EIA);
 - Ullmhú an Ráitis Tionchair Timpeallachta (EIS);
 - Struchtúr agus ábhar an EIS; agus
 - Deacrachtaí teicniúla a tháinig aníos agus an EIS á ullmhú.
- 5 Léirítear an chuid sin den chiorcad tarchuir a bhaineann leis an CMSA i bhFíor 1.1.

Fíor 1.1: An Chuid den Chiorcad Tarchuir atá suite sa CMSA

6 Soláthraítear an méid seo a leanas san imleabhar seo den EIS:

- Cur síos ar thionchar féideartha na forbartha a bheartaítear ar an gcomhshaoil i ndáil le ceannteidil chomhshaoil ar leith;
- Cur síos ar na sonraí a theastaíonn chun an tionchar féideartha faoi na ceannteidil chomhshaoil a shainithint agus na modhanna tuartha a úsáidtear chun an tionchar féideartha faoi na ceannteidil chomhshaoil a mheas;
- Cur síos ar na bearta atá beartaithe chun drochthionchar suntasach ar an gcomhshaoil a sheachaint, a laghdú agus, más féidir, a réiteach;
- Cur síos ar an tionchar iarmharach, más ann dó; agus
- Cur síos ar an idirchaidreamh idir tosca comhshaoil.

7 Tugtar measúnú in **Imleabhar 3B** den EIS maidir leis an bhféidearthacht go mbeidh tionchar trasteorann i gceist. Tugtar measúnú freisin ar an bhféidearthacht maidir le tionchar carnach chomh maith le measúnú ar an idirchaidreamh idir na hábhair chomhshaoil in **Imleabhar 3C** agus **Imleabhar 3D** den EIS.

8 Cuirtear Achoimre Nearthcheicniúil (NTS) ar an EIS ar fáil in **Imleabhar 3A** den EIS.

9 Chomh maith leis an mbreithniú ar thionchar trasteorann in **Imleabhar 3B** den EIS, cuimsítear *Comhthuarascáil Chomhshaoil* in **Imleabhar 4** de na cáipéisí iarratais. D'ullmhaigh EirGrid agus Oibreoir Córais Thuaisceart Éireann Teo. (SONI) (na hiarratasóirí faoi seach)¹ an tuarascáil sin chun léargas ginearálta a thabhairt ar na cineálacha tionchair faoi mar a gcuirtear i láthair i gcáipéisí ar leithligh an EIS / an Ráitis Timpeallachta (ES) iad. Chomh maith leis sin, cuirtear léargas ginearálta ar fáil sa tuarascáil ar thionchar trasteorann ar bhealach atá i gcomhréir le cur chuige molta i dtreoir an Choimisiúin Eorpaigh a foilsíodh le déanaí, is é sin, *Guidance on the Application of the Environmental Impact Assessment Procedure for Large-scale Transboundary Projects (Treoir maidir le Feidhmiú an Nóis Imeachta um Measúnacht Tionchair Timpeallachta do Thionscadail Mhórscála Trasteorann)* (Bealtaine 2013).

¹ Northern Ireland Electricity (Leictreachas Thuaisceart Éireann) (NIE) a thug faoi phleanáil na coda sin den idirnascaire a bheartaítear i dTuaisceart Éireann a chéadúair. Bhí NIE faoi oibleagáid ag an gCoimisiún Eorpach, áfach, an fheidhm pleanála infheistíochta a bhí acu (an 'Fheidhm Pleanála') a aistriú chuig SONI. Leasaíodh ceadúnas oibreora córas tarchuir SONI (an "Ceadúnas") an 28 Márta 2014 le go mbeadh aistriú na Feidhme Pleanála sin san áireamh ann tar éis d'Údarás Thuaisceart Éireann um Rialáil Fóntas (NIAUR) próiseas comhairliúcháin a dhéanamh. Tháinig na leasuithe Ceadúnais i bhfeidhm an 30 Aibreán 2014. Dá réir sin, tá an fhreagracht maidir le hiarratas pleanála i leith an idirnascaire a bheartaítear i dTuaisceart Éireann aistriú ó NIE go SONI.

1.2 LEAGAN AMACH AN EIS

10 Cuirtear na hábhair san imleabhar seo den EIS ina ngrúpaí. Trí úsáid a bhaint as an leagan amach sin, ullmhaítear an t-imleabhar seo den EIS de réir creata ina ndéantar scrúdú ar gach ábhar comhshaoil (faoi mar atá leagtha síos i dTreoir an EIA agus i rialacháin náisiúnta na hÉireann) i rannán ar leith. Déantar tagairt don mhéid seo a leanas sna rannáin sin:

- Saintréithe na forbartha a bheartaítear;
- An timpeallacht (ghlactha) mar atá sí faoi láthair;
- Tionchar féideartha;
- Bearta maolaithe;
- Tionchar iarmharach (más ann dó);
- Idirchaidreamh idir tosca comhshaoil: agus
- Conclúidí.

2 DAOINE – DAONRA AGUS EACNAMAÍOCH

2.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear measúnú sa chaibidil seo den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS) ar an bhforbairt a bheartaítear, faoi mar a shonraítear i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS, i ndáil le cúrsaí daonra agus socheacnamaíocha. Baineann an fhaisnéis sa chaibidil seo le Limistéar Staidéir an Chabháin - Mhuineacháin (CMSA) faoi mar a shonraítear i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS.
- 2 Déantar cur síos i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS ar shaghas agus ar réim iomlán na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dhearadh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad inti. Cuirtear síos ar an línebhealach a bheartaítear sa chaibidil sin trí bhailte fearainn agus uimhreacha túir a úsáid mar thagairt. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS na príomhoibreacha tógála a bheartaítear mar chuid den fhorbairt.

2.2 MODHEOLAÍOCHT

2.2.1 Scóip an Mheasúnaithe

- 3 Ullmhaíodh an chuid seo den EIS de réir reachtaíocht agus threoir ábhartha an Aontais Eorpaigh agus na hÉireann, lena n-áirítear ceanglais larscríbhinn VI de Threoir an EIA (ina n-éilítear tuairisc ar na gnéithe den chomhshaol is dóigh a mbeidh tionchar suntasach orthu, lena n-áirítear an daonra agus an pobal) agus de réir Sceideal 6 de *na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001* (arna leasú) agus comhlíonann sí na riachtanais ábhartha a shonraítear iontu. Tá scóip an mheasúnaithe bunaithe ar athbhreithniú ar an reachtaíocht, ar threoircháipéisí, ar EISanna eile, ar aiseolas ó chomhairliúchán poiblí, ó chomhairliúchán le comhlachtaí forordaithe, ó chomhairliúchán leis an mBord Pleanála (an Bord), agus ar bhreithniú maidir leis an dóchúlacht go dtiocfaidh tionchar suntasach aníos, ag féachaint don timpeallacht ghlactha agus do shaghas agus réim na forbartha a bheartaítear.
- 4 Measadh gur bhain na saincheistean seo a leanas le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS):
 - Aon tionchar féideartha ar ghréasáin lonnaithe ar feadh an bhealaigh a shainithint, lena n-áirítear áiteanna cónaithe reatha, áiseanna pobail nó foirgnimh poiblí eile a shainithint, ina measc scoileanna, áiseanna cúram sláinte, etc. agus aon cheadanna pleanála ar marthain maidir le forbairt den sórt sin;

- Measúnú ar an tionchar dóchúil ar an oidhreacht theangeolaíoch nó chultúrtha i limistéar Gaeltachta trína dtéann an bealach, nó ar chur chun cinn na Gaeilge mar theanga an phobail;
 - Aon impleachtaí don gheilleagar áitiúil, réigiúnach nó náisiúnta, nó aon tionchar ar an ngeilleagar sin; agus
 - Measúnú ar an tionchar dóchúil ar luach taitneamhachta / turasóireachta an limistéir, lena n-áirítear bealaí turasóireachta ainmnithe (m.sh. Bealach Mhuineacháin) agus an tionchar a d'fhéadfadh a bheith aige sin ar thurasóireacht iascaireachta agus iascaigh.
- 5 Dá réir sin, díritear sa chaibidil seo ar ghnéithe pobail mar atá faoi láthair agus ar an bhféidearthacht go sonrúfaí tionchar ar an daonra, ar lonnaitheachtaí, ar fhostaíocht agus ar dheiseanna geilleagracha mar thoradh ar an bhforbairt a bheartaítear sa CMSA.
- 6 Déantar cur síos ar mheasúnú ar shaincheisteanna turasóireachta agus taitneamhachta sa CMSA i **gCaibidil 4** den imleabhar seo den EIS.
- 7 D'fhéadfadh go mbeadh tionchar indíreach ar láithreacha fostaíochta le linn na céime tógála de bharr cur isteach sealadach ar an trácht go príomha. Rinneadh breithniú ar na cineálacha tionchair seo agus leagtar bearta maolaithe amach, nuair is gá, i **gCaibidil 13** den imleabhar seo den EIS. Is beag tionchar a shonrófar de thoradh trácht cothabhála i rith oibriúcháin agus, dá bhrí sin, baineadh aon bhreithniú breise ar na cineálacha tionchair sin maidir le láithreacha fostaíochta amach as an measúnú seo.
- 8 Díritear den chuid is mó sa mheasúnú ar an rogha conaire faoi mar a shainaithnítear sa cháipéis, *Final Re-evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh) (FRR)* (Aibreán 2013) (feic Aguisín 1.1, **Aguisíní Imleabhar 3B**), ina bhfuil OHL a bheartaítear suite ach ní phléitear an mhórtimpeallacht shocheacnamaíoch lasmuigh den chonair sin.

2.2.2 Foinsí Faisnéise

- 9 Tá siad seo a leanas i measc na bhfoinsí faisnéise a úsáideadh chun an chaibidil seo a ullmhú:
- Faisnéis daonáirimh agus fostaíochta arna foilsiú ag an bPríomh-Oifig Staidrimh (CSO 2002-2014);
 - Faisnéis daonáirimh arna foilsiú ag Gníomhaireacht Thuaisceart Éireann um Staidreamh agus um Thaighde (NISRA) 2002-2014;
 - Léarscáiliú agus grianghrafadóireacht ón aer de chuid Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann (OSI);

- Pleananna Forbartha Náisiúnta agus Réigiúnacha;
- *Cavan County Development Plan 2014-2020 (Plean Forbartha Contae an Chabháin 2014-2020)*;
- *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019*;
- Faisnéis áitiúil agus suíomhanna gréasáin ábhartha (e.g. Comhairle Contae Mhuineacháin, Comhairle Chontae an Chabháin, Údarás Réigiúnach na Teorann, OSI);
- Faisnéis arna cur ar fáil mar thoradh ar scópáil agus comhairliúchán i dtaobh tionscadail; agus
- Cuairteanna suímh chuig an CMSA.

2.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

- 10 Baineann an fhorbairt a bheartaítear le líne leictreachais lasnairde a thógáil ar struchtúir tacaíochta cruach laitíse den chuid is mó. Is iondúil go mbíonn an fhéidearthacht go sonrúfaí tionchar ar an bpobal agus an daonra, ar lonnaíochtaí, ar fhostaíocht agus ar dheiseanna geilleagracha i measc na saincheisteanna a thagann aníos i bhforbairtí líne lasnairde den chineál seo. Chuige sin, déantar breithniú sa mheasúnú ar ghnéithe tógála, oibriúcháin agus díchoimisiúnaithe na forbartha a bheartaítear.

2.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

2.4.1 An Daonra

2.4.1.1 Struchtúr agus Athrú Daonra

- 11 Ó thaobh an chontae, an réigiúin agus an stáit de, is mó an tionchar atá ag rátaí imirce agus eisimirce ar struchtúr agus athrú daonra ná mar atá ag rátaí breithe agus báis. Ó lár go deireadh na 1980idí, d'fhág mórán daoine Éire de bharr dhrochstaid an gheilleagair agus na fostaíochta sa tír um an dtaca sin. Ón mbliain 1990 i leith, tá cuid mhór daoine tar éis teacht isteach sa tír, rud a chuireann fás faoin daonra. Feidhmiú eacnamaíoch níos fearr gheilleagar na hÉireann is cúis leis seo den chuid is mó. Tá anailís i d**Tábla 2.1** ar athrú daonra maidir le hoileán na hÉireann agus maidir le leibhéal náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla ón mbliain 2002 ar aghaidh.

Tábla 2.1: Struchtúr agus Athrú Daonra ar Leibhéal Náisiúnta, Réigiúnach agus Áitiúil

Ceantar	2002	2006	% Athrú 2002-2006	2011	% Athrú 2006-2011

Éire (Tuaisceart Éireann san áireamh)	5,603,030	5,984,925	6.8	6,399,152	6.9
Éire	3,917,203	4,239,848	8.2	4,588,252	8.2
Réigiún na Teorann	432,534	467,327	8.0	514,891	10.1
Contae Mhuineacháin	52,593	55,816	6.4	60,483	8.0
Contae an Chabháin	56,546	64,003	13.2	73,183	14.3

(Foinse: Daonáireamh na hÉireann, 2002, 2006 agus 2011 agus Daonáireamh Thuaisceart Éireann, 2001 agus 2011)

- 12 Léirítear méaduithe móra ar an daonra idir 2002 agus 2011 sna staitisticí daonra i d**Tábla 2.1**. Cuirtear in iúl sna daonraí measta is déanaí (Aibreán 2014) arna bhfoilsíú ag an CSO² agus ag NISRA, go bhfuil méadú ag teacht ar an daonra i rith an ama in Éirinn agus i dTuaisceart Éireann araon in ainneoin go bhfuil líon ard daoine ag dul ar eisimirce fós. Níl an méadú seo ar an daonra chomh mór agus a bhíodh sé ach is méadú é mar sin féin. Meastar sna réamh-mheastacháin daonra le haghaidh na hÉireann aníos leis an mbliain 2046 go mbeidh daonra de thart ar chúig mhilliún ann sa chás is duairce agus os cionn 6.7 milliún sa chás is dóchasaí. Meastar sna réamh-mheastacháin daonra le haghaidh Thuaisceart Éireann aníos leis an mbliain 2034 go mbeidh daonra de thart ar dhá mhilliún ann³.
- 13 Faoi mar a shonraítear i d**Tábla 2.1**, tá fás faoin daonra le sonrú i Réigiún na Teorann (lena gclúdaítear Contae Dhún na nGall, Contae Shligigh, Contae Liatroma, Contae an Chabháin, Contae Mhuineacháin agus Contae Lú) idir 2002 agus 2011. Tá an méadú sin ar aon dul leis an bhfás faoin daonra go náisiúnta a bheag nó a mhór. Tá brúnna suntasacha daonra curtha ag tionchar seachtrach ar nós Mhórchearntar Bhaile Átha Cliath (lena gclúdaítear Cathair Bhaile Átha Cliath, Contae Bhaile Átha Cliath, Contae na Mí, Contae Chill Mhantáin agus Contae Chill Dara) ar chodanna áirithe den réigiún macasamhail dheisceart Chontae Lú agus Chontae Mhuineacháin agus oirthear Chontae an Chabháin. I gcás Réigiún na Teorann, meastar sa cháipéis, *Border Regional Authority Planning Guidelines 2012-2022 (Treoirlínte Pleanála Údarás Réigiúnach na Teorann 2012-2022)*, go mbeidh daonra de thimpeall 595,000 ann faoin mbliain 2022.
- 14 I gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin, tugtar le fios in anailís ar na sonraí daonra go bhfuil treochtaí daonra mar seo a leanas:
- Tá fás suntasach tagtha faoi cheantair thuaithe thart faoi na príomhbhailte;

²www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/population/2013/poplabfor2016_2046.pdf.

³www.nisra.gov.uk/archive/demography/population/projections/Northern%20Ireland%20Population%20Projections%202010%20-%2020Statistics%20Press%20Notice.pdf.

- Tá fás beag nó fás diúltach tagtha faoin daonra sna ceantair uirbeacha; agus
- Tá fás teoranta nó fás diúltach tagtha faoin daonra sna ceantair thuaithe is faide amach ó na príomhbhailte.

15 Tuairtar i b*Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019* (CDP Mhuineacháin) go dtiocfaidh méadú ar dhaonra Chontae Mhuineacháin aníos go 71,400 faoin mbliain 2022. Tuairtar sa *Cavan County Development Plan 2014–2020 (Plean Forbartha Contae an Chabháin 2014-2020)* (CDP an Chabháin) go dtiocfaidh méadú ar dhaonra Chontae an Chabháin aníos go 83,300 faoin mbliain 2022.

16 Is léir ó staitisticí daonra a d'fhoilsigh an CSO agus ó phleananna forbartha contae go bhfuil fás mór tagtha faoin daonra i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin ó 2002 i leith, agus dar léi go dtiocfaidh tuilleadh fáis – ach fás níos teoranta – faoin daonra iontu aníos go dtí an bhliain 2022. Is follasach freisin gur tháinig fás mór faoin daonra i gceantair thuaithe i bhfoisceacht phríomhbhailte an dá chontae.

2.4.1.2 Gréasáin Lonnaíochta

17 Is iad Baile Mhuineacháin agus Baile an Chabháin an dá lonnaíocht uirbeach is mó i gcontaetha an CMSA; mar sin féin, tá siad lasmuigh de gharchomharsanacht an CMSA ina bhfuil an fhorbairt a bheartaítear suite.

18 Is iad líon agus struchtúr an daonra a bhaineann le lonnaíochtaí i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin i gcóngarach na forbartha a bheartaítear is mó a bhfuil baint acu leis an bhforbairt a bheartaítear. Tugtar cuntas gairid thíos ar na príomhlonnaíochtaí uirbeacha atá suite mórthimpeall na forbartha a bheartaítear. Is gnách go bhfaightear raon áiseanna cónaithe, tráchtála agus pobail i lonnaíochtaí uirbeacha. Is iondúil go bhfaightear scoil, séipéal, siopaí áitiúla chomh maith le háiseanna eile pobail agus caitheamh aimsire i sráidbhailte níos lú.

19 Toisc gur tháinig fás mór faoin daonra lasmuigh de na príomhlimistéir uirbeacha sa dá chontae, sainaitníodh roinnt lonnaíochtaí níos lú chomh maith.

20 Taobh amuigh de na lonnaíochtaí a sainaitníodh, aithnítear go bhfuil lonnaíochtaí eile níos scaipthe ann, ina bhfuil grúpaí d'áiteanna cónaithe aonair go minic i gcóngarach na forbartha a bheartaítear.

21 Tá áiteanna cónaithe aonair (aonuaire), lasmuigh de lonnaíochtaí bunaithe, ina ngné shuntasach de ghréasáin lonnaíochta sa dá chontae freisin. Bíonn siadsan scaipthe agus i

bpatrúin chnuasta nó líneacha ar fud an cheantair ina bhfuil an fhorbairt a bheartaítear le déanamh.

- 22 Déantar faireachán ar bhonn rialta ar iarratais phleanála atá cóngarach don fhorbairt a bheartaítear chun a chinntiú nach dtiocfaidh aon choimhlint aníos. Is éard atá i gceist le cineálacha na n-iarratas pleanála a dhéantar go hiondúil cóngarach don fhorbairt a bheartaítear ná tograí ar leith i gcomhair áiteanna cónaithe faoin tuath agus ar fhorbairtí talmhaíochta go príomha. Aithnítear i d**Tábla 2.1** ceadanna pleananna ar marthain atá suite laistigh de thart ar 200 méadar ón bhforbairt a bheartaítear (arna dtomhas ón lár líne).

Tábla 2.2: Ceadanna Pleanála ar Marthain

Contae	Baile Fearainn	Tagairt Chlárúcháin agus Cur Síos Achomair ar an bhForbairt	Dáta an Chinnidh / Spriocdháta an Chinnidh	An Neasfhad go dtí an Fhorbairt Thuaidh-Theas 400 kV (arna thomhas ón lárline)
Muineachán	Na Sriannta Idir Túr 185 agus Túr 186	Tagairt Chlárúcháin 09525 – is é atá san fhorbairt seo: áit chónaithe 2 stór, garáiste scoite, córas cóireála fuíolluisce agus limistéar síothlaithe agus oibreacha gaolmhara suímh atá suite de bhealach nua isteach. Faisnéis Shuntasach: tá athrú teorainneacha leagtha amach i bpleananna athbheithnithe don fhorbairt.	10.02.10	98.3 m (go neasach)
Muineachán	An Ghréach (Barúntacht Chríoch Mhúrn) Idir Túr 154 agus Túr 155	Tagairt Chlárúcháin 13206 – is é atá san fhorbairt seo: líne lasnairde 38 kV ó fhostáisiún sa Lios Dubh, a théann thar na háiteanna seo a leanas: Corrdhoire Bán, an Ghréach, Droim Laighean, Droim gColbha Uachtarach, an Sián, Doire Fhialáin, an Muire Gearr, an Mhaoldromainn, Tulaigh Sceire agus Coillidh Chairn, Contae Mhuineacháin. Tuilleadh Faisnéis Shuntasach: Beidh an chuid deiridh 637 m den líne leagtha faoin talamh idir an Mhaoldromainn agus an fostáisiún i gCoillidh Chairn. Is tascach amháin atá na láithreacha a bheartaítear do na cuailí agus beartaítear conair atá 50 m ar leithead a thógáil chun freastal ar mhicreashuí, más gá.	13.01.14	0 m Trasbhealach 38 kV
Muineachán	Tulaigh na Malradh / Baile na Lorgan Idir Túr 172 agus Túr 173	Tagairt Chlárúcháin 09561 – is é atá san fhorbairt seo: cead pleanála chun líne lasnairde 38 kV a thógáil i mbaile fearainn na Carraigí Óige. Sula sroichfeadh sí an stáisiún 38 kV atá ann cheana i dTulaigh na Malradh, rachaidh an líne thar na bailte fearainn seo a leanas: an Charraigeach Mhór, Aimhréidh, na Sriannta, Corr an Fheannta, Lios an Chuilinn, Tulaigh Ghlais agus an Ráith Dhubh.	14.03.11	0 m Trasbhealach 38 kV

Carraig Mhachaire Rois (Ionraithe thart ar 7 km soir ón línebhealach)

- 23 Tá Carraig Mhachaire Rois suite ar an R179 (Bóthar Bhaile Átha Cliath/Dhoire – an N2 arna athrangú) i lár Chontae Mhuineacháin. I sonraí an CSO don bhliain 2011, taifeadh go raibh beagnach 2,000 duine ina gcónaí sa bhaile agus go raibh daonra breise i bhfad níos mó (timpeall 12,500) ina gcónaí i dToghroinn Tuaithe Charraig Mhachaire Rois (CRED) atá

mórtimpeall. Tá na Toghranna Ceantair (DEDanna) seo a leanas sa CRED: Carraig Mhachaire Rois (Tuath), Baile Macnaí, Béal Átha Tréin, an Bac, Achadh an Bhrúim, an Chorrchora, Clais Láir, Domhnach Maighean, Droim Buaráí, Droim Chora, Droim Goireadh, an tEanach, Inis Caoin, Cill Mhuire, na Coillte Beaga, Láithreach, Loch Feá agus Ráth Fiachrach. Léirítear méadú 11% sna figiúirí sin don CRED idir 2006 agus 2011. Sainithnítear an baile mar bhaile Shraith 2 in ordlathas lonnaíochtaí CDP Mhuineacháin, agus d'fhéadfadh tuilleadh fáis teacht faoin daonra freisin. Cuirtear réimse leathan seirbhísí ar fáil sa bhaile, lena n-áirítear seirbhísí sláinte, oideachais, spóirt, pobail, airgeadais agus miondíola do na ceantair máguaird. Is lárionad tábhachtach fostaíochta sa chontae é an baile mar gheall ar a cháil fhadbhunaithe mar bhaile margaidh. Tá sé aitheanta mar lonnaíocht ina bhfuil fás de dhíth.

- 24 As na DEDanna dá dtagraítear thuas, téann an línebhealach trí na DEDanna seo a leanas: Láithreach, Béal Átha Tréin, Ráth Fiachrach, Droim Goireadh agus Droim Chora.

Baile na Lorgan (lonnaithe thart ar 6 km soir ón línebhealach)

- 25 Tá Baile na Lorgan suite ó thuaidh ó Charraig Mhachaire Rois ar an R183 (an N2 arna athrangú). I sonraí an CSO don bhliain 2011, taifeadadh go raibh timpeall 1,750 duine ina gcónaí sa bhaile agus a phurláin, agus go raibh daonra breise i bhfad níos mó (os cionn 11,000) ina gcónaí i dToghroinn Tuaithe Bhaile na Lorgan (CRED) atá mórtimpeall. Tá na Toghranna Ceantair (DEDanna) seo a leanas sa CRED: Baile na Lorgan (Tuath), Eanaigh Gheala, na hEanaigh, Béal Átha Beithe (Tuath), Béal Átha Beithe (Uirbeach), Carraig Shleáin, Carraig an Tí, Baile na Lorgan (Tuath) (cuid), Cnoc an Teampaill, Cluain Tiobrad, an Chorr Mhín, an Chraobh, Craobh Mhártain, an Ghréach (Barúntacht Chríoch Mhúrn), Mullaigh Aise agus Tulaigh Charbaid. Léirítear méadú 12% sna figiúirí sin don CRED idir 2006 agus 2011. Sainithnítear an baile mar bhaile Shraith 2 in ordlathas lonnaíochtaí CDP Mhuineacháin, agus d'fhéadfadh tuilleadh fáis teacht faoin daonra freisin. Is í an earnáil seirbhísí an phríomhfhoinsé fostaíochta sa bhaile, agus is í earnáil na talmhaíochta, lena n-áirítear feirmeoireacht, an phríomhfhoinsé tionscail agus fostaíochta sa cheantar máguaird. Feidhmíonn sé mar lárionad seirbhísí agus miondíola don chúlchríoch mórtimpeall. Tá Loch Mucnú ar cheann de na príomhnithe is díol spéise do thurasóirí i gContae Mhuineacháin agus tá sé sin suite i mBaile na Lorgan.

- 26 As na DEDanna dá dtagraítear thuas, téann an línebhealach trí na DEDanna seo a leanas: Cluain Tiobrad, Eanaigh Gheala, Tulaigh Charbaid, Craobh Mhártain, an Ghréach (Barúntacht Chríoch Mhúrn) agus Carraig an Tí.

Béal Átha Beithe (lonnaithe thart ar 3.4 km siar ón línebhealach)

- 27 Tá Béal Átha Beithe suite ar an R183 i ndeisceart Chontae Mhuineacháin. I sonraí an CSO don bhliain 2011, taifeadadh go raibh timpeall 298 duine ina gcónaí i gCeantar Uirbeach Bhéal Átha

Beithe agus go raibh daonra níos mó (os cionn 1,500) ina gcónaí i gCeantar Tuaithe Bhéal Átha Beithe atá mórthimpeall. Saináithnítear an baile mar bhaile Shraith 3 in ordlathas lonnaithe CDP Mhuineacháin, agus d'fhéadfadh tuilleadh fáis teacht faoin daonra freisin. Tá na seirbhísí agus an fhostaíocht chéanna ann agus atá i mBaile na Lorgan, cé go bhfuil sé ina bhaile níos lú. Bunaíodh an baile sna sála ar an tionscal líneadaigh ó thús; is bunáit láidir i gcomhair slatiascaireachta sa réigiún anois é.

Dún an Rí (lonnaithe thart ar 3.3 km soir ón línebhealach)

28 Tá Dún an Rí suite ar an R162 in oirdheisceart Chontae an Chabháin gar do theorainn na Mí/Mhuineacháin. Tá sé aitheanta i CDP an Chabháin mar bhaile mór Shraith 2. Bhí 2,326 duine ina gcónaí ann dar le Daonáireamh 2011. Tá ceantar máguaird mór tuaithe mórthimpeall an bhaile. Dála bailte móra eile, cuirtear réimse seirbhísí ar fáil ann fearacht seirbhísí sláinte, oideachais agus gairmiúla, chomh maith le miondíol agus fostaíocht a chur ar fáil le haghaidh ceantar máguaird mór. Tá feidhm thábhachtach ag bailte Shraith 2 i dtéarmaí fás cothrom sa chontae agus tá siad tábhachtach go réigiúnach mar chuid de straitéis iomlán i dtaca le fás réigiúnach cothrom sa chontae. Breathnaítear ar na bailte seo mar lárionaid forbartha agus tá an bhéim ar dhaingniú chroílár na mbailte agus ar chroifheidhmeanna miondíola agus seirbhíse na mbailte a láidriú. Tá ceanncheathrú Kingspan (mórdhéantóir ábhar foirgníochta) suite díreach taobh amuigh den bhaile. Tá áis mhór táirgeachta ag Gypsum Industries díreach taobh amuigh den bhaile freisin. Áirítear i measc nithe áitiúla is díol spéise i nDún an Rí agus mórthimpeall air Óstán Cabra Castle, Páirc Foraoise Dhún an Rí agus sliabh agus limistéar caitheamh aimsire Lochán Leagha, an pointe is airde sa cheantar máguaird.

29 Sa cheantar áirithe seo, téann an línebhealach trí na DEDanna seo a leanas: Lios Uí Ghabhann, Inis Caoin agus Dún an Rí.

Searcóg (lonnaithe thart ar 3 km siar ón línebhealach)

30 Tá Searcóg suite in oirthear Chontae an Chabháin ag crosbhealach bhóithre réigiúnacha an R162 agus an R178. Tá sé aitheanta i CDP an Chabháin mar bhaile beag Shraith 4. Bhí 531 duine ina gcónaí ann dar le Daonáireamh 2011. Tá ceantar máguaird mór tuaithe mórthimpeall an bhaile. Saináithnítear go bhfuil ról tacaíochta uirbeacha thábhachtacha ag bailte Shraith 4. Níltear ag súil leis go mbeidh siad ina lárionaid thréana um fhás faoin daonra ná go ndéanfar forbairt mhór orthu sa todhchaí. Mar sin féin, tá ról tábhachtach acu mar sholáthraithe seirbhísí agus mar sholáthraithe miondíola bunúsacha don cheantar máguaird tuaithe atá thart orthu. Ar an gcuma chéanna le Béal Átha Beithe, bunaíodh an baile sna sála ar an tionscal líneadaigh ó thús, ach is bunáit láidir i gcomhair slatiascaireachta sa réigiún anois é freisin.

Lonnaíochtaí Eile

- 31 Áirítear i measc na lonnaíochtaí níos lú a sainiú mar lonnaíochtaí Shraith 6, pobail tuaithe scaipthe, in ordlathas lonnaíochtaí CDP Mhuineacháin atá laistigh de 5 km den línebhealach, Eanaigh Gheala, Cluain Tiobrad, an Chorr Dhubh agus Dúthamlacht. Is é seo an cineál lonnaíochta is lú a shonraítear sna pleananna forbartha reachtúla. Tá nádúr na limistéar lonnaíochta seo cosúil le tírdhreach na tuaithe ach tá tithe aonair scaipthe agus roinnt clachan timpeall ar phointe fócasach amháin nó níos mó. D'fhéadfadh forbairt reatha mórthimpeall ar chrosbhóithre, siopa, séipéal agus oifig an phoist a bheith i gceist le pointí fócasacha. Cuirtear seirbhísí bunúsacha ar fáil don phobal i lonnaíochtaí Shraith 6, dála earraí áise agus stáisiúin pheitрил. Faightear oifigí an phoist agus scoileanna i gcuid de na háiteanna sin agus tá feidhm thábhachtach phobail ag gabháil leo. Níl lonnaíochtaí íosaicme ar bith aitheanta i CDP an Chabháin laistigh de 5 km den línebhealach.
- 32 Agus breithniú á dhéanamh ar áiteanna cónaithe aonair, tá fágáil an oiread spáis agus is féidir idir an líne lasnairde agus na háiteanna cónaithe sin ar cheann de na critéir deartha le haghaidh threorú an bhonneagair tarchuir a mhéid is infheidhmithe. Léirítear in anailís a rinneadh ar na háiteanna cónaithe feadh bhealach na líne lasnairde a bheartaítear, d'ainneoin an mhéid tithe aonuaire scaipthe atá ann cheana féin laistigh de limistéar na forbartha a bheartaítear, go bhfuil 39 áit chónaithe ináitrithe (lena n-áirítear áit chónaithe amháin a bhfuil cead aige ach nach bhfuil tógtha go fóill) laistigh de 100 méadar (m) de lár an línebhealaigh CMSA a bheartaítear. Taispeántar láthair na n-áiteanna cónaithe sin ar na líníochtaí pleanála atá san áireamh in **Imleabhar 1** de cháipéisí an iarratais pleanála.
- 33 Is minic a fhaightear áiseanna pobail taobh amuigh de na lonnaíochtaí beaga dá dtagraítear roimhe seo, áiseanna ar a dtugann scata mór daoine cuairt go rialta, ar nós scoileanna, séipéal agus clubanna spóirt. Ar an gcuma chéanna le háiteanna cónaithe, tá fágáil an oiread spáis agus is féidir idir an líne lasnairde agus na háiseanna seo i gceist le critéar deartha breise. Chuige sin, is iad seo a leanas na háiseanna pobail is gaire atá suite laistigh de 1 km den líne lasnairde: CLG Dhroim Thamhain (atá thart ar 330 m soir ó Thúr 150); Scoil Náisiúnta agus Séipéal Láithrigh (atá thart ar 410 m soir ó Thúr 230); Scoil Náisiúnta na Coirre Críochaí (thart ar 640 m siar ó Thúr 195); Séipéal Bhéal Átha an tSraitha (atá thart ar 750 m siar ó dheas ó Thúr 142); agus Scoil Náisiúnta Bhealach na gCeithearn (atá thart ar 820 m soir ó dheas ó Thúr 207).
- 34 Déantar measúnú i rannáin eile den imleabhar seo den EIS ar an bhféidearthacht le haghaidh tionchar comhshaoil shonrach ar áiteanna cónaithe agus ar áiseanna pobail ag eascirt ó thógáil agus ó fheidhmiú na líne lasnairde a bheartaítear.

Conclúidí

- 35 Bhí méadú ar an daonra le sonrú go náisiúnta agus go háitiúil agus sna bailte agus sna sráidbhailte a luaitear sa rannán seo. Bhí tionchar faoi dheoidh ag an méid tithíochta aonuaire

atá scaipthe agus cnuasta sa CMSA ar shuí an línebhealaigh, mar gheall ar an rún atá ann an fad slí idir an líne a bheartaítear agus tithe san áit a uasmhéadú.

2.4.2 Fostaíocht agus Gníomhaíocht Gheilleagrach

2.4.2.1 Cúrsaí Fostaíochta

- 36 Díríonn an bonn eacnamaíoch i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin ar na hearnálacha seo a leanas go traidisiúnta: déantúsaíocht, talmhaíocht agus táirgeadh bia, an tionscal seirbhíse (lena n-áirítear oideachas, sláinte, seirbhísí gairmiúla agus miondíol), forbairt tuaithe agus turasóireacht. Tá cuid shuntasach den táirgeacht sa dá chontae bunaithe ar ardtoirt agus corrlaigh ísle. Cé go bhfuil roinnt seirbhísí a thrádáiltear go hidirnáisiúnta lonnaithe sa réigiún, is measartha íseal go dtí seo atá an infheistíocht isteach.
- 37 Cé go bhfuil an fhostaíocht agus gníomhaíochtaí geilleagracha scaipthe ar fud an dá chontae, faightear bunús an fhuadair sna príomhlonnaíochtaí uirbeacha, gan fostaíocht feirm-bhunaithe a áireamh. Nuair a chuirtear an bonn fostaíochta teoranta sa dá chontae i gcomparáid le Mórcheantar Bhaile Átha Cliath, taistealaíonn cuid mhór den daonra chuig áiteanna taobh amuigh de na contaetha le haghaidh na hoibre, chuig Mórcheantar Bhaile Átha Cliath go príomha.
- 38 Tá athrú mór tagtha ar staid gheilleagrach na hÉireann le cúig bliana anuas, agus tá an dífhostaíocht ar airde nach bhfacthas le blianta fada. Mar sin féin, de réir réimse éagsúil táscairí eacnamaíochta agus foinsí sonraí ón bPríomh-Oifig Staidrimh, tá feabhas ag teacht ar an ngeilleagar anois. Cé gur tháinig méadú ar an dífhostaíocht ar fud na tíre as an gcor chun donais eacnamaíoch, is mó a d'fhulaing contaetha na teorann ná na ceantair a bhfuil bonn eacnamaíoch níos éagsúla acu de ghnáth. Léirítear próifíl um stádas eacnamaíochta le haghaidh an dá chontae i d**Tábla 2.2**.

Tábla 2.3: Daoine atá 15 Bliana d'Aois nó Níos Sine arna Rangú de réir Príomhstádas Eacnamaíochta, 2011

Stádas Eacnamaíochta	Muineachán		An Cabhán		Náisiúnta
	Daoine	%	Daoine	%	%
An daonra atá os cionn 15 bliana d'aois	46,993	-	55,951	-	-
An daonra atá os cionn 15 bliana d'aois agus atá sa lucht saothair	28,987	-	34,640	-	-
Fostaithe	23,005	49.0	27,309	48.9	50.1
Ag cuardach poist den chéad uair	471	1.0	559	1.0	1.0

Dífhostaithe	5,511	11.7	6,772	12.1	10.8
Mac léinn	5,076	10.8	5,477	9.8	11.3
Dualgais bhaile	4,569	9.7	5,989	10.7	9.4
Ar scor	5,973	12.7	7,241	12.9	12.7
Gan bheith in ann oibriú	2,192	4.7	2,385	4.2	4.4
Eile	196	0.4	219	0.4	0.4

(Foinse: Daonáireamh 2011 Próifil 3 Fostaíocht, Gairmeacha Beatha agus Tionscal)

- 39 Léirítear i d**Tábla 2.2** go raibh na rátaí dífhostaíochta i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin sa bhliain 2011 os cionn an mheáin náisiúnta.
- 40 Tá sonraí níos úire ón bPríomh-Oifig Staidrimh maidir le rátaí dífhostaíochta le fáil ó shonraí na hOifige ar an mBeo-Chlár. Foilsítear na sonraí sin gach mí. I bhfigiúirí an Bheo-Chláir a d'fhoilsigh an Phríomh-Oifig Staidrimh i Meán Fómhair 2014, léirítear gurbh é 11.1% an ráta caighdeánaithe dífhostaíochta (SUR) sa Stát, i gcomparáid le 14.3% i Nollaig 2011. Tá an t-íslíú i gcúrsaí dífhostaíochta le sonrú i sonraí an bheo-chláir le haghaidh Chontae na Mí agus Chontae Mhuineacháin.

2.4.2.2 Gníomhaíocht Gheilleagrach

- 41 Tomhaiseann an Phríomh-Oifig Staidrimh éagsúlacht na ngníomhaíochtaí fostaíochta agus geilleagracha trí anailís a dhéanamh ar earnálacha fostaíochta. Taispeántar éagsúlacht na fostaíochta sa dá chontae i d**Tábla 2.3**.

Tábla 2.4: Daoine atá 15 Bliana d’Aois nó Níos Sine arna Rangú de réir Earnáil Fostaíochta, 2011

Gairm Bheatha	Muineachán		An Cabhán		Náisiúnta
	Daoine	%	Daoine	%	%
Líon iomlán na ndaoine atá sa lucht saothair	23,005	-	27,309	-	-
Talmhaíocht, foraoiseacht agus iascaireacht	2,818	12.3	3,348	12.2	5.2
Foirgníocht agus tógáil	1,508	6.6	1,565	5.7	5.0
Déantúsaíocht agus tionsclaíocht	3,206	13.9	3,787	13.8	10.7
Mianadóireacht agus cairéalú	71	0.3	121	0.4	0.3
Mórdhíol agus miondíol	3,612	15.7	3,679	13.5	14.7
Soláthar leictreachais, gáis agus uisce	248	1.1	298	1.2	0.7
Óstáin agus bialanna	1,053	4.6	1,418	5.4	5.7
Iompar, stóráil agus cumarsáid	1,152	5.0	1,293	4.8	5.4
Baincéireacht agus seirbhísí airgeadais	512	2.2	943	3.6	5.2
Gníomhaíochtaí eastáit réadaigh, cíosa agus gnó	1,308	5.7	1,608	5.9	10.2
Seirbhísí phoiblí agus seirbhísí phobail	6,381	27.8	7,568	27.8	31.3
Eile	1,121	4.9	1,517	5.7	5.6

(Foinse: Daonáireamh 2011 Próifil 3 Fostaíocht, Gairmeacha Beatha agus Tionscal)

- 42 Léirítear sa bhriseadh síos orthu siúd atá fós ag obair sna grúpaí leathana fostaíochta, mar a shonraítear i d**Tábla 2.3**, go bhfuil talmhaíocht fós tábhachtach ach nach í sin an príomhfhostóir, áfach. Sa bhliain 2011, bhí thart ar 12% den phobal oibre sa Chabhán agus i Muineachán araon fostaithe go díreach san earnáil talmhaíochta, foraoiseachta agus iascaireachta; tá sé seo i bhfad níos airde ná an meán náisiúnta. Tá an earnáil déantúsaíochta ina fostóir mór chomh maith – tá beagnach 14% den daonra sa Chabhán agus i Muineachán ar fostú inti; tá sé seo níos airde ná an meán náisiúnta freisin. Ba í an earnáil seirbhísí (lena n-áirítear mórdhíol agus miondíol, óstáin agus bialanna, iompar, stóráil agus cumarsáid, seirbhísí baincéireachta agus airgeadais, eastát réadach, gníomhaíochtaí cíosa agus gnó agus seirbhísí phoiblí agus pobail) an fostóir ba thábhachtaí sa dá chontae, agus bhain breis is 60% den phobal iomlán oibre leis an earnáil sin, céatadán níos ísle ná an meán náisiúnta 72%.

- 43 De réir na dtreochtaí fostaíochta, tiocfaidh tuilleadh laghdaithe ar earnálacha traidisiúnta an gheilleagair. Dá bhrí sin, tá sé mar aidhm ag an dá chontae an fhostaíocht agus gníomhaíocht gheilleagrach a éagsúlú agus a mhéadú thar an dúrud earnálacha, lena n-áirítear agrairbhia, seirbhísí a thrádáiltear go hidirnáisiúnta, fuinneamh in-athnuaite, eolaíochtaí beatha, turasóireacht, acmhainn nádúrtha, cruthaitheacht, cúram agus miondíol. Cuirfidh geilleagar feabhsaithe leis na haidhmeanna sin a bhaint amach.
- 44 Léirítear i CDP Mhuineacháin agus i CDP an Chabháin go bhfuil gá le hinfheistíocht réigiúnach a dhéanamh agus poist agus fás a chruthú. Sainaithnítear sna pleananna go bhfuil gá le bonneagar feabhsaithe, lena n-áirítear teileachumarsáid, fuinneamh agus uisce, d'fhonn Infheistíocht Dhíreach Eachtrach (FDI) a mhealladh go dtí an réigiún. Tá sé mar chuspóir sa dá phlean comhoibriú leis na comhlachtaí ábhartha chun cur chuige comhordaithe a chinntiú maidir le soláthar bonneagair agus seirbhísí riachtanacha le tacú le forbairt thionsclaíoch.

2.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

2.5.1 Déan Faic

- 45 Leanfaidh déimeagrafaic daonra ar aghaidh ag athrú sna blianta amach romhainn is cuma cé acu seo a leanann nó nach leanann an fhorbairt seo a bheartaítear ar aghaidh. Ní bheidh aon tionchar suntasach ag an bhforbairt a bheartaítear ar dhéimeagrafaic daonra cionn is go mbíonn sí sin faoi thionchar tosca sóisialta agus geilleagracha níos forleithne.
- 46 I dtaca le fostaíocht agus gníomhaíocht gheilleagrach, is ríthábhachtach go ndéanfar an eangach leictreachais a chothabháil agus a fheabhsú d'fhonn go gcuirfeadh infheistíocht (idir intíre agus eachtrach) in Éirinn agus i dTuaisceart Éireann araon amach anseo. Mar shampla, maítear a leanas i ráiteas na Roinne Cumarsáide, Fuinnimh agus Acmhainní Nádúrtha, *Government Policy Statement on the Strategic Importance of Transmission and Other Energy Infrastructure (Ráiteas Beartais an Rialtais faoin Tábhacht Straitéiseach a bhaineann le Tarchur agus Bonneagar Eile Fuinnimh)*, arna fhoilsiú an 17 Iúil 2012:

“Teastaíonn bonneagar suntasach fuinnimh le go mbeimid in ann an geilleagar a atógáil, forbairt réigiúnach a dhéanamh, poist agus fás a chruthú, leas gach duine a chinntiú agus cumas geilleagrach acmhainní fuinnimh in-athnuaite na hÉireann a thabhairt chun críche.”

- 47 Mura ndéantar faic, d'fhéadfadh eangach leictreachais neamhleor a bheith ina bac faoi dheireadh ar thuilleadh mórinfheistíochta i ngníomhaíochtaí giniúna fostaíochta agus gníomhaíochtaí geilleagracha.

2.5.2 Céim na Tógála

- 48 Ní bheidh aon tionchar suntasach ag céim thógála na forbartha a bheartaítear ar dhéimeagrafaic daonra.
- 49 Ó thaobh an gheilleagair de, meastar gurb ionann luach caipitiúil an idirnascaire a bheartaítear agus timpeall €286 milliún. Soláthrófar cuid mhór poist dhíreacha agus indíreacha ar an suíomh agus lasmuigh den suíomh de bharr an tionscadail i rith na tréimhse tógála. Cruthófar fostaíocht de thairbhe thógáil na forbartha a bheartaítear. Geall le mórthionscadail eile tógála, tabharfar cuireadh chun tairiscint iomaíoch. Ar an ábhar sin, ní fhéadfaí a lua an méid ábhair tógála, seirbhísí, etc. a cheannófar go háitiúil. D'fhéadfaí ábhair ar nós coincreíte agus ábhar eile caighdeánach a fháil go háitiúil más féidir. Gheofar ábhair leictreacha eile níos speisialaithe, mar shampla túir chruach, seoltóirí, inslitheoirí agus cruu-earraí eile líne, lasmuigh den CMSA. Is dóchúil go gcothófar fostaíocht indíreach agus gníomhaíocht gheilleagrach i siopaí áitiúla, i mbialanna agus in óstáin de bhrí an tionscadail tógála agus de bhrí go mbeadh fostaithe an tionscadail suite sa CMSA.
- 50 Dá bharr sin, is dóchúil go mbeidh dea-thionchar áitiúil ar gheilleagar an limistéir staidéir le linn chéim thógála na forbartha a bheartaítear.

2.5.3 Céim Oibríoch

- 51 Is ríthábhachtach go ndéanfar an eangach leictreachais a chothabháil agus a fheabhsú d'fhonn freastal ar an bhfás réamh-mheasta faoin daonra amach anseo ar oileán na hÉireann. Nuair a bheidh sí i mbun feidhme, déanfaidh an fhorbairt a bheartaítear a cuid lena chinntiú go bhfuil an eangach leictreachais sásúil chun freastal ar riachtanais an daonra amach anseo ar fud oileán na hÉireann.
- 52 Nuair a bheidh sí i mbun feidhme, déanfaidh an fhorbairt a bheartaítear a cuid lena chinntiú nach bhfuil an eangach leictreachais ina bac ar thuilleadh mórinfheistíochta i ngníomhaíochtaí giniúna fostaíochta.

2.5.4 Díchoimisiúnú

- 53 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus cruu-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú.

Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

2.6 BEARTA MAOLAITHE

54 Ní theastaíonn bearta maolaithe ar bith toisc nach mbeidh aon tionchar suntasach ag an bhforbairt a bheartaítear ar dhéimeagrafaic daonra.

55 Maidir leis an bhféidearthacht go mbeidh tionchar ar thaitneamhachtaí an phobail reatha agus an phobail a bheidh ann sa todhchaí a íoslaghdú, is é an príomhbheart maolaithe atá ann an oiread spáis agus is féidir a fhágáil idir an fhorbairt a bheartaítear agus lonnaíochtaí uirbeacha níos mó, sráidbhailte áitiúla, lonnaíochtaí cnuasta, áiteanna cónaithe aonair aonuaire, scoileanna, séipéil agus áiseanna pobail.

56 Tá sainbhearta maolaithe san áireamh i gcaibidíl eile den EIS seo chun maolú a dhéanamh ar dhrochthionchar féideartha ar dhaoine a d'fhéadfadh tarlú le linn chéim na tógála agus chéim an oibriúcháin as bealaí comhshaoil eile.

2.7 TIONCHAR IARMHARACH

57 A luaithe a bheidh an fhorbairt a bheartaítear i mbun feidhme, réamh-mheastar nach mbeidh aon tionchar iarmharach ar dhéimeagrafaic daonra ná ar ghníomhaíocht gheilleagrach áitiúil.

2.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

58 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le caibidíl eile den imleabhar seo den EIS, lena n-áirítear: **Caibidil 3** Daoine – Úsáid Talún 3, **Caibidil 4** Daoine – Turasóireacht agus Taitneamhacht, **Caibidil 5** Daonra – EMF, **Caibidil 9** Aer – Torann agus Creathadh, **Caibidil 10** Aer – Cálíocht agus Aeráid, **Caibidil 11** An Tírdhreach, **Caibidil 12** Sócmhainní Ábhartha – Ginearálta, agus **Caibidil 13** Sócmhainní Ábhartha – Trácht, chun tuiscint iomlán a fháil ar na príomh-idirghníomhaíochtaí idir na hábhair chomhshaoil sin.

59 Tá gaol bunúsach ag an tionchar ar an bpobal agus an daonra leis na hábhair chomhshaoil éagsúla a ndearnadh measúnú orthu san EIS. Rinneadh machnamh ar gach tionchar suntasach a d'fhéadfadh a bheith ar an bpobal ar fud na gcaibidíl ábhartha ina mionsonraítear na hábhair chomhshaoil. Tagann an príomhthionchar ar an bpobal ón idirghaolmhaireacht seo a leanas:

- **Caibidil 4** – Turasóireacht agus Taitneamhacht – D'fhéadfaí go dtiocfadh laghdú beag ar an méid airgid a chaitheann turasóirí agus ar an ngníomhaíocht gheilleagrach ghaolmhar sna limistéir sin ina mbeidh an fhorbairt a bheartaítear lonnaithe.

- **Caibidil 9** – Aer – Torann agus Creathadh – Tá an baol ann go gcruthófar tionchar torainn don phobal i bhfoirm an tionchair maidir le gabhdóirí íogaire cosúil le háiteanna cónaithe príobháideacha etc. le linn chéim na tógála agus na céime oibríche. Sa chéim oibríoch, tá torann corónach in ann tionchar torainn a chruthú le linn drochaimsire. Tugtar aghaidh ar an tionchar sin san EIS agus ní mheastar gur tionchar suntasach é.
- **Caibidil 11** – An Tírdhreach – Tá tionchar diúltach i gceist de bharr an tionchair amhairc áit a bhfuil áiteanna cónaithe suite an-ghar don fhorbairt a bheartaítear.

2.9 CONCLÚIDÍ

- 60 Rinneadh measúnú ar an tionchar ar thaitneamhachtaí pobail trí áiseanna pobail a aithint i bhfoisceacht 1 km den fhorbairt a bheartaítear. Tá an áis phobail is gaire suite thart ar 400 m ón bhforbairt a bheartaítear. San iomlán, tá sé áis phobail laistigh de 1 km den fhorbairt a bheartaítear; CLG Dhroim Thamhain, Scoil Náisiúnta agus Séipéal Láithrigh, Scoil Náisiúnta na Coirre Críochaí, Séipéal Bhéal Átha an tSratha, agus Scoil Náisiúnta Bhealach na gCeithearn. Ina theannta sin, tá 39 áit chónaithe (lena n-áirítear áit chónaithe amháin atá ceadaithe agus nach bhfuil tógtha go fóill) laistigh de 100 méadar de lár an línebhealaigh a bheartaítear sa CMSA.
- 61 Rinneadh measúnú ar an tionchar dóchúil le linn chéim na tógála agus na céime oibríche araon. Déantar measúnú ar shuntasacht an tionchair sin sna caibidilí speisialaithe éagsúla den EIS seo. Tá gaol bunúsach ag an tionchar ar thaitneamhachtaí cónaithe leis na hábhair chomhshaoil éagsúla a ndearnadh measúnú orthu san EIS seo. Rinneadh machnamh ar gach tionchar suntasach a d'fhéadfadh a bheith ag taitneamhachtaí cónaithe ar fud na n-ábhar sin. Baineann an príomhthionchar ar thaitneamhachtaí cónaithe is dóigh a bheidh suntasach leis an tionchar amhairc, áit a bhfuil áiteanna cónaithe suite an-ghar don fhorbairt a bheartaítear. Tá méid agus suntasacht an tionchair amhairc sin mionsonraithe i g**Caibidil 11** den imleabhar seo den EIS.
- 62 Meastar nach dtiocfaidh meath suntasach ar tírdhreach ná ar acmhainní amhairc an CMSA i gcoitinne. Dá bhrí sin, tá an tionchar iomlán ar an daonra agus ar thaitneamhachtaí cónaithe tríd is tríd teoranta do na gabhdóirí / limistéir sin atá an-ghar do na túir agus don OHL. Meastar gurb é treorú na líne lasnaide (OHL) a bheartaítear an rogha iomlán is fearr ar fad i measc an iliomad roghanna a breithníodh ar feadh an phróisis forbartha.
- 63 Tiocfaidh buntáistí geilleagracha níos forleithne chun cinn de bharr na bhfeabhsúchán a dhéanfar ar an eangach leictreachais ar oileán na hÉireann, agus beidh na buntáistí sin le sonrú sa dá dhlínse.

3 DAOINE – ÚSÁID TALÚN

3.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear measúnú sa chaibidil seo den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS) ar an bhforbairt a bheartaítear mar a leagtar amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS, i ndáil le Daoine – Úsáid Talún. San fhaisnéis atá sa chaibidil seo, breithnítear úsáid talún Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin (CMSA) faoi mar a shonraítear i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS. Chuige sin, déantar breithniú sa mheasúnú ar ghnéithe tógála, oibriúcháin agus díchoimisiúnaithe na forbartha a bheartaítear sa CMSA.
- 2 Sa chaibidil seo leagtar amach an mhodheolaíocht a úsáideadh sa mheasúnú seo (feic **Rannán 3.2**), cuirtear síos ar shaintréithe na forbartha a bheartaítear (feic **Rannán 3.3**), cuirtear síos ar úsáid na talún i láthair na huaire (feic **Rannán 3.4**), déantar measúnú ar an tionchar féideartha (feic **Rannán 3.5**), leagtar amach na bearta maolaithe a bheartaítear (feic **Rannán 3.6**) agus cuirtear síos ar an tionchar iarmharach (feic **Rannán 3.7**). Pléitear an tionchar trasteorann féideartha i gCaibidil 9, **Imleabhar 3B** den EIS. Pléitear an tionchar carnach agus an t-idirchaidreamh féideartha idir tosca comhshaoil i gCaibidil 10, **Imleabhar 3B** den EIS.

3.2 MODHEOLAÍOCHT

3.2.1 Scóip an Mheasúnaithe

- 3 Tá raon an mheasúnaithe sa chaibidil seo den EIS teoranta do thalmhaíocht, d'fhoraoiseacht agus do ghairneoireacht. Léirítear i sonraí Chumhdach Talún Corine 2006 go rangáítear 98.4% den talamh laistigh de chonair 1 km den tionscadal ailínithe a bheartaítear mar thalmhaíocht, go rangáítear 0.1% de mar fhoraoiseacht agus mar choillearnach agus 1.5% de mar thalamh portaigh. Faoi mar atá mionsonraithe i gCaibidil 2 den imleabhar seo den EIS seo, agus freisin i gCaibidil 1 d'**Imleabhar 3B** den EIS, déantar na lonnaíochtaí is mó sa CMSA a sheachaint san fhorbairt a bheartaítear agus tá an fhorbairt sin suite i limistéar ina mbaineann an úsáid talún le talmhaíocht den chuid is mó, mar aon le húsáidí talún tánaisteacha, lena n-áirítear próiseáil bia agus lonnaíochtaí tuaithe, fiontair agus an turasóireacht.
- 4 Measadh gur bhain na saincheisteanna seo a leanas le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord Pleanála (an Bord) (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS):
 - Measúnú a dhéanamh ar thionchar na húsáide talún, lena n-áirítear srianta ar úsáidí reatha amhail talmhaíocht agus foraoiseacht tráchtála.

5 Breathnaíodh ar na treoirlínte seo a leanas agus an measúnú seo á ullmhú agus á scríobh:

- An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (2002). *Guidelines on the Information to be contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chuimseofar i Ráitis Tionchair Timpeallachta)*;
- An EPA (2003). *Advice Notes on Current Practice (in the preparation of Environmental Impact Statements (Nótaí Faisnéise faoin gCleachtas Reatha [maidir le Ráitis Tionchair Timpeallachta a ullmhú])*; agus
- Design Manual for Roads and Bridges (*An Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus do Dhroichid*) (RA) Imleabhar 11, Rannán 2 Cuid 5 *Determining Significance of Environmental Effects (Suntasacht Éifeachtaí Comhshaoil a Chinneadh)* (2008, arna fhoilsiú ag Roinn na mBóithre Poiblí, an Ríocht Aontaithe).

3.2.2 Foinsí Faisnéise

6 Baineadh leas as na foinsí sonraí seo a leanas chun bonn eolais a chur faoin measúnú:

- Agallaimh agus plé le húinéirí talún;
- Suirbhéanna cois bóthair i mí Lúnasa 2011 agus idir mí Lúnasa agus mí Mheán Fómhair 2013;
- Scrúdú ar fhaisnéis ó aerléarscáileanna;
- Sonraí teorann ón gClárlann Talún;
- Léarscáiliú allamuigh na Suirbhéireachta Ordanáis;
- Sonraí ón bPríomh-Oifig Staidrimh (CSO) ó Áireamh Talmhaíochta 2010;
- Is iad seo a leanas na foinsí eile faisnéise ar breathnaíodh orthu:
 - Sonraí digiteacha *Soils & Subsoils Class (Aicme Ithreacha agus Fo-ithreacha)* a íoslódáladh ó shuíomh gréasáin na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) i mí Mheán Fómhair 2013;
 - Léarscáil na hÉireann um Chumhdach Talún Corine (2006);
 - An tÚdarás Sláinte agus Sábháilteachta, Éire (2013). *Farm Safety Action Plan (Plean Gníomhaíochta um Shábháilteacht ar an bhFeirm)* 2013-2015;
 - An tÚdarás Sláinte agus Sábháilteachta, Éire (2010). *Guidelines for Safe Working Near Overhead Electricity Lines in Agriculture (Treoirlínte maidir le hOibriú go Sábháilte gar do Líne Leictreachais Lasnairde sa Talmhaíocht)*

(http://www.hsa.ie/eng/Publications_and_Forms/Publications/Agriculture_and_Forestry);

- Bord Soláthair an Leictreachais (BSL) agus Feirmeoirí Aontaithe na hÉireann (IFA) (Deireadh Fómhair 1985). *Code of Practice for Survey, Construction and Maintenance of Overhead Lines in Relation to the Rights of Landowners (Cód Cleachtais um Shuirbhé, Tógáil, agus Cothabháil Línte Lasnairde maidir le Cearta Úinéirí Talún)*;
- BSL agus IFA (Meán Fómhair 1992). *Comhaontú maidir le Cúiteamh as Caillteanas Cearta Cur Crann*;
- Líonraí BSL. *Farm Well, Farm Safely (Dea-Fheirmeoireacht, Feirmeoireacht Shábháilte)* (http://www.esb.ie/esbnetworks/en/safety-environment/safety_farm.jsp); agus
- *National Forestry Inventory (Fardal Náisiúnta Foraoiseachta)* (2007) (Poblacht na hÉireann) arna fhoilsiú ag an tSeirbhís Foraoiseachta, an Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Bia.

7 Tá trí chéim i gceist sa mhodheolaíocht measúnaithe:

- Rinneadh measúnú bonnlíne. Tá cur síos déanta ar chineál agus ar mhéid na ndáileachtaí talún⁴ agus ar a nádúr i **Rannán 3.4**. Tá cur síos déanta sa mhodheolaíocht measúnaithe íogaireachta i **Rannán 3.2.3**.
- Rinneadh measúnú maidir leis an tionchar féideartha le linn chéim na tógála, na céime oibríche agus chéim an díchoimisiúnaithe. Déantar measúnú ar mhéid an tionchair fhéideartha bunaithe ar na critéir arna leagan amach i **Rannán 3.2.4**.
- Soláthraítear suntasacht an tionchair trí mheasúnú a dhéanamh ar íogaireacht na dáileachta talún agus ar mhéid an tionchair, bunaithe ar na critéir a leagtar amach i **Rannán 3.2.5**.

3.2.3 Measúnú ar an mBonnlíne

8 Áirítear leis an measúnacht ar úsáid talún don CMSA dáileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear agus feadh bealaí rochtana sealadacha. Déantar an timpeallacht talmhaíochta, gairneoireachta agus foraoiseachta i láthair na huaire a mheasúnú trí agallaimh a chur ar úinéirí talún (más féidir), trí shuirbhéanna cois bóthair, agus trí scrúdú a dhéanamh ar ghrianghrafadóireacht ón aer agus ar shonraí léarscáilithe de chuid Chlárlann na Talún.

⁴ Is éard is dáileacht talún ann talamh atá faoi úinéireacht arna cinneadh ó léarscáiliú Chlárlann na Talún. D'fhéadfadh sé nach ionann an dáileacht talún agus sealúchas iomlán an úinéara talún.

Soláthraítear faisnéis chuimsitheach san *Áireamh Talmhaíochta 2010* maidir le feirmeacha talmhaíochta agus gairneoireachta i gCo. an Chabháin agus i gCo. Mhuineacháin. Déantar nádúr an chomhshaoil talmhaíochta a aicmiú trí mheasúnú a dhéanamh ar íogaireacht gach dáileachta talún feadh na forbartha a bheartaítear.

3.2.3.1 Íogaireacht

- 9 Sa mheasúnú seo, úsáidtear cineál na fiontraíochta mar phríomhchritéar maidir le híogaireacht dáileacht talún a chinneadh. Cuirtear cáilíocht na talún agus déine na feirmeoireachta san áireamh chomh maith. Tá raon na luachanna íogaireachta idir íogaireacht an-íseal, íogaireacht íseal, íogaireacht mheánach, íogaireacht ard agus íogaireacht an-ard. Léirítear na critéir a bhaineann le haicmiú na híogaireachta i d**Tábla 3.1**.

Tábla 3.1: Critéir maidir le hAicmiú na hÍogaireachta

Aicme Íogaireachta	Cineál na Fiontraíochta	Saintréithe
An-mhór	<p>Feirmeacha Fearachais Trialach. Graífheirmeacha (eachaí mórsála, ina ndéantar capaill thábhachtacha a phóru ar bhonn réigiúnach agus náisiúnta). Fiontair Traenála Capaill Rása.</p> <p>Dianfhiontair Bheostoic (muca agus éanlaith chlóis), Fáschoillte tráchtála, agus Feirmeacha muisiriún. Dianfhiontair Ghairneoireachta.</p> <p>Fáschoillte Foraoiseacht Tráchtála</p>	<p>Annamh agus tábhachtach ar bhonn réigiúnach agus náisiúnta. Tá féidearthacht theoranta ann i gcomhair ionadaíochta i ngeall ar shaoráidí sainiúla agus leagan amach inmheánach na feirme.</p> <p>Tá seans an-mhór ann go dtarlóidh athrú má bhíonn túr nó líne lasnaide suite ar na fiontair sin. I gcás feirmeacha muc agus éanlaith chlóis tá féidearthacht theoranta ann i gcomhair ionadaíochta i ngeall ar an deacracht suíomhanna eile a bheadh oiriúnach a fháil.</p> <p>Tá seans an-mhór ann go dtarlóidh athrú laistigh de chonair 74 m ar leithead den líne lasnaide (OHL).</p>
Mór	<p>Feirmeacha Déiríochta.</p> <p>Fiontair eachaí (fiontar tábhachtach ar an bhfeirm ach gan dian-Ghraífheirmeacha san áireamh).</p>	<p>Tá seans an-mhór ann go mbeidh athrú i gceist le tionchar ar bith a theorannóidh gluaiseacht beostoic chuig an mol feirme agus ón mol feirme. Bíonn leagan amach innilt banraí shainiúil ar na feirmeacha go ginearálta ionas go mbeidh rochtain ar an gclós feirme – agus is deacair é sin a ionadú.</p>
Íogaireacht mheánach	<p>Feirmeacha Eallaigh Mhairteola, Feirmeacha Caorach.</p> <p>Fiontair Eachaí (i gcás nach fiontar tábhachtach ar an bhfeirm é).</p> <p>Feirmeacha curaíochta agus curaíochta páirce, curaíochta féir (féar tirim nó sadhlas)</p>	<p>Tá an fhéidearthacht atá ann go ndéanfaí athrú níos lú ná a dhéanfaí ar fheirmeacha déiríochta toisc nach gcaithfear beostoc a bhogadh thart ar bhonn laethúil go ginearálta agus níl ceanglas leagan amach na banraí chomh dian is atá sé ar fheirmeacha déiríochta.</p> <p>Níl barra nó cláir churaíochta chomh íogair d'athrú san fhadtearma.</p> <p>Níl an oiread sriana ar an talamh a ionadú sna fiontair sin.</p>
Beag	<p>Féarach Garbh agus Coimíneacht, ráta Íseal Stócala.</p>	<p>Tá an fhéidearthacht ann go ndéanfaí athrú beag toisc go bhfuil scála nó dianas an fhiontair chomh beag sin is go mbeadh an fhreagairt do thionchar beag.</p>
An-bheag	<p>Beagán gníomhaíocht talmhaíochta nó gan gníomhaíocht talmhaíochta ar bith e.g. Coillearnach, Portach.</p>	<p>Tá an fhéidearthacht go ndéanfaí athrú an-bheag toisc go bhfuil scála an fhiontair nó déine an fhiontair chomh beag sin is go mbeadh</p>

Aicme Íogaireachta	Cineál na Fiontraíochta	Saintréithe
		freagairt an-bheag do thionchar.

(Foinse: Tá Tábla 3.1 bunaithe ar threoirlínte na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil 2002 agus *Design Manual for Roads and Bridges (DMRB) 2008 (An Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus do Dhroichid 2008)*. I dtreoirlínte an EPA ón mbliain 2002, tugtar sainmhíniú ar íogaireacht mar “an fhéidearthacht go ndéanfaí athrú suntasach ar ghabhdóir”. Tugtar na coincheapa a bhaineann le Tábhacht, Rud Annamh agus an Fhéidearthacht atá ann d’Ionadú isteach i dTábla 2.1 Imleabhar 2, Rannán 2, agus i gcuid 5 den DMRB 2008.)

10 D’fhéadfadh an íogaireacht a bheith éagsúil ó na luachanna arna léiriú i ngeall ar bhreithiúnas gairmiúil agus ag brath ar thosca suíomhoiriúnaithe. Áirítear le samplaí de thosca suíomhoiriúnaithe:

- Saoráidí speisialaithe a bheith ar dháileachtaí talún lena mbaineann, e.g. raonta traenála madraí agus raonta rásaíochta / traenála capall; agus
- Sa chás go bhfuil beostoc nó barra ar dháileachtaí talún a bhfuil luach níos airde orthu nó tábhacht níos mó acu ná mar a bhíonn de ghnáth ar an gcineál sin feirme, d’fhéadfadh an luach íogaireachta a bheith níos airde. Samplaí féideartha is ea suíomhanna turgnamhacha agus póirthe annamha.

3.2.4 Measúnú ar Mhéid an Tionchair

11 Tá gnéithe na forbartha a bheartaítear ag a mbeidh tionchar féideartha ar an gcomhshaoil agra-amaíochta sainaitheanta i **Rannán 3.5**. Is éard is méid an tionchair ann scála an tionchair de dheasca na forbartha a bheartaítear, agus cuirtear luachanna air idir tionchar an-bheag agus tionchar an-mhór. Cuirtear an dóchúlacht go dtarlódh tionchar san áireamh freisin, mar aon lena fhad ama. Tá na critéir agus an mhodheolaíocht chun measúnú a dhéanamh ar mhéid an tionchair leagtha amach i d**Tábla 3.2**.

Tábla 3.2: Na Critéir agus an Mhodheolaíocht chun Measúnú a Dhéanamh ar Mhéid an Tionchair

Méid	Critéir Chinntitheacha
Tionchar an-mhór	Srian buan ar oibriú dáileacht talún nó suímh i gcás ina gcuireann láthair na dtúr nó na línte lasnairde srian buan ar ghné oibriúcháin ríthábhachtach d’fhiontar. Mar shampla, athrú buan tuairim is 15% (nó níos mó) ar limistéar talún nó coille, nó fáil réidh le foirgnimh ríthábhachtacha, nó srian ar rochtain ar dhianfhiontar (e.g. muca, éanlaith chlóis, gairneoireacht).
Tionchar mór	Srian buan ar oibriú dáileacht talún nó suímh i gcás ina gcuireann láthair na dtúr nó na línte lasnairde srian buan ar ghné oibriúcháin thábhachtach d’fhiontar. Mar shampla,

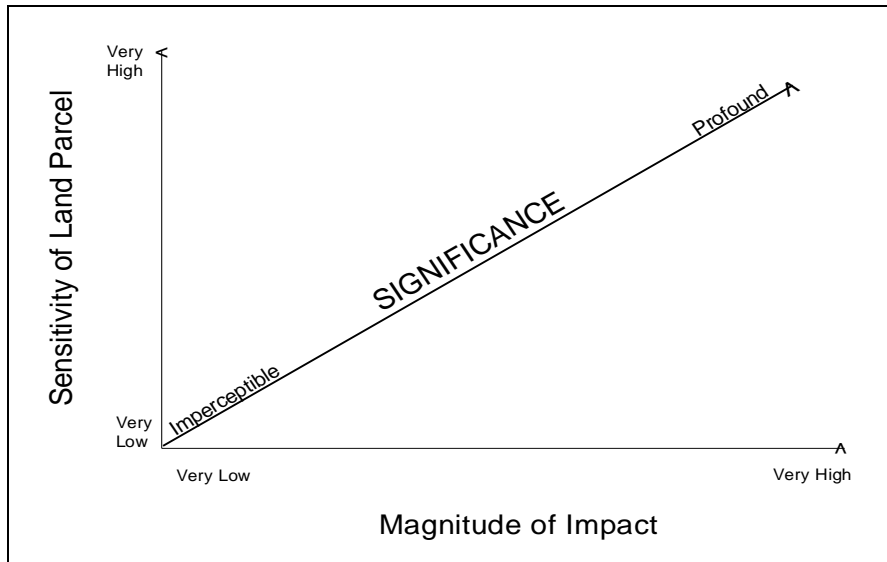
Méid	Critéir Chinntitheacha
	athrú buan tuairim is 10-15% ar limistéar talún nó coille, nó fáil réidh le foirgnimh chaighdeánacha d'eallaigh nó do chaoirigh i ngnáthchlós feirme. I gcásanna annamha, d'fhéadfadh tionchar mór (e.g. damáiste suntasach do dhraenáil talún, beostoc in ann dul ar na bóithre poiblí) a bheith ina thoradh ar thionchar nach maolaítear i rith chéim na tógála.
Tionchar meánach	Srian buan ar oibriú dáileacht talún nó suímh, nó sa chás, mar shampla, go dtagann athrú buan ar achar limistéar talún nó limistéar foraoiseachta de thart ar 5-10%. Sa chás go bhfuil rochtain theoranta ar thalamh nó ar chlós feirme ach gurb ann do rochtain eile. Sa chás go bhfuil srian ar fhorbairt nó ar leathnú clós feirme ach go bhfuil talamh eile ar fáil i gcomhair na forbartha sin. De ghnáth, beidh tionchar meánach (mar shampla, claíocha talún á n-athchóiriú ar chaighdeán íseal, gan sclagadh feadh rianta rochtana a athchóiriú nó a leibhéaladh) ina thoradh ar thionchar nach maolaítear i rith chéim na tógála.
Tionchar beag	Athrú buan ar achar limistéar talún nó limistéar foraoiseachta de thart ar 1-5%. Toisc go mbeidh a lán suíomhanna túir ann agus gur ailíniú lámach a bheidh ar an líne lasnairde, is dócha gur beag a bheidh an tionchar.
Tionchar an-bheag	Athrú buan ar achar limistéar talún nó limistéar foraoiseachta de thart ar 1% (nó níos lú). Is dócha gur an-bheag a bheidh an tionchar a bheidh ag aon suíomh túir amháin ar dháileacht talún de ghnáthmhéid agus ailíniú na líne lasnairde ar imeall na feirme.

(Foinse: Bunaithe ar thaithí an údair maidir le méid agus suntasacht tionchair a mheasúnú.)

- 12 Is táscach iad na critéir i d**Tábla 3.2** agus tá siad faoi réir measúnacht cháilíochtúil ar thionchar, bunaithe ar bhreithiúnas gairmiúil. Breathnaítear freisin ar an dealraitheacht agus ar an dóchúlacht go dtarlódh tionchar, agus ar a mhinicíocht.

3.2.5 Measúnú ar Shuntasacht an Tionchair

- 13 Is ionann suntasacht an tionchair agus tábhacht thoradh an tionchair nó iarmhairtí an athraithe. Tá treoirlínte maidir le cur síos a dhéanamh ar shuntasacht tionchar sa cháipéis *Advice Notes on Current Practice (in Preparation of Environmental Impact Statements (Nótaí Faisnéise faoin gCleachtas Reatha [maidir le Ráitis Tionchair Timpeallachta a ullmhú])* (Meán Fómhair 2003) de chuid na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil. Cinntear suntasacht an tionchair trí mheasúnú a dhéanamh ar mhéid an tionchair agus ar íogaireacht na dáileachta talún lena mbaineann. Tá treoir i bh**Fíor 3.1** maidir le leibhéal suntasachta an tionchair a chinneadh.

Fíor 3.1: Suntasacht an Tionchair ar Dháileachtaí Talún⁵

⁵ Bunaithe ar 'Design Manual for Roads and Bridges' (*An Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus do Dhroichid*) (RA) Imleabhar 11, Rannán 2 cuid 5, Determining Significance of Environmental Effects (*Suntasacht Éifeachtaí Comhshaoil a Chinneadh*) (2008, arna fhoilsiú ag Roinn na mBóithre Poiblí, an Ríocht Aontaithe).

14 Déantar cur síos ar shuntasacht an tionchair mar seo a leanas:

- Is éard is ‘Tionchar Do-airithe’ ann tionchar atá chomh beag sin is nach féidir é a thomhais nó ar féidir é a thomhas ach nach bhfuil iarmhairtí feiceálacha aige;
- Bíonn ‘Drochthionchar Beag’ ina chúis le mionathruithe feiceálacha nó athruithe feiceálacha beaga ar oibriú fiontair ar dháileacht talún;
- Athraíonn ‘Drochthionchar Measartha’ dáileacht talún agus bíonn sé ina chúis le deacrachtaí oibriúcháin ar gá athruithe measartha a dhéanamh ar na hacmhainní bainistíochta agus oibriúcháin mar thoradh orthu;
- Athraíonn ‘Drochthionchar Mór’ dáileacht talún ionas nach féidir leanúint ar aghaidh leis an bhfiontar, nó má leantar ar aghaidh leis beidh gá le mórathruithe a dhéanamh ar na hacmhainní bainistíochta agus oibriúcháin; agus
- Athraíonn ‘Tionchar Ollmhór’ an dáileacht talún ar dhóigh ina ndéantar an fiontar dáileacht talún a dhíobh.

3.2.6 Comhairliúchán

15 Chuathas i gcomhairle leis an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara (DAFM) agus le BSL ar fad maidir leis an bhforbairt a bheartaítear. Ina theannta sin scríobhadh chuig gach úinéir talún feadh an línebhealaigh a bheartaítear agus táirgeadh measúnú talmhaíochta dóibh. (Feic an Public and Landowner Consultation Report (*Tuarascáil ar an gComhairliúchán leis an bPobal agus le hÚinéirí Talún*) in **Imleabhar 2B** de na cáipéisí iarratais agus Caibidil 3, **Imleabhar 3B** den EIS chun sonraí a fháil maidir le comhairliúchán scóipe agus reachtúil).

3.2.7 Deacrachtaí a tháinig aníos

16 Pléitear na saincheistanna sin in **Imleabhar 2B**, *Public and Landowner Consultation Report (Tuarascáil ar an gComhairliúchán leis an bPobal agus le hÚinéirí Talún)*, de na cáipéisí iarratais agus i gCaibidil 3, **Imleabhar 3B** den EIS maidir le comhairliúchán scóipe agus reachtúil. Roghnaigh formhór na n-úinéirí talún feadh na forbartha ailínithe a bheartaítear gan dul i dteagmháil leis an agramamaí, rud a chruthaíonn na deacrachtaí seo a leanas don mheasúnú.

Deacracht maidir le Méid Iomlán Fheirmeacha na nÚinéirí Talún a Dhearbhú

17 Tá léarscáiliú Chlárlann na Talún ar fáil maidir leis an ailíniú uile a bheartaítear agus feadh na mbealaí rochtana sealadacha a bheartaítear. Má bhraithfear ar léarscáiliú na clárlainne mar an t-aon fhoinsé faisnéise maidir le húnéireacht talún gheofar rómheastachán ar líon na

bhfeirmeacha lena mbaineann agus fomheastachán ar an limistéar ar a ndéantar feirmeoireacht (e.g. d'fhéadfadh sé go mbeadh cuid den talamh ar a ndéantar feirmeoireacht cláraithe faoi ainm céile nó faoi ainm duine mhuinteartha. Tá méid an tionchair san EIS seo bunaithe go páirteach ar chéatadán na dáileachta talún atá srianta faoi na túr, ag láithreacha oibre agus feadh bealaí rochtana sealadacha. Is í an iarmhairt a bheidh ar limistéir talún ar a ndéantar feirmeoireacht a fhomheas de ghnáth go ndéanfar méid an tionchair a rómheas. Is iarmhairt inghlactha í seo i gcomhthéacs na forbartha seo a bheartaítear sa chás go bhfuil an tionchar beag de ghnáth.

An Deacracht maidir le Cineál na Fiontraíochta a Dhearbhú

18 Is é an gnáthchleachtas i measúnuithe ar úsáid talún íogaireacht na bonnlíne a aicmiú. Tá fiontraíocht feirme ina critéar tábhachtach san aicmiú seo. Faightear an fhaisnéis seo ó theaghlaim agallamh le húinéirí talún, ó shuirbhéanna cois bóthair agus ó scrúdú ar aerghrianghraif de ghnáth. Is í an iarmhairt a bheidh ann má dhéanfar feirm ard-íogair a aithint go mícheart mar fheirm mheáníogair go ndéanfar suntasacht an tionchair a fhomheas (feic **Fíor 3.1**). Tá an t-údar sásta, áfach, go bhfuil an measúnú ar íogaireacht na ndáileachtaí talún imleor bunaithe ar na cúiseanna seo a leanas:

- Rinneadh dáileachtaí talún an-íogair (e.g. foraoisí tráchtála, graifheirmeacha, feirmeacha éanlaith chlóis, feirmeacha fearachais trialach de chuid Teagasc agus dianfhiontair ghairneoireachta le tithe gloine agus polatholláin) a shainathint go beacht i suirbhéanna cois bóthair agus i scrúduithe ar aerghrianghraif.
- An príomhdheacracht a bhí ann ná a dhearbhu an raibh fiontair fhéir ina bhfiontair mheán-íogaireachta (fiontair mhairteola nó chaorach) nó ina bhfiontair ard-íogaireachta (fiontair dhéiríochta agus fiontair eachaí) i gcásanna nach raibh beostoc le feiceáil ar an dáileacht talún. D'fhonn íogaireacht sna cásanna sin a mheasúnú rinneadh scrúdú chomh maith ar ghnéithe eile den dáileacht talún amhail iad seo a leanas a bheith uirthi, clós feirme, stáblaí, saoráidí blite, rochtain atá oiriúnach do leoraí bainne, rochtain ar na dáileachtaí talún gar di (más ann dóibh) agus córas banraí dea-bhunaithe.
- Rinneadh measúnú maidir le gach dáileacht talún.
- Déantar tagairt don Áireamh Talmhaíochta Náisiúnta 2010, ina ndéantar cur síos beacht ar an gcomhshaol bonnlíne ann agus cuirtear an meascán fiontar ionchais feadh na forbartha ailínithe a bheartaítear ar fáil ann dá bhrí sin.

Deacracht maidir le Bearta Maolaithe a Shainiú lena gCur i nDearadh, i dTógáil agus in Oibriú na Forbartha a Bheartaítear

- 19 Tá nádúr na forbartha a bheartaítear éagsúil ó thionscadail bhonneagar bóthair toisc nach bhfuil feirmeacha roinnte agus ní chuirtear isteach go mór ar rochtain. Ní dhéanfar athrú suntasach den úsáid talún faoi na línte lasnairde. Tá an tionchar níos lú ná mar atá i gcás tionscadail bhonneagar bóthair agus níl ceanglas ar bith ann maidir le hoibreacha athchóirithe tógtha chun críche úsáid talún. Cosúil le tionscadail bhonneagair eile íoslaghdaítear an tionchar foriomlán tríd an bhfad foriomlán a íoslaghdú, trí líon na dtúr a íoslaghdú agus trí chlóis feirme a sheachaint san fhorbairt seo a bheartaítear. Dá bhrí sin, cé go bhfuil rannpháirtíocht le húinéirí talún inmhianaithe, ní bhraitheann dearadh an tionscadail ailínithe ar rannpháirtíocht le húinéirí talún an oiread is a bhraitheann tionscadail bhóthair uirthi. Maidir leis an bhforbairt seo, dá rachadh na húinéirí talún i dteagmháil le foireann an tionscadail d'fhéadfaí maolú breise úsáid talún a chur ar fáil (e.g. túir a chur ar roinnt teorainneacha páirce) agus d'fhéadfaí suíomhanna malartacha le haghaidh bealaí rochtana sealadacha a shainiú. Cé go bhféadfadh torthaí a bheadh níos sásúla d'úinéirí talún a bheith mar thoradh air sin, bheadh tionchar níos lú aige i roinnt an-bheag cásanna. Dá bhrí sin, níl an iarmhairt i ngeall ar rannpháirtíocht theoranta úinéirí talún maidir le dearadh na forbartha a bheartaítear suntasach – ó thaobh na húsáide talún de. Tá taithí an údair féin mar shainchomhairleoir talmhaíochta ina bhonn eolais faoi na bearta maolaithe tógála agus oibriúcháin agus déantar tagairt don comhaontú BSL / IFA. Ní bheidh iarmhairt ar bith ann i ngeall ar rannpháirtíocht theoranta le húinéirí talún maidir le bearta maolaithe tógála agus oibriúcháin.

3.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

- 20 Eascraíonn saintréithe na forbartha a bheartaítear a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar úsáidí talún ó láithreacha sonracha na dtúr agus láthair shonrach na líne lasnairde ar thailte.
- 21 Le linn chéim na tógála d'fhéadfadh na suíomhanna tógála thart ar na túir, láithreacha cumhdaigh, na suíomhanna stiallta agus na bealaí rochtana tionchar díobhálach a bheith acu, cé nach mbeadh ann ach tionchar sealadach. D'fhéadfadh suaitheadh teacht chun cinn nuair is gá crainn a leagan atá suite gar go leor do bhonneagar na líne lasnairde go bhféadaidís titim uirthi. Déanfar fáschoillte foraoiseachta laistigh de chonair 74 m ar leithead a réiteach. Tá cur síos mionsonraithe ar an bhforbairt a bheartaítear agus conas a dhéanfar í a thógáil i gCaibidil 6 agus Caibidil 7 d'Imleabhar 3B den EIS.

3.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

3.4.1 Úsáid Talún feadh an Tionscadail Ailínithe a Bheartaítear

- 22 Léirítear an CMSA i bhFíor 3.2 – Fíor 3.9, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Taispeántar staitisticí Áireamh Talmhaíochta an Phríomh-Oifig Staidrimh 2010 (dá ngairtear Áireamh 2010 anseo feasta) agus sonraí ón measúnacht talmhaíochta i **dTábla 3.3** agus déantar comparáid eatarthu ann.

Tábla 3.3: Staitisticí Talmhaíochta agus Foraoiseachta maidir le Contae an Chabháin, le Contae Mhuineacháin, leis an Stát agus le Dáileachtaí Talún a measúnaíodh feadh an Línebhealaigh a Bheartaítear

	Gnáth-íogaireacht	Staitisticí maidir le Contae an Chabháin	Staitisticí maidir le Contae Mhuineacháin	Staitisticí maidir leis an Stát	Dáileachtaí Talún a measúnaíodh
Meánmhéid (ha)	-	26.4	23.3	32.7	10.8
Líon na ndáileachtaí talún / na bhfeirmeacha	-	3.5	3.6	3.8	-
Feirmeacha Déiríochta (% den líon iomlán)	Mór	11.2%	13%	11%	97.5 ⁶ %
Feirmeacha eallaigh mhairteola, caorach, sadhlais agus féir thirim, féarach garbh (% den líon iomlán)	Meánach	86.5%	81.5%	83%	
Feirmeacha curaíochta (% den líon iomlán)	Meánach	0.1%	0.5%	3%	0%
Feirmeacha barr measctha agus beostoic (% den líon iomlán)	Meánach	0.2%	0.3%	2%	0%
Fiontair eile (e.g. muca, éanlaith chlóis, curaíocht ghairneoireachta, fiontair eachaí mar na príomhfiontair) (% den líon iomlán)	Mór	2%	4.7%	1%	2.5%
Foraoiseacht (% d'iomlán an achar talún)	An-mhór	8%	5%	10%	0%
Limistéar gairneoireachta (barra glasraí, torthaí, barra plandlainne, barra eile – tábla 7D d'áireamh 2010) (% den achar iomlán)	Mór – An-mhór	0.05%	0.02%	0.2%	0%

(Foinse: Tá na sonraí sa cholún deireanach bunaithe ar mheasúnú an údair ar na dáileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear. Tá na sonraí sna colúin eile bunaithe ar an *National Forestry Inventory (Fardal Náisiúnta Foraoiseachta)*

⁶ Gan foraoiseacht san áireamh agus bunaithe ar chigireachtaí amhairc ar dháileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear agus ar theagmháil le húinéirí talún – is feirmeacha déiríochta 7% díobh, is feirmeacha eallaigh mhairteola agus/nó caorach 53.5% díobh agus is fiontair féir nár dearbhaíodh 37% díobh (ar scrobarnach agus dáileachtaí talún portaigh 1.5% díobh).

(2007) (Poblacht na hÉireann) arna fhoilsiú ag an tSeirbhís Foraoiseachta, an Roinn Talmhaíochta, Iascaigh agus Bia
Áireamh Talmhaíochta 2010 (an Príomh-Oifig Staidrimh).)

23 Tugtar léiriú maith i sonraí áireamh 2010 i gcomhair Chontae Mhuineacháin maidir leis na sealúchais talmhaíochta agus ghairneoireachta feadh na forbartha a bheartaítear laistigh de Chontae Mhuineacháin.

- Tá na feirmeacha i gContae Mhuineacháin níos lú ná an ghnáthfheirm sa stát (23.3 ha vs 32.7 ha) agus, ar an meán, beidh 3.6 dáileacht talún ar leith i gceist le feirmeacha i gContae Mhuineacháin (Tábla 1 agus Tábla 28 d'áireamh 2010).
- Is é €45,500 an t-aschur geilleagrach caighdeánaithe in aghaidh na feirme (Tábla 3 d'áireamh 2010) i gContae Mhuineacháin i gcomparáid le meán an stáit, arb ionann é agus €30,700 (agus €41,953 i gcás contaetha máguaird). Is féidir an t-aschur réasúnta ard in aghaidh na feirme (nuair a chuirtear san áireamh go bhfuil na feirmeacha sin níos lú ná an ghnáthfheirm) a mhíniú le cion níos airde fiontar eile (muca, éanlaith chlóis agus cuisiríúin).
- Fostaítear 1.2 aonad saothair chaighdeánaigh ar fheirmeacha Chontae Mhuineacháin arb ionann é agus an t-aonad saothair chaighdeánaigh ar an meán in aghaidh na feirme sa stát (Tábla 38 d'áireamh 2010). Is í an fheirmeoireacht an phríomhshlí bheatha nó an t-aon slí bheatha amháin atá ag dhá thrian d'fheirmeoirí Chontae Mhuineacháin, mar atá amhlaidh i gcás an stáit (Tábla 36 d'áireamh 2010).
- I gcomparáid leis na staitisticí don stát ina iomláine, is ann do chion i bhfad níos airde d'fhiontar de chineál eile, cion beagán níos airde d'fhiontar dhéiríochta, cion beagán níos ísle d'fheirmeacha eallaigh mhairteola, caorach agus curaíochta féir, agus cion níos ísle feirmeacha curaíochta. Tá céatadán na talún faoi fhóraoiseacht níos ísle ná an meán sa stát. Tá céatadán an achair iomláin ar a bhfuil barra gairneoireachta curtha i gContae Mhuineacháin níos ísle ná an meán sa stát, agus níl ann ach achar fíorbheag ar a bhfuil prátaí curtha (5 ha – Tábla 7D d'áireamh 2010). Léirítear i dTábla 8D d'Áireamh 2010 go mbeidh láracha síolraithe ar 5% d'fheirmeacha Chontae Mhuineacháin agus thart ar thrí láir ar an meán in aghaidh na feirme (tá sé sin cosúil le meán an stáit).

24 Tugtar léiriú maith i sonraí áireamh 2010 i gcomhair Chontae an Chabháin maidir leis na sealúchais talmhaíochta agus ghairneoireachta feadh na forbartha a bheartaítear laistigh de Chontae an Chabháin.

- Tá na feirmeacha i gContae an Chabháin níos lú ná an ghnáthfheirm sa stát (26.4 ha vs 32.7 ha) agus, ar an meán, beidh 3.5 dáileacht talún ar leith i gceist le feirmeacha i gContae an Chabháin (Tábla 1 agus Tábla 28 d'áireamh 2010).
- Is é €34,500 an t-aschur geilleagrach caighdeánaithe in aghaidh na feirme (Tábla 3 d'áireamh 2010) i gContae an Chabháin i gcomparáid le meán an stáit, arb ionann é

agus €30,700 (agus €30,636 i gcás contaetha máguaird).

- Fostaítear 1.2 aonad saothair chaighdeánaigh ar fheirmeacha Chontae an Chabháin arb ionann é agus an t-aonad saothair chaighdeánaigh ar an meán in aghaidh na feirme sa stát (Tábla 38 d'áireamh 2010). Is í an fheirmeoireacht an phríomhshlí bheatha nó an t-aon slí bheatha amháin atá ag dhá thrian d'fheirmeoirí Chontae an Chabháin, mar atá amhlaidh i gcás an stáit (Tábla 36 d'áireamh 2010).
- Tá na cineálacha feirme i gContae an Chabháin cosúil leo siúd sa stát ach amháin gurb ann do chion beagán níos airde d'fheirmeacha eallaigh mhairteola, caorach agus curaíochta féir agus cion níos ísle d'fheirmeacha curaíochta. Tá céatadán an achair iomláin ar a bhfuil barra gairneoireachta curtha i gContae an Chabháin níos ísle ná an meán sa stát, agus níl ann ach achar fíorbheag ar a bhfuil prátaí curtha (7 ha – Tábla 7D d'áireamh 2010). Léirítear i dTábla 8D d'áireamh 2010 go mbeidh láracha síolraithe ar 3% d'fheirmeacha Chontae an Chabháin agus thart ar thrí láir ar an meán in aghaidh na feirme (tá sé sin cosúil le meán an stáit).

25 Tá páirc féir 1.42 ha in aice le bóthar an N2 ó dheas de Charraig Mhachaire Rois in úsáid mar chlós stórála le haghaidh ábhar tógála. Bainfear leas arís as an bpáirc sin do tháirgeadh talmhaíochta nuair a bheidh an tógáil curtha i gcrích. Rinneadh 220⁷ dáileacht talún san iomlán a mheasúnú i gcomhair tionchair feadh na forbartha a bheartaítear. Tá achoimre déanta ar an tionchar féideartha ar na dáileachtaí talún sin in **Aguisín 3.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS. Is iad seo a leanas fiontair na ndáileachtaí talún a measúnaíodh feadh an ailínithe a bheartaítear:

- Is fiontair eallaigh mhairteola agus / nó caorach 118 ceann díobh;
- Is fiontair dhéiríochta 15 cinn díobh;
- I gcás 81 fiontar, is dáileachtaí talún féaraigh iad áit nár deimhníodh an fiontar feirme, agus tá ceithre cinn díobh ina gceapach portaigh agus scrobarnaigh;
- Cúig fhiontar eachaí (Uimh. Thag. LCT- 091, 107, 149, 223A agus 232); agus
- Fiontar diantalmhaíochta amháin (LCT- 011, 012 agus 013).

⁷ Cuimsítear cuid d'fheirm bhreise amháin, LMC-168, laistigh den CMSA agus den MSA – tá an breithmheas maidir leis an bhfeirm sin le fáil i gCaibidil 3, **Imleabhar 3D** den EIS.

3.4.2 Cineálacha ithreach i ndáileachtaí Talún feadh an Ailínithe a Bheartaítear

26 Tá tagairt déanta sa roinn seo ar shonraí digiteacha *Soils & Subsoils Class (Aicme Ithreacha agus Fo-ithreacha)* a íoslódáladh ó shuíomh gréasáin an EPA i Meán Fómhair 2013⁸. Is iad seo a leanas na príomhchineálacha ithreach atá le fáil i ndáileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear sa CMSA:

- Is ithir mhianrach Chód 3 an EPA í thart ar 50% den ithir sna dáileachtaí talún feadh an ailínithe a bheartaítear i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin. Déantar aicmiú uirthi mar ithir dhomhain throm a bhfuil saintréithe droch-dhraenála aici de ghnáth. Is féidir an ithir sin a dhraenáil áfach, agus cabhraíonn an topagrafaíocht dhroimníneach chnocach leis an draenáil. Cé gur féidir leis an ithir sin a bheith go maith ó thaobh na talmhaíochta de, bíonn sí trom agus cuireann sí teorainn ar an draenáil. Tá an cineál ithreach dailte go cothrom sna dáileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear.
- Is ithir mhianrach Chód 1 an EPA í thart ar 20% den ithir sna dáileachtaí talún i gceist sa CMSA. Déantar aicmiú uirthi mar ithir dhomhain dhea-dhraenáilte dhea-cháilíochta. Tá an cineál ithreach dailte go cothrom sna dáileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear.
- Is ithir mhianrach Chód 2 an EPA í thart ar 20% den ithir sna dáileachtaí talún i gceist i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin. Déantar aicmiú uirthi mar ithir éadomhain dhea-dhraenáilte. Tá caighdeán na hithreach seo éagsúil ó áit go háit, agus bíonn ithreacha éadoimhne carraigeacha in áiteanna áirithe. Tá an cineál ithreach sin dailte go forleathan, ach is í an ithir is coitianta í i ndáileachtaí talún ar an Léim Ghearr, i Lios Dúin Ghormaíle agus in Annaglough.
- Is ithreacha portaigh agus ithreacha móinteacha fliucha Chód 6 an EPA iad thart ar 10% den talamh sna dáileachtaí talún sa CMSA (talamh ar chaighdeán íseal ó thaobh na talmhaíochta de). Bíonn na hithreacha sin le fáil i gceantair íochtaracha in aice le locha den chuid is mó.

27 Sa mheasúnú amhairc a rinneadh ar dháileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin, tugtar le fios go bhfuil caighdeán na talún measctha ach gur talamh trom ar chaighdeán maith atá i gceist le formhór na talún. Topagrafaíocht chnocach atá ann (crios droimníní). Úsáidtear córais draenála shaorga talún feadh an línebhealaigh.

⁸ Arna ullmhú ag Grúpa Spásanailíse Theagasc ag Ionad Taighde Chionn Sáile (i gcomhar leis an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, an tSeirbhís Foraoiseachta agus GSI).

3.4.3 Aicmiú na nDáileachtaí Talún

28 Tá na torthaí maidir le measúnacht agus aicmiú na ndáileachtaí talún talmhaíochta feadh na forbartha a bheartaítear sa CMSA léirithe in **Aguisín 3.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS. Déantar na dáileachtaí talún sin a aicmiú bunaithe ar na critéir ar a bhfuil cur síos déanta i **Rannán 3.2.3**. Is mar seo a leanas atá íogaireacht na ndáileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear:

- Déantar 1% (2 cheann) a aicmiú mar dháileachtaí talún d'íogaireacht an-ard, agus áirítear graifheirm (Uimh. Thag. LCT-091), agus fiontar diantalmhaíochta amháin (muca agus/nó éanlaith chlóis) (Uimh. Thag. LCT-011, 012 agus 013).
- Déantar 9.5% (21 dáileacht talún) díobh a aicmiú mar dháileachtaí talún ardíogaireachta ar a bhfuil 14 fhiontar déiríochta, ceithre fhiontar eachaí (Uimh. Thag. LCT-107, 149, 223A agus 232) agus fiontar mairteola agus foraoiseachta (Uimh. Thag. LCT-225 agus dhá fhiontar neamhdheimhnithe féir (Uimh. Thag. LCT- 089, 146A agus 147A).
- Déantar 87% (191 dáileacht talún) díobh a aicmiú mar dháileachtaí talún meáníogaireachta (lena n-áirítear an clós stórála le haghaidh ábhar tógála). Is fiontair eallaigh mhairteola agus/nó caorach agus fiontair neamhdheimhnithe féir iad sin ar dáileachtaí talún iad nach bhfacthas beostoc orthu ach ar measúnaíodh iad mar a bheith meáníogair – móinéir a bhí iontu in go leor cásanna.
- Déantar 2.5% (6 gcinn) a aicmiú mar dháileachtaí talún d'íogaireacht an-íseal. Is éard atá iontu sin ceithre dháileacht talún ar chaighdeán íseal (Uimh. Thag. LCT- 025, 109 agus 235A), agus dhá dháileacht talún bheaga (Uimh. Thag. LCT-122 agus LCT-177).

3.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

3.5.1 Déan Faic

29 Sa chás 'Déan Faic,' ní bheadh tionchar ar bith ar an gcomhshaol agus ní dhéanfaí athrú ar bith ar an staid mar atá i láthair na huaire.

3.5.2 Céim na Tógála

30 Is ionann tionchar chéim na tógála agus an tionchar sin a d'fhéadfadh dul i gcion ar dháileachtaí talún le linn thréimhse réamh-mheasta 36 mí an chláir tógála. Cuirtear síos i gCaibidil 7 d'**Imleabhar 3B** den EIS ar na cúig chéim atá sa chlár tógála i gcomhair na líne lasnairde. Tá achoimre déanta anseo ar na céimeanna:

- Céim 1 – Obair Ullmhúcháin ar Shuíomhanna (1 – 7 lá);

- Céim 2 – Bunsraitheanna Túir (3 – 10 lá);
- Céim 3 – Túir a Chur i dToll a Chéile agus a Chur in Airde (3 – 4 lá);
- Céim 4 – Suiteáil Seoltóra / Inslitheora (7 lá); agus
- Céim 5 – Athchóiriú Talún (1 – 5 lá).

31 Ag cur figiúirí uastréimhse na n-oibreacha le aghaidh chéimeanna 1-5 thuas san áireamh, ba cheart go mbeadh an obair thógála ag túr amháin críochnaithe laistigh de 32 lá nó 1 mhí. Toisc go mbeidh an conraitheoir ag obair ar roinnt láithreacha túir ag tráth amháin, áfach, leathfar an obair thógála thar thréimhse sé go dtí ocht seachtaine ag gach suíomh túir, go dtí Céim 3. I ndiaidh Chéim 3 beidh tréimhse neamhghníomhaíochta ann go dtí go mbeidh oibreacha Chéim 4 agus Chéim 5 críochnaithe ag dáta níos déanaí.

3.5.2.1 Trácht Tógála

32 Tá cur síos déanta ar na feithiclí tógála a theastaíonn i gcomhair Chéim 1 – 3 i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS). Is ionann na gnáthfheithiclí a théann isteach ar thalamh talmhaíochta agus iad seo a leanas: jíp 4x4, tochtaltóir 360° ar rian (suas go 22 tona), dumpaire rothaí nó dumpaire raoin (suas go 8 dtona), veain iompair, leoraí stroighne (suas go 38 tona) nó dumpaire mura bhfuil na dálaí talún agus an chríoch oiriúnach, leoraíthe earraí agus tarracóir agus leantóir.

3.5.2.2 Tionchar Tógála

33 Is é seo a leanas an tionchar féideartha i rith chéim na tógála:

- Déanfar damáiste don ithir de bharr sclagadh agus dlúthú rothaí feadh bealaí rochtana sealadacha agus ag suíomhanna tógála agus suíomhanna úsáide unlais ag gach céim de chlár na tógála. De bharr an sclagtha, beidh srian ar oibríochtaí innealra amhail leathadh leasacháin, spraeáil agus baint an fhómhair. Braithfidh an damáiste ar dhálaí talún agus ar an aimsir. Dhéanfaí an damáiste is mó ag suíomhanna tógála túir.
- Tá an fhéidearthacht ann go gcuirfead as go ginearálta d'fhiontair fheirme ag gach céim de chlár na tógála. D'fhéadfadh sé go gcuirfeadh gníomhaíochtaí tógála agus trácht tógála isteach ar úsáideoirí na bealaí rochtana atá ann cheana agus na bealaí rochtana sealadacha agus beidh siad ina gcúis le torann agus deannach. D'fhéadfadh gluaiseacht an tráchta tógála cur isteach ar bheostoc. Bíonn aithne ag féaránaigh ar an úinéir talún agus ar a chuid innealra de ghnáth agus d'fhéadfaí cur isteach orthu nuair a thugtar daoine nua agus innealra difriúil isteach ar fheirm, go háirithe i gcás capall, eallaí óga agus ba diúil. Chomh maith le talamh barra curaíochta agus talamh féaraigh

a chailleadh, d'fhéadfadh deighilt shealadach a bheith ann de bharr bealaí rochtana sealadacha agus suíomhanna tógála nó d'fhéadfadh sé nach mbeadh talamh ar fáil go sealadach. Mar shampla d'fhéadfadh sé go gcuirfí isteach ar rochtain ba déiríochta ar bhleánlann nó ar rochtain beostoic ar fhoinsí uisce. I gcás go dtarlódh sé, cé nach móide go dtarlódh, go mbeadh briseadh nó carnadh carraigeacha de dhíth, d'fhéadfadh an torann ard tobann a bhainfeadh leis a bheith ina chúis le freagairt “troid nó teitheadh” i mbeostoc. Tá baol méadaithe ann go n-éalódh beostoc trí na pointí rochtana sealadaí nua nó de bharr geataí a bheith fágtha ar oscailt nó de bharr nach ndearnadh na fáлта sách láidir le beostoc a choinneáil istigh. D'fhéadfadh sé go gcuirfí isteach ar oibríochtaí feirmeoireachta nó d'fhéadfadh sé go nglacfaí níos mó ama iad a chur i gcrích de bharr na ngníomhaíochta tógála. D'fhéadfadh sé go mbeadh ar úinéirí talún breis ama a chaitheamh lena bhfiontar feirme a eagrú.

- Ag Céim 1 den tógáil, d'fhéadfadh suaitheadh tarlú de bharr ullmhú na limistéar tógála túir agus na mbealaí rochtana sealadacha.
- Tá baol méadaithe ann go leathfaí galair ainmhithe agus galair bharr (galair ithreach) i ngeall ar dhaoine agus innealra a bheith á mbogadh idir feirmeacha ag gach céim de chlár na tógála. Méadaítear an baol go leathfaí galair fheirme trí raonta / bhóithre ba déiríochta atá ann cheana a úsáid le haghaidh an innealra tógála nó tríd an innealra tógála a bheith ag fáil rochtana ar thalamh trí chlóis feirme, toisc go bhféadfadh an t-innealra tógála dul i dteagmháil le cairn aoiligh. D'fhéadfaí galair ithreach a leathadh gan chuimhneamh le hinnealra tógála, go háirithe i gcuibhinn ina bhfuil prátaí agus glasraí curtha.
- D'fhéadfadh tionchar díreach a bheith ag tógáil na forbartha a bheartaítear ar Íocaíochtaí Feirme Limistéar-bhunaithe (e.g. an Scéim Íocaíochta Aonair (SPS), Scéim Íocaíochta na Limistéar faoi Mhíbhuntáiste (DAS), Scéim Buníocaíochtaí 2015 agus Scéim Glasíocaíochtaí 2015). Tá na híocaíochtaí sin ag brath ar an Achar Talmhaíochta Inúsáidte (UAA), agus laghdófar é i gcúinsí áirithe i ngeall ar rianta rochtana sealadacha agus shuíomhanna tógála. Téann laghduithe ar an UAA i gcion ar chur i bhfeidhm na Rialachán um Níotráití ar fheirmeacha. Tá íocaíochtaí scéimeanna feirme eile amhail an Scéim um Roghanna Comhshaol Talmhaíochta (AEOS) agus an Scéim Ghlas um an Agra-Chomhshaol Ísealcharbóin (GLAS) bunaithe ar an UAA fosta. D'fhéadfadh láthair na rianta rochtana sealadacha agus na suíomhanna tógála dul i gcion ar Roghanna Comhshaol Talmhaíochta áirithe (e.g. an Rogha Tailte Féaraigh ar Mhórán Speiceas agus an Rogha um Móinéar Tirim Traidisiúnta). I gcás na Scéimeanna Íocaíochtaí Limistéar-bhunaithe agus na Rialachán um Níotráití, bheadh an laghdú ar an UAA de bharr na forbartha a bheartaítear níos lú ná 1-2% go hiondúil den achar talún ar a ndéantar feirmeoireacht – agus bíonn na laghduithe níos mó sealadach de ghnáth (e.g. ag suíomhanna tógála

túir). Maidir leis na Scéimeanna um Roghanna Comhshaoil Talmhaíochta, déanfaidh an DAFM athbhreithniú ar chásanna aonair de réir an cháis.

- Bheadh tionchar a bheadh idir an-bheag agus an-mhór ag leagan crann i bhfáschoillte foraoiseachta, ag brath ar chion na fáschoille a leagfaí. D'fhéadfadh oscailt na fáschoillte cur le líon na dtorthaí leagtha. Seachas fála lena gcoinnítear an beostoc istigh a chur ar fáil, is é an cúiteamh an t-aon mhaolú amháin. Is féidir féar a chur sa talamh réitithe i gcúinsí áirithe.
- Ag Céim a hAon agus Céim a Trí den tógáil, d'fhéadfaí cur isteach ar dhraenacha talún le linn tochairle.
- D'fhéadfadh doirteadh ola bhreosla ar bith ag na suíomhanna tógála túir ithir agus uisce dromchla a éilliú.
- I gCéim a Dó den tógáil d'fhéadfadh doirteadh coinchréite tarlú a d'fhéadfadh ithir agus uisce dromchla a éilliú.
- D'fhéadfadh rith chun srutha uisce dromchla féideartha ar bith ó thochailtí ithreach isteach i sruthchúrsaí foinsí óil eallaí a éilliú ar bhonn sealadach.

34 Sa chás go gcuirfí na bearta maolaithe arna sainaitheint san EIS seo i bhfeidhm, is féidir suntasacht thionchar chéim na tógála sin in **Aguisín 3.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS a achoimriú mar seo a leanas:

- Meastar go mbeidh tionchar do-airithe ar 191 dáileacht talún feadh na forbartha a bheartaítear sa CMSA – 87% den líon iomlán;
- Meastar go mbeidh drochthionchar fíorbheag ar 28 ndáileacht talún feadh na forbartha a bheartaítear sa CMSA – 12.7% den líon iomlán;
- Tarlóidh drochthionchar measartha amháin (0.3% den líon iomlán) sa chlós stórála le haghaidh ábhair thógála; agus
- Níl drochthionchar tógála mór ná ollmhór ar bith i gceist.

35 Tá an suntasacht a measúnaíodh measartha beag agus tá sí spleách ar nádúr sealadach thionchar na tógála. Ar aon dul le treoir na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil, tá suntasacht níos lú ag baint le tionchar sealadach ná mar atá le tionchar buan. Gan mhaolú bheadh tionchar fadtéarmach i gceist agus dá bhrí sin bheadh méadú an-mhór ar an suntasacht. Caithfidh trácht tógála rianta feirme príobháideacha atá ann cheana a úsáid le dhul isteach chuig limistéir oibre. Meastar gur tionchar do-airithe a bheidh aige sin ar dháileachtaí talún feadh na rianta sin.

3.5.2.3 Clós Stórála le haghaidh Ábhar Tógála

36 Úsáid talún talmhaíochta atá i gceist leis an talamh ar a bhfuil sé beartaithe an clós stórála le haghaidh ábhair thógála a lonnú. Bainfear an bharrthír ag an ionad tógála agus cuirfear dromchla ábhair chrua ina hionad. Tarlóidh balcadh ithreach fadtéarma ar an suíomh de bharr an innealra agus de bharr ábhair a bheith á stóráil. D'fhéadfadh éilliú ithreach agus uisce teacht chun cinn dá ndoirtí breoslaí nó ábhair. Pléifear na saincheisteanna sin sa CEMP. Nuair a bheidh an tógáil curtha i gcrích, cuirfear an suíomh ar ais mar a bhíodh agus beifear in ann leas a bhaint as chun críche talmhaíochta arís.

3.5.3 An Chéim Oibríoch

37 Leagtar amach thíos an tionchar féideartha a bheidh le sonrú i rith na céime oibríche.

3.5.3.1 Tionchar Torainn

38 Déantar mionsonrú ar na foinsí torainn ó na línte lasnairde i g**Caibidil 9** den imleabhar seo den EIS. I measc na dtorann sin tá foinsí torann oibríocháin ó na línte lasnairde agus an torann a bhíonn ann de bharr na n-oibreacha cothabhála.

3.5.3.2 Cur Isteach Buan

39 Is iad seo a leanas na cineálacha cur isteach buan a bheidh ann de bharr na forbartha a bheartaítear:

- Beidh cur isteach annamh ann i rith na céime oibríche de bharr oibreacha cothabhála (Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS). D'fhéadfadh go mbeadh ar fhoirne patróil éigeandála talamh a rochtain, go háirithe i ndiaidh imeachtaí adhaimsire. Áirítear leis an ngnáthchothabháil patróil choise chun scrúdú a dhéanamh ar línte lasnairde agus ar thúir gach cúig bliana, na túir a phéinteáil tar éis 35 go 40 bliain agus 25% den tsreang scéithe agus 5% de na hinslitheoirí a athsholáthar tar éis thart ar 30 bliain. Trí gnáthchothabháil a dhéanamh, mar a rinneadh ar an líonra línte lasnairde atá ann cheana, d'fhéadfaí an suaitheadh a choinneáil ag leibhéal an-íseal go deo.
- Beidh na túir ina mbacainn fhisiceach ar oibríochtaí innealra feirm. I gcuibhrinn féaraigh d'fhéadfadh bunanna na dtúr a bheith scrafa ach ní bheifear ábalta síolta a chur iontu nó iad a bhainistiú a mhéad a d'fhéadfaí murach na túir a bheith ann. Ní bhainfear sadhlas ón limistéar díreach faoin túr agus beidh limistéir bheaga neamh-inrochtana thart ar an túr nach féidir an sadhlas a bhaint iontu. I bpáirceanna curaíochta beidh limistéir nach mbeidh faoi bharr faoi na túir agus thart orthu.

- D'fhéadfadh an limistéar faoi na túir feidhmiú mar thaiscshorcóir le haghaidh speiceas fiailí, dá dtagraítear cuid díobh san *Acht um Fhiaile Dhíobhálach*, agus dá bhrí sin cuirtear freagracht bhreise ar úinéirí talún iad a shrianadh.
- Déanfar damáiste ithreach, a fheicfear go soiléir sa mheántearma le linn na céime oibríche, de thoradh na gníomhaíochta tógála ag an túr agus ag na suíomhanna cosanta agus stiallta agus de thoradh an tráchta ar na bealaí rochtana sealadacha. Táthar ag súil le leibhéal níos airde damáiste ag an gclós stórála le haghaidh ábhair thógála, agus beidh an tionchar níos fadtéarma toisc go mbeidh go leor feithiclí ag gluaiseacht ar an láithreán sin.
- Beidh tionchar díreach ag láithreach na dtúr agus na línte lasnairde ar oibriú na scéimeanna feirme le linn na céime oibríche. Tá íocaíochtaí Limistéar-bhunaithe spleách ar an UAA, a laghdófar i gcúinsí áirithe de bharr láithreach na dtúr. Téann laghduithe ar an UAA i gcion ar chur i bhfeidhm na Rialachán um Níotrátí ar fheirmeacha. Tá íocaíochtaí scéimeanna feirme eile amhail an AEOS agus GLAS bunaithe ar an UAA chomh maith. D'fhéadfadh na suíomhanna tógála túir dul i gcion ar Roghanna Comhshaol Talmhaíochta áirithe (e.g. an Rogha Tailte Féaraigh ar Mhórán Speiceas agus an Rogha um Móinéar Tirim Traidisiúnta) agus d'fhéadfaí dul i gcion ar roghanna cuir crann faoi na línte lasnairde. Maidir leis na Scéimeanna um Roghanna Comhshaol Talmhaíochta, déanfaidh an DAFM athbhreithniú ar imthosca aonair de réir an cháis agus más féidir déanfar roghanna eile suíomhanna ar an bhfeirm a chomhaontú leis an úinéir talún (e.g. i gcomhair roghanna cur crann).

3.5.3.3 Forbairt Clós Feirme

- 40 D'fhéadfadh láithreach na líne lasnairde srian a chur ar thógáil roinnt foirgnimh thalmhaíochta agus ghairneoireachta.

3.5.3.4 Tionchar ar Fhoraoiseacht Tráchtála

- 41 Níl aon tionchar ar fhoraoisí tráchtála feadh an ailínithe sa CMSA.

3.5.3.5 Rioscaí Sláinte agus Sábháilteachta

- 42 Is é 9 m an t-íos-ghlanspás le haghaidh na línte lasnairde a bheartaítear. Is iondúil gur féidir formhór na ngníomhaíochtaí innealra a dhéanamh go sábháilte faoi na línte leictreachais sin (e.g. leasú, leathadh sciodair ísealruthaig, baint barr) ach d'fhéadfadh baol inghlachta a bheith i gceist agus lóid a mbaineann airde eisceachtúil leo á n-iompar (e.g. burlaí), barraí á n-uisciú le gunnaí fearthainne, leathadh ardruthaig sciodair á dhéanamh agus innealra á úsáid a bhfuil feistis lódaire air.

3.5.3.6 Réimsí Leictreacha agus Maighnéadacha

- 43 Déantar cur síos ar Réimsí Leictreacha agus Maighnéadacha (EMF) i **gCaibidil 5** den imleabhar seo den EIS. Níl drochthionchar ar bith ar bheostoc nó ar bharr aitheanta mar thoradh ar Réimsí Leictreacha agus Maighnéadacha.

3.5.4 Díchoimisiúnú

- 44 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

3.6 BEARTA MAOLAITHE

3.6.1 Céim na Tógála

- 45 Le linn chéim an dearaidh, maolófar an tionchar trí líon na dtúr a íoslaghdú ag féachaint do na ceanglais arna bhforchur ag srianta teicniúla agus comhshaoil agus d'fhorbairt líne lasnairde a thógáil a bhfuil a struchtúr slán agus sábháilte.
- 46 Rinneadh suíomhanna túir a shuí ar shiúl ó chlóis feirme nuair ab fhéidir agus rinneadh iarrachtaí réasúnta chun úinéirí talún a bheith páirteach i bplé maidir le suíomh na dtúr.
- 47 Sula gcuirfear tús leis na hoibreacha, ullmhóidh na conraitheoirí tógála ráitis mhodheolaíochta agus cláir oibre ina léireofar céimniú mionsonraithe na hoibre. Ceapfaidh an conraitheoir gníomhaire chead slí chun idirchaidreamh a dhéanamh leis na húinéirí talún feadh an línebhealaigh agus chun a chinntiú go gcomhlíonfar a gcuid ceanglas maidir le rochtain, a mhéad is féidir agus go bhfuil úinéirí talún ar an eolas faoi sceideal na n-oibreacha atá le déanamh ar a dtalamh.
- 48 Cuirfear oiliúint chuí ar gach fostaí agus conraitheoir a mbeidh baint acu le céim na tógála, go háirithe i dtaca le saincheistanna a bhaineann le sábháilteacht an bheostoic agus le bithshlándaíl ar fheirmeacha.
- 49 Cuirfear na húinéirí talún ar an eolas sula gcuirfear tús le leis an tógáil.

-
- 50 Cinnteoidh an conraitheoir go mbeidh rochtain réasúnta ag úinéirí talún ar gach cuid dá bhfeirm le linn chéim na tógála.
- 51 Cloífead le prótacail i leith galar. Faoi mar a luadh sa chomhaontú BSL / IFA, cloífidh an conraitheoir le rialachán ar bith de chuid DAFM a bhaineann le galair barr agus bheostoic.
- 52 Cuirfead fálú in airde chun beostoc a choinneáil amach as suíomhanna tógála, más gá.
- 53 I bhformhór na gcásanna, ní bheidh gá le bearta maolaithe le haghaidh torainn le linn chéim na tógála. Is amhlaidh atá toisc go dtéann beostoc i dtaithí go tapa ar athruithe ina dtimpeallacht torainn. Más gá carraigeacha a bhriseadh nó a charnadh, agus ní móide go mbeidh gá leis, cuirfead é sin in iúl d'úinéirí beostoic i bpáirceanna cóngaracha roimh ré.
- 54 Beidh sé ina bheartas maidir le tógáil rochtain feithiclí nach bhfuil ar rian ar shuíomhanna a íoslaghdú in aimsir fhliuch. Úsáidfead alúmanam nó rianta painéil sealadacha i gcúinsí áirithe chun damáiste don ithir a chosc (feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS).
- 55 Laghdófar tochairtí an oiread agus is féidir. Déanfar an t-ábhar a thochlófar go háitiúil a athshuíomh mórthimpeall bhun an túir i ndiaidh na tógála. Tógfar líonadh tochairte neamhúsáidte as an suíomh agus déanfar é a dhiúscairt ag saoráid dramhaíola cheadúnaithe.
- 56 Déanfar na draenacha talún a bhuailfead a atreorú ar dhóigh ina gcoinneofar an draenáil talún atá ann cheana.
- 57 Sa chás go bhfuil barrithir lomtha cuirfead ar ais é. Déanfar gach dromchla páirce a gcuirtear isteach air a athshuíomh.
- 58 Cailíteanais nó costais bhreise ar bith a thabhóidh an t-úinéir talún agus a bheidh curtha go díreach i leith na forbartha a bheartaítear, le linn chéim na tógála nó na céime oibríche, lena n-áirítear oibreacha riachtanacha breise feabhais ar bith agus lena n-áirítear cailíteanais agus costais bhreise maidir leis na Scéimeanna Íocaíochtaí Limistéar-bhunaithe, leis na Rialacháin um Níotráití agus leis na Scéimeanna Roghanna Comhshaol Talmhaíochta, íocfar leis an úinéir talún iad de réir chomhaontú BSL / IFA.
- 59 Mionsonraítear i **gCaibidil 7** agus i **gCaibidil 8** den imleabhar seo den EIS an maolú maidir leis an tionchar féideartha ar cháilíocht an uisce agus ar éilliú ithreach de bharr doirteadh breosla nó coincréite.

60 Déanfar na bearta maolaithe a leagfar amach sa Phlean um Bainistiú Comhshaoil Tógála (CEMP) maidir le húsáid talún a chur i bhfeidhm mar chuid den bhainistiú tógála. Tá achoimre de na bearta maolaithe go léir mionsonraithe i gCaibidil 11, **Imleabhar 3B** den EIS.

3.6.2 An Chéim Oibríoch

61 Déanfar bonneagar na línte lasnairde a iniúchadh agus a chothabháil mar atá leagtha amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS.

62 Cloífead le prótacail i leith galar le linn oibreacha cothabhála.

63 Soláthróidh BSL faisnéis um shábháilteacht go díreach do gach úinéir talún lena mbaineann e.g. *HSA Guidelines for Safe Working Near Overhead Electricity Lines in Agriculture (Treoirlínte an Údaráis Sláinte agus Sábháilteachta maidir le hOibriú go Sábháilte gar do Líne Leictreachais Lasnairde sa Talmhaíocht)* agus *ESB Networks Code of Practice for Avoiding Danger from Overhead Electricity Lines in Agriculture (Cód Cleachtais an BSL maidir le Baol ó Líne Leictreachais Lasnairde sa Talmhaíocht a Sheachaint)*. Cuirfidh na foilseacháin sin ar chumas feirmeoirí a gceanglais reachtúla faoi na Rialacháin Sláinte agus Sábháilteachta a chomhlíonadh.

64 Maidir le torann ginearálta oibriúcháin ní ann d'aon mhaolú praiticiúil (feic **Caibidil 9** den imleabhar seo den EIS), ach tá an tionchar féideartha ar ghníomhaíochtaí talmhaíochta ó thorann diomaibhseach. Le linn na n-oibreacha cothabhála, is éard a bheidh i gceist leis an maolú gníomhaíocht tógála ar bith a chur in iúl d'úinéirí talún roimh ré.

65 Fógrófar iniúchtaí héileacaptair sna nuachtáin áitiúla agus in *Farmer's Journal*.

66 Pléifead le tionchar damáiste agus tionchar suaite eile nach féidir leis an gconraitheoir a mhaolú go díreach tríd an bpróiseas cúitimh reachtúil. Mar shampla d'fhéadfadh go mbeadh gá le treabhadh fo-ithreach, treabhadh agus athshíolú a dhéanamh ar an talamh ag na suíomhanna tógála agus feadh na rianta rochtana sealadacha cúpla bliain i ndiaidh thréimhse na tógála mura mbeidh athchur na mbarr sásúil. Déanfar íocaíochtaí bliantúla le húinéirí talún i leith cur isteach maidir leis an gcur isteach a tharlóidh de bharr na dtúr ar a dtalamh.

3.7 TIONCHAR IARMHARACH

67 Pléitear tionchar iarmharach agranamaíochta faoi thrí cheannteideal:

- Tionchar iarmharach ar leibhéal náisiúnta agus réigiúnach;
- Tionchar iarmharach feadh an ailínithe sa CMSA; agus

- Tionchar iarmharach ar dháileachtaí talún aonair.

3.7.1 Tionchar Iarmharach ar Leibhéal Náisiúnta agus Réigiúnach

68 Is é 139,374 heicteár atá i limistéar na talún talmhaíochta (gan coimíneacht san áireamh) i gContae an Chabháin agus 106,288 heicteár i gContae Mhuineacháin (sonraí áireamh 2010). Is ionann achar talún an dá chontae le chéile agus thart ar 5.5% den achar talún talmhaíochta náisiúnta.

- Beidh thart ar 0.52 heicteár san achar talún faoi na túir i gContae an Chabháin (laistigh den CMSA). Beidh tionchar a bheidh idir gearrthéarmach agus meántéarmach ann i ngeall ar an damáiste don ithir ar thart ar 8 heicteár ag suíomhanna tógála agus feadh bealaí rochtana sealadacha. Is do-airithe a bheidh an tionchar, bunaithe ar an gcéatadán íseal den limistéar iomlán a bheadh i gceist.
- Beidh thart ar 2.2 heicteár san achar talún faoi na túir i gContae Mhuineacháin. Beidh tionchar a bheidh idir gearrthéarmach agus meántéarmach i gceist i ngeall ar an damáiste don ithir ar thart ar 38.5 heicteár ag suíomhanna tógála agus sreangaithe, ionaid chosanta agus feadh rianta rochtana. Déanfar damáiste níos fadtéarmaí do thart ar 2 heicteár den talamh ag an mbábhún tógála. Is do-airithe a bheidh an tionchar, bunaithe ar an gcéatadán íseal den limistéar iomlán a bheadh i gceist.
- Ní thiocfaidh athrú suntasach ar úsáid talún mar gheall ar láthair na línte lasnairde a bheartaítear.

69 Ar an iomlán beidh suntasacht an tionchair iarmharaigh ar leibhéal réigiúnach nó leibhéal náisiúnta do-airithe.

3.7.2 Tionchar Iarmharach feadh na Forbartha a Bheartaítear laistigh den CMSA

70 Meastar gur do-airithe a bheidh an tionchar ar an limistéar staidéir (thart ar 2,380 heicteár) laistigh de Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin, ina bhfuil na dáileachtaí talún ar fad (Uimh. 220) feadh na forbartha a bheartaítear bunaithe ar na nithe seo a leanas:

- Is ionann an t-achar iomlán talún (sa CMSA) faoi bhunanna na dtúr agus thart ar 2.7 heicteár, arb ionann é sin agus 0.1% de limistéar na ndáileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear laistigh den CMSA;
- Déanfar damáiste don ithir ar thart ar 40 heicteár (38.5 heicteár go gearrthéarmach nó go meántéarmach, agus 2 heicteár san fhadtéarma) arb ionann é sin agus 1.7% de limistéar na ndáileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear laistigh den CMSA; agus

- Ní dhéanfar athrú suntasach ar bith ar an úsáid talún faoi na línte lasnairde ar na dáileachtaí talún feadh na forbartha a bheartaítear.

3.7.3 Tionchar Iarmharach ar Dháileachtaí Talún Aonair

71 Is de bharr srianta i leith úsáid talún ag suíomhanna túir, damáiste a bheadh idir gearrthéarmach agus meántéarmach a dhéanfaí do thalamh le linn chéim na tógála, míchaoithiúlacht fhadtéarmach agus riosca sábháilteachta breise de bharr láithreach na línte leictreachais agus na dtúr agus tionchar féideartha ar chlóis feirme, a bheidh an tionchar ar dháileachtaí talún sa chéim oibríoch. Cuirfidh an suaitheadh de bharr oibreacha cothabhála leis an tionchar ar dháileachtaí talún freisin. Is gearrthéarmach a bheidh an tionchar suaite i rith chéim na tógála de ghnáth (1 – 3 bliana) agus níor cheart go mbeadh tionchar iarmharach ar bith ann le maolú. Beidh an tionchar de bharr damáiste don ithir idir meántéarmach agus fadtéarmach (5 – 15 bliana; bunaithe ar thaithí an údair) agus, le maolú, is féidir tailte a chur ar ais go dtí an riocht ina raibh siad roimh an tógáil. Is buan a bheidh an tionchar de bharr cailteanas talún faoi bhun na dtúr agus an tionchar de bharr línte lasnairde (>60 bliain). Is tionchar buan é an suaitheadh eadrannach de bharr oibreacha cothabhála le linn na céime oibríche (>60 bliain). De ghnáth tarlóidh freagairt ‘troda nó éalaithe’ (fight or flight) i mbeostoc de bharr iniúchtaí héileacaptar, go háirithe i gcás ainmhithe goilliúnacha amhail capaill folaíochta agus beostoc óg. D’fhéadfadh an tionchar a bheith mór. Ós rud é gur rud annamh is ea gortú de bharr cásanna ‘troda nó éalaithe,’ is beag a bheadh méid an tionchair le maolú. Beidh na túir agus na línte lasnairde ina riosca breise sábháilteachta ar fheirmeacha, ach meastar gur an-bheag a bheidh méid an tionchair de ghnáth bunaithe ar bhonneagar comhchosúil na línte lasnairde atá ar fud na hÉireann. Beidh méid iomlán an tionchair ar dháileachtaí talún aonair beag nó an-bheag de ghnáth agus tá íogaireacht na ndáileachtaí talún meánach i bhformhór na gcásanna (90%). Tá méid agus suntasacht an tionchair ar gach dáileacht talún léirithe in **Aguisín 3.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS:

- Beidh tionchar do-airithe ar 115 dháileacht talún – 52.5% den líon iomlán;
- Beidh drochthionchar beag ar 91 dáileacht talún – 41% den líon iomlán;
- Beidh drochthionchar measartha ar 14 dháileacht talún – 6.5% den líon iomlán; agus
- Ní bheidh tionchar ollmhór nó drochthionchar suntasach ar bith i gceist.

72 Tagann an drochthionchar measartha chun cinn ar dháileachtaí talún (Uimhreacha tagartha LCT- 051, 064, 076 agus 076B, 089, 118, 129, 136, 141, 150, 174, 174A, 181, 214, agus 226) sa chás go bhfuil na línte lasnairde os cionn na dáileachta talún ar dhóigh ina bhféadfaí dul i gcion ar fhorbairt fhéideartha an chlóis. Tarlóidh drochthionchar measartha amháin ar an gclós stórála le haghaidh ábhair thógála de bharr damáiste fadtéarma a dhéanfar don ithir.

3.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

73 Is iad seo a leanas na príomhchineálacha idirchaidrimh idir tosca comhshaoil:

- **Caibidil 6** – Flóra agus Fána – Is iomaí feirmeoir a ghlacann páirt i Scéimeanna Comhshaoil arna gcistiú ag an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara, mar shampla an Scéim um Roghanna Comhshaoil Talmhaíochta (AEOS). D'fhéadfadh láithriú na línte lasnairde agus na dtúr dul i gcion ar Roghanna Comhshaoil amhail Tailte Féaraigh ar Mhórán Speiceas, Móinéar Tirim Traidisiúnta, agus Cur Crann. Dá bhrí sin, d'fhéadfadh go mbeadh tionchar ar an mbithéagsúlacht ar fheirmeacha. Ina theannta sin, d'fhéadfaí go mbeadh tionchar ar an bhfoscadh dá mbainfí crainn atá cóngarach do línte lasnairde. Ar an iomlán, níl ach tionchar do-airithe ag an bhforbairt a bheartaítear ar an mbithéagsúlacht ar fheirmeacha agus ar infhaighteacht foscaidh.
- **Caibidil 7** – Ithreacha, Geolaíocht agus Hidrigeolaíocht – Rachaidh na hoibreacha tógála i gcion ar cháilíocht na hithreach, agus d'fhéadfaí go mbeadh éifeacht ar dhraenáil talún freisin. Beidh tionchar diúltach ar fhás barr i gceist leis an dá thoradh tógála sin. Meastar mar dhiomaibhseach an tionchar foriomlán má ghlactar bearta maolaithe iomchuí.
- **Caibidil 8** – Uisce – D'fhéadfaí go mbeadh éifeacht ar cháilíocht an uisce i rith na tógála de bharr uisce dromchla a ritheann chun srutha, agus d'fhéadfadh sin dul i gcion ar fhoinsí uisce do bheostoc. Tá an tionchar seo diomaibhseach má ghlactar bearta maolaithe iomchuí.
- **Caibidil 9** – Aer – Torann agus Creathadh – D'fhéadfadh torann dul i gcion ar bheostoc i rith na gcéimeanna tógála agus oibriúcháin. D'fhéadfaí deannach a ghineadh ar shuíomhanna tógála agus feadh rianta rochtana, rud a d'fhéadfadh dul i gcion ar cháilíocht na mbarr. Beidh torann ann i ngeall ar oibreacha cothabhála agus iniúchtaí héileacaptair a d'fhéadfadh dul i gcion ar bheostoc. Tá an tionchar seo do-airithe má ghlactar bearta maolaithe iomchuí.
- **Caibidil 10** – Aer – Cáilíocht agus Aeráid – D'fhéadfaí deannach a shil-leagan ar thalamh talmhaíochta de bharr gníomhaíocht tógála a d'fhéadfadh dul i gcion ar bheostoc féaraigh.

74 I ndiaidh an idirghaoil sin a mheas níl tionchar suntasach breise ar bith ann.

3.9 CONCLÚIDÍ

75 Bhí roinnt deacrachtaí ann maidir leis an measúnú ar an gcomhshaoil bonnlíne de bharr leibhéal íseal na rannpháirtíochta le húinéirí talún, go háirithe na fiontair bunaithe ar fhéar a shainaitheint

sa chás nach raibh an beostoc le feiceáil. In ainneoin na ndeacrachtaí sin rinneadh measúnú mionsonraithe ar an úsáid talún feadh na forbartha sa CMSA ag úsáid suirbhéireacht cois bóthair agus scrúdú ar aerghrianghraif. Beidh tionchar do-airithe ag an bhforbairt leictreachais a bheartaítear laistigh den CMSA ar úsáid talún a thiocfaidh chun cinn as 134 túr a thógáil ar 2.7 heicteár talún agus 40 heicteár ithreach a bhfuil damáiste déanta ag gníomhaíocht tógála di. Beidh tionchar iarmharach do-airithe nó drochthionchar iarmharach beag ar 94% de na dáileachtaí talún feadh an ailínithe a bheartaítear laistigh den CMSA. Beidh trí (6%) dhrochthionchar mheasartha déag ann de bharr srian féideartha ar fhorbairt clós feirme agus beidh aon drochthionchar measartha amháin (0.5%) ag an gclós stórála le haghaidh ábhair thógála de bharr damáiste don ithir.

4 DAOINE – TURASÓIREACHT AGUS TAITNEAMHACHT

4.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear measúnú sa chaibidil seo ar an bhforbairt a bheartaítear mar a leagtar amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS), i ndáil le gnéithe turasóireachta agus taitneamhachta. Baineann an fhaisnéis sa chaibidil seo le turasóireacht agus taitneamhacht i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA) faoi mar a shonraítear i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS. Ba cheart é seo a léamh i gcomhar le caibidilí eile den imleabhar seo den EIS, go háirithe **Caibidil 2**, chun tuiscint iomlán a fháil ar an tionchar féideartha ó thaobh pobal agus daonra agus ó thaobh na heacnamaíochta a bhaineann leis an bhforbairt a bheartaítear.
- 2 Déantar cur síos i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS ar shaghas agus ar réim iomlán na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dhearadh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad inti. Cuirtear síos ar an línebhealach a bheartaítear sa chaibidil sin, trí bhailte fearainn agus uimhreacha túir a úsáid mar thagairt. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS na príomhoibreacha tógála a bheartaítear mar chuid den fhorbairt a bheartaítear.

4.2 MODHEOLAÍOCHT

4.2.1 Scóip an Mheasúnaithe

- 3 Ullmhaíodh an chaibidil seo den EIS de réir reachtaíocht agus threoir ábhartha an Aontais Eorpaigh agus na hÉireann, lena n-áirítear ceanglais larscríbhinn VI de Threoir an EIA agus de réir Sceideal 6 de *na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001* (arna leasú) agus comhlíontar ann na riachtanais ábhartha a shonraítear iontu. Tá scóip an mheasúnaithe bunaithe ar athbhreithniú ar an reachtaíocht, ar threoircháipéisí, ar EISanna eile, ar aiseolas ó chomhairliúchán poiblí, ó chomhairliúchán le húdaráis fhorordaithe, ó chomhairliúchán leis an mBord Pleanála (an Bord), agus ar bhreithniú maidir leis an dóchúlacht go dtiocfaidh tionchar suntasach aníos, ag féachaint don timpeallacht ghilactha agus do shaghas agus réim na forbartha a bheartaítear.
- 4 Measadh gur bhain na saincheistean seo a leanas maidir le cúrsaí turasóireachta agus taitneamhachta le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS):

- Dúirt Fáilte Éireann, ina cháil mar chomhlacht forordaithe, go gceapann sé, ó réamhanailís ar an *Preferred Project Solution Report (Tuarascáil um Réiteach*

Tionscadail Roghnaithe) (PPSR) (Iúil 2013) (feic Aguisín 1.2, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS), gurb í Slí Mhuineacháin an príomhshócmhainn turasóireachta i gcóngarachta na forbartha a bheartaítear sa CMSA. Mhol siad fosta gur cheart na taitneamhachtaí agus na háiseanna breise turasóireachta sa cheantar ar a bhféadfaí dul i bhfeidhm a shainaitheint chomh maith agus féadfar iad sin a shainaitheint i gcomhairle le Fálte Éireann trí shonraí óna gCóras Inneachair Turasóireachta (TCS) a athbhreithniú.

- Dhearbhaigh Comhairle Contae Mhuineacháin nach bhfuil a dhath ar bith le cur aici leis na gnéithe a shainaitheint i gCaibidil 6 (Cúrsaí a bhfuil aghaidh le tabhairt orthu san EIS) den PPSR. Meastar go bhfuil na saincheisteanna a ardaíodh san aighneacht ó Fhálte Éireann an-chosúil leis na saincheisteanna turasóireachta a d'ardaigh Comhairle Contae Mhuineacháin roimhe seo le linn comhairliúchán réamhphleanála.
- Mhol Comhairle Chontae an Chabháin gur chóir crosbhóithre an Mhaí agus Lochán Leagha a chur san áireamh sa mheasúnú amhairc.

5 Dírítear sa chaibidil seo ar ghnéithe turasóireachta agus taitneamhachta mar atá siad i láthair na huairé agus ar an bhféidearthacht go sonrúfaí tionchar ar luach turasóireachta agus taitneamhachta an cheantair de bharr na forbartha a bheartaítear i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin.

6 Agus na conclúidí sa mheasúnú seo á sroicheadh, breathnaíodh ar na suíomhanna agus na gníomhaíochtaí sin atá sainaitheanta i bhfoilseacháin agus a sainaitheint le linn an phróisis chomhairliúcháin phoiblí agus trí chuartheanna súimh ar an CMSA chomh maith. Is é is cuspóir leis an measúnú an tionchar sin ar dhócha go mbeidh tábhacht ag baint leis a shainaitheint agus bearta maolaithe a mholadh más féidir agus más gá.

7 Déantar cur síos ar mheasúnú ar ghníomhaíochtaí eile geilleagracha agus ar fhostaíocht sa CMSA i **gCaibidil 2** den imleabhar seo den EIS.

8 D'fhéadfadh go mbeadh tionchar sealadach indíreach ar láithreacha turasóireachta le linn chéim na tógála de bharr infheictheacht gníomhaíochtaí tógála agus cur isteach sealadach ar an trácht go príomha. Rinneadh measúnú ar an tionchar féideartha sin agus leagtar bearta maolaithe amach, nuair is gá, i **gCaibidil 11** agus i **gCaibidil 13** den imleabhar seo den EIS. Is beag tionchar a shonrófar de thoradh trácht cothabhála i rith oibriúcháin agus, dá bhrí sin, baineadh aon bhreithniú breise ar na cineálacha tionchair sin maidir le láithreacha turasóireachta amach as an measúnú seo.

9 Dírítear den chuid is mó sa mheasúnú ar an rogha conaire faoi mar a shainaitheint sa cháipéis, *Final Re-evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh) (FRR)* (Aibreán 2013) (feic Aguisín 1.1, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS), ina bhfuil an líne lasnairde a

bheartaítear suite ach ní phléitear an mórthimpeallacht lasmuigh den chonair seo i gceantar atá laistigh de 5 km ar a laghad d'imeall seachtrach na conaire.

4.2.2 Foinsí Faisnéise

10 Tá siad seo a leanas i measc na bhfoinsí faisnéise a úsáideadh chun an chaibidil seo a ullmhú:

- Faisnéis turasóireachta arna foilsiú ag Fáilte Éireann;
- *Treoirlínte maidir lena ndéileáiltear le turasóireacht i Ráiteas Tionchair Timpeallachta*, arna soláthar ag Fáilte Éireann mar chuid dá n-aighneacht chuig an mBord, atá luaite i **Rannán 4.2.1**;
- Faisnéis daonáirimh arna foilsiú ag Bord Turasóireachta Thuaisceart Éireann (NITB);
- Foilseacháin faisnéise agus suíomhanna gréasáin faisnéise ar thurasóireacht áitiúil lena n-áirítear Turasóireacht Mhuineacháin (www.monaghantourism.com), Turasóireacht an Chabháin (www.thisiscavan.ie) agus Réigiún na hAbhann Duibhe (www.visitblackwaterregion.com);
- Suíomhanna gréasáin eile a bhaineann le nithe is díol spéise nó áiseanna ar leith do thurasóirí (e.g. Bealaí Siúil na hÉireann i gcomhair faisnéise faoi Shlí Mhuineacháin, suíomh gréasáin Ghrúpa Comhshaoil Lochán Leagha suíomhanna gréasáin tithe lóistín agus nithe is díol spéise áitiúla);
- Pleananna Forbartha Náisiúnta agus Réigiúnacha;
- *Cavan County Development Plan 2014-2020 (Plean Forbartha Contae an Chabháin 2014-2020)*;
- *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019*;
- Léarscáiliú agus grianghrafadóireacht ón aer de chuid Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann (OSI);
- Faisnéis arna cur ar fáil mar thoradh ar scópáil agus comhairliúchán i dtaobh tionscadail; agus
- Cuairteanna suímh chuig an CMSA.

4.2.3 Treoirínte Fháilte Éireann maidir lena nDéileáiltear le Turasóireacht i Ráiteas Tionchair Timpeallachta

- 11 D'fhorbair Fáilte Éireann na treoirínte sin chun measúnú ar thionscadail a éascú maidir leis an tionchar féideartha ar thurasóireacht agus ar thaitneamhachtaí agus meastar gurb iad na treoirínte sin an mhodheolaíocht measúnaithe is oiriúnaí lena húsáid le haghaidh an EIS seo. Déantar idirdhealú sna treoirínte idir tionscadail turasóireachta agus tionchar tionscadal eile a théann i bhfeidhm ar thurasóireacht (e.g. cáilíocht ceannphointe nó gníomhaíocht turasóireachta).
- 12 Moltar sna treoirínte gur cheart cur síos a dhéanamh ar thréithe na turasóireachta, nó na hacmhainní a choinníonn an turasóireacht sa cheantar ar dócha go mbeadh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear orthu faoi na ceanteidil: comhthéacs, tréith, tábhacht agus íogaireacht. Sonraítear iontu chomh maith go gcumhdófar an cur síos mionsonraithe agus anailís sa rannán ina ndéileáiltear leis an ábhar comhshaoil ábhartha de ghnáth – amhail '*Landscape*' (Tírdhreach). Ní gá ach na torthaí ábhartha maidir le tábhacht dhóchúil don turasóireacht, nó an tionchar dóchúil ar thurasóireacht a achoimriú sa rannán maidir le turasóireacht.
- 13 Agus na treoirínte sin á léirmhíniú, úsáideadh an cur chuige seo a leanas:
- Saintréithe na Forbartha a Bheartaítear: Nádúr agus méid na forbartha a bheartaítear sa chomhthéacs gur forbairt líneach í;
 - An Staid faoi Láthair: Tugtar aghaidh anseo ar chomhthéacs, ar thábhacht agus ar íogaireacht sócmhainní turasóireachta an cheantair trí phróifíl de bhonn turasóireachta an cheantair a chur ar fáil;
 - An Tionchar Féideartha: Breithniú ar an bhféidearthacht go sonróaí tionchar ar áiseanna turasóireachta agus taitneamhachta an cheantair de bharr na forbartha a bheartaítear;
 - Bearta Maolaithe: Cur síos ar na bearta maolaithe; agus
 - Tionchar Iarmharach: Tionchar féideartha i ndiaidh beart maolaithe.

4.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

- 14 Baineann an fhorbairt a bheartaítear le líne leictreachais lasnairde a thógáil ar struchtúir tacaíochta cruach laitíse den chuid is mó. Is iondúil go mbíonn an fhéidearthacht go sonróaí tionchar ar mheallacht agus luach taitneamhachta ceantair agus an tionchar gaolmhar ar líonta

agus ioncaim turasóireachta don cheantar sin i measc na saincheisteanna a thagann aníos i bhforbairtí líne lasnairde den chineál seo. Chuige sin, déantar breithniú sa mheasúnú ar chéimeanna tógála, oibriúcháin agus díchoimisiúnaithe na forbartha a bheartaítear.

4.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

4.4.1 Cur Síos ar na Príomhnithe is Díol Spéise agus Príomhthaitneamhachtaí do Thurasóirí sa Cheantar

- 15 Tá roinnt nithe is díol spéise do thurasóirí agus taitneamhachtaí i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin ina dtugtar raon éagsúil eispéiris turasóireachta a bhaineann go príomha le cultúr, le fámaireacht, le héiceolaíocht agus le gníomhaíochtaí amuigh faoin spéir. Cé go bhfuil tromlach na nithe is díol spéise do thurasóirí agus na dtaitneamhachtaí i gcóngarach an línebhealaigh suite i gContae Mhuineacháin, tá Bearna agus Sliabh Lochán Leagha, atá suite i gContae an Chabháin, timpeall 2.1 km laistiar den fhorbairt a bheartaítear.
- 16 I bhFíor 4.1, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS, soláthraítear léarscáil mhionsonraithe maidir le tithe lóistín, nithe is díol spéise agus gníomhaíochtaí laistigh de 5 km den líne lasnairde. Fuarthas an t-ábhar sin ón bhfaisnéis a sholáthair Fáilte Éireann i mí Dheireadh Fómhair 2014. Léirítear ann an méid atá ag Fáilte Éireann ina bhunachar sonraí um Chóras Inneachair Turasóireachta ag pointe áirithe ama, ach ní hionann an léiriú sin agus gach gnó turasóireachta inti i gceantar faoi leith ar bith. Ní chuimsítear, mar shampla, soláthraithe lóistín do thurasóirí nach bhfuil cláraithe le Fáilte Éireann ann. Léirítear ann freisin na nithe is díol spéise agus na gníomhaíochtaí do thurasóirí i gContae Mhuineacháin, i gContae an Chabháin agus i gContae na Mí, faoi mar a sainithníodh iad i bhfoilseacháin arna gcur le chéile ag na heagraíochtaí áitiúla turasóireachta, Turasóireacht Mhuineacháin agus Turasóireacht an Chabháin. Tá na nithe is díol spéise agus gníomhaíochtaí ábhartha do thurasóirí a bhfuil cur síos déanta orthu san EIS seo teoranta do na príomh-áiseanna turasóireachta atá ina neas-chomhábhar i gcuid an CMSA den fhorbairt a bheartaítear, nó bainteach leis an gcuid sin.
- 17 Ón bhfaisnéis atá curtha ar fáil, seo a leanas na nithe is mó is díol spéise do chuarteoírí arna sainithint ag Fáilte Éireann le haghaidh Chontae an Chabháin agus Chontae Mhuineacháin:
- Loch Mucnú i gContae Mhuineacháin (suite timpeall 6.6 km soir ón líne lasnairde);
 - Slí Mhuineacháin (trasaíonn an líne lasnairde í);
 - Lochán Leagha i gContae an Chabháin (suite timpeall 2.1 km siar ón líne lasnairde); agus

- Páirc Foraoise Dhún an Rí i gContae an Chabháin (suite timpeall 3.8 km soir ón líne lasnairde).

4.4.1.1 Loch Mucnú (lonnaithe thart ar 6.6 km soir ón líne lasnairde)

- 18 Tá sé ráite ag Fáilte Éireann agus ag Turasóireacht Mhuineacháin le linn comhairliúcháin gurb í Páirc Foraoise Loch Mucnú an ní is mó is díol spéise do thurasóirí i gContae Mhuineacháin. Tá radharc ar Loch Mucnú le feiceáil i bhFíor 4.2.

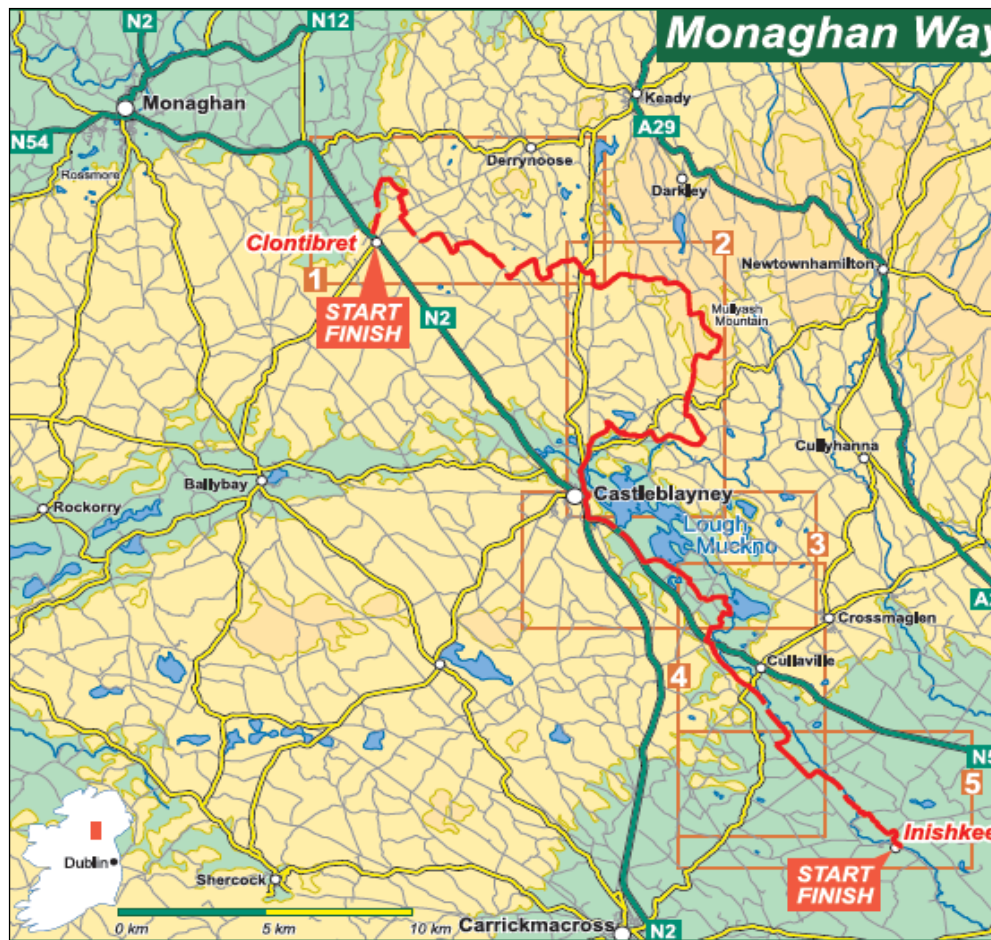
Fíor 4.2: Radharc ar Loch Mucnú

- 19 Tá Páirc Foraoise Loch Mucnú ainmnithe mar limistéar lena mbaineann ardluach taitneamhachta i b*Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019* (CDP Mhuineacháin). Is é an loch is mó i gContae Mhuineacháin é agus is taitneamhacht thábhachtach i gceantar Mhuineacháin-Ard Mhacha é. Tá sé suite soir ón N2 ar imeall thoir Bhaile na Lorgan. Clúdaíonn an loch achar 325 heicteár nó mar sin. Tá roinnt láithreacha iascaireachta fadbhunaithe ar an loch. Tá stoc mhóra iasc i Loch Mucnú lena n-áirítear Bran, Ruán, Róiste, Hibridí, Cúramán, Péirse agus Liús. Tá garbhascaireacht, géimiascaireacht agus slatiascaireacht liús ina ngníomhaíochtaí coitianta do thurasóirí timpeall an locha. Tá an loch ina ionad uiscepoirt agus is limistéar tábhachtach caitheamh aimsire í an fhoraois do na cuairteoirí. Tá Caisleán Hope, ar réadmhaoin stairiúil é, á úsáid anois mar óstán agus tá sé suite i gcóngarach Loch Mucnú.
- 20 Níl aon staitisticí ar fáil do i ndáil le líon na gcuairteoirí a théann go Loch Mucnú, ach tá sé aitheanta ag na gníomhaireachtaí turasóireachta mar cheann de na nithe is mó is díol spéise i

gceantar Mhuineacháin-Dheisceart Ard Mhacha. Tá sé aitheanta ag gníomhaireachtaí turasóireachta mar shuíomh ag a bhfuil cumas forbartha turasóireachta.

4.4.1.2 Slí Mhuineacháin (trasnaíonn an líne lasnaide í idir Túr 109 agus Túr 110)

- 21 Siúlhbhealach líneach atá 64 km ar fad í Slí Mhuineacháin a thosaíonn i mBaile Mhuineacháin agus a chríochnaíonn i sráidbhaile Inis Caoin – áit bhreithe an fhile agus an úrscéalaí, Patrick Kavanagh. Taispeántar léarscáil léiritheach de Shlí Mhuineacháin i bhFíor 4.3.

Fíor 4.3: Léarscáil de Shlí Mhuineacháin

(Foinse: www.irishtrails.ie)

- 22 Is é atá sa chuid thuaidh de Shlí Mhuineacháin den chuid is mó, a shíneann ó dheas ón túsphointe, ná 44 km de chonair ar thaobh-bhóithre agus thart ar 9 km ar phríomhbhóithre. Téitear trí roinnt cosán agus píosaí gearra coillearnaí agus páirce freisin. Téann an chuid eile den bhealach tríd an iliomad tír-raon, lena n-áirítear taobh-bhóithre, stráicí gearra cois locha, feadh Abhainn Átha Féan agus feadh seaniarnróid as úsáid. Níl líon na gcuairteoirí ar fáil le haghaidh Shlí Mhuineacháin ach tá sí liostaithe mar cheann de na 44 siúlhbhealach slímharcáilte

náisiúnta in Éirinn agus tá sí aitheanta ag Fáilte Éireann mar cheann de na sócmhainní turasóireachta is mó sa limistéar staidéir.

4.4.1.3 Lochán Leagha (lonnaithe thart ar 2.1 km siar ón líne lasnairde)

23 Sainaitnítear Lochán Leagha sa *Cavan County Development Plan 2014-2020 (Plean Forbartha Contae an Chabháin 2014-2020)* (CDP an Chabháin) mar limistéar lena mbaineann ardluach tírdhreacha agus comhshaoil. Tá sé suite in oirdheisceart Chontae an Chabháin idir Coill an Chollaigh agus Dún an Rí. Clúdaíonn sé achar de thart ar 3 km ar fad faoi suas le 1 km ar leithead agus tá sé suas le 344 méadar ar airde. Cionn is gurb é an pointe is airde in oirdheisceart an Chabháin é, tá sé ina mórdhíol áitiúil spéise do thurasóirí, go háirithe mar gheall ar na radhairc fhairsinge i ngach treo. Léirítear i bhFíor 4.4 na cineálacha radhairc atá ar fáil ó Lochán Leagha.

Fíor 4.4: Radhairc ó Lochán Leagha

24 Tá roinnt crann raidió agus cumarsáide air chomh maith de bharr a airde. Feictear líon feirmeacha gaoithe ar na hardtailte mórtimpeall ón áit seo. Is féidir páirceáil ag barr an tsléibhe in aice leis an láthair phicnicí agus le carraig an Aifrinn. Tá liosachán suite ar dheis ó charraig an Aifrinn. Tá gearrchuid siúlbealaí agus amharcphointí thart ar Lochán Leagha. Úsáidtear an limistéar faoi choinne cnocadóireachta, rothaíochta agus caitheamh aimsire ginearálta. Sainaitníonn Turasóireacht an Chabháin é mar ní is díol spéise in oirdheisceart an Chabháin.

4.4.1.4 Páirc Foraoise Dhún an Rí (lonnaithe thart ar 3.8 km soir ón líne lasnairde)

- 25 Tá Páirc Foraoise Dhún an Rí, atá timpeall 1 km ó thuaidh ó Dhún an Rí, ina cuid d'Eastát Cabra mar a bhí. Is le Coillte an choillearnach agus tá réimse flóra agus fána inti. Tá roinnt siúlbealaí agus conairí marcáilte sa pháirc chomh maith le háiseanna do chuairoteoirí.

4.4.1.5 Bailte agus Sráidbhailte

- 26 Tá líon nithe is díol spéise agus taitneamhachtaí áitiúla don daonra mórthimpeall i líon mór na mbailte agus sráidbhailte níos lú thart ar Chontae Mhuineacháin agus ar Chontae an Chabháin. Seo a leanas na cinn atá suite sa CMSA i bhfoisceacht na forbartha a bheartaítear.

- Sráidbhaile beag í Cluain Tiobrad atá lonnaithe in oirthuaisceart Chontae Mhuineacháin. Tá baint aici le suíomh níos mó inar troideadh cath idir Aodh Ó Néill agus Maor na Banríona Eilís I, Sir Henry Bagenal, sa bhliain 1595. Tugtar Cath Chluain Tiobrad ar an gcath seo de réir na staire. Tá séadchomhartha agus clár faisnéise a chuireann suíomh an chatha in iúl. Cuirtear timpeallacht foghlama, caifitéire agus áiseanna picnice ar fáil san Ionad Oideachais Fiadhúlra in aice le Cluain Tiobrad. Déantar mionchur síos i g**Caibidil 14** den imleabhar seo den EIS ar stair Chath Chluain Tiobrad.
- Tá Galfchúrsa Fearainn Pháirce Chaisleán Mannan ina bhfuil 18 bpoll suite i nDomhnach Maighean, a bhfuil comharthaí bóithre dó ar an mbóthar idir Carraig Mhachaire Rois agus Baile na Lorgan. Tá ballóga Chaisleán Mannan, a mhóta agus a bhábhún, fós le feiceáil.

4.4.2 Cur síos ar na Gníomhaíochtaí agus Imeachtaí Caitheamh Aimsire do Chuairoteoirí

- 27 Tá líon gníomhaíochtaí do chuairoteoirí ar fáil i gContae an Chabháin agus i gContae Mhuineacháin faoi mar a léirítear i bhFíor 4.1, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS agus i roinnt foilseacháin áitiúla turasóireachta. Cé go bhfuil a lán gníomhaíochtaí faoi dhíon suite i mbailte agus i sráidbhailte, tá réimse éagsúil gníomhaíochtaí faoin aer ar fáil ar fud an dá chontae. Dírítear sa rannán seo ar na gníomhaíochtaí lasmuigh sin atá gar don línebhealach a bheartaítear.

4.4.2.1 Slatiascaireacht agus Lámhach

- 28 Tá go leor lochanna, aibhneacha agus sruthanna i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin a bhfuil cáil orthu de bharr gach cineál slatiascaireachta, garbhascaireacht go háirithe. Áirítear i measc na bpríomhlochanna agus aibhneacha iascaireachta i gcóngaracht na forbartha a bheartaítear Loch Mucnú, Loch Éigis, Loch Feá, Loch Dheiscirt, Loch Raithní, Loch na Craobhaí, Loch Morn agus a gcraobh-aibhneacha. Tá roinnt ionaid slatiascaireachta

fhadbhunaithe sa dá chontae chomh maith le réimse áiteanna iascaireachta a fhreastalaíonn ar riachtanais na n-iascairí ar fad. Is iad Béal Átha Beithe, Carraig Mhachaire Rois, Baile na Lorgan, Cluain Eois agus Muineachán na príomhionaid ach tá roinnt bailte agus sráidbhailte beaga a úsáidtear mar bhunionaid i gcomhair slatiascaireachta sa cheantar chomh maith.

- 29 Tá líon clubanna gunna sa dá chontae. Tá baint ag cuid mhór acu le clubanna slatiascaireachta. Is é Club Slaite agus Gunna Loch Éigis an club is mó sa cheantar ina bhfuil an fhorbairt a bheartaítear suite. Bíonn lámhach créphlátaí ar siúl ag ionad lámhaigh chréphlátaí Morn gar do Loch Morn.

4.4.2.2 Eachaíocht

- 30 Tá roinnt ionad eachaíochta agus stáblaí ar fud Chontae Mhuineacháin agus Chontae an Chabháin. Tá Stáblaí Shenandoah suite gar don fhorbairt a bheartaítear. Ina theannta sin, bíonn gníomhaíochtaí eachaíochta agus marcaíochta ar siúl i go leor áiteanna tuaithe ar fud na gcontaetha agus is dócha go dtarlóidh siad i gceantair eile i gcóngarachta ghinearálta na forbartha a bheartaítear.

4.4.2.3 Gníomhaíochtaí Siúil, Rothaíochta agus Caitheamh Aimsire Eile

- 31 Mar a luadh cheana féin, bealach slímharcáilte í Slí Mhuineacháin atá suite in aice leis an bhforbairt a bheartaítear. I dteannta na conaire slímharcáilte ar leith sin, bíonn gníomhaíochtaí siúil, rothaíochta, teacht le chéile áitiúil agus caitheamh aimsire eile ar siúl ar feadh bóithre tuaithe níos ciúine i lonnaíochtaí ar fud an limistéir. Is iad na háiseanna caitheamh aimsire pobail is gaire atá suite laistigh de 1 km den líne lasnairde ná CLG Dhroim Thamhain (suite thart faoi 330 m soir ó Thúr 150).

4.4.2.4 Aonach an Mhaí

- 32 Aonach traidisiúnta capall é seo a bhíonn ar siúl an 12 Lúnasa gach bliain. Creidtear go dtéann an t-aonach siar go dtí an bhliain 1608 agus b'fhéidir roimhe sin. Crosbhóithre é an Magh atá suite thart ar 3.8 km siar ó Dhún an Rí, Contae an Chabháin. Siocair gur aonach traidisiúnta capall é, trádáiltear capaill den chuid is mó agus déantar gníomhaíochtaí gaolmhara eile. Cé nach bhfuil aon uimhreacha sonracha i leith cuairteoirí ar fáil, is léir go meallann an t-aonach na céadta cuairteoir i rith an lae ar a mbíonn sé ar siúl.

4.4.2.5 An Tóstal 2013 agus Imeachtaí Eile

- 33 I rith na bliana 2013, chuir Fáilte Éireann tionscnamh turasóireachta náisiúnta chun cinn ar a dtugtar 'an Tóstal'. Léiríodh i bhforacha a d'fhoilsigh Fáilte Éireann le gairid le haghaidh an

tionscnaimh seo go bhfuil méadú tagtha ar líon na gcuairteoirí thar lear ar an tír dá bharr, agus d'fhéadfaí go mbeadh an tionscnamh ina bhonn le haghaidh méadú ar chúrsaí turasóireachta amach anseo.

34 Eagraítear féilte áitiúla bliantúla eile i mbailte agus i sráidbhailte an limistéir staidéir.

4.4.3 Cur síos ar Sholáthraithe Lóistín

35 Tá réimse leathan cineálacha lóistín ar fud Chontae an Chabháin agus Chontae Mhuineacháin, agus tá formhór na dtithe lóistín suite sna príomhbhailte móra nó ar a n-imill. Chuir Fáilte Éireann sonraí ar fáil maidir leis na tithe lóistín cláraithe ar fad, atá léarscáilithe – feic Fíor 4.1, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

36 Is iad na soláthraithe lóistín cláraithe is gaire don fhorbairt a bheartaítear ná Teach Tuaithe agus Feirm Oscailte Dhroim Thamhain (atá thart ar 330 m soir ó Thúr 222) agus Alice's Loft, ina bhfuil trí theachín féinfhrestail (atá thart ar 3 km soir ó Thúr 236). Tá Óstán an Lúir Mhóir suite thart ar 250 méadar siar ó dheas ón gclós stórála le haghaidh ábhar tógála agus tuairim is 8.5 km soir ó Thúr 207.

4.4.4 Luach na Turasóireachta don Cheantar

37 Tá luach na turasóireachta thar lear maidir le gach contae in Éirinn ar fáil ó staitisticí arna bhfoilsíú ag Fáilte Éireann i gcomhair na tréimhse 2012. Tá na fíoracha is déanaí ar fáil do 2012 le haghaidh Chontae Mhuineacháin agus Chontae an Chabháin curtha i láthair i gcomhthéacs an luach is airde agus an luach is ísle i d**Tábla 4.1** chun tásc a thabhairt ar luach na turasóireacht don cheantar laistigh de chomhthéacs níos leithne.

Tábla 4.1: Líon agus Luach na gCuariteoirí Thar Lear 2012

Contae	Cuariteoirí Thar Lear ('000)	Ioncam lena mBaineann (€m)
An Cabhán	80	22
Muineachán	46	11
Baile Átha Cliath (an Luach is Airde)	3,641	1,267
Longfort (an Luach is Ísle)	20	6

(Foinse: www.failteireland.ie)

38 Níl fíoracha maidir le turasóireacht bhaile le haghaidh gach contae ar fáil toisc nach mbailítear ach staitisticí maidir le cuairteoirí thar lear amháin. Mar sin féin, tugtar an tábhacht a bhaineann le turasóireacht bhaile chun suntais agus Fáilte Éireann ag meas go ndeachaigh turasóirí baile ar bheagnach naoi milliún turas agus gur ghin siad caiteachas pas beag níos lú ná €1.7 billiún in 2013.

- 39 Sa bhliain 2007, chuir Turasóireacht Mhuineacháin *Audit of Tourism Development Opportunities in County Monaghan: 2007-2013 (Iniúchadh ar Dheiseanna Forbartha Turasóireachta i gContae Mhuineacháin: 2007-2013)* i gcló agus sainathnódh deiseanna forbartha sa cháipéis sin. Tá na forbairtí seo a leanas i measc na dtionscadal suaitheanta: Canáil Uladh; ionad uiscepóirt canúnna ar Abhainnchóras an Droma Mhóir; ionad réigiúnach caitheamh aimsire amuigh ag Loch Mucnú; agus ionad uile-aimsire gníomhaíochta / eachtraíochta. Taobh amuigh de thionscadail shuaitheanta, sainathnódh deiseanna eile bunaithe ar an méid seo a leanas: an táirge siúlóide; an táirge bogeachtraíochta; an táirge eachaíochta; an táirge slatiascaireachta; oidhreacht, comhshaol agus nithe spéise eile; táirge na n-ealaíon agus an chultúir; agus féilte agus imeachtaí.
- 40 Sainathnítear forbairt na turasóireachta mar réimse tábhachtach um éagsúlú le haghaidh fiontair thalmhaíochta i bPlean Forbartha Contae an Chabháin agus i bPlean Forbartha Contae Mhuineacháin. Déantar trácht i bhfoilseacháin turasóireachta ar nós *Lonely Planet Guidebook for Ireland 2010*, ar tharraingteacht an cheantair ó thaobh “*an easpa turasóirí atá breá sásúil agus luas níos moille an tsaoil*” [Aistriúchán neamhoifigiúil].
- 41 Níl aon suíomhanna tionscadail shuaitheanta in aice leis an bhforbairt a bheartaítear. Tá go leor de na deiseanna eile dírithe ar fhorbairt bhreise na n-áiseanna atá ann cheana féin. Cé is moite de na táirgí siúlóide agus slatiascaireachta, tá formhór na n-áiseanna a sainathnódh le haghaidh forbartha amach anseo taobh amuigh den cheantar ina bhfuil an fhorbairt a bheartaítear lonnaithe.
- 42 In ainneoin na nithe is díol spéise atá le fáil i gContae an Chabháin agus i gContae Mhuineacháin agus in ainneoin na ndea-nasc iompair atá ann le Baile Átha Cliath agus le Tuaisceart Éireann, is íseal a bhíonn an líon cuairteoirí ar oirthear Mhuineacháin agus ar oirdheisceart an Chabháin i gcomparáid le contaetha eile in Éirinn. Tá an dara líon cuairteoirí is ísle i réigiún an iarthuaiscirt ag Contae Mhuineacháin. Ina theannta sin, ní ghnóthaíonn Contae Mhuineacháin ach ioncam íseal ó na cuairteoirí sin i gcomparáid le contaetha eile. D’ainneoin na staitisticí a d’fhoilsigh Fáilte Éireann i gcomhthéacs líon agus ioncam cuairteoirí, tá an t-ioncam ó thurasóireacht ina fhoinsé thábhachtach ioncaim sna ceantair áitiúla ina dtuilltear é agus is cosúil go n-éireoidh sé níos tábhachtaí arís de réir mar a fhorbrófar táirgí turasóireachta tuaithe amach anseo.

4.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

4.5.1 Déan Faic

- 43 Is cosúil go bhfabhróidh agus go bhforbróidh forbairt turasóireachta agus taitneamhachtaí ar aon dul le treochtaí náisiúnta, suíomh gach ní is díol spéise agus taitneamhachta do chuairoteoirí

agus le straitéisí áitiúla. Mura ndéantar faic, ní bheidh tionchar ar bith ar thurasóireacht ná ar thaitneamhacht sa CMSA.

4.5.2 Céim na Tógála

- 44 Beidh tógáil na forbartha a bheartaítear le feiceáil ag turasóirí i rith na tréimhse tógála, cé go gciallóidh cineál líneach na forbartha a bheartaítear, mar a shonraítear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS, nach mairfidh tógáil na forbartha a bheartaítear ach tréimhse ghairid i gceantar amháin ar bith. Tá breac-chuntas ar an bPlean um Bainistiú Comhshaoil Tógála (CEMP) san EIS seo mar chuid d'Aguisín 7.1, **Aguisín Imleabhar 3B** den EIS. Déantar tionchar amhairc na forbartha a bheartaítear le linn na tógála a phlé i g**Caibidil 11** den imleabhar seo den EIS. Beidh sé seo ina thionchar beag sealadach agus ní bheidh tionchar fadtéarmach suntasach ar bith aige ar thurasóireacht agus ar thaitneamhachtaí. D'fhéadfadh go gcuirfí isteach ar bhonn tréimhsiúil ar bhóithre áitiúla sa cheantar le linn na tógála ach déileálfar leis sin de réir plean bainistíochta tráchta faoi mar atá mionsonraithe i g**Caibidil 13** den imleabhar seo den EIS.
- 45 Beidh an clós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear lonnaithe idir an L4700 agus an N2. Beidh an clós lonnaithe thart ar 10 m siar ó theorainn thoir Óstán agus Galfchúrsa an Lúir Mhóir, ach beidh an L4700 ina shuí idir é agus an tÓstán. Is é sin an t-aon ghné thurasóireachta amháin i gcomharsanacht an chlóis, rud a bheidh ina ghné shealadach den fhorbairt a bheartaítear. Déantar breithniú sna caibidlí eile den EIS seo ar an tionchar féideartha a d'fhéadfadh teacht as an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála agus as oibríochtaí sa chlós (e.g. torann agus trácht). Ag féachaint do chineál na ngníomhaíochtaí a bheidh ar siúl ag an gclós agus dá ghaire atá sé d'Óstán agus Galfchúrsa an Lúir Mhóir, agus ag féachaint do na meastóireachtaí i gcaibidlí eile den EIS seo, ní mheastar go mbeidh aon tionchar diúltach ann ar thurasóireacht ná ar thaitneamhacht de bharr thógáil an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear.

4.5.3 An Chéim Oibríoch

- 46 Moltar i dtreoirlínte Fháilte Éireann gur cheart cur síos a dhéanamh i rannán an tionchair thuartha maidir le suíomh, cineál, suntasacht, méadaíocht / méid na ngníomhaíochtaí nó na n-áiseanna thurasóireachta ar dhócha go rachfar i bhfeidhm orthu.
- 47 Rinneadh breithniú ar na príomhshócmhainní thurasóireachta a shainaithin Fáilte Éireann i gContae an Chabháin agus i gContae Mhuineacháin agus léiríonn próifíl thurasóireachta an cheantair go bhfuil an chuid is mó de na nithe is díol spéise agus de na taitneamhachtaí do chuariteoirí i bhfad i gcéin ón bhforbairt a bheartaítear, lena n-áirítear Loch Mucnú atá suite os cionn 6.6 km soir ón línebhealach agus Páirc Foraoise Dhún an Rí atá suite os cionn 3.8 km soir ón línebhealach. Bhí sé ina chuspóir le linn chéim roghnúcháin an bhealaigh formhór na

- bpríomhshócmhainní turasóireachta a sheachaint, agus drochthionchar suntasach a sheachaint freisin dá réir sin.
- 48 Cuireadh síos cheana ar chomhthéacs, ar thábhacht agus ar íogaireacht acmhainní turasóireachta agus taitneamhachta an cheantair atá ann. Ba í conclúid na tuairisce gurb í Slí Mhuineacháin an phríomhshócmhainn turasóireachta i gcóngarachta na forbartha a bheartaítear. Go háitiúil, is láithreacha le haghaidh gníomhaíochtaí do thurasóirí agus do chuariteoirí iad Lochán Leagha, Páirc Foraoise Dhún an Rí agus na bailte agus sráidbhailte beaga. Is taitneamhachtaí iad don daonra áitiúil freisin. Is í an tsliascuireacht an ghníomhaíocht is mó a mheallann turasóirí chuig an gceantar ina bhfuil an fhorbairt. Bíonn tóir níos lú ar ghníomhaíochtaí eile, mar shampla eachaíocht, siúl, rothaíocht, lámhach agus uiscespórt. Tá an fhéidearthacht ann go rachaidh an fhorbairt a bheartaítear i bhfeidhm ar na gníomhaíochtaí sin.
- 49 Cé go bhfuil nithe is díol spéise agus taitneamhachtaí eile ann do thurasóirí seachas na príomháiseanna turasóireachta, níl siad chomh íogair d'athrú i gcomparáid leis na príomháiseanna iad. Cé go mbaineann tábhacht leis an turasóireacht i gceantair áirithe de gach contae, is measartha íseal i gcomparáid le contaetha eile in Éirinn atá líon na ndaoine a thugann cuairt ar Chontae Mhuineacháin agus ar Chontae an Chabháin. Lasmuigh de nithe is díol spéise do thurasóirí, d'fhéadfadh an t-ioncam ón turasóireacht bheith ina fhoinsé thábhachtach ioncaim sna ceantair áitiúla ina dtuilltear é, go háirithe i gceantair thuaithe.
- 50 Cé go bhfuil acmhainneacht ann d'fhorbairt turasóireachta i gceantair thuaithe amach anseo san áit a bhfuil an fhorbairt a bheartaítear suite, tá an acmhainneacht sin bunaithe go ginearálta ar thuilleadh forbartha ar ghníomhaíochtaí agus ar tháirgí atá ann cheana, amhail slatiascaireacht, gníomhaíochtaí bunaithe ar uisce, siúl agus rothaíocht. Tá tírdhreach agus úsáid talún an cheantair ina fhachtóir tábhachtach maidir le forbairt turasóireachta toisc go soláthraíonn sé an timpeallacht i gcomhair na gníomhaíochtaí a bhíonn ar bun sa cheantar.
- 51 Cé go bhfuil an tírdhreach mórthimpeall ina thimpeallacht thábhachtach faoi choinne gníomhaíochtaí, ní dócha go mbeidh drochthionchar suntasach ar an tsliascuireacht, ar mhórgníomhaíocht turasóireachta í ar fud Chontae Mhuineacháin, siocair go mbraitheann tarraingteacht an cheantair don ghníomhaíocht seo ar cháilíocht an uisce agus ar stoic éisc. De thoradh bealach a roghnú go cuí, ní bheidh tionchar díreach ar lochanna ná ar aibhneacha ach an líne a threorú amach ó na háiteanna seo. D'fhéadfadh tionchar indíreach a bheith ar an tsliascuireacht ag céim thógála an tionscadail mura gcuirfead bearta maolaithe leordhóthanacha i bhfeidhm. Tugtar aghaidh i g**Caibidil 8** den Imleabhar seo den EIS ar an bhféidearthacht go dtruaillíofaí an t-uisce. Déantar cur síos ar na bearta maolaithe a rachaidh i ngleic leis an tionchar féideartha.

- 52 Ní chuirfidh an fhorbairt a bheartaítear cosc díreach ar ghníomhaíochtaí turasóirí nó taitneamhachtaí feadh a bealaigh ach d'fhéadfaí laghdú ar thaitneamhacht amhairc ceantair áitiúil a bhrath mar laghdú ar tharraingteacht ceantair a úsáidtear le haghaidh gníomhaíochtaí a bhaineann le turasóirí agus taitneamhachtaí. Sonrófar tionchar amhairc díreach áitiúil ar chuid ghearr de Shlí Mhuineacháin mar go mbeidh an línebhealach le feiceáil go headrannach ón siúlbealach feadh cuid atá 2 km nó mar sin ar fad. Beidh na radhairc le feiceáil go ginearálta idir 0 m agus 400 m, ach beifear in ann radhairc eadrannacha níos faide a fháil suas le 1.5 km ón líne. Feicfead an líne san áit a dtrasnóidh sí an bealach idir Túr 109 agus Túr 110. Cé go mbeidh an líne lasnairde le feiceáil ó Lochán Leagha, laghdófar an fhéidearthacht i leith tionchar amhairc de bharr an fhaid san idirspás (thart faoi 2.1 km), na ngnéithe tírdhreacha agus na próifíle topagrafaíochta. Déantar mionchur síos air sin i **gCaibidil 11** den imleabhar seo den EIS. Is ann do roinnt lochanna slatiascaireachta cóngarach don fhorbairt a bheartaítear i dteannta gníomhaíochtaí agus limistéir thaitneamhachta eile lasmuigh, lena n-áirítear Slí Mhuineacháin agus láthair Aonach an Mhaí atá an-ghar don fhorbairt a bheartaítear. Cé go mbeidh codanna áitiúla den líne lasnairde infheicthe ó na ceantair sin agus d'fhéadfadh laghdú a bheith i dtaitneamhacht amhairc na gceantar sin ní dóigh go gcuirfidh sé cosc ar leanúint ar aghaidh na ngníomhaíochtaí ag na suíomhanna sin.
- 53 Toisc go rachaidh an fhorbairt a bheartaítear trí roinnt ceantar lena mbaineann íogaireacht tírdhreacha áitiúil agus éiceolaíochta, go sonrath, codanna gairide de Shlí Mhuineacháin, gar do láthair Aonach an Mhaí agus gar do Loch Morn, d'fhéadfadh tionchar indíreach, idir bheag agus mheasartha, a bheith aici ar tharraingteacht agus ar luach gaolmhar turasóireachta agus taitneamhachta na gceantar sin agus ceantar eile. Tá an méid tionchair a d'fhéadfadh a bheith ag an línebhealach ar thaitneamhachtaí éiceolaíochta agus amhairc na gceantar sin measúnaithe i **gCaibidil 6** agus i **gCaibidil 11** den imleabhar seo den EIS.
- 54 Toisc go bhfuil na cóiríochtaí, nithe agus gníomhaíochta is díol spéise turasóireachta is tábhachtaí, arna sainnithint ag Fáilte Éireann agus gníomhaireachtaí turasóireachta áitiúla, á seachaint, seachas Slí Mhuineacháin agus gur féidir leanúint de ghníomhaíochtaí gar don fhorbairt a bheartaítear, is féidir gurb idir beag agus measartha a bheidh an tionchar áitiúil ar an turasóireacht agus ar thaitneamhachtaí caitheamh aimsire agus ar ghníomhaíochtaí geilleagracha lena mbaineann a eascródh go díreach mar thoradh ar an bhforbairt a bheartaítear.

4.5.4 Díchoimisiúnú

- 55 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfead é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar

cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

4.6 BEARTA MAOLAITHE

56 Is í roghnú bealaigh an príomhbheart maolaithe a úsáideadh leis an drochthionchar suntasach a laghdú a d'fhéadfadh a bheith ag feidhmiú na forbartha a bheartaítear ar an turasóireacht agus ar thaitneamhacht, agus déantar an fhéidearthacht maidir le drochthionchar a rangú mar idir drochthionchar beag áitiúil agus tionchar áitiúil measartha. Seachas an línebhealach a chur i gceantar eile, a d'fhéadfadh tionchar suntasach níos mó a chruthú sa cheantar sin, ní féidir bearta maolaithe ar bith eile a úsáid. Breathnaítear ar roghanna eile bealaigh i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS.

4.7 TIONCHAR IARMHARACH

57 A luaithe a bhíonn an fhorbairt a bheartaítear i mbun feidhme, is féidir go mbeidh tionchar iarmharach áitiúil idir beag agus measartha ar an turasóireacht agus ar thaitneamhachtaí le sonrú.

4.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

58 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le caibidlí eile den imleabhar seo den EIS, lena n-áirítear: **Caibidil 2** Daoine – Pobal agus Eacnamaíoch, **Caibidil 3** Daoine – Úsáid Talún, **Caibidil 6** – Flóra agus Fána agus **Caibidil 11** An Tírdhreach le tuiscint iomlán a fháil ar na príomhghaolmhaireachtaí idir na hábhair chomhshaoil sin.

59 Tagann na príomh-idirghaolmhaireachtaí féideartha uathu seo a leanas:

- **Caibidil 2** – Daoine – Pobal agus Eacnamaíoch – D'fhéadfaí go dtiocfadh laghdú beag ar an méid airgid a chaitheann turasóirí agus ar an ngníomhaíocht gheilleagrach ghaolmhar sna limistéir sin ina mbeidh an fhorbairt a bheartaítear lonnaithe.
- **Caibidil 11** – An Tírdhreach – Beidh an líne lasnairde le feiceáil ó roinnt codanna gearra de Shlí Mhuineacháin. D'fhéadfaí féachaint air sin mar ghné a laghdódh tarraingteacht an cheantair sin le haghaidh na turasóireachta agus na taitneamhachta.

4.9 CONCLÚID

- 60 Ní bheidh an tionchar ar thurasóireacht agus ar thaitneamhachtaí díreach, toisc nach gcuirfidh an fhorbairt a bheartaítear isteach go fisiceach ar láithreacha turasóirí ar bith. Meastar go mbeidh an tionchar diúltach féideartha ar thurasóireacht agus ar thaitneamhacht teoranta do thionchar amhairc áitiúil indíreach ar an tírdhreach i bhfoisceacht na líne lasnairde, cuid ghearr áitiúil de Shlí Mhuineacháin go príomha.

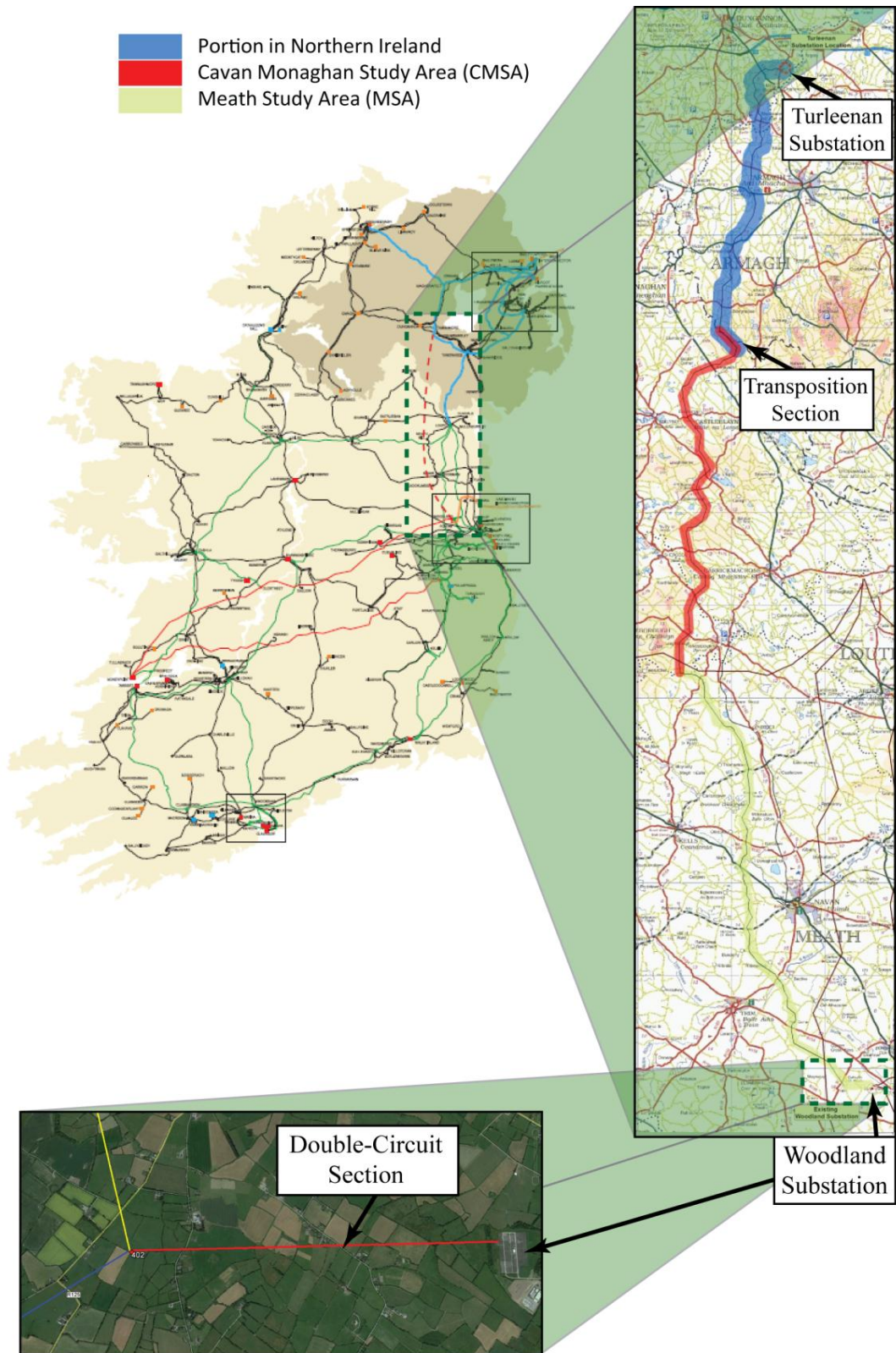
5 DAOINE – RÉIMSÍ LEICTREACHA AGUS MAIGHNÉADACHA

5.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear measúnú sa chaibidil seo den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS) ar an bhforbairt a bheartaítear, faoi mar a shonraítear i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS, i ndáil le Réimsí Leictreacha agus Maighnéadacha (EMF). Baineann an fhaisnéis sa chaibidil seo le Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA) faoi mar a shonraítear i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS.
- 2 Déantar cur síos i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS ar shaghas agus ar réim iomlán na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dhearadh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad inti. Cuirtear síos ar an línebhealach a bheartaítear sa chaibidil sin trí bhailte fearainn agus uimhreacha túir a úsáid mar thagairt.
- 3 Go háirithe, déantar cur síos i gCaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS ar na gnéithe sin den mheasúnú ar EMF atá coiteann don CMSA agus don MSA (Limistéar Staidéir na Mí). Ba cheart an chaibidil sin a léamh sula léitear an t-imleabhar seo chun lántuiscint a fháil ar an ábhar comhshaoil. Cuirtear síos i gCaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS, ar na nithe seo a leanas:
 - Forbhreathnú ar EMF:
 - Speictream leictreamaighnéadach; agus
 - Foinsí EMF ar minicíocht rí-íseal (ELF) Agus cúrsaí nochtá.
 - EMF ón bhforbairt a bheartaítear;
 - Comhlíonadh le Treoirínte um Nochtadh;
 - Taighde Sláinte ar EMF ar minicíocht rí-íseal (ELF);
 - An Prionsabal Réamh-aireach agus EMF;
 - Ríomhanna teicniúla agus Torthaí – EMF a bhaineann leis an bhforbairt a bheartaítear; agus
 - Achoimre agus Conclúidí.
- 4 Tugtar anailís sa chaibidil seo ar an EMF a bhaineann leis an líne lasnairde a bheartaítear, mar a bhaineann sé leis an línebhealach sa CMSA.

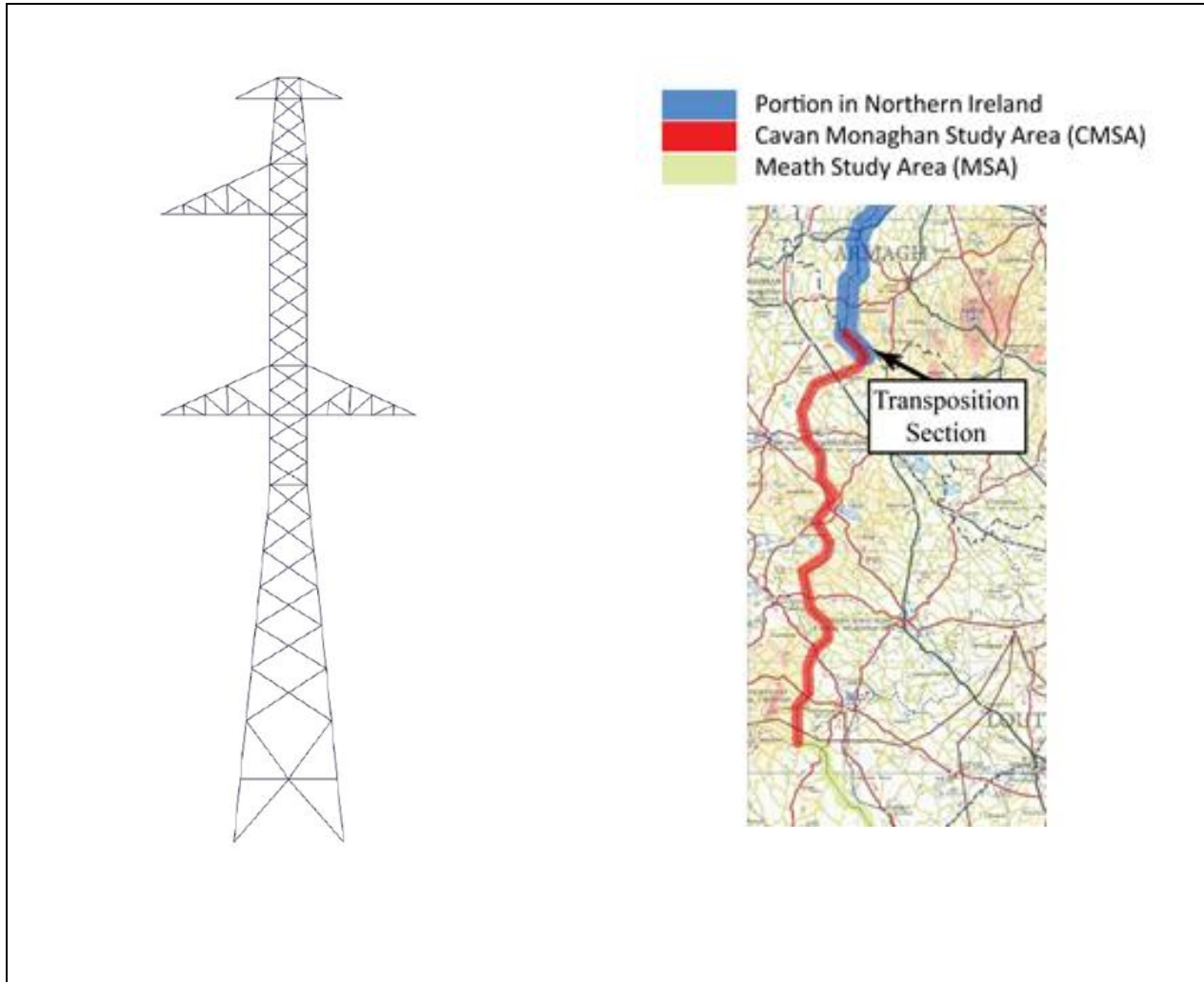
5.2 MODHEOLAÍOCHT

- 5 Rinneadh an EMF a ríomh chuig fad 150 m ar an dá thaobh de lár na líne lasnairde.
- 6 Mar a pléadh i gCaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS, tacófar le formhór mór na líne leictreachais a bheartaítear le túir laitíse chiorcaid shingil. Cé go bhfuil an fhorbairt a bheartaítear roinnte sna píosaí CMSA agus MSA ionas go mbeidh sé níos éasca tuairisc a thabhairt ar ghnéithe eile den fhorbairt a bheartaítear, cinntear na EMFanna ón líne leictreachais a bheartaítear tríd an gcumraíocht agus an gcineál túir faoi leith a úsáidtear i gcodanna difriúla den bhealach seachas trí thagairt do réimse staidéir faoi leith. Dá bhrí sin tá an plé a dhéantar ar an EMF ón líne leictreachais a bheartaítear roinnte sna codanna ar leithligh sin den líne a bheartaítear le cumraíochtaí túir líne leictreachais éagsúla.
- 7 Thar fhorhómór mór den bhealach a bheartaítear, is cumraíocht chiorcaid shingil a bheidh ar an líne lasnairde a bheartaítear, arna tacú ar thúir laitíse. I gcodanna gearra in áiteanna eile feadh an bhealaigh, tá sé i gceist an líne leictreachais a thógáil in dhá chumraíocht éagsúla: ciorcad singil á thacú ar thúir thrasuímh sa chuid CMSA den bhealach agus trí na túir laitíse chiorcaid dhúbailte atá ann cheana a úsáid sa chuid MSA den bhealach. Léirítear i bhFíor 5.1 suíomh na gcodanna éagsúla den línebhealach leictreachais le cumraíochtaí éagsúla ciorcad.

Fíor 5.1: Léarscáil den Idirnascaire a bheartaítear ina dTaispeántar an Línebhealach Tarchuir a Bheartaítear

- 8 Thar achar gearr (thart ar 765 m idir Túr 118 – Túr 121) sa chuid ó thuaidh den CMSA, tá sé i gceist ag EirGrid trasuíomh pas a dhéanamh rud óna dteastóidh dhá thúr trasuímh (tugtar cuntas níos mine ar na túir i Fíor 5.2). Beidh an EMF ón líne leictreachais ar an bpíosa gearr sin den bhealach difriúil ón EMF ón líne leictreachais ar na túir nach túir thrasuímh iad agus meastar dá bhrí sin gur cás ar leithligh atá ann. Tá léarscáil den chuid sin den fhorbairt a bheartaítear, ina léirítear suíomh garbh na dtúr trasuímh, le feiceáil níos mine i Fíor 5.2.

Fíor 5.2: (a) Léarscáil den Túr Laitíse Trasuíomh a Bheartaítear (b) den Fhorbairt a Bheartaítear a Léiríonn an Suíomh Garbh ina bhfuil an Chuid Trasuíomh

5.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

- 9 Is é atá i gceist leis an bhforbairt a bheartaítear líne lasnairde a thógáil arna tacú le túir chruach laitíse thar achar de thimpeall 46 km. Baineann réimsí leictreacha agus maighnéadacha le línte lasnairde.

5.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

- 10 Pléitear an staid i láthair na huairé ó thaobh EMF de go mion i gCaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS. Pléitear an cúlra eolaíochta i leith EMF, tugtar faisnéis ar na foinsí agus na leibhéil EMF cúlra atá le fáil de ghnáth i láthair na huairé, athbhreithnítear faisnéis i ndáil le taighde sláinte ar EMF, agus soláthraítear faisnéis maidir leis an mbealach a gcomhlíonann EirGrid treoirlínte um nochtadh. Ar deireadh, soláthraítear an mhodheolaíocht agus na ríomhanna um EMF maidir le cumraíocht gach túir líne leictreachais a bheartaítear i gCaibidil 8, Rannán 8.7, **Imleabhar 3B** den EIS (Ríomhanna Teicniúla).

5.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

5.5.1 Déan Faic

- 11 Ní athrófar leibhéil chúlra EMF ó fhoinsí EMF atá ann cheana. Leanfaidh EirGrid ar aghaidh ag cloí leis na teorainneacha nochtá atá leagtha sna treoirlínte nochtá ábhartha.

5.5.2 Céim na Tógála

- 12 Ní tharlaíonn EMF ach nuair a thagann an líne lasnairde i bhfeidhm. Ní bheidh aon EMF ón líne lasnairde le linn chéim na tógála den fhorbairt a bheartaítear.

5.5.3 An Chéim Oibríoch

- 13 Ríomhadh leibhéil EMF ag 1 m os cionn talún, de réir chaighdeán IEC 61786 (1998), ag baint úsáide as algartaim a d'fhorbair an Bonneville Power Authority (BPA) i Roinn Fuinnimh na Stát Aontaithe (BPA, 1991). Tuairiscítear luachanna ríofa mar chainníochtaí comhthorthacha fhréamh mheán na gcearnóg éilips an réimse ag gach suíomh feadh thraschríos atá ingearach le lár líne na líne leictreachais ag achair chomh fada amach le 150 m.⁹ Thug EirGrid sonraí

⁹ Sna halgartaim BPA a úsáidtear, glactar leis go bhfuil na seoltóirí ag airde seoltóirí lár réise agus gan teorainn ó thaobh méide de. Gar do na Túir Gléasaistrithe ina dtarlaíonn céim an ghléasaistrithe ní shásaítear toimhde maidir le seoltóirí nach bhfuil aon teorainn leo, ach bheadh leibhéil réimse sna háiteanna sin níos ísle ná iad sin a chuirtear i láthair i ríomhanna le haghaidh airde seoltóirí lár réise.

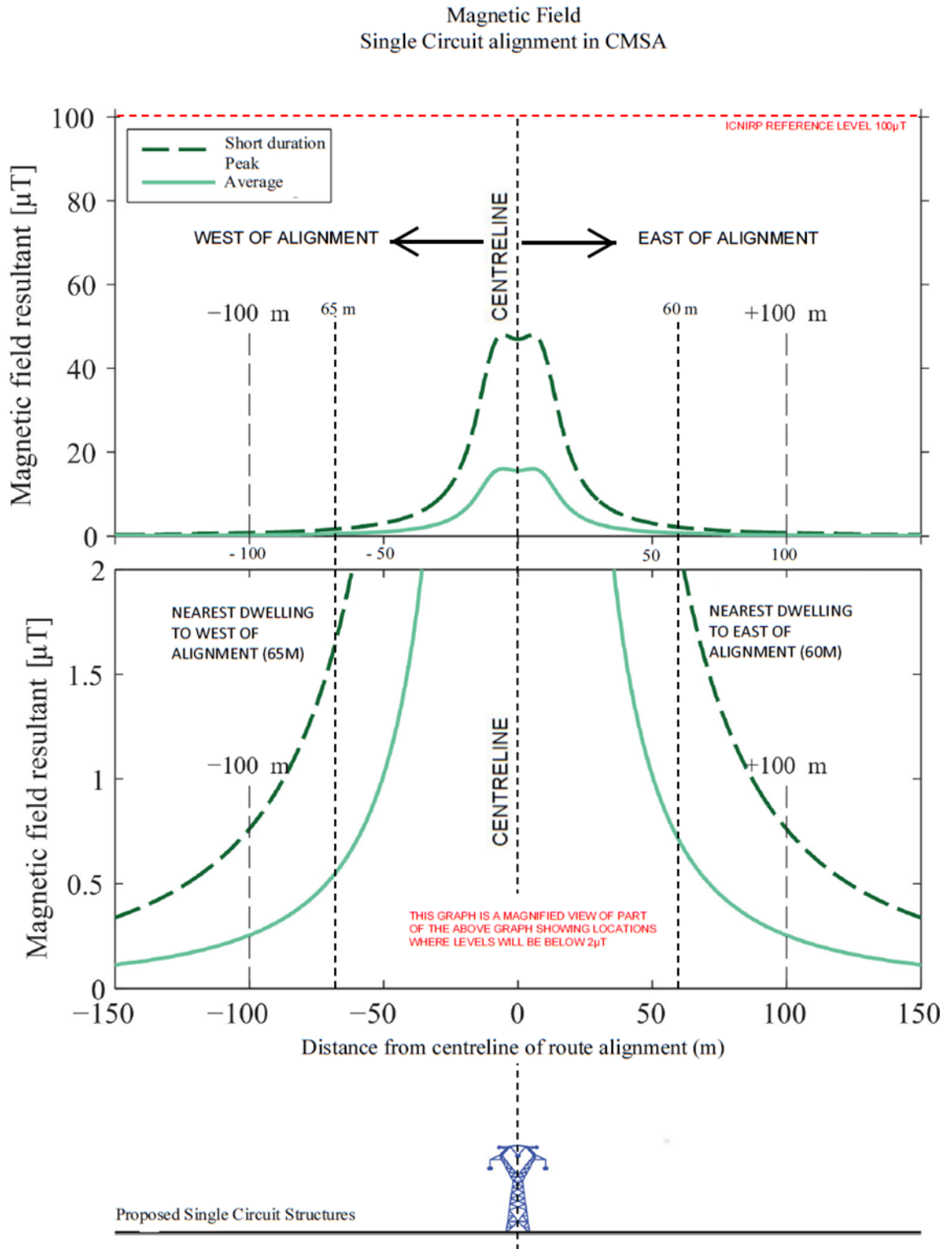
maidir le cumraíochtaí geoiméadracha, cineál seoltóra, agus lódáil na líne leictreachais a bheartaítear do Exponent¹⁰.

¹⁰ Is iad Exponent na sainchomhairleoirí atá freagrach as ullmhú na ngnéithe sin den EIS seo a bhaineann le EMF.

5.5.3.1 Réimsí Maighnéadacha atá Bainteach le Codanna Túr Laitíse Ciorcaid Shingil

- 14 Tá an réimse maighnéadach a bhaineann leis na codanna de thúr laitíse ciorcaid shingil den líne leictreachais arna tacú ag meascán de thúir idirmheánacha agus thúir uillinne le feiceáil i Fíor 5.3 maidir le meánlódáil agus buaiclódáil, ar aon. Léirítear dhá amharc éagsúla den ghraf céanna i ngach fíor. Tá an réimse X-ais chéanna 0 a \pm 150 méadar ó lár líne an ailínithe bealaigh sa dá amharc. Tá raon Y-ais le réimse 0 go dtí 100 micritheisle (μT)¹¹ ag an ngraf ar barr agus is féidir é a úsáid chun leibhéil na réimsí maighnéadacha ríofa a chinneadh le hamharc ag suíomhanna laistigh de 50 m den lár líne i gcoibhneas leis an Leibhéal Tagartha ón gCoimisiún Idirnáisiúnta um Chosaint ó Radaíocht Neamhianaithe (ICNIRP). Tá raon Y-ais le réimse 0 go 2 μT ag an ngraf ar bun agus is féidir é a úsáid chun leibhéil na réimsí maighnéadacha ríofa a chinneadh le hamharc ag suíomhanna os cionn 50 m ón lár líne nach bhfuil le feiceáil ar an ngraf ar barr.
- 15 Ríomhtar go bhfuil uasleibhéal an réimse mhaighnéadaigh ag meánlódáil díreach faoi na línte agus go mbeidh sé ionann le thart ar 16 μT . Tagann laghdú ar dhéine an réimse mhaighnéadaigh de réir faid go dtí thart ar 1.0 μT ag achar 50 m agus go dtí thart ar 0.25 μT ag achar 100 m ón líne láir, sin laghdú faoi fhachtóir 64. Léirítear uasleibhéil an réimse mhaighnéadaigh, chomh maith le leibhéil réimse ag 50 m agus 100 m ón lár líne, i dTábla 8.5 agus i dTábla 8.6, **Imleabhar 3B** den EIS maidir le meánlódáil agus buaiclódáil, faoi seach.

¹¹ Is ionann leibhéal an réimse mhaighnéadaigh de 100 μT agus Leibhéal Tagartha an ICNIRP (1998); feic Tábla 8.2 de Chaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS.

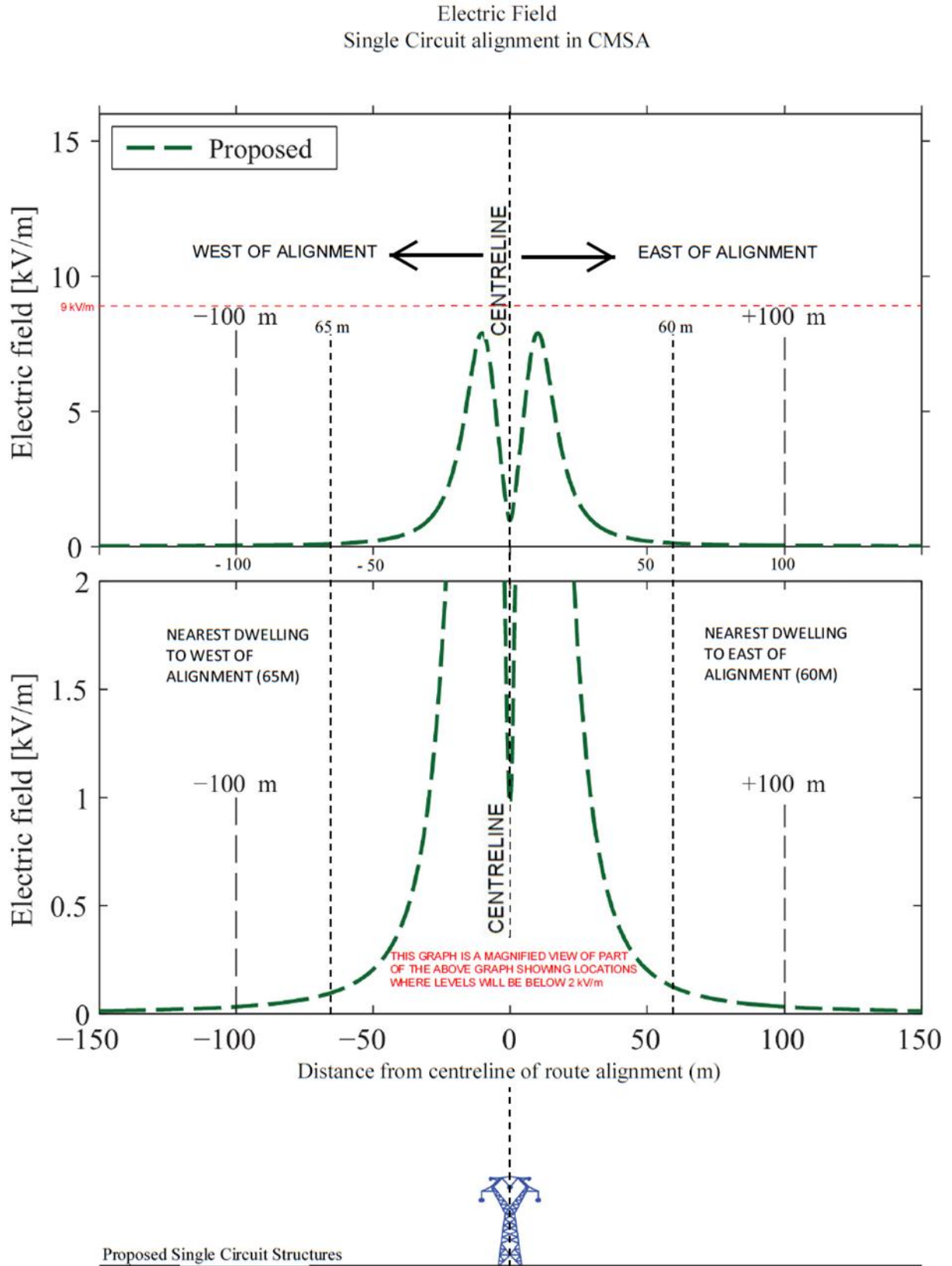

Fíor 5.3: Próifíl an Réimse Mhaighnéadaigh Ríofa le haghaidh Chumraíocht Bheartaithe na dTúr Laitíse Ciorcaid Shingil le haghaidh Buaiclóid Ghearrthearma agus Meánlóid

5.5.3.2 Réimsí Leictreacha atá Bainteach le Cumraíocht na dTúr Laitíse Ciorcaid Shingil

- 16 Taispeántar i bhFíor 5.4 leibhéal an réimse leictirigh a bhaineann leis na túir laitíse chiorcaid shingil. Léirítear dhá amharc éagsúla den ghraf céanna i ngach fíor. Tá an réimse X-ais céanna 0 go dtí 150 méadar ó lár líne an ailínithe bealaigh sa dá amharc. Tá raon Y-ais le réimse 0 go dtí 15 kV/m ag an ngraf ar barr agus is féidir é a úsáid chun leibhéal na réimsí leictreacha ríofa a chinneadh le hamharc ag suíomhanna laistigh de 50 m den lár líne i gcoibhneas leis an mBunleibhéal Srianta ICNIRP 9 kV/m¹². Tá raon Y-ais le réimse 0 go 2 kV/m ag an ngraf ar bun agus is féidir é a úsáid chun leibhéal na réimsí leictreacha ríofa a chinneadh le hamharc ag suíomhanna ó 50 m go 150 m ón lár líne nach bhfuil le feiceáil ar an ngraf ar barr.
- 17 Ríomhtar go bhfuil uasleibhéal an réimse leictirigh faoin líne leictreachais thart ar 7.9 kV/m, agus tagann laghdú ar an luach sin go dtí faoi bhun 1 kV/m níos faide ná thart ar 25 m ó lár líne an líne leictreachais. Léirítear na leibhéal réimse leictirigh is airde a ríomhadh, mar aon le leibhéal réimse ag 50 m agus 100 m ón lár líne, i dTábla 8.7, **Imleabhar 3B** den EIS.

¹² Feic Tábla 8.2 de Chaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS.

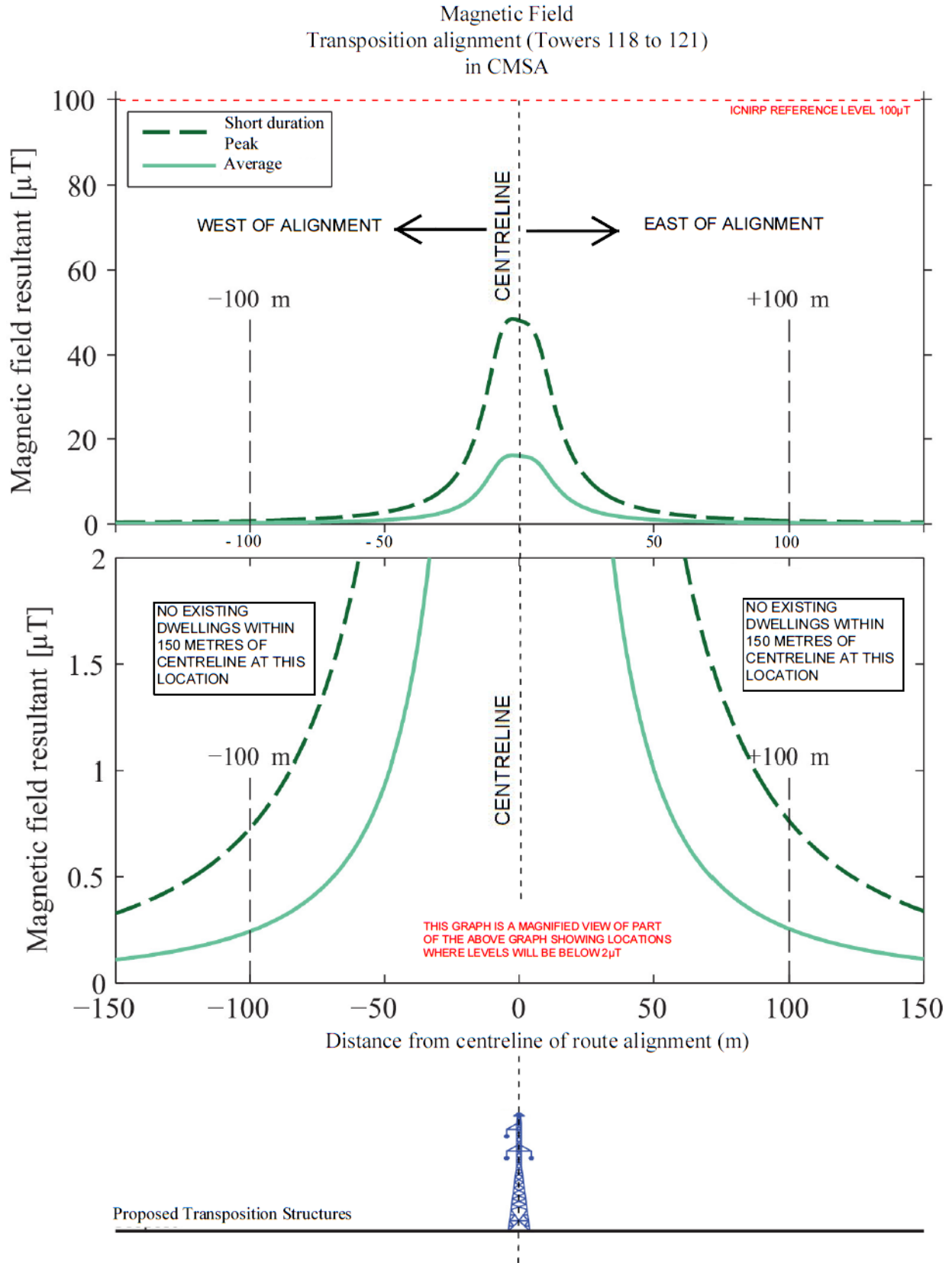

Fíor 5.4: Próifíl Ríofa an Réimse Leictirigh le haghaidh Chumraíocht na dTúr Laitíse Ciorcaid Shingil a Bheartaítear

5.5.3.3 Réimsí Maighnéadacha atá Bainteach le Cumraíocht na dTúr Laitíse Trasúimh

- 18 Léirítear an réimse maighnéadach a bhaineann leis an líne leictreachais ar na túir laitíse trasúimh i bhFíor 5.5 agus is cosúil é leis an réimse maighnéadach ó na túir laitíse chiorcaid shingil a ndéantar cur síos orthu i gCaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS. Léirítear dhá amharc éagsúla den ghraf céanna i ngach fíor. Tá an réimse X-ais céanna 0 go dtí 150 m ó lár líne an ailínithe bealaigh sa dá amharc. Tá raon Y-ais le réimse 0 go $100\mu\text{T}^{13}$ ag an ngraf is airde agus is féidir é a úsáid chun leibhéil na réimsí maighnéadacha a ríomh a chinneadh le hamharc ag suíomhanna laistigh de 50 m den lár líne i gcoibhneas leis an Leibhéal Tagartha ICNIRP. Tá raon Y-ais le réimse 0 go $2\mu\text{T}$ ag an ngraf ar bun agus is féidir é a úsáid chun leibhéil na réimsí maighnéadacha ríofa a chinneadh le hamharc ag suíomhanna idir 50 m agus 150 m ón lár líne nach bhfuil le feiceáil ar an ngraf ar barr.
- 19 Ríomhtar gur faoi bhun na seoltóirí líne leictreachais atá an réimse maighnéadach is airde agus tagann laghdú air go tapa níos faide uathu. Ríomhtar go bhfuil an réimse maighnéadach uasta faoin líne leictreachais do chumraíocht an túir laitíse trasúimh ionann le thart timpeall is $16\mu\text{T}$. Tagann laghdú ar dhéine an réimse mhaighnéadaigh de réir faid go dtí thart ar $1.0\mu\text{T}$ ag achar 50 m agus go dtí thart ar $0.25\mu\text{T}$ ag achar 100 m ón líne láir, sin laghdú faoi fhachtóir 64. Léirítear na leibhéil réimse mhaighnéadaigh is airde a ríomhadh, mar aon le leibhéil réimse ag 50 m agus 100 m ón lár líne, i dTábla 8.5, **Imleabhar 3B** den EIS. Tugtar achoimre i dTábla 8.6, **Imleabhar 3B** den EIS ar bhuaicréimsí maighnéadacha a bhféadfadh sé nach dtarlóidís ach ar feadh cúpla uair an chloig gach deich mbliana.
- 20 D'fhéadfadh an leibhéal réimse mhaighnéadaigh ar fud raon de lódaithe líne a bheith i bhfad ní b'ísle ná mar a ríomhadh é mar gur roghnaíodh na toimhdí samhaltaithe a rinneadh anseo lena chinntiú go ndéantar meastachán coimeádach ar leibhéal réimse mhaighnéadaigh atá infheidhme maidir le gach suíomh. Tacaítear le tásca go bhfuil na leibhéil réimse mhaighnéadaigh ríofa níos airde ná mar a bheifí ag súil leo faoi lódú tipiciúil eile trí línte leictreachais 400 kV atá ann cheana féin in Éirinn a thomhas, lena léirítear go bhfuil an réimse maighnéadach ó línte 400 kV ar thúir den chineál céanna an oiread agus 3-4 huair níos ísle ná mar a ríomhtar anseo.

¹³ Is ionann leibhéal an réimse mhaighnéadaigh de $100\mu\text{T}$ agus Leibhéal Tagartha an ICNIRP (1998); feic Tábla 8.2 de Chaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS.

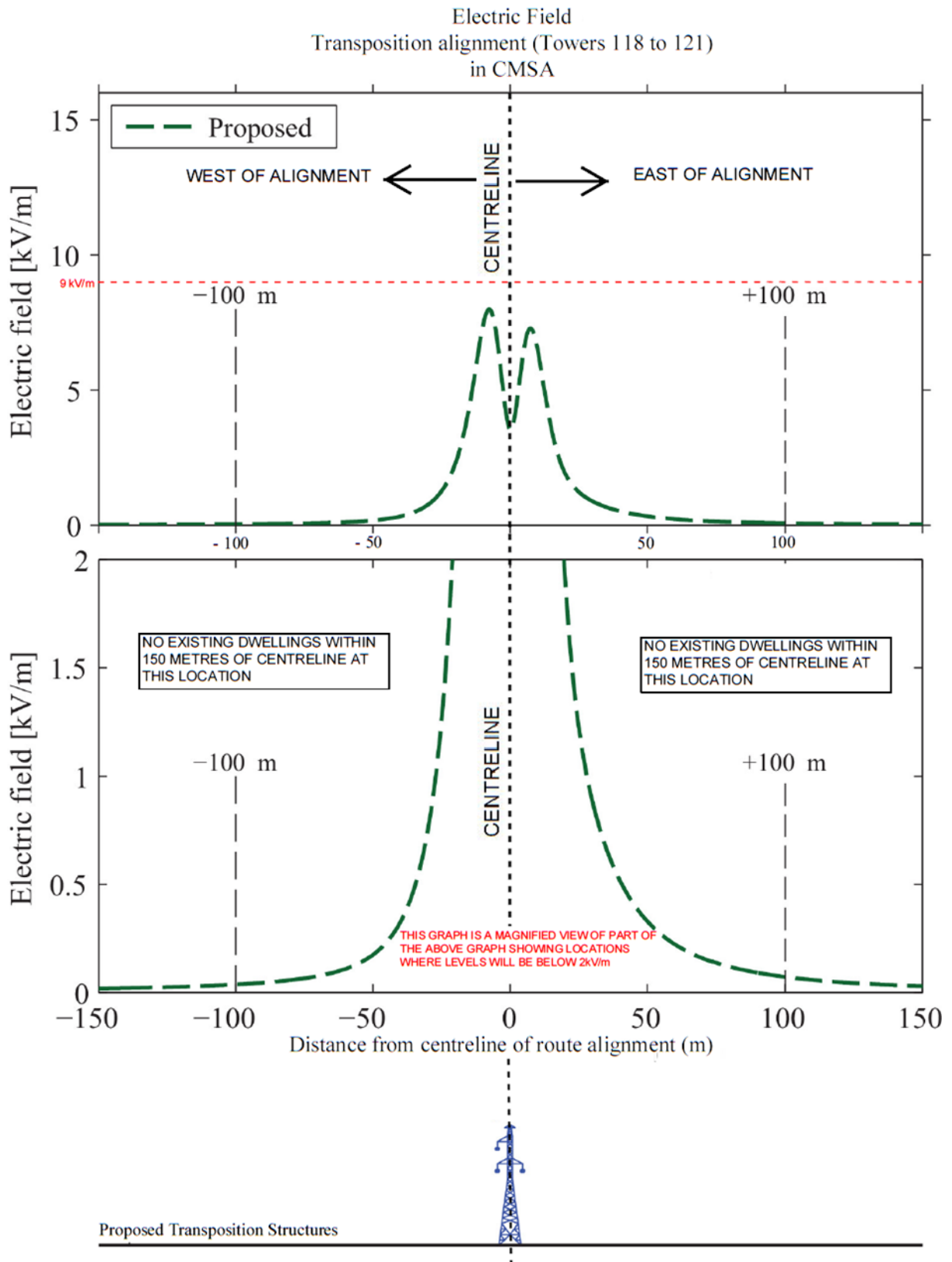

Fíor 5.5: Próifíl Ríofa an Réimse Mhaighnéadaigh le haghaidh Chumraíocht an Túir Trasuímh a Bheartaítear le haghaidh Meánlódála agus Buaiclódála ar feadh Tréimhse Ghearr

5.5.3.4 Réimsí Leictreacha

- 21 Léirítear an réimse leictreach a bhaineann leis an líne leictreachais ar na túir thrasuímh i bhFíor 5.6 agus is cosúil é leis an réimse maighnéadach ó na túir laitíse idirmheánaí chiorcaid shingil a ndéantar cur síos orthu i gCaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS. Léirítear dhá amharc éagsúla den ngraf céanna san fhíor. Tá an réimse X-ais céanna 0 go dtí 150 m ó lárline an ailínithe bealaigh sa dá amharc. Tá raon Y-ais le réimse 0 go dtí 15 kV/m ag an ngraf ar barr agus is féidir é a úsáid chun leibhéil na réimsí leictreacha ríofa a chinneadh le hamharc ag suíomhanna laistigh de 50 m den lárline i gcoibhneas leis an mBunleibhéal Srianta ICNIRP 9 kV/m¹⁴. Tá raon Y-ais le réimse 0 go 2 kV/m ag an ngraf ar bun agus is féidir é a úsáid chun leibhéil na réimsí leictreacha ríofa a chinneadh le hamharc ag suíomhanna ó 50 m go 150 m ón lárline nach bhfuil le feiceáil ar an ngraf ar barr.
- 22 Ríomhtar gur faoi bhun na seoltóirí líne leictreachais atá an réimse leictreach is airde agus tagann laghdú air go tapa níos faide uathu. Ríomhtar go bhfuil an réimse leictreach is airde thart ar 8.0kV/m faoi na seoltóirí. Tagann laghdú ar dhéine an réimse leictreach de réir faid go dtí thart ar 0.3kV/m ag achar 50 m agus go dtí faoi 0.04 0.04kV/m thar achar thart ar 100 m ón lárline. Léirítear na leibhéil réimse leictreach is airde a ríomhadh, mar aon le leibhéil réimse ag 50 m agus 100 m ón lárline, i dTábla 8.7, **Imleabhar 3B** den EIS.

¹⁴ Feic Tábla 8.2 de Chaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS.

Fíor 5.6: Próifíl Ríofa an Réimse Leictreach le haghaidh Chumraíocht an Túir Trasúimh a Bheartaítear

5.5.4 Díchoimisiúnú

23 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

5.6 BEARTA MAOLAITHE

24 Beidh an fhorbairt bheartaithe á oibriú i gcomhlíonadh le treoirlínte ábhartha maidir le rialú EMF, go sonrach leis na treoirlínte nochtadh chainníochtúil ábhartha.

5.7 TIONCHAR IARMHARACH

25 Níltear ag súil le haon tionchar iarmharach mar go mbeidh an fhorbairt a bheartaítear á hoibriú i gcomhlíonadh le treoirlínte.

5.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

26 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le caibidilí eile den imleabhar seo den EIS, lena n-áirítear: **Caibidil 2** Daoine – Pobal agus Eacnamaíoch, **Caibidil 3** Daoine – Úsáid Talún, agus **Caibidil 6** Flóra agus Fána chun tuiscint iomlán a fháil ar na gaolmhaireachtaí idir na hábhair chomhshaoil sin.

27 Tagann na príomh-idirghaolmhaireachtaí féideartha uathu seo a leanas:

- **Caibidil 2** – Daoine – Daonra agus Eacnamaíoch – D'fhéadfadh idirghníomhaíochtaí le daoine a bheith ann. Mar sin féin, mar gheall ar na coinníollacha oibriúcháin don líne 400 kV a bheartaítear, áiritheofar go mbeidh EMF faoi bhun na dtreoirlínte maidir le EMF d'Éirinn agus don AE. Nuair a scrúdaíodh taighde eolaíoch maidir le hábhair ina ndéantar nasc idir EMF agus sláinte daoine, níor léiríodh go mbeadh drochthionchar ar dhaoine ná ar speicis eile de bharr EMF.
- **Caibidil 6** – Flóra agus Fána – D'fhéadfadh idirghníomhaíochtaí le flóra agus fána a bheith ann. Mar sin féin, mar gheall ar na coinníollacha oibriúcháin don líne 400 kV a bheartaítear, áiritheofar go mbeidh EMF faoi bhun na dtreoirlínte maidir le EMF d'Éirinn agus don AE. Nuair a scrúdaíodh taighde eolaíoch maidir le hábhair ina ndéantar nasc

idir EMF agus sláinte speiceas ainmhíoch, níor léiríodh go mbeadh drochthionchar ar dhaoine ná ar speicis eile de bharr EMF.

- 28 Leagtar amach i gCaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS, an acmhainneacht le haghaidh gaolmhaireachtaí idir daoine agus flóra agus fána agus an taighde agus na staidéir eolaíochta lena mbaineann.

5.9 CONCLÚIDÍ

- 29 Baineann an fhorbairt a bheartaítear sa limistéar CMSA go príomha le forbairt líne lasnairde ciorcaid shingil thar achar thart ar 46 km. Áirítear leis an achar sin píosa gearr 765 m áit a bhfuil sé beartaithe trasuíomh pasála a dhéanamh.
- 30 Pléitear treoirlínte um nochtadh, agus conas a chomhlíonann EirGrid na treoirlínte sin i gCaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS. Pléitear an cúlra eolaíochta i leith EMF, tugtar faisnéis ar na foinsí agus na leibhéil EMF cúlra atá le fáil de ghnáth i láthair na huaire, athbhreithnítear faisnéis i ndáil le taighde sláinte ar EMF ar mhinicíocht rí-íseal (ELF), agus soláthraítear faisnéis maidir leis an mbealach a gcomhlíonann EirGrid treoirlínte um nochtadh. Agus aird chúil ar na treoirlínte um nochtadh a leagtar amach i gCaibidil 8, **Imleabhar 3B** den EIS, léirítear go soiléir sna ríomhanna EMF sa rannán seo go bhfuil leibhéil an réimse mhaighnéadaigh arna dtáirgeadh ag an líne 400 kV a bheartaítear faoi teorainneacha nochtadh (bunsrianta) an AE (1999) agus dá réir sin nach gcuirfidís faoi deara go sáródh réimsí leictreacha inmheánacha agus déine srutha na teorainneacha sin, atá bunaithe go bitheolaíoch, maidir le nochtadh. Toisc go bhfuil na ríomhanna sin bunaithe ar thoirimhdí coimeádacha maidir le hoibriú na líne 400 kV a bheartaítear, is dócha go dtabharfar ró-mheastachán iontu ar na leibhéil EMF ón líne leictreachais.
- 31 Mar achoimre, fiú amháin nuair a dhéantar toirimhdí coimeádacha faoi na dálaí oibriúcháin a ghlactar maidir leis na ríomhanna EMF a thugann ró-mheastachán de leibhéil réimse de ghnáth, tá an EMF ón líne 400 kV a bheartaítear fós níos ísle ná treoirlínte EMF na hÉireann agus an AE. Nuair a scrúdaíodh taighde eolaíoch maidir le hábhair ina ndéantar an gaol idir EMF agus sláinte daoine agus speiceas eile a mheas, níor léiríodh go mbeadh drochthionchar ar dhaoine ná ar speicis eile de bharr EMF. Tá an measúnú sin ag teacht le hathbhreithnithe a rinne gníomhaireachtaí sláinte agus eolaíochta náisiúnta agus idirnáisiúnta.

6 FLÓRA AGUS FÁNA

6.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear measúnú sa chaibidil seo ar an bhforbairt a bheartaítear mar a leagtar amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS), i ndáil leis an bhféidearthacht a bhaineann le tionchar éiceolaíochta laistigh de Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA).
- 2 Déantar cur síos sa chaibidil sin ar shaghas agus ar réim na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dheardh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad inti. Cuirtear síos ar an línebhealach a bheartaítear i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS trí bhailte fearainn agus uimhreacha túir a úsáid mar thagairt. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS na príomhoibreacha tógála a bheartaítear mar chuid den fhorbairt.
- 3 Déantar cur síos agus measúnú ar thimpeallacht ghlactha an CMSA maidir le flóra agus fána. Déantar measúnú ar thionchar féideartha (díreach, indíreach agus carnach) na forbartha a bheartaítear ar fhlóra, fána agus iascach an CMSA agus, nuair is gá, moltar bearta maolaithe chun déine an tionchair a sheachaint nó a laghdú. Chomh maith leis sin, rinneadh measúnú ar thionchar féideartha na forbartha a bheartaítear ar láithreáin Eorpacha sa cheantar máguaird (láithreáin a shainítear mar Limistéir Chaomhantais Speisialta is iarrthóirí (cSACanna) nó mar Limistéir faoi Chosaint Speisialta (SPAanna) atá mar chuid de líonra Natura 2000). Léirítear an breithmheas sin ar leith i bhfoirm Ráiteas Tionchair Natura (NIS) (feic **Imleabhar 5** de na cáipéisí iarratais).
- 4 Is éard atá san fhorbairt a bheartaítear sa CMSA ná 134 túr cruach aonair a thógáil feadh bealaigh atá tuairim is 46 km ar fad agus na seoltóirí agus na sreanga talmhaithe a dtacóidh na túir leo a shreangú. Chun críocha na caibidle seo, déantar cur síos ar an ailíniú a bheartaítear ón deisceart i dtreo an tuaiscirt.
- 5 Chun críocha cur síos a thabhairt, tugtar ‘an t-ailíniú’ nó ‘an líne’ de ghnáth sa téacs anseo ar an líne tharchuir a bheartaítear, lena n-áirítear na túir agus na seoltóirí. Is iad túir agus seoltóirí gaolmhara an príomhbhonneagar atá á fhorbairt. Áirítear leis an ‘limistéar staidéir’ bealach an ailínithe agus an mórlimistéar atá cóngarach dó mar a bhaineann sé leis na príomhghabhdóirí éiceolaíochta arna bplé.
- 6 Rinneadh roinnt mhaith staidéir éiceolaíochta, comhairliúchán agus tuarascálacha gaolmhara chun eolas a thabhairt d’éiceolaíocht bhonnlíne na timpeallachta glactha agus don deardh

molta ón mbliain 2007 i leith. Thug na staidéir sin eolas don mheasúnacht tionchair éiceolaíochta agus folaíonn siad na nithe seo a leanas:

- *Route Constraints Report (Tuarascáil ar Shrianta Bealaigh) (Meán Fómhair 2007);*
- *Route Constraints Report Addendum (Nuashonrú ar an Tuarascáil ar Shrianta Bealaigh) (Meán Fómhair 2007);*
- *North-South 400 kV Interconnector Development Preliminary Re-evaluation Report (Forbairt Idirnascaire Thuaidh-Theas 400 kV – Réamhthuarascáil Athmheasúnaithe) (Bealtaine, 2011);*
- *North-South 400 kV Interconnector Development Final Re-evaluation Report (Forbairt Idirnascaire Thuaidh-Theas 400 kV – Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh) (Aibreán, 2013);*
- *North-South 400 kV Interconnector Development Preferred Project Solution Report (Forbairt Idirnascaire Thuaidh-Theas 400 kV – Tuarascáil um Réiteach Tionscadail Roghnaithe) (Iúil 2013);*
- Próiseas comhairliúcháin phoiblí; agus
- Staidéir Éiceolaíochta (2007-2014).

7 Thug na staidéir sin eolas don chur chuige a glacadh ar fud an phróisis um roghnú bealaigh ar mhaithe le tionchar féideartha ar na gabhdóirí éiceolaíochta arna sainaitint a sheachaint nuair is féidir. Áirítear leis an gcur chuige sin gan struchtúir a shuí ar fhálta sceach agus ar chrannteorainneacha a bhfuil luach ard éiceolaíochta ag baint leo, atá ar na príomhghabhdóirí éiceolaíochta suntasacha sa CMSA.

6.1.1 Cuspóirí

8 Áiríodh na nithe seo a leanas le cuspóirí an mheasúnaithe flóra agus fána:

- Chun staidéar ar fhoinsí a dhéanamh d'fhonn éiceolaíocht an limistéir a taifeadh roimhe a aimsiú;
- Chun suirbhé bonnlíne flóra agus fána a dhéanamh ar limistéir gar don fhorbairt a bheartaítear;
- Measúnú a dhéanamh ar éiceolaíocht an CMSA bunaithe ar thorthaí na staidéar ar fhoinsí faisnéise agus na staidéar allamuigh agus Príomhghabhdóirí Éiceolaíochta a

shainnithint (gnéithe lena mbaineann tábhacht éiceolaíochta a d'fhéadfadh bheith íogair i leith tionchair ón bhforbairt a bheartaítear);

- Réamh-mheas a dhéanamh ar thionchar díreach agus indíreach na forbartha a bheartaítear ar fhlóra agus fána an limistéir;
- Bearta maolaithe a mholadh maidir le dearadh, tógáil agus oibriú na forbartha a bheartaítear d'fhonn tionchar féideartha ar fhlóra agus fána a íoslaghdú; agus
- An chaibidil seo den EIS (Flóra agus Fána) a chur i dtoll a chéile de réir riachtanais reachtaíochta AE agus riachtanais reachtaíochta náisiúnta na hÉireann mar threoir don Ráiteas Tionchair Natura (feic Imleabhar 5 de na cáipéisí iarratais).

6.1.2 Comhthéacs na gCáipéisí Reachtúla agus Treorach

9 Cuireadh an measúnú seo i dtoll a chéile de réir na reachtaíochta seo a leanas:

- Treoir Chomhdhlúite an EIA 2011/92/AE;
- *Na hAchtanna um Fhiadhúlra, 1976-2012;*
- An Treoir maidir le Gnáthóga 92/43/CEE;
- An Treoir maidir le hÉin 2009/147/CE;
- Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha), 2011 [I.R. Uimh. 411 de 2011];
- *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Measúnacht Tionchair Timpeallachta) (Talmhaíocht), 2011 [I.R. Uimh. 456 de 2011];*
- *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Measúnacht Tionchair Timpeallachta agus Gnáthóga) 2011 [I.R. Uimh. 473 de 2011];*
- *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Measúnacht Tionchair Timpeallachta agus Gnáthóga) 2012 [I.R. Uimh. 246 de 2012];* agus
- An tOrdú um Chosaint Flóra, 1999.

10 De bhreis air sin, agus tionchar éiceolaíochta na forbartha a bheartaítear sa CMSA á mheas, tugadh aird ar na cáipéisí treorach agus na cáipéisí faisnéise seo a leanas:

- *Cavan County Development Plan 2014-2020 (Plean Forbartha Contae an Chabháin 2014-2020);*

- An Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta (DAHG) (2011). *Ireland's National Biodiversity Plan: Actions for Biodiversity 2011 – 2016 (Plean Náisiúnta Bithéagsúlachta na hÉireann: Gníomhaíochtaí le haghaidh Bithéagsúlachta 2011 – 2016)*;
- An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (DoECLG) (2013). *Guidelines for Planning Authorities and An Bord Pleanála on carrying out Environmental Impact Assessment (Treoirlínte d'Údaráis Phleanála agus don Bhord Pleanála maidir le Ráiteas Tionchair Timpeallachta a dhéanamh)*;
- An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil (DoEHLG) (2009). *Appropriate Assessment of Plans and Projects in Ireland (Measúnacht Iomchuí ar Phleananna agus ar Thionscadail in Éirinn)*;
- EirGrid (2012). *Ecology Guidelines for Electricity Transmission Projects: A Standard Approach to Ecological Impact Assessment of High Voltage Transmission Projects (Treoirlínte Éiceolaíochta maidir le Tionscadail Tarchurtha Leictreachais – Cur Chuige Caighdeánach um Measúnacht Tionchair Éiceolaíochta ar Thionscadail Tarchuir Ardvoltais)*;
- An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (2002). *Guidelines on the information to be contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chuimseofar i Ráitis Tionchair Timpeallachta)*;
- An EPA (2003). *Advice notes on current practice (in the preparation of Environmental Impact Statements (Nótaí faisnéise faoin gcleachtas reatha [maidir le Ráitis Tionchair Timpeallachta a ullmhú])*;
- EPA (2013). *Integrated Biodiversity Impact Assessment – Streamlining AA, SEA and EIS Processes: Practitioners Manual*;
- An Coimisiún Eorpach (2002). *Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites (Measúnacht ar phleananna agus ar thionscadail a théann i bhfeidhm go mór ar shuíomhanna Natura 2000)*;
- An Coimisiún Eorpach (2013). *Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment (Treoir maidir leis an Athrú Aeráide agus leis an mBithéagsúlacht a Chomhtháthú i Measúnacht Tionchair Timpeallachta)*;
- Fossitt (2000). *A Guide to Habitats in Ireland (Treoir le Gnáthóga in Éirinn)*;
- Institute of Ecology and Environmental Management (IEEM) (An Institiúid um Éiceolaíocht agus Bainistiú an Chomhshaoil) (2006). *Guidelines for Ecological Impact*

Assessment in the United Kingdom (Treoirlínte do Mheasúnacht Tionchair Éiceolaíochta sa Ríocht Aontaithe);

- *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019;*
- *An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (NRA) (2005a). Guidelines for the Crossing of Watercourses During the Construction of National Road Schemes (Treoirlínte maidir le Sruthchúrsaí a Thrasnú le linn Scéimeanna Bóithre Náisiúnta a Thógáil);*
- *NRA (2005b). Best Practice Guidelines for the Conservation of Bats in the Planning of National Road Schemes (Treoirlínte um an Dea-Chleachtas maidir le hlaltóga a Chaomhnú agus Scéimeanna óithre Náisiúnta á bPleanáil);*
- *NRA (NRA) (2006a). Guidelines for Assessment of Ecological Impacts of National Road Schemes (Treoirlínte um Measúnú ar an Tionchar ar an Éiceolaíocht ag Scéimeanna Bóithre Náisiúnta) (Athbhreithniú 1, An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta);*
- *NRA (2006b). Guidelines for the Treatment of Badgers prior to the Construction of National Road Schemes (Treoirlínte um Chaitheamh le Broic roimh Scéimeanna Bóithre Náisiúnta a Thógáil);*
- *NRA (2006c). Guidelines for the Treatment of Otters prior to the Construction of National Roads Schemes. An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Baile Átha Cliath;*
- *NRA (2006d). Guidelines for the Treatment of Bats during the Construction of National Road Schemes (Treoirlínte um Chaitheamh le hlaltóga le linn Scéimeanna Bóithre Náisiúnta a Thógáil);*
- *NRA (2009a). Ecological Surveying Techniques for Protected Flora and Fauna during the Planning of National Road Schemes (Teicnící Suirbhéireachta Éiceolaíochta maidir le Flóra agus Fána Cosanta le linn Phleanáil na Scéimeanna Bóithre Náisiúnta);*
- *NRA (2009b). Guidelines for Assessment of Ecological Impacts of National Road Schemes (Treoirlínte um Measúnú ar an Tionchar ar an Éiceolaíocht ag Scéimeanna Bóithre Náisiúnta). (Athbhreithniú 2, an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta);*
- *An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (2010). Guidelines on the Management of Noxious Weeds and Non-Native Invasive Plant Species on National Roads (Treoirlínte maidir le Fiaílí Díobhálacha agus Speicis Phlanda Ionracha Neamhdhúchasacha a Bhainistiú ar Bhóithre Náisiúnta); agus*

- Smith *et al.* (2011). *Best Practice Guidance for Habitat Survey and Mapping in Ireland (Treoir um an Dea-Chleachtas maidir le Suirbhé agus Léarscáiliú a Dhéanamh ar Ghnáthóga in Éirinn).*

6.1.3 Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin (Comhthéacs Éiceolaíochta)

- 11 Baineann tábhacht le breithniú a dhéanamh ar na saintréithe ginearálta éiceolaíochta chun príomhghabhóirí éiceolaíochta a scópáil agus a mheasúnú. Trasnáíonn an CMSA Contae Mhuineacháin (thart ar 37 km d'fhad an ailínithe) agus an taobh thoir de Chontae an Chabháin (thart ar 9 km d'fhad an ailínithe). Rinneadh breithniú cuí ar shuíomhanna aitheanta éiceolaíochta atá le fáil i mórlimistéar an CMSA (laistigh de 5 km ón ailíniú), agus tugadh faoi mheasúnú ní ba mhine ar ghabhdóirí éiceolaíochta laistigh den chríos dóchúil tionchair, a mheastar a bheith laistigh de chonair 80 m ar leithead atá láráithe ar an ailíniú.
- 12 Is é atá i dtírdhreach mhórlimistéar an CMSA ná tírdhreach droimníní rollacha agus páirceanna measartha beag a ndéantar dianbhainistiú orthu; is iondúil a bhíonn sceach gheal agus fuinseog thart orthu sin. Is minic a bhíonn ithreacha drochdhraenáilte sna loig idir droimníní, rud is cúis le limistéir mhinice bhogaigh i mórlimistéar an CMSA. Is talamh feirme talmhaíochta atá sa tírdhreach. Bíonn an talamh feirme sin á húsáid faoi choinne tógáil beostoic agus táirgeadh barr sadhlais. Is éard atá i dteorainneacha páirce den chuid is mó ná fáлта sceach líneacha mothracha (mar a bhfuil Sceach Geal le sonrú go mór de ghnáth) atá ag fás i dteannta crainn fhásta (Fuinseog go príomha) in áiteanna. Faightear crannteorainneacha duillsilteacha fánacha, timpeall foirgnimh bhaile talamh feirme go háirithe.
- 13 Is gann atá talamh curaíochta agus úsáidí eile talún amhail foraoiseacht. Is ann do roinnt aibhneacha agus sruthchúrsaí beaga ag a bhfuil an fásra bruaigh gaolmhar (is minic is coillearnach líneach Fearnóige agus Fuinseoige é an fásra sin). Tá roinnt lochanna lonnaithe 200 m ar a laghad ó ailíniú an bhealaigh, lena n-áirítear pNHA Loch Éigis, pNHA Loch an Easáin, Loch an Bhaic, Loch Morn, Loch Thuama, Loch Ghréach Luain, Loch Choimeartaí, Loch Dhroim Dhristin, Loch Uí Chuagáin, Loch na Seantamhnaí.
- 14 Ar na príomhghnéithe seasta éiceolaíochta nach mór a bhreithniú tá teorainneacha páirce (fálta sceach agus crannteorainneacha) agus sruthchúrsaí. Bhí sainbhreithniú ag teastáil maidir le healtaí soghluaiste d'Ealaí Glóracha go sonrach freisin. Is gann sa limistéar atá gnéithe éiceolaíochta níos tábhachtaí amhail suíomhanna sainithe caomhantais, agus limistéir shuntasacha de ghnáthóga leathnádúrtha (amhail coillearnach, bogáigh agus féarach neamhfheabhsaithe). Seachnaítear iad den chuid is mó trí dhearadh líneach cúramach, inar cuireadh san áireamh breithmheas leantach agus breithniú cuí ar ábhair imní éiceolaíochta a sainaitníodh le linn chéim an deartha den fhorbairt.

6.1.4 Cur Síos ar an Tionscadal

15 Déantar cur síos mionsonraithe ar an bhforbairt a chur i láthair i gCaibidlí 6 agus 7, **Imleabhar 3B** den EIS. Na príomhchéimeanna den fhorbairt a bheartaítear mar a bhaineann siad leis an measúnú ar thionchar éiceolaíochta, cuimseoidh siad céim na tógála agus an chéim oibríoch.

6.1.4.1 Céim na Tógála

16 Tabharfar faoi na gníomhaíochtaí seo a leanas le linn chéim na tógála agus, mar sin de, ní mór breithniú cuí a dhéanamh orthu sa mheasúnú ar thionchar éiceolaíochta:

- Glanadh suímh agus aon riachtanais draenála ag láithreacha túir chun tógáil a éascú;
- Bealaí rochtana sealadacha a n-úsáidfídh innealra iad le linn tógála;
- Úsáid innealra throim agus an suaitheadh gaolmhar laistigh den 'limistéar oibreacha' le linn tógála;
- Tochailt ithreacha le haghaidh bunsráitheanna túir a shuiteáil agus aon riachtanais ghaolmhara draenála;
- Úsáid coincréite agus substaintí eile a d'fhéadfadh bheith dochrach ag gach limistéar oibreacha;
- Bainistiú, stóráil agus diúscairt an ábhair thochailte le linn chéim na tógála;
- Láithreacha a n-úsáidfídh innealra iad le haghaidh seoltóirí a shreangú; agus
- Bearradh agus teascadh fásra adhmaid chun glanadh faoi bhun na líne idir túir a éascú.

6.1.4.2 An Chéim Oibríoch

17 Beidh na nithe seo a leanas ag teastáil sa chéim oibríoch den fhorbairt:

- Bearradh ócáideach na gcrann faoin ailíniú chun faid shábháilte ghlanta a chinntiú timpeall an bhonneagair;
- Cothabháil na dtúr agus an trealaimh lena mbaineann fad is a bheidh an tionscadal ar bun;
- Cothabháil claontaí éan mar go bhféadfadh an líne a bheith ina riosca imbhuailte do speicis leochaileacha éin; agus

- Monatóireacht a dhéanamh ar bhearta maolaithe (lena n-áirítear claontaí éan) chun éifeachtacht na mbeart maolaithe a bheartaítear a fháil amach agus a chinntiú, agus feabhsúcháin a dhéanamh más gá agus de réir mar is gá.

6.1.5 Srianata agus Deacrachtaí Teicniúla

18 Ba é an srianadh príomha agus an EIS á chur i dtoll a chéile ná cead isteach srianata chuig talamh le haghaidh suirbhéanna bonnlíne a dhéanamh (feic Rannán 1.5.1 agus 1.5.2 d'Imleabhar 3B den EIS chun tuilleadh sonraí a fháil faoin rochtain srianata). Mar sin féin, d'ainneoin na deacrachta sin, cuirtear i láthair sa chaibidil seo den EIS cur síos cuimsitheach ar éiceolaíocht bhonnlíne an CMSA ar dócha go mbeidh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear uirthi. Tá an measúnú bunaithe ar theaghlaim de roinnt cur chuige éagsúil suirbhé, lena n-áirítear:

- Tugadh faoi réamhshuirbhéanna éiceolaíochta (feic faisnéis bhreise faoin modheolaíocht i **Rannán 6.2**) ar thailte mar ar tugadh cead isteach le haghaidh suirbhé a dhéanamh agus ag láithreacha mar a dtrasnaíonn an t-ailíniú bóithre poiblí. San iomlán, cuireadh 28 láthair thúir agus codanna gaolmhara den ailíniú faoi réamhshuirbhéanna allamuigh.
- Tugadh faoi shuirbhéanna amhairc ar an mbealach ó ghréasán fairsing bóithre poiblí ar fud an CMSA agus ag gach láthair mar a dtrasnaíonn an t-ailíniú a bheartaítear bóithre poiblí. D'fhéadfaí breathnú ar chuid mhór den bhealach tríd an méid sin agus, trí leas a bhaint as foinsí (Córas Faisnéise Geografaí (GIS) agus anailís ar aerghrianghraif) freisin, d'fhéadfaí cineálacha gnáthóige agus comhdhéanamh na speiceas ceannasach a bhreithniú, a shainaithint agus a dheimhniú go críochnúil. San iomlán, cuireadh thart ar 45 láthair thúir agus roinnt mhaith codanna den ailíniú eatarthu faoi shuirbhéanna amhairc.
- Baineadh úsáid as LiDAR (Brath agus Réimsiú Solais) (feic Rannán 1.5 d'Imleabhar 3B den EIS le haghaidh cur síos mionsonraithe ar LiDAR agus ar a acmhainní) agus as tacair shonraí eile GIS (lena n-áirítear an tacar sonraí fo-ithreacha [Meehan 2004], léarscáiliú sé horlaí Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann [OSI], comhrianta de chuid OSI, léarscáiliú veicteoirí 1:5000 de chuid OSI), chun cabhrú le gnáthóga feadh na forbartha a bheartaítear a aithint sa chás nárbh fhéidir réamhshuirbhéanna nó suirbhéanna amhairc a dhéanamh.
- Maidir leis an suirbhé ar bhealaí eiltile a rinneadh mar chuid den Suirbhé ar Éin Gheimhridh, bhí infheictheacht fhada teoranta thar mórán den limistéar staidéir. Bhí tionchar aige seo ar chineál agus oiriúnacht na modhanna suirbhé a úsáideadh. Cuireadh modheolaíochtaí cuí suirbhéireachta e.g. Scottish Natural Heritage (Oidhreacht Nádúrtha na hAlban) (2014) in oiriúint don timpeallacht áitiúil chun a

chinntiú go mbaileofaí sonraí ar ardchaighdeán d'fhonn bealaí eilite a shainaithint agus d'fhonn dáileadh na hEala Glóraí a thaifeadadh go cruinn.

- 19 Chun na deacrachtaí a bhaineann le cead isteach teoranta chuig talamh a sháru, agus chun a chinntiú gur tugadh faoi roinnt breithmheas a bhí iomchuí ó thaobh láidreachta de, glacadh cur chuige réamhchúramach i ndearadh na forbartha a bheartaítear. Sna cásanna sin ina bhfuil túir ag teastáil ar thailte nár cuireadh faoi shuirbhé allamuigh, roghnaíodh láithreacha túir bunaithe ar ghnáthoga lena mbaineann luach íseal éiceolaíochta a bheith iontu (e.g. féarach talmhaíochta feabhsaithe), rud a d'íoslaghdódh an fhéidearthacht go dtiocfadh tionchar suntasach a bhaineann le tógáil na dtúr chun cinn.
- 20 Déantar tuilleadh sonraí faoin modheolaíocht a úsáideadh chun éiceolaíocht bhonnlíne an limistéir staidéir a shainiú a chur i láthair i **Rannán 6.2**.

6.2 MODHEOLAÍOCHT

- 21 Áiríodh leis an mbreithmheas éiceolaíochta trí ghné phríomha a thug eolas d'éiceolaíocht bhonnlíne an CMSA. Áiríodh leo sin comhairliúchán le príomhpháirtithe leasmhara, measúnú éiceolaíochta ar fhoinsí agus suirbhéanna allamuigh. Tá aird ag an gcur chuige agus ag an modheolaíocht ar na treoircáipéisí a liostaítear i **Rannán 6.1.2**.

6.2.1 Comhairliúchán agus Sainaithint Srianta

- 22 Mar chuid d'fhorbairt iomlán an tionscadail agus d'ullmhú an EIS, rinneadh athbhreithniú ar fhoinsí chun sainaithint a dhéanamh ar ghnéithe lena mbaineann tábhacht éiceolaíochta laistigh de mhórlimistéar an CMSA agus den réigiún máguaird, lena n-áirítear athbhreithniú ar shuíomhanna a sainíodh i gcomhair chaomhnú an dúlra.
- 23 Tugadh faoi chomhairliúchán le roinnt gníomhaireachtaí stáit agus Eagraíochtaí Neamhrialtasacha Comhshaoil (ENRanna) chun eolas a thabhairt don EIS. Mar chuid den chomhairliúchán ar an *Preferred Project Solution Report (PPSR) (Tuarascáil um Réiteach Tionscadail Roghnaithe) (Iúil 2013)*, iarradh ar na comhairlithe sin tuairim a thabhairt faoin dearadh líneach roghnaithe agus faoi shaincheistanna a ndíreofar orthu sa mheasúnú comhshaoil.
- 24 Chuaigh éiceolaí an tionscadail i gcomhairle leis an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra (NPWS) tríd an Aonad um Iarratais Forbartha (DAU) agus go díreach le héiceolaithe rannóige agus le foireann áitiúil ón Rannóg Thuaidh agus ón Rannóg Thoir den NPWS araon, le hIascach Intíre Éireann (IFI), le Comhairle Chontae an Chabháin agus le Comhairle Contae Mhuineacháin.

- 25 Déantar achoimre ar na príomhchruinnithe a cuireadh ar siúl le húdaráis fhorordaithe agus le príomhpháirtithe eagraíochta neamhrialtasaí a mhionsonrú thíos.

6.2.1.1 An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra (NPWS)

- 26 Cuireadh cruinnithe ar siúl le héiceolaithe rannóige an NPWS ar na dátaí seo a leanas: an 21 Deireadh Fómhair 2010, an 26 Samhain 2011, an 13 Samhain 2012 agus an 18 Nollaig 2012.
- 27 Ba é toradh na gcruinnithe sin ná cur chuige maidir le formhór mór na dtúr a shuí ar shiúl ó fhálta sceach agus ar thalamh talmhaíochta. Áiríodh leis an gcur chuige freisin seachaint a dhéanamh ar ghnáthóga leathnádúrtha eile amhail bogach agus coillearnach.
- 28 Deimhníodh go n-úsáidfí claontaí eitilte le haghaidh codanna de línte tarchuir a sainaitníodh mar ghuais imbhuailte i leith éin gheimhrithe, an Eala Ghlórach go háirithe.
- 29 Ba é toradh na gcruinnithe sin ba chúis le litreacha freagartha a fuarthas ón Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta (DAHG) an 13 Feabhra agus an 10 Aibreán 2013, feic **Aguisín 6.2, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS. Cuireadh in iúl sna litreacha go raibh an Roinn sásta leis an gcur chuige a bhí á ghlacadh i ndáil le measúnacht éiceolaíochta le haghaidh na forbartha, agus fáiltíodh roimh an bhfíric go gcaillfear líon níos lú fálta sceach mar gheall ar an gcur chuige mionathraithe (lena seachnófaí fálta sceach agus crannteorainneacha).

6.2.1.2 Iascach Intíre Éireann (IFI)

- 30 Cuireadh cruinniú ar siúl le hIascach Intíre Éireann an 1 Deireadh Fómhair 2013. Bhí sé dírithe ar bhearta chun cáilíocht an uisce a chosaint agus ar iascaigh shuntasacha sa CMSA. Le linn an chruinnithe sin, cuireadh soiléiriú ar fáil d'Iascach Intíre Éireann maidir le hoibreacha forbartha a bheartaítear agus le rioscaí gaolmhara. Deimhníodh go ndéanfaí breithniú cúramach san EIS ar bhearta truaillithe uisce. Ní bhfuarthas aon chomhfhreagras breise go dtí seo.

6.2.1.3 An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara (DAFM)

- 31 Rinne bainisteoirí an Chláir Fiadhúlra sa Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara athbhreithniú ar gach láthair thúir¹⁵. Tá bunachar sonraí an-fhairsing (sonraí chomh húrnuá le 2012) ag an DAFM faoi láithreacha brocacha broic ar fud Chontae an Chabháin (rinneadh suirbhé ar 38.26% de thalamh feirme) agus Chontae Mhuineacháin (rinneadh suirbhé ar 27.52% de thalamh

¹⁵ <http://www.agriculture.gov.ie/animalhealthwelfare/diseasecontrol/bovinetbbrucellosiseradicationsschemes/wildlifepolicybadgers/>.

feirme) a fuair an Roinn mar chuid den chlár chun an Eitinn Bhólachta (BTB) a scriosadh de chuid an Bhoird um Ghalair Ainmhithe a Scriosadh (ERAD). Thug DAFM comhairle faoi na túir a d'fhéadfadh brocacha broic a shuaitheadh. Ina leith sin, rinneadh túir a d'fhéadfadh bheith gar do bhrocach Bhroic aitheanta a athshuí, nuair ab fhéidir, mar bheart réamhchúramach d'fhonn tionchar féideartha a sheachaint. Ba cheart a thabhairt faoi deara gur rúnda atá an fhaisnéis faoi láithreacha brocach broic a bailíodh faoin gclár ERAD agus, dá bhrí sin, ní mhionsonraítear láithreacha san EIS seo.

6.2.1.4 Cairde Éanlaith Éireann

- 32 Mar chuid de chomhairliúchán leanúnach le Cairde Éanlaith Éireann, rinneadh tuarascálacha faoi Staidéir Éan Geimhridh ar tugadh fúthu sa CMSA (Deireadh Fómhair 2013) a chur isteach chun tuairimí a fháil ina leith.
- 33 Fuarthas aighneacht an 6 Samhain 2013 ó Chairde Éanlaith Éireann a bhain leis an tuarascáil sin agus le tionscadail leanúnacha eile de chuid EirGrid. Cuirtear an aighneacht sin san áireamh in **Aguisín 6.2, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS. Rinneadh roinnt cúrsaí tábhachtacha a bhaineann leis an tionscadal a leagan amach mar seo a leanas:
- Oibleagáidí na hÉireann maidir le héin a chosaint agus stádas cosanta na n-éan;
 - Treoirínte dea-chleachtas chun tionchar línte cumhachta ar éin a laghdú;
 - Tionchar féideartha ar speicis íogaire éan, go háirithe tionchar imbhuailte agus díláithrithe; agus
 - Bearta riachtanacha, lena n-áirítear suirbhéanna riachtanacha chun eolas a thabhairt don mheasúnú ar thionchar féideartha, moltaí le haghaidh Plean chun Éin a Chosaint agus monatóireacht tar éis tógála.
- 34 Cuireadh cruinniú dá éis ar siúl le Cairde Éanlaith Éireann an 11 Nollaig 2013. Le linn an chruinnithe sin, chuir Cairde Éanlaith Éireann in iúl arís na hábhair imní a mionsonraíodh ina n-aighneacht, go háirithe maidir le hEalaí Glóracha agus le tionchar leathan ar phobail, ar mhaolú iomchuí agus ar mhonatóireacht.

6.2.1.5 Comhairle Chontae an Chabháin

- 35 Tionóladh cruinniú le Comhairle Chontae an Chabháin an 17 Deireadh Fómhair 2013. Cuireadh in iúl do Chomhairle Chontae an Chabháin gurbh éard a bheadh i gcur chuige deartha na forbartha ná túir a shuí amach ó fhálta sceach agus gnáthóga íogaire eile amhail bogaigh a sheachaint. Díríodh aird freisin go ndearnadh staidéar fairsing ar éin gheimhridh thar thréimhse sé bliana chun eolas a thabhairt don mheasúnú ar an tionchar ar an Eala Ghlórach agus ar speicis eile éan. Shonraigh Comhairle Chontae an Chabháin go bhfuil cosaint cháilíocht an uisce ina cúrsaí tábhachtach maidir le céim na tógála den fhorbairt a bheartaítear.

6.2.1.6 Comhairle Contae Mhuineacháin

- 36 Cuireadh in iúl do Chomhairle Contae Mhuineacháin gurbh éard a bheadh i gcur chuige deartha na forbartha ná túir a shuí amach ó fhálta sceach agus gnáthóga íogaire eile amhail bogaigh a sheachaint. Díríodh aird freisin go ndearnadh staidéar fairsing ar éin gheimhridh thar thréimhse

sé bliana chun eolas a thabhairt do mheasúnú ar an tionchar ar an Eala Ghlórach agus ar éin eile.

37 Thug Comhairle Contae Mhuineacháin na nithe seo a leanas faoi deara maidir leis an measúnú ar fhlóra agus fána:

- An gá le léarscáiliú mionsonraithe gnáthóg agus le sainathint ionaid ghnáthóg;
- Limistéir ina bhfuil matrach portaigh ag teastáil a shainathint (tionchar ar bhogaigh a laghdú an oiread agus is féidir);
- Tionchar ar fhálta sceach agus ar choillearnach a shainathint;
- Tionchar ar shuíomhanna sainithe Eorpacha sa mhórlimistéar a shainathint (a d'fhéadfadh bheith bainteach le tionchar ón bhforbairt e.g. cSAC Chuan Dhún Dealgan);
- Limistéir ina mbeidh rianta rochtana buana ag teastáil a shainathint ar léarscáiliú;
- Foinsí sonraí a bhfuil breithniú ag teastáil uathu, lena n-áirítear léarscáiliú stairiúil, a leagan amach;
- A leagan amach nach mór breithniú a dhéanamh ar shonraí na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil faoi cháilíocht an uisce;
- Dhírigh sí aird ar an iascach ag Loch Morn; agus
- Dhírigh sí aird gur cheart suíomh diúscartha a shainathint le haghaidh farasbarr carta a bhainfí le linn an tógála (pléitear leis an tsaincheist sin i g**Caibidil 7** den imleabhar seo den EIS).

6.2.1.7 An Bord Pleanála

38 Measadh gur bhain na saincheisteanna seo a leanas le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord Pleanála (Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS):

- Ba cheart suirbhé éiceolaíochta ar gach láthair oibreacha ag tráth iomchuí sa bhliain a chur san áireamh sna sonraí bonnlíne. Sa chás gur féidir tionchar as an suíomh a bheith ann, d'fhéadfaí obair shuirbhé bheith ag teastáil lasmuigh de na láithreáin forbraíochta.
- Measúnú a dhéanamh ar an tionchar ar fhlóra, fána agus gnáthóga agus aird faoi leith á tabhairt ar na nithe seo a leanas:

- Láithreáin Natura 2000 agus láithreáin eile (a bheartaítear);
 - Gnáthóga agus speicis a liostaítear in larscríbhinn I, in larscríbhinn II agus in larscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga;
 - Éin a liostaítear in larscríbhinn I den Treoir maidir le hÉin agus gnáthóga tábhachtacha d'éin, lena n-áirítear limistéir neadaithe, limistéir chothaithe / chothú geimhridh agus conairí eitilte;
 - Gnáthóga a d'fhéadfaí a mheas mar chonairí nó mar chlocha cora chun críche Airteagal 10 den Treoir maidir le Gnáthóga;
 - Speicis eile a chosnaítear faoi na hAchtanna um Fhiadhúlra, speicis an Leabhair Dheirg Shonraí; agus bithéagsúlacht i gcoitinne; agus
 - Ba cheart a chur san áireamh sa mheasúnú an tionchar indéireach mar gheall ar ghníomhaíocht tógála, lena n-áirítear rochtain tógála, agus tionchar fadtéarmach maidir le bloghrú agus le scoilteadh.
- Measúnú ar thionchar féideartha ar an gcomhshaol uisceach le linn chéim na tógála agus na céime oibríche, lena n-áirítear tionchar ar leibhéil mhaoschláir nó ar shreabhadh screamhuisce a d'fhéadfadh dul i gcion ar láithreáin bhogaigh i bhfad ar shiúl.
 - Ba cheart aon bhearta maolaithe a bheartaítear a shainiú i bplean um bainistiú tógála nach mór a chur san áireamh mar chuid den EIS / NIS.
 - Ba cheart aghaidh a thabhairt san EIS ar an tsaincheist um speicis choimhthíocha ionracha, agus ar mhodhanna chun a chinntiú nach ndéantar iad a thabhairt isteach ná a leathnú.
 - Measúnú ar mhéid agus thionchar carnach na bainte fála sceanach nó an chaillteanais choillearnaí líní feadh an bhealaigh. Ba cheart a chur san áireamh sa maolú an cur oiriúnach speiceas dúchasach agus an t-uainiú oibreacha lasmuigh den séasúr neadaithe.
 - Ceanglas ar bith i gcomhair ceadúnais nó maolaithe a thagann aníos a shainiú.

39 Áiríodh leis na comhairlithe a thug eolas don fhreagra seo mar a bhaineann sé leis an gcuid flóra agus fána den CMSA: An tAire Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta (an tAonad um Iarratais Forbartha), an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, Comhairle Contae Mhuineacháin, Comhairle Chontae an Chabháin agus Iascach Intíre Éireann. Faisnéis thábhachtach ábhartha (a bhaineann le flóra agus fána) a leagtar amach sa fhreagra seo, breithnítear í sa rannán seo den EIS.

- 40 Ní bhfuarthas aon aiseolas sainiúil eile a bhaineann le flóra agus fána ó pháirtithe leasmhara eile.

6.2.2 Cur Chuige Deartha an Tionscadail

- 41 Áiríodh na nithe seo a leanas le roinnt príomhchur chuige um dhearadh tionscadail a mhol an fhoireann um dhearadh tionscadail chun tionchar a sheachaint nó a íoslaghdú (ar tugadh eolas dóibh le comhcheangal den mhéid seo: torthaí comhairliúcháin, athbhreithniú ar thionchar aitheanta línte leictreachais lasnairde, agus dea-chleachtas):

- Seachaint a dhéanamh ar fhorbairt líne lasnairde laistigh de shuíomhanna Eorpacha (i.e. Limistéir Chaomhantais Speisialta is iarrthóirí (cSACanna) nó Limistéir faoi Chosaint Speisialta (SPAnna), Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (NHAnna) agus Limistéir Oidhreachta Nádúrtha a bheartaítear (pNHAnna), ach amháin sa chás nach féidir seachaint a dhéanamh ar dhul tharstu ag trasbhealaí abhann.
- Sainaithe a dhéanamh ar shuíomhanna éiceolaíochta neamhshainithe mar ar moladh suirbhé allamuigh spriocdhírthe. Sa chás nárbh fhéidir na suirbhéanna sin a dhéanamh, glacadh maolú trí sheachaint.
- Seachaint a dhéanamh ar limistéir leathnádúrtha shuntasacha (neamhshainithe – e.g. portaigh ardaithe agus bogaigh eile, limistéir choillearnaí leathnádúrtha a sainaitheodh i dtacair shonraí fhoilsithe éiceolaíochta, i suirbhéanna allamuigh agus in aeríomhanna;
- Íoslaghdú a dhéanamh ar lorg na forbartha agus gan túir a lonnú laistigh de ghnáthoga de chineál coillearnaí (lena mbaineann roinnt luach áitiúil éiceolaíochta) e.g. coillearnach aibí diméine, coillearnach leathnádúrtha aibí líneach;
- Na láithreacha túir a shuí go tuisceanach agus aird á tabhairt ar fhálta sceach agus ar chrannteorainneacha. Níor breithníodh láthair na dtúr feadh fálta sceach ach sa chás gur éascaigh suirbhé allamuigh breithniú iomchuí ar cháilíocht na bhfálta sceach ó thaobh luach éiceolaíochta de agus sa chás go ndearnadh measúnú cainníochtúil ar thionchar.
- Coinneofar íoschrios maolánach 5 m idir suíomhanna túir agus gach sruthchúrsa nádúrtha. Coinneofar fad os cionn 20 m idir láithreacha túir agus sruthanna agus aibhneacha móra. Is é is aidhm do na criosanna maolánacha sin íoslaghdú a dhéanamh ar rioscaí do cháilíocht an uisce agus do ghabhdóirí uisceacha íogaire lena mbaineann (e.g. salmainidí agus madraí uisce).
- Gnáthoga a bhféadfadh brocacha broic bheith iontu (fálta sceach / crannteorainneacha agus gnáthóg eile faoi chrainn) a sheachaint nuair is féidir agus crios maolánach (5 m ó

imeall seachtrach na coda den chrann os cionn na talún) a íoslaghdaíonn an riosca suntasach suaite a choinneáil.

- Brocacha broic (a saináithníodh le linn suirbhéanna allamuigh agus i dtacar sonraí na Roinne Talmhaíochta, Bia agus Mara) a sheachaint.
- Íoslaghdú a dhéanamh ar an mbearradh crann aibí, a dhéantar chun freastal don líne lasnairde. Nuair is féidir, déantar tionchar féideartha ar crannteorainneacha duillsilteacha aibí agus ar choillearnach aibí fhairsing a sheachaint nó a íoslaghdú.

6.2.3 Staidéar ar Fhoinsí Faisnéise

42 Mar chuid d'fhorbairt fhoriomlán an tionscadail agus d'ullmhú an EIS, rinneadh athbhreithniú ar fhoinsí faisnéise foilsithe. Áiríodh leis sin athbhreithniú ar fhianaise dhoiciméadaithe maidir leis an tionchar a bhíonn ag forbairtí líne lasnairde ar an éiceolaíocht, mar aon le hathbhreithniú ar ábhar (tuarascálacha agus tacair shonraí atá foilsithe agus iad atá neamhfhoilsithe) chun saináithint a dhéanamh ar ghnéithe lena mbaineann tábhacht éiceolaíochta laistigh de mhórlimistéar an CMSA agus den réigiún máguaird, lena n-áirítear athbhreithniú ar shuíomhanna a sainíodh i gcomhair chaomhnú an dúlra. Bhí na nithe seo a leanas i gceist leis:

- Saináithint gach suímh a sainíodh le haghaidh chaomhnú an dúlra (cSAC, SPA, NHA, pNHA) laistigh de 30 km ón bhforbairt a bheartaítear, agus athbhreithniú ar a n-achoirní ar shuíomh agus ar fhaisnéis eile atá ar fáil, agus saináithint nasc féideartha le tionchar ón bhforbairt a bheartaítear.
- Athbhreithniú ar léarscáileanna Suirbhéireachta Ordanáis, ar ghrianghrafadóireacht ón aer agus ar thacair shonraí eile GIS ar fáil (fo-ithreacha, léarscáiliú comhrianta etc.) chun cabhrú le saináithint a dhéanamh ar ghnáthóga agus ar ghnéithe a d'fhéadfadh bheith spéisiúil ó thaobh na héiceolaíochta de atá le fáil laistigh den CMSA.
- Athbhreithniú ar íomhánna mionsonraithe LiDAR – rud a d'éascaigh saináithint chruinn crannteorainneacha / fálta sceach chomh maith le hairdí. Achoimrítear cur síos mionsonraithe ar LiDAR agus ar a chumas i Rannán 1.5 d'Imleabhar 3B den EIS. Úsáideadh an fhaisnéis sin chun an tionchar ar fhálta sceach / ar chrannteorainneacha a mheas.
- Athbhreithniú ar shonraí na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil faoi cháilíocht uisce agus faisnéis faoi cháilíocht uisce na ndobharcheantar (an Chreat-Treoir Uisce).
- Athbhreithniú ar thaifid ar speicis neamhchoitianta agus faoi chosaint sa CMSA, lena n-áirítear foinsí ábhartha faisnéise um fhlóra, ialtóga, madraí uisce, éin agus broic faoi chosaint (lena n-áirítear taifid an Ionaid Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta).

- Athbhreithniú ar thuarascálacha agus ar fhoilseacháin ábhartha éiceolaíochta agus ar thacair shonraí ghaolmhara (dá ndéantar tagairt ar fud an téacs agus a liostaítear sa leabharliosta). Áiríodh leis sin tagairt do thacair shonraí maidir le suirbhéanna éiceolaíochta (bogaigh, coillearnach agus féarthailte) arna gcur le chéile ag an NPWS agus ag Comhairle Contae Mhuineacháin. Liostaítear in **Aguisín 6.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS na foinsí a athbhreithníodh.
- Athbhreithniú mionsonraithe ar fhaisnéis fhoilsithe agus neamhfhoilsithe faoi idirghníomhaíochtaí éan agus línte cumhachta go háirithe, agus faoi thionchar féideartha eile na línte lasnairde ar fhiadhúlra agus ar ghnáthóga nádúrtha.
- Comhairliúchán le fairtheoirí éan / le húinéirí talún leasmhara maidir le speicis éan a bhfuil imní caomhnaithe ina dtaobh, an Eala Ghlórach go háirithe.
- Tugadh faoi mheasúnú ar thionchar ar fhálta sceach agus ar chrannteorainneacha agus úsáid á baint as tacair shonraí GIS a bhí ar fáil. Chabhraigh an staidéar sin, dar teideal 'Hedgerow Impact Study' (*Staidéar ar an Tionchar ar Fhálta Sceach*) (Meán Fómhair 2011), le heolas a thabhairt don mheasúnú agus don dearadh líneach. Cuirtear an tuarascáil sin i láthair in **Aguisín 6.3, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.
- Tugadh faoi staidéar bunaithe ar fhoinsí ar thionchar iarbhír na línte leictreachais ar fhálta sceach / ar chrannteorainneacha i ngnáthóga cosúla / i limistéir chosúla in Éirinn. Tugadh faoin staidéar sin chun eolas a thabhairt don mheasúnacht tionchair agus don dea-chleachtas maolaithe. Cuirtear an staidéar sin, dar teideal *Intervening Hedgerow Impact (Tionchar ar Fhálta Sceach san Idirspás)*, i láthair in **Aguisín 6.4, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

6.2.4 Staidéir Allamuigh

- 43 Rinneadh suirbhéanna allamuigh fairsinge ar fud an CMSA thar thréimhse seacht mbliana (2007-2014). Áirítear leo sin suirbhéanna ildisciplíneacha éiceolaíochta (gnáthóga, flóra agus fána), suirbhéanna ar éin gheimhridh agus ar éin ghoir agus suirbhéanna spriocdhírthe ar ialtóga, mar a léirítear i d**Tábla 6.1**.
- 44 Le linn na suirbhéanna sin, rinneadh scrúdú ar limistéir inspéise ó thaobh eolaíochta agus / nó caomhantais de, chomh maith le láithreachtaí speicis phlandaí agus fána faoi chosaint i gcóngar na forbartha a bheartaítear. Cuirtear tuarascálacha suirbhé ábhartha san áireamh mar aguisíní (feic **Aguisín 6.3 – Aguisín 6.6, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS) agus achoimrítear na príomhthorthaí i gcorp an rannáin seo den EIS. Léirítear tuilleadh sonraí faoin modheolaíocht suirbhéireachta sna hailt seo a leanas.

Tábla 6.1: Oibreacha agus Tréimhsí Suirbhé a Rinneadh

Tréimhse Shuirbhé	Suirbhéanna a Rinneadh
Samhain 2007 - Márta 2008	Rinneadh suirbhéanna míosúla ar éin gheimhridh sa mhórlimistéar staidéir (lena n-áirítear gach conair bhealaigh). Rinneadh staidéar dírithe ar bhealaí eiltle ar chonair bhealaigh an ailínithe deiridh (Conair A).
Iúil - Meán Fómhair 2008	Rinneadh suirbhéanna éiceolaíochta bonnlíne (gnáthóga, éin ghoir agus mamaigh agus flóra faoi chosaint) arna ndéanamh ag trasbhealaí bóthair an ailínithe.
Deireadh Fómhair 2008 - Aibreán 2009	Rinneadh suirbhéanna míosúla ar éin gheimhridh sa mhórlimistéar staidéir (lena n-áirítear gach conair bhealaigh). Rinneadh staidéar dírithe ar bhealaí eiltle ar chonair bhealaigh an ailínithe deiridh (Conair A).
Aibreán - Meitheamh 2009	Rinneadh suirbhéanna éiceolaíochta bonnlíne (gnáthóga, éin ghoir agus mamaigh agus flóra faoi chosaint) ag trasbhealaí bóthair an ailínithe.
Deireadh Fómhair 2009 - Aibreán 2010	Rinneadh suirbhéanna míosúla ar éin gheimhridh sa mhórlimistéar staidéir (lena n-áirítear gach conair bhealaigh). Rinneadh staidéar dírithe ar bhealaí eiltle ar chonair bhealaigh an ailínithe deiridh (Conair A).
Márta - Iúil 2010	Rinneadh réamhsuirbhéanna ar ghabhátais talún ar leith sa chás gur tugadh toiliú. Áiríodh leis na suirbhéanna sin measúnú ar luach éiceolaíochta na bhfálta sceach, suirbhé ar éin, cur síos ar ghnáthóga lenar cuimsíodh sainaithint luibheolaíochta, measúnú ar an bhféidearthacht a bhaineann le fara ialtóg agus taifeadadh fianaise mamach eile (comharthaí madraí uisce agus broc). Rinneadh suirbhéanna ar ghníomhaíochtaí ialtóige ag trasbhealaí bóthair an ailínithe.
Deireadh Fómhair 2010 - Aibreán 2011	Rinneadh suirbhéanna míosúla ar éin gheimhridh sa mhórlimistéar staidéir (gach conair bhealaigh). Rinneadh staidéar dírithe ar bhealaí eiltle ag láithreacha aitheanta ábhartha ar chonair bhealaigh an ailínithe deiridh.
Bealtaine - Meitheamh 2011	I samhradh 2011, rinneadh staidéar taighde chun measúnú a dhéanamh ar an tionchar iarbhir a bhaineann le túir a shuí ar fhálta sceach trí bhonneagar leictreachais atá ann cheana a scrúdú. Sa staidéar sin, pléadh an tionchar fadtéarmach a bhaineann le túir a lonnú i bhfálta sceach agus tugadh eolas do roinnt cur chuige le haghaidh tionchar i bhforbairtí amach anseo a íoslaghdú.
Deireadh Fómhair 2011 - Aibreán 2012	Rinneadh suirbhéanna míosúla ar éin gheimhridh sa mhórlimistéar staidéir (gach conair bhealaigh). Rinneadh staidéar dírithe ar

	bhealaí eiltle ag láithreacha aitheanta ábhartha ar chonair bhealaigh an ailínithe deiridh.
Iúil 2012	I samhradh 2012, rinneadh breithniú ar an tionchar féideartha a chruthaíonn teascadh crann agus fála sceaigh faoi bhun na líne táscaí a bhí ann ag an am.
Aibreán - Iúil 2012	Rinneadh Suirbhéanna ar Éin Ghoir trí úsáid a bhaint as an ngréasán bóithre forleathan a dtrasnaíonn an t-ailíniú é agus áiríodh leo gnáthóga suntasacha suas go dtí 2 km uaidh. Sna suirbhéanna sin, spriocdhíróidh ar phríomhspeicis íogaire ábhartha a bhfuil neadacha ar an talamh acu a ndearnadh sainaitheint orthu, amhail an Pilibín, an Naoscach agus an Crotach.
Deireadh Fómhair 2012 - Aibreán 2013	Rinneadh suirbhéanna míosúla ar éin gheimhridh sa mhórlimistéar staidéir (gach conair bhealaigh). Rinneadh staidéar dírithe ar bhealaí eiltle ag láithreacha aitheanta ábhartha ar gach conair bhealaigh agus limistéar máguaird.
Go mall i mí an Mhárta - Iúil 2013	Rinneadh Suirbhéanna ar Éin Ghoir trí úsáid a bhaint as an ngréasán bóithre forleathan a dtrasnaíonn an t-ailíniú é agus áiríodh leo gnáthóga suntasacha suas go dtí 2 km uaidh.
Lúnasa, Meán Fómhair agus Deireadh Fómhair 2013	Rinneadh suirbhéanna ar ghníomhaíochtaí ialtóige ag trasbhealaí bóthair an ailínithe.
Iúil - Meán Fómhair 2013	Rinneadh réamhsuirbhéanna ildisciplíneacha maidir le gabhátais talún ar leith mar ar tugadh toiliú. Áiríodh leis na suirbhéanna sin measúnú ar luach éiceolaíochta na bhfálta sceaigh, sainaitheint crannteorainneacha móra a bhféadfadh tionchar a bheith orthu (le haghaidh cruinneas measúnacht airde crann LiDAR a sheiceáil), suirbhé ar éin, cur síos ar ghnáthóga lenar cuimsíodh sainaitheint luibheolaíochta, breithniú ar an bhféidearthacht a bhaineann le fara ialtóig, taifeadadh fianaise eile mamach (comharthaí madraí uisce agus broc).
Iúil - Deireadh Fómhair 2013	Rinneadh réamhsuirbhéanna ildisciplíneacha (gnáthóga, éin agus mamaigh agus flóra faoi chosaint) ag trasbhealaí bóthair an ailínithe. Rinneadh suirbhéanna sainiúla ar ialtóga ag trasbhealaí bóthair an ailínithe.
Deireadh Fómhair 2013 - Aibreán 2014	Rinneadh suirbhéanna míosúla ar éin gheimhridh sa mhórlimistéar staidéir (gach conair bhealaigh). Rinneadh staidéar dírithe ar bhealaí eiltle ag láithreacha aitheanta ábhartha ar chonair bhealaigh an ailínithe deiridh (Conair A).
Meitheamh, Iúil, Meán Fómhair 2014	Rinneadh suirbhéanna ar ghníomhaíochtaí ialtóige ag trasbhealaí bóthair an ailínithe.

Deireadh Mhárta go Lúnasa 2014	Rinneadh suirbhéanna ar éin ghoir trí úsáid a bhaint as an ngréasán bóithre forleathan a dtrasnaíonn an t-ailíniú é agus áiríodh leo gnáthóga suntasacha suas go dtí 2 km uaidh.
Feabhra 2015	Tugadh cuairt ar láthair nua Thúr 151 chun stádas na brocaí broic a fháil amach.

6.2.4.1 Gnáthóga

- 45 Tugadh faoi réamshuirbhé foirne ildisciplíní inar leanadh an mhodheolaíocht arna leagan amach ag an Údarás um Bóithre Náisiúnta (2009) sna limistéir sin feadh an ailíniú a bheartaítear mar ar dheonaigh úinéirí talún cead isteach chun críche suirbhéireachta. Áiríodh leis sin suirbhé ar an láithriú túr a bheartaítear, bealaí rochtana sealadacha, limistéir sreangaithe agus limistéir faoi bhun na seoltóirí a bheartaítear (fálta sceach agus gnáthóga eatarthu). Tugadh faoi shuirbhé amhairc freisin ar an mbealach a bheartaítear ó ghréasán fairsing na mbóithre poiblí ar fud an CMSA agus ag gach láthair mar a dtrasnaíonn an t-ailíniú bóithre poiblí. Tríd sin, bhíodas ábalta suirbhé allamuigh a dhéanamh ar chuid mhór den bhealach. Measadh na suirbhéanna amhairc sin a bheith iomchuí chun measúnú a dhéanamh ar ghnáthóga lena mbaineann sainspéis íseal eolaíochta (ag cloí leis an modheolaíocht a leagtar amach in Smith *et al.*, 2011). Dhírigh na suirbhéanna sin ar thaifeadadh a dhéanamh ar na gnáthóga, flóra agus fána atá i láthair i limistéir an tsuirbhé mar a shonraítear sna hailt seo a leanas.
- 46 Sa chás go raibh cead isteach chuig talamh ar fáil, tugadh faoi shuirbhéanna ar gach gnáthóg leathnádúrtha ar ar thángthas feadh an ailíniú, lena n-áirítear bailiú a dhéanamh ar shonraí faoi fhásra ceannasach, breithniú cáilíochtúil ar éagsúlacht na speiceas plandaí, struchtúr fásra, topagrafaíocht, draenáil, suaitheadh agus bainistiú. Rinneadh taifead ar na sonraí agus rangáíodh na gnáthóga ar ar thángthas le linn cuairteanna suímh de réir Fossitt (2000) agus, nuair is iomchuí, déantar tagairt do rangú na Treorach maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach. Tugadh faoi shuirbhéanna ar leith ar fhálta sceach agus ar chrannteorainneacha d'fhonn measúnú a dhéanamh ar a thábhachtaí atá siad, bunaithe ar chomhdhéanamh, struchtúr agus bhainistiú speiceas. An mhodheolaíocht a úsáideadh le linn an tsuirbhé ar fhálta sceach, chloígh sí léi sin a mhol Murray (2003) den chuid ba mhó. Rinneadh suirbhéanna amhairc freisin ar shruthchúrsaí cóngarach don fhorbairt a bheartaítear. Taifeadadh saintréithe sruthchúrsaí, lena n-áirítear fásra cois bruaigh, foshraith agus ráta sreafa. Rinneadh measúnú ar oiriúnacht na gnáthóige do speicis uisceacha a bhfuil imní caomhnaithe ina dtaobh.
- 47 Cloíonn sainathint agus ainmníocht speiceas le Parnell agus Curtis (2012) i leith plandaí uaisle, Watson (1981) i leith brífite agus Fitter *et al.* (1984) i leith féar agus cíbleach.

- 48 Anuas ar shuirbhéanna ar ghnáthóga, tugadh faoi shuirbhéanna ar fhána freisin chun measúnú a dhéanamh ar an úsáid a bhaineann éin agus mamaigh as na limistéir (feic thíos).
- 49 Tar éis an anailís ar fhoinsí agus na suirbhéanna allamuigh a chur i gcrích, ullmhaíodh léarscáileanna gnáthóg don ailíniú a bheartaítear ar fad de réir na modheolaíochta a leagtar amach in Smith *et al.* (2011). Sonraítear gnáthóga agus ionaid ghnáthóige, a taifeadadh laistigh den ailíniú lena n-áirítear crios maolánach ginearálta 40 m ar an dá thaobh den lár líne, sna léarscáileanna gnáthóg, agus a mhéid a thugann íomhánna LiDAR (dar dáta Samhain 2013). Cuirtear san áireamh sa léarscáiliú cé acu ó shuirbhé mionsonraithe allamuigh, ó iniúchadh amhairc allamuigh i bhfad uaithe nó ó theicnící cianbhraiteachta mar a mhol Smith *et al.* (2011).
- 50 Tugadh faoi shuirbhéanna ar fhána chun meas a dhéanamh ar an úsáid a bhaineann éin agus mamaigh as na limistéir (mar a mhionsonraítear thíos). Agus breithniú á dhéanamh ar shaintréithe na ngnáthóg i láthair agus ar chineál na forbartha a bheartaítear, measadh nár ghá measúnú a dhéanamh ar ghrúpaí atá níos sainfheidhmí, amhail speicis ar inverteabraigh iad, cé go ndearnadh taifid theagmhasacha ar Lepidoptera (Féileacáin agus Leamhain) agus Odonata (Snáthaidí Móra agus Béchuileanna).

6.2.4.2 Éin

- 51 Tugadh eolas do scópáil luath le comhairliúchán fairsing (an NPWS agus comhairliúchán poiblí) agus, le hathbhreithniú ar fhoilseacháin (e.g. Lack (1986); Gibbons *et al.* (1993); Crowe (2005); Lynas *et al.* (2007); Colhoun agus Cummins (2013); agus EirGrid (2012), sainaitníodh éin agus an Eala Ghlórach go sonrach mar ghrúpa fána a bhfuil breithniú ag teastáil ina leith sa limistéar staidéir. Liostaítear Ealaí Glóracha in Iarscríbhinn I den Treoir maidir le hÉin ón Aontas Eorpach agus is eol go bhfuil siad le sonrú i líonta suntasacha ar fud an mhórlimistéir staidéir. Tuairiscítear freisin go bhfuil an speiceas sin íogair i leith imbhuailidh féideartha mar nach bhfuil siad ábalta eitilt go lúfar: EirGrid (2012).
- 52 Rinneadh cuid mhór suirbhéanna fairsinge ilbhliantúla agus séasúracha ar éin le gach speiceas éan is dócha a bheith i láthair le linn na bliana i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin agus a ngníomhaíochtaí a chur san áireamh (i.e. speicis éan goir, geimhrithe agus imirceach pasáiste) lena díríodh ar speicis íogaire shainaitheanta agus speicis lena mbaineann suntas caomhantais go háirithe (Lynas *et al.* (2007) agus Colhoun and Cummins 2013)) agus Iarscríbhinn I den Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach a sainaitníodh a bheith i láthair sa limistéar staidéir. Ba iad na speicis sin na 'Spriocspeicis' ar ar díríodh iarrachtaí na suirbhéanna ar éin. Ba é príomhaidhm an staidéir sin ná cinneadh a dhéanamh ar dháileadh agus ar fhlúirse na speiceas a bhfuil tábhacht chaomhantais leo ar fud an mhórlimistéir staidéir ar dóigh dóibh bheith íogair i leith na forbartha a bheartaítear.

53 Rinneadh bliain iomlán de shuirbhéanna ar éin (éin ghoir agus éin gheimhrithe araon) sna blianta 2009, 2012, 2013 agus 2014. De bhreis ar na suirbhéanna bliantúla iomlána sin, tugadh faoi shuirbhéanna ar éin gheimhridh in 2008, 2010 agus 2011. Pléitear iad thíos faoi éin ghoir agus éin gheimhrithe.

6.2.4.2.1 Éin Ghoir

54 Tugadh faoi shuirbhéanna bliantúla ar éin ghoir (feic **Tábla 6.1**). Thug staidéar ar fhoinsí faisnéise, comhairliúchán agus aiseolas ón bpobal eolas don bhreithmheas freisin. Sa tuarascáil deiridh in 2014 (ina gcuimsítear Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA) agus Limistéar Staidéir na Mí (MSA) araon), pléitear gach bliain suirbhé go dtí seo agus cuirtear san áireamh í in **Aguisín 6.5, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

55 Tugadh faoin suirbhé ar éin ghoir le linn na tréimhse molta le haghaidh suirbhéanna ar éin ghoir a dhéanamh (go mall i mí an Mhárta go deireadh mhí Iúil go huile chomh maith le suirbhéanna níos dírithe i mí Aibreáin, i mí na Bealtaine agus i mí an Mheithimh). Lean an mhodheolaíocht na modheolaíochtaí um shuirbhéanna ar éin ghoir tuaithe de chuid Chairde Éanlaith Éireann go scaoilte agus modhanna iomchuí a mhionsonraítear in Gilbert *et al.* (1998). Siúladh stráice de bhóthar/raon ag gach trasbhealach bóthair den ailíniú agus taifeadadh gach éan a tugadh faoi deara de réir radhairc agus fuaim. Ina theannta sin, rinneadh suirbhé ar pháirceanna agus ar ghnáthóga eile as an mbóthar maidir le gníomhaíocht éan trí úsáid a bhaint as déshúiligh (formhéaduithe 10 x 42) nó as teileascóp nuair ba ghá. Rinneadh suirbhé ar lochanna, ar locháin, ar aibhneacha agus ar choillearnach le haghaidh éin uisce, lapairí agus pasaireach (de réir mar ab iomchuí). Rinneadh suirbhéanna den chineál sin freisin laistigh de thailte ar tugadh cead isteach chucu in áiteanna eile feadh an ailínithe.

56 Tugadh faoin suirbhé go luath ar maidin go dtí lár na maidine (idir 5.30am agus 12pm). Tugadh faoi shuirbhéanna breise ó phointí oiriúnacha faire ar éin chreiche le linn uaireanta tráthnóna chun a fháil amach cé acu atá nó nach bhfuil na speicis sin ann. Tugadh faoi shuirbhéanna oíche freisin nuair a mhéadaigh gníomhaíocht laethúil éan an athuair. Rinneadh suirbhé ar ghnáthóga atá oiriúnach go háirithe d'éin ghoir, lena áiríodh scrobarnach, lagphortach, aibhneacha agus lochanna (e.g. Loch Thuama nó Loch Chríonchoille) i limistéar ginearálta an ailínithe a bheartaítear (laistigh de 1 km). Tarraingíodh aird ar leith ar lochanna agus ar locháin, áiteanna a bhféadfadh speicis atá tugtha d'imbhuailtí faoin líne lasnairde, lena n-áirítear an Eala Bhalbh, an Foitheach mór, an Chearc cheannann an Corr Réisc agus an Broigheall, bheith i mbun póru.

57 Rinneadh taifead ar gach speicis éan ar bhonn glaonna agus radharc agus bunaithe ar thorthaí achoimre an dá athshuirbhé ar tugadh fúthu sa séasúr. Rinneadh an stádas um póru éan a aicmiú mar seo a leanas:

- Póraitheoir dóchúil / deimhnithe (B);
- Níl fianaise phóraithe ar bith ann, ach d'fhéadfadh pórú bheith ar siúl (NC); agus
- Neamhphóraitheoir i.e. éan geimhrithe, éan imirce nó gnáthóg mhí-oiriúnach (NB).

- 58 Sonraíodh liosta de speicis éan i ngach láthair agus rinneadh taifeadadh ar chomharthaí de ghníomhaíochtaí póraithe. Bunaithe ar thorthaí na suirbhéanna go luath sa séasúr agus ar thorthaí an tsuirbhé go mall sa séasúr (thar na blianta go léir), cuirtear achoimre ar speicis spriocéan goir i láthair. Soláthraítear láthair agus ráitis faoin líon ginearálta agus faoin gcomhghrúpa gnáthóige le haghaidh gach spriocspeicis lena mbaineann tábhacht ó thaobh an chaomhnaithe. Measadh dálaí aimsire le linn na gcúairteanna suímh go léir a bheith oiriúnach d'obair shuirbhéireacht éan a dhéanamh.
- 59 Taifeadadh aon ghníomhaíocht éan san oíche le linn suirbhéanna ar ialtóga chun láithreachta speiceas cosúil le Creabhar a chinneadh.

6.2.4.2.2 Éin Gheimhrithe - Ealaí Glóracha

- 60 Sainaitníodh Ealaí Glóracha ag céim luath den tionscadal mar spriocspeiceas tábhachtach a bhfuil suirbhé agus measúnacht ag teastáil ina leith chun eolas a thabhairt don mheasúnú agus don mhaolú foriomlán le haghaidh na forbartha a bheartaítear. Éin uisce ghéim amhail an Eala Bhalbh, an Broigheall agus speicis lachan a bhí i spriocspeicis eile nach bhfuil an oiread sin tábhachta ag baint leo a sainaitníodh.
- 61 Tugadh faoi shuirbhéanna bunaithe ar an modheolaíocht in *Wetland Bird Survey (Webs) Core Counts (Croí-Chomhairimh an tSuirbhé ar Éin Bhogaigh (Webs))* a leagtar amach in Gilbert *et al.* (1998) agus bhí suirbhéanna Ionad Faire ar bhealaí eilte bunaithe ar mhodhanna Scottish Natural Heritage (*Oidhreacht Nádurtha na hAlban*) (2013) de réir mar ab iomchuí. Díríodh sna suirbhéanna ar spriocspeicis a sainaitníodh le linn scópála agus i gcomhairle leis an NPWS. D'éascaigh an suirbhé, áfach, sainaitint a dhéanamh ar speicis eile a d'fhéadfadh bheith ábhartha agus a d'fhéadfadh bheith ann bunaithe ar na gnáthóga oiriúnacha i láthair e.g. Faráí Geimhridh Chromán na gCearc (ábhartha sa CMSA amháin).
- 62 Mar a mhionsonraítear i **dTábla 6.1**, tugadh faoi shuirbhéanna fairsinge ar feadh seacht mbliana laistigh den limistéar staidéir, lenar áiríodh gach conair bhealaigh a breithníodh sna céimeanna luatha d'fhorbairt an tionscadail agus an tírdhreach mór a chuimsigh suas go dtí 5 km soir agus siar ó na conairí amuigh lenar díríodh ar shuíomhanna tábhachtacha agus ar spriocspeicis. Rinneadh na suirbhéanna seo go míosúil ó mhí Dheireadh Fómhair go mí Aibreáin chun an tréimhse iomlán ina mbíonn Ealaí Glóracha ag geimhriú in Éirinn a chuimsiú. Rinneadh suirbhéanna gach bliain ó gheimhreadh 2007 / 2008 go dtí gheimhreadh 2013 / 2014

- iniatach. Fairsingíodh an iarracht ar shuirbhéanna go suntasach ó gheimhreadh 2010 / 2011 go dtí geimhreadh 2013 / 2014 iniatach, agus tugadh faoi shuirbhéanna rialta le linn gach mí. In **Aguisín 6.6, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS, mionsonraítear an *Tuarascáil ar Éin Gheimhridh* is déanaí (2013 / 2014), suirbhé ina gcuirtear san áireamh achoimre ar thorthaí gach suirbhé roimhe sin agus mionsonraí ar thorthaí an tsuirbhé ar bhealaí eitilte do gach bliain, iarracht suirbhé (an líon uaireanta a ndearnadh suirbhé ar shuíomh) agus anailís chomhairimh achoimre ar shonraí.
- 63 Líon na nÉan Uisce Géim: Tugadh faoi shuirbhéanna fairsinge (ar a laghad faoi dhó sa mhí) ar shuíomhanna aitheanta éan geimhridh (arna bhfoinsíú ó bhunachar sonraí I-Webs Chairde Éanlaith Éireann) agus ar roinnt suíomhanna féideartha eile cóngarach don forbairt a bheartaítear trí thiomáint timpeall orthu lena n-áirítear limistéir ina raibh tuile shealadach agus páirceanna ina raibh barra oiriúnacha a d'fhéadfadh athrú i rith na bliana/mbliaanta. Mhionscrúdaigh breathnóir gach suíomh agus úsáid á baint as déshúiligh agus as teileascóp, nuair ab iomchuí, ó ionaid faire ar bhóithre poiblí. Rinneadh seiceáil ar ghnáthóga féideartha Ealaí Glóracha gar do na suíomhanna sin, agus ar limistéir a measadh a bheith oiriúnach d'Ealaí Glóracha a chonacthas nuair a bhíodas ag tiomáint idir suíomhanna. Bailíodh sonraí ar líon na nEalaí Glóracha i láthair, éin eile i láthair, ar dhálaí aimsire agus ar chineál gnáthóige.
- 64 Suirbhéanna ar Bhealaí Eitilte: Ba é aidhm an tsuirbhé bealaí eitilte a shainnithint a d'fhéadfadh bheith ábhartha do láthair na forbartha a bheartaítear. Bhí modheolaíocht an tsuirbhé ar bhealaí eitilte bunaithe ar limistéir is eol a bheith ina limistéir a úsáideann Ealaí Glóracha i gcoibhneas suíomhanna fara is eol (láthair atá slán den chuid is mó agus ina gcodlaíonn Ealaí Glóracha san oíche), toisc go mbeadh an ghníomhaíocht eitilte ba mhó le fáil sa láthair sin de ghnáth. Roghnaíodh ionaid faire ar an mbonn seo agus tugadh faoi shuirbhéanna ag éirí agus luí na gréine de réir na modheolaíochta caighdeánach teorach.
- 65 Rinneadh seiceáil ar shuíomhanna (lochanna agus limistéir shealgairreachta aitheanta) sular tosaíodh fairí (roimh luí na gréine) chun a fháil amach cén áit a raibh Ealaí Glóracha lonnaithe, a chuir ar chumas an bhreathnóra cinneadh a dhéanamh ar an treo a d'eitil na héin sin agus ar na láithreacha ar bhog siad chucu. De ghnáth, cuireadh tús le fairí éirí na gréine leathuair roimh éirí na gréine agus leanadh díobh ar feadh uair bhreise ina dhiaidh. Mar an gcéanna, cuireadh tús le fairí luí na gréine leathuair roimh luí na gréine agus leanadh díobh ar feadh uair bhreise ina dhiaidh chun éin oíche a thabhairt faoi deara. Táthar ábalta déanamh amhlaidh mar go bhfuil siad an-ghlórach. Tugadh faoi shuirbhéanna solas lae ar Ealaí Glóracha freisin i rith suirbhéanna ar líon na nÉan Uisce Géim (cé nach mbogann Ealaí Glóracha go mór den chuid is mó le linn tréimhsí cothaithe le linn an lae).
- 66 I gcás gur tugadh faoi deara athruithe ar líon na nEalaí Glóracha ag suíomhanna tábhachtacha idir suirbhéanna éirí agus luí gréine (i.e. thar oíche), d'fhéadfadh sé gur tharla eitiltí

neamhtháifeadta agus tá sé seo curtha san áireamh chomh maith sa mheasúnú mar bhealaí eitilte féideartha.

- 67 Chomh maith le gnáthmhodhanna suirbhéireachta talún, tugadh faoi aershuirbhé ó eitleán beag. Tugadh faoi dhá aershuirbhé sa bhliain ar Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin ar fad sa gheimhreadh in 2010 / 2011, 2011 / 2012 agus 2013 / 2014. Tugadh faoi thrí shuirbhé in 2012 / 2013. Lean modheolaíocht an tsuirbhé cur chuige an NPWS maidir le monatóireacht a dhéanamh ar SPAnna atá fairsing agus measartha neamh-inrochtana ar nós Thalamh Calaidh na Sionainne. Baineadh úsáid as eitleán beag ag a raibh inneall singil agus ceithre shuíochán le haghaidh an tsuirbhé. Tugadh faoi na suirbhéanna i dtosca ina raibh cuid mhór solais agus infheictheachta, nuair ab fhéidir ealtaí Ealaí Glóracha a bhrath suas go dtí 10 km ar a laghad ón dá thaobh den eitleán. Chun suaitheadh a íoslághdú, níor eiril an t-eitleán faoi bhun 1000 troigh (thart ar 300 m) a oiread ab fhéidir. Bhí beirt éaneolaithe a raibh taithí acu ar an modheolaíocht páirteach in aimsiú a dhéanamh ar na hEalaí Glóracha. Rinne siad iad a chomhaireamh go cruinn agus limistéir a úsáideann na hEalaí Glóracha a shainithint.
- 68 Trí na suirbhéanna sin le linn eitilte, d'fhéadfaí deimhniú a dhéanamh ar líon iomlán na nEalaí Glóracha agus ar na láithreacha a úsáidtear sa CMSA, lena n-áirítear limistéir nárbh éasca suirbhé a dhéanamh orthu le linn suirbhéanna talún. Baineadh leas as an modheolaíocht suirbhéireachta sin freisin chun cruinneas na ngnáthshuirbhéanna talún a fhíorú. Ina theannta sin, sonraíodh léi aon suíomhanna mar a mbainfí leas as tuilleadh obair shuirbhé maidir le línte eitilte féideartha agus d'éascaigh sí comhairimh chruinne éan ag suíomhanna ar leith agus i limistéar an tsuirbhé ar fad.

6.2.4.3 Mamaigh Thalún

- 69 Tugadh faoi shuirbhé ar mhamaigh thalún ag na suíomhanna uile (tailte ar tugadh cead isteach chucu) lena díriodh ar ghnáthóga féideartha póraithe (i.e. fála scean / crannteorainneacha) i gcóngar na láithreacha túir a bheartaítear. Is iad na broic, speicis ialtóg agus, go pointe níos lú, speicis mhadraí uisce agus fia, na spriocmhamaigh thábhachtacha a d'fhéadfadh bheith laistigh de ghnáthóga a bhféadfadh tionchar a bheith ag an bhforbairt a bheartaítear orthu. Speicis eile mar a mhionsonraítear i d**Tábla 6.12**, breithnítear iad sa mheasúnú freisin. Rinneadh suíomhanna fara ialtóg agus gnáthóga sealgaireachta a d'fhéadfadh bheith oiriúnach a thabhairt faoi deara freisin (feic modhanna an tsuirbhé ar ialtóga a leagtar amach i **Rannán 6.2.4.3.3**).
- 70 Is iondúil a bhíonn brocacha broic agus poill mhadraí uisce lonnaithe i bhfásra adhmaid neamhbhainistithe atá bainteach le fála scean/ crannteorainneacha agus, i gcás mhadraí uisce, draenacha agus sruthanna atá ceangailte le gnáthóga sealgaireachta níos tábhachtaí, amhail aibhneacha agus lochanna (Hayden agus Harrington [2000]). Lasmuigh de na limistéir sin, i dtalamh feirme a ndéantar bainistiú air (mar a bhfuil na túir suite den chuid is mó), is an-íseal

atá an riosca suaite do shuíomhanna póraithe. Chuige sin, glacadh maolú trí sheachaint sna limistéir sin nár cuireadh faoi réamhshuirbhéanna trína chinntiú go bhfuil láithreacha túir ar shiúl ó limistéir ina gcuirtear gnáthóga atá oiriúnach do bhroic agus do mhadraí uisce ar fáil, mar a shonraítear thuas. Taifeadadh go raibh speicis eile faoi chosaint ann má breathnaíodh iad, lena n-áirítear an Giorria, an Cat Crainn agus an tIora Rua. Tugadh speicis mhamach choitianta eile faoi deara freisin.

- 71 Rinneadh gach comhartha agus lorg (Bang agus Dahlstrom [2004]) a mheasúnú de réir mar a thángthas orthu ar an láthair. Tugadh cuntas ar ghnáthóga oiriúnacha mamach agus taifid theagmhasacha ar ghrúpaí fána coitianta eile freisin e.g. speicis fia, Giorria Sléibhe Éireannach agus coiníní.
- 72 Na modhanna suirbhéireachta a glacadh le linn na suirbhéanna ar spriocspeicis le haghaidh madraí uisce agus broc, leagtar amach iad sna rannáin ina dhiaidh seo:

6.2.4.3.1 An Madra Uisce

- 73 Tugadh faoi shuirbhéanna speisialaithe ar mhadraí uisce ag trasbhealaí abhann agus droichid atá laistigh den ailíniú nó cóngarach dó agus 100 m ar laghad suas an sruth agus síos an sruth (nuair ab fhéidir rochtain a fháil) chun a dheimhniú go bhfuil madraí uisce i láthair sa limistéar.
- 74 Chomh maith leis sin, seiceáladh gach draein agus sruthchúrsa ag tailte ar tugadh cead isteach chucu le haghaidh comharthaí láithreacha madraí uisce agus gníomhaíochtaí ar nós phoill an mhadra uisce (cinn phóraithe agus cinn shealadacha), rianta sleamhnaithe agus pointí marcála críche (fearadh), agus taifeadadh gach comhartha.

6.2.4.3.2 An Broc

- 75 Bhíothas in ann gníomhaíochtaí broc a bhrath trí shuirbhéanna a dhéanamh ar bhrocacha, ar bhealaí, ar leithris agus ar chomharthaí beathaithe. Tugadh faoi shuirbhéanna ar ghníomhaíocht an bhroic ag na tailte sin a cuireadh faoi shuirbhé allamuigh (gabháltais talún ar tugadh cead isteach chucu agus trasbhealaí bóthair an ailínithe) inar tugadh aird ar leith ar ghnáthóg oiriúnach i gcóngar an ailínithe (láithreacha túir a bheartaítear, bealaí rochtana sealadacha agus gnáthóg a dtrasnaíonn an t-ailíniú í). Chuir an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara faisnéis ar fáil maidir le cé acu an mbeadh nó nach mbeadh túir agus limistéir oibreacha gaolmhara suite cóngarach do bhrocacha broic, bunaithe ar na sonraí a bhí ar fáil acu.

6.2.4.3.3 Ialtóga

- 76 Ní bheidh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear ar aon fharaí aitheanta ialtóg ná ar shuíomhanna a bhfuil féidearthacht mhór go bhfuil faraí ialtóg iontu, amhail seanfhoirgnimh,

uaimheanna talún, tithe nó foirgnimh eile. Sainaitníodh suíomhanna féideartha fara crainn feadh an ailínithe a bheartaítear. Tá sé iontach doiligh faraí ialtóg a dheimhniú i gcrainn, fiú má bhaintear úsáid as suirbhéanna rialta ar ghníomhaíochtaí ialtóg ag suíomhanna féideartha fara crainn, mar a shonraigh Kelleher agus Marnell (2006). Leagtar an cur chuige maidir leis an suirbhé ar ialtóga amach thíos:

- Sainaitníodh crainn a d'fhéadfadh a bheith ina bhfaraí ialtóg trí bhreathnú a dhéanamh ar Andrews *et al.* (2013). Is éard atá iontu sin de ghnáth ná crainn ag a bhfuil cuasa, scoilteanna, scáintí, poill stoc crainn agus áiteanna faoi choirt scaoilte. Is minic a fhaightear na gnéithe sin i gcrainn fhásta nó iad atá ag dul in éag. D'fhéadfadh tionchar bheith ar sheanchrainn fhásta a d'fhéadfadh bheith ina bhfaraí ialtóg sealadacha mar thoradh ar an teascadh crann atá ag teastáil. Rinneadh measúnú ar shuíomhanna féideartha faraí crainn ó thrasbhealaí bóthair an ailínithe. Sa chás gur éascaíodh cead isteach chuig talamh, scrúdaíodh láithreacha túir agus codanna inar dócha go mbeidh teascadh crann ag teastáil.
- Sa chás nárbh fhéidir crannteorainneacha a rochtain ná amharc orthu, rinneadh athbhreithniú ar léarscáiliú GIS ar chrannteorainneacha móra/fásta chun sainaitheint a dhéanamh ar chrannteorainneacha an-fhásta mar a moltar maolú réamhchúramach. Bhí an measúnú sin bunaithe ar aeríomhanna mionsonraithe (LiDAR san áireamh). Tríd sin, d'fhéadfaí sainaitheint a dhéanamh ar chrannteorainneacha níos fásta atá comhsheasmhach le suíomhanna féideartha fara ialtóg.
- Go mall i samhradh agus i bhfómhar na bliana 2013 agus i samhradh na bliana 2014, rinneadh suirbhéanna luí na gréine agus oíche ar ghníomhaíochtaí ialtóg ag gach trasbhealach bóthair den ailíniú trí úsáid a bhaint as brathadóir ialtóg i mód déach (heitridín agus roinnt mhinicíochta). Tríd an ngléas sin, bhíothas ábalta aimsiú a dhéanamh ar láithreach ialtóg, ar fhianaise ar fharáí mar gheall ar ialtóga ag teacht i láthair um luí na gréine agus ar fharáí ceoil, ar chomhghrúpaí gnáthóige agus ar an líonmhaireacht choibhneasta. Sainaitníodh ialtóga trína nglanna ultrasonacha agus trí bhreathnuithe iompraíochta agus eitilte. Tugadh faoin suirbhé ar ialtóga ó luí na gréine go dorchadas agus isteach san oíche. Ba éard a bhí i gceist sa suirbhé ná spotsuirbhéanna (idir 5 agus 10 nóiméad ar fad de ghnáth) ag gach trasbhealach bóthair trí dhíriú ar chrannteorainneacha fásta. Anuas air sin, tugadh faoi shuirbhé tiomána thart ag na trasbhealaí bóthair uile agus eatarthu siúd, bunaithe ar an mbrath agus ar an luas gluaisteáin arna mhionsronrú a leagtar amach in Roche *et al.* (2012). Rinneadh suirbhé ar na haibhneacha agus ar na lochanna uile cóngarach don ailíniú a bheartaítear.

77 D'éascaigh na suirbhéanna ar ialtóga ar tugadh fúthu na nithe seo a leanas:

- Aon fhianaise ar fharáí ialtóg a shocrú (chun tacú le measúnú súl);
- Príomhghnáthóga mar a dtagann ialtóga i dteannta a chéile a dheimhniú e.g. fála sceach fásta arda;
- Na speicis ialtóg i láthair sa limistéar a shainaithint;
- Sainaithint a dhéanamh ar chrannteorainneacha / limistéir choillearnaí duillsiltí fásta mar a moltar maolú réamhchúramach; agus
- Ba le torthaí ón suirbhé a rinneadh ar fhoshampla mór de ghnáthóga féideartha fiara ialtóg (crannteorainneacha/ fála sceach ag trasbhealaí bóthair) a soláthraíodh sonraí ar an dóchúlacht go mbeadh fiaraí ialtóg i láthair i gcrainn ar fud an bhealaigh ar fad.

6.2.4.4 Iascaigh agus Éiceolaíocht Uisceach

- 78 Seachnóidh an fhorbairt a bheartaítear gnáthóga locháin agus locha. Beidh roinnt sruthanna faoin bhforbairt a bheartaítear. Tugadh faoi shuirbhéanna amhairc ar na sruthchúrsaí sin i gcóngar an ailínithe. Taifeadadh saintréithe sruthchúrsaí, lena n-áirítear fásra cois bruaigh, foshraith agus ráta sreafa. Rinneadh measúnú ar oiriúnacht na gnáthóige do speicis uisceacha a bhfuil imní caomhnaithe ina dtaobh (e.g. gliomach fionnuisce agus salmainidí). Rinneadh gach sruthchúrsa a léarscáiliú de réir Fossitt (2000).
- 79 Ós rud é go seachnaítear tionchar díreach ar shruthanna agus ar aibhneacha, measadh nach mbeadh aon sampláil sruthaithe ag teastáil.
- 80 Níl túir suite feadh criosanna bruachánacha sruthchúrsaí ná istigh iontu. Ina leith sin, seachnaítear an fhéidearthacht a bhaineann le tionchar díreach ar shruthchúrsaí agus ar speicis faoi chosaint lena mbaineann.
- 81 Chun tuilleadh faisnéise a fháil faoi chosaint cháilíocht an uisce agus faoin gcur chuige um thionchar ar iascaigh bhainteacha agus ar éiceolaíocht uisceach a íoslaghdú, feic **Caibidil 8** den Imleabhar seo den EIS.

6.2.4.4.1 Fána Eile

- 82 Speicis faoi chosaint an Achta um Fhiadhúlra (1976 agus 2000 arna leasú) iad an Frog (*Rana temporaria*), an tEarc Sléibhe (*Triturus vulgaris*) agus an tEarc Luachra (*Lacerta vivipara*), agus tá siad le fáil go fairsing in Éirinn. Tá seans maith go bhfuil gach ceann de na speicis sin le fáil laistigh den CMSA. Cuireann linnte, locháin, díoga draenála agus féarthailte fliucha gnáthóg oiriúnach ar fáil d'amfaibiaigh sa limistéar. Faightear an t-earc luachra i ngnáthóga a n-oireann dó, fearacht bruach tirim, tailte fraoigh agus portach. Tugadh cuntas ar na speicis agus ar na

gnáthóga a d'fhéadfadh a bheith ina ngnáthóg póraithe ag na speicis seo dá mba rud é go bhfacthas iad.

- 83 D'fhéadfadh speicis eile macasamhail an Fhritleáin Réisc (*Euphydryas aurinia*) bheith sa CMSA. Rinneadh iarrachtaí teacht ar chomharthaí an speicis sin le linn suirbhéanna allamuigh bunaithe ar mhodhanna Gníomhaireacht Chomhshaoil Thuaisceart Éireann (NIEA) (2011).
- 84 Agus aird á tabhairt ar éiceolaíocht an CMSA i dteannta shaintréithe na forbartha a bheartaítear, measadh nár ghá tabhairt faoi shuirbhéanna allamuigh ar ghrúpaí fána níos sainfheidhmí amhail fungais, inveirteabraigh agus leamhain.

6.2.5 Meastóireacht ar Shuntasacht na hÉiceolaíochta

- 85 Feidhm chomhcheangailte aon tionchair réamh-mheasta ar leith is ea luach na gné lena mbaineann (a tábhacht ó thaobh na héiceolaíochta de), chineál an tionchair agus mhéid an tionchair. Tá sé riachtanach, dá bhrí sin, cinneadh a dhéanamh ar luach na ngnéithe éiceolaíochta laistigh den CMSA d'fhonn suntasacht agus méid an tionchair fhéideartha a mheasúnú.
- 86 Tá an modh chun suntasacht éiceolaíochta a mheasúnú a úsáideadh sa staidéar bunaithe ar chur chuige caighdeánach ar fhorbair an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (2009b) é sa Mheasúnú Éiceolaíochta ar Scéimeanna Náisiúnta Bóithre agus glacadh é lena úsáid i dtionscadail tarchuir leictreachais (EirGrid, 2012). Baineadh úsáid as na torthaí ar na suirbhéanna ar fhoinsí agus ar na suirbhéanna allamuigh chun measúnú a dhéanamh ar shuntasacht na suíomhanna éiceolaíochta sainaitheanta atá lonnaithe sa CMSA ar scála tábhachta. Ba é seo raon an scála: idirnáisiúnta (A) - náisiúnta (B) - tábhacht chontae (C) - tábhacht áitiúil, luach ard (D) - tábhacht áitiúil, luach íseal (E). Na gnéithe sin ar sainaitheadh go mbaineann tábhacht áitiúil ard nó níos mó ná sin leo, luaitear go sonrath sa mheasúnú éiceolaíochta gur 'Príomhghabhadóirí Éiceolaíochta' iad agus breithniú á dhéanamh ar an bhféidearthacht a bhaineann le tionchar suntasach agus ar an ngá ina dhiaidh sin le maolú iomchuí. Baineadh úsáid as na critéir a léirítear i **dTábla 6.2** chun meas a dhéanamh ar luach éiceolaíochta sa CMSA. De bhreis ar na critéir a liostaítear i **dTábla 6.2**, breithnítear tosca eile freisin sa mheasúnú ar ghnáthóga agus ar speicis, amhail luach féideartha éiceolaíochta, luachanna tánaisteacha tacaíochta mar a bhféadfadh gnáthóga feidhm thánaisteach éiceolaíochta a chomhlíonadh, agus luachanna sóisialta a bhaineann le gné éiceolaíochta, ar nós luach oideachasúil, caitheamh aimsire agus eacnamaíoch.
- 87 Rinneadh measúnú ar ghnáthóga agus ar speicis ar leith (nach de chuid suíomhanna iad) a sainaitheadh, bunaithe ar stádas cosanta agus, i gcás gnáthóga ar leith, sainaitheann iad má tá féidearthacht ann go mbaineann ardluach áitiúil éiceolaíochta leo.

- 88 Achoimríodh gnáthóga fáлта sceach agus crannteorainneacha aonair ag láithreacha túir isteach i gceann amháin de thrí chatagóir mheasúnaithe (ard, measartha nó íseal) a bhí bunaithe den chuid ba mhó ar *Ecological Criteria for Evaluation of Hedgerows (Critéir Éiceolaíochta maidir le Fáлта Sceach a Mheas)* ón Údarás um Bóithre Náisiúnta (2006a) agus freisin trí thagairt do Smith *et. al.* (2011).
- 89 Is féidir an measúnú sin ar na fáлта sceach uile a ndearnadh suirbhé orthu a achoimriú go hachomair mar seo a leanas:
- Luach Ard – Measartha neamhchoitianta atá na fáлта sceach sin. De ghnáth, is fál sceach láidir agus sách leathan é ina bhfuil cuid mhór speiceas agus ina bhfuil speicis dhúchasacha ceannasach agus áirítear leo seanchrainn ‘lánaide’ nó sruthchúrsaí gaolmhara. De ghnáth, bíonn roinnt mhaith de speicis tháscacha flóra talún coillearnaí iontu. Is é is dóichí go bhfuil suíomhanna póraithe mamach faoi chosaint (e.g. ialtóga, broic, madraí uisce) i láthair. De ghnáth, is seanghnáthóga coillearnaí líní leathnádúrtha iad na fáлта sceach sin agus tá an-chuid díobh bainteach le seanteorainneacha baile fearainn. Tá sruthanna ag roinnt mhaith díobh.
 - Luach Measartha – Is iad na fáлта sceach sin na gnáthfhálta sceach atá coitianta i dtírdhreach na hÉireann, arna mbainistiú ar bhonn éagsúil de réir na gcritéar riachtanach (feic NRA 2006).
 - Luach Íseal – Is iad sin na fáлта sceach is mó bainistiú de ghnáth agus tá líon measartha íseal speiceas iontu. Tá gortchiseal ró-innilte ag roinnt mhaith díobh agus tá idir éagsúlacht íseal agus éagsúlacht mheasartha acu ó thaobh speicis adhmaid de. Fáлта sceach iarmharacha a bheidh i roinnt mhaith de na fáлта sceach sin. Is measartha coitianta atá an cineál sin fál sceach freisin.

Tábla 6.2: Critéir a úsáidtear chun Tábhacht Éiceolaíochta na Láithreán a Mheasúnú

An Scéim um Measúnacht Éiceolaíochta (An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, 2009b)
<p>Tábhacht Idirnáisiúnta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ‘Láithreán Eorpach’ lena n-áirítear Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta is iarrthóir (cSAC) nó Limistéar faoi Chosaint Speisialta (SPA). • Láithreán a chomhlíonann na critéir lena shainiú mar ‘Láithreán Eorpach’ (feic larscríbhinn III den Treoir maidir le Gnáthóga, arna leasú). • Gnéithe atá riachtanach chun comhleanúnachas Líonra Natura 2000 a choinneáil. • Láithreán a chuimsíonn ‘na samplaí is fearr’ de na cineálacha gnáthóige a liostaítear in larscríbhinn I den Treoir maidir le Gnáthóga. • Pobail chónaitheacha nó pobail a bhíonn le fáil go rialta (a mheastar a bheith tábhachtach ag an leibhéal náisiúnta) de na nithe seo a leanas: <ul style="list-style-type: none"> - Speicis éan, a liostaítear in larscríbhinn I agus/nó dá dtagraítear in Airteagal 4(2) den Treoir maidir le hÉin; agus / nó - Speicis ainmhithe agus phlandaí a liostaítear in larscríbhinn II agus / nó in larscríbhinn

An Scéim um Measúnacht Éiceolaíochta (An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, 2009b)

IV den Treoir maidir le Gnáthóga.

- Láithreán Ramsar (an Coinbhinsiún um Bogaigh a bhfuil Tábhacht Idirnáisiúnta leo go háirithe mar Ghnáthóg d'Éin Uisce, 1971).
- Láithreán Oidhreacht Domhanda (an Coinbhinsiún maidir leis an Oidhreacht Dhomhanda Nádúrtha agus Chultúrtha a Chosaint, 1972).
- An Tearmann Bithsféir (Clár EOECA maidir leis an Duine agus an mBithsféir).
- Láithreán ina bhfuil pobail shuntasacha speiceas faoi Choinbhinsiún Bonn (an Coinbhinsiún maidir le Caomhnú Speicis Imirceacha Ainmhithe Fiáine, 1979).
- Láithreán ina bhfuil pobail shuntasacha faoi Choinbhinsiún Bheirn (an Coinbhinsiún maidir le Caomhnú Fhiadhúlra agus Ghnáthóga Nádúrtha na hEorpa, 1979).
- Tearmann Bithghiniteach faoi Chomhairle na hEorpa.
- Láithreán Dioplóma Eorpaigh faoi Chomhairle na hEorpa.
- Uisce Salmainide atá ainmnithe faoi bhun Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Cáilíocht Uiscí Salmainide), 1988 (I.R. Uimh. 293 de 1988).

Tábhacht Náisiúnta:

- Láithreán atá sainithe nó beartaithe mar Limistéar Oidhreacht Nádúrtha (NHA).
- Anaclann Reachtuil Dúlra.
- Tearmann do Fhlóra agus Fána a chosnaítear faoi na hAchtanna um Fhiadhúlra.
- Páirc Náisiúnta.
- Láithreán neamhshainithe a chomhlíonann na critéir lena shainiú mar Limistéar Oidhreacht Nádúrtha (NHA); Anaclann Reachtuil Dúlra; Tearmann do Fhlóra agus Fána a chosnaítear faoi na hAchtanna um Fhiadhúlra; agus / nó Páirc Náisiúnta.
- Pobail chónaitheacha nó pobail a bhíonn le fáil go rialta (a mheastar a bheith tábhachtach ag an leibhéal náisiúnta) de na nithe seo a leanas:
 - Speicis a chosnaítear faoi na hAchtanna um Fhiadhúlra; agus / nó
 - Speicis a liostaítear ar an liosta Sonraí Dearga lena mbaineann.
- Láithreán a chuimsíonn 'limistéir inmharthana' de na cineálacha gnáthóige a liostaítear in Iarscríbhinn I den Treoir maidir le Gnáthóga.

Tábhacht Chontae:

- Limistéar Taitneamhachta Speisialta.
- Limistéar faoi réir Ordú Buanchoimeáda Crann.
- Limistéar Ardtaitneamhachta, nó a chomhlíonann, a shainítear faoin bplean forbartha contae.
- Pobail chónaitheacha nó pobail a bhíonn le fáil go rialta (a mheastar a bheith tábhachtach ag an leibhéal Contae) de na nithe seo a leanas:
 - Speicis éan, a liostaítear in Iarscríbhinn I agus / nó dá dtagraítear in Airteagal 4(2) den Treoir maidir le hÉin;
 - Speicis ainmhithe agus phlandaí a liostaítear in Iarscríbhinn II agus / nó in Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga.
- Speicis a chosnaítear faoi na hAchtanna um Fhiadhúlra.
- Speicis a liostaítear ar an liosta Sonraí Dearga lena mbaineann.
- Láithreán a chuimsíonn limistéar nó limistéir de na cineálacha gnáthóige a liostaítear in Iarscríbhinn I den Treoir maidir le Gnáthóga nach gcomhlíonann na critéir lena mheas go mbaineann tábhacht Idirnáisiúnta nó tábhacht Náisiúnta leis.
- Pobail de speicis lena mbaineann tábhacht chontae, nó limistéir inmharthana a chuimsíonn gnáthóga leathnádúrtha nó gnéithe oidhreacht nádúrtha a shainiúntar sa leagan Náisiúnta

An Scéim um Measúnacht Éiceolaíochta (An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, 2009b)
<p>nó Áitiúil den Phlean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta, más rud é gur cuireadh i dtoll a chéile é.</p> <ul style="list-style-type: none"> Láithreáin a chuimsíonn cineálacha gnáthóige leathnádúrtha lena mbaineann bithéagsúlacht ard i gcomhthéacs contae agus cuid mhór nádúrthachta, nó pobail mhóra de speicis atá neamhchoitianta sa chontae. Láithreáin a chuimsíonn gnáthóga agus speicis atá neamhchoitianta nó a bhfuil laghdú ag teacht orthu ag leibhéal náisiúnta ó thaobh cáilíochta nó méid de.
<p>Tábhacht Áitiúil (luach ard):</p> <ul style="list-style-type: none"> Pobail de speicis tosaíochta lena mbaineann tábhacht áitiúil nó gnáthóga nó gnéithe oidhreacht nádúrtha a shainaithnítear sa Phlean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta Áitiúil, más rud é gur cuireadh i dtoll a chéile é. Pobail chónaitheacha nó pobail a bhíonn le fáil go rialta (a mheastar a bheith tábhachtach ag an leibhéal Áitiúil) de na nithe seo a leanas: <ul style="list-style-type: none"> Speicis éan, a liostaítear in Iarscríbhinn I agus / nó dá dtagraítear in Airteagal 4(2) den Treoir maidir le hÉin; Speicis ainmhithe agus phlandaí a liostaítear in Iarscríbhinn II agus / nó in Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga; Speicis a chosnaítear faoi na hAchtanna um Fhiadhúlra. Speicis a liostaítear ar an liosta Sonraí Dearga lena mbaineann. Láithreáin a chuimsíonn cineálacha gnáthóige leathnádúrtha lena mbaineann cuid mhór bithéagsúlachta i gcomhthéacs áitiúil agus cuid mhór nádúrthachta, nó pobail de speicis atá neamhchoitianta sa dúiche; agus Láithreáin nó gnéithe a chuimsíonn gnáthóga coitianta nó a bhfuil luach íseal ag baint leo, lena n-áirítear speicis nádúraithe atá riachtanach dá ainneoin sin chun naisc agus conairí éiceolaíochta a choinneáil idir gnéithe lena mbaineann luach ard éiceolaíochta.
<p>Tábhacht Áitiúil (luach íseal):</p> <ul style="list-style-type: none"> Láithreáin a chuimsíonn limistéir bheaga de ghnáthóga leathnádúrtha a bhfuil tábhacht ag baint leo maidir le fiadhúlra; agus Láithreáin nó gnéithe a chuimsíonn speicis neamhdhúchasacha a bhfuil tábhacht ag baint leo chun naisc ghnáthóige a choinneáil.

[Foinse: Guidelines for Assessment of Ecological Impacts of National Road Schemes (*Treoirlínte um Measúnú ar an Tionchar ar an Éiceolaíocht ag Scéimeanna Bóithre Náisiúnta*) (2009)]

cSAC = Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta is iarrthóir, SPA = Limistéar faoi Chosaint Speisialta, NHA = Limistéar Oidhreacht Nádúrtha

BAP = Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta (foilsíodh iad sin i leith roinnt mhaith limistéir údaráis áitiúil)

6.2.6 Measúnú ar an Tionchar agus Suntasacht an Tionchair

90 Tá an measúnú ar an tionchar bunaithe den chuid is mó ar an treoir a thugann an Institiúid um Bainistíocht Chomhshaoil agus Éiceolaíochta (imshaoilEEM) san fhoilseachán *Guidelines for Ecological Impact Assessment (Treoirlínte um Measúnacht Tionchair Éiceolaíochta)* (2006) agus trí bhreathnú a dhéanamh ar an treoir náisiúnta a chuirtear ar fáil anseo: EirGrid (2012), an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (2009b) agus an EPA (2002). Déantar tionchar a phlé agus a mheasúnú i ndáil le cineál tionchair (tionchar dearfach, neodrach nó diúltach), saintréith agus íogaireacht na gné lena mbaineann, méid, fad ama, inaisathraitheacht, uainiú agus minicíocht.

- 91 Léirítear na critéir a úsáidfeadh le haghaidh cur síos agus measúnú a dhéanamh ar chineál an tionchair agus ar mhéid an tionchair i d**Táblaí 6.3** agus **6.4**.

Tábla 6.3: Critéir a Úsáidtear sa Mheasúnacht Tionchair Éiceolaíochta

<p>Dearfach nó Diúltach:</p> <p>An dóigh don tionchar bheith dearfach nó diúltach? Iarrtar sa bheartas idirnáisiúnta agus náisiúnta anois go soláthraíonn tionscadail torthaí dearfacha ar son bithéagsúlachta.</p>
<p>Saintréith:</p> <p>Baineann tábhacht leis an gcineál gnáthóige (e.g. coillearnach nádúrtha nó an-athraithe; aibí nó nuabhunaithe, fliuch nó tirim) agus le cáilíocht an láithreáin (e.g. bratphortach gníomhach neamhdhamáistithe).</p>
<p>Tábhacht:</p> <p>Sonraigh cé acu atá nó nach bhfuil sainiúchán ag láithreán, amhail SAC nó NHA, nó a chuimsíonn nó nach gcuimsíonn sé gnáthóg liostaithe (larscríbhinn I). Is féidir rátáil a shannadh don luach éiceolaíochta a bhaineann le suíomh trí scéim mheasúnachta a úsáid (e.g. rátáiltear go mbaineann luach ard agus tábhacht áitiúil le limistéir neamhshainithe de choillearnach leathanduilleach leathnádúrtha de ghnáth).</p>
<p>Iogaireacht:</p> <p>Sonraigh athruithe a dhéanadh mórathrú ar an tsaintréith atá ag gné den chomhshaol (e.g. athruithe ar hidreolaíocht coillearnaí mar gur ullmhaíodh rianta rochtana).</p>
<p>Méid agus réim:</p> <p>Is féidir nach mbeidh tionchar ag scéim ach ar chuid bheag de shuíomh ach ba cheart achar na gnáthóige (i heicteáir) ar a bhfuil tionchar sa láthair sin a thabhairt i gcomhthéacs achar iomlán na gnáthóige den chineál sin atá ar fáil (e.g. 1 ha de choillearnach, arb ionann é agus 30 ha san iomlán).</p>
<p>Fad Ama:</p> <p>Sonraigh an fad ama a mheastar go mairfidh an tionchar sula ndéanfar na gnáthóga agus / nó na speicis ar a raibh tionchar a athshaothrú nó a atreisiú.</p> <p>D'fhéadfadh fad ama gníomhaíochta bheith éagsúil ó fhad ama an tionchair iarmhartaigh a raibh an ghníomhaíocht ina cúis leis (e.g. d'fhéadfadh gníomhaíochtaí gearrthéarmacha tógála suaithheadh a dhéanamh ar éin le linn shéasúr an ghoir ach d'fhéadfadh tionchar níos fadtéarmaí teacht aníos mar gur theip orthu atáirgeadh sa limistéar suaite le linn an tséasúir sin). Úsáideadh amscálaí na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil (2002) mar seo a leanas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sealadach (0-1 bhliain) • Gearrthéarmach (1-7 mbliana) • Meántéarmach (7-15 bliana) • Fadtéarmach (15-60 bliain) • Buan (60+ bliain)
<p>Inaisathraitheacht:</p> <p>Sainithin cé acu is buan (neamh-inaisathraithe) nó sealadach (inaisathraithe – le maolú nó gan é) atá tionchar éiceolaíochta.</p>
<p>Uainiú agus Minicíocht:</p> <p>Is féidir nach mbeidh roinnt athruithe ina gcúis le tionchar ach sa chás go gcomhtharlaíonn siad le céimeanna beatha nó séasúir atá ríthábhachtach (mar shampla, séasúr neadaithe na n-éan). Is féidir é sin a sheachaint trí na gníomhaíochtaí ábhartha a sceidealú go cúramach.</p>

(Foinse: IEEM (2006); EPA (2002))

Tábla 6.4: Critéir le haghaidh Méid an Tionchair a Mheasúnú

Méid an tionchair	Sainmhíniú
Gan Athrú:	Gan aon athrú suntasach ar éiceolaíocht na gné lena mbaineann.
Tionchar Substantiúil:	Tionchar is féidir a thomhas ach nach bhfuil iarmhairtí feiceálacha aige
Miontionchar:	Athrú ar éiceolaíocht an láithreáin lena mbaineann ag a bhfuil iarmhairtí suntasacha éiceolaíochta lasmuigh de teorainn na forbartha, ach ní mheastar go bhfuil tionchar suntasach ag na hiarmhairtí sin ar dháileadh ná ar líon na speiceas nó na ngnáthóg a mbaineann tábhacht chaomhantais leo.
Tionchar Measartha:	Athrú ar éiceolaíocht an láithreáin lena mbaineann ag a bhfuil iarmhairtí suntasacha éiceolaíochta lasmuigh de teorainn na forbartha. Meastar go bhfuil tionchar suntasach ag na hiarmhairtí sin ar dháileadh nó ar líon na speiceas nó na ngnáthóg a mbaineann tábhacht chaomhantais leo.
Tionchar Substantiúil:	Athrú ar éiceolaíocht an láithreáin lena mbaineann ag a bhfuil iarmhairtí suntasacha éiceolaíochta lasmuigh de teorainn na forbartha. Meastar go bhfuil tionchar suntasach ag na hiarmhairtí sin ar na speicis nó na ngnáthóga a mbaineann tábhacht ard chaomhantais leo agus go bhféadfadh siad tionchar a bheith acu ar inmharthanacht fhoriomlán na speiceas nó na ngnáthóg sin sa mhórlimistéar.
Tionchar Mór:	Athrú ar éiceolaíocht an láithreáin lena mbaineann ag a bhfuil iarmhairtí suntasacha éiceolaíochta lasmuigh de teorainn na forbartha. Meastar na hiarmhairtí sin a bheith den chineál go bhfuil inmharthanacht fhoriomlán na speiceas nó na ngnáthóg lena mbaineann tábhacht ard chaomhantais sa mhórlimistéar faoi bhagairt mhór (tionchar diúltach) nó gur dócha go mbeidh méadú suntasach uirthi dá mbarr (tionchar dearfach).

(Foinsí: Gittings (1998); EPA (2002))

- 92 Mionsonraítear measúnú ar leith ar an nós imeachta um thionchar go sonrath le haghaidh rioscaí imbhualite d'Ealaí Glóracha. Tá an measúnú níos baintí le speicis éan. Tá sé bunaithe ar íogaireacht na bpobal agus ar mhéid an tionchair fhéideartha, mar a leagtar amach thíos i dTábla 6.5. Maidir le méid an tionchair fhéideartha, breithnítear an fhorbairt a bheartaítear i gcomhthéacs thorthaí na suirbhéanna agus an tionchair dhóchúil a thioctfaidh as forbairt den chineál sin, bunaithe ar an bhfaisnéis atá ann cheana agus ar fhianaise ar chómhaireachtáil.
- 93 Leanann an cur chuige sin gnáthchritéir mheasúnachta atá bunaithe ar Percival (2003) agus trí bhreithniú a dhéanamh ar NRA (2009) freisin. Cinntear íogaireacht agus méid (an tionchair) bunaithe ar na nithe seo a leanas:
- Faisnéis a bailíodh ar feadh seacht mbliana go dtí seo faoi dháileadh éan geimhrithe, faoi chomhchruinnithe aitheanta éan geimhrithe, faoi thábhacht na gcomhchruinnithe sin agus faoi na suirbhéanna ar línte eiltite ar tugadh fúthu;
 - Staidéar ar fhoinsí faisnéise / athbhreithniú ar fhoilseacháin maidir le tionchar féideartha agus roinnt cur chuige um maolú; agus

- Fianaise ar thionchar iarbhír trí staidéir leanúnacha/ bhreathnuithe leanúnacha a dhéanann suirbhéirí.

Tábla 6.5: Critéir le haghaidh an Tionchar ar Speicis Éan a mheasúnú

Comhpháirteanna	Sainmhíniú
Toisc Íogaireachta	<p>AN-ARD: Speicis atá mar spéis luaite na SPAnna agus limistéir eile chaomhnú an dúlra a chosnaítear go reachtúil. Ciallaíonn ‘luaite’ sa chás sin go luaitear iad sa téacs lua i gcomhair an láithreáin mar speiceas a sainítear an láithreán ina leith.</p> <p>ARD: Speicis a chuireann le hiomláine an SPA ach nach luaitear mar speicis a sainítear an láithreán ina leith. Speicis atá íogair ó thaobh na héiceolaíochta de, lena n-áirítear na speicis seo a leanas: lómaí, scótar, cromán na gcearc, iolar fíréan, falaróp píbdhearg, geabhróg rósach agus cág cosdearg. Speicis i láthair i líonta lena mbaineann tábhacht náisiúnta (>1% de líon na hÉireann).</p> <p>MEÁNACH: Speicis ar larscríbhinn 1 den Treoir maidir le hÉin ón Aontas Eorpach, Speicis i láthair i líonta lena mbaineann tábhacht réigiúnach (>1% den líon réigiúnach [contae]), speicis eile ar an liosta dearg um Éin i mBaol de chuid Chairde Éanlaith Éireann.</p> <p>ÍSEAL: Aon speicis eile lena mbaineann tábhacht chaomhnaithe, lena n-áirítear speicis ar an liosta ómrach um Éin i mBaol de chuid Chairde Éanlaith Éireann nach gclúdaítear thuas.</p>
Méid an Tionchair Fhéideartha	<p>AN-MHÓR: Cailteanas iomlán eochairghnéithe na dtosca bonnlíne nó athrú an-mhór orthu sin, a fhágann go mbeidh athrú bunúsach ar an tsaintréith / ar an gcomhdhéanamh / ar na tréithe tar éis forbartha agus gur féidir iad a chailleadh ar fad ón láithreán. Treoir: tá < 20% den phobal nó den ghnáthóg ann fós.</p> <p>MÓR: Cailteanas mór eochairghnéithe na dtosca bonnlíne (roimh an bhforbairt) nó athrú mór orthu sin, a fhágann go mbeidh athrú bunúsach ar an tsaintréith/ ar an gcomhdhéanamh/ ar na tréithe tar éis forbartha. Treoir: Cailtear 20-80% den phobal nó den ghnáthóg.</p> <p>MEÁNACH: Cailteanas ceann amháin nó níos mó ná ceann amháin d’eochairghnéithe na dtosca bonnlíne nó athrú air / orthu sin, a fhágann go mbeidh athrú páirteach ar an tsaintréith / ar an gcomhdhéanamh / ar na tréithe bonnlíne tar éis forbartha. Treoir: Cailtear 5-20% den phobal nó den ghnáthóg.</p> <p>BEAG: Mionathrú amach ó thosca bonnlíne. Is suntasach a bheidh aon athrú a thagann as an gcaillteanas / mionathrú ach beidh saintréith / comhdhéanamh / tréithe bunúsacha na toisce bonnlíne cosúil le himthosca nó patrúin roimh an bhforbairt. Treoir: Cailtear 1-5% den phobal nó den ghnáthóg.</p> <p>DIOMAIBHSEACH: Athrú an-bheag ar an toisc bhonnlíne. Is ar éigean is féidir an t-athrú a aithint, cosúil leis an gcás ‘gan athrú’. Treoir: Cailtear < 1% den phobal nó den ghnáthóg.</p>

94 Tugtar na breithnithe ar mhéid agus ar íogaireacht le chéile d’fhonn ‘suntasacht an tionchair fhéideartha’ a chinneadh. Baintear é sin amach trí thrastháblú a dhéanamh ar mhéid an tionchair agus ar an íogaireacht, ach úsáid a bhaint as **Tábla 6.6**, chun réamh-mheas ar shuntasacht gach tionchair fhéideartha ar speicis éan a thabhairt.

Tábla 6.6: Maitrís Suntasachta: Méid agus Íogaireacht a Chur le Chéile chun Leibhéal Suntasachta an Tionchair Fhéideartha ar Speicis Éan a Mheasúnú

ÍOGAIREACHT (→)	An-Mhór	Mór	Meánach	Íseal
MÉID AN TIONCHAIR (↓)				
An-Mhór	An-mhór	An-mhór	Mór	Meánach
Mór	An-mhór	An-mhór	Meánach	Beag
Meánach	An-mhór	Mór	Beag	An-íseal
Beag	Meánach	Beag	Beag	An-íseal
Diomaibhseach	Beag	An-íseal	An-íseal	An-íseal

95 Is éard atá sa mhéid seo a leanas ná cur síos achomair ar gach catagóir lena mbaineann tábhacht, mar a leagtar amach i d**Tábla 6.6**:

- Níor cheart imní a bheith faoi shuntasacht **an-íseal** agus shuntasacht **íseal** de ghnáth agus níl aon ghá le tuilleadh maolaithe;
- Léiríonn suntasacht **mheánach** tionchar a d'fhéadfadh bheith suntasach a bhfuil measúnú cúramach aonair ag teastáil uaidh. Féadann sé bheith ar scála a bhféadfar é a réiteach má dhéantar dearadh athbhreithnithe nó maolú iomchuí; agus
- Léiríonn suntasacht **an-ard** agus suntasacht **ard** tionchar an-suntasach ar phobail éan.

6.2.7 Measúnú Oiriúnachta

96 Ceanglaítear le hAirteagal 6(3) den Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach nach mór d'údarás áitiúil 'Measúnú Oiriúnachta' (AA) a dhéanamh sa chás gur dóigh do phlean nó do thionscadal tionchar suntasach a bheith aige ar Láithreán Eorpach sainithe (ar a dtugtar láithreán Natura 2000 de ghnáth). In Éirinn, áirítear le Láithreáin Eorpacha Limistéir faoi Chaomhnú Speisialta is iarrthóirí (cSACanna) agus Limistéir faoi Chosaint Speisialta (SPAnna).

97 Déantar cur chun cinn i dtreoir mhodheolaíoch an Choimisiúin Eorpaigh (2002) ar phróiseas ceithre chéim maidir le tabhairt faoi Mheasúnú Oiriúnachta. Cinneann an toradh ar gach céim i ndiaidh a chéile cé acu atá céim bhreise sa phróiseas ag teastáil nó nach bhfuil. Tugtar 'Scagthástáil' ar an gcéad chéim, agus tugtar fúithi chun aimsiú a dhéanamh ar an bhféidearthacht a bhaineann le tionchar suntasach ón bplean nó ón tionscadal, bíodh sé ina aonar nó i dteannta pleananna nó tionscadail eile agus láithreáin Eorpacha. Cinneann an toradh cé acu is gá nó nach gá tabhairt faoi Mheasúnú Oiriúnachta níos mine (Céim 2) agus

ullmhú a dhéanamh ar Ráiteas Tionchair Natura (NIS) sa chás go meastar go mbaineann suntasacht le tionchar féideartha. Is ar an údarás inniúil (nó údarás toilithe) atá an fhreagracht as an Measúnú Oiriúnachta a dhéanamh.

- 98 I gcás na forbartha a bheartaítear (MSA agus CSMA), cuireadh NIS i dtoll a chéile (feic **Imleabhar 5** de na cáipéisí iarratais) mar nach bhféadfaí a chinntiú trí thástáil a dhéanamh nach mbeadh tionchar suntasach féideartha ar dhá láithreán Eorpacha (cSAC na Bóinne agus na hAbhann Duibhe agus SPA na Bóinne agus na hAbhann Duibhe).
- 99 Tar éis breithniú a dhéanamh ar an tsaincheist um Thástáil Chéim 1 (le haghaidh Measúnacht Oiriúnachta) gan tagairt do bhearta maolaithe, ba cheart bearta maolaithe a thástáil agus Measúnacht Oiriúnachta Chéim 2 a déanamh chun a chinntiú go bhfuil siad éifeachtach agus cumasach lena gcur chun feidhme. Dá bhrí sin, forbraíodh sraith bearta maolaithe chun a chinntiú nach mbeadh drochthionchar ag an bhforbairt a bheartaítear ar iomláine na láithreán Eorpach lena mbaineann. Leagtar na bearta sin amach i Ráiteas Tionchair Natura lenar thángthas ar an gconclúid nach gcuirfí leasanna caomhantais na láithreán Eorpach lena mbaineann i gcontúirt agus nach mbeadh aon drochthionchar ag an bhforbairt ar iomláine na láithreán ábhartha.

6.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

- 100 Tá an tionchar féideartha ar fhlóra agus fána sa CMSA le sonrú le linn chéim na tógála agus le linn na céime oibríche araon. Cuirtear sonraí faoin tionchar féideartha san áireamh i **Rannán 6.5**. Tríd is tríd, réamh-mheastar go mairfidh an clár tógála thart ar thrí bliana. Is éard atá san fhorbairt a bheartaítear tógáil na dtúr mar shuíomhanna aonair a mbeidh fad tuairim is 340 m eatarthu ar an meán. Go ginearálta, féadfar na céimeanna tógála a bhriseadh síos mar seo a leanas: oibreacha chun an suíomh a réiteach lena n-áirítear rianta rochtana sealadacha a leagan, claíocha a bhaint agus claíocha sealadacha a chur suas nuair is gá, an clós stórála um ábhair thógála a bhunú agus a oibriú, bunsraitheanna túir a shuiteáil, túir a chur in airde, cuailí cosanta, teascadh crann, seoltóirí a shreangú, coimisiúnú na líne agus talamh a athchóiriú.
- 101 Is fiú aird ar leith a thabhairt ar na gníomhaíochtaí agus na gnéithe éiceolaíochta seo a leanas go háirithe agus an tionchar féideartha á bhreithniú:
- Céim na Tógála:
 - Caillteanas buan agus sealadach gnáthóige le linn glanadh suímh agus tógáil suímh;
 - Suaitheadh fána; agus
 - Rioscaí rith chun srutha truailithe do cháilíocht an uisce dromchla agus an screamhuisce (gabhdóirí uisceacha).

- An Chéim Oibríoch:
 - D'fhéadfadh láithreach na líne lasnairde (seoltóirí agus sreang thalmhaithe) a bheith ina riosca imbhuailte do speicis íogaire éin; agus
 - Gníomhaíochtaí leanúnacha cothabhála.

6.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

102 Sa rannán seo, déantar cur síos ar an staid éiceolaíochta atá ann faoi láthair sa CMSA.

6.4.1 Limistéir Chaomhantais Shainithe

103 Taispeántar láthair na suíomhanna sainithe uile laistigh de 30 km ón ailíniú i bhFíor 6.1 **d'Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS. Úsáidtear crios maolánach fairsing atá 30 km ar fad chun a chinntiú go ndéantar breithniú iomchuí ar na suíomhanna go léir a d'fhéadfadh bheith bainteach leis an bhforbairt. Ar na suíomhanna a mhionsonraítear tá cSACanna, SPAnna d'éin, NHAnna, pNHA agus Limistéir Sainspéis Eolaíochta (ASSInna) (limistéir a n-aithnítear go mbaineann tábhacht chaomhantais náisiúnta leo i dTuaisceart Éireann) agus Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (atá neamhshainithe ach a bheartaítear) atá lonnaithe ar fud an tírdhreacha mhóir.

104 Léirítear tuilleadh sonraí faoi na suíomhanna sainithe sin laistigh de 5 km den ailíniú i d**Tábla 6.7**. Mar thoradh ar scála agus ar shaintréithe na forbartha a bheartaítear, meastar gur beag an seans go mbeadh tionchar ar shuíomhanna atá suite níos faide ná 5 km ón ailíniú. Mar sin féin, déantar breithniú cuí ar dhá shuíomh lasmuigh den gha 5 km sin mar a bhféadfadh an tionchar seo a leanas teacht aníos:

- Suíomhanna sainithe arb eol go bhfuil pobail thábhachtacha éan geimhrithe iontu; agus
- Suíomhanna uisceacha sainithe lonnaithe síos le sruth ón ailíniú.

105 Sa chás go meastar go bhféadfadh go mbeadh tionchar ar leasanna caomhantais na suíomhanna sin, cuirtear san áireamh iad i d**Tábla 6.7**, ina liostaítear na suíomhanna sainithe de réir a bhfaid ón ailíniú, ag tosú leis na suíomhanna is gaire.

106 Níl an t-ailíniú laistigh d'aon limistéir shainithe sa CMSA ná fíorchóngarach dóibh. Is é Limistéir Oidhreachta Nádúrtha beartaithe (pNHA) Loch an Easáin an láithreán sainithe is gaire. Tá sé suite thart ar 250 m ó dheas ón ailíniú. Tá lochanna agus gnáthóga bogaigh gaolmhara ar an leas caomhantais a bhaineann leis an gcuid is mó de shuíomhanna sainithe. Dá bhrí sin, bheadh siad íogair i leith gníomhaíochtaí sna dobharcheantair áitiúla. Is é cSAC Phortach Choillidh Chonnaidh, atá lonnaithe thart ar 11 km i dtreo an oirdheiscirt, an láithreán Eorpach (cSAC nó SPA) is gaire don ailíniú. Déantar measúnú mionsonraithe ar thionchar

féideartha na forbartha a bheartaítear ar láithreáin Eorpacha (cSACanna agus SPAnna) a chur i láthair sa NIS (feic **Imleabhar 5** de na cáipéisí iarratais).

Tábla 6.7: Suíomhanna Sainithe le haghaidh Chaomhnú an Dúlra laistigh de 5 km ón Ailíniú laistigh den CMSA (Cuirtear suíomhanna atá níos mó ná 5 km san áireamh i gcás go sainaithnítear bealach le haghaidh cineálacha tionchair)

Cód an tSuímh	Suíomh	Sainiúchán	Cur Síos ar an Suíomh	An Neasfhad go dtí an tAilíniú
001666	Loch an Easáin	pNHA	<p>Is é atá sa suíomh ná loch beag a shonraítear mar gheall ar a gheolaíocht bhuncharraige, ina gcuimsítear lomáin Shiolúracha a chothaíonn speicis neamhchoitianta phlandáí. Tá Giolcach (<i>Phragmites australis</i>) timpeall an locha. In áiteanna eile, tá lomáin charraige le sonrú laistigh d'fhéarach agus fásann pobail <i>Súsán</i> go mór. Rinne Foss agus Crushell suirbhé air (2007).</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.</p>	250 m (ó dheas ó Thúr 115)
001608	Loch Monalty	pNHA	<p>Loch beag méiseatrófach is ea seo, a bhfuil dlúthfhásra ard giolcarnaí agus scrobarnach scaipthe shailí timpeall air. Is é atá sa suíomh loch a bhfuil giolcacha (<i>Phragmites australis</i>) agus coillearnach fhliuch a bhfuil speicis sailí (<i>Salix</i> spp) le sonrú go mór inti mar imeall air. Is ann d'fhéarach fliuch ísealchríche in aice le cladach an locha, áit a bhfuil Feorainn (<i>Agrostis stolonifera</i>), luachair agus speicis luibheanna bogaigh an-fheiceálach. Tá easpa cothaitheach ar an suíomh mar thoradh ar chleachtas dianfheirmeoireachta (táirgeadh sadhlais agus leathadh sciodair) ar an talamh feirme seo. Ina theannta sin, tá teacht ag eallach ar an ngiolcarnach timpeall an locha, a bhfuil féarach le fáil in áiteanna in aice leis. Rinne Foss agus Crushell suirbhé air (2011).</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.</p>	470 m (soir ó thuaidh ón mBábhún Tógála)
000561	Lough Naglack	pNHA	<p>Is é atá sa suíomh seo loch mór méiseatrófach, a bhfuil coillearnach dhuillsilteach mheasctha lena ngabhann speicis flóra coillearnaí saibhre timpeall air. Tá giolcarnach agus corcach ghiolcaí le sonrú ar chladach an locha, agus giolcach (<i>Phragmites australis</i>) agus coillearnach shailí taobh thiar de.</p>	480 m (siar ó thuaidh ón mBábhún Tógála)

Cód an tSuímh	Suíomh	Sainiúchán	Cur Síos ar an Suíomh	An Neasfhad go dtí an tAilíniú
			<p>Rinne Foss agus Crushell suirbhé air (2012).</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.</p>	
ASSI182	ASSI Eanach Dhroim Cairn (pNHA Phortach Dhroim Galláin)	ASSI / pNHA	<p>Is é atá sa suíomh ná limistéar mór portaigh réitithe agus gnáthóg thánaisteach eanaigh. Ar na gnáthóga eile tá féarach fliuch, fraochmhá agus scrobarnach. Tá cáil ar an suíomh mar gheall ar éagsúlacht na speiceas snáthaidí móra atá ann (taifeadadh 14 speiceas snáthaidí móra ar an suíomh). Rinne Foss agus Crushell suirbhé air (2007).</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.</p>	600m (soir ó thuaidh ó Thúr 109)
001605	Loch Éigis	pNHA	<p>Is é atá i Loch Éigis ná loch uisce oscailte atá idir meánach agus mór ó thaobh méid de. Tá ceann den bheagán samplaí de phortach ardaithe slán le fáil cóngarach don chuid thiar thuaidh den loch a ndearna Foss agus Crushell suirbhé air (2011).</p>	600 m (soir ó Thúr 163)
001558	Loch Bhréachmaí	pNHA	<p>Tá an suíomh seo suite thart ar 7 km siar ó dheas ó Dhún an Rí. Is é atá sa suíomh ná dhá loch bheaga a bhfuil riasc fionnuisce, coillearnach fhliuch, portach réitithe agus féarach fliuch eatarthu.</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.</p>	1.3 km (ó dheas ó Thúr 236)
001268	Loch Cordoo	pNHA	<p>Is é atá i Loch Cordoo ná loch méiseatrófach a bhfuil imeall leathan Giolcaí (<i>Phragmites australis</i>) ag comhcheangal le pobal móinéir timpeall air. Éiríonn an chorcach ghiolcaí ina portach réitithe de réir mar a théitear i dtreo theorainn theas an tsuímh. Tá líobhógach lonrach (<i>Potamogeton lucens</i>) le sonrú ag an suíomh agus tá</p>	1.3 km (siar ó Thúr 132)

Cód an tSuímh	Suíomh	Sainiúchán	Cur Síos ar an Suíomh	An Neasfhad go dtí an tAilíniú
			<p>sé ina chomhartha ar uisce ar mhórán caillciam. Tá sruth le fáil ag an taobh thiar theas den suíomh. Rinne Foss agus Crushell suirbhé air (2012).</p> <p>Níl aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh sin tuilleadh.</p>	
001671	Spring Lough agus Loch Chorr Chrainn	pNHA	<p>Is é atá sa suíomh seo dhá loch chailcreacha. Is ionann an struchtúr luibheolaíochta don dá loch, áit a bhfuil fáinne Bacáin Bháin (<i>Nymphaea alba</i>) le fáil taobh istigh de chiumhais Ghiolcaí (<i>Phragmites australis</i>). Idir an dá loch, tá pobal féaraigh aigéadaigh ann trína ritheann draein, a nascann an dá loch le chéile. Timpeall ar chladaí na lochanna, tá féarach fluich, riasc fionnuisce agus scrobarnach.</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.</p>	1.3 km (ó thuaidh ón mBábhún Tógála)
ASSI183	Loch na Croise Báine	ASSI	<p>Suíomh mór éagsúil a chuimsíonn pobail éagsúla phlandaí. Is ann d'idirchrios céimseach ó uisce oscailte an locha trí raon pobail eanaigh go fraochmhá. Tá fásra eanaigh le sonrú i gclampaí beaga i measc lomáin charraigeacha agus imchuacha éadoimhne. Cothaíonn an suíomh cluichreán éagsúil inveirteabrach.</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.</p>	1.4 km (soir ó Thúr 105)
000560	Diméin Loch Feá	pNHA	<p>Is é atá i nDiméin Loch Feá ceantar fairsing coillearnaí duillsiltí measctha. Nithe suntasacha atá suite díreach ó dheas ón suíomh seo is ea dhá thurlach (gnáthóg neamhshainithe thosaíochta atá liostaithe in Iarscríbhinn 1). Rinne Foss agus Crushell suirbhé ar na turlaigh (2011).</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear</p>	2.2 km (siar ón mBábhún Tógála)

Cód an tSuímh	Suíomh	Sainiúchán	Cur Síos ar an Suíomh	An Neasfhad go dtí an tAilíniú
			an suíomh tuilleadh.	
ASSI179	Loch Straghans	ASSI	Suíomh mór éagsúil ag a bhfuil gnáthóga éagsúla bogaigh. Tá sé sainithe mar ASSI mar go bhfuil gnáthóga bogaigh ann agus mar go bhfuil sé ar mhórán pobal inveirteabrach éagsúil. Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.	2.9 km (soir ó Thúr 103)
002077	Eanach na bhFeart	pNHA	Clúdaíonn coillearnach sheascainn agus coillearnach fhliuch an chuid is mó den suíomh beag bogaigh seo. Tá cuma dhígrádaithe ar na fuarain agus ar an eanach a bhí ann roimhe seo mar thoradh ar scéim aistarraingthe uisce, ar inlónadh agus ar fhorbairt thionsclaíoch in aice leis an suíomh. Rinne Foss agus Crushell suirbhé ar an suíomh (2007). Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.	3.2 km (siar ó thuaidh ón mBábhún Tógála)
001595	Lough Bawn House Loughs	pNHA	Tá an suíomh ceangailte leis an Loch Dubh ag sruth. Tá oileán beag faoi chrainn le fáil ar an oileán. Tá Giolcach mar imeall ar an loch agus tá crainn Fearnóige agus Sailí sa timpeallacht. Is é atá sa chuid eile den suíomh ná coillearnach mheasctha agus coillearnach dhuillsilteach. Rinne Foss agus Crushell suirbhé air (2008). Suíomh lena mbaineann tábhacht áitiúil d'éin uisce is ea Loch an Bhábhúin.	3.9 km (siar ó Thúr 176)
001607	Lough Smiley	pNHA	Taispeánann an suíomh an-éagsúlacht gnáthóg atá scaipthe thar limistéar mór. Is é atá sa loch ná riasc ar snámh a bhfuil corcach ghiolcaí Shailí (<i>Salix</i>) spp. mar imeall air agus tá Coigeal na mBan Sí (<i>Typha latifolia</i>), Giolcacha (<i>Phragmites australis</i>) agus Scuab Eich Uisce (<i>Equisetum fluviatile</i>) le sonrú go mór sa limistéar máguaird. Is ann do limistéir bheaga phortaigh ardaithe ar fud an tsuímh. Rinne Foss agus Crushell suirbhé air (2007). Baineann luach leis an suíomh d'éin uisce.	5 km (soir ó Thúr 139)
004091	SPA Strabannan / Braganstown	SPA	Mar shuíomh Féaraigh, baineann tábhacht leis an SPA sin don Ghé Ghlas, dá bhfuil 35% den phobal náisiúnta le fáil laistigh den suíomh.	24 km (soir ó Thúr 230)

Cód an tSuímh	Suíomh	Sainiúchán	Cur Síos ar an Suíomh	An Neasfhad go dtí an tAilíniú
			Taifeadadh an Eala Ghlórach, an Ghé Bhánéadanach Ghraonlannach agus an Fheadóg Bhuí agus iad ag beathú ag an suíomh le linn an gheimhridh.	
000455 / 004020	cSAC / SPA Chuan Dhún Dealgan	cSAC / SPA	Cuimsíonn an cSAC gnáthóga cósta (móinéir shalainn) agus gnáthóga mara idirthaoide agus fothaoide (inbhir). Baineann tábhacht leis an SPA mar go bhfuil scataí éan uisce ann le linn an gheimhridh agus le linn tréimhsí imirce.	28 km (soir ó Thúr 200)
004049	Loch Uachtair agus lochanna lena mbaineann	SPA	Tá an SPA sainithe le haghaidh speicis éan uisce a chosaint, lena n-áirítear an Eala Ghlórach, an Foitheach Mór agus an Lacha Rua.	32 km (siar ó Thúr 86)

6.4.2 Suíomhanna Neamshainithe lena mbaineann Tábhacht Chaomhnaithe

107 Sainithníodh roinnt suíomhanna éiceolaíocha neamshainithe cóngarach don ailíniú lena mbaineann luach éagsúil éiceolaíochta le linn an staidéir ar fhoinsí. Níor breithníodh ach na suíomhanna sin atá laistigh de 1 km den ailíniú mar gheall ar a stádas neamshainithe (nach bhfuil chomh tábhachtach céanna leis na suíomhanna sainithe atá liostaithe thuas) agus ar chineál na n-oibreacha a bhaineann leis an líne lasnairde a bheartaítear, ar oibreacha neamhscriosacha iad den chuid is mó. Mar sin féin, déantar suíomhanna neamshainithe éan atá le fáil laistigh de 5 km ón ailíniú a chur san áireamh freisin. Liostaítear na suíomhanna sin agus tugtar cur síos agus measúnú gairid orthu i **dTábla 6.8**.

108 Mar achoimre, níl sé i gceist aon túir a lonnú laistigh d'aon suíomhanna neamshainithe lena mbaineann luach éiceolaíochta agus seachnaíodh formhór na suíomhanna neamshainithe go hiomlán tríd an línebhealach deiridh a roghnú go cúramach. Téann an t-ailíniú thar cúig shuíomh neamshainithe ar eol go mbaineann tábhacht éiceolaíochta leo (feic **Tábla 6.8**).

Tábla 6.8: Suíomhanna Neamshainithe lena mbaineann Luach Éiceolaíochta i gCóngar an Ailínithe laistigh den CMSA

Ainm an tSuímh	Cur Síos	Measúnú	Láthair (i gcoibhneas an ailínithe)
Portach na Coirre Léithe	Limistéar portach réitithe le pobail eanaigh athghiniúna. Rinne Foss agus Crushell suirbhé air (2008).	Tábhacht Náisiúnta	Téann an t-ailíniú a bheartaítear thar an suíomh bogaigh seo idir Túr 206 – Túr 207 ag teorainn bhaile fearainn Scallchoille agus na Coirre Léithe (Toghroinn Dhroim Chora).
Portach Ghréach Luain	Suíomh portach réitithe le héagsúlacht mhaith ina bhfuil coillearnach fhliuch sailí-fearnóige-fuinseoige agus idirsheascann (rinne Foss agus	Tábhacht chontae	60 m siar ón ailíniú ag Túr 204 i nGréach Luain Thuaidh.

Ainm an tsuímh	Cur Síos	Measúnú	Láthair (i gcoibhneas an ailínithe)
	<p>Crushell suirbhé air in 2012).</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid go bhfuil beagán fhéidearthachta go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.</p>		
Ráth Fiachrach Theas	<p>Cuimsítear sa suíomh bogaigh loch diostrófach, idirsheascann, giolcach agus seascann cíbe mór agus riasc (rinne Foss agus Crushell suirbhé air in 2011).</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.</p>	Tábhacht chontae	Tá an suíomh bogaigh thart ar 60 m ó thuaidh den ailíniú (Túr 198) ag Ráth Fiachrach.
Loch Chorr an Bhealaigh	<p>Tá limistéar forleathan eanaigh ag an suíomh seo ar an taobh ó dheas agus limistéar mór d'fhásra snámhach. (Monaghan Wetland Map 2010)/(Léarscáil de Bhogaigh Mhuineacháin 2010).</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.</p>	Tábhacht chontae	Tá an suíomh bogaigh seo thart ar 60 m siar ón ailíniú idir Túr 193 – Túr 194 ag Corr an Bhealaigh.
Loch an Bhaic	<p>Cuimsítear loch, coillearnach bhog agus coillearnach phortaigh sa suíomh bogaigh. Is beith (<i>Betula pubescens</i>) is mó atá sa choillearnach le himeall chois an locha agus saileach rua (<i>Salix cinerea</i>) sách coitianta os cionn talún. (Monaghan Wetland Map 2010)/(Léarscáil de Bhogaigh Mhuineacháin 2010); NSNW (Perrin <i>et al.</i> 2008)).</p> <p>Agus breithniú á dhéanamh ar scála agus shaintréithe na forbartha a bheartaítear mar aon le gnéithe leasa an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuil aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar diúltach ar leas</p>	Tábhacht chontae	Tá Loch an Bhaic thart ar 100 m soir ón ailíniú idir Túr 175 – Túr 176 ag Tulaigh Ghlais.

Ainm an tsuímh	Cur Síos	Measúnú	Láthair (i gcoibhneas an ailínithe)
	caomhantais an tsuímh agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh.		
Coillearnach Thulaigh Ghlais	Cuimsítear ann coillearnach dharach-beithe-cuilinn NSNW (Perrin <i>et al.</i> 2008)).	Tábhacht áitiúil (Luach Níos Airde)	Téann an t-ailíniú thar an suíomh idir Túr 171 – Túr 172 ag Tulaigh Ghlais.
Lough Nahinch (Portach an Chaisil)	Ionad bogaigh ina gcuimsítear dhá loch le gnáthóg idirsheascainn san idirspás. Tá pobail phortaigh áirithe le fáil fós i gcodanna den suíomh mar aon le scrobarnach agus coillearnach beithe (rinne Foss agus Crushell suirbhé air in 2008).	Tábhacht náisiúnta	Téann an t-ailíniú thar an gcuid ó dheas den suíomh idir Túr 117 – Túr 118 ag teorainn bhaile fearainn an Chaisil agus an Easáin.
Portach Chlár Doire	Limistéar forleathan de phortach réitithe. Cuimsítear sa taobh thiar gnáthóg eanaigh ar chaighdeán maith agus ag athghiniúint i limistéar scartha (Rinne Foss agus Crushell suirbhé air in 2012).	Tábhacht chontae	Téann an t-ailíniú thar teorainn thoir theas den bhogach seo idir Túr 127 – Túr 128 ag Clár Doire.
Féarach an Easáin	Sampla iontach d'fhéarach idir neodrach agus aigéadach le magairlíni flúirseacha (<i>Dactylorhiza fuchsii</i> agus <i>Platanthera chlorantha</i>) (rinne Foss agus Crushell suirbhé air in [2011]).	Tábhacht náisiúnta	Téann an t-ailíniú thar chuid den suíomh seo idir Túr 117 – Túr 118.
Bogaigh an Droma Mhóir	Suíomhanna éan geimhrithe agus gréasán lochanna feadh Ghleann Abhann an Droma Mhóir díreach siar ó Bhéal Átha Beithe.	Tábhacht náisiúnta	Seachnaítear roinnt an ghréasáin bhogaigh seo leis an ailíniú seo rud a íoslaghdaíonn dá réir sin rioscaí go mbuailfidh éin in aghaidh an ailínithe. Tá an comhchruinniú is gaire d'éin gheimhrithe suite 4.2 km siar ón Túr is gaire (lámh le Bhéal Átha Beithe).
Lochanna bhogaigh Limistéar na Seantamhnaí	Suíomhanna éan geimhrithe agus gréasán lochanna.	Tábhacht chontae	Seachnaítear roinnt an ghréasáin bhogaigh seo leis an ailíniú seo rud a íoslaghdaíonn dá réir sin rioscaí go mbuailfidh éin in aghaidh an ailínithe. Tá an loch is gaire, an tSeantamhnach, suite 1.2 km siar ón túr is gaire.
Loch Morn agus lochanna siar uaidh	Suíomhanna éan geimhrithe agus gréasán lochanna.	Tábhacht chontae	Seachnaítear roinnt an ghréasáin bhogaigh seo leis an ailíniú seo rud a íoslaghdaíonn dá réir sin rioscaí go mbuailfidh éin in aghaidh an ailínithe. Tá an loch is gaire, Loch Morn, suite 210 m ón ailíniú agus thart ar 250 m siar ón túr is gaire (uimhir 167).

109 Seachnaíodh gach suíomh neamhshainithe lena mbaineann ardluach caomhantais atá lonnaithe an-chóngarach don ailíniú tríd an mbealach deiridh a roghnú go cúramach.

6.4.3 Flóra Neamhchoitianta agus faoi Chosaint

110 Tá an t-aillíniú suite laistigh d'Eangach Náisiúnta na Suirbhéireachta Ordanáis i gcearnóga 10 km H70, H71, H72, H82 agus N79. Fuarthas liosta de speicis phlandaí le haghaidh na gcearnóg 10km sin sa leagan CD-Rom den *New Atlas of British & Irish Flora* (Preston *et al.*, 2002). Ina dhiaidh sin, cuireadh an liosta sin i gcomparáid leis an liosta speiceas atá faoi chosaint an Ordaithe um Chosaint Flóra, 1999, san ordú um Chosaint Fiadúlra (TÉ) (1985) agus leis na cinn a áirítear san *Irish Red Data Book (Leabhar Dearg Sonraí na hÉireann)* (Curtis agus McGough, 1988). Cuirtear i láthair i d**Tábla 6.9** na speicis neamhchoitianta nó faoi chosaint a thaifeadtar a bheith le sonrú sna cearnóga eangaí sin. Chomh maith leis sin, léirítear riachtanais ghnáthóige na speiceas sin agus dhóchúlacht aon tionchair. Níor taifeadadh aon speiceas flóra faoi chosaint le linn na suirbhéanna allamuigh.

Tábla 6.9: Speicis Neamhchoitianta Phlandaí agus Speicis Phlandaí faoi Chosaint a Taifeadadh Roimhe Seo sa Limistéar Staidéir

Ainm coitianta	Ainm Laidine	Stádas	Catagóir	Riachtanais Ghnáthóige	Cearnóg 10 km	Dóchúlacht an Tionchair
Magairlín na mbeach	<i>Ophrys apifera</i>	TÉ	Leabhar Dearg na Sonraí: I mbaol	Scrobarnach oscailte; féarach (ithreacha ar mhórán aoil); bruacha tirime agus dumhcha.	H82	Seachnaíonn na túir gnáthóga a d'fhéadfadh bheith oiriúnach laistigh den limistéar staidéir.
Lus na móinte	<i>Andromeda polifolia</i>	TÉ	Leabhar Dearg na Sonraí: I mbaol	Portaigh ardaithe ísealchríche; móinte ardtailte.	N79; H72	Seachnaíonn na túir gnáthóga a d'fhéadfadh bheith oiriúnach laistigh den limistéar staidéir.
Bainne bó bleachtáin	<i>Primula veris</i>	TÉ	Leabhar Dearg na Sonraí: I mbaol	Tá speicis fhorleathana áitiúil i seanmhóinéir agus i bhféarach, ar ghearrthacha iarnróid agus ar chlaífoirt, ar aillte cósta agus ar chiumhaiseanna bóithre.	H70; H72	Is dóchúil go bhfuil an speiceas le sonrú laistigh den limistéar staidéir.
Aiteann Muire	<i>Huperzia selago</i>	Faoi chosaint i bPoblacht na hÉireann	An Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach; Iarscríbhinn V	Aillte sléibhe agus fraochmhá fhliuch os cionn 300 m den chuid is mó ach ar phortaigh ísealchríche in áiteanna freisin.	H71; N79	Seachnaíonn na túir gnáthóga a d'fhéadfadh bheith oiriúnach (fraochmhá fhliuch) laistigh den limistéar staidéir.

Ainm coitianta	Ainm Laidine	Stádas	Catagóir	Riachtanais Ghnáthóige	Cearnóg 10 km	Dóchúlacht an Tionchair
Crobh cruinn	<i>Geranium rotundifolium</i>	Faoi chosaint i bPoblacht na hÉireann	Leabhar Dearg na Sonraí; I mBaol	Múrtha; ballaí; cois bóthair agus talamh chlochach.	H70	Is neamhdhóchúil – seachnóidh túir an ghnáthóg
Garbhógach na mbeann	<i>Lycopodium clavatum</i>	Faoi chosaint i bPoblacht na hÉireann	An Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach; Iarscríbhinn V	Fraochmhá fhliuch; fánaí féir sléibhe.	N79	Seachnaíonn na túir gnáthóga a d'fhéadfadh bheith oiriúnach laistigh den limistéar staidéir.
Cleiteán uisce	<i>Hottonia palustris</i>	Faoi chosaint i bPoblacht na hÉireann agus i dTuaisceart Éireann	Leabhar Dearg na Sonraí; Neamhchoitianta	Riasca; díoga; locháin éadoimhne.	N79	Seachnaíonn na túir gnáthóga a d'fhéadfadh bheith oiriúnach laistigh den limistéar staidéir.

(Foinse: Preston *et al.* 2002)

6.4.4 Gnáthóga

6.4.4.1 Saintréith Ghinearálta Éiceolaíochta an Bhealaigh

111 Sa rannán seo, déantar cur síos ar nádúr éiceolaíochta iomlán an tírdhreacha feadh an ailínithe sa CMSA. Miondealaítear an cur síos ar an ailíniú i roinnt codanna ón deisceart go dtí an tuaisceart. Baintear úsáid as bailte fearainn áitiúla agus uimhreacha túir mar phointí tagartha. Cuirtear i láthair i **Rannán 6.4.2.2** faisnéis éiceolaíochta níos mine ar na gnáthóga ar ar thángthas feadh an ailínithe, agus déantar cur síos ar shuíomhanna lena mbaineann spéis éiceolaíochta ar leith i **dTábla 6.14**. Déantar Léarscáileanna Gnáthóg de chonair 80 m atá láraithe ar an ailíniú a chur i láthair i bhFíor 6.2.1 – Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

6.4.4.1.1 Clonturkan go Dingin: Túir 236 go 224

112 Tá Túir 236 suite i mbaile fearainn Clonturkan. Féarach talmhaíochta mar aon le fála sreach teorann is ea an ghnáthóg sa bhaile fearainn sin. Téann an t-ailíniú i dtreo an tuaiscirt den chuid is mó idir Clonturkan agus baile fearainn na Coirre Dúiche (Toghroinn Inis Caoin). Tírdhreach droimneach atá sa tírdhreach agus is féarach é an nádúr éiceolaíochta den chuid is mó, agus rinneadh roinnt limistéar a threabhadh agus a athshíoladh le déanaí. Áirítear leis na gnáthóga is coitianta feadh na coda seo den ailíniú ná féarach feabhsaithe ar limistéar dea-

dhraenáilte mar aon le féarach fliuch in áiteanna a bhfuil luachra mar chomhartha air. Tá boghanna de ghnáthóga eile feadh teorainneacha páirce, lena n-áirítear fála sceach agus crannteorainneacha. Tá pócaí réisc le sonrú ag loig idir droimníní idir Túr 231 agus Túr 235 i mbailte fearainn Carrowreagh agus Chorr an Aoire (Toghroinn Inis Caoin). Trasnaíonn an t-aillíniú dhá shruth a shaináithnítear mar chraobh-aibhneacha de chuid na Níthe feadh na coda sin. Tiontaíonn an t-aillíniú soir ó thuaidh i dtreo bhaile fearainn Corrycholman. Téann sé thart ó thuaidh ó Loch an Mhaí, ar loch eotrófach atá teorannaithe ag corcach ghiolcaí agus coillearnach fhliuch é. Tá roinnt crainn leathanduilleacha ar an gcladach thuaidh. Seachnaíonn an t-aillíniú an loch trí dhul trasna droimníní ardaithe. Trasnaíonn an t-aillíniú trí shruth neamhainmnithe a shreabhann isteach i Loch na hOirbhe i dtreo an Oirthir. Seachnaíonn na túir sruthchúrsaí nádúrtha feadh na coda sin. Ag Dingin, tiontaíonn an líne ó thuaidh athuair. Leanann sí ar aghaidh trí féarach talmhaíochta go baile fearainn na Coirre Glaise (Toghroinn Lios Uí Ghabhann).

6.4.4.1.2 Dingin go Scallchoill go dtí an Dumha: Túr 224 go Túr 203

113 Ag Dingin, trasnaíonn an t-aillíniú craobh-abhainn neamhainmnithe de chuid Abhainn Drumsallagh. Trasnaíonn an líne sruth eile (Sruth Drumsallagh) ag Collops atá teorannaithe ag crannteorainn fuinseoige aibí. Ó Collops go Lios Uí Ghabhann, trasnaíonn an t-aillíniú páirceanna talmhaíochta athuair mar aon le geadáin féaraigh fhliuch atá teorannaithe ag fála sceach agus sruthchúrsa a théann isteach in Abhainn an Lagáin síos an abhainn. Tiontaíonn an líne siar ó thuaidh ag Drumiller. Trasnaíonn an líne cuid de choillearnach bhuaircínigh i mbaile fearainn Lios Uí Ghabhann. Is lasmuigh den limistéar coillearnaí atá na struchtúir thacaíochta. Trasnaíonn an t-aillíniú craobh-abhainn de chuid shruth Mhachaire Cluana feadh na teorann theas den choillearnach sin. Ó thuaidh ón limistéar coillearnaí, trasnaíonn an líne sruth eile feadh bóthair i Lios Uí Ghabhann (feic **Tábla 6.14**) atá teorannaithe ag crannteorainn mhór aibí a chuimsíonn Fuinseog, Coll agus Saileach. Tá féarach talmhaíochta feabhsaithe agus fála sceach le sonrú go mór sna gnáthóga idir Lios Uí Ghabhann agus Scallchoill. Trasnaíonn an líne sruth cois bóthair ag Scalchoill (idir Túr 210 agus Túr 211), ar craobh-abhainn Loch Ghréach Luain é. Seachnaíonn an líne cuid de choillearnach ina bhfuil luibheanna arda coitianta pas beag i dtreo an deiscirt ag Scallchoill. Chomh maith leis sin tá sí ar shiúl (agus síos an abhainn) ó ionad bogaigh Loch Ghréach Luain. Ag teorainneacha bailte fearainn Scallchoill agus na Coirre Léithe (Toghroinn na Coirre Léithe), téann an t-aillíniú thar Phortach na Coirre Léithe (idir Túr 206 agus Túr 207) (feic **Tábla 6.14**). Is portach réitithe é ag a bhfuil gnáthóg thánaisteach eanaigh a shaináithnítear sa Fen Survey of Monaghan (Suirbhé ar Eanaigh i Muineachán) (Foss agus Crushell, 2007). Tá féarach talmhaíochta feabhsaithe le sonrú go mór sa limistéar sa dá thaobh de shuíomh bogaigh na Coirre Léithe. Tá Túr 206 agus Túr 207 suite laistigh de limistéir ardaithe féaraigh fheabhsaithe atá ar shiúl ón limistéar bogaigh. Leanann an líne ó thuaidh go dtí an Dumha. Seachnaíonn sí líne phortaigh réitithe i mbaile fearainn Ghréach Luain.

6.4.4.1.3 An Dumha go hArdráth go dtí na Srianta: Túr 203 go Túr 186

- 114 Leanann an t-aillíniú ar aghaidh ón Dumha i dtreo an iarthuaiscirt agus trasnaíonn sé ionad coillearnaí fliche sailí-beithe (feic Riasc Chorr na Láithreach, **Tábla 6.14**) ag Corr na Láithreach (idir Túr 202 agus Túr 201). Is suíomh éagsúil é an t-ionad coillearnaí mar a bhfuil Saileach, Beith, Giolcach Shléibhe, Fuinseog agus limistéir uisce oscailte ina bhfuil Coigeal na mBan Sí, mar aon le geadáin tailte fraoigh. Tá Loch Choimeartaí (feic Loch Choimeartaí agus Loch Ráth Fiachrach, **Tábla 6.14**) lonnaithe soir ón líne. Is suíomh eile lena mbaineann luach íseal éiceolaíochta é sin. Cuimsíonn sé gnáthóga bogach agus coillearnaí a seachnaíonn an t-aillíniú iad.
- 115 Ag an gcroisair idir Corr na Láithreach agus Ráth Fiachrach Theas, tá cuid de choillearnach fhliuch ina bhfuil saileach coitianta ag trasbhealach srutha. Seachnaíonn an t-aillíniú an choillearnach sin a thrasnú agus, ón bpointe sin ar aghaidh, leanann sé ar aghaidh ó thuaidh agus trí fhéarthailte talmhaíochta. Téann an líne thart soir ó loch beag ag Corr an Bhealaigh atá teorannaithe ag corcach ghiolcaí agus gnáthóg coillearnaí fliche. Leanann an líne ar aghaidh ó thuaidh agus téann sí thart láimh le cuid bheag de choillearnach bhuaircínigh a cuireadh ar phortach réitithe ag an gcroisair idir Corr an Bhealaigh agus Ardráth. Téann an líne tríd an gcuid thoir a meastar go mbaineann luach íseal éiceolaíochta léi. Ón bpointe seo, tá féarach talmhaíochta agus geadáin bheaga scrobarnaí le sonrú go mór sna gnáthóga in aice na dteorainneacha bailte fearainn ag Ardráth agus na Srianta. Tiontaíonn an t-aillíniú soir ó thuaidh ag Túr 188 i dtreo bhaile fearainn na Srianta. Tá bogach ina bhfuil riasc a meastar go mbaineann tábhacht áitiúil (luach níos airde) leis le fáil ag an trasbhealach bóthair idir baile fearainn Ardrátha agus baile fearainn na Srianta (Túr 187 go Túr 188) (feic Bogach Ardrátha, **Tábla 6.14**).

6.4.4.1.4 Na Srianta go Corr na Sasanach go Droim Iolaird: Túr 186 go Túr 169

- 116 Ó thuaidh ó Ward's Cross, tiontaíonn an líne soir, trí bhaile fearainn an Iomaire Fraoigh agus, agus soir ó thuaidh athuair go Corr na Sasanach. Arís, tá féarach talmhaíochta coitianta sna gnáthóga. Chomh maith leis sin, tá geadáin scrobarnach aitinn agus féarach fliuch ag Corr an Fheannta agus Corr na Sasanach. Ón bpointe sin, tiontaíonn an líne siar ó thuaidh (Túr 176) 0.2 km soir ó Loch an Bhaic, atá ina loch beag atá timpeallaithe le bogach a meastar go mbaineann tábhacht chontae leis (feic Loch an Bhaic agus Coillearnach an Bhaic, **Tábla 6.8**). Tá bealach an ailínithe soir ón mbogach sin. Trasnaíonn sé féarach talmhaíochta agus cuid bheag de choillearnach fhliuch (idir Túr 175 agus Túr 176). Leanann an líne ar aghaidh trí na páirceanna talmhaíochta atá le fáil ar dhroimníní ardaithe, trí bhailte fearainn Thulaigh Ghlais agus Thuaithe. Ag Tulaigh Ghlais, trasnaíonn an t-aillíniú loch eotrófach beag (Túr 172 go Túr 173) agus limistéar coillearnaí leathanduillí (Túr 171 go Túr 172) feadh sruth neamhainmnithe. Meastar go mbaineann tábhacht áitiúil, luach níos airde, leis an gcoillearnach agus leis na fála sceaigh agus na crannteorainneacha máguaird sa limistéar sin (feic Lochán Thulaigh Ghlais

agus Coillearnach Thulaigh Ghlais, **Tábla 6.14**). Tá an choillearnach le sonrú i log idir droimníní ardaithe ar a suitear na túir. Is coitianta atá páirceanna talmhaíochta feabhsaithe le fáil sa tírdhreach idir Tuath agus Droim Iolaird.

6.4.4.1.5 Droim Iolaird go Cúil Troim Éigis go dtí an Ghréach: Túr 169 go Túr 154

117 Ó Dhroim Iolaird, tiontaíonn an t-ailíniú soir ó thuaidh. Trasnaíonn sé féarthailte talmhaíochta ardaithe agus seachnaíonn sé Loch Morn (200 m) agus Loch Bharrachaidh (300 m) atá le sonrú i dtreo an iarthair. Tiontaíonn an t-ailíniú soir ó thuaidh ag Achadh Mhic Céir (Túr 166) agus téann sé thar limistéar riasc ísealchríche ag an gcrosaire idir bailte fearainn Achadh Mhic Céir agus Bharrachaidh (Túr 165 go Túr 166). Trasnaíonn an líne sruthchúrsa nádúrtha a dhoirteann as Loch Bharrachaidh (ó dheas ó Thúr 163) agus a shreabhann soir i dtreo pNHA Loch Éigis, atá lonnaithe thart ar 600 m soir. Tiontaíonn an líne siar ó thuaidh i mbaile fearainn Chúil Troim Éigis. Arís, trasnaíonn sí féarach talmhaíochta agus limistéar portaigh réitithe ísealchríche (feic Portach Thulaigh na hInneora, **Tábla 6.14**) a chuimsíonn mósáic gnáthóga bogaigh, lena n-áirítear scrobarnach agus féarach fliuch (Túr 158 go Túr 159). Tá díoga draenála le sonrú ar fud an bhogaigh, rud atá ina chomhartha ar thosca díghrádaithe. Ag an nGréach, téann an t-ailíniú thar bhogach ísealchríche eile a chuimsíonn gnáthóg réisc agus idirsheascainn (feic Riasc na Gréiche, **Tábla 6.14**) (Túr 156 go Túr 157). Is dócha gur bunaíodh na gnáthóga tánaisteacha bogaigh sin laistigh de limistéar portaigh réitigh. Meastar go mbaineann tábhacht áitiúil, luach níos airde, leis an mbogach sin. Ag an nGréach, tiontaíonn an línebhealach ó thuaidh, i ngnáthóga féaraigh arís a ndéantar dianbhainistiú orthu i gcomhair talmhaíochta den chuid is mó.

6.4.4.1.6 An Ghréach go Tír Uí Ghréacháin go Droim Rúisc: Túr 154 go Túr 130

118 Trí bhailte fearainn na Gréiche), Dhroim Thamhain, Dhroim na gColbha Íochtarach, an Chlochair agus Chríonchoille, tá an t-ailíniú le sonrú ar dhroimníní ardaithe a ndéantar dianbhainistiú orthu mar fhéarach talmhaíochta. Is iad fála sceanach sceiche gile agus fuinseoige is mó atá sna teorainneacha páirce. Trasnaíonn an t-ailíniú sruth i nDroim Thamhain. Tá Túr 152 suite thart ar 20 m ón sruth sin agus ón bhfál sceanach gaolmhar. Trasnaíonn an t-ailíniú coillearnach leagtha bheag ghlan (Túr 150 go Túr 151) ag teorainneacha bailte fearainn Dhroim Thamhain agus Dhroim gColbha Íochtarach. Taifeadadh brocach broic sa limistéar sin (feic Droim Thamhain, **Tábla 6.14**). Ó Dhroim gColbha Íochtarach, tiontaíonn an líne siar ó thuaidh, ag leanúint ar aghaidh trí thailte talmhaíochta atá thart ar 500 m soir ó dheas ó Loch Chríonchoille. Seachnaíonn an t-ailíniú codanna beaga de ghnáthóga bloghacha bogaigh scrobarnaí ina bhfuil coillearnach réisc agus sailí idir Túr 144 agus Túr 146 (feic Riasc an Chlochair, **Tábla 6.14**). Téann an t-ailíniú thar bhogach beag ísealchríche (feic Riasc Thír Uí Ghréacháin, **Tábla 6.14**) feadh teorainneacha bailte fearainn Chorr na Muclach Theas agus Thír Uí Ghréacháin (Túr 142 go Túr 143). Tá gnáthóga réisc agus idirsheascainn ar na

gnáthóga atá le fáil sa limistéar sin. Tá túir suite ar thailte talmhaíochta ardaithe ar shiúl ón suíomh bogaigh.

- 119 Ag Túr 142, tiontaíonn an t-aillíniú ó thuaidh agus leanann sé ar aghaidh trasna féarach talmhaíochta trí bhailte fearainn Thír Uí Ghréacháin agus Ghamhscair. Trasnaíonn an t-aillíniú sruth neamhainmnithe ag teorainneacha bailte fearainn Thír Uí Ghréacháin, Ghamhscair agus Chorr na nlúr (Barúntacht Mhuineacháin). Trasnaíonn an t-aillíniú cuid de choillearnach (feic Riasc Chorr na nlúr, **Tábla 6.14**) idir Túr 138 agus Túr 139. Is cosúil go bhfuil an bogach sin neamhshuaite, a bheag nó a mhór, agus níl aon chomhartha ann gur draenáladh é le déanaí. Tá túir suite i bhféarach feabhsaithe lasmuigh den limistéar coillearnaí. Téann an t-aillíniú thar limistéar beag bhoghach coillearnaí freisin (feic Riasc na Carraigí Raimhre, **Tábla 6.14**) idir Túr 135 agus Túr 136. Is cosúil gur bhoghach agus cuibheasach suaite atá an limistéar sin, ina gcuimsítear meascán gnáthóg féaraigh fhliuch agus scrobarnaí. Leanann an t-aillíniú ar aghaidh trí fhéarach feabhsaithe agus trí chodanna de scrobarnach agus d'fhálta sceach feadh teorainneacha páirce trí bhailte fearainn na Carraigí Raimhre agus Dhroim Rúisc. Téann sé thart soir ó bhogach beag ag Túr 134 (feic Riasc Dhroim Rúisc, **Tábla 6.14**). Roghnaíodh bealach an ailínithe chun seachaint a dhéanamh ar roinnt gnáthóga beaga agus gnáthóga bogaigh gaolmhara (Loch Uí Chuagáin, Loch Dhroim Dhrístin agus Ghost Lough) atá lonnaithe i dtreo an oirthir.

6.4.4.1.7 Droim Rúisc go dtí an Caiseal go hAchadh na gCloch: Túr 130 go Túr 112

- 120 Ag Droim Rúisc, tiontaíonn an líne soir ó thuaidh (Túr 132) agus trasnaíonn sí féarach talmhaíochta feabhsaithe forleathan mar aon le pócaí beaga scrobarnaí ar fud bhailte fearainn Dhroim Rúisc agus Dhoire Shalach (Barúntacht Mhuineacháin). Ag Clár Doire, atá suite pas beag ó thuaidh ó Dhún Feilimidh, téann an líne thar imeall thoir Phortach Chlár Doire (feic Portach Chlár Doire, **Tábla 6.14**), atá ina ionad bogaigh measartha mór atá le sonrú i limistéir portaigh réitithe ag a bhfuil dea-éagsúlacht gnáthóga bogaigh agus coillearnaí athghiniúna. Thuairiscigh Foss agus Crushell (2012) go mbaineann tábhacht chontae leis an suíomh. Is é atá sa chuid sin den bhogach a dtéann an t-aillíniú thairis ná scrobarnach sailí. Ó Chorr na Muclach Thuaidh, tiontaíonn an t-aillíniú soir, trína seachnaíonn sé limistéir ina bhfuil féarach fhliuch agus riasc ó dheas ó Thúr 126. Trasnaíonn an t-aillíniú abhainn i mbailte fearainn Chorr na Muclach Thuaidh agus Chlár Doire agus leanann sé ar aghaidh thar thalamh ardaithe ag a bhfuil féarach feabhsaithe agus isteach i mbaile fearainn an Eanaigh. Seachnaíonn an líne trasnú a dhéanamh ar limistéar portaigh réitithe ag an Eanach agus téann sí thar scrobarnach ag an imeall theas (idir Túr 117 agus Túr 118) d'ionad bogaigh mór ag an gCaiseal (feic Lough Nahinch, **Tábla 6.14**) a meastar go mbaineann tábhacht náisiúnta leis (Foss agus Crushell 2008). Tá ionad ceithre pháirc ina bhfuil féarach neamhfheabhsaithe (feic Féarach an Easáin, **Tábla 6.14**) ag a bhfuil dea-éagsúlacht speiceas cóngarach don chuid theas de bhogach Lough Nahinch idir Túr 117 agus Túr 118. Tá na túir uile anseo suite i bhféarach feabhsaithe lena mbaineann luach íseal éiceolaíochta. Seachnaíonn an t-aillíniú pNHA Loch an Easáin, atá

lonnaithe thart ar 250 m ó dheas ag an Easán. Leanann an t-ailíniú ar aghaidh trasna féarthailte talmhaíochta feabhsaithe idir Túr 116 agus Túr 112 ag Achadh na gCloch, ag Leacht na Cailí agus ag an Easán. Seachnaítear roinnt brocacha broic gníomhacha deimhnithe sa limistéar sin.

6.4.4.1.8 Achadh na gCloch go dtí an Léim Ghearr: Túr 112 go Túr 103

121 Tá limistéar ina bhfuil féarach cailcreach neamhfheabhsaithe agus scrobarnach aitinn le sonrú i limistéar Achadh na gCloch agus Lios Dúin Ghormaíle idir Túr 110 agus Túr 112, mar a bhfuil Túr 111 suite i limistéar féaraigh neamhfheabhsaithe. Téann an t-ailíniú thar limistéir bhreise scrobarnaí agus lomán carraige ag an Léim Ghearr idir Túr 107 agus Túr 108. Seachnaíonn an líne limistéar Phortach Dhroim Galláin (Eanach Duncarn), atá suite timpeall 1 km soir ón línebhealach ag an láthair sin. Idir an Léim Ghearr agus an áit a dtrasnaíonn an líne an teorainn, is é féarach feabhsaithe is mó atá le sonrú mar aon le fála sceach bainistithe gaolmhara.

6.4.4.2 Cur síos ar Ghnáthóga

122 Sa chuid seo, déantar cur síos ar ghnáthóga a sainaitníodh laistigh de chonair 80 m a bhfuil an línebhealach a bheartaítear ina lár. Déantar plé inti freisin ar ghnáthóga a dtrasnóidh na bealaí rochtana sealadacha iad, a leathnaíonn roinnt mhaith díobh níos faide anonn ná an chonair 80 m. Ba cheart an rannán seo a léamh i gcomhar le Fíor 6.2.1 - Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

123 Cuirtear i láthair in **Aguisín 6.8, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS liosta iomlán de speicis flóra a taifeadadh le linn suirbhéanna a rinneadh feadh an ailínithe.

124 Ina theannta sin, léirítear in **Aguisín 6.7, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS (Plátaí Flóra agus Fána) na gnáthóga a thaifeadtar laistigh de mhórlimistéar an CMSA. Is iad gníomhaíochtaí talmhaíochta an úsáid is mó a bhaintear as an talamh laistigh de chomharsanacht na forbartha a bheartaítear, agus déantar dífeall mór do ghnáthóga de thoradh na ngníomhaíochtaí seo. Is iad na gnáthóga a mhionsonraítear thíos na gnáthóga sin a sainaitníodh feadh an ailínithe.

125 Na cineálacha gnáthóige seo a leanas a taifeadadh laistigh de chonair an ailínithe (laistigh de 80 m lárarithe ar an ailíniú) (Fossitt 2000), déantar cur síos orthu thíos agus léirítear a ndáileadh i dtaca leis an ailíniú ar na Léarscáileanna Gnáthóg a chuirtear i láthair i bhFíor 6.2.1 - Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

- Fionnuisce: Lochanna eotrófacha (FL5)
Lochanna agus locháin shaorga eile (FL8)
Seascann giolcaí agus cíbe móire (FS1)
Aibhneacha spruadair/ ísealtalún (FW2)
Díog draenála (FW4)

- Féarach: Féarach talmhaíochta feabhsaithe (GA1)
Féarach cailcreach tirim agus neodrach (GS1)
Móinéir thirime agus gruaimhíní (GS2)
Féarach fliuch (GS4)
Riasc Fionnuisce (GM1)
- Talamh portaigh: Portach réitithe (PB4)
Idirsheascann (PF3)
- Coillearnach agus scrobarnach: Coillearnach darach-beithe-cuilinn (WN1)
Coillearnach fhliuch sailí-fearnóige-fuinseoige (WN6)
Scrobarnach (WS1)
Fáschoill Bhuaircínigh (WD4)
Fálta sceach (WL1)
Crannteorainneacha (WL2)
- Talamh curaíochta agus tógtha: Barra curaíochta (BC1)
Ballaí cloiche agus saoirseacht chloiche eile (BL1)
Foirgnimh agus dromchlaí saorga (BL3)

126 Ar na gnáthóga is coitianta feadh an ailínithe tá féarach talmhaíochta feabhsaithe (GA1), fálta sceach (WL1) agus crannteorainneacha (WL2). Is minic a bhíonn gruaimhíní (GS2) i láthair cois bóthair. Baineann díoga draenála (FW4) go coitianta le coillearnach líneach agus fálta sceach ar fud an CMSA.

127 Ar na gnáthóga nach bhfuil le sonrú chomh minic tá féarthailte fliucha athraithe ar bheagán speiceas, riasc / portach réitithe, fáschoill bhuaircínigh agus sruthchúrsaí nádúrtha.

6.4.4.2.1 Lochanna Eotrófacha (FL5)

128 Is neamhchoitianta ar fud an ailínithe atá lochanna eotrófacha. Ó thaobh saintréithe de, tá an ghnáthóg ilchothaitheach agus tá algaí flúirseach inti. Tá an ghnáthóg timpeallaithe le himeall féaraigh fhliuch a bhfuil Geataire (*Juncus effusus*) i dteannta Cíb Ghobach (*Carex rostrata*) le sonrú go mór ann. Tá féarach talmhaíochta feabhsaithe le fáil sa mhórthimpeallacht. Áirítear *Potamogeton natans* leis na speicis phlandáí uisceacha a taifeadh. Trasnaíonn an t-ailíniú sampla beag den ghnáthóg sin ag Tulaigh Ghlais.

129 D'fhéadfadh an ghnáthóg sin fónamh mar thearmann bogaigh le haghaidh fiadhúlra áitiúil, go háirithe grúpaí inveirteabrach amháil snáthaidí móra agus béchuileanna. Ní hionann an ghnáthóg atá le fáil laistigh den CMSA agus an ghnáthóg faoi chosaint in Iarscríbhinn I, 'lochanna eotrófacha nádúrtha ag a bhfuil fásra de chineál Maignéaseaphotaman agus de chineál Hidreaghualaithe (3150)'. [aistriúchán neamhoifigiúil]

6.4.4.2.2 Lochanna agus Locháin Shaorga Eile (FL8)

130 Neamhchoitianta ar fud an ailínithe atá lochanna saorga agus locháin shaorga sa CMSA. Níor taifeadh iad ach ag láthair amháin, is é sin, an Líonán. Ó thaobh saintréithe de, cuimsíonn

an ghnáthóg docharlaigh uisce bhodhair a thagann as athruithe de dhéantús an duine ar an tírdhreach. Is éagsúil atá stádas cothaitheach na n-uiscí saorga sin. Cuimsíonn na himill locháin limistéir shuaithe ina bhfuil ábhar tochairte mar aon le plandaí rudaracha, lena n-áirítear Feochadán spp. (*Cirsium* spp.), Copóg Shráide (*Rumex obtusifolius*) agus Coirce Bréige (*Arrhenatherum elatius*). An ghnáthóg atá i láthair laistigh den CMSA, tá sí beag ó thaobh méid de agus níl aon fhásra bogaigh imeallaigh ann.

6.4.4.2.3 Seascann Giolcaí agus Cíbe Móire (FS1)

131 Sheachain an t-ailíniú an ghnáthóg bogaigh sin ar fud an CMSA den chuid is mó, ach tá sí i láthair laistigh de bhogaigh atá le fáil sa mhórlimistéar staidéir. Is é is saintréith den ghnáthóg sin ná go bhfuil giolcacha le sonrú go mór inti, lena n-áirítear Giolcach (*Phragmites australis*), Coigeal na mBan Sí (*Typha latifolia*) agus, go pointe níos lú, Cuiscreach (*Phalaris arundinacea*), agus timpeallaíonn sí linnte oscailte a chuimsíonn plandaí uisceacha. Áirítear le speicis eile phlandaí Báchrán (*Menyanthes trifoliata*), Airgead Luachra (*Filipendula ulmaria*) agus Gallfheabhrán (*Angelica sylvestris*). Tá seascann giolcaí agus cíbe móire (FS1) le sonrú i dteannta Lochanna Diostrófacha (FL1) ó thuaidh ón ailíniú ag eanach Ráth Fiachrach i mbaile fearainn Ráth Fiachrach.

132 Is minic a bhíonn an ghnáthóg sin ina cuid de chórais bhogaigh níos forleithne. Seachnaíonn an t-ailíniú a bheartaítear an ghnáthóg.

6.4.4.2.4 Aibhneacha Spruadair Ísealtalún (FW2)

133 Is éagsúil ó thaobh leithid de agus saor ó fhásra atá na sruthchúrsaí den chuid is mó, agus tá Biolar (*Apium nodiflorum*), Lochall (*Veronica beccabunga*), Ros Lachan (*Lemna minor*) agus Milseán Uisce (*Glyceria fluitans*) le fáil in áiteanna. I roinnt cásanna, tá dea-shamplaí de choillearnach bhruachánach feadh imill srutha, a bhfuil Fearnóg (*Alnus glutinosa*) agus Saileach (*Salix* spp.) le sonrú go mór iontu, ach níl sé sin chomhsheasmhach ó thaobh minicíochta de.

134 Is éagsúil atá fásra bruachánach agus cuimsíonn sé féarach feabhsaithe, crainn iargúlta agus limistéir choillearnaí bruachánaí líní. Tugadh riasc agus gnáthóga eile faoi deara feadh ailínithe freisin. Tá roinnt sruthchúrsaí ina ngnáthóg oiriúnach le haghaidh lear speicis uisceacha faoi chosaint (Bradán Atlantach, Loimpre agus Gliomach Fionnuisce mar a liostaítear in Iarscríbhinn II den Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach). Ina theannta sin, tá siad ina ngnáthóg a d'fhéadfadh bheith oiriúnach le haghaidh Madraí Uisce (Iarscríbhinn II agus Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach).

135 Soláthraítear gnáthóga oiriúnacha do shalmainidí agus do speicis uisceacha eile faoi chosaint le sruthchúrsaí nádúrtha ag a bhfuil dea-cháilíocht uisce. D'fhéadfadh codanna de na sruthchúrsaí a dtrasnaíonn an t-ailíniú iad bheith cosúil leis an ngnáthóg in Iarscríbhinn I,

'*Sruthchúrsaí ag leibhéil mhá nó sléibhe ag a bhfuil fásra *Ranunculon fluitantis* agus *Callitricho-Batrachion*.*' [aistriúchán neamhoifigiúil] Mar sin féin, níor forbraíodh aon sainmhíniú soiléir ar an ngnáthóg sin (agus ar a fochineálacha) d'Éirinn go fóill agus is doiléir atá a dáileadh fós (NPWS, 2013). Tá thart ar 27 sruthchúrsa a dtéann an t-aillíniú tharstu, a bhfuil an chuid is mó díobh ina sruthanna beaga atá níos lú ná 2 m ar leithead (feic Pláta 9 agus Pláta 11 in **Aguisín 6.7, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS). Cuirtear san áireamh sna príomh-shruthchúrsaí a dtéann an t-aillíniú tharstu iad sin a liostaítear i d**Tábla 6.10**.

Tábla 6.10: Aibhneacha Móra agus Sruthanna Móra a dTrasnaíonn an tAillíniú a Bheartaítear iad agus Fad na dTúr is Cóngaraí

Ainm na hAbhann	An Túr is Cóngaraí	Fad go dtí Abhainn (méadar) (go neasach)
Craobh-abhainn neamhainmnithe de chuid na Níthe	Túr 235	85 m
Sruth Loch Morn	Túr 167	167 m
Sruthchúrsa (Cúil Troim Éigis) ag Loch Bharrachadh	Túr 163	40 m
Sruthchúrsa (Lios na Cuigne)	Túr 139	85 m
Abhainn Átha Féan	Túr 126	170 m
Craobh-abhainn neamhainmnithe de chuid shruth Chluain Tiobrad	Túr 103	65 m

6.4.4.2.5 Díoga draenála (FW4)

136 Is forleathan agus coitianta ar fud an ailínithe atá an ghnáthóg sin. Na díoga draenála a bhaineann le teorainneacha páirce, go háirithe feadh fála scean agus crannteorainneacha ar fud an CMSA, is minice a bhíonn siad le sonrú feadh teorainneacha páirce, go háirithe iad siúd atá cóngarach d'fhálta scean agus do chrannteorainneacha. Chomh maith leis sin, taifeadadh díoga draenála a thrasnaíonn roinnt gnáthóga bogaigh agus fáschoillte buaircínigh. Ina theannta sin, tugadh plandaí uisceacha faoi deara, lena áiríodh Gunna Uisce (*Apium nodiflorum*), Ros Lachan (*Lemna minor*) agus Lochall (*Veronica beccabunga*).

6.4.4.2.6 Féarach Talmhaíochta Feabhsaithe (GA1)

137 An ghnáthóg is coitianta atá le fáil ar fud an ailínithe (breis is 80% de na gnáthóga a ndearnadh léarscáiliú orthu) is ea féarach talmhaíochta feabhsaithe (feic Pláta 7, **Aguisín 6.7, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS). Tá an ghnáthóg ina gné choiteann de na cnoic dhroimneacha atá ina gcuid de thírdhreach mór an CMSA ar a ndéantar bainistiú le haghaidh féarach eallaigh agus táirgeadh barr sadhlais. Cuimsítear Seagalach Bhuan (*Lolium perenne*) sna príomhspeicis phlandaí atá le sonrú laistigh den ghnáthóg sin. Ar na speicis féir eile tá Féar Cumhra (*Anthoxanthum odoratum*), Tráithnín Coinfhéar (*Cynosurus cristatus*), Féar an Chinn Bháin

(*Holcus lanatus*) agus Garbhfhéar (*Dactylis glomerata*). Ar na luibheanna leathanduilleacha atá le fáil sa chineál sin gnáthóige tá Seamair Bhán (*Trifolium repens*), Fearbán Féir (*Ranunculus acris*), Fearbán Reatha (*Ranunculus repens*) agus Copóg (*Rumex* spp) in áiteanna.

- 138 Sna háiteanna ina bhfuil drochdhraenáil, go háirithe idir droimníní, is féarach luachra (*Juncus* spp.) nó féarach fliuch (GS4) é. Gnéithe coitianta timpeall teorainneacha páirce is ea díoga draenála agus fála scean. Baineann luach éiceolaíochta íseal leis an ngnáthóg choitianta agus fhorleathan sin. Is coitianta ar fud na tuaithe leithne atá na speicis a taifeadadh laistigh den ghnáthóg. Baineann leas íseal leis an ngnáthóg do speicis fiadhúlra den chuid is mó, cé go bhféadfadh Ealaí Glóracha úsáid a bhaint as an ngnáthóg mar thailte sealgaireachta le linn mhíonna an gheimhridh i gcásanna oiriúnacha.

6.4.4.2.7 Féarach Cailcreach Tirim agus Neodrach (GS1)

- 139 Is neamhchoitianta atá féarach cailcreach tirim agus neodrach agus is dócha go bhfuil sé sa chuid thuaidh den CMSA amháin. De ghnáth, bíonn an cineál sin gnáthóige le sonrú ar ithreacha a dhraenálann go saor in áiteanna ina bhfuil féarach leathfheabhsaithe agus nach ndéantar bainistiú dian air le haghaidh talmhaíochta.
- 140 Ar na speicis eile phlandaí atá le sonrú tá Féar an Chinn Bháin (*Holcus lanatus*), Tráithnín Coinfhéar (*Cynosurus cristatus*), Cuise (*Poa* spp.), Garbhfhéar (*Dactylis glomerata*), Seamair Bhán (*Trifolium repens*), Seamair Dhearg (*Trifolium pratense*) agus Buachalán (*Senecio jacobaea*) agus Nuacht Bhallach (*Dactylorhiza fuchsii*). Tá samplaí den ghnáthóg sin le fáil ag Achadh na gCloch agus ag Lios Dúin Ghormaíle. Tá dea-shampla den ghnáthóg a seachnaíonn an t-aillíniú í le sonrú ag an Easán.
- 141 Is neamhchoitianta agus srianta maidir le dáileadh ar fud an CMSA atá an ghnáthóg. Is féidir le samplaí níos fearr den ghnáthóg bheith cosúil le gnáthóg larscríbhinn I, 'Féarach ar mhórán Magairlíní' mar a bhfuil éagsúlacht na magairlíní ard. Ní hionann an sampla den ghnáthóg a taifeadadh sa CMSA agus gnáthóg larscríbhinn I.

6.4.4.2.8 Móinéir Thirime agus Gruaimhíní (GS2)

- 142 Is ag trasbhealaí bóthair agus feadh imill na dtorainneacha páirce ar fud an ailínithe atá móinéir thirime agus gruaimhíní is coitianta. Cuimsíonn an ghnáthóg féara arda garbha tortóige amhail Garbhfhéar (*Dactylis glomerata*) agus Coirce Bréige (*Arrhenatherum elatius*). Uaireanta, tá an ghnáthóg ina cuid de mhósáicí i dteannta scrobarnaí in áiteanna nach ndéantar bainistiú ar thailte talmhaíochta a thuilleadh. Is forleathan ar fud an CMSA atá an ghnáthóg.

6.4.4.2.9 Féarach Fliuch (GS4)

- 143 Is coitianta ar fud an CMSA atá féarach fliuch agus tá sé le sonrú in áiteanna ina bhfuil draenáil bhachta. De ghnáth, is iad Geataire (*Juncus effuses*) agus Lachán na nDamh (*Juncus articulatus*) is mó atá le fáil sa ghnáthóg atá sa CMSA. Cuimsíonn an ghnáthóg tortóga geataire atá idir 0.5 m agus 1.0 m ar airde. Ar na féara a taifeadadh tá Féar an Chinn Bháin (*Holcus lanatus*), Féar Cumhra (*Anthoxanthum odoratum*) agus Feorainn (*Agrostis stolonifera*). De ghnáth, fásann na speicis féar go híseal agus tá siad ceannasach sna spásanna idir tortóga. Ar na luibheanna a taifeadadh tá: Fearbán (*Ranunculus repens*), Airgead Luachra (*Filipendula ulmaria*), Samhadh (*Rumex acetosa*), Nóinín (*Bellis perennis*), Feochadán Corraigh (*Cirsium palustre*), mar aon le clampaí Bratach Bhuí-Feileastraim (*Iris pseudacorus*) in áiteanna. Tá roinnt brífítí i láthair, lena n-áirítear *Rhynchospora squarrosus* agus *Eurhynchium praelongum*. Is speicis iad sin a fhaightear go coitianta i ghnáthóg féaraigh fliuch. Is neamhchothrom ó thaobh minicíochta de atá an ghnáthóg sin agus is féidir go bhfuil sí briste síos i ngearadáin eanaigh laig (PF1) nó réisc (GM1), go minic i limistéir dhrochdraenála. Ar na samplaí d'áiteanna ina bhfuil an ghnáthóg sin le sonrú feadh an ailínithe tá Collops, Canusassonagh, Tulaigh Ghlais, an Ghréach, Droim Rúisc agus an tEanach.
- 144 Tearmann i gcomhair flóra bogaigh atá sa ghnáthóg. Tá sí cuibheasach coitianta sa mhórlimistéar tuaithe agus, de ghnáth, ní bhíonn sí ar mhórán speiceas. Ní hionann na samplaí den ghnáthóg a taifeadadh sa limistéar staidéir agus gnáthóg larscríbhinn I 'Móinéir fionnáin (6410)' [aistriúchán neamhoifigiúil] ina bhfaightear níos mó speiceas.

6.4.4.2.10 Riasc (GM1)

- 145 Tá riasc fionnuisce le fáil i gcorráit ar fud an ailínithe. Tá an ghnáthóg le fáil ag loig idir droimníní agus i logáin nádúrtha mar a gcuireann foshraitheanna fúthu bac ar dhraenáil. Baineann an ghnáthóg le díoga draenála go coitianta. Tá éagsúlacht i gcáilíocht an réisc laistigh den CMSA ó foshraitheanna ag a bhfuil maoschlár ard go limistéir atá ag triomú, rud a léirítear má tá díoga draenála iontu agus má táthar cúngach ar speicis scrobarnaí. Ar na speicis is flúirsí tá: Airgead Luachra (*Filipendula ulmaria*), Gallfheabhrán (*Angelica sylvestris*) agus Geataire (*Juncus effusus*). Áirítear le speicis eile a taifeadadh Feileastram (*Iris pseudacorus*), Scuab Eich Uisce (*Equisetum fluviatile*), Geataire (*Juncus effusus*), Fearbán (*Ranunculus repens*), Coigeal na mBan Sí (*Typha latifolia*), Coirce Bréige (*Arrhenatherum elatius*) agus Cuiscreach (*Phalaris arundinacea*). Is í ithir mhianrach leathbháite is saintréith de staid na talún. Tá gnáthóg réisc ina tearmann do speicis éagsúla bhogaigh. Tá samplaí den ghnáthóg sin le sonrú ag na háiteanna seo: Ráth Fiachrach, Ardráth, na Srienta, Corr an Fheannta, Achadh Mhic Céir, Críonchoill, Tír Uí Ghréacháin, Corr na Muclach Thuaidh agus an Léim Ghearr.

6.4.4.2.11 Portach Réitithe (PB4)

146 Is ann do roinnt limistéar de ghnáthóga bloghacha iargúlta a chuimsíonn portach réitithe. Gnáthóga portaigh ardaíthe a bhí le fáil i loig idir droimníní a bhí sna limistéir sin tráth. Rinneadh iad a dhraenáil go mór agus a lagú i gcomhair móna i dtráthanna stairiúla, áfach. Is féidir gurb é an toradh atá ar athghiniúint na limistéar tar éis deireadh a chur le baint móna ná mósáic gnáthóg lena mbaineann luach áitiúil a dtugtar portach réitithe orthu i dteannta a chéile. Is féidir go bhfuil bloghanna d'fhraochmhá thirim agus fhliuch le fáil (ina bhfuil na nithe seo le sonrú go mór: Fraoch Mór (*Calluna vulgaris*); uisce oscailte mar aon le súsáin (*Sphagnum cuspidatum*) agus Ceannbhán (*Eriophorum angustifolium*); eanach lag; agus roinnt samplaí d'eanach shaibhre nó d'idirsheascann (feic Pláta 12, **Aguisín 6.7, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS). Is ann do chlampaí scrobarnach beithe nó sailí ar fud limistéir phortaigh réitithe freisin. Tá samplaí maithe den ghnáthóg sin le sonrú ag an gCorr Liath (Toghroinn Dhroim Chora), ag an mBreacraigh, ag Doire Shalach, ag an Eanach agus ag an gCaiseal (Lough Nahinch), cé gur sheachain an t-aillíniú an gá le túir a shuí sna limistéir sin.

6.4.4.2.12 Idirsheascann agus Portach Creatha (PF3)

147 Tá idirsheascann le fáil i gcorráit ar fud an CMSA. Is é is saintréith den ghnáthóg ná córas fliuch a chruthaíonn móin ina bhfuil idir eanach lag agus eanach saibhir. De ghnáth, aimsítear idirsheascainn sa chuid is fliche de phortach nó d'eanach. Cuimsíonn siad rafta aistreach fásra a bhfuil ciseal saibhir caonaigh a chothaíonn speicis chíbe éagsúla le sonrú go mór ann. Cothaíonn an ghnáthóg roinnt cíbeanna, lena n-áirítear Ceannbhán (*Eriophorum angustifolium*), *Carex diandra*, agus *Carex rostrata* mar aon le luibheanna leathanduilleacha amhail Báchrán (*Menyanthes trifoliata*), Cnó Léana (*Potentilla palustris*) agus Glasair Léana Bheag (*Ranunculus flammula*). Is féidir go gcothaíonn an ghnáthóg clampaí scaipthe den tSaileach Liath (*Salix cinerea*) freisin. Tá samplaí den ghnáthóg sin le fáil ag Scallchoill agus ag Tír Uí Ghréacháin. Sheachain an t-aillíniú an gá le túir a shuí sna limistéir sin.

148 Meastar an ghnáthóg a bheith ina tearmann tábhachtach bogaigh i gcomhair flóra agus fána agus is ionann í agus an ghnáthóg in Iarscibhinn I ón AE 'Idirsheascainn agus portaigh chreatha'. D'éirigh le dearadh na forbartha a bheartaítear an ghnáthóg sin a sheachaint.

6.4.4.2.13 Coillearnach Darach - Beithe - Cuilinn (WN1)

149 Is neamhchoitianta atá coillearnach leathanduilleach mheasctha feadh an ailínithe bealaigh a bheartaítear. Tá clampa aonair de choillearnach ina bhfuil beith fhásta ceannasach le fáil feadh an ailínithe ag Coillearnach Thulaigh Ghlais (feic **Tábla 6.14**). Tá Beith (*Betula pubescens*) le sonrú go mór sa limistéar i gcóngar an ailínithe, agus is ann do ghortchiseal Drise (*Rubus fruticosus* agg.) agus roinnt speicis féir. Tá an cur síos seo a leanas le fáil in Perrin *et al.* (2008): 'Tá féarach eallaigh le sonrú ar fud an tsuímh agus is ann do roinnt mhaith limistéar ina

bhfuil ithir phasáilte. Baineann fadhb le toir ionracha agus tá *Rhododendron ponticum* agus *Prunus laurocerasus* le sonrú go mór i limistéir mhóra. Is ar thalamh claonta atá an chuid is mó den suíomh. Draenálann sé go saor, cé go bhfuil roinnt limistéir níos fliche feadh na sruthanna. In áiteanna eile laistigh den suíomh, tá meascán de na nithe seo: Coll (*Corylus avellana*), Fuinseog (*Fraxinus excelsior*), Beith (*Betula pubescens*), Feá (*Fagus sylvatica*), Seiceamar (*Acer pseudoplatanus*) agus Cuileann (*Ilex aquifolium*). Chomh maith leis sin, tá Dris (*Rubus fruticosus* agg.), Lus Cré Talún (*Veronica chamaedrys*), Coinnle Corra (*Hyacinthoides non-scripta*), Sabhaircín (*Primula vulgaris*) agus Fearbán (*Ranunculus repens*) le sonrú go mór i ngortchiseal'. [aistriúchán neamhoifigiúil].

- 150 D'fhéadfadh samplaí maithe den chineál coillearnaí sin a bheith ina ngnáthóga luachmhara i gcomhair mamaigh thalún, ialtóg agus éin choillearnaí choitianta.

6.4.4.2.14 Coillearnach Fhliuch Sailí - Fearnóige - Fuinseoige (WN6)

- 151 Tá coillearnach fhliuch sailí - fearnóige - fuinseoige le sonrú in áiteanna laistigh den CMSA. Tá an ghnáthóg le fáil i limistéir atá fliuch nó sruthlaithe den chuid is mó ar feadh fhormhór na bliana. Tá crainn fhásta mar shaintréith den chrannchiseal, lena n-áirítear Saileach Liath (*Salix cinerea*), Saileach Bhán (*Salix alba*), Fearnóg (*Alnus glutinosa*), Fuinseog (*Fraxinus excelsior*) agus Beith i gcorráit (*Betula pubescens*). Baineann díoga draenála leis an ngnáthóg sin sa CMSA. De ghnáth, is í foshraith mhóna leathbháite ag a bhfuil dris ag fás sa tsraith mheánach is sainghné de staid na talún. Tá samplaí den ghnáthóg sin le fáil ag Corr an Aoire (Toghroinn Inis Caoin), ag an lomaire Fraoigh, ag Tulaigh Ghlais, ag Críonchoill agus ag Ráth Fiachrach.
- 152 Is forleathan atá an ghnáthóg i limistéir ina bhfuil staid na talún fliuch, go háirithe timpeall imlíne na lochanna agus timpeall limistéir phortaigh réitithe. D'fhéadfadh samplaí maithe den ghnáthóg bheith cosúil le 'Coillearnach ghlárach', atá ar an ngnáthóg in larscríbhinn I. Mar sin féin, níor aithníodh aon chlampaí den chineál sin laistigh de chonair an ailínithe.

6.4.4.2.15 Scrobarnach (WS1)

- 153 Tá scrobarnach le fáil go minic feadh an ailínithe. Is éagsúil go pointe áirithe atá an ghnáthóg, ag brath ar roinnt tosca, lena n-áirítear draenáil. Is iondúil a bhíonn Aiteann (*Ulex europaeus*) le sonrú i limistéir thirime a bhaineann le lomáin charraige nó ar imeall tailte portaigh dea-dhraenáilte. Is minice a bhíonn Saileach (*Salix* spp.) le fáil i suíomhanna fliucha amhail suíomhanna drochdraenáilte portaigh réitigh agus lochanna nó sruthchúrsaí cóngaracha. Ar na speicis eile atá le fáil go coitianta sa ghnáthóg tá Sceach Gheal (*Crataegus monogyna*), Beith (*Betula* spp.) agus Dris (*Rubus fruticosus* agg.). Ba mhinic a aimsíodh an ghnáthóg ag fás i dteannta limistéir lomán charraige nó limistéir phortaigh réitithe. Ar na samplaí de na háiteanna ina bhfuil an ghnáthóg sin le sonrú feadh an ailínithe tá an Chorr Dhúch (Toghroinn

Inis Caoin), an Ghréach, Ardráth, Clár Doire, an Caiseal, Corr an Fheannta, Achadh na gCloch agus an Léim Ghearr (feic Pláta 10 in **Aguisín 6.7, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS).

- 154 Is coitianta agus forleathan ar fud an CMSA atá an ghnáthóg. Is féidir le scrobarnach clúdach luachmhar a chur ar fáil do mhamaigh thalún (an broc) agus suíomhanna neadaithe a chur ar fáil do speicis choitianta éan talamh feirme.

6.4.4.2.16 Fáschoill Bhuaircínigh (WD4)

- 155 Tá foraoiseacht bhuaircínigh le sonrú in áiteanna ar fud an CMSA. Ó thaobh saintréithe de, cuimsíonn clampaí crann speicis bhuaircínigh neamhdhúchasacha a chuirtear i sraitheanna ar leith agus a ndéantar bainistiú orthu chun adhmaid tráchtála a tháirgeadh. Ba iad clampaí leathaibí na clampaí ba choitianta ar fud an CMSA, cé go raibh fáschoillte aibí agus neamhaibí i láthair freisin. Is íseal atá éagsúlacht speiceas. Is minic a chuimsíonn sí clampaí monashaothraithe de Sprús Sitceach (*Picea sitchensis*) a chuirtear go minic i limistéir phortaigh réitithe agus réisc.
- 156 Tá imeall mothar Drise (*Rubus fruticosus* agg) ag fáschoillte buaircínigh sa CMSA. Tá Díoga Draenála (FW4) saorga i láthair laistigh d'ímlíne na gnáthóige sin agus timpeall uirthi. Ar na samplaí d'áiteanna ina bhfuil an ghnáthóg sin le sonrú feadh an ailínithe tá Leitir, Lios Uí Ghabhann agus Corr an Bhealaigh.

6.4.4.2.17 Fálta sceach (WL1)

- 157 Is iad fálta sceach na príomhtheorainneacha páirceanna agus bóithre ar fud na dtailte talmhaíochta laistigh den CMSA. Rinneadh suirbhéanna spriocdhírithé ar na fálta sceach agus na crannteorainneacha sin atá le sonrú feadh an ailínithe mar arbh fhéidir rochtain orthu nó mar arbh fhéidir léiriú maith don tsúil a dhéanamh i bhfad uathu. Rinneadh measúnú ar fhálta sceach eile trí úsáid a bhaint as íomhánna LiDAR. Éascaíonn na híomhánna sin léiriú maith ar struchtúr na bhfálta sceach agus ar a luach dóchúil mar ghnáthóg fiadhúlra. Is bainistithe agus slán den chuid is mó atá formhór na bhfálta sceach atá le fáil feadh an ailínithe. Is minic a bhíonn díoga draenála le fáil le taobh fálta sceach. Ar na speicis atá le sonrú go mór ar fud na bhfálta sceach tá Sceach Gheal (*Crataegus monogyna*), Draighean (*Prunus spinosa*), Trom (*Sambucus nigra*), Aiteann Coiteann (*Ulex europaeus*), Saileach (*Salix* spp.) agus Fuinseog (*Fraxinus excelsior*). De ghnáth, sroicheann siad 2 m - 5 m ar airde (feic Pláta 8, **Aguisín 6.7, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS). Is coitianta atá crainn mhóra níos aibí. Tá fuinseog ar an gcrann is líonmhaire, cé gur taifeadadh na speicis seo a leanas freisin: Dair (*Quercus* spp.), Crann caorthainn (*Sorbus aucuparia*), Crann cnó capaill (*Aesculus hippocastanum*) agus Seiceamar (*Acer pseudoplatanus*). Nuair atá crainn aibí, sroicheann siad suas go dtí 15 m ar airde ach is scaipthe agus neamhchothrom a bhíonn a minicíocht de ghnáth.

- 158 De ghnáth, cuimsíonn an tsraith mheánach speicis amhail Dris (*Rubus fruticosus* agg.), Eidhneán (*Hedera helix*), Neantóg (*Urtica dioica*), Baine Bó Bleachtáin (*Primula veris*), Athair Lusa (*Glechoma hederacea*), agus speicis Pheasairí (*Vicia* spp.). Tá flóra coillearnaí níos éagsúla ag na samplaí is láidre. Tá fódchiseal dlúth acu agus is minic a chuimsíonn siad Ruithéal Rí (*Geranium robertianum*), Seamsóg (*Oxalis acetosella*), Grán Arcáin (*Ranunculus ficaria*) agus Sabhaircín (*Primula vulgaris*). D'fhéadfadh roinnt raithneach bheith i láthair freisin, lena n-áirítear Raithneach Mhadra (*Dryopteris filix-mas*), Raithneach Chrua (*Blechnum spicant*), Creamh na Muice Fia (*Asplenium scolopendrium*) agus speicis eile Raithneach (*Dryopteris* spp.).
- 159 Chomh maith leis sin, taifeadadh toir neamhdhúchasacha i measc fálta sceach, lena áiríodh Fiúise (*Fuchsia magellanica*) agus Póirín Sneachta (*Symphoricarpos albus*). Taifeadadh samplaí maithe de ghnáthóg fálta sceach ag Corr an Aoire (Toghroinn Inis Caoin), ag Tulaigh Ghlais, ag an Eanach agus ag Corr na Muclach Thuaidh. Chun críocha an mheasúnaithe seo, rangáidh fálta sceach isteach in dhá chineál ar leith, ag brath ar a n-airde agus ar a struchtúr, chun éascú a dhéanamh ar mheasúnú cainníochtúil ar an tionchar féideartha a bhaineann leis an bhforbairt a bheartaítear. Rinneadh gach fál sceach feadh an ailínithe a rangú isteach i gceann amháin den dá chineál seo a leanas:
- Cineál A: Fálta sceach a ndéantar bainistiú orthu / fálta sceach ísle a mbíonn sceach gheal le sonrú iontu den chuid is mó. De ghnáth, bíonn siad níos lú ná 6 m ar airde agus ní bheidh aon bearradh suntasach crann ag teastáil.
 - Cineál B: Fálta sceach mothracha / fálta sceach nach ndéantar bainistiú orthu ag a bhfuil crainn neamhaibí nó leathaibí (Fuinseog den chuid is mó). D'fhéadfadh crainn lánairde aibí iargúlta bheith ann freisin. De ghnáth, bíonn siad níos lú ná 12m ar airde agus is iondúil a bheidh roinnt teascadh crann agus/ nó bearradh crann ag teastáil uathu chun glanspás imleor a éascú faoi bhun seoltóirí.
- 160 San iomlán, téann an t-ailíniú thar 390 fál sceach de Chineál A agus thar 92 fál sceach de Chineál B. Tá fálta sceach le sonrú laistigh de lorg beartaithe na sé túr ar fud fhad an ailínithe. Fónann fálta sceach mar chonairí tábhachtacha d'fhiadhúlra trí limistéir ghnáthóige leathnádúrtha a nascadh laistigh de thírdhreach talmhaíochta. Cruthaíonn dea-shamplaí de ghnáthóg fál sceach struchtúir shlána dea-fhorbartha atá ina ngnáthóg oiriúnach do mhamaigh thalún, d'ialtóga agus d'éin.

6.4.4.2.18 Crannteorainneacha (WL2)

- 161 Is iondúil a chuimsíonn an ghnáthóg sin teorainneacha crann fásta dúchasach agus neamhdhúchasach a d'fhéadfadh iad seo a leanas a áireamh: Fuinseog (*Fraxinus excelsior*), Seiceamar (*Acer pseudoplatanus*), Beith (*Betula* spp.), Dair (*Quercus* spp.), Fearnóg (*Alnus*

glutinosa), Saileach Liath (*Salix cinerea*), Saileach Bhán (*Salix alba*) agus Crann Caorthainn (*Sorbus aucuparia*). De ghnáth, fásann crainn fhásta feadh an ailínithe go 15-25 m ar airde. Cuimsíonn formhór na gcrannteorainneacha speicis dhúchasacha a bhíonn ag fás go minic i dteannta fála sceach a chuimsíonn sceach gheal agus dris. Ar na samplaí maithe de na háiteanna ina bhfuil an ghnáthóg sin le sonrú tá Clonturkan, Collops, an Chorr Ghlas (Toghroinn Lios Uí Ghabhann) (feic Pláta 9, **Aguisín 6.7, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS), Lios Uí Ghabhann, Droim Thamhain agus Tulaigh Ghlais.

- 162 Trasnaíonn an t-ailíniú 56 crannteorainn san iomlán, agus tá crannteorainneacha le fáil laistigh de lorg na dtúr ag dhá láthair feadh an ailínithe ar fad. D'fhéadfadh crannteorainneacha limistéir luachmhara fara agus sealgaireachta a chur ar fáil d'ialtóga. Taifeadadh roinnt brocacha broic feadh crannteorainneacha fuinseoige, go háirithe ag an gCorr Dhúch (Toghroinn Inis Caoin), Droim Thamhain agus Leacht na Caillí. Chomh maith leis sin, fónann crannteorainneacha mar chonairí éiceolaíochta a nascann limistéir ghnáthóige leathnádúrtha laistigh de thírdhreach talmhaíochta a ndéantar dianbhainistiú air.

6.4.4.2.19 Barra Curaíochta (BC1)

- 163 Is neamhchoitianta ar fud an CMSA atá an ghnáthóg sin agus baineann luach íseal éiceolaíochta léi.

6.4.4.2.20 Ballaí Cloiche agus Obair Eile Chloiche (BL1)

- 164 Tá baint ag an ngnáthóg sin le fála sceach i gcodanna den CMSA. Coinneofar an ghnáthóg sin agus breithnítear í faoi ghnáthóg WL1 maidir le tionchar féideartha.

6.4.4.2.21 Foirgnimh agus dromchlaí saorga (BL3)

- 165 Trasnaíonn an t-ailíniú roinnt rianta agus bóithre feadh a fhaid. Seachnaíonn an t-ailíniú bealaigh a bheartaítear struchtúir thógtha agus ní gá aon fhoirgnimh a scartáil chun an fhorbairt a bheartaítear a éascú. D'fhéadfadh foirgnimh sheana agus thréigthe a bheith ina suíomhanna luachmhara tábhachtacha fara d'ialtóga.

6.4.5 Fána

6.4.5.1 Éin

- 166 Déantar príomhthorthaí na suirbhéanna ar éin a achoimriú sa rannán seo faoi éin ghoir agus éin gheimhrithe. Táthar ag díriú ar speicis éan a sainathnódh a bheith i mbaol féideartha mar gheall ar thionchar a bhaineann leis an bhforbairt (Spríocspeicis). Tá an íogaireacht i leith thionchar féideartha fhorbairt na líne lasnairde bunaithe ar an staidéar fairsing ar fhoinsí a rinneadh, ar chomhairliúchán le páirtithe leasmhara lena mbaineann agus ar staidéar allamuigh.

Áirítear ceann amháin nó níos mó ná ceann amháin de na nithe seo a leanas le tosca íogaireachta – riosca aitheanta imbhuailte (le línte tarchuir), riosca suaite (le linn oibreacha glanadh suímh), díláithriú (toradh buan ar an bhforbairt) agus dáileadh speicis laistigh den limistéar staidéir. Mionsonraítear i dTreoirlínte EirGrid (2012) íogaireacht na speiceas éan in Éirinn i leith imbhuailte faoi línte tarchuir leictreachais agus thug siad sin eolas don mheasúnú freisin. Leagtar an measúnú sin amach de réir mar is cuí le haghaidh na speiceas aonair a shonraítear thíos.

- 167 Sainithníodh go bhfuil spriocspeicis ina speicis atá íogair i leith an chineáil forbartha sin. Is speicis iad a liostaítear in Iarscríbhinn I den Treoir maidir le hÉin ón Aontas Eorpach (79/409/CEE)¹⁶ agus is éin iad a liostaítear go bhfuil imní ard (an liosta Dearg) agus imní mheánach (liosta Ómrach) caomhnaithe ina leith (arna sainithint ag Colhoun agus Cummins (2013)). Rinneadh breithniú freisin ar speicis choitianta a sainithníodh a bheith measartha íogair i leith tionchar féideartha imbhuailte ón gcineál sin forbartha (EirGrid, 2012).

6.4.5.1.1 Éin Ghoir

- 168 Tugadh faoi shuirbhé mionsonraithe ar éin ghoir sa CMSA d'fhonn eolas a thabhairt don mheasúnacht tionchair éiceolaíochta. Cuirtear an tuarascáil suirbhé sin i láthair in **Aguisín 6.5, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS. Déantar príomhspeicis lena mbaineann tábhacht chaomhnaithe a achoimriú thíos ina speicis a d'fhéadfadh bheith íogair nó measartha neamh-íogair i leith tionchar féideartha ón bhforbairt a bheartaítear.
- 169 Na cuntais ar speicis atá curtha i láthair thíos, baineann siad leis na speicis sin a bhfuil imní caomhnaithe ina dtaobh agus a mheastar a bheith íogair i leith na forbartha líne lasnaide, bunaithe ar an réasúnaíocht a bhfuil cur síos uirthi i **Rannán 6.4.5.1**

6.4.5.1.1.1 Speicis Íogaire lena mBaineann Tábhacht Chaomhnaithe

- 170 An **Pilibín** (ar an Liosta Dearg), ar speiceas lapairí é a bhfuil imní ard caomhnaithe ina thaobh, is dócha nach raibh sé ag pórú ach ag láthair amháin in 2009 agus 2010 (Corr an Bhealaigh), atá lonnaithe 200 m ar shiúl ón bhforbairt. Níor tugadh aon phéirí pórúcháin faoi deara in 2012, in 2013 ná in 2014. Meastar an speiceas a bheith an-ghann mar speiceas pórúcháin i mórlimistéar an CMSA. Meastar gur speiceas atá tugtha go measartha d'imbhuailtí é an speiceas sin.

¹⁶ Is iad na speicis a liostaítear in Iarscríbhinn I den Treoir maidir le hÉin ón Aontas Eorpach na speicis sin atá i mbaol díothaithe, neamhchoitianta, íogair i leith athruithe ar leith ina ngnáthóg agus a bhfuil aird ar leith ag teastáil uathu mar gheall ar chineál sonracha a ngnáthóige.

- 171 Speiceas pórúcháin an-neamhchoitianta i gcodanna de mhórlimistéar staidéir an CMSA is ea an **Crotach** (ar an Liosta Dearg), ar speiceas a bhfuil imní ard caomhnaithe ina dtaobh é. Níor taifeadadh aon phéirí pórúcháin in 2012, in 2013 ná in 2014. Tríd is tríd, meastar gur mí-oiriúnach atá an ghnáthóg sa limistéar staidéir. Tugadh péire faoi deara in 2011 i mbaile fearainn na Léime Giorra (thart ar 500 m ón ailíniú) i bhféarach nach bhfuil an oiread sin feabhsaithe air agus a tugadh chun míntíreachais ó shin i leith.
- 172 Meastar gur speiceas atá an-tugtha d'imbhuailtí é an **Chearc Cheannann** (ar an Liosta Ómrach). Is speiceas pórúcháin gann é an speiceas sin sa CMSA i lochanna móra. Tugadh péire faoi deara in 2012, in 2013 agus in 2014 ag Loch Thuama nó Loch Chríonchoille i mbaile fearainn Chríonchoille, atá suite thart ar 500 m soir ó Thúr 146.
- 173 Bíonn an **Broigheall** (ar an Liosta Ómrach) i láthair ag na haibhneacha agus na lochanna móra. Taifeadtar broighill go rialta ag Loch Éigis (atá lonnaithe timpeall 500 m soir ón ailíniú ag Túr 163) agus ag lochanna eile ar fud an CMSA, cé gur broighill neamhphórúcháin aonair iad den chuid is mó. Meastar gur speiceas atá an-tugtha d'imbhuailtí é. Is speiceas measartha soghluaiste é freisin a eitlíonn go rialta idir limistéir shealgaireachta (lochanna agus aibhneacha).
- 174 Speiceas pórúcháin forleathan ar lochanna meánmhéide agus mórmhéide laistigh de 2 km ón ailíniú a bheartaítear laistigh den CMSA is ea an **Foitheach Mór** (ar an Liosta Ómrach). Tá péire pórúcháin amháin ag formhór na lochanna, cé go bhfuil níos mó ná sin le sonrú i lochanna móra (feic thíos). Sna blianta 2013 agus 2014, taifeadadh péire pórúcháin amháin ar a laghad den speiceas sin laistigh de 2 km ón ailíniú ag na lochanna seo a leanas:
- Loch an Bhaic (suite timpeall 250 m ón ailíniú);
 - Loch Tuama nó Loch Chríonchoille (suite timpeall 500 m ón ailíniú);
 - Loch Morn (suite timpeall 250 m ón ailíniú);
 - Loch Choimeartaí (suite timpeall 750 m ón ailíniú);
 - Loch Éigis- 3+ péire (suite timpeall 800 m ón ailíniú);
 - Loch na Seantamhnaí - 2+ péire (suite timpeall 1 km ón ailíniú); agus
 - Loch Ghréach Luain (suite timpeall 1.4 km ón ailíniú).
- 175 Meastar gur speiceas atá an-tugtha d'imbhuailtí é an speiceas sin. Mar sin féin, meastar nach mbeidh ach baol beag don speiceas sin de bharr na forbartha a bheartaítear mar go bhfuil an línebhealach ar shiúl ó limistéir phórúcháin. Tá na lochanna pórúcháin deimhnithe is cóngaraí

- lonnaithe timpeall 250 m ón ailíniú (feic thuas). Chomh maith leis sin, is speiceas cuibheasach neamhghníomhach é nach leanann conairí eitilte rialta.
- 176 Is cuibheasach gann ar locháin bheaga agus ar lochanna beaga sa CMSA atá an **Spágaire Tonn** (ar an Liosta Ómrach). In 2013, taifeadadh é ag dhá loch laistigh de 1 km ón ailíniú - Loch an Mhaí agus Loch Corrawaddy. Meastar gur speiceas atá an-tugtha d'imbhuailtí é an speiceas sin. Mar sin féin, meastar nach mbeidh ach baol an-bheag don speiceas sin de bharr na forbartha a bheartaítear toisc go bhfuil sé cuibheasach neamhghníomhach agus go bhfuil sé le sonrú i líonta an-bheag i bhfad ón bhforbairt.
- 177 **An Eala Bhalbh** (ar an Liosta Ómrach). Is speiceas é sin a fhaightear go fairsing agus a phóraíonn ar dhobharlaigh, idir locháin bheaga agus lochanna móra, ar fud an CMSA. Sa CMSA, póraíonn an speiceas sin ar roinnt lochanna beaga atá lonnaithe idir timpeall 250 m agus 3 km ón ailíniú. Tagann líonta lena bhfuil tábhacht áitiúil le chéile ar Loch Éigis sa gheimhreadh go háirithe agus is minic a phóraíonn trí phéire ar a laghad ag an suíomh sin sa bhliain. Sna blianta 2013 agus 2014, deimhníodh péirí pórúcháin den speiceas sin ag lochanna lena n-áirítear Loch Morn, Loch na Seantamhnaí, Loch Tuama nó Loch Chríonchoille, Loch an Mhaí (atá lonnaithe timpeall 250 m ón ailíniú) agus Lorga Chamlocha (atá lonnaithe timpeall 1.1 km ón ailíniú). Suíomhanna féideartha pórúcháin ba ea Loch an Mhuilinn (atá lonnaithe timpeall 700 m ón ailíniú) agus Loch Bhéal Átha Tréin (atá lonnaithe timpeall 3 km ón ailíniú).
- 178 Meastar go bhfuil an Eala Bhalbh ina speiceas atá an-tugtha d'imbhuailtí. Sa CMSA, meastar nach mbeidh ach baol bheag don speiceas sin de bharr na forbartha a bheartaítear toisc go bhfuil sé cuibheasach neamhghníomhach agus nach ndéanann siad bealaí eitilte rialta, le linn shéasúr an ghoir ar a laghad. Moltar claontaí eitilte idir Loch Éigis agus Loch Morn mar mhaolú réamhchúramach i gcomhair an speicis sin mar go bhfuil bealaí eitilte le sonrú sa limistéar sin.
- 179 An **Naoscach** (ar an Liosta Ómrach). Tá roinnt mhaith gnáthóga pórúcháin oiriúnacha don Naoscach le fáil i mórlimistéar an CMSA. Níor taifeadadh aon phéirí pórúcháin in 2014. Níor taifeadadh an speiceas sin ach ag ASSI Dhroim Cairn agus ag Loch Bhaile an Mhuilinn le linn 2013. Tá an dá cheann díobh lonnaithe ar shiúl ón ailíniú. Roimhe sin, taifeadadh an Naoscach ag pórú ag Loch Ráth Fiachrach agus ag Portach an Chaisil freisin. Is dócha go bpóraíonn sé ag dlúis ísle i bportach réitithe agus i ngnáthóga bogaigh ar fud an CMSA. Meastar gur speiceas atá tugtha go measartha d'imbhuailtí é an speiceas sin. Seachnaítear gnáthóg oiriúnach den chuid is mó agus ní mheastar go bhfuil an speiceas sin íogair i leith na forbartha a bheartaítear.
- 180 An **Phraslacha** (ar an Liosta Ómrach). Níor taifeadadh aon cheann in 2014. Sa bhliain 2013, taifeadadh an speiceas sin am amháin mar speiceas a d'fhéadfadh bheith i mbun pórú ar Lough Nahinch, cé nár sonraíodh ceann ar bith den speiceas sna suirbhéanna a rinneadh roimhe sin.

Meastar gur speiceas atá an-tugtha d'imbhuailtí é an speiceas sin. Ní mheastar go bhfuil an speiceas sin íogair i leith na forbartha a bheartaítear mar gur speiceas é a eitlíonn go híseal (faoi bhun airde na seoltóirí a bheartaítear de ghnáth) agus go bhfuil an t-aon suíomh féideartha pórúcháin (Lough Nahinch) amháin ar shiúl ón bhforbairt.

181 Is speiceas atá an-tugtha d'imbhuailtí í an **Lacha Bhadánach** (ar an Liosta Dearg). Sa CMSA, taifeadadh an Cearc Cheannann (scata ina raibh deich gcinn díobh) go luath i mí Aibreáin 2014 (an 11ú lá den mhí) ar Loch Morn, atá suite tuairim is 250 m siar ón ailíniú. Níor taifeadadh aon Lachain Bhadánacha anseo i suirbhéanna ina dhiaidh sin agus níor thángthas ar aon fhianaise ar phórúchán i gcóngaracht na forbartha in aon bhliain ar bith le linn thréimhse an tsuirbhé.

182 An **Rálóg Uisce** (ar an Liosta Ómrach). Tá an speiceas sin forleathan i mbogaigh agus i loig dhroimní móthracha ar fud an CMSA. Meastar gur speiceas atá tugtha go measartha d'imbhuailtí é an speiceas sin. Ní mheastar go bhfuil an speiceas duaithe sin íogair i leith na forbartha a bheartaítear mar gur speiceas neamhghluaisteach a eitlíonn go híseal é.

183 Níor taifeadadh an **Creabhar** (ar an Liosta Dearg) mar speiceas pórúcháin laistigh den CMSA. Is speiceas duaithe atá gníomhach san oíche é an speiceas sin. Is dócha go bpóraíonn sé i scrobarnach, in imill bhogaigh mhothraigh agus i bhforaoiseacht. Meastar gur speiceas atá tugtha go measartha d'imbhuailtí é an speiceas sin. Ní mheastar go bhfuil an speiceas neamhaistreach folaithe sin íogair i leith na forbartha.

184 Déantar speicis choitianta atá measartha leochaileach nó an-leochaileach i leith imbhuailtí a achoimriú thíos. Tá baint ag formhór na speiceas sin a liostaítear le dobharlaigh nach mbeidh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear orthu, cé is moite den Phiasún, a phóraítear le haghaidh lorgaireacht caitheamh aimsire:

- Speicis lachan agus Cearc Uisce;
- Corr Réisc; agus
- Piasún.

6.4.5.1.1.2 Speicis Neamhíogaire lena mBaineann Tábhacht Chaomhnaithe

185 Speiceas éan creiche oíche a d'fhéadfadh pórú sa CMSA is ea an **Scréachóg Reilige** (ar an Liosta Dearg). De ghnáth, póraíonn an speiceas sin i seanfhoirgnimh neamháitrithe agus i gcróite. Chomh maith leis sin, d'fhéadfadh siad cuasáin i seanchrainn mhóra a úsáid freisin (Notice Nature, 2013). Tá an speiceas sin an-neamhchoitianta sa limistéar staidéir (Balmer et al., 2013). Níor taifeadadh ceann ar bith díobh le linn suirbhéanna sa CMSA agus seachnaítear

tionchar ar ghnáthlimistéir neadaithe. Níor aimsíodh aon suíomhanna neadaithe féideartha suntasacha (seanchrainn le cuasa móra iontu) ag aon trasbhealaí cois bóthair ná ag aon tailte ar tugadh cead isteach chucu. Mar gheall ar an easpa dhóchúil suíomhanna pórúcháin cóngarach don ailíniúchán mar aon le neamhchoitiantacht mheasartha na speiceas ar fud an CMSA, tugtar le tuiscint nach mbeadh ach riosca imbhuailte diomaibhseach ann.

- 186 Baineann an **Cruidín** (Iarscríbhinn I den Treoir maidir le hÉin ón Aontas Eorpach agus ar an Liosta Ómrach) le haibhneacha, gnáthóga bruachánacha agus lochanna i limistéar iomlán an CMSA, cé nár taifeadadh ceann ar bith díobh le linn suirbhéanna. Ní speiceas atá tugtha d'imbhuailtí é ach tá sé íogair i leith shuaitheadh na gnáthóige póraithe san áit a dtrasnaíonn an t-ailíniú limistéir fhéideartha phóraithe (aibhneacha agus limistéir bhruachánacha ghaolmhara).
- 187 Taifeadadh na speicis phasaireacha seo a leanas a bhfuil inní caomhnaithe ina dtaobh agus a meastar go bhfuil soghabhálacht íseal acu i leith imbhuailtí faoi línte cumhachta (EirGrid, 2012); Riabhóg mhóna agus Glasóg Liath. Taifeadadh an Riabhóg Mhóna i ngnáthóga oiriúnacha feadh an ailínithe (féarach leathfheabhsaithe agus portach réitithe). Taifeadadh an Ghlasóg Liath feadh sruthchúrsaí agus gnáthóg bruachánach gaolmhar.
- 188 Taifeadadh na speicis phasaireacha seo a leanas a bhfuil inní caomhnaithe ina dtaobh agus a meastar go bhfuil soghabhálacht íseal acu go léir i leith imbhuailtí faoi línte cumhachta (EirGrid, 2012); Gealbhan Binne, Pocaire Gaoithe, Fuiséog, Gleoiseach, Gabhlán Gainimh, Druid, Fáinleog, Gabhlán Binne agus Gabhlán Gaoithe. Measadh go bhféadfadh roinnt speiceas a neadaíonn i bhfásra adhmadaigh bheith soghabhálach i leith suaitheadh le linn glanadh fásra adhmadaigh roimh thógáil.

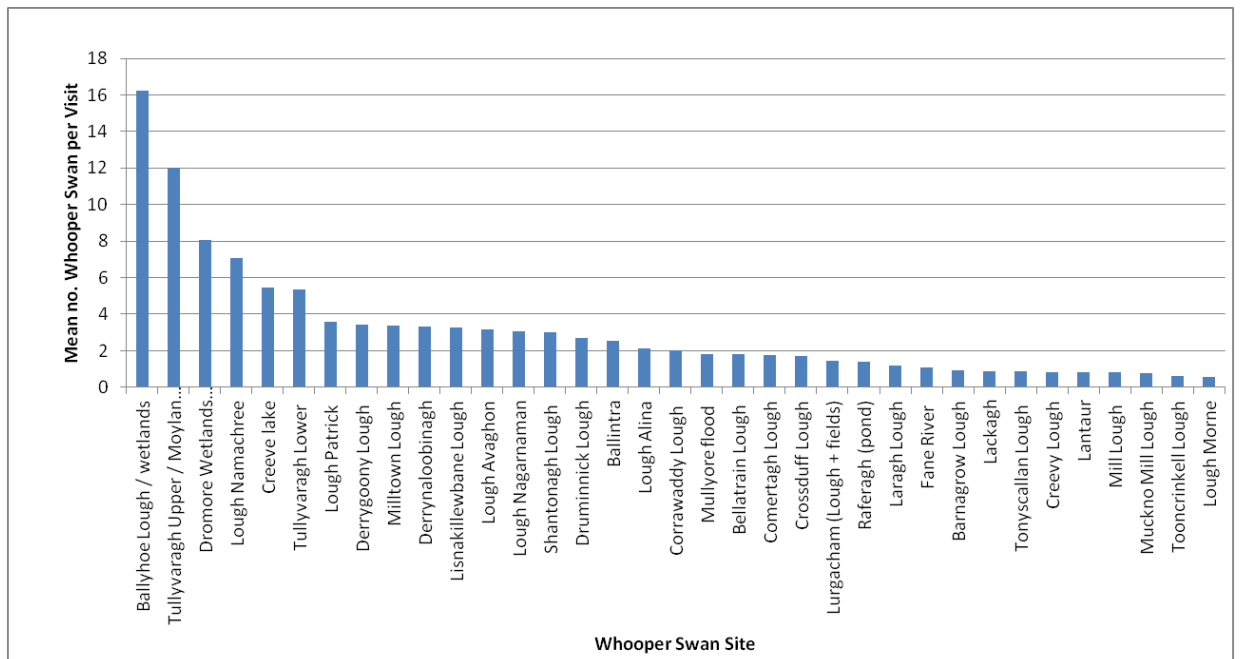
6.4.5.1.2 Éin Gheimhrithe

- 189 Rinneadh suirbhéanna mionsonraithe ilbhliantúla ar éin gheimhrithe, agus ar an Eala Ghlórach go háirithe, chun eolas a thabhairt don mheasúnacht tionchair éiceolaíochta. An tuarascáil suirbhé is déanaí (2013 / 2014) ina gcuirtear san áireamh breithniú ar gach suirbhé roimhe, cuirtear i láthair í in **Aguisín 6.6, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.
- 190 I bhFíor 6.3.1, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS, mionsonraítear príomhthorthaí an staidéir sin maidir le suíomhanna agus an úsáid a bhaineann an Eala Ghlórach astu ó bhliain go bliain. Bealaí eitilte sainaitheanta agus dóchúla atá bunaithe ar shuirbhéanna a rinneadh, mionsonraítear iad i bhFíor 6.3.2, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 191 Déantar achoimre ar phríomhthorthaí an tsuirbhé geimhridh bhliantúil ó 2007 / 2008 go 2013 / 2014 a leagan amach thíos.

6.4.5.1.2.1 Ealaí Glóracha (Iarscríbhinn 1 den Treoir maidir le hÉin ón Aontas Eorpach)

- 192 Díríodh aird ar Ealaí Glóracha i dtuairim scópála an Bhoird Phleanála (an Bord) le linn comhairliúcháin leis an Cairde Éanlaith Éireann (BWI) agus leis an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra (NPWS) mar speiceas a úsáideann an CMSA go forleathan i líon ar féidir leis leibhéal shuntasacha náisiúnta (níos mó ná 150 éan (Boland et al., 2010) a shárú go rialta. Meastar go bhfuil an speiceas sin thar a bheith soghabhálach d'imbhualadh faoi línte cumhachta. Chuige sin aithníodh é mar phríomh-speiceas a ndéanfar machnamh air i dtaca le tionchar féideartha na forbartha a bheartaítear. Toisc gur aithníodh riosca imbhuailte mar fhadhb don phríomhspeiceas lárnach seo, baineadh leas as modh measúnacht tionchair níos sainiúla don speiceas (feic **Tábla 6.5** agus **Tábla 6.6**). Tá an cur chuige seo difriúil ón nós imeachta a cuireadh i bhfeidhm maidir le gach tionchar féideartha eile a aithníodh ar ghabhdóirí éiceolaíochta lena n-áirítear cineálacha tionchair aitheanta i dtaca le hEalaí Glóracha (e.g. díláithriú agus suaitheadh).
- 193 Thar thréimhse seacht mbliana, rinneadh suirbhéanna ar an Eala Ghlórach agus ar chineálacha eile éan geimhrithe ar bhonn míosúil le linn na tréimhse idir Deireadh Fómhair agus Aibreán. Aithníodh 56 shuíomh sa CMSA mar chinn a bhí in úsáid ag an Eala Ghlórach le linn an staidéir (an staidéar ar fhoinsí faisnéise agus an suirbhé allamuigh) agus riamh anall. Is ionann trí cinn de na suíomhanna sin agus suíomhanna inar taifeadadh an Eala Ghlórach san am atá thart. Is é sin le rá, cé go ndearnadh suirbhé rialta orthu le linn an staidéir reatha, níor taifeadadh aon Ealaí Glóracha sna trí shuíomh sin le linn na tréimhse. Ba iad na suíomhanna sin an Loch Mór, Loch Saileán agus Bawn Lakes. Ba cheart a thabhairt ar aird go raibh an mórlimistéar staidéir faoi réir suirbhéanna leanúnacha geimhridh (2010 – 2014 san áireamh) mar atá aibhsithe i bhFíor 6.3.1, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 194 Le linn na suirbhéanna, níor sháraigh aon suíomh aonair laistigh de mhórlimistéar staidéir an CMSA leibhéal a bhfuil tábhacht náisiúnta leo. An suíomh is rialta a bhíonn in úsáid agus an ceann is tábhachtaí cóngarach don ailíniú is ea Loch na Machairí, áit a bhfuarthas comhaireamh uasta 65 eala (timpeall 0.5% den phobal náisiúnta). Tá Loch na Craoibhe agus páirceanna ag Béal Átha an tSraitha ar shuíomhanna eile lena mbaineann tábhacht chontae a sainithníodh le linn an tsuirbhé. Seachnaíonn an fhorbairt a bheartaítear Ealaí Glóracha geimhrithe tábhachtacha agus suíomhanna eile éan geimhrithe – feic **Tábla 6.11**. Níor tugadh aon Ealaí Glóracha faoi deara le linn suirbhéanna a rinneadh go dtí seo ar an Loch Mór, áit a raibh líonta a bhfuil tábhacht náisiúnta leo roimhe seo (Foinse: NPWS).

- 195 Déantar achoimre i bhFíor 6.1 ar na suíomhanna aonair is tábhachtaí don Eala Ghlórach a sainathnóidh, agus iad bunaithe ar mheánluachanna do thréimhse an tsuirbhé.

Fíor 6.1: Rangaítear na príomhshuíomhanna bunaithe ar na meánáirimh éin is airde agus is ísle a taifeadh le linn suirbhéanna.

- 196 Is suite i bhfad ar shiúl ón bhforbairt a bheartaítear atá na suíomhanna is tábhachtaí sa limistéar staidéir, lena n-áirítear Loch /Bogaigh Bhéal Átha hÓ (>10 km), Tulaigh Bhanrach Uachtarach/ Moylan (>10 km) agus bogaigh an Droma Mhóir (>5km). Tá an t-aillíniú lonnaithe lastoir de 3 limistéar bogaigh thábhachtacha líneacha ina gcomhchruinníonn an Eala Ghlórach, lena n-áirítear Gleann Abhann an Droma Mhóir, sraith lochanna laistiar de Loch Morn, agus Abhainn na Cnapaí (agus a folochanna).

- 197 Áirítear iad seo a leanas le príomhthorthaí an staidéir, mar a chuirtear i láthair iad in **Aguisín 6.6, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS:

- Ag Béal Átha an tSratha, deimhníodh bealach eiltle rialta sna chéad cheithre gheimhreadh den staidéar (idir 2007 agus 2011) agus arís in 2014. Tá limistéar beathúcháin i mBéal Átha an tSratha, áit a n-eitlíonn ealaí chuici le linn an lae. Téann siad ar an bhfara ag dhá loch bheaga (Loch Thamhnaigh Scalláin agus Loch Tuama [nó Loch Chríonchoille]) atá lonnaithe timpeall 1.5 km agus 2 km soir agus soir, soir ó dheas faoi seach ó Bhéal Átha an tSratha. Trasnaíonn an bealach eiltle an t-aillíniú a bheartaítear mar a chuirtear i láthair i bhFíor 6.3.2, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Níor taifeadh aon ghníomhaíocht Eala Glóraí sa cheantar seo le linn an gheimhridh sa tréimhse 2011-2013, agus an bhliain sin san áireamh.

- Bunaithe ar athruithe ar an líon a breathnaíodh, tá bealach eitle mírálta ann feadh an ailínithe i gceantar Loch Choimeartaí, Loch Chorr an Bhealaigh, Loch Ghréach Luain, Loch an Mhuilinn agus Lochán Ráth Fiachrach toisc go mbíonn an Eala Ghlórach ag bogadh idir an moll suíomhanna locha sin i gcaitheamh an gheimhridh.
- Mar an gcéanna, bunaithe ar athruithe ar an líon a breathnaíodh, tá bealach eitle mírálta ann trasna an ailínithe idir Loch Éigis agus Loch Morn agus lochanna siar uaidh.
- Sa bhliain 2013 / 2014, thángthas ar thrí shuíomh nua atá suite réasúnta gar don ailíniú, lena n-áirítear Loch Chorr an Bhealaigh (650 m ón ailíniú) agus Loch Ghréach Luain (1.25 km ón ailíniú) – feic thuas. Taifeadh líon beag d'Ealaí Glóracha (3 cinn) ag Loch Corrawaddy (750 m ón ailíniú) freisin.

198 Rinneadh suirbhé rialta ar na suíomhanna seo a leanas atá suite i ngar don fhorbairt a bheartaítear (laistigh de 2 km) agus níor tugadh aon ghníomhaíocht Eala Glóraí faoi deara i gcóngarach na forbartha a bheartaítear. Tugtar achoimre ar na príomhbheartuithe mar seo a leanas:

- Lough Nahinch agus purláin. Rinneadh suirbhé rialta ar an gcuid thuaidh ar fad den ailíniú, lena n-áirítear roinnt lochanna beaga amhail Loch an Easáin, an Loch Bán agus Lough Nahinch. Níl an ceantar sin tábhachtach don Eala Ghlórach agus is an-treallach agus an-íseal an líon Ealaí Glórach a bhíonn le fáil ann. Níor breathnaíodh aon bhealaí eitle.
- Loch Chraobh Mhártain. Ba i luathbhlianta an tsuirbhé a tugadh cuairt ar an gceantar lastoir de Loch Chraobh Mhártain (Leacach). Níor breathnaíodh aon bhealach eitle i gcoibhneas leis an bhforbairt a bheartaítear. Ba 2 km ar a laghad soir ón limistéar seo a bhí na bealaí eitle a breathnaíodh.
- Loch an Bhaic: Scaipeann Ealaí Glóracha idir Loch na Machairí, Loch na Seantamhnaí, Loch Bhéal Átha Tréin agus Lisnakkillewbane Lough i gcaitheamh an gheimhridh. Bealaí eitle (a breathnaíodh agus is dóigh nár breathnaíodh) sa limistéar seo, ní minic a thrasnaíonn siad an línebhealach roghnaithe, toisc go bhfuil gach ceann de na suíomhanna a úsáidtear suite lastoir den fhorbairt.
- Ní bhíonn líonta suntasacha d'Ealaí Glóracha le fáil sa cheantar ó dheas ó Loch Ghréach Luain i dtreo theorainn thuaidh an MSA. D'ainneoin suirbhéanna i gcarr agus ón aer rialta, ní fhacthas aon líonta suntasacha Ealaí Glóracha.
- Níor taifeadh aon Ealaí Glóracha do roinnt mhaith lochanna agus locháin eile beag beann ar an tsuirbhé rialta a rinneadh orthu. Áirítear leo sin na lochanna seo a leanas

atá suite laistigh de 2 km ón línebhealach roghnaithe (ón taobh thuaidh go dtí an taobh theas); Loch an Easáin, an Loch Bán, an Loch Dubh, Loch Chorr na Muclach, Loch Leitir Bán, Ghost Lough, Loch Dhroim Dhristin, Loch Coogan, Loch Cordoo, Corr Fionnlocha, Loch Bharrachaidh, locháin gan ainm i mbaile fearainn Chorr an Bhealaigh agus Loch an Mhaí.

6.4.5.1.2.2 Speicis Eile Éan Geimhrithe

- 199 Is rialta atá ealtaí na Feadóige Buí agus an Philibín (ba é 260 an comhaireamh ba mhó don Fheadóg Bhuí agus ba é 140 an comhaireamh ba mhó don Philibín) le linn tréimhsí ar leith (go mall san earrach agus go luath san fhómhar) timpeall Loch Éigis. Is éin ar imirce iad sin agus ní fhanann siad ar feadh tréimhsí sínte ar fud an gheimhridh ach baineann siad úsáid as an limistéar sin le haghaidh sealgaireachta agus scíthe sula n-imirceann siad níos faide. Níor breathnaíodh aon bhealach eiltile inar thrasnaigh an speiceas sin an t-ailíniú.
- 200 Baineann an Eala Bhalbh úsáid as formhór na suíomhanna locha sa CSMA. Limistéar tábhachtach a aithníodh mar a bhféadfadh tionchar féideartha teacht aníos is ea an limistéar idir Loch Éigis agus Loch Morn mar go bhféadann líonta ealaí balbha neamhphórúcháin aonair fás sna lochanna sin i roinnt blianta, agus tá bealaí eiltile neamhthairfeadta ann idir na lochanna sin a dtrasnaíonn an t-ailíniú iad.
- 201 Geimhríonn scataí cuibheasach mór broigheall corrúair ar Loch Éigis (comhaireamh uasta 40 broigheall in 2009).
- 202 Is iondúil a bhaineann dlúis ísle na hEala Bailbhe agus an Fhoithigh Mhóir úsáid as formhór na lochanna eile, cé is moite díobh sin ar díriodh aird orthu le haghaidh Ealaí Glóracha, agus is neamhdhóchúil go mbeidh tionchar intomhaiste ag an bhforbairt a bheartaítear orthu.
- 203 Mar chuid den mheasúnú, breithníodh Limistéir faoi Chosaint Speisialta (SPAanna) sa mhórlimistéar; feic NIS in **Imleabhar 5** de na cáipéisí iarratais.
- 204 Is é SPA Strabannan / Branganstown (Cód Suímh 004091) an SPA is gaire, agus é lonnaithe 21 km ón bhforbairt a bheartaítear. Sainíodh an suíomh sin le haghaidh na Gé Glaise (*Anser anser*) geimhrithe, cé go mbaineann Ealaí Glóracha úsáid as an suíomh sin freisin. Éin gheimhrithe an-neamhrialta atá i nGéanna Glasa sa CMSA go dtí seo agus níor tugadh ach ceann amháin faoi deara (sa bhliain 2014). Maidir leis sin, thángthas ar an gconclúid nach mbeadh tionchar ar leas caomhantais an SPA.
- 205 Tá SPA Loch Uachtair agus Lochanna Lena mBaineann (Cód an Láithreáin: 004049) lonnaithe thart ar 32 km ón bhforbairt a bheartaítear agus sainíodh é le haghaidh speiceas atá coitianta

sa limistéar staidéir, lena n-áirítear an Foitheach Mór agus an Eala Ghlórach. D'fhéadfadh go mbogfadh Ealaí Glóracha aonair idir na limistéir sin corrúair mar go bhfuil siad soghluaiste ó dhúchas, ach is dócha go bhfuil na líonta rí-iseal. Le linn na suirbhéanna ar éin, níor sainaithníodh aon fhianaise ar nascacht fhéideartha e.g. clibeanna éan. Tá pobail phórúcháin an Fhoithigh Mhóir ag an suíomh Eorpach sin scartha go hoiriúnach ón bhforbairt a bheartaítear le crios maolánach an-fhairsing agus is speiceas cuibheasach neamhghníomhach é sin, rud a laghdaíonn rioscaí imbhualte an oiread is féidir.

- 206 Meastar nach dtiocfaidh aon tionchar suntasach aníos ar speiceas éan leasa cháilithigh i suíomhanna SPA, lena n-áirítear an suíomh is gaire i.e. SPA Strabannan / Braganstown, SPA Dhún Dealgan agus SPA Loch Uachtair agus lochanna lena mbaineann.

6.4.5.1.2.3 Achoimre ar an Measúnú Éan

- 207 Tá measúnú achoimre ar na príomhspeicis éan agus ar na príomhlimistéir a cinneadh mionsonraithe i d**Tábla 6.11**. Le haghaidh suíomhanna le bealaí eitilte, feic Fíor 6.3.2, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

Tábla 6.11: Achoimre agus Measúnú ar Eochairlimistéir Éan agus ar Eochairspeicis Éan laistigh den CSMA

Eochairspeicis Éan le breithniú	Eochairlimistéir agus Measúnú	Cur síos ar Láthair / Bealaí eitilte
An Eala Ghlórach	Limistéar Bhéal Átha an tSratha, Loch Thamhnaigh Scalláin agus Loch Tuama nó Loch Chríonchoille. Tábhacht Chontae.	Seachnaítear na suíomhanna a mhionsonraítear (atá lonnaithe idir 600 m agus 1 km ón ailíniú). Tá Béal Átha an tSratha (príomhlimistéar pórúcháin agus páirceanna eile) lonnaithe idir 300 m agus 600 m ón ailíniú. Deimhníodh go bhfuil bealach eitilte na hEala Glóraí bainteach leis an bhforbairt.
An Eala Ghlórach	Loch Choimeartaí, Loch Chorr an Bhealaigh, Loch Ghréach Luain, Loch Ráth Fiachrach agus Loch an Mhuilinn. Tábhacht Chontae.	Seachnaítear na lochanna a mhionsonraítear (atá lonnaithe 120 m, 680 m agus 740 m faoi seach ón ailíniú). Níor breathnaíodh aon eitiltí go dtí seo d'ainneoin suirbhé fairsing ilbhlianta a dheimhnigh gur fíor-neamhrialta atá eitiltí. Mar sin féin, tugann athruithe ar líonta le fios go bhfuil gluaiseacht ócáideach idir na lochanna sin agus, dá bhrí sin, deimhníodh go bhfuil bealach eitilte na hEala Glóraí bainteach leis an bhforbairt.
An Foitheach Mór	Suíomhanna éagsúla – is iad Loch an Bhaic agus Loch Morn na suíomhanna pórúcháin is cóngaraí. Tábhacht Áitiúil (Luach ard).	Déantar na lochanna mionsonraithe a sheachaint agus iad suite >240 m ón ailíniú.
An Eala Bhalbh, An Broigheall, An Foitheach Mór, an Lacha Bhdánach,	Loch Éigis agus Loch Morn. Tábhacht Chontae.	Seachnaítear na lochanna a mhionsonraítear (Loch Morn = 240 m agus Loch Éigis = 600 m ón ailíniú). Deimhníodh go bhfuil bealach eitilte na hEala Bailbhe bainteach leis an tionscadal. Bíonn bealach eitilte an-neamhrialta de chuid na hEala Glóraí le sonrú i roinnt blianta ar a laghad.

Eochairspeicis Éan le breithniú	Eochairlimistéir agus Measúnú	Cur síos ar Láthair / Bealaí eitle
An Eala Ghlórach		
Speicis atá tugtha d'imbhualadh coiteann: An Chorr Réisc, Speicis choitianta lachan	Ar fud an limistéir staidéir, ag aibhneacha agus trasrianta fál sceach den chuid is mó. Tábhacht Áitiúil (Luach íseal).	D'fhéadfadh roinnt gnéithe a dtrasnaíonn an t-ailíniú iad pobail bheaga de na speicis sin a chothú.

6.4.5.2 Mamaigh

- 208 Tugadh faoi shuirbhéanna ar mhamaigh i limistéir mar a raibh gnáthóg a d'fhéadfadh bheith oiriúnach (fálta sceach, scrobarnach agus crannteorainneacha) le fáil ag láithreacha túir a bheartáítear.
- 209 Bunaithe ar athbhreithniú ar an Ionad Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta (NBDC) agus ar thorthaí suirbhéanna allamuigh, baineann na mamaigh seo a leanas atá faoi chosaint leas as an CMSA agus ní mór iad a bhreithniú i dtaca le tionchar féideartha; an broc (*Meles meles*), an Madra Uisce (*Lutra lutra*), an Giorria (*Lepus timidus hibernicus*), agus speicis ialtóg. Liostaítear i d**Tábla 6.12** na speicis mhamach lena mbaineann tábhacht chaomhnaithe a taifeadadh roimhe (NBDC 2013) laistigh de chearnóga eangaí 10 km an ailínithe.

Tábla 6.12: Mamaigh faoi Chosaint atá le Sonrú sa CMSA agus an Stádas Dílthúil

Ainm Coitianta	Ainm Laidine	Stádas Cosanta
An Giorria	<i>Lepus timidus subsp. hibernicus</i>	An Treoir maidir le Gnáthóga, Iarscríbhinn V; an tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
An Madra Uisce Eorpach	<i>Lutra lutra</i>	Iarscríbhinn II den Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
An Broc Eoráiseach	<i>Meles meles</i>	An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
An Cat Crainn	<i>Martes martes</i>	An Treoir maidir le Gnáthóga, Iarscríbhinn V; an tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
An tIora Rua	<i>Sciurus vulgaris</i>	An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
Speiceas den Ialtóg Myotis	<i>Myotis</i>	Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
Ialtóg Daubenton	<i>Myotis daubentonii</i>	Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
Ialtóg Natterer	<i>Myotis nattereri</i>	Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
Ialtóg Leisler	<i>Nyctalus leisleri</i>	Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000

Ainm Coitianta	Ainm Laidine	Stádas Cosanta
Speiceas den ialtóg Fheascrach	<i>Pipistrellus</i>	Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
An ialtóg Fheascrach	<i>Pipistrellus pipistrellus sensu lato</i>	Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
An ialtóg Shopránach	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000
An ialtóg Fhadchluasach Dhonn	<i>Plecotus auritus</i>	Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000

(Foinse: Ionad Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta (NBDC) 2013)

210 Is i bhfoirm achoimre thíos atá torthaí na suirbhéanna maidir leis na speicis sin atá liostaithe.

6.4.5.2.1 Ialtóga

- 211 Tugtar cosaint do gach speiceas ialtóg in Éirinn agus dá láithreacha pórúcháin agus scíthe faoin *Acht um Fhiadhúlra, 1976* (arna leasú in 2000) agus faoin *Treoir maidir le Gnáthóga, 1992* (Iarscríbhinn IV). Ar na speicis sin a aimsíodh le linn suirbhéanna ar ghníomhaíocht, is é ialtóg Leisler an t-aon speiceas a mheastar a bheith ‘chor a bheith i mbaol’ sa *Liosta Dearg* foilsithe ar mhamaigh thalún. Meastar go mbaineann an ‘imní is ísle ina dtaobh’ leis na speicis eile (Marnell *et al.* 2009).
- 212 Níor taifeadadh aon suíomhanna oiriúnacha fara crainn i gcomhair speicis ialtóige (amhail seanfhoirgnimh ina bhfothrach, droichid agus foirgnimh neamháitrithe) laistigh de limistéir oibre a bheartaítear, cé gur dócha go bhfuil siad measartha coitianta sa mhórlimistéar staidéir. Is anghann sa limistéar staidéir atá suíomhanna oiriúnacha féideartha fara crainn. Chomh maith leis sin déantar gach fara ialtóg atá ar eolas (arna soláthar ag NPWS agus Bithéagsúlacht Éireann) a sheachaint.
- 213 Tá gréasán mór d’fhál sceach mar aon le crainn scaipthe agus gnáthóga coillearnaí sa CMSA, a sholáthraíonn mórán gnáthóga sealgaireachta agus bealaí comaitéireachta do speicis ialtóg ar fud an limistéir. D’fhéadfaí sealgaireacht a dhéanamh i gconairí abhann, i lochanna, i locháin agus i mbogaigh freisin.
- 214 Deimhníodh i suirbhéanna ar ghníomhaíochtaí ialtóige go raibh neart gníomhaíochta sealgaireachta ag ialtóga ar feadh fálda sceach aibí, aibhneacha agus coillearnach líneach ar

fud an ailínithe. Ar na speicis ialtóige a taifeadadh bhí cinn shealgaireachta agus chomaitéireachta, an Ialtóg Fheascrach (*Pipistrellus pipistrellus*), an Ialtóg Shopránach (*Pipistrellus pygmaeus*), Ialtóg Leisler (*Nyctalus leisleri*), an Ialtóg Fhadchluasach Dhonn (*Plecotus auritus*), Ialtóg Natterer (*Myotis nattereri*) agus Ialtóg Daubenton (*Myotis daubentonii*).

- 215 Mar achoimre, taifeadadh ialtóga ag sealgaireacht i measc gnáthóg oiriúnach (fálta sceach, coillearnach agus conairí abhann) ar fud an limistéir staidéir. Níor taifeadadh aon fharáí ialtóg, agus seachnaítear gach ceann de na faráí a bhféadfadh go bhfuil tábhacht náisiúnta leo (amhail seanfhoirgnimh agus droichid). Tá crainn fhásta a d'fhéadfadh a bheith ina suíomhanna fara le sonrú feadh crannteorainneacha agus limistéir faoi chrainn a sainathnódh laistigh den ailíniú, mar a léirítear sna léarscáileanna gnáthóg a chuirtear i láthair i bhFíor 6.2.1 - Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

6.4.5.2.2 An Madra Uisce

- 216 Níor aimsíodh suíomhanna pórúcháin ná comharthaí ar an madra uisce le linn suirbhéanna allamuigh. Is dócha gur fairsing sa CMSA atá Madraí Uisce, cé go bhfuil siad gann. Tá an dáileadh dírithe ar na lochanna móra amhail Loch Éigis (atá lonnaithe timpeall 500 m ón ailíniú) agus feadh roinnt de na sruthchúrsaí is suntasaí. Sa suirbhé náisiúnta ar tugadh faoi in 2004 / 2005, níor clúdaíodh ceann ar bith de na cearnóga 10 km atá le fáil laistigh de limistéir staidéir an CMSA (Bailey agus Rochford 2006). Le linn an tsuirbhé náisiúnta sin, d'aimsigh na húdair go mbaineann madraí uisce in Éirinn le sruthchúrsaí ag a bhfuil leithead cainéil os cionn 2 m acu den chuid is mó. Tuairiscíodh torthaí cosúla ó shuirbhé i dTuaisceart Éireann (Preston 2004). Is sruthanna den chéad ord nó den dara hord iad formhór na sruthchúrsaí laistigh den CMSA agus, dá bhrí sin, is beag sruthchúrsa atá os cionn 2 m ar leithead. San iomlán, sainathnódh naoi sruthchúrsa a d'fhéadfadh a bheith ina ngnáthóg oiriúnach don mhadra uisce agus is ar shiúl (> 20 m) ó na láithreacha túir agus na limistéir oibreacha a bheartaítear atá gach ceann díobh sin. Dá bhrí sin, tá gnáthóg oiriúnach don mhadra uisce (sruthchúrsaí agus gnáthóg leathnádúrtha lena mbaineann) in easnamh cóngarach do láithreacha túir ar fud an ailínithe (feic Léarscáileanna Gnáthóg i bhFíor 6.2.1 – Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS).
- 217 Mar thoradh ar an moill ama dhóchúil idir pleanáil agus tógáil na forbartha a bheartaítear, tá sé beartaithe tabhairt faoi shuirbhé roimh an tógáil i measc gnáthóg oiriúnach laistigh de chonair an ailínithe, d'fhonn na conclúidí a leagtar amach san EIS seo a dheimhniú.
- 218 Tugtar cosaint don mhadra uisce in Éirinn faoin *Acht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000*, agus faoin Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach (Iarscríbhinn II agus Iarscríbhinn IV). Ina theannta sin, liostaítear go bhfuil an Madra Uisce 'chor a bheith i mbaol' sa *Liosta Dearg* foilsithe ar mhamaigh thalún (Marnell *et al.* 2009).

219 Mar achoimre, cé nár taifeadadh iad le linn an staidéir reatha, is dócha go bhfuil madraí uisce le sonrú feadh na bpríomh-shruthchúrsaí laistigh den limistéar staidéir. Dheimhnigh an staidéar reatha nach bhfuil gnáthóg oiriúnach don mhadra uisce i láthair cóngarach do láithreacha túir.

6.4.5.2.3 An Broc

220 I suirbhéanna allamuigh, deimhníodh go bhfuil an broc i láthair ag roinnt láithreacha feadh an ailínithe. Sonraíodh comharthaí ar Bhroic (fionnadh san áireamh) feadh fáлта sceach agus crannteorainneacha ag na háiteanna seo: an Chorr Dhúch (Toghroinn Inis Caoin), Droim Thamhain, an tEasán, Leacht na Cailí agus an Léim Ghearr. San iomlán, sainaitníodh sé bhrocach le linn suirbhéanna allamuigh, dá raibh brocach amháin ina príomhbhocach ghníomhach. Tá cúig cinn de na láithreacha brocaí sin lonnaithe fad nach gaire ná 50 m ón láthair thúir is gaire. Tá brocach aonair lonnaithe laistigh de 30 m ó láthair thúir atá beartaithe (Túr 151). Tá achoimre ar an ngníomhaíocht broc a taifeadadh le linn suirbhéanna allamuigh le fáil i **dTábla 6.13**. Déantar cur síos ar láithreacha beachta na mbrocach broic ach ní léarscáilítear iad le nach ndéantar suaitheadh don speiceas sin faoi chosaint, agus le nach ndéantar damáiste dá mbrocacha.

221 Tugtar le fios i sonraí a fuarthas ón Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara (DAFM) go bhfuil líon sách ard de shuíomhanna pórúcháin i limistéar ginearálta an staidéir, go háirithe i dtreo na coda thuaidh den ailíniú. Deimhníodh go bhfuil gach ceann de na suíomhanna sin ar shiúl ó láithreacha túir.

222 Tá Broic le sonrú ar fud na coda is mó de thuath na hÉireann ós rud é go n-oireann siad go mór do choillearnach agus do mhósáicí talamh feirme (Hayden agus Harrington 2000). Is minice a bhíonn láthair na mbrocach broic le fáil laistigh d'fhálta sceach agus de chrannteorainneacha nó gar dóibh toisc go soláthraíonn siad sin clúdach agus sábháilteacht ó shuaitheadh a thagann as gníomhaíochtaí talmhaíochta agus gníomhaíochtaí eile. Is minic a bhíonn brocacha lonnaithe i limistéir choillearnaí duillsiltí agus scrobarnaí agus, de ghnáth, ní bhíonn siad le sonrú in ithreacha fliucha (Hayden agus Harrington 2000) mar atá le fáil go minic sna limistéir ísealchríche den limistéar staidéir.

223 Lonnaíodh láithreacha túir i limistéir féaraigh fheabhsaithe den chuid is mó agus roghnaíodh iad le go seachnódh siad gnáthóga a bhaineann le brocacha broic go hiondúil.

Tábla 6.13: Gníomhaíocht Broc a Taifeadadh le linn Suirbhéanna Allamuigh laistigh den CMSA

Láthair	Comharthaí ar Gníomhaíocht Broc a Taifeadadh
Téann an líne thairsti idir Túr 227 agus Túr 228 ag an gCorr Dhúch	Taifeadadh oscailt bhrocaí amháin feadh crannteorainn fuinseoige ag a bhfuil cartadh úr cré (gníomhach). Deimhníonn ribí dubha agus bána go bhfuil broic i láthair ag an láthair sin. Taifeadadh fianaise eile ar thochailt

Láthair	Comharthaí ar Ghníomhaíocht Broic a Taifeadh
(Toghroinn Inis Caoin)	(leithris san áireamh) feadh crannteorainneacha agus scrobarnaí sa chomharsanacht.
Téitear thairsti idir Túr 150 agus Túr 151 ag Droim Thamhain (ó thuaidh ó Thúr 151 agus laistigh de 30 m uaidh)	Taifeadh ceithre oscailt bhrocaí broic i limistéar ina raibh coillearnach leathanduilleach leagtha ghlan. Tá trí cinn de na ceithre oscailt bhrocaí neamhghníomhach, de réir cosúlachta, bunaithe ar an bhfásra athchoilíniúcháin a taifeadh ag oscailtí brocaí. Ba dhóigh go raibh oscailt bhrocaí amháin gníomhach tráth an tsuirbhé (Feabhra 2015, áit a raibh cartadh úr cré. Níorbh ann d'aon ábhar easrach timpeall na hoscailte brocaí. Tá an oscailt bhrocaí is cóngaraí (a bhí neamhghníomhach i mí Feabhra 2015) lonnaithe thart ar 25 m ó thuaidh ó Thúr 151. Tá na trí oscailt eile lonnaithe níos faide ó thuaidh. Bunaithe ar an leibhéal úsáide a taifeadh le linn an tsuirbhé, is dóchúil gur fobhrocach í an bhroc.
Téitear thairsti idir Túr 142 agus Túr 143 ag Tír Uí Ghréacháin	Rinneadh cúig oscailt brocaí gníomhaí broic ag a raibh cartadh úr a thaifeadh ó dheas ó bhóthar poiblí. Is dóchúil gur fobhrocach í sin.
Ó dheas (timpeall 60 m) ó Thúr 115 ag an Easán	Taifeadh brocach asluiteach ag a raibh oscailt aonair feadh fál sceach sceiche gile slán ag a bhfuil cartadh úr cré. Chonacthas loirg ag bealach isteach na brocaí. Meastar an bhrocach a bheith gníomhach.
Téitear thairsti idir Túr 113 agus Túr 114 ag Leacht na Caillí	Taifeadh príomhbhrocach ag a bhfuil 26 oscailt do bhroic ag Leacht na Caillí. Aimsíodh go raibh ocht gcinn déag de na hoscailtí brocaí gníomhach agus aimsíodh gur neamhghníomhach a bhí ocht gcinn de na hoscailtí. Deimhníodh mórchartadh úr cré, loirg bhroic agus ribí broic ag na hoscailtí brocaí. Meastar an bhrocach a bheith gníomhach.
Téitear thairsti idir Túr 105 agus Túr 106 ag an Léim Ghearr	Oscailt bhrocaí aonair ag a bhfuil cairn mhóra chartadh cré feadh fál sceach sceiche gile slán. Tá roinnt mhaith easair dhuillí, fásra athchoilíniúcháin agus drise le sonrú ag an oscailt sin. Meastar go bhfuil sí ina brocach asluiteach neamhghníomhach.

- 224 Mar thoradh ar an amscála dóchúil idir pleanáil agus tógáil an tionscadail, tá sé beartaithe tabhairt faoi shuirbhé roimh an tógáil i measc gnáthóige a d'fhéadfadh bheith oiriúnach cóngarach do láithreacha túir chun aon bhrocacha gníomhacha broic a shainaitheint agus a thaifeadh, d'fhonn na conclúidí ar thángthas orthu san EIS seo a dheimhniú.
- 225 Mar achoimre, deimhníodh go bhfuil broic le sonrú laistigh de ghnáthóg oiriúnach laistigh den limistéar staidéir. Nuair ab fhéidir, roghnaíodh láithreacha túir d'fhonn gnáthóg a d'fhéadfadh bheith oiriúnach do bhroic a sheachaint trí iad a shuí amach ó fhálta sceach agus ó ghnáthóga eile faoi chrainn. Tá Broic agus a gcuid brocach faoi dhianchosaint faoin *Acht um Fhiadhúlra (leasú), 2000*.

6.4.5.2.4 Mamaigh Eile faoi Chosaint

- 226 Bhí an Giorria (*Lepus timidus hibernicus*) ar na mamaigh eile faoi chosaint a tugadh faoi deara. Chonacthas an speiceas seo roinnt uaireanta i measc limistéir féaraigh agus teorainneacha páirceanna feadh an ailínithe. Tá an Giorria measartha coitianta i raon leathan gnáthóg, lena n-áirítear féarach leathfheabhsaithe, féarach feabhsaithe, gnáthóga ardtalún agus portaigh.

- 227 Is speiceas cairéil é an Giorria (is féidir é a sheilg faoi cheadúnas) agus níl sé ach faoi chosaint theoranta de réir na reachtaíochta náisiúnta. Liostaítear é mar speiceas a bhfuil an 'imní is ísle ina thaobh' sa *Liosta Dearg* foilsithe ar mhamaigh thalún (Marnell *et al.* 2009). Liostaítear é freisin faoi larscríbhinn V den Treoir maidir le Gnáthóga mar speiceas a d'fhéadfaí a shaothrú, ach ní go dtí an pointe go gcuirfí a stádas fabhrach caomhantais i gcontúirt (Hayden agus Harrington, 2000).
- 228 Níor tugadh aon speiceas eile mamaigh faoi chosaint faoi deara. Ar na speicis eile faoi chosaint a d'fhéadfadh bheith ann tá an t-lora Rua (*Sciurus vulgaris*). Tá an t-lora Rua le fáil i mórán cineálacha coillearnaí in Éirinn. Níl sé i láthair sa CMSA den chuid is mó anois mar go bhfuil an t-lora Glas coitianta faoi láthair. Tá claonadh ag an lora Glas an t-lora Rua a dhíláithriú i dtalamh feirme (gnáthóga ísealchríche).

6.4.5.2.5 Mamaigh Eile

- 229 Ar na speicis mhamach choitianta eile i láthair, tá: an t-lora Glas (*Sciurus carolinensis*), an Coinín (*Oryctolagus cuniculus*), an Sionnach (*Vulpes vulpes*), an Easóg Éireannach (*Mustela erminea*), an Luch Fhéir (*Apodemus sylvatica*), an Dallóg Fhraoigh (*Sorex minutus*), an Ghráinneog (*Erinaceus europaeus*) agus an Francach Donn (*Rattus norvegicus*). D'fhéadfadh gach ceann de na mamaigh réamhluaithe úsáid a bhaint as an limistéar staidéir le haghaidh fiaigh agus / nó le haghaidh sealgaireachta (Hayden agus Harrington 2000).

6.4.5.3 Speicis Iascaigh agus Uisceacha

- 230 Tá an CMSA lonnaithe laistigh de chodanna de Cheantar Abhantraí an Iarthuaiscirt agus de Cheantar Abhantraí an Oirthir.
- 231 Áirítear leis na habhantracha príomha an Níth, an Casán, Abhainn na hEoghancha (Abhantrach na hÉirne), Abhainn Átha Féan agus Abhainn Chluain Tiobrad (feic **Caibidil 8** den imleabhar seo den EIS le haghaidh tuilleadh sonraí). Léirítear na sruthchúrsaí agus na díoga draenála príomha atá le sonrú feadh an ailínithe ar na Léarscáileanna Gnáthóg a chuirtear i láthair i bhFíor 6.2.1 - Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Ní thrasnaíonn an t-ailíniú aon aibhneacha móra (abhainn sa 3ú hord nó os a chionn, bunaithe ar thacar sonraí aibhneacha na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil).
- 232 Is limistéir shuntasacha iascaigh ina bhfuil stoic Bhradáin agus Bhric iad na sruthchúrsaí laistigh den CMSA agus cuimsíonn formhór na gcraobh-aibhneacha sceathrach salmainide agus naí-gnáthóga. Cáilíocht an uisce i sruthchúrsaí agus i lochanna laistigh den CMSA mar a thuairiscigh an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, déantar í a athbhreithniú go mionsonraithe i **gCaibidil 8** den imleabhar seo den EIS. Mar achoimre, tá fadhbanna i dtaobh cháilíocht an uisce ag gabháil don chuid is mó de na haibhneacha feadh an ailínithe, eotrúfú go

príomha, a gceaptar go bhfuil foinsí talmhaíochta agus Ionaid Chóireála Fuíolluisce (WWTP) ina gcúis leis. Na haibhneacha sin a choinníonn dea-cháilíocht uisce (Q-fhachtóir 4 - 5) amhail an Casán agus an Níth, bheifí ag súil go dtacódh siad le pobail salmainidí.

- 233 I measc na speiceas uisceach eile faoi chosaint a d'fhéadfadh a bheith in aibhneacha a bheidh á dtrasnú ag an ailíniú tá Cráifisc Liathdhonn (*Austropotamobius pallipes*) (Reynolds *et al.* 2010) agus speiceas Loimpre, go háirithe *Lampetra fluviatilis* (NPWS 2013), a liostaítear an dá cheann díobh in Iarscríbhinn II den Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach.
- 234 Taifeadadh Diúilicín Péarla Fionnuisce (*Margaritifera margaritifera*) roimhe sin (pobail bheo roimh an mbliain 1970) ó Abhantrach Abhainn na hEoghancha. Mar sin féin, níor deimhníodh iad san abhantrach le blianta beaga anuas (NPWS Map of Margaritifera Sensitive Areas) (*Léarscáil an NPWS ar Limistéir Íogaire Diúilicín Péarla Fionnuisce*), 2013). Deimhníodh taifid níos déanaí ó Abhantrach Abhainn Leathrátha, atá ina fo-abhantrach de chuid Abhainn na hEoghancha atá dícheangailte ón taobh hidreolaíoch de ón ailíniú (NPWS Map of Margaritifera Sensitive Areas) (*Léarscáil an NPWS ar Limistéir Íogaire Diúilicín Péarla Fionnuisce*), 2013).
- 235 Is é atá sna lochanna atá le fáil ar fud mhórlimistéar an CMSA ná stoic iasc garbh agus baintear úsáid fairsing astu mar shuíomhanna slatiascaireacht caitheamh aimsire. Tá gach sruthchúrsa agus dobharlach aitheanta laistigh den CMSA curtha san áireamh i ndearadh na forbartha a bheartaítear. Tá gach túr ar shiúl ó sruthchúrsaí aitheanta agus ó ghnáthóga bruachánacha gaolmhara.
- 236 Mar achoimre, baineann tábhacht ard leis na haibhneacha agus leis na sruthanna atá le sonrú laistigh den CMSA toisc go bhfuil speicis uisceacha íogaire iontu, lena n-áirítear salmainidí. Bheadh na speicis sin íogair i leith aon mheatha ar cháilíocht an uisce. Cé go bhfuil túir lonnaithe ar shiúl ó shruthchúrsaí nádúrtha, bheadh naisc ann trí dhraenacha páirce a d'fhéadfadh bheith cóngarach do láithreacha túir.

6.4.5.4 Fána Eile

- 237 Taifeadadh froganna i ngnáthóg fhluch agus is dócha go mbeidh siad bainteach le haon limistéir bhogaigh gar don ailíniú. Is dócha go bhfuil an Earc Sléibhe le sonrú freisin i locháin agus i ngnáthóga féaraigh eile cóngarach don fhorbairt a bheartaítear. Seachnaítear na limistéir sin den chuid is mó.
- 238 Is ann do roinnt suíomhanna tábhachtacha le haghaidh inveirteabraigh uisceacha a sainnithníodh le blianta beaga anuas tar éis suirbhéanna ar ghnáthóga féaraigh oiriúnacha (Woodrow Sustainable Solutions 2008; 2009). Cuirtear roinnt díobh san áireamh i d**Tábla 6.8**.

Tá na limistéir sin fad dóthanach ar shiúl ón bhforbairt a bheartaítear le go seachnaítear aon tionchar féideartha.

- 239 Taifeadadh Fritileán Réisc ó Eanach Dhroim Cairn (an chuid de Phortach Dhroim Galláin atá lonnaithe i dTuaisceart Éireann). Tá an limistéar sin fad dóthanach ar shiúl uathí le go seachnaítear aon tionchar féideartha (feic **Tábla 6.7**).
- 240 Ós rud é go seachnaítear gnéithe amhail bogaigh, féarach ar mhórán speiceas, agus go pointe mór, gnáthóga faoi chrainn, ba cheart go gcinnteodh sé sin nach mbeadh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear ar speicis inveirteabrach nach bhfuil chomh coitianta a d'fhéadfadh bheith bainteach leis na gnáthóga sin.

6.4.6 Speicis Choimhthíocha Ionracha

- 241 Aithnítear leathadh na speiceas coimhthíoch (idir fhlóra agus fhána) mar bhaol mór do bhithéagsúlacht in Éirinn (Stokes *et al.* 2006). Ba é an ghlúineach bhiorach (*Fallopia japonica*) an t-aon speiceas coimhthíoch ionrach planda talún a taifeadadh. Taifeadadh an speiceas sin go rialta ag fás i gclampaí dlútha feadh an ghréasáin bóithre poiblí agus ag an imeall lochanna sa mhórlimistéar staidéir. Níor taifeadadh an speiceas sin le linn suirbhéanna allamuigh a rinneadh feadh an ailínithe (réamhshuirbhéanna nó suirbhéanna amhairc).
- 242 Is ag na gnáthóga uisceacha agus bruachánacha a dtrasnaíonn an t-ailíniú iad an acmhainneacht is mó speicis choimhthíocha a chothú agus freastal ar scaipeadh na speiceas sin. Ní bheidh oibreacha a bhaineann le tógáil na dtúr ar siúl sna ceantair sin.

6.4.7 Príomhghabhdóirí éiceolaíochta

- 243 I ndiaidh athbhreithniú a rinneadh ar an timpeallacht ghlactha (mar a chuirtear i láthair thuas), is féidir príomhghabhdóirí éiceolaíochta a chinneadh nach mór a bhreithniú i dtaca le tionchar agus maolú féideartha. Áirítear leo sin suíomhanna ar leith ar measadh go mbaineann tábhacht áitiúil ard nó níos mó ná sin leo (de réir na scéime measúnaithe suímh a leagtar amach in NRA 2009b) agus gnéithe eile éiceolaíochta a meastar a bhfuil imní caomhnaithe ina dtaobh (amhail cineálacha gnáthóige, speicis éan nó speicis mhamaigh ar leith) agus a bhféadfadh go mbeadh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear orthu. Tá sonraí maidir leis na príomhghabhdóirí éiceolaíochta laistigh den limistéar staidéir curtha i láthair i d**Tábla 6.14**. I **Rannán 6.4.3**, luaitear go bhfuil bainne bó bleachtáin ina speiceas coitianta laistigh den limistéar staidéir. Níl sé faoi chosaint in Éirinn agus ní mheastar gur príomhghabhdóir éiceolaíochta é ach oiread.

Tábla 6.14: Measúnú Achoimre ar Phríomhghabhdóirí Éiceolaíochta agus ar Phríomhláithreacha Éiceolaíochta laistigh den CMSA

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur síos Gairid ar an nGabhdóir Éiceolaíoch	Suíomh ábhartha
Limistéir Chaomhantais Shainithe			
pNHA Loch Éigis	Náisiúnta	Níl aon fhéidearthacht go mbeidh tionchar ar ghnáthóga mar go seachnaíonn an t-ailíniú an suíomh. Bhain Ealaí Glóracha úsáid neamhrialta as an suíomh le linn na staidéar ar éin gheimhridh. D'fhéadfadh an Eala Bhalbh agus an Broigheall eitilt idir lochanna sa limistéar seo.	600m soir ó Thúr 161 – Túr 163
Suíomhanna Éiceolaíochta Neamhshainithe (a liostaítear de réir mar atá siad le sonrú feadh an ailíniú ón Deisceart i dtreo an Tuaiscirt)			
Scrobarnach na Coirre Dúiche	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Limistéar scrobarnaí agus crannteorainneacha fuinseoige. Brocach asluiteach ghníomhach broic dheimhnithe (oscailt brocaí aonair) ag an láthair seo.	Téann an líne thar an suíomh idir Túr 227 agus Túr 228. Tá brocach broic le sonrú 60 m ó thuaidh ón ailíniú ag an láthair seo.
Sruth na Coirre Glaise	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cuimsíonn an suíomh crannteorainn fuinseoige fásta mar aon le Coll in áiteanna feadh srutha. Gnáthóg fhéideartha don bhroc.	Téann an líne thar an suíomh idir Túr 221 agus Túr 222 ag an teorainn idir bailte fearainn Collops agus na Coirre Glaise (Toghroinn Lios Uí Ghabhann).
Sruth Lios Uí Ghabhann	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cuimsíonn crannteorainn fhásta clampaí measctha crann dúchasach, lena n-áirítear Fuinseog, Coll agus Saileach, feadh srutha. Gnáthóg fhéideartha don bhroc.	Téann an líne thar an suíomh idir Túr 213 agus Túr 214 ag Lios Uí Ghabhann.
Portach na Coirre Léithe	Náisiúnta	Portach réitithe le pobail thánaisteacha eanaigh.	Téann an líne thar shuíomh bogaigh idir Túr 206 agus Túr 207.
Riasc Chorr na Láithreach	Ní fios (ní dheanadh suirbhé air)	Limistéar réisc idir droimníní ag a bhfuil brat crann (coillearnach fhliuch sailí-fearnóige-fuinseoige).	Téann an líne thar shuíomh bogaigh idir Túr 201 agus Túr 202 ag teorainn bhailte fearainn an Dumha agus Chorr na Láithreach.
Loch Choimeartaí agus Loch Ráth Fiachrach	Tábhacht Chontae	Taifeadadh Ealaí Glóracha go rialta ag na lochanna sin. Is go mírialta a eitlions Ealaí Glóracha idir lochanna beaga sa limistéar seo.	Cóngarach don ailíniú idir Túr 197 agus Túr 200.
*Bogach Ardrátha	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Mósáic gnáthóga coillearnaí a chuimsíonn riasc den chuid is mó. Agus breithniú á dhéanamh ar shaintréithe na n-oibreacha a bheartaítear mar aon le	Téann an líne thar an suíomh bogaigh seo idir Túr 187 agus Túr 188 ag na Srianta agus ag Ardráth.

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur síos Gairid ar an nGabhdóir Éiceolaíoch	Suíomh ábhartha
		híogaireacht an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuiltear ag súil le haon tionchar féideartha agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh sa mheasúnú seo.	
Lochán Thulaigh Ghlais	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cuimsíonn an suíomh loch eotrófach beag a bhfuil féarach fliuch agus féarach feabhsaithe timpeall air. D'fhéadfadh go mbaineann luach leis an suíomh i gcomhair éin uisce. Agus breithniú á dhéanamh ar shaintréithe na n-oibreacha a bheartaítear mar aon le híogaireacht an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuiltear ag súil le haon tionchar féideartha agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh sa mheasúnú seo.	Téann an líne thar an loch beag bogaigh seo idir Túr 172 agus Túr 173 ag Tulaigh Ghlais.
*Coillearnach Thulaigh Ghlais	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cuimsíonn an choillearnach coillearnach mheasctha a bhfuil Beith le sonrú go mór ann (an Suirbhé Náisiúnta ar an gCoillearnach Dhúchasach (Cód Suímh an NSNW: 860). (Perrin <i>et al.</i> 2008). Agus breithniú á dhéanamh ar shaintréithe na n-oibreacha a bheartaítear mar aon le híogaireacht an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuiltear ag súil le haon tionchar féideartha agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh sa mheasúnú seo.	Téann an líne thar an suíomh idir Túr 171 agus Túr 172 ag Tulaigh Ghlais.
Portach Thulaigh na hInneora	Ní fios (ní dhearnadh suirbhé air)	Cuimsíonn an suíomh bogaigh limistéar portaigh réitithe agus féaraigh fhliuch (Monaghan Wetland Map (<i>Léarscáil de Bhogaigh Mhuineacháin</i>), 2010).	Téann an líne thar roinnt mionghnáthóg de chuid an phríomhshuímh bhogaigh idir Túr 158 agus Túr 159 ag an mBreacraigh.
Riasc na Gréiche	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cuimsíonn an suíomh bogaigh riasc agus idirsheascann féideartha. Luach féideartha bogaigh.	Téann an líne thar an loch beag bogaigh seo idir Túr 156 agus Túr 157 ag an nGréach.
Droim Thamhain	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cuimsíonn an suíomh coillearnach leagtha ghlan a bhfuil crannteorainneacha fuinseoige fásta timpeall uirthi. Deimhníodh brocach broic ag an láthair seo.	Tá Túr 151 lonnaithe beagán ó dheas (laistigh de 30 m) ón suíomh suaite seo.
Riasc an Chlochair	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cuimsíonn an suíomh bogaigh riasc agus coillearnach fhliuch sailí-fearnóige-fuinseoige.	Téann an líne thar an suíomh idir Túr 144 agus Túr 146.
Béal Átha an	Tábhacht Chontae	Suíomhanna sealgaireachta na hEala Glóraí. Taifeadh ealaí	Lonnaithe 500 m siar ó

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur síos Gairid ar an nGabhdóir Éiceolaíoch	Suíomh ábhartha
tSraitha		ag eitilt trasna an ailínithe idir an limistéar sin agus Loch Thamhnaigh Scalláin agus Loch Chríonchoille araon soir uaidh.	Thúr 143
Riasc Thír Uí Ghréacháin	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Riasc ag a bhfuil roinnt mhaith fásra bogaigh, lena n-áirítear Airgead Luachra (<i>Filipendula ulmaria</i>), Scuab Eisc Uisce (<i>Equisetum fluviatile</i>), Coigeal na mBan Sí (<i>Typha latifolia</i>), Feileastram (<i>Iris Pseudacorus</i>) agus Cuiscreach (<i>Phalarus arundinacea</i>). Ó thuaidh ón riasc, tá brocach ghníomhach Broic a bhaineann le limistéar coillearnaí scrobarnaí agus líní.	Téann an líne thar an suíomh idir Túr 142 agus Túr 143.
Riasc Chorr na nlúr	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cuimsíonn an suíomh limistéar réisc / eanaigh. D'fhéadfadh gnáthóg larscríbhinn I bheith i láthair (Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach).	Téann an líne thar an suíomh idir Túr 138 agus Túr 139 ag Corr na nlúr (Barúntacht Mhuineacháin). Tá Túr 138 le fáil thart ar 15 m ó thuaidh ón suíomh seo.
Riasc na Carraigí Raimhre	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cuimsíonn an suíomh limistéir ar leith ina bhfuil riasc agus coillearnach leathanduilleach. Gnáthóg dheimhnithe don bhroc. D'fhéadfadh gnáthóg larscríbhinn I bheith i láthair (Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach).	Téann an líne thar an suíomh idir Túr 135 agus Túr 136 ag an gCarraigeach Ramhar agus ag Corr na nlúr (Barúntacht Mhuineacháin).
*Riasc Dhroim Rúisc	Ní fios (ní dheanadh suirbhé air)	Is dócha go gcuimsíonn an suíomh bogaigh riasc / eanach. D'fhéadfadh gnáthóg larscríbhinn I bheith i láthair (Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach). Agus breithniú á dhéanamh ar shaintréithe na n-oibreacha a bheartaítear mar aon le hógairacht an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuiltear ag súil le haon tionchar féideartha agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh sa mheasúnú seo.	Tá an suíomh le fáil (thart faoi 40 m) siar ón ailíniú roghnaithe ag Túr 134 ag Droim Rúisc.
Portach Chlár Doire	Tábhacht chontae	Limistéar forleathan de phortach réitithe. Cuimsítear sa taobh thiar gnáthóg eanaigh ar chaighdeán maith agus ag athghiniúint i limistéar portaigh réitithe (Rinne Foss agus Crushell suirbhé air in 2012).	Téann an líne thar theorainn thoir theas den suíomh bogaigh seo idir Túr 127 agus Túr 128 ag Clár Doire.
*Lough Nahinch (Portach an Chaisil san áireamh)	Tábhacht Náisiúnta	Is é atá sa suíomh mór seo ná ionad gnáthóg, lena n-áirítear trí loch, limistéar forleathan eanaigh easnamhaigh, portach athghiniúna, scrobarnach,	Téann an líne thar an imeall an-deisceartach den suíomh bogaigh seo idir Túr 117 agus Túr

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur síos Gairid ar an nGabhdóir Éiceolaíoch	Suíomh ábhartha
		coillearnach fhliuch agus coillearnach leathanduileach. (Rinne Foss agus Crushell suirbhé air in 2008). Deimhníodh nach bhfuil aon ghá le fásra a bhearradh laistigh den suíomh. Agus breithniú á dhéanamh ar shaintréithe na n-oibreacha a bheartaítear mar aon le hógairacht an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuiltear ag súil le haon tionchar féideartha agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh sa mheasúnú seo.	118.
Féarach an Easáin	Tábhacht Náisiúnta	Sampla iontach d'fhéarach idir neodrach agus aigéadach le magairíní flúirseacha (rinne Foss agus Crushell suirbhé air in 2011).	Téann an líne thar an suíomh féaraigh seo idir Túr 117 agus Túr 118.
Talamh feirme ag Leacht na Caillí	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Crannteorainn fuinseoige ag a bhfuil príomhbhrocach ghníomhach broic.	Téann an líne thar an suíomh seo. Suíodh Túr 113 chun an limistéar a sheachaint.
Féarach agus scrobarnach Achadh na gCloch	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Féarach cailcreach agus neodrach i dteannta limistéar fairsing scrobarnaí i dtreo an tuaiscirt.	Tá Túr 111 lonnaithe laistigh den suíomh seo. Téann an líne thar an gcuid eile den suíomh idir Túr 110 agus Túr 111.
*Carraigeacha na Léime Giorra	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cuimsíonn an suíomh limistéar scrobarnaí i dteannta lomán carraige. Gnáthóg fhéideartha don bhroc. Agus breithniú á dhéanamh ar shaintréithe na n-oibreacha a bheartaítear mar aon le hógairacht an tsuímh, thángthas ar an gconclúid nach bhfuiltear ag súil le haon tionchar féideartha agus, dá bhrí sin, ní bhreithnítear an suíomh tuilleadh sa mheasúnú seo.	Téann an líne thar an suíomh idir Túr 107 agus Túr 108 ag an Léim Ghearr.
Gnáthóga			
Fálta sceach / Crannteorainneacha	I dteannta a chéile, baineann luach ard leis na gnáthóga sin i gcomhair fiadhúlra toisc go soláthraíonn siad conairí éiceolaíochta (Airteagal 10 den Treoir maidir le Gnáthóga).	Sainithníodh trí chineál fál sceach / crannteorann atá le sonrú feadh an ailínithe, idir fhálta sceach ísle a ndéantar bainistiú orthu agus chrannteorainneacha fásta leanúnacha, mar a shonraítear i Rannán 6.4.2 .	Seachnaítear é den chuid is mó toisc go bhfuil láithreacha túir suite i bhfálta sceach ísle a ndéantar bainistiú orthu. Téann an t-ailíniú thar fhálta sceach agus chrannteorainneacha ar fud fhad an ailínithe.
Sruthchúrsaí	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Den chuid is mó, is beag atá na sruthchúrsaí atá le sonrú laistigh den limistéar staidéir agus cuimsíonn siad cainéil a	Ní ann d'aon túir i limistéir atá ar shiúl ó shruthchúrsaí. Téann an t-ailíniú thar roinnt

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur síos Gairid ar an nGabhdóir Éiceolaíoch	Suíomh ábhartha
		athraíodh roimhe seo le gnáthóga imeallacha cúnga. Gnáthóg thábhachtach do speicis uisceacha a bhfuil imní caomhnaithe ina dtaobh (Salmainidí; Loimpre agus Cráifisc Liathdhonn). Gnáthóg oiriúnach a chur ar fáil don Mhadra Uisce, atá ina speiceas a liostaítear in Iarscríbhinn I den Treoir maidir le Gnáthóga ón Aontas Eorpach.	aibhneacha agus sruthanna.
Speiceas faoi Chosaint			
An Eala Ghlórach	Iarscríbhinn I den Treoir maidir le hÉin ón Aontas Eorpach	Tá Ealaí Glóracha scaipthe ar fud an mhórlimistéir staidéir i gcaitheamh an gheimhridh. Seachnaíonn an fhorbairt a bheartaítear na príomhshuíomhanna geimhrithe d'Ealaí Glóracha agus d'éin geimhrithe eile (feic Rannán 6.4.5 le haghaidh tuilleadh sonraí).	Limistéar Bhéal Átha an tSratha; Loch Thamhnaigh Scalláin agus Loch Tuama (nó Loch Chríonchoille); Loch Choimeartaí, Loch Chorr an Bhealaigh, Loch Ghréach Luain, Loch Ráth Fiachrach, agus Loch an Mhuilinn.
An Broc	<i>An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000</i>	Feictear suíomhanna pórúcháin (brocacha) de ghnáth feadh bhonn fála sceach /crannteorainneacha nó i measc scrobarnaí nó gnáthóige coillearnaí.	Taifeadadh roinnt brocach i measc gnáthóg fál sceach cóngarach don ailiniú. Is dócha go bhfuil sé le sonrú i measc gnáthóg oiriúnach. Suíodh na túir amach ó ghnáthóg pórúcháin oiriúnach.
Madraí Uisce	Iarscríbhinn II den Treoir maidir le Gnáthóga Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga	Is dócha go bhfuil sé le sonrú feadh sruthchúrsaí móra laistigh den mhórlimistéar staidéar, cé nár taifeadadh é le linn suirbhéanna allamuigh.	Limistéar a léarscáilítear mar FW2 agus gnáthóga leathnádúrtha cóngaracha mar a léirítear ar na Léarscáileanna Gnáthóg (Fíor 6.2.1 - Fíor 6.2.19, Fíoracha Imleabhar 3C den EIS).
Ialtóga	<i>An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000</i> Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga	Foráiste ar fud an limistéir staidéir. Is dócha go bhféadfadh crainn fhásta suíomhanna fara (sealadacha) a chur ar fáil. Is neamhchoitianta atá na crainn sin agus baineann siad de ghnáth le limistéir choillearnaí líní (WL2) a sainaitníodh le linn suirbhéanna.	Roinnt suíomhanna – feic ar ghnáthóg WL2 atá aibhsithe i Léarscáileanna Gnáthóg.

*Tabhair faoi deara: Sa tábla thuas, liostaítear na suíomhanna éiceolaíochta go léir atá le fáil faoi bhun an ailínithe, beag beann ar cé acu atáthar, nó nach bhfuiltear, ag súil le tionchar (mar aon le suíomhanna eile i dtimpeallacht a bhféadfadh tionchar bheith uirthi). Na suíomhanna sin nach bhfuiltear ag súil le tionchar iontu, ní bhreithnítear iad tuilleadh sa mheasúnú.

6.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

244 Sa tsainiúint tionchair agus sa chur síos ar thionchar a chuirtear i láthair thíos, cuirtear san áireamh saintréithe na timpeallachta glactha mar a shonraítear iad ar fud **Rannán 6.4**. Tugtar aird ar leith ar na Príomhghabhdóirí Éiceolaíochta a shainiúintear i **Rannán 6.4.7**. Cuirtear tionchar i láthair maidir le gach céim den tógáil (céim na tógála agus an chéim oibríoch) – feic **Rannán 6.7**.

245 Is é an tionchar éiceolaíoch sin arna réamh-mheas i ngeall ar an bhforbairt a bheartaítear an tionchar a bhfuil cur síos air sa rannán seo agus é tugtha sula ndéantar machnamh ar aon bhearta maolaithe iomchuí – feic **Rannán 6.6**. Déantar cur síos i dtionchar iarmharach an tionchar féideartha tar éis bearta maolaithe a chur chun feidhme.

6.5.1 An Cás ‘Déan Faic’

246 Más rud é nach dtarlaíonn forbairt ar bith, bheadh athruithe le sonrú fós ar an luach bithéagsúlachta nó éiceolaíochta mar thoradh ar bhainistiú leanúnach talún laistigh den CMSA. Is é is dóichí ná go ndéanfaí dianbhainistiú ar an gcuid is mó den limistéar ar bhonn leanúnach i gcomhair talmhaíochta. I measc na n-athruithe a d’fhéadfaí a dhéanamh ar bhainistiú bheadh draenáil bhreise talún, glanadh scrobarnaí agus foraoisiú – agus bheadh tionchar diúltach ag a bhformhór sin go háitiúil ar luach éiceolaíoch / bithéagsúlacht an limistéir. Mar sin féin, ní mheastar go mbeadh tionchar ag cé acu an leanann nó nach leanann an fhorbairt a bheartaítear ar aghaidh ar na hathruithe sin ar úsáid talún.

247 Déantar tionchar féideartha éiceolaíochta na forbartha a bheartaítear a mhionsonrú i **Rannán 6.5.2** (tionchar chéim na Tógála) agus i **Rannán 6.5.3** (tionchar na céime oibríche). Tá cur síos ar thionchar iarmharach tar éis maolú a chur i bhfeidhm i **Rannán 6.7**.

6.5.2 Tionchar Tógála

248 Bunaithe ar an gcineál forbartha a bheartaítear agus ar na sonraí bonnlíne éiceolaíochta a bailíodh maidir leis an CMSA, is fiú aird ar leith a thabhairt ar na gníomhaíochtaí agus na gnéithe éiceolaíochta seo a leanas sa bhreithniú ar an tionchar éiceolaíoch:

- Caillteanas gnáthóige buan d’fhálta sceach, crannteorainneacha agus féarthailte a bhaineann le gníomhaíocht thógála lena n-áirítear glanadh fásra i gcoillte, bealach isteach chuig suíomh, tochailte ar bhunsraith túir, tógáil túir agus sreangadh líne taobh istigh de limistéar sainithe nan-oibreacha maidir le gach láthair túir;
- Caillteanas / suaitheadh buan / sealadach do ghnáthóga a bhaineann le stoc-chnardh ábhair ar fhásra lasmuigh den limistéar oibreacha (más gá);

- Cailíteanas/suaitheadh sealadach do ghnáthóga a bhaineann le rianta rochtana sealadacha a leagan síos agus fásra a bhearradh chun bearnaí rochtana reatha a leathnú sna fála sceaigh, más gá;
- Suaitheadh sealadach gnáthóige a bhaineann le láithreacha cumhdaigh (ag trasbhealaí bóthair agus líne lasnairde eile) agus limistéir a úsáidtear le haghaidh innealra atá ag teastáil nuair atá seoltóirí á sreangú;
- Cailíteanas / suaitheadh gnáthóg sealadach a bhaineann le hoibriú an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála;
- Tionchar torainn shealadach agus cur isteach ó láithreacht fhisiceach innealra agus foirne ag láithreacha an limistéir oibre d'fhána (éin agus mamaigh);
- D'fhéadfadh rioscaí rith chun srutha truaillithe a bheith ag baint le cáilíocht an uisce dromchla trí dhraenacha agus sruthchúrsaí eile cóngarach do limistéar na n-oibreacha, dul isteach i sruthanna, aibhneacha agus lochanna lena mbaineann tábhacht éiceolaíochta níos mó;
- Rioscaí truaillithe do cháilíocht screamhuisce mar gheall ar rith chun srutha gar don limistéar oibreacha a d'fhéadfadh a bheith ceangailte do bhogaigh aníos ón talamh agus gnéithe uisce dromchla eile;
- Teascadh crann ar chrannteorainneacha níos aibí faoin ailíniú a bheartaítear chun glanadh i gcomhair seoltóirí agus nó túir a shuiteáil;
- Bhearradh crann agus fála sceaigh faoin ailíniú a bheartaítear chun glanadh i gcomhair seoltóirí;
- Teascadh crann agus glanadh i limistéir choillearnaí plandáilte bainistithe á dtrasnú ag an ailíniú i gcomhair thógáil agus chothabháil leanúnach an chead slí; agus
- Teascadh crann ar choillearnach dhuillsilteach aibí.

249 Áirítear le gabhdóirí éiceolaíochta féideartha an tionchair:

- Gnáthóga atá le sonrú laistigh de lorg na forbartha a bheartaítear;
- Sruthchúrsaí timpeall an ailínithe agus síos an sruth uaidh;
- Gníomhaíocht éan agus mamach; agus
- Príomhghabhdóirí Éiceolaíochta Sainitheanta (feic **Tábla 6.14**).

6.5.2.1 Tionchar Díreach (Gnáthóga)

250 Íoslachdaíodh an tionchar díreach ar ghnáthóga lena mbaineann an luach éiceolaíochta is airde trí na srianta a shainnithint, trí sheachaint agus, ina dhiaidh sin, trí bhreithniú cúramach a dhéanamh ar láithreacha túir, ar láithreacha sreangaithe agus ar bhealaí rochtana sealadacha. Cé go bhfuil tionchar ag tosca eile ar shuí struchtúr, tugadh aghaidh ar na srianta éiceolaíochta sa mhéid go seachnaíonn an leagan amach na gnáthóga is tábhachtaí agus is íogaire sa mhórlimistéar staidéir. Ina theannta sin, mar gheall ar chineál na forbartha a bheartaítear, is féidir gnáthóga áirithe lena mbaineann spéis chaomhnaithe a chlúdach agus tionchar díreach a sheachaint dá réir sin. Sna hailt seo a leanas, déantar measúnú ar chailteanas gnáthóige agus ar shuaitheadh gnáthóige ag na láithreacha túir, feadh an ailínithe faoi bhun seoltóirí, agus ag limistéir sreangaithe (mar a gcoinneofar innealra a úsáidfear le linn an phróisis sreangaithe).

6.5.2.1.1 Cailteanas agus Suaitheadh Gnáthóg – Láithreacha Túir

251 Tiofadh cailteanas gnáthóg díreach gearrthéarmach aníos sna limistéir sin mar a dtógfar túir. Nuair a dhéantar stoc-charnadh ar ábhar is féidir le tuilleadh cailteanas gnáthóige tarlú dá bharr go gearrthéarmach i gcás go socrófaí é ar bhealach a phlúchfadh fásra.

252 Ag leanúint an phrionsabail réamhchúraimigh, suíodh gach túr go cúramach chun a chinntiú nach mbeadh aon tionchar díreach ar ghnáthóga lena mbaineann luach ard éiceolaíochta. Níl ach túr amháin lonnaithe laistigh de shuíomh a shainnithnítear mar Phríomhghabhdóir Éiceolaíochta i **Rannán 6.4.5** (féarach agus scrobarnach Achadh na gCloch – feic **Táblaí 6.18 agus 6.19** chun measúnú ar an tionchar ar an suíomh sin a fháil). Mar thoradh ar chineál na forbartha a bheartaítear, bhíothas ábalta, trí dheardh cúramach, na suíomhanna éiceolaíochta eile a shainnithnítear a réisiú nó dul tharstu. Ina theannta sin, seachnaíodh gnáthóga lena mbaineann luach éiceolaíochta lasmuigh de na suíomhanna sin den chuid is mó.

253 Is féidir a fheiceáil ó **Thábla 6.15** go dtógfar formhór mór na dtúr laistigh de ghnáthóga lena mbaineann luach íseal éiceolaíochta, agus beidh 90% de na túir lonnaithe laistigh d'fhéarach talmhaíochta feabhsaithe. San iomlán, meastar gurb ionann 12.8 ha agus an cailteanas gnáthóg díreach agus an suaitheadh gnáthóg a bhaineann le tógáil na ngróigíní túir. Is éard atá sa chuid is mó de (11.4 ha) ná féarach talmhaíochta feabhsaithe, ar gnáthóg athraithe í lena mbaineann tábhacht íseal éiceolaíochta.

254 Tá cúig thúr lonnaithe ar fhálta sceach teorann agus tá ceann amháin lonnaithe ar chrannteorainn. Tá siad ina gcúis le cailteanas gnáthóg díreach 150 m agus 30 m faoi seach. Measadh le linn réamhshuirbhéanna allamuigh go mbaineann luach intreach íseal nó measartha leis na suíomhanna sin uile. Meastar, dá bhrí sin, gur tionchar diúltach áitiúil do-airithe é an tionchar sin.

- 255 Beartaítear trí thúr a lonnú ar dhíoga draenála. Rinneadh measúnú ar na trí láthair uille le linn obair allamuigh. Ní raibh aon uisce i láthair in dhá cheann de na trí dhíog (Túr 216 agus Túr 235) tráth an tsuirbhé agus ní raibh speicis bhogaigh i láthair ach oiread. Bhí uisce dromchla i láthair laistigh den tríú díog draenála (ag Túr 232), rud a thugann le fios go bhfeidhmíonn sí ar fud na bliana, cé go dtugann an easpa fásra le fios go ndearnadh oibreacha cothabhála le déanaí. Thángthas ar an gconclúid go mbaineann luach intreach íseal leis na gnéithe sin ach go bhféadfadh siad, tar éis tréimhsí báistí, a bheith ina mbealach féideartha do thruailleáin tionchar a bheith acu ar ghabhdóirí níos íogaire síos an abhainn. Is dóchúil go ndéanfar díoga draenála a chlaonadh agus iad a chur trí lintéar ina dhiaidh sin le linn chéim thógála an tionscadail.
- 256 Tiocfaidh roinnt suaitheadh sealadach gnáthóg breise aníos sa limistéar oibreacha atá go díreach timpeall ar gach láthair struchtúir (a mhínítear i dTábla 6.15) mar gheall ar ghluaiseachtaí an innealra agus mar gheall ar chnardh stoic sealadach an ábhair thochailte. Bhíothas ábalta na limistéir oibreacha sin a dhearadh le go seachnófaí gnáthóga íogaire mórthimpeall mar gur féidir iad a sheach-chur chuig limistéir lena mbaineann an íogaireacht éiceolaíochta is ísle.
- 257 Agus breithniú á dhéanamh ar luach na ngnáthóg a mbeidh tionchar orthu, thángthas ar an gconclúid go mbeadh cailteanas agus suaitheadh gnáthóg ina gcúis le drochthionchar beag díreach a mhairfeadh gearrthearma. I gcás fáлта sceach agus crannteorainneacha, beidh an tionchar buan ó thaobh cineáil de toisc gur neamhdhóchúil i bhformhór na gcásanna go bhfásfadh sé ar ais go dtí an spreacadh céanna is atá ag na fáлта sceach mórthimpeall agus déanfar iad a bhainistiú (a bhearradh) go leanúnach ar fud na céime oibríche.

Túr 6.15: An Tionchar a bhaineann le Túir a Lonnú i nGach Cineál Gnáthóige laistigh den CMSA

Gnáthóg	Líon na dTúr ¹	% de na Túir go léir	Uas-Achar / uasfhad na gnáthóige a raibh tionchar air (an cás is measa) ²	Measúnú ar an tionchar
Féarach talmhaíochta feabhsaithe (GA1)	126	94	11.4 ha	Do-airithe
Féarach fliuch (GS4)	6	4.5	0.5 ha	Tionchar do-airithe
Fáлта sceach (WL1)	5	3.7	150 m	Beag
Scrobarnach (WS1)	5	3.8	0.5 ha	Tionchar do-airithe
Talamh lom athchoilíniúcháin (ED3)	3	2.2	0.3 ha	Tionchar do-airithe

Gnáthóg	Líon na dTúr ¹	% de na Túir go léir	Uas-Achar / uasfhad na gnáthóige a raibh tionchar air (an cás is measa) ²	Measúnú ar an tionchar
Díoga Draenála (FW4)	3	2.2	90 m	Tionchar do-airithe
Crannteorainneacha (WL2)	1	0.8	30 méadar	Beag
Féarach cailcreach tirim agus neodrach (GS1)	1	0.8	0.1 ha	Tionchar do-airithe
Móinéir thirime agus gruaimhíní (GS2)	1	0.8	0.1 ha	Tionchar do-airithe

1. Is féidir le struchtúr aonair tionchar a bheith aige ar níos mó ná gnáthóg aonair. Mar sin féin, chun críche an mheasúnaithe éiceolaíochta seo, tá sé á thiomhdiú, i gcás túir a bhfuil tionchar aige ar níos mó ná gnáthóg aonair, gurb ionann an tionchar atá ar gach gnáthóg. Dá bhrí sin, is dócha gur rómheasadh achar an chailteanaís ghnáthóg / an tsuaite gnáthóg a ríomhadh.
2. Tá sé á thiomhdiú go mbeidh tionchar ar achar 900 m² ag gach láthair struchtúir agus, nuair is iomchuí, go mbeidh tionchar ar 30m de ghnáthóg líneach.

6.5.2.1.2 Caillteanas agus Suaitheadh Gnáthóg – Faoi Sheoltóirí

258 Is iad na gnáthóga atá aitheanta mar chinn a bhféadfadh tionchar a bheith orthu ná fála sceach fásta le crainn, crannteorainneacha fásta agus coillearnach fhásta. Breithnítear freisin an ceanglas maidir le conair íosta 74 m (baint crann) laistigh de limistéir coillearnaí.

Fálta sceach agus Crannteorainneacha

259 Chomh maith leis sin, beidh gá le roinnt bearrtha (agus d'fhéadfadh go mbeadh gá le teascadh) a dhéanamh ar fhásra adhmafach ag fálta sceach agus ag crannteorainneacha atá le sonrú idir túir chun glanspás imleor a chur ar fáil faoi bhun na línte lasnairde. Ní fheictear an beart sin ach in áiteanna ina sáraíonn fálta sceach 6 m ar airde agus, dá bhrí sin, beidh sé teoranta d'fhálta sceach de Chineál B (mar a shainmhínítear i **Rannán 6.4**) agus do chrannteorainneacha a sainaitníodh a bheith le sonrú feadh an ailínithe. Mar achoimre, feictear go mbeidh tionchar ag oibríochtaí bearradh crann ar 92 fál sceach (de Chineál B) agus ar 56 crannteorainn (feic **Tábla 6.16**).

260 Meastar gurb é sin an cás is measa mar gurb é is dóichí nach mbeidh bearradh riachtanach maidir le cuid de na fálta sceach agus na crannteorainneacha sin. Braitheann méid an bhearrtha atá riachtanach ar roinnt tosca, lena n-áirítear topagrafaíocht agus stangadh féideartha na seoltóirí ag láthair na bhfálta sceach. Laistigh den limistéar staidéir, tá formhór na dtúr lonnaithe ar thailte atá measartha ardaithe ar fud an tírdhreacha droimníní agus, dá bhrí sin, is dócha go mbeidh glanspás imleor i réim mar a mbeidh fálta sceach agus crannteorainneacha le sonrú ag airdí níos ísle, fiú nuair a sháraíonn siad sé mhéadar ar airde.

- 261 Tar éis crainn aonair a bharradh nó a theascadh, beidh struchtúr na bhfálta sceach agus na gcrann teorainnacha coinnithe mar atá siad den chuid is mó mar nach mbeidh tionchar ar an mbonn ná ar an torchiseal. Dá bhrí sin, coinneofar luach na gnáthóige go mór mar chonair fiadhúlra. Meastar gur tionchar diúltach buan measartha é an tionchar a bhaineann le bearradh crann na bhfálta sceach agus na gcrann teorainneacha. Is áitiúil a bheidh an tionchar sa dóigh is nach mbeidh tionchar ach ar chuid an-ghairid de gach gné a rachfar i bhfeidhm uirthi.

Tábla 6.16: Líon na nGnéithe de Ghnáthóga Coillearnaí Líní a bheidh Faoin Ailíniú agus an Measúnú ar an Tionchar

Gnáthóg ¹ agus 2	Líon na ngnéithe de ghnáthóga adhmaid línigh a bheidh faoin ailíniú ³	Tionchar	Measúnú ar an Tionchar
Fálta sceach (WL1) - Cineál A	390	Níltear ag súil le tionchar ar bith.	Ceann ar bith
Fálta sceach (WL1) - Cineál B	92	Teascadh crann riachtanach.	Tionchar Measartha
Crannteorainneacha (WL2)	56	Bearradh / teascadh crann na ngéag ard.	Tionchar Measartha

1. Fálta sceach de Chineál A – fálta sceach nach n-áirítear crainn fhásta leo agus nár cheart teascadh crann nó bearradh suntasach a bheith ag teastáil uathu dá bhrí sin toisc go mbíonn fásra go hiondúil níos ísle ná an airde ina mbíonn leagan fásra adhmaid riachtanach.

2. Fálta sceach de Chineál B – Fálta sceach atá imithe fiáin ina n-áirítear crann fásta amháin ar a laghad de ghnáth agus dá bhrí sin is dócha óna dteastóidh teascadh crann nó leagan brainsí agus / nó bearradh fálta sceach.

3. Tá an meastachán bunaithe ar léirléamh ar íomhánna LiDAR i dteannta breathnuithe allamuigh.

Limistéir Choillearnaí

- 262 Feictear cailleanas gnáthóg fadtéarmach i roinnt limistéir faoi chrainn a dtéann an t-ailíniú tharstu. Tá seacht gclampa coillearnaí san iomlán (lena n-áirítear coillearnach tráchtála agus coillearnach leathnádúrtha araon) atá le sonrú faoi bhun an ailínithe, mar a chuirtear i láthair i d**Tábla 6.17** (agus a léirítear ar na Léarscáileanna Gnáthóg a chuirtear i láthair i bhFíor 6.2.1 - Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS). Sna limistéir sin ina bhfuil glanspás neamhleor faoi bhun seoltóirí (tá glanspás 6 m ag teastáil), d'fhéadfadh sé bheith riachtanach conair 74 m ar leithead a leagan (sa chás is measa). Tar éis mionanailís a dhéanamh ar fhásra ag gach ceann de na seacht láthair (agus aird á tabhairt ar roinnt mhaith athróg, lena n-áirítear airdí na dtúr, topagrafaíocht agus airde na talún, stangadh dóchúil na seoltóirí etc.), léiríodh go bhfuil glanspás imleor le fáil ag cúig cinn de na suíomhanna sin, rud a thugann le fios nach mbeidh aon leagan crann ná teascadh crann ag teastáil ag na suíomhanna sin.
- 263 Bunaithe ar an anailís fásra ar tugadh fúithi, beidh roinnt bainistiú fásra riachtanach ag an dá limistéar coillearnaí (fáschoill bhuaicínigh fhásta ag Lios Uí Ghabhann; agus coillearnach fhliuch sailí-fearnóige-fuinseoige ag Tulaigh Ghlais). Nuair atáthar ag toimhdiú go mbeidh leagan ag teastáil ag an dá cheann de na suíomhanna sin chun conair 74 m nach bhfuil faoi

chrainn a chruthú, b'ionann achar na coillearnaí a rachfar i bhfeidhm air agus 0.4ha d'fháschoill bhuaircínigh ag Lios Uí Ghabhann agus 0.2 ha de choillearnach sailí-fearnóige-fuinseoige ag Tulaigh Ghlais. Ós rud é gur measadh go mbaineann Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Ísle) leis an dá cheann de na limistéir sin, meastar an tionchar a bhaineann leis a bheith ina thionchar diúltach beag atá fadtéarmach, díreach agus dóchúil agus atá áitiúil ó thaobh cineáil de.

Tábla 6.17: Limistéir Choillearnaí atá trasnaithe ag an Ailíniú a Bheartaítear

Láthair	Cineál Coillearnaí	Measúnú	Méid an chailteanais coillearnaí ¹	Measúnú ar an tionchar
Lios Uí Ghabhann (Túr 214 – Túr 215)	Fáschoill Bhuaircínigh (WD4)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Ísle)	0.4 ha	Tionchar beag
Corr na Láithreach (Túr 201 – Túr 202)	Coillearnach fhliuch sailí - fearnóige - fuinseoige (WN6)	Ní fios (ní dhearnadh suirbhé air)	Neamhbhainteach	Ceann ar bith
Corr an Bhealaigh (Túr 192 – Túr 193)	Fáschoill Bhuaircínigh (WD4)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Ísle)	Neamhbhainteach	Ceann ar bith
An tIomaire Fraoigh (Túr 181 – Túr 182)	Coillearnach fhliuch sailí - fearnóige - fuinseoige (WN6)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Ísle)	Neamhbhainteach	Ceann ar bith
Tulaigh Ghlais (Túr 175 – Túr 176)	Coillearnach fhliuch sailí - fearnóige - fuinseoige (WN6)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Ísle)	0.2 ha	Tionchar beag
Tulaigh Ghlais (Túr 171 – Túr 172)	Coillearnach darach - beithe - cuilinn (WN1)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Neamhbhainteach	Ceann ar bith
Críonchoill (Túr 144 – Túr 145)	Coillearnach fhliuch sailí - fearnóige - fuinseoige (WN6)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Ísle)	Neamhbhainteach	Ceann ar bith

Nóta: ¹Tá áireamh an chailteanais ghnáthóg bunaithe ar an ngá le conair atá 74 m ar leithead a leagan.

6.5.2.1.3 Cailteanas agus Suaitheadh Gnáthóg - Bealaí Rochtana Sealadacha

264 Agus bealaí rochtana sealadacha iomchuí á roghnú, seachnaíodh limistéir fhliucha agus limistéir a chuimsíonn gnáthóg leathnádúrtha den chuid is mó.

265 D'fhéadfadh gá a bheith le roinnt fásra adhmaid a ghlanadh ionas go mbeidh sé níos éasca dul isteach chuig suíomh agus pointí rochtana atá ann cheana a leathnú. Mar sin féin, agus bealaí rochtana sealadacha suímh á roghnú, seachnaíodh tionchar éiceolaíoch a d'fhéadfadh a bheith tromchúiseach trí rianta feirme atá ann cheana a úsáid agus bearnaí i bhfálta sceach uair ar bith is féidir. De ghnáth, leanann bealaí rochtana na rianta atá ann cheana a úsáideann

innealra talmhaíochta nó a úsáidtear ar fud tailte a ndéantar bainistiú gníomhach orthu le haghaidh talmhaíochta. Rinne éiceolaí measúnú ar gach pointe rochtana agus níor aithníodh aon tionchar féideartha suntasach. Ag glacadh leis go mbaineann innealra atá ar an scála céanna le hinnealra feirme úsáid rialta as bearnaí fáлта sceach agus bealaí isteach chuig feirmeacha atá ann cheana, ní dóigh go dteastóidh ach fíor-bheagán glanadh fásra chun feithiclí agus trealamh tógála a éascú. Ní thrasnaíonn aon bhealaí rochtana sealadacha gnáthóga a bhfuil luach ard éiceolaíoch acu cosúil le bogaigh nó limistéir choillearnaí leathnádúrtha. Déanfar athchóiriú ar aon ghlanadh fásra atá ag teastáil chun rochtain a éascú tar éis an tógáil a chur i gcrích.

- 266 Meastar an tionchar féideartha áitiúil a bhaineann leis na bealaí rochtana sealadacha a bheith diúltach, do-airithe agus gearrthéarmach.

6.5.2.1.4 Cailteanas agus Suaitheadh Gnáthóg – Limistéir Sreangaithe agus Láithreacha Cumhdaigh

- 267 Aithníodh limistéir sreangaithe gar do láithreacha na dtúr uillinne le haghaidh spás a cur ar fáil don innealra atá ag teastáil chun cáblaí seoltóra a shreangú. Tá siad sin go léir lonnaithe i ngnáthóga lena mbaineann leas íseal éiceolaíochta agus seachnaíonn siad na suíomhanna sin a sainaitníodh mar Phríomhghabhdóirí Éiceolaíochta (feic **Tábla 6.14** agus Léarscáileanna Gnáthóg a chuirtear i láthair i bhFíor 6.2.1 – Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS). Déanfar na limistéir sin a chur ar ais i ndiaidh na n-oibreacha agus cuirfear gnáth-rialuithe i bhfeidhm ar thruaillí (mar atá mionsonraithe thíos).
- 268 D'fhéadfadh go mbeadh roinnt suaitheadh beag sealadach gnáthóige le sonrú ag na suíomhanna sin mar a gcuirfear cuailí cosanta suas agus na seoltóirí á sreangú. Tá roinnt de na suíomhanna sin lonnaithe i limistéir a sainaitníodh mar phríomhghabhdóirí éiceolaíochta (feic **Tábla 6.14** agus na Léarscáileanna Gnáthóg a chuirtear i láthair i bhFíor 6.2.1 – Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS). Déanfar na limistéir sin a chur ar ais i ndiaidh na n-oibreacha agus cuirfear gnáth-rialuithe i bhfeidhm ar thruaillí (mar atá mionsonraithe thíos).

6.5.2.1.5 Cailteanas agus Suaitheadh Gnáthóg – Clós Stórála le haghaidh Ábhar Tógála

- 269 Is éard atá sa ghnáthóg phríomha atá le sonrú (Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS) ag an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear ná féarach talmhaíochta feabhsaithe (GA1) a ndéantar bainistiú air le haghaidh féaraigh. Baineann leas íseal éiceolaíochta leis an bhféarach, áit a bhfuil éagsúlacht íseal speiceas, agus ní bhaineann ach luach íseal leis i gcomhair fiadhúlra. Tá fáлта sceach ísle a ndéantar bainistiú orthu agus fáлта cuailí agus ráillí le sonrú timpeall an-chuid d'implíne an tsuímh agus tá fáлта sceach leathnádúrtha le fáil feadh na teorann theas. Níl aon ghabhdóirí éiceolaíochta uisceacha íogaire le sonrú i gcóngar an tsuímh. Beidh oibriú an tsuímh mar chlós stórála ina chúis le

caillteanas sealadach na gnáthóige féaraigh sin ar fud an tsuímh (a mheastar a bheith thart ar 0.25 ha ar fad) ar feadh chéim na tógála. Bainfear roinnt bheag fáлта sceach feadh na teorann theas den suíomh freisin chun rochtain imleor d'fheithiclí a chur ar fáil. Déanfar an suíomh a athshaothrú mar fhéarach tar éis chéim thógála an tionscadail. Meastar an tionchar a bheith ina thionchar diúltach do-airithe sealadach bunaithe ar luach íseal éiceolaíochta an tsuímh.

6.5.2.2 Tionchar Tánaisteach (Indíreach) ar Ghnáthóga

6.5.2.2.1 Tionchar Hidreolaíoch ar Bhogaigh

270 D'fhéadfadh draenáil shealadach bheith ag teastáil le linn chéim na tógála (3 - 6 lá) d'fhonn an tógáil a éascú. D'fhéadfadh sé sin a bheith ina chúis le tionchar (indíreach) ar gnáthóga cóngaracha trí thriomú an dromchla a dhéanamh. Breithníodh an fhéidearthacht go mbeadh tionchar ar shuíomhanna bogaigh cóngarach do láithreacha túir.

271 Sna cásanna go léir, suitear túir ar thailte ardaithe fad dóthanach ar shiúl ó fhéarach íogair. Tá na tochailtí a bhaineann le bunsráitheanna túir teoranta do gach gróigín túir. Ní sháróidh siad 3.5 m ar doimhneacht agus tá siad gearrthéarmach ó thaobh fad ama de. Ní bheifí ag súil go mbeadh dí-uisce ina chúis le haon athrú ábhartha ar an maoschlár sa chomharsanacht ar feadh tréimhse ama shuntasach ar bith. Bunaithe ar an ithir tréscailteachta ísle agus ar na cineálacha carraige i láthair ar fud an CMSA, níltear ag súil ach le méid íseal dí-uisce. Ligfear don screamhuisce a phumpáiltear amach síothlú ar ais isteach sa talamh cóngarach do na tochailtí sealadacha. Thángthas ar an gconclúid, dá bhrí sin, nach bhfuiltear ag súil le haon tionchar suntasach.

6.5.2.2.2 Cáilíocht an Uisce (Gabhdóirí Uisceacha)

272 Tá corraíolacha i gcáilíocht an uisce a bhaineann le gníomhaíocht tógála in ann tionchar a bheith acu ar shruthchúrsaí atá íogair ó thaobh éiceolaíochta de síos an abhainn ón bhforbairt a bheartaítear.

273 Níltear ag súil le haon ghá le hoibreacha insrutha le linn na forbartha a bheartaítear agus, dá bhrí sin, is cuibheasach íseal atá an baol go mbeidh tionchar ar cháilíocht an uisce.

274 Ar an tionchar féideartha ar ghnáthóga fionnuisce a thiocfaidh as céim na tógála, cheal maolaithe, tá na nithe seo: meath ar cháilíocht an uisce de dheasca scaoileadh dríodar agus na bunsráitheanna túir á dtochailt nó éilliú féideartha an uisce mar thoradh ar choincréit agus / nó ar bhreoslaí le linn na tógála. Gan aon mhaolú, d'fhéadfadh an tionchar féideartha sin a bheith ina chúis le tionchar díreach agus indíreach ar éiceolaíocht uisceach mar seo a leanas:

- Dríodrú – grinneall gairbhéil a bhá go sealadach agus chaillfí iasc agus gnáthóg sceathraí dá bharr sin.
- Is féidir le sil-leagan dríodair an bunús a thabhairt freisin d'alga snáithíneach fás ar ghrinnill gairbhéil rud a d'fhágfadh go mbeadh dríodar ag neartú agus go gcaillfí gnáthóg oiriúnach don chráifisc agus gnáthóg sceathraí don loimpre agus don tsalmainid.
- I measc an tionchair dríodair gan aon mhaolú tá bá eochraí éisc agus iasc a chur chun báis beag beann ar aois, flúirse bia a laghdú agus bac ar ghluaiseacht éisc.
- Gan aon mhaolú, d'fhéadfaí creach bia a bhá freisin ar shalmainid óg i.e. maicrinveirteabraigh.
- Laghdú ar cháilíocht uisce dromchla agus screamhuisce go háitiúil le linn chéim na tógála, i mbogaigh atá bainte as an bhforbairt a bheartaítear, ach atá fós bainteach léi.
- D'fhéadfadh sceitheadh/doirteadh ola agus breoslaí de thaisme ó fheithiclí tógála tionchar indíreach a bheith aige ar iasc, bia éisc agus ar ghnáthóga éisc agus ar speicis uisceacha eile.
- Sceitheadh / doirteadh de thaisme coinchréite, ceimiceán agus / nó breoslaí le linn chéim na tógála den fhorbairt a bheartaítear isteach sna sruthchúrsaí in aice láimhe, rud a bhféadfadh tionchar a bheith aige ar an ngnáthóg ina bhfuil gabhdóirí uisceacha íogaire le sruth. Maireann na hoibreacha ag gach láthair thuir thart ar 2.5 seachtain, agus formhór an ama sin caite le cruachan na coinchréite.
- Ní bheidh gá le hoibreacha insrutha, rud a laghdaigh an tionchar díreach agus indíreach araon do na córais uisceacha agus a bhflóra agus fána.

275 Sainithníodh foinsí an tionchair sin ag láithreacha túir mar a mbeartaítear oibreacha cóngarach do shruthchúrsaí agus do ghnáthóga atá spleách ar uisce dromchla agus ar screamhuisce. Léirítear na láithreacha sin ar na Léarscáileanna Gnáthóg a chuirtear i láthair i bhFíor 6.2.1 – Fíor 6.2.19, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Tá gach láthair thuir lonnaithe ar shiúl ó shruthchúrsaí nádúrtha íogaire agus ó ghnéithe buana draenála agus, dá bhrí sin, is beag atá an baol a bhaineann le truailliú na sruthchúrsaí mórthimpeall. Chomh maith leis sin, déanfaidh teicnící dea-chleachtais tógála a gcloífead leo le linn thógáil an tionscadail íoslaghdú ar an bhféidearthacht go dtiocfaidh an tionchar sin chun cinn.

276 Thángthas ar an gconclúid go bhféadfadh, cheal maolaithe, laghdú féideartha cháilíocht uisce an uisce dromchla mórthimpeall le linn chéim na tógála a bheith ina gcúis le tionchar diúltach sealadach measartha ar ghabhdóirí uisceacha.

- 277 Chomh maith leis sin, d'fhéadfadh leagan fáschoillte buaircínigh atá ag teastáil chun an fhorbairt a bheartaítear a éascú tionchar a bheith aige ar cháilíocht uisce na sruthchúrsaí síos an abhainn mar go bhféadfadh go scaoilfí dríodair agus cothaithe. Mar gheall ar mhéid an-teoranta an leagain foraoiseachta ag teastáil (0.4ha san iomlán ag láthair aonair ag Lios Uí Ghabhann mar a léirítear i d**Tábla 6.17**) agus mar nach bhfuil sruthchúrsaí íogaire sa limistéir seo, níltear ag súil le haon tionchar suntasach mar thoradh ar an ngníomhaíocht seo.
- 278 Tugtar aghaidh ar shonraí breise faoin tionchar féideartha ar cháilíocht an uisce i g**Caibidil 8** den imleabhar seo den EIS.

6.5.2.2.3 Tionchar Díreach agus Indíreach ar Fána (Mamaigh agus Éin)

- 279 D'fhéadfaí éin agus mamaigh chónaithe a shuaitheadh de dheasca an torainn agus na gníomhaíochta a bhaineann leis na hoibreacha tógála agus le trácht. Bheifí ag súil go mbeadh an tionchar suaite níos airde le linn shéasúr an ghoir ná lasmuigh den séasúr sin. Mar sin féin, i gcuid mhaith cásanna meastar go bhfuil mamaigh agus éin laistigh den CMSA sách soghluaiste d'fhonn athlonnú go sealadach ó limistéir oibreacha, agus is cuíosach éadrom a bheidh an trácht tógála le nach bhfuil sé ina chúis le suaitheadh mór. Ina theannta sin, déanfar an chuid is mó den ghníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil ag láithreacha túir. Roghnaíodh na láithreacha sin ar an mbonn go seachnaíonn siad gnáthóg oiriúnach do mhamaigh (fálta sceach, crannteorainneacha agus coillearnach).
- 280 Na fálta sceach sin a mbeidh tionchar díreach ag tógáil na dtúr orthu, deimhníodh go mbaineann luach íseal leo do speicis mhamaigh. Cinntear gur measartha íseal a bheidh leibhéal an tsuaite agus feictear go mbeidh suaitheadh le linn na tógála ina chúis le tionchar diúltach beag a bheidh gearrthéarmach agus sealadach ar a mhéad.
- 281 D'fhéadfaí suíomhanna féideartha sealgaireachta agus pórúcháin i gcomhair speicis choiteanna éan a chailleadh má dhéantar fálta sceach agus gnáthóga eile, mar a mhionsonraítear thuas, a bhaint agus a bhearradh. Bunaithe ar mhéid an chaillteanais ghnáthóg a thuartar, agus ar chineál céimnithe na n-oibreacha, meastar an tionchar a bheith ina thionchar diúltach beag féideartha.
- 282 Tá suíomhanna sealgaireachta na hEala Glóraí a sainaitníodh le linn na suirbhéanna ar éin gheimhridh fad dóthanach ar shiúl (>150m) ón ailíniú gur neamhdhóchúil atá tionchar suaite. Ina theannta sin, agus breithniú á dhéanamh ar fhad ama gairid na tógála ag gach láthair thúir, is gearrthéarmach a bheadh aon tionchar suaite ag suíomh sealgaireachta ar leith agus bheifí ag súil go mbogfadh na hEalaí Glóracha go suíomhanna eile sna limistéir mórthimpeall go sealadach. Cinntear gur do-airithe a bheadh an tionchar diúltach neamhdhóchúil sin.

- 283 Íoslaghdaíodh an fhéidearthacht a bhaineann le tionchar suaite ar bhroic agus ar a bhrocacha trí na túir (agus codanna de na bealaí rochtana sealadacha) a láithriú ar shiúl ó bhrocacha aitheanta agus ó ghnáthóga a d'fhéadfadh bheith oiriúnach (fálta sceach agus limistéir faoi chrainn). Is féidir, áfach, go dtiocfadh tionchar suaite aníos ag brocacha broic cóngarach do limistéar oibreacha. Féadann córais tolláin na mbrocach Broic síneadh ar feadh timpeall 20 m ó oscailtí brocaí (NRA 2006). D'fhéadfadh gnáth-oibreacha suímh (ina n-úsáidtear innealra trom) atá le sonrú laistigh de 50 m ó bhrocach ghníomhach Broic a bheith ina gcúis le tionchar suaite má thugtar faoi oibreacha le linn shéasúr an ghoir (mí na Nollag go mí an Mheithimh san áireamh) (NRA 2006b).
- 284 Is ann do bhrocach broic deimhnithe laistigh de 30 m ó Thúr 151 ag a pointe is gaire. Tá an bhrocach lonnaithe cóngarach do chosán feirme laistigh de limistéar féaraigh fheabhsaithe. Coillearnach leathanduilleach a bhí sa limistéar tráth ach rinneadh í a ghearradh anuas agus a mhíntíriú mar fhéarach le déanaí (idir 2010 agus 2013). Sainithníodh ceithre oscailt bhrocaí, ar chosúil nach raibh ach ceann amháin díobh á n-úsáid go gníomhach ag broic i mí Iúil 2013 agus arís i mí Feabhra 2015. Tá an oscailt bhrocaí is cóngaraí (nach raibh gníomhach i mí Feabhra 2015) lonnaithe thart ar 25 m ó thuaidh ó Thúr 151. Tá na oscailt bhrocaí eile lonnaithe níos faide ó thuaidh agus ar shiúl ón túr. Tugann ganntanas ábhar easrach le fios gur fobhrocach neamhphórúcháin é an suíomh. Mura gcuirí maolú i bhfeidhm, d'fhéadfadh oibreacha a bhaineann le Túr 151 a thógáil difear a dhéanamh don bhrocach agus d'úsáid na brocaí ag an bpobal áitiúil broc. Bunaithe ar an mbrocach a bheith lonnaithe íosfhad ar shiúl ón túr (25 m ag a pointe is gaire), is beag an fhéidearthacht go ndéanfar suaitheadh do chuasáin na brocaí le linn oibreacha tógála. Meastar, dá bhrí sin, gur tionchar diúltach sealadach féideartha é an tionchar sin.
- 285 Níl aon bhealaí isteach deimhnithe eile chuig brocacha broic laistigh de 50 m d'aon limistéar oibreacha agus, dá bhrí sin, níltear ag súil leis an tionchar sin. Mar sin féin, is féidir go bhfuil brocacha neamhaitheanta Broic suite cóngarach do limistéir oibreacha (laistigh de 50 m) agus, dá bhrí sin, is féidir a shonrú gur tionchar féideartha diúltach atá measartha agus sealadach é an tionchar sin.
- 286 Íoslaghdaíodh an fhéidearthacht a bhaineann le tionchar suaite ar mhadraí uisce agus ar a suíomhanna pórúcháin trí na túir (agus cuid de na bealaí rochtana sealadacha) a láithriú ar shiúl ó ghnáthóg a d'fhéadfadh bheith oiriúnach (sruthchúrsaí suntasacha agus an ghnáthóg leathnádúrtha lena mbaineann). Is neamhchoitianta ar fud an limistéir staidéir atá sruthchúrsaí níos mó (breis agus dhá mhéadar ar leithead) a mbaineann an madra uisce úsáid astu agus níor taifeadadh aon fhianaise ar an madra uisce a bheith an-ghar den ailíniú le linn suirbhéanna allamuigh. Baintear de thátal gur féidir an suaitheadh féideartha a rangú mar thionchar diúltach sealadach measartha atá fíor-neamhdhóchúil.

287 D'fhéadfadh speicis ialtóg bheith ar fara i gcrainn fhásta mhóra ina bhfuil scáintí agus loig oiriúnacha. Deimhníodh i suirbhéanna gur neamhchoitianta atá crainn fhásta mhóra den chineál sin ar fud chríos an tionchair fhéideartha. Beidh leagan nó bearradh na gcrainn sin a fhónann mar fharai neamhbhuana ialtóg ina chúis le dí-áitiú nó le bás mura leagtar iad agus teicnící oiriúnacha (leagan 'bog') á n-úsáid. Thángthas ar an gconclúid, dá bhrí sin, go bhféadfadh go gcaillfí farai sealadacha crainn le linn chéim na tógála. Rangófaí an tionchar sealadach neamhdhóchúil sin mar thionchar diúltach measartha.

6.5.2.3 Tionchar Tógála ar Phríomhghabhóirí Éiceolaíochta

288 Tá achoimre ar an tionchar féideartha a bhaineann le céim na tógála le fáil i dTábla 6.18. Ó thaobh suntasachta de, is idir tionchar sealadach do-airithe agus tionchar buan measartha atá méid an tionchair réamh-mheasta.

Tábla 6.18: Achoimre ar Thionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Phríomhghabhóirí Éiceolaíochta Sainitheanta laistigh den CMSA

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur Síos ar Fhoinsé an Tionchair	Measúnú ar an Tionchar Féideartha
Limistéir Chaomhantais Shainithe			
pNHA Loch Éigis (Túr 161 – Túr 163)	Náisiúnta	D'fhéadfadh suaitheadh sealadach d'Ealaí Glóracha atá ag sealgaireacht teacht as torann agus gníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil.	Tionchar Sealadach Do-airithe
Suíomhanna Éiceolaíochta Neamhshainithe (a liostaítear de réir mar atá siad le sonrú feadh an ailínithe ón Deisceart i dtreo an Tuaiscirt)			
Scrobarnach na Coirre Dúiche (Túr 227 – Túr 228)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	D'fhéadfadh torann agus gníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil a bheith ina gcúis le suaitheadh do bhroic atá cónaitheach sa limistéar (tá brocach aitheanta le sonrú thart ar 60 m ó láthair thúir) sa chás go dtugtar faoin tógáil i séasúr an ghoir. Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Miontionchar Sealadach
Sruth na Coirre Glaise (Túr 221 – Túr 222)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Is dócha go mbeidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn aibí fuinseoige. Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Do-airithe
Sruth Lios Uí Ghabhann (Túr 213 – Túr 214)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Is dócha go mbeidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn aibí fuinseoige. Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Do-airithe
Portach na Coirre Léithe (Túr 206 – Túr 207)	Náisiúnta	Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Tionchar do-airithe

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur Síos ar Fhoinsé an Tionchair	Measúnú ar an Tionchar Féideartha
Riasc Chorr na Láithreach (Túr 201 – Túr 202)	Ní fios (ní dhearnadh suirbhé air)	Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Do-airithe
Loch Choimeartaí agus Loch Ráth Fiachrach (Túr 197 – Túr 200)	Tábhacht Chontae	D'fhéadfadh suaitheadh d'Ealaí Glóracha atá ag sealgaireacht teacht as torann agus gníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil.	Tionchar Sealadach Do-airithe
Portach Thulaigh na hInneora (Túr 158 – Túr 159)	Ní fios (ní dhearnadh suirbhé air)	Is féidir go dtiocfaidh meath ar cháilíocht an uisce mar gheall ar rith chun srutha an uisce dromchla (dríodar / doirteadh de thaisme). Díog dhraenála agus bogach thart ar 20 m siar ó Thúr 158.	Tionchar do-airithe
Riasc na Gréiche (Túr 156 – Túr 157)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Do-airithe
Droim Thamhain ((Túr 150 – Túr 151)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Suaitheadh an phobail chónaithe bhroc a bhaineann leis an ngníomhaíocht tógála. Tá brocach aitheanta le sonrú faoin líne (laistigh de 30 m ón láthair thúir). Bearradh agus teascadh na gcrann teorainneacha aibí idir láithreacha túir.	Tionchar Measartha Sealadach Tionchar Fadtéarmach Do-airithe
Riasc an Chlochair (Túr 144 – Túr 146)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Bearradh agus teascadh na gcrann aibí idir láithreacha túir.	Tionchar do-airithe
Béal Átha an tSraitha (500 m siar ó Thúr 143)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	D'fhéadfadh suaitheadh sealadach d'Ealaí Glóracha atá ag sealgaireacht teacht as torann agus gníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil.	Tionchar Sealadach Do-airithe
Riasc Thír Uí Ghréacháin (Túr 142 – Túr 143)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Suaitheadh an phobail chónaithe bhroc a bhaineann leis an ngníomhaíocht tógála. Tá brocach aitheanta le sonrú ag crann teorainneacha faoin líne. Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas. Bearradh agus teascadh na fuinseoige aibí idir láithreacha túir.	Tionchar Measartha Sealadach Do-airithe
Riasc Chorr na nIúr (Túr 138 – Túr 139)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Is dócha go mbeidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn aibí fuinseoige feadh na teorann thuaidh den suíomh.	Tionchar do-airithe
Riasc na Carraigí Raimhre (Túr 135 – Túr 136)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Do-airithe
Portach Chlár Doire (Túr 127 – Túr 128)	Tábhacht chontae	Is dócha go mbeidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn aibí fuinseoige feadh na teorann theas den suíomh.	Tionchar do-airithe

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur Síos ar Fhoinsé an Tionchair	Measúnú ar an Tionchar Féideartha
Féarach an Easáin (Túr 117 – Túr 118)	Tábhacht Náisiúnta	Beidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn fhásta feadh na teorann thoir den suíomh. Is féidir damáiste a dhéanamh don dromchla féaraigh má úsáidtear innealra trom chun an suíomh bearrtha / teasctha a rochtain.	Tionchar do-airithe
Talamh feirme ag Leacht na Caillí (Túr 113 – Túr 114)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Suaithheadh an phobail chónaithe bhroc a bhaineann leis an ngníomhaíocht tógála. Tá brocach aitheanta lonnaithe 115 m ón túr ag fál sceach faoi bhun an ailínithe. Bearradh agus teascadh na fuinseoige aibí idir láithreacha túir.	Tionchar Measartha Sealadach Do-airithe
Féarach agus scrobarnach Achadh na gCloch (Túr 110 – Túr 111)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Cailteanas agus suaithheadh gnáthóg gearrhéarmach a théann i bhfeidhm ar thart ar 0.1 ha d'fhéarach cailcreach tirim (GS1).	Do-airithe
Gnáthóga			
Fálta sceach / Crannteorainn eacha	I dteannta a chéile, baineann luach ard leis na gnáthóga sin i gcomhair fiadhúlra toisc go soláthraíonn siad conairí éiceolaíochta (Airteagal 10 den Treoir maidir le Gnáthóga).	Glanadh fásra ag suíomhanna tógála. Bearradh agus teascadh na gcrann atá faoi bhun seoltóirí. Réamh-mheastar go gcaithfear 180 m d'fhálta sceach (sé láthair) agus 60 m de chrannteorainneacha (dhá láthair) a bhaint d'fhonn an fhorbairt a éascú. Beidh tionchar ag bearradh agus teascadh crann ar 92 fál sceach agus 56 crannteorainn sa bhreis.	Tionchar Buan Measartha
Sruthchúrsaí	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Scaoileadh dríodair le linn ábhar cré a thochailt agus a bhogadh. Gníomhaíocht tógála (doirteadh coincréite / athbhreoslú etc.) ag suíomhanna atá cóngarach do dhíoga draenála agus do shruthchúrsaí nádúrtha. Is beag gné dhraenála atá le sonrú cóngarach do na limistéir oibreacha.	Tionchar Measartha
Suíomh / Gné	Measúnú	Cur Síos ar Fhoinsé an Tionchair	Measúnú ar an Tionchar Féideartha
Speiceas faoi Chosaint			
Ealaí Glóracha	Iarscríbhinn I den Treoir maidir le hÉin ón Aontas Eorpach	D'fhéadfadh suaithheadh sealadach d'Ealaí Glóracha atá ag sealgaireacht teacht as torann agus gníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil.	Tionchar Sealadach Do-airithe
An Broc	An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000	Suaithheadh an phobail chónaithe bhroc a bhaineann leis an ngníomhaíocht tógála. Aithníodh brocach neamhphórúcháin aonair laistigh de 30 m ó Thúr 151 (féach thuas).	Tionchar Measartha Sealadach
Madraí Uisce	Iarscríbhinn II den Treoir	Gníomhaíocht a bhaineann le tógáil a d'fhéadfadh a bheith ina cúis le	Tionchar Sealadach

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur Síos ar Fhoinse an Tionchair	Measúnú ar an Tionchar Féideartha
	maidir le Gnáthóga; larscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga	suaitheadh. Ós rud é nach bhfuil gnáthóg oiriúnach lonnaithe cóngarach do na limistéir oibreacha, is fíor-neamhdhóchúil go dtiocfaidh an tionchar sin aníos.	Measartha
Ialtóga	An tAcht um Fhiadhúlra (leasú), 2000; larscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga	D'fhéadfadh leagan crann agus bainistiú fásra tionchar a bheith acu ar shuíomhanna fara sealadacha. Meastar gur neamhdhóchúil go mbeidh tionchar ann mar gheall ar neamhchoitiantacht na gcrann aibí a d'fhéadfadh a bheith ina suíomhanna fara. Caillfear gnáthóg sealgaireachta sna limistéir sin ina mbainfear fáлта sreach / crannteorainneacha (ag ocht láthair thúir, arb ionann iad agus 240 m ar fad san iomlán).	Tionchar Sealadach Measartha Tionchar Buan Do-airithe

6.5.3 Tionchar Oibriúcháin

289 Pléitear ar fud an rannáin seo an príomh-thionchar aitheanta le linn na céime oibríche. Áirítear na nithe seo a leanas leis na príomhghnéithe de chéim oibríoch na forbartha a bheartaítear a bhféadfadh tionchar éiceolaíochta teacht astu:

- Tá láithreach na líne (seoltóirí agus sreanga talmhaithe) ina riosca imbhuailte do speicis leochaileacha éin;
- Bearradh leanúnach fásra aird mar a dtrasnaíonn an líne fáлта sreach; agus
- Cothabháil leanúnach an trealaimh de réir mar is gá.

6.5.3.1 Tionchar Díreach (Gnáthóga)

6.5.3.1.1 Cailteanas agus Suaitheadh Gnáthóg

290 Beidh gá le bearradh leanúnach a dhéanamh ar fhálta sreach, crannteorainneacha agus ar fhásra coillearnaí a bhíonn idir túir thar thimthriall thart ar chúig bliana. Déanfar é sin chun a chinntiú go gcoinnítear dóthain glanspáis faoi na línte lasnairde ar fud chéim oibríoch an tionscadail. Ní dhéanfar an bearradh sin ach ar na crainn aonair sin a sháraíonn thart ar 6 m ar airde (ag brath ar thopagrafaíocht áitiúil agus ar airde na talún) ag gach pointe trasnaithe agus, mar sin de, ní dhéanfar é ach ag roinnt suíomhanna roghnaithe le linn gach timthrialla. Ní bheidh tionchar diúltach ar luach na bhfálta sreach mar chonairí fiadhúlra inar féidir éin agus mamaigh a scaipeadh agus a bheathú, agus mar chonairí comaitéireachta d'ialtóga. Meastar,

dá bhrí sin, gur tionchar leanúnach (gach cúig bliana), gearrthéarmach do-airithe é an tionchar sin.

- 291 Is féidir go mbeidh tionchar beag suaite a bhaineann le bainistiú fásra ar mhamaigh agus éin. Meastar gur tionchar diúltach sealadach do-airithe é an tionchar sin.

6.5.3.2 Tionchar Tánaisteach (Indíreach) ar Ghnáthóga

6.5.3.2.1 Athrú ar Ghnáthóga

- 292 Tiocfaidh athruithe féideartha áitiúla éiceolaíochta timpeall láithreacha túir as an gcéim oibríoch mar gheall ar aon athruithe ar bhainistiú talún toisc an túr a bheith ann. I mórán cásanna, d'fhéadfaí féarach sa limistéar timpeall láithreacha túir a laghdú (a rialú) agus, mar thoradh air sin, d'fhéadfadh scrobarnach teacht chun cinn i limistéir ina raibh féarach feabhsaithe roimhe sin. Chuige sin d'fhéadfadh méadú áitiúil tarlú i ngnáthóg leathnádúrtha. Féachtar air sin mar thionchar do-airithe.

- 293 In áiteanna eile, is minic go ndíríonn beostoc féaraigh ar thúir atá i bhféarach talmhaíochta ar mhaithe le foscadh agus scrabhadh. Féadann méadú ar fhéarach agus ar phasáil ithreach tionchar áitiúil a bheith aige ar an ngnáthóg féaraigh. Sa chás go bhfuil túr lonnaithe laistigh de bhearna fálta sceach, d'fhéadfadh an féarach sin agus tuilleadh beostoic bheith i láthair athshaothrú na bhfálta sceach a lagú. Meastar gur tionchar diúltach do-airithe buan é sin.

6.5.3.2.2 Cáilíocht an Uisce (Gabhdóirí Uisceacha)

- 294 Tá an baol ann go mbeidh tionchar ar cháilíocht an uisce go háirithe nuair atá na hoibreacha atá beartaithe gar do shruthanna agus aibhneacha le linn na cothabhála oibríochta. D'fhéadfadh tionchar féideartha tarlú do ghabhdóirí uisceacha le sruth. Meastar iad sin mar mhiontionchar gearrthéarmach, áitiúil.

6.5.3.3 Tionchar Díreach agus Indíreach ar Fána (Éin agus Mamaigh)

6.5.3.3.1 Éin

- 295 D'fhéadfaí na cineálacha tionchair seo a leanas a bheith ann ar éin le linn chéim oibríoch na líne tarchuir: básanna i measc éan de bharr imbhuailtí faoi sheoltóirí nó faoi shreang thalmhaithe, leictreamharú, tionchar díláithrithe / tionchar ag bacainní ar limistéir a úsáideadh roimhe seo.

296 Tarraingíodh aird sna foilseacháin go bhféadfadh leictreamharú de bharr teagmháil le línte cumhachta a bheith ina fhadhb d'éin chreiche go háirithe (e.g. an tIolar Fíréan). Mar sin féin, tá an fhadhb sin teoranta den chuid is mó do línte dáileacháin ísealvoltais i gcásanna ina ndéanann éin iarracht tuirlingt ar struchtúir thacaíochta. Dearadh an líne tharchuir sa chaoi nach mbeadh an speiceas éin ba mhó in Éirinn (an tIolar Fíréan), fiú, in ann an fad idir eilimintí beo a líonadh. Dá bhrí sin, ní mheastar go bhfuil leictreamharú ina fhadhb shuntasach do speicis bhruachánacha ná d'éin uisce géim sa limistéar staidéir.

6.5.3.3.1.1 Ealaí Glóracha

297 Fuarthas treoir uathu seo a leanas nuair a bhíodas ag tabhairt faoin measúnú ar an tionchar féideartha ar phobail Ealaí Glóracha:

- Rinneadh staidéar forleathan ar fhoinsí d'fhonn treoir a thabhairt don mheasúnú seo (feic an Staidéar ar Éin Gheimhridh in **Aguisín 6.6, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS agus an liosta tagartha sa **Leabharliosta** den imleabhar seo den EIS).
- Rinneadh staidéir thar sheacht mbliana ar éin gheimhridh chun fianaise a bhailiú maidir le bealaí eitilte, comhchruinniú áitiúil agus fianaise d'éin imfhálaithe (is féidir a úsáid chun gluaiseachtaí éan a aithint).
- Rinneadh tionchar díláithrithe agus imbhualite féideartha a threorú le hidirghníomhaíochtaí breathnaithe ealaí (Ealaí Balbha, Ealaí Glóracha agus Ealaí Bewick) agus géanna (speicis) le línte cumhachta agus le tuirbíní gaoithe, le faisnéis fhoilsithe eolaíochta atá ann cheana, le EISanna a rinneadh ar fhorbairtí den chineál céanna agus le comhairliúchán le saineolaithe ábhartha (lena n-áirítear an Cumann Ríoga um Éin a Chosaint agus Cairde Éanlaith Éireann).
- Tá ealaí aitheanta mar grúpa speicis atá soghabhálach go mór d'imbhualadh faoi línte cumhachta (EirGrid (2012); Becker & Lichtenberg (2005)). Is dóigh go mbeidh baol imbhualite méadaithe d'éin óga agus d'éin nach bhfuil an oiread cleachtaidh acu go háirithe le linn tréimhsí drochléargais (e.g. san oíche agus le linn ceocháin) (Hunting, 2002).
- Bhí speicis ghéanna lena n-áirítear an ghé ghlas agus ghobghearr faoi réir staidéar idirghníomhaíochta sonracha ag an údar i dtaca le línte tarchuir, feic MBEC¹⁷ (2006b). Nuair a bhíodas ag tabhairt faoin measúnú éiceolaíochta atá sa chaibidil seo den EIS,

¹⁷ Bhí údar na caibidle seo den EIS ina chomhúdar ar shaothar MBEC McKenzie Bradshaw (2006b). *Bird – Power Line Collision Field Study*. Arna ullmhú do Scottish and Southern Energy plc.

fuarthas treoir ó na suirbhéanna a rinneadh ar bhásanna éan de bharr imbhuailtí feadh líne reatha 400 kV in Albain. Láithreacha mar ar chomhchruinnigh géanna (speicis ghéanna) agus mar a n-eitlíonn siad go rialta thar línte tarchuir 400 kV agus 220 kV ba ea na suíomhanna a ndearnadh suirbhé orthu. Tacaíonn na suíomhanna a ndearnadh suirbhé orthu le líonta den Ghé Ghlas agus Ghobghearr atá tábhachtach go hidirnáisiúnta (speicis den chineál céanna go bunúsach ó thaobh a soghabháiltacht fhéideartha d'imbhualadh faoi línte tarchuir). Níor tugadh aon chomharthaí faoi deara riamh de ghéanna, ná d'ealaí (atá i láthair sa cheantar), fiú, ag imbhualadh faoi línte tarchuir, d'ainneoin na n-eitiltí rialta trasna línte tarchuir a breathnaíodh sa staidéar seo. I measc na speiceas a taifeadadh ag imbhualadh faoi línte tarchuir le linn na suirbhéanna sin bhí speicis choiteann cosúil leis an gCorr Réisc agus speicis nach bhfuil i láthair san MSA e.g. Foracha (éan mara).

- Thairfead an t-údar idirghníomhaíochtaí Ealaí Glóracha (agus Ealaí Balbha) le línte tarchuir atá ann cheana i gContae Mhaigh Eo, i gContae Mhuineacháin agus ag Droichead Thuama i dTuaisceart Éireann. Chonacthas Ealaí Glóracha ag eitilt agus ag sealgaireacht in aice le línte tarchuir, lena taobh agus fúthu. Léirítear sna breathnuithe agus sna suirbhéanna sin go bhféadfadh Ealaí Glóracha dul i gcleachtadh ar línte tarchuir.
- Tacaíonn roinnt suíomhanna a breathnaíodh i dTuaisceart Éireann le líonta den Eala Ghlórach atá tábhachtach go hidirnáisiúnta (e.g. limistéar Dhroichead Thuama – gar do SPA Loch nEathach). Tacaíonn Droichead Thuama go háirithe le líonta den eala ghlórach a bhaineann tábhacht idirnáisiúnta leo a dhéanann sealgaireacht agus a eitlíonn thar líne tharchuir 275 kV a tógadh idir 1963 agus 1978 (foinse: Northern Ireland Electricity [Leictreachas Thuaisceart Éireann]). Cé go dtarlaíonn imbhuailtí ó am go chéile (foinse: RSPB, marcáladh na limistéir sin le déanaí le claontaí eitilte agus leanann an limistéar ag tacú leis an stádas fabhrach caomhantais atá ag pobal Ealaí Glóracha atá faoi bhláth (Hall et al, 2012).
- I staidéir a rinneadh san Ísiltír (Fijn et al., 2012) ar ealaí geimhrithe, fuarthas amach leibhéil ísle bhásanna de bharr imbhuailte laistigh d'fhorbairtí feirme gaoithe (agus bonneagar gaolmhar leictreachais), fiú amháin i gcás suíomhanna ina mbíonn líon ard traseitiltí trí fheirmeacha gaoithe atá ag oibriú agus ina mbíonn leibhéal réasúnta ard éan (>500) i láthair go minic. In athbhreithniú a rinneadh ar bhásanna ealaí agus géanna ag feirmeacha gaoithe, níor taifeadadh ach dhá Eala Ghlóracha mar bhásanna de bhun faireachán a dhéanamh ar 46 feirm ghaoithe in ocht dtír éagsúla (Rees 2012). Cosúil le línte tarchuir, aithnítear feirmeacha gaoithe mar riosca imbhuailte d'éin, lena n-áirítear an Eala Ghlórach. Tugtar le fios sa taighde atá ar fáil, cosúil leis an taighde thuasluaite, go bhfuil riosca íseal ann go n-imbhuailfidh éin faoi fheirmeacha gaoithe, fiú

amháin in áiteanna a gcomhchruinníonn Ealaí geimhrithe agus a n-eitlíonn siad os a gcionn go rialta.

- Le linn an staidéir ar an Eala ghlórach a rinneadh sa Mhí agus i Muineachán (2007-2014) chonacthas comharthaí gur imbhuail Ealaí Glóracha agus/nó Ealaí Balbha faoi línte dáileacháin ag láithreacha éagsúla (lena n-áirítear dhá shuíomh atá cóngarach do shuíomh Bhéal Átha Beithe agus Bhaile Chrúis i Limistéar Staidéir na Mí). Tá an méid sin i gcomhréir le breathnuithe ginearálta (neamhfhoilsithe) go bhfuil línte ísealvoltais nó meánvoltais cóngarach (laistigh de 500 m) do chruinnithe ealaí geimhrithe ina nguais áitiúil imbhuailte.
- Meastar go bhfuil stádas caomhnaithe fabhrach ag an bpobal den Eala Ghlórach Íoslannach (pobail a gheimhriú in Éirinn) (foinse: JNCC) agus tháinig méadú 11% ar phobail in Éirinn idir 2000 agus 2005 (Crowe *et al.*, 2005) agus tháinig méadú 6% orthu idir 2005 agus 2010 (Boland *et al.*, 2010), d'ainneoin an bhonneagair fairsing línte tarchuir agus línte dáileacháin atá ann cheana a bhféadfadh siad imbhuailte.
- Sonraíodh i mbreathnuithe ar ealtaí Ealaí Glóracha (idir 2007 agus 2014) a rinne an t-údar san MSA agus sa CMSA go bhfuil líon ard Ealaí Glóracha óga á chur leis na healtaí a breathnaíodh. Chonacthas Ealaí Glóracha fásta ag a bhfuil éillíní móra (3+ Eala Ghlóracha óga chleitithe) le blianta beaga anuas, rud a thugann le fios go bhfuil an pobal ag fás. Leanann Ealaí Glóracha ag comhchruinniú i limistéir, fiú in áiteanna ina dtrasnaíonn bonneagar línte dáileacháin agus línte tarchuir suíomhanna lena mbaineann tábhacht náisiúnta nó tábhacht chontae.
- Aithníodh agus admhaíodh in aighneacht a fuarthas ón NPWS mar chuid den iarratas roimhe ar cheadú go bhféadfadh go mbeadh tionchar imbhuailte áitiúil ann ar Ealaí Glóracha. Mar sin féin, aithníodh agus admhaíodh inti freisin nach dóigh go mbeadh tionchar ann ar an bpobal náisiúnta nó ar aon phobal i Limistéar faoi Chosaint Speisialta. Feic Aguisín 6.6.
- Luaitear in APLIC, 1994 *nach bhfuil imbhuailtí faoi línte tarchuir ina mórfhoirse bhithéolaíoch básmháireachta i measc pobail rathúla éan*. Tá pobal na heala glóraí in Éirinn ag méadú bunaithe ar shonraí reatha agus is féidir a mheas go mbaineann stádas caomhnaithe fabhrach leis.

298 Bunaithe ar an bhfaisnéis a ndéantar achoimre uirthi thíos, meastar nach dóigh go dtarlóidh tionchar substaintiúil nó tromchúiseach do phobail agus d'fhophobail Ealaí Glóracha san MSA le linn na céime oibríche mar gheall ar an bhforbairt a bheartaítear. Is é an cur chuige lárnach dá bhrí sin sa mheasúnú ná ceantair áitiúla a aithint ina bhféadfaí tionchar measartha nó tionchar nach mbeadh chomh diúltach a bheith i gceist.

Tionchar Imbhualite

- 299 Ba é an cur chuige sa mheasúnú seo ceantair a aithint le bealaí eiltite bliantúla agus idirbhliantúla don Eala Ghlórach a roinntear trí bhealach an ailínithe a bheartaítear, agus freisin machnamh a dhéanamh ar láthair na dtréada ar ar breathnaíodh i gcoibhneas leis an ailíniú a bheartaítear. Ní hionann an dóigh a n-úsáideann an Eala Ghlórach an ceantar i gcóngarachta an ailínithe agus an dóigh a n-úsáideann sí na ceantair is tábhachtaí sa limistéar staidéir toisc go mbíonn Ealaí Glóracha cnuasta ó thaobh leithdháilte de ag suíomhanna locha ina mbíonn deiseanna fara agus sealgaireachta gan gá le heitiltí laethúla móra (i bhformhór na gcásanna). Fágann sé sin gur ainmhinic agus neamhrialta a bhíonn na heitiltí sin. In áiteanna inar breathnaíodh eitiltí, ba mhinic a bhídís ag airde fála sreach / crannteorainneacha (15-20 m) nó díreach os a gcionn. Bheadh an airde sin laistigh de réimse airde na seoltóirí is ísle atá idir 39.5 m ag an túr is airde a bheartaítear anuas chuig 9 m ag pointe na titime uasta (is annamh a tharlódh titim uasta 9 m toisc nach dtarlódh sé ach de réir na ndálaí uasta oibriúcháin, is iondúil a bheadh an seoltóir ab ísle roinnt méadar ní b'airde ná sin ag an pointe ab ísle). Bunaithe ar na foilseacháin eolaíochta, is dual d'iompar eitilt Ealaí Glóracha eitilt thar na seoltóirí is airde, agus chuige sin baineann an baol imbhualite is mó le himbhualadh faoi na sreanga talmhaithe (sciathshreanga) (APLIC 2012[1][1]). Tá siad sin lonnaithe os cionn na seoltóirí agus, toisc gur tanaí iad ná na seoltóirí, níl siad chomh sofheicthe le sreanga níos tibhe. Tá gnáthairde na sreanga talmhaithe idir 50 m ag an túr is airde a bheartaítear anuas chuig 19.5 m ag pointe na titime uasta.
- 300 Bunaithe ar na torthaí ó na suirbhéanna ar bhealaí eiltite a rinneadh idir 2010 agus 2014 (torthaí atá comhsheasmhach le torthaí ó shuirbhéanna a rinneadh roimhe sin); déantar an measúnú seo a leanas maidir le rialtacht na mbealaí eiltite agus measúnú maidir le cé acu a d'fhéadfadh nó nach bhféadfadh tionchar teacht chun cinn, feic **Tábla 6.19**.

Tábla 6.19: Achoimre ar Thionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Phríomhghabhóirí Éiceolaíochta Sainaitheanta laistigh den CMSA

Limistéar Eala a sainaitníodh a bheith bainteach leis an línebhealach roghnaithe	Cuid ábhartha den ailíniú	Rialtacht na mbealaí eiltite agus tuairimí	An bhfuil Tionchar Imbhualite Féideartha ann (tá/ níl) – an bhfuil Maolú ag teastáil
Béal Átha an tSraitha	Idir Túr 139 agus Túr 147 ag pointe trasnaithe na hAbhann Duibhe	Taifeadadh bealaí eiltite i 20% de na suirbhéanna – aithníodh i gceithre cinn díobh bealaí eiltite (25 éan ar a mhéad) trasna an ailínithe. Sainaitníodh bealach eiltite rialta. Taifeadadh líon ní b'airde d'éin (45 ceann) i mí an Mhárta 2009. Seachas sin, bhí an líon éan cosúil leis an líon a taifeadadh i bhformhór na	Is ea. Tá maolú ag teastáil.

		suirbhéanna a rinneadh le déanaí.	
Loch an Bhaic	Tá Loch an Bhaic ar an gceann deiridh de shraith bogaigh locha. Trasnaíonn an t-ailíniú Loch an Bhaic agus moll suíomhanna Ealaí Glóracha laistiar den limistéar seo agus i ngar do thúir 175 – 177.	Níor breathnaíodh aon bhealaí eitilte tar éis 30 suirbhé a dhéanamh. Níor taifeadadh aon Ealaí Glóracha ar Loch an Bhaic in aon bhliain ar bith le linn thréimhse an tsuirbhé.	<u>Níl</u> maolú ag teastáil.
Loch Choimeartaí	Idir Túir 196 agus Túir 203. Trasnaíonn an t-ailíniú moll foshuíomhanna Ealaí Glóracha, lena n-áirítear Loch Ráth Fiachrach, Loch Choimeartaí, Loch Ghréach Luain agus Loch an Mhuilinn.	Níor breathnaíodh aon bhealaí eitilte tar éis 57 suirbhé a dhéanamh. Fanann Ealaí Glóracha sa cheantar seo ar lochanna ar feadh tréimhsí fada (laethanta/ seachtainí) agus ní bhíonn ach fíorbheagán bealaí eitilte ann. Mar gheall ar a ghaire atá sé do roinnt suíomhanna den sórt sin (laistigh de 500 m), is dóigh go mbeidh bealaí eitilte neamhdheimhnithe agus measartha neamhrialta ann ar fud an ailíniú.	Is ea. Tá maolú ag teastáil.
Loch Éigis	Idir Túir 160 agus Túir 169, áit a ritheann an t-ailíniú idir Loch Éigis agus Loch Morn.	Taifeadadh bealaí eitilte in 1% de na suirbhéanna – aithníodh i suirbhé amháin de na 63 suirbhé bealach eitilte amháin trasna an ailíniú a bhí á úsáid ag 4 éan. Taifeadadh bealaí eitilte an-neamhrialta agus líon an-íseal éan i gcomharsanacht an ailíniú.	Is ea. Tá Maolú Réamhchúramach ag teastáil (do MS agus do CA freisin).
Lough Nahinch	An chuid thuaidh den ailíniú idir túir 115 agus 118.	Níor breathnaíodh aon bhealaí eitilte tar éis 25 suirbhé a dhéanamh ar bhealaí eitilte. Bíonn an Ealaí Ghlorach an-neamhchoitianta sa cheantar seo.	<u>Níl</u> maolú ag teastáil.
Loch Chraobh Mhártain (ceantar)	An chuid thuaidh den ailíniú idir túir 123 agus 130.	Níor breathnaíodh aon bhealaí eitilte tar éis 3 suirbhé a dhéanamh ar bhealaí eitilte agus tar éis áirimh rialta a thógáil sa cheantar. Níor taifeadadh aon Ealaí Glóracha ó mhí Eanáir 2012	<u>Níl</u> maolú ag teastáil.

Tabhair faoi deara: MS = an Ealaí Bhalbh, CA = an Broigheall

301 Bunaithe ar an suirbhé allamuigh ar tugadh faoi, aithnítear rioscaí an tionchair imbhualite fhéideartha ag príomhcheantair shonracha feadh na forbartha a bheartaítear. I measc na gceantar seo tá:

- Ag Béal Átha an tSratha (500 m siar ó Thúr 143), deimhníodh bealach eiltile rialta idir an limistéar beathúcháin sin agus dhá loch bheaga, eadhon Loch Thamhnaigh Scalláin agus Loch Tuama nó Loch Chríonchoille, atá lonnaithe timpeall 1.5 km agus 2 km soir agus soir ó dheas faoi seach ó Bhéal Átha an tSratha. Trasnaíonn an bealach eiltile sin an t-ailíniú.
- Scaipeann Ealaí Glóracha idir Loch Choimeartaí, Loch an Mhuilinn agus Loch Ráth Fiachrach (an chuid den ailíniú idir Túr 197 agus Túr 200) ar feadh an gheimhridh. In amanna, úsáideann siad dhá loch eile atá suite in aice láithreach freisin – Loch Ghréach Luain agus Loch Chorr an Bhealaigh (a breathnaíodh in 2013 / 2014 amháin). Dá bhrí sin, trasnaíonn bealaí eiltile measartha neamhrialta nár deimhníodh an t-ailíniú.
- Loch Morn agus Loch Éigis (an chuid den ailíniú idir Túr 161 agus Túr 163). Is beag Eala Glórach a bhaineann úsáid neamhrialta as na lochanna sin, cé go dtrasnaíonn an t-ailíniú na lochanna sin. Meastar go bhfuil rioscaí d'Ealaí Glóracha cuibheasach íseal ag an láthair sin, cé go bhfuil eiltí ócáideacha le sonrú.

302 Mionsonraítear i bhFíor 6.3.2, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS achoimre ar gach bealach eiltile a breathnaíodh thar chúrsa na staidéar bonnlíne lena n-áirítear na bealaí eiltile ag na suíomhanna sin a meastar iad a bheith ábhartha le cur san áireamh nuair atá an tionchar féideartha á mheas.

303 Na príomhláithreacha ar aithníodh go bhfuil tionchar imbhuailte féideartha iontu, leagtar béim orthu thíos le haghaidh tuilleadh breithniú. Tá an measúnú bunaithe ar na bealaí eiltile a sainaitníodh agus rialtacht na mbealaí eiltile sin. Rinneadh athbhreithniú ar réamh-mheastacháin a tugadh i raon staidéir eile maidir le rátaí imbhuailte éan faoi línte cumhachta (Erickson et al, 2001, Hunting, 2002, SPSSE, 2006). Go háirithe, soláthraíodh i saothar Hunting (2002) athbhreithniú cuimsitheach ar staidéir inar féachadh ar na tosca a chuireann leis an riosca imbhuailte faoi línte cumhachta. Bunaithe ar an athbhreithniú a rinne sé ar an taighde atá ar fáil, tá roinnt fianaise ann lena dtugtar le fios go mbíonn éin óga níos soghabhálaí i leith imbhuailte ná éin fhásta agus tá fianaise láidir ann lena léirítear gur toisc thábhachtach maidir le riosca imbhuailte a mhéadú í an aimsir / infheictheacht. Níorbh ionann na modheolaíochtaí a úsáideadh agus na speicis ar díríodh orthu do na staidéir go léir. Mar sin féin, bhí na rátaí imbhuailte a tuairiscíodh ann sa raon idir <0.001% go 0.74%. Maidir leis an measúnú deiridh thíos, glactar le ráta 1% sa chás is measa agus, bunaithe ar na critéir seo a leanas a leagtar amach i d**Tábla 6.5**, táthar den tuairim gur íseal atá méid an tionchair sin.

304 Leagtar amach thíos an measúnú deiridh ar mhéid an tionchair (feic an mhodheolaíocht agus an téarmaíocht a gcuirtear síos orthu i **Rannán 6.2.6**, i d**Tábla 6.5** agus i d**Tábla 6.6**) don Eala Ghlórach ag suíomhanna ábhartha a aithníodh:

- **Ceantar Bhéal Átha an tSratha (an Eala Ghlórach):**

Íogaireacht = Ard. Tá Ealaí Glóracha liostaithe in Iarscríbhinn 1 (an Treoir maidir le hÉin). Úsáideadh an suíomh i roinnt blianta (2007/2008, 2008/2009, 2009/2010 agus 2013/2014). Úsáideann pobal neamhrialta lena mbaineann tábhacht contae an limistéar seo.

Cur Síos ar Mhéid = Íseal. Agus é ag trasnú suíomh fara ag Tooncrinkell Lough agus an limistéir shealgairachta ag Béal Átha an tSratha, d'fhéadfadh an t-ailíniú (mar aon le topagrafaíocht neamhrialta) dul i bhfeidhm ar infheictheacht agus ar ghníomhaíocht eiltite ag an suíomh seo. Bunaithe ar fhaisnéis taighde agus ar bhreathnuithe reatha maidir leis na línte tarchuir atá ann cheana, leanfaidh Ealaí Glóracha ar aghaidh leis an limistéar seo a úsáid agus rachaidh siad i gcleachtadh ar an ailíniú (agus eitleoidh siad os a cionn dá bharr). D'fhéadfadh go mbeadh leibhéal íseal imbhualtí faoi sheoltóirí / shreang thalmhaithe ann, go háirithe sa mheántearma, sula rachaidh Ealaí Glóracha lánfhásta i gcleachtadh orthu. Is dóigh go mbeidh an riosca imbhualtite níos airde d'éin óga ná d'éin eile agus go mbeidh sé níos airde le linn tréimhsí drochléargais ná le linn tréimhsí eile. Laghdófar an riosca imbhualtite trí leas a bhaint as an maolú a bheartaítear sa rannán seo a leanas.

Suntasacht = Íseal.

- **Loch Choimeartaí (an Eala Ghlórach)**

Íogaireacht = Ard. Tá Ealaí Glóracha liostaithe in Iarscríbhinn 1 (an Treoir maidir le hÉin). Taifeadadh go raibh lochanna sa limistéar seo in úsáid gach bliain agus go mbíonn siad in úsáid ar bhonn rialta. Is dóigh go mbeidh bealaí eiltite an-neamhrialta (neamhthaifeadta) ann. Úsáideann pobal rialta lena mbaineann tábhacht chontae an limistéar seo.

Cur Síos ar Mhéid = Íseal. Agus é ag trasnú na suíomhanna locha a úsáidtear, d'fhéadfadh an t-ailíniú dul i bhfeidhm ar ghníomhaíocht eiltite ag an láthair seo. Is scaipthe agus an-neamhghníomhach atá an fophobal sa limistéar seo, agus ní bhíonn ach fórbheagán eiltití ann, agus iad neamhrialta. Laghdaíonn sé sin an riosca go mbeidh imbhualadh ann. Bunaithe ar fhaisnéis taighde agus ar bhreathnuithe reatha maidir leis na línte tarchuir atá ann cheana, leanfaidh Ealaí Glóracha ar aghaidh leis an limistéar seo a úsáid agus rachaidh siad i gcleachtadh ar an ailíniú (agus eitleoidh siad os a cionn dá bharr). D'fhéadfadh go mbeadh leibhéal íseal imbhualtí faoi sheoltóirí / shreang thalmhaithe ann, go háirithe sa mheántearma, sula rachaidh Ealaí Glóracha lánfhásta i gcleachtadh orthu. Is dóigh go mbeidh an riosca imbhualtite níos airde d'éin óga ná d'éin eile agus go mbeidh sé níos airde le linn tréimhsí drochléargais ná le linn

tréimhsí eile. Laghdófar an riosca imbhuailte trí leas a bhaint as an maolú a bheartaítear sa rannán seo a leanas.

Suntasacht = Íseal.

- **Loch Morn agus Loch Éigis (an Eala Ghlórach)**

Íogaireacht = Meánach. Liostaithe in larscríbhinn 1. Taifeadadh go raibh lochanna sa limistéar seo siar ó Loch Morn in úsáid gach bliain agus go mbíonn siad in úsáid ar bhonn rialta. Baineann líon íseal éan úsáid an-neamhrialta as ceantar Loch Éigis agus Morn a dtrasnaíonn an t-aillíniú é agus, mar thoradh air sin, seachnaítear an fophobal sin. Mar sin féin, is dóigh go mbeidh eitiltí ann ó am go ham (feic **Aguisín 6.6, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS). Ní mór breithniú a dhéanamh ar phobal neamhrialta lena mbaineann tábhacht áitiúil sa limistéar seo.

Cur Síos ar Mhéid = An-Íseal. Agus é ag trasnú na suíomhanna locha a úsáidtear, d'fhéadfadh an t-aillíniú (mar aon le topagrafaíocht neamhrialta) dul i bhfeidhm ar infheictheacht agus ar ghníomhaíocht eitilte ag an suíomh seo. Bunaithe ar fhaisnéis taighde agus ar bhreathnuithe reatha maidir leis na línte tarchuir atá ann cheana, leanfaidh Ealaí Glóracha ar aghaidh leis an limistéar seo a úsáid agus rachaidh siad i gcleachtadh ar an ailíniú (agus eitleoidh siad os a cionn dá bharr). D'fhéadfadh go mbeadh leibhéal íseal imbhuailtí faoi sheoltóirí / shreang thalmhaithe ann, go háirithe sa mheántearma, sula rachaidh Ealaí Glóracha lánfhásta i gcleachtadh orthu. Is dóigh go mbeidh an riosca imbhuailte níos airde d'éin óga ná d'éin eile agus go mbeidh sé níos airde le linn tréimhsí drochléargais ná le linn tréimhsí eile. Laghdófar an riosca imbhuailte trí leas a bhaint as an maolú a bheartaítear sa rannán seo a leanas.

Suntasacht = An-Íseal.

305 Bíonn gá le maolú suíomhoiriúnaithe d'fhonn an baol imbhuailte aitheanta sin a laghdú chomh mór agus is féidir. Feic **Rannán 6.6.2.**

Tionchar Díláithrithe

306 Seachnaíonn bealach an ailínithe na suíomhanna sealgaireachta agus fara a breathnaíodh (feic **Aguisín 6.6, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS). Tá suíomhanna inar breathnaíodh Ealaí Glóracha lonnaithe i bhfad ón ailíniú, lena n-áirítear na suíomhanna is rialta a bhíonn in úsáid agus na cinn is tábhachtaí. Is é Lochán Ráth Fiachrach an suíomh is cóngaraí a úsáidtear go rialta (timpeall 130 m). Suíomh as a mbaintear úsáid neamhrialta is ea Loch Morn agus tá sé lonnaithe thart ar 220 m ón ailíniú. Tá suíomhanna eile breis agus 500 m ón ailíniú. Meastar gur do-airithe atá tionchar an díláithriúcháin toisc nach mbeidh aon chaillteanas díreach gnáthóige sa ghnáthóg fara agus sealgaireachta cois locha a breathnaíodh.

6.5.3.3.1.2 Éin Eile

- 307 Tá roinnt speiceas éan aitheanta i d**Tábla 6.11** a d'fhéadfadh imbhualladh faoin líne lasnairde. Is iad na príomhspeicis is cóir a chur san áireamh ná iad sin atá thar a bheith soghabhálach d'imbhualladh. Ina measc sin tá an Eala Bhalbh, an Bhroigheall agus an Foitheach Mór.
- 308 Tá ealtaí den Fheadóg Bhuí agus den Philibín le fáil go rialta le linn tréimhsí pasáiste san earrach agus san fhómhar timpeall Loch Éigis. Ní bheidh tionchar intomhaiste ag an bhforbairt a bheartaítear ar na speicis sin. Dá bhrí sin, meastar suntasacht an tionchair fhéideartha a bheith do-airithe.
- 309 Tá an Eala Bhalbh scaipthe ar fud roinnt mhaith suíomhanna locha sa limistéar staidéir. Limistéar tábhachtach mar a bhféadfadh tionchar féideartha beag teacht aníos is ea an limistéar idir Loch Éigis agus Loch Morn a dtrasnaíonn an t-ailíniú iad. Is féidir le líon na n-ealaí neamhphórúcháin fás ar na lochanna sin le linn roinnt blianta. Deimhníodh bealach eitle na hEala Bailbhe idir Loch Éigis agus Loch Morn. Ní bheidh tionchar intomhaiste (imbhualladh / díláithriú / cailteanas gnáthóg) ag an bhforbairt a bheartaítear ar na speicis sin agus, dá bhrí sin, meastar suntasacht an tionchair fhéideartha a bheith do-airithe.
- 310 Is iondúil a bhaineann dlúis ísle na hEala Bailbhe agus an Fhoithigh Mhóir úsáid as formhór na lochanna eile, cé is moite díobh sin ar díriodh aird orthu le haghaidh Ealaí Glóracha. Meastar suntasacht an tionchair fhéideartha a bheith do-airithe.
- 311 Nuair a bhearrtar fálta sceach ó am go ham faoi na línte d'fhéadfadh sé sin cur isteach go sealadach ar speicis choitianta éan goir a úsáideann na fálta sceach lena mbaineann. Meastar gur tionchar diúltach leanúnach sealadach do-airithe é an tionchar seo a thiocfaidh aníos thart ar gach cúig bliana.

6.5.3.3.2 Mamaigh

6.5.3.3.2.1 Suaithheadh

- 312 Níltear ag súil go mbeidh aon tionchar suntasach suaite ar mhamaigh faoi chosaint lena n-áirítear speicis bhroc, mhadraí uisce nó ialtóg.
- 313 Meastar nach mbeidh go leor trácht oibríoch ná cothabháil leanúnach ar bun agus dá réir sin go seachnófar aon tionchar suaite ar éin agus ar mhamaigh a úsáideann an CMSA.

6.5.3.4 Achoimre maidir leis an Tionchar Oibríochta ar Phríomhghabhdóirí Éiceolaíochta

314 Tá achoimre ar an tionchar féideartha a bhaineann leis an gcéim oibríoch le fáil i d**Tábla 6.20** thíos. Ó thaobh suntasachta de, is idir tionchar do-airithe agus tionchar measartha atá méid an tionchair fhéideartha.

Tábla 6.20: Achoimre ar Thionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Phríomhghabhóirí Éiceolaíochta Sainitheanta laistigh den CMSA

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur síos ar Fhoinsé an Tionchair	Measúnú ar an Tionchar Féideartha
Limistéir Chaomhantais Shainithe			
pNHA Loch Éigis (Túr 161 – Túr 163)	Náisiúnta	Imbhualadh féideartha le linn oibríochta	Tionchar an-bheag
Suíomhanna Éiceolaíochta Neamhshainithe (a liostaítear de réir mar atá siad le sonrú feadh an ailínithe ón Deisceart i dtreo an Tuaiscirt)			
Scrobarnach na Coirre Dúiche (Túr 227 – Túr 228)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	D'fhéadfadh aon oibreacha cothabhála a bheith ina gcúis le suaitheadh do bhroic atá cónaitheach sa limistéar (tá brocach aitheanta le sonrú thart ar 60 m ó láthair thúir).	Miontionchar Sealadach
Sruth na Coirre Glaise (Túr 221 – Túr 222)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Beidh bearradh crann leanúnach ag teastáil.	Do-airithe
Sruth Lios Uí Ghabhann (Túr 213 – Túr 214)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Beidh bearradh crann leanúnach ag teastáil.	Tionchar do-airithe
Portach na Coirre Léithe (Túr 206)	Náisiúnta	Neamhbhainteach	Níltear ag súil le ceann ar bith
Riasc Chorr na Láithreach (Túr 201)	Ní fios (ní dhearnadh suirbhé air)	Neamhbhainteach	Níltear ag súil le ceann ar bith
Loch Choimeartaí agus Loch Ráth Fiachrach (Túr 197 – Túr 200)	Tábhacht Chontae	Imbhualadh féideartha le linn oibríochta.	Tionchar diúltach beag
Portach Thulaigh na hInneora (Túr 158 – Túr 159)	Ní fios (ní dhearnadh suirbhé air)	Is féidir go dtiocfaidh meath ar cháilíocht an uisce mar gheall ar rith chun srutha an uisce dromchla i gcás chothabháil an túir (dríodar / doirteadh de thaisme). Díog dhraenála agus bogach thart ar 20 m siar ó Thúr 158.	Do-airithe
Riasc na Gréiche (Túr 156 – Túr 157)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Neamhbhainteach	Níl ceann ar bith réamh-mheasta
Droim Thamhain ((Túr 150 – Túr 151)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	D'fhéadfadh aon oibreacha cothabhála a bheith ina gcúis le suaitheadh do bhroic atá cónaitheach sa limistéar (tá brocach aitheanta le sonrú laistigh de 30 m ón láthair thúir). Beidh bearradh crann	Tionchar Sealadach Measartha. Tionchar fadtéarmach do-airithe

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur síos ar Fhoinse an Tionchair	Measúnú ar an Tionchar Féideartha
		leanúnach ag teastáil.	
Riasc an Chlochair (Túr 144 – Túr 146)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Beidh bearradh crann leanúnach ag teastáil.	Tionchar fadtéarmach do-airithe
Béal Átha an tSraitha (500 m siar ó Thúr 142)	Tábhacht Chontae	Imbhualadh féideartha le linn oibríochta.	Beag
Riasc Thír Uí Ghréacháin (Túr 142 – Túr 143)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	D'fhéadfadh oibreacha cothabhála a bheith ina gcúis le suaithheadh do bhroic atá cónaitheach sa limistéar (tá brocach aitheanta le sonrú faoin líne i gcóngar crainn fhásta). Beidh bearradh crann leanúnach ag teastáil.	Tionchar measartha sealadach Do-airithe
Riasc Chorr na nIúr (Túr 138 – Túr 139)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Bearradh crann leanúnach feadh na teorann thuaidh den suíomh.	Tionchar do-airithe
Riasc na Carraigí Raimhre (Túr 135 – Túr 136)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	N/B	Níltear ag súil le ceann ar bith
Portach Chlár Doire (Túr 127 – Túr 128)	Tábhacht chontae	Bearradh crann leanúnach feadh na teorann theas den suíomh.	Tionchar do-airithe
Féarach an Easáin (Túr 117 – Túr 118)	Tábhacht Náisiúnta	Beidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn fhásta feadh na teorann thoir den suíomh. Is féidir go ndéanfar damáiste d'fhearach má úsáidtear innealra trom.	Tionchar do-airithe
Talamh feirme ag Leacht na Caillí (Túr 113 – Túr 114)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	D'fhéadfadh oibreacha cothabhála a bheith ina gcúis le suaithheadh do bhroic atá cónaitheach sa limistéar (tá príomhbhrocach ghníomhach aitheanta le sonrú thart ar 115 m ó láthair thúir i gcóngar crainn fhásta faoin líne). Beidh bearradh crann leanúnach ag teastáil.	Tionchar measartha sealadach Do-airithe
Féarach agus scrobarnach Achadh na gCloch (Túr 110 – Túr 111)	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	D'fhéadfadh oibreacha cothabhála a bheith ina gcúis le suaithheadh gearrthéarmach d'fhearach leathnádúrtha sa chuid theas den suíomh.	Tionchar do-airithe
Gnáthóga			
Fálta sceach / Crannteorainneacha	I dteannta a chéile, baineann luach ard leis na gnáthóga sin i gcomhair fiadhúlra toisc go	Bearradh na gcrann atá faoi bhun seoltóirí. Tá sé réamh-mheasta go mbeidh bearradh den chineál sin riachtanach ar bhonn	Tionchar do-airithe

Suíomh / Gné	Measúnú	Cur síos ar Fhoinse an Tionchair	Measúnú ar an Tionchar Féideartha
	soláthraíonn siad conairí éiceolaíochta (Airteagal 10 den Treoir maidir le Gnáthóga).	leanúnach ag 92 fál sceach agus 56 crannteorainn le linn na céime oibríche.	
Sruthchúrsaí	Tábhacht Áitiúil (Luach Níos Airde)	Oibreacha cothabhála: Scaoileadh dríodair le linn ábhar cré a thochailt agus a bhogadh. Gníomhaíocht tógála (doirteadh coinchréite / athbhreoslú etc.) ag suíomhanna atá cóngarach do dhíoga draenála agus do shruthchúrsaí nádúrtha.	Measartha
Speiceas faoi Chosaint			
Ealaí Glóracha	Iarscríbhinn I den Treoir maidir le hÉin ón Aontas Eorpach	Imbhualadh féideartha le linn oibríochta.	Tionchar diúltach beag
An Broc	An tAcht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000	Suaitheadh an phobail chónaithe bhroc a bhaineann leis na hoibreacha cothabhála.	Tionchar Measartha Sealadach
Madraí Uisce	Iarscríbhinn II den Treoir maidir le Gnáthóga Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga	D'fhéadfadh suaitheadh teacht as gníomhaíocht a bhaineann le cothabháil. Ós rud é nach bhfuil gnáthóg oiriúnach lonnaithe cóngarach do na limistéir oibreacha, is fíor-neamhdhóchúil go dtiocfaidh an tionchar sin aníos.	Tionchar Measartha Sealadach
Ialtóga	An tAcht um Fhiadhúlra (leasú), 2000; Iarscríbhinn IV den Treoir maidir le Gnáthóga	N/B	Níl ceann ar bith réamh-mheasta

Nóta 1: Tá an measúnú riosca maidir le himbhualadh don Ealaí Ghlorach bunaithe ar Percival (2003)

6.5.4 Díchoimisiúnú

315 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

6.6 BEARTA MAOLAITHE

6.6.1 Maolú trí Sheachaint

- 316 De bharr roinnt roghanna deartha a bhreithniú, thángthas ar an dearadh reatha a bheartaítear agus a meastar go mbeidh an tionchar éiceolaíoch is lú aige ag cur tosca agus srianta maidir le láthair san áireamh.
- 317 Roghnaíodh an t-aillíniú chun na limistéir shainithe go léir a sheachaint.
- 318 Seachnaíonn túir, bealaí rochtana sealadacha agus limistéir sreangaithe na suíomhanna bogaigh atá coitianta ar fud an mhórlimistéir staidéir.
- 319 Nuair ab fhéidir, lonnaíodh túir (agus limistéir tháscacha oibreacha), rianta rochtana sealadacha agus limistéir sreangaithe amach as bealach gnáthóg agus suíomhanna lena mbaineann tábhacht éiceolaíoch. Ina theannta sin, nuair is féidir, beidh rochtain ar láithreacha túir trí rianta reatha a bhíonn in úsáid ag innealra feirme go rialta. Bainfear úsáid as pointí rochtana páirce atá ann cheana féin (e.g. bearnaí / geataí feirme) chuig bóithre áitiúla ionas nach gcruthófar bearnaí breise i bhfálta sceach.
- 320 Seachnóidh an t-aillíniú limistéir ina gcruinníonn Ealaí Glóracha i gcomhair sealgaireachta. Bíonn príomhláithreáin fara 500 m ar a laghad ón ailíniú ach amháin ag Loch Ráth Fiachrach (láithreán rialta) agus ag Loch Morn (láithreán neamhrialta).
- 321 Seachnófar leis freisin gnáthóga d'éin ghoir lena mbaineann tábhacht áitiúil cosúil le coillearnacha leathnádúrtha, bogaigh agus formhór mór fálta sceach/ crannteorainneacha.
- 322 Seachnóidh láithreacha na dtúr agus na mbealaí rochtana suíomhanna pórúcháin fhéideartha a bhíonn in úsáid go hiondúil ag mamaigh faoi chosaint (cosúil leis an madra uisce, an broc, ialtóga agus éin) lena n-áirítear: teorainneacha páirce (crannteorainneacha / fálta sceach), sruthanna / aibhneacha agus gnáthóga bruachánacha gaolmhara, bogaigh, coillearnach, sean-fhoirgnimh, pluaiséanna, droichid agus uaimheanna talún etc.
- 323 Tá na túir go léir lonnaithe 20 m ar a laghad ó mhóraibhneacha agus 5m ar a laghad ar shiúl ó shruthchúrsaí nádúrtha eile atá níos lú.
- 324 Seachnófar a mhéid is féidir suíomhanna oiriúnacha pórúcháin, fearacht díoga draenála, le haghaidh amfaibiach.

- 325 Le linn chéim na tógála, mar chuid den phlean bainistíochta tógála, déanfaidh an Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha (ECoW), a bheidh cáilithe go cuí, monatóireacht ar an uisce le deimhniú go bhfuil bearta um rialú truaillithe éifeachtach. I ndiaidh géarmhachnamh a dhéanamh ar an dearadh, agus de réir mar is gá, cuirfear criathair shiolta shealadacha i ndraenacha / sruthanna beaga a mheasfar go bhféadfaidís a bheith i mbaol ag sceitheadh ó thruailleán uisce.
- 326 Tá sé i gceist ábhar tochailte a úsáid ar shuíomh i gcomhair tírdhreachta nó le haghaidh beart athchóirithe laistigh de thalamh feirme bainistithe amháin. Seachnófar gnáthóga leathnádúrtha ar nós bogach agus fála scean. Bainfear diomailtí eile lena ndiúscairt ag saoráid diúscairt dramhaíola iomchuí a bheidh ceadúnaithe (feic **Caibidil 12** den imleabhar seo den EIS).
- 327 Seachnófar scaipeadh agus tabhairt isteach speiceas ionrach agus fiaile dhíobhálach trí bhearta maolaithe iomchuí a ghlacadh de réir na teorach arna heisiúint ag an NRA (2010). Bainfear aon ábhar plandaí ionracha a thabharfar faoi deara ar shuíomh den suíomh agus déanfar é a dhiúscairt ag saoráid chuí cheadúnaithe um dhiúscairt dramhaíola. Aon speiceas ionrach a aimseofar i bhfoisceacht 15 m de limistéir oibre, beidh gá le sainráiteas modheolaíochta maidir lena dhíothú ionas nach scaipfear speicis ionracha, d'fhonn a chinntiú go gcomhlíontar Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha) 2011 [I.R. Uimh. 477 de 2011]. Deimhneoidh an Cléireach Oibreacha Eolaíochta (ECoW) cé acu atá nó nach bhfuil speicis neamhdhúchasacha ann agus an bhfuil gá le gníomhartha.
- 328 Ní mór a chinntiú leis an tírdhreachú nó leis an gcur crann ar fad a dhéanfar nach n-úsáidfear ach speicis dhúchasacha amháin. Ba cheart gach speiceas ionrach a sheachaint, de réir *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha), 2011* [I.R. Uimh. 477 de 2011].

6.6.2 Maolú trí Laghdú

- 329 Is féidir an tionchar féideartha atá mionsonraithe i **Rannán 6.5** a laghdú trí mhaolú cúramach. Is é an bealach is fearr chun rioscaí ar nós cur isteach ar fhiadhúlra agus ar chosaint cháilíocht an uisce a laghdú an oiread agus is féidir ná Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha a bhfuil an taithí chuí aige nó aici a cheapadh a bheidh ar an suíomh le linn na tógála, d'fhonn comhairle a thabhairt ar an gcur chuige deartha atá mionsonraithe a chur chun feidhme agus maolú éiceolaíoch a chur chun feidhme mar a mhionsonraítear san EIS seo agus mar a mhionsonrófar sa CEMP (feic **Aguisín 7.1, Imleabhar 3B** den EIS).

330 Áirítear leis an ról a bheidh ag an gCléireach Éiceolaíoch Oibreacha:

- Maoirseacht ar oibreacha tógála agus comhlíonadh reachtaíochta a chinntiú;
- Monatóireacht ar ghnáthóga agus ar speicis le linn na tógála agus ar éifeachtacht an mhaolaithe;
- Comhairle a thabhairt maidir le cur isteach féideartha ar fhiadhúlra a sheachaint agus a laghdú an oiread agus is féidir;
- Moltaí a thabhairt maidir le freagairtí / gníomhartha iomchuí ar shaincheisteanna a bhaineann le suíomhanna ar leith (e.g. a bheith in ann suíomh pórucháin do speicis faoi chosaint nár taifeadadh roimhe a aithint le linn oibreacha tógála); agus
- Idirchaidreamh a dhéanamh leis an NPWS, le hIascach Intíre Éireann agus le húdaráis fhorordaithe eile nuair is gá.

331 In éineacht le céim na tógála, moltar go gceapfaí an Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha le linn chéimeanna réamhthógála (céim idirchaidrimh leis an úinéir talún) agus iarthógála (dhá bhliain ar a laghad) go háirithe chun monatóireacht a dhéanamh ar na bearta maolaithe, feic **Rannán 6.7.1**.

6.6.2.1 Maolú i gCéim na Tógála

332 Cuirfear CEMP i bhfeidhm le haghaidh chéim thógála an tionscadail maidir leis an maolú go léir a leagtar amach sa Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS) seo. Na bearta maolaithe atá le cur san áireamh sa Phlean imlíneach um Bainistiú Comhshaoil Tógála (CEMP) maidir le flóra agus fána, déanfar iad a chur chun feidhme mar chuid den bhainistíocht foirgníochta.

333 Déanfaidh na conraitheoirí tógála agus suímh ráitis modheolaíochta oibre a ullmhú, nithe ina gcuirfear san áireamh gach ceann de na bearta maolaithe a sainaitníodh san EIS, a chomhaontófar le húdaráis reachtúla agus le ECoW (nuair is iomchuí), agus a chuirfidh foirne tógála i bhfeidhm le haghaidh gach gníomhaíochta tógála. Leagfar na ráitis sin síos sa CEMP.

6.6.2.1.1 Gnáthóga

334 Déanfar an limistéar oibreacha a mharcáil go soiléir. Déanfar fáлта sceach, crainn agus fásra scrobarnaí a choinneofar agus atá lonnaithe gar do limistéir oibre a mharcáil agus a fhálú go soiléir ionas nach mbeifear in ann damáiste de thaisme a dhéanamh le linn tochairtí agus ullmhú suímh. Ní stórálfar aon ábhar i bhfoisceacht 5 m d'fhálta sceach / crainn / scrobarnach. Is féidir le hábhar, go háirithe ualach ithreach cosc a chur ar aer agus ar uisce scaipeadh chuig fréamhacha crann/tor.

- 335 I gcás go lonnófar túir ar theorainneacha páirce ina bhfuil fála scean, bainfear an fásra go dtí leibhéal na talún. Déanfar na hoibreacha i mbealach nach gcuirfidh isteach ach go fíorbheag ar an ithir agus nach gcruthóidh aon bhalcadh lasmuigh de bhunsraitheanna na dtúr. Cuirfear fál adhmaid timpeall ar bhun an túir tar éis na tógála ionas nach mbeidh beostoc in ann dul isteach ann agus déanfar speicis adhmaid a fhásann go híseal san áit lena n-áirítear an draighean, an scean gheal agus an coll, a athchur. Leis sin beifear in ann an fál scean a chur ag fás arís sa bhearna ina bhfuil an túr suite. Meastar go mbeadh na fála scean sách láidir laistigh de chúig bliana tar éis na tógála go bhféadfaí an fálú a bhaint. Nuair is gá, ullmhófar go cuí talamh féir a ndearnadh suaitheadh air agus cuirfear síolta air arís le meascán féir as an gceantar, cosúil leis sin atá ag fás cheana féin sna páirceanna timpeall na háite. Cuirfear na síolta arís laistigh de thrí seachtaine ó na hoibreacha tógála ionas nach ligfear ithir nach bhfuil cumhdaithe le sruth.
- 336 Déanfar bearradh agus teascadh crann i ngnéithe coillearnaí líní faoi na seoltóirí ar bhealach a laghdóidh an gá a bheidh le teascadh forleathan crann an oiread agus is féidir. Déanfaidh foraoiseoirí / máinlianna crann cáilithe crainn mhóra fhásta a bharrscoitheadh ionas go gcoinneofar an oiread de struchtúr na crannteorann / gnáthóige líní agus is féidir agus ar bhealach a chothóidh speicis flóra na talún agus nach maróidh an crann. Beidh cuma scolbáilte nó phróifílithe ar an bhfásra de bharr a bhearrtha, rud a imreoidh an drochthionchar is lú is féidir air. Ar an iomlán, ní athrófar struchtúr agus feidhm éiceolaíoch ghnéithe na gcoillearnach líneach seo leis, agus ní dhéanfaidh sé aon difear intomhaiste don fhána a bheidh istigh ann i ndiaidh na tógála.
- 337 D'fhéadfadh conairí 74 m bheith riachtanach sa choillearnach a shainiú i d**Tábla 6.17**. Íoslághdófar rochtain innealra ar na limistéir sin a oiread is féidir chun balcadh ithreach agus damáiste do fhlóra talún na coillearnaí a íoslághdú. I gcomhairle le húinéirí talún, coinneofar limistéir adhmaid mhairbh chun an bhithéagsúlacht áitiúil a fheabhsú. Coinneofar gnáthóg scrobarnaí a fhásann go híseal (fásra coillearnaí) faoi bhun na seoltóirí.
- 338 I gcás ina mbeidh gá le hobair thógála gar do chrainn fhásta, leanfar *'Guidelines for the Planning Installation and Maintenance of Utility Services in Proximity to Trees'* (NJUG 10) (*Treoirínte maidir le Pleanáil, Suiteáil agus Cothabháil Seirbhísí Fóntais gar do Chrainn*) de chuid an Chomhghrúpa Náisiúnta Fóntas d'fhonn díobháil a íoslághdú.
- 339 Déanfaidh foraoiseoirí nó máinlia crann cáilithe an bearradh crann agus beidh sé mar aidhm an méid bearrtha a bheidh le déanamh a íoslághdú. Tabharfaidh an Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha ionchur nuair is gá, d'fhonn an tionchar ar ghnáthóga máguaird agus / nó ar speicis a íoslághdú e.g. trí chomhairle a thabhairt maidir leis an treo a leagfar na crainn. Mar chuid de sin tabharfaidh an Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha comhairle freisin ar limistéir íogaire a bheidh le seachaint go háirithe ag trasbhealaí abhann.

- 340 Mar a luadh roimhe seo, seachnófar aon tionchar ar fhálta sceach agus ar choillearnach líneach mar gheall ar cheanglais rochtana trí bhealaí rochtana a roghnú trí phointí rochtana feirme reatha agus bearnaí i bhfálta sceach. Bainfear úsáid as geataí atá ag dul amach ar bhóithre áitiúla cheana féin, seachas bearnaí breise a chruthú i bhfálta sceach. Comhaontófar aon athrú ar bhealaí rochtana sealadacha roimh ré leis an gCléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn a chinntiú go seachnófar aon tionchar ar ghabhdóirí atá íogair ar bhonn éiceolaíoch.
- 341 Tar éis an tógáil a chur i gcrích, déanfar aon ábhar sealadach a úsáidfear chun bealach isteach a thabhairt d'innealra a bhaint tar éis na n-oibreacha ionas go mbeifear in ann an ghnáthóg a chur ar ais mar is ceart arís.

6.6.2.1.2 Cailíocht an Uisce

- 342 Cuirfidh conraitheoirí plean rialaithe draenála agus dródair i bhfeidhm le linn oibreacha suímh. Mionsonrófar sa plean sainbhearta maolaithe (tógtha ó bhearta maolaithe a leagtar amach sa chaibidil seo agus i g**Caibidil 8** den imleabhar seo den EIS) chun dul i ngleic le fadhbanna a bhaineann le suíomhanna ar leith. Cuirfear é sin i bhfeidhm mar chuid den CEMP.
- 343 Meastar go mbeidh na rioscaí a bheidh le méideanna suntasacha de thruailleáin fhéideartha ó ghníomhaíochtaí tógála a shroichfidh sruthchúrsaí áitiúla sách beag mar gheall ar na dianbhearta um rialú truailithe a ghlacfar. Ullmhófar an CEMP ag céim deartha mionsonraithe ina n-áireofar bearta le haghaidh oibreacha gar do shruthchúrsaí bunaithe ar bhearta maolaithe atá mionsonraithe i g**Caibidil 8** den imleabhar seo den EIS. Tagraíodh sa chur chuige seo do cheanglais ábhartha maidir le *Protection of Fisheries Habitat during Construction and Development Works at River Sites (Cosaint Gnáthóg Iascaigh i rith Oibreacha Tógála agus Forbartha ag Suíomhanna Abhann)* (Bord Iascaigh Réigiúnach an Oirthir, 2006).
- 344 Laghdófar tionchar féideartha a tharlaíonn de bharr doirteadh, sileadh nó sceitheadh le linn na céime tógála trí sholáthar dóthanach de phacaí doirte agus de phacaí asúiteacha hidreacarbóin a choinneáil ag stáisiúin lipéadaithe ag gach limistéar oibre, agus pacáí doirte i ngach feithicil ar an suíomh. Cuirfear an pearsanra go léir faoi oiliúint maidir le húsáid an trealaimh. Déanfar aon pacáí doirte a úsáidfear a dhiúscairt go hiomchuí lasmuigh den suíomh.
- 345 Mar chuid den CEMP, déanfar ráiteas modheolaíochta doirte a dhréachtú a gcloífidh an pearsanra go léir leis.
- 346 Dréachtófar prótacal le haghaidh Phráinnfhreagairt 24 uair an chloig, 7 lá sa tseachtain maidir le sceitheadh / doirteadh hidreacarbón agus / nó ceimiceán agus cuirfear an prótacal sin i bhfeidhm. Ní mór a bheith in ann é sin a chur i bhfeidhm i gcás go dtarlódh sé, cé nach móide

- go dtarlódh, go ndoirtfí ceimiceáin, hidreacarbóin nó go scaoilfí dríodar chuig an dromchla nó chuig an gcóras screamhuisce.
- 347 Ní dhéanfar aon inlónadh ar ithir nó ní stórálfar aon ithir a glanadh i gcomhair oibreacha tógála i bhfoisceacht 5 m de dhíoga draenála agus bogaigh eile nó gnáthóga aitheanta eile lena mbaineann luach éiceolaíoch arna aithint ag an gCléireach Éiceolaíoch Oibreacha. Déanfar ábhar tochailte ó oibreacha tógála a dhiúscairt sa limistéar oibreacha atá saor ó bhaol suntasach go rachaidh sé isteach i sruthchúrsaí áitiúla.
- 348 Nuair atá ithir á tochailt agus á baint i gcomhair oibreacha tógála, tiocfaidh idircheapóirí ola bhreosla agus baic shiolta nó locháin dríodraithe trasna ar rith chun srutha uisce dromchla ag láithreacha túir gar do (i bhfoisceacht 5 m de shruthanna níos lú agus díoga draenála). Mar chuid dá gceanglais comhshaoil agus oibre, leagfaidh an conraitheoir sceideal cothabhála amach agus ráiteas nós imeachta / modh oibríochta maidir le bearta um rialú siolta agus truailithe le linn chéim na tógála. Déanfaidh an conraitheoir agus an ECoW monatóireacht air sin i gcomhair éifeachtachta.
- 349 Beidh cumhdach dúbailte ar choimeádáin ola, peitрил agus breoslaí eile agus iad bundaithe ionas go mbeidh siad in ann toirt 110% a thógáil. Cloífidh sonraíocht bunda leis an dea-chleachtas reatha maidir le stóráil ola cosúil le Treoir Dea-Chleachtas Fhiontraíocht Éireann *BPGCS005 Oil Storage Guidelines (Treoirlínte um Stóráil Ola)*. Déanfar gach dramh-ola, coimeádáin ola fholmha agus dramaíl ghuaiseach eile a dhiúscairt i gcomhar le ceanglais na *nAchtanna um Bainistiú Dramaíola 1996 go 2008*, arna leasú.
- 350 Ní dhoirtfear coinchréit ach amháin i láithreacha sainithe agus déanfar cóireáil ar leacht nite coinchréite lasmuigh den suíomh, agus na treoirlínte reatha dea-chleachtas á leanúint, lena n-áirítear *Pollution Prevention Guidelines for Northern Ireland and Scotland (Treoirlínte um Chosc ar Thruailliú le haghaidh Thuaisceart Éireann agus na hAlban) SEPA PPG 5 (2007)*. Ní scaoilfear leacht nite coinchréite amach in uisce dromchla agus fágfar coinchréit atá curtha amach ag cruachan sa triomach ar feadh 48 uair an chloig ar a laghad.
- 351 Déanfar diúscairt ar dhramh-choinchréit amh nó nach bhfuil cruaithe trína chur chuig suíomh diúscairta ceadaithe / ceadúnaithe. Tugtar ar aird go mbeidh sruthlú á dhéanamh ar an trucail coinchréite ag ionad baisceála an ghléasra. Díreofar an sruthlú sin ar an athchúrsálaí uisce trí-bhá atá curtha ar fáil ag an láthair sin.
- 352 Sruthchúrsaí a aithníodh mar chinn a d'fhéadfadh a bheith i mbaol truailliú ó ghníomhaíochtaí tógála, beidh baic shiolta a bheith deartha go cuí ag gabháil leo (bunaithe ar shaintréithe draenála agus rith chun srutha a aithníodh mar chinn a d'fhéadfadh tarlú) agus iad suiteáilte i gcomhairle le hIascach Intíre Éireann (nuair is gá).

- 353 Déanfar athbhreoslú innealra, a dhéanfar ar limistéir shainithe chothroma a bhfuil dromchla crua fúthu nuair is féidir, 20 m ar a laghad ó shruthchúrsaí agus díoga draenála. I gcás ina mbíonn gá le hathbhreoslú lasmuigh den limistéar sin, iomprófar breosla in umar soghluaiste faoi chumhdach dúbailte agus beidh tráidire doirte in úsáid le linn oibríochtaí athbhreoslaithe.
- 354 Déanfar cothabháil rialta ar an innealra ar fad agus seiceálfar i gcomhair sceithí. Ní thabharfar faoi sheirbhísiú i bhfoisceacht 50 m de ghnéithe uisceacha, lena n-áirítear díoga draenála tirime. Ní mór seirbhísiú a dhéanamh ar limistéir shainithe loma, le dromchla crua nuair is féidir.
- 355 Stórálfar ábhair thógála cosúil le hidreacarbón, stroighin agus leachtmhoirtéal in áiteanna bundaithe nó i sadhlanna agus déanfaidh an bainisteoir láithreáin imscrúdú rialta orthu. Cloífidh cleachtais thógála ghinearálta leis na riachtanais maidir le gnáthóga iascaigh a chosaint i rith oibreacha tógála agus forbartha ag suíomhanna abhann arna bhfoilsíú ag Iascach Intíre Éireann (Bord Iascaigh Réigiúnach an Oirthir, 2006).
- 356 Cuirfear staid na haimsire san áireamh nuair a bheidh gníomhaíochtaí tógála á bpleanáil chun an baol a bhaineann le mór-rith chun srutha ó limistéir oibreacha a laghdú an oiread agus is féidir.

6.6.2.1.3 Fána (Éin agus Mamaigh)

- 357 Ba cheart aon bhaint/bhearradh scrobarnaí, fáлта sceach nó crann a dhéanamh taobh amuigh den tréimhse neadaithe éan, a thosaíonn an 1 Márta agus a leanann ar aghaidh go dtí an 31 Lúnasa, chun éin neadaithe a chosaint. Tá gach éan agus a n-áiteanna neadaithe faoi chosaint in Éirinn ag an *Acht um Fhiadhúlra, 1976* (arna leasú in 2000), cé gurb ann d'eisceachtaí le haghaidh forbairtí díolmhaithe.
- 358 Ag glacadh leis an scála ama a bheidh idir cead pleanála agus glanadh agus tógáil ag an suíomh féin, agus chomh luath is a bheidh riachtanais beachta an tionscadail ar eolas maidir le leagan, tabharfaidh saineolaí ialtóg faoi shuirbhéanna ialtóg deimhniúcháin a bhíonn i gcrainn fhásta faoi leith a aithníodh i gcomhair leagain sula leagfar na crainn d'fhonn an chonclúid a leagtar amach san EIS seo a fhíorú agus a athrú chun dáta. Beidh sé mar aidhm sa suirbhé fíoraithe réamh-thógála sin líon agus láthair na bhfaráí ialtóg a mbeadh tionchar ag leagan orthu a athdheimhniú (níor deimhníodh aon fharáí ialtóg mar chuid de shuirbhéanna allamuigh a rinneadh don fhorbairt a bheartaítear). D'fhonn leanúint le leagan na gcrann a d'fhéadfaí a aithint mar fharáí ialtóg, beidh gá ceadúnas maolaithe a fháil ón NPWS. Leanfar an treoir ón NRA (2006a) maidir le leagan crann agus baint fáлта sceach i rith chéim ghlanadh suímh an tionscadail. Tabharfar cuntas mion ar na bearta sin sa CEMP a dhréachtófar le haghaidh chéim na tógála den fhorbairt a bheartaítear.

- 359 Déanfar suirbhéanna réamhthógála ag sruthchúrsaí agus gnáthóga cóngaracha a bhíonn gar do limistéir ina leagtar crainn d'fhonn a dheimhniú cibé an bhfuil suíomhanna pórúcháin madra uisce ann nó nach bhfuil i dtaca leis na dálaí a ndearnadh measúnú orthu san EIS. Tá gá leis sin mar gheall ar an gcosaint dhleathach dhian atá ag madraí uisce (agus a gcuid áiteanna scíthe nó pórúcháin) agus glacadh leis an scála ama is dóigh a bheidh ann idir cinneadh chun ceadú pleanála a thabhairt agus tús a chur le hobair forbartha (seans go mbeidh níos mó ná dhá bhliain i gceist). Tabharfar sonraí maidir leis an modheolaíocht don suirbhé réamh-thógála agus den chur chuige a ghlacfar sa CEMP a dhréachtófar le haghaidh chéim thógála na forbartha agus beidh tagairt ann do threoircháipéisí ábhartha (NRA 2006c). Níltear ag súil go dtiocfaidh aon tionchar díreach chun cinn toisc go mbeidh ráiteas modheolaíochta comhaontaithe ag gabháil leis na hoibreacha agus go ndéanfaidh an Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha monatóireacht orthu.
- 360 D'fhonn an chonclúid a leagtar amach san EIS seo a dheimhniú, déanfar suirbhéanna réamh-thógála maidir le brocacha broic ag fásra adhmaid a theastóidh le leagan. Tá gá leis sin mar chabhair do ghníomhaíochtaí glanta suímh mar gheall ar an gcosaint dhleathach atá ag suíomhanna pórúcháin broic agus ag glacadh leis an scála ama a cheaptar a bheidh idir cinneadh chun ceadú pleanála a thabhairt agus tús na tógála (seans go mbeidh níos mó ná dhá bhliain i gceist). Cruthófar crios maolánach timpeall ar aon bhrocach broic atá ar eolas trí chuailí sealadacha a thógáil agus sreanga ar a mbeidh comhartha 'cosc ar iontráil' crochta. I gcás na brocaí broic aitheanta atá lonnaithe i gcóngar Thúr 151, scrúdófar roimh an tógáil an méid atá an suíomh á úsáid ag broic. Is faoi cheadúnas ón tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra a dhéanfar na hoibreacha go léir atá le déanamh ag Túr 151 de bharr shuaitheadh féideartha na brocaí. De bharr leibhéal na húsáide atá broic ag baint as an suíomh faoi láthair agus de bharr shuíomh na n-oscailtí brocaí, níltear ag súil le heisiamh agus scrios na brocaí mar riachtanas ós rud é go bhfuil na hoibreacha fad dóthanach ar shiúl ó na hoscailtí brocaí. Níltear ag súil go dtiocfaidh aon tionchar díreach chun cinn toisc go mbeidh ráiteas modheolaíochta comhaontaithe ag gabháil leis na hoibreacha agus go ndéanfaidh an Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha monatóireacht orthu (NRA 2006b).

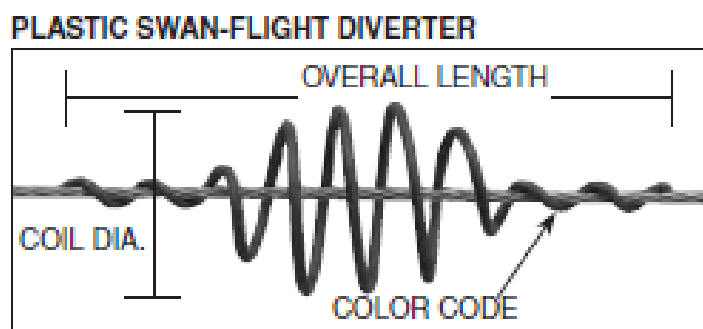
6.6.2.2 Maolú sa Chéim Oibríoch

6.6.2.2.1 Cáilíocht an Uisce

- 361 Le linn oibreacha cothabhála, déanfar machnamh i dtaca le hoibreacha lena chinntiú go ndéantar cosaint leanúnach ar cháilíocht an uisce. Ag brath ar chineál na n-oibreacha cothabhála a bheartaítear, beidh gá le measúnuithe riosca den tionchar féideartha ar uiscí dromchla agus cuirfear maolú iomchuí i bhfeidhm i gcás ina n-aithnítear riosca.

6.6.2.2.2 Fána (Éin)

- 362 Tá an príomhthionchar oibríochta a aithnítear bainteach leis an riosca truailithe féideartha d'Ealaí Glóracha ag láithreacha a aithnítear i d**Tábla 6.20**.
- 363 Cuireadh maolú trí sheachaint suíomhanna beathaithe agus fara i bhfeidhm a mhéid agus is féidir i roghnú an ailínithe. Mar sin féin, mar gheall ar raon geografach na nEalaí Glóracha sa limistéar seo agus srianta neamh-éaneolaíochta suntasacha eile, ní bheifear in ann trasnú bealaí eitilte rialta na nEalaí Glóracha idir suíomhanna beathaithe agus fara a sheachaint. Chuige sin tá an baol ann go mbeidh imbhuailtí ann go háirithe faoi ghné shreang talmhaithe an ailínithe.
- 364 Tá gá le bearta maolaithe chun an tionchar ag suíomhanna sonracha a laghdú i bhfoirm marcáil sreang talmhaithe le claontaí eitilte éan. Bunaithe ar fhaisnéis atá ar fáil agus ar staidéir bunaithe ar thaighde a ndearnadh athbhreithniú orthu, laghdóidh sé sin riosca imbhuailte féideartha a bhaineann leis an ailíniú nua. I measc na staidéir ina bhfacthas laghdú ar imbhuailtí ealaí ar línte tarchuir bhí Frost (2008) agus Slater (2006). In athbhreithniú ar 21 staidéar ar mharcálacha línte, bhain Barrientos *et al.* (2011) de thátal gur laghdaigh marcáil línte básmhairacht i measc éan idir 55-94% i gcás gur tugadh éifeacht bhreathnaithe faoi deara sular marcáladh na línte. Dá réir sin is cur chuige dea-chleachtas é marcáil réamhchúramach línte d'fhonn riosca imbhuailte an ailínithe a bheartaítear a íoslaghdú. Déantar na cineálacha claontaí eitilte, éifeachtacht agus cumraíocht a phlé go mion in APPLIC (2012) agus threoraigh sé sin an maolú a bheartaítear. Ach an oiread le gach maolú ar mharcálacha líne, má éiríonn leis seo caithfear monatóireacht leanúnach a dhéanamh, mar atá sonraithe i **Rannán 6.7.1**.
- 365 Is iad na cineálacha claontaí eitilte a mholtar ná marcanna um chlaonadh eitilte ealaí atá déanta as PVC liath ardtionchair (UV-chobhsaithe) agus iad feistithe thart ar 5 m óna chéile ar feadh gach sreinge talmhaithe. Tá an mharcáil líne sin beartaithe do na sreanga talmhaithe ionas go mbeidh na sreanga talmhaithe níos feiceálaí d'éin ag eitilt.

Fíor 6.2: Claonadh Eitilte Ealaí

366 Sainítear áiteanna atá aitheanta mar áiteanna óna dteastaíonn marcáil líne mar: *“Láithreacha ina bhfaca déroinnt an ailínithe cosáin eiltile cuíosach rialta déanta ag an eala ghlórach idir limistéir beathaithe agus fara”*.

367 Dírítear aird ar limistéir agus achair an ailínithe a bheartaítear le haghaidh marcála le claontaí eiltile i bhFíor 6.3.3 agus i bhFíor 6.3.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS agus tá cur síos orthu mar seo a leanas:

- Idir Túr 196 agus Túr 203 i ngarchomharsanacht Loch Choimeartaí agus Loch Ráth Fiachrach, moltar go marcálfaí 2.5 km de na sreanga talmhaithe le claontaí eiltile ealaí (feic Fíor 6.3.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS). I measc na bpríomhspeiceas éan a aithníodh a d’fhéadfadh imbhualladh faoin ailíniú tá an Eala Ghlórach, a taifeadadh ag úsáid bealaí eiltile a thrasnaíonn an t-ailíniú ag an láthair seo le linn na suirbhéanna ar éin gheimhridh (feic Fíor 6.3.2, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS).
- Idir Túr 160 agus Túr 169 mar a dtéann an t-ailíniú thart laistiar de Loch Éigis, moltar go marcálfaí 2.95 km de na sreanga talmhaithe le claontaí eiltile ealaí (feic Fíor 6.3.3, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS). I measc na bpríomhspeiceas éan a aithníodh a d’fhéadfadh imbhualladh faoin ailíniú tá an Eala Ghlórach, a taifeadadh ag úsáid bealaí eiltile a thrasnaíonn an t-ailíniú ag an láthair seo le linn na suirbhéanna ar éin gheimhridh (feic Fíor 6.3.2, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS).
- Idir Túr 139 agus Túr 147 mar a dtéann an t-ailíniú thart lastoir de Loch Éigis, moltar go marcálfaí 2.86 km de na sreanga talmhaithe le claontaí eiltile ealaí (feic Fíor 6.3.3, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS). I measc na bpríomhspeiceas éan a aithníodh a d’fhéadfadh imbhualladh faoin ailíniú tá an Eala Ghlórach, a taifeadadh ag úsáid bealaí eiltile a thrasnaíonn an t-ailíniú ag an láthair seo le linn na suirbhéanna ar éin gheimhridh (feic Fíor 6.3.2, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS).

368 Ba cheart aon bhearradh scrobarnaí, fála scean nó crann a dhéanamh taobh amuigh den tréimhse neadaithe éan, a thosaíonn an 1 Márta agus a leanann ar aghaidh go dtí an 31 Lúnasa, chun éin neadaithe a chosaint. Tá gach éan agus a n-áiteanna neadaithe faoi chosaint in Éirinn ag an *Acht um Fhiadhúlra, 1976* (arna leasú in 2000), cé gurb ann d’eisceachtaí le haghaidh forbairtí díolmhaithe.

6.6.3 Maolú trí Réiteach

369 Beartaítear an maolú leasúcháin seo a leanas:

- Seiceálfadh an Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha mar atá ag éirí le hathbhunú fála scean dhá bhliain i ndiaidh tógála ag láithreacha túir. I gcás ina mbíonn drochfhás faoi fhálta scean nó i gcás nach mbeidh fás ar bith faoi fhálta scean, athchuirfear le

speicis dhúchasacha fála seach den chineál céanna iad d'fhonn a chinntiú go gcoinnítear/go n-athbhunaítear gnáthóga líneacha. Má theastaíonn fál nua nó oibreacha cothabhála, cuirfear é sin i bhfeidhm i gcomhairle le húinéir na talún.

- 370 Déanfar monatóireacht chun éifeachtacht mhaolú na gclaontaí eitilte a bheartaítear a dheimhniú (feic **Rannán 6.7.1** chun tuilleadh faisnéise a fháil).

6.7 TIONCHAR IARMHARACH

- 371 Tá an tionchar iarmharach tar éis maolaithe maidir le gach Príomhghabhóirí Éiceolaíochta a aithnítear mar chinn a bhféadfadh tionchar a bheith orthu le linn na gcéimeanna tógála agus oibríche mionsonraithe thíos i d**Táblaí 6.20** agus **6.21** faoi seach.
- 372 Mar achoimre, baineann suntasacht atá idir do-airithe agus beag le tionchar diúltach iarmharach na forbartha a bheartaítear ar ghabhdóirí éiceolaíochta a sainaitníodh laistigh den limistéar staidéir.

Tábla 6.20: Achoimre ar Thionchar Iarmharach (tar éis maolú a ghlacadh) atá ábhartha do Phríomhghabhdóirí Éiceolaíochta ar Leith a Bhaineann le Céim na Tógála

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
Limistéir Chaomhantais Shainithe				
pNHA Loch Éigis (Túr 161 – Túr 163)	D'fhéadfadh suaitheadh sealadach d'Ealaí Glóracha atá ag sealgaireacht teacht as torann agus gníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil.	Tionchar do-airithe sealadach	Soláthrófar imlíne sa CEMP de mhonatóireacht ar chéim na tógála ag an gCléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn tionchar a dheimhniú mar atá mionsonraithe agus cineálacha cur chuige a chur i bhfeidhm d'fhonn tionchar a íoslaghdú más cuí.	Tionchar do-airithe
Suíomhanna Éiceolaíochta Neamhshainithe (a liostaítear de réir mar atá siad le sonrú feadh an ailínithe ón Deisceart i dtreo an Tuaiscirt)				
Scrobarnach na Coirre Dúiche (Túr 227 – Túr 228)	D'fhéadfadh torann agus gníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil a bheith ina gcúis le suaitheadh do bhroic atá cónaitheach sa limistéar (tá brocach aitheanta le sonrú thart ar 60 m ó láthair thúir) sa chás go dtugtar faoin tógáil i séasúr an ghoir. Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Miontionchar sealadach	Tabhairt faoi réiteach talún agus oibreacha tógála lasmuigh de shéasúr goir an bhroic.	Do-airithe
Sruth na Coirre Glaise (Túr 221 – Túr 222)	Is dócha go mbeidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn aibí fuinseoige. Tá gnáthóg oiriúnach do mhamaigh i láthair. Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Do-airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n-oibreacha a íoslaghdú. Barrscoitheadh a dhéanamh seachas crainn a theascadh go hiomlán. Monatóireacht réamhthógála ag Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn a thabhairt le fios an mbeidh srianta ama ar ghníomhaíocht oibre maidir le láithreacha pórúcháin speiceas faoi chosaint (feic thíos).	Do-airithe
Sruth Lios Uí Ghabhann (Túr 213)	Is dócha go mbeidh sé riachtanach teascadh a	Do-airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn	Tionchar do-airithe

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
– Túr 214)	dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn aibí fuinseoige. Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.		limistéar na n-oibreacha a íoslaghdú. Barrscoitheadh a dhéanamh seachas crainn a theascadh go hiomlán. Monatóireacht réamhthógála ag Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn a thabhairt le fios an mbeidh srianta ama ar ghníomhaíocht oibre maidir le láithreacha pórúcháin speiceas faoi chosaint (feic thíos).	
Portach na Coirre Léithe (Túr 206)	Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Tionchar do-airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n-oibreacha a íoslaghdú agus teorainn a chur le suaitheadh.	Tionchar do-airithe
Riasc Chorr na Láithreach (Túr 201)	Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Tionchar do-airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n-oibreacha a íoslaghdú agus teorainn a chur le suaitheadh.	Do-airithe
Loch Choimeartaí agus Loch Ráth Fiachrach (Túr 197 – Túr 200)	D'fhéadfadh suaitheadh d'Ealaí Glóracha atá ag sealgaireacht teacht as torann agus gníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil.	Tionchar do-airithe sealadach	Soláthrófar imlíne sa CEMP de mhonatóireacht ar chéim na tógála ag an gCléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn tionchar a dheimhniú mar atá mionsonraithe agus cineálacha cur chuige a chur i bhfeidhm d'fhonn tionchar a íoslaghdú más cuí.	Do-airithe
Portach Thulaigh na hInneora (Túr 158 - Túr 159)	Is féidir go dtiocfaidh meath ar cháilíocht an uisce mar gheall ar rith chun srutha an uisce dromchla (dríodar / doirteadh de thaisme). Díog dhraenála agus bogach thart ar 20 m siar ó Thúr 158.	Tionchar do-airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn truailliú uisce a smachtú.	Tionchar do-airithe

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
Riasc na Gréiche (Túr 156 – Túr 157)	Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Tionchar do- airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n- oibreacha a íoslaghdú agus teorainn a chur le suaitheadh.	Do-airithe
Droim Thamhain (Túr 150 – Túr 151)	Suaitheadh an phobail chónaithe bhroc a bhaineann leis an ngníomhaíocht tógála. Tá brocach aitheanta le sonrú faoin líne (laistigh de 30 m ón túr). Barradh agus teascadh na gcrann teorainneacha aibí idir láithreacha túir.	Tionchar sealadach measartha Do-airithe	Oibreacha atá le déanamh faoi cheadúnas ón tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra agus a bheidh srianta ag na coinníollacha atá leagtha amach sa cheadúnas sin. Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n- oibreacha a íoslaghdú. Barrscoitheadh a dhéanamh seachas crainn a theascadh go hiomlán. Monatóireacht réamhthógála ag Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn a thabhairt le fios an mbeidh srianta ama ar ghníomhaíocht oibre maidir le láithreacha pórúcháin speiceas faoi chosaint (feic thíos).	Do-airithe
Riasc an Chlochair (Túr 144 – Túr 146)	Barradh agus teascadh na gcrann aibí idir láithreacha túir.	Tionchar do- airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n- oibreacha a íoslaghdú. Barrscoitheadh a dhéanamh seachas crainn a theascadh go hiomlán. Monatóireacht réamhthógála ag Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn a thabhairt le fios an mbeidh srianta ama ar ghníomhaíocht oibre maidir le láithreacha pórúcháin speiceas faoi chosaint (feic thíos).	Tionchar do- airithe
Béal Átha an	D'fhéadfadh suaitheadh	Tionchar do-	Soláthrófar imlíne sa	Tionchar do-

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
tSratha (500 m siar ó Thúr 143)	sealadach d'Ealaí Glóracha atá ag sealgaireacht teacht as torann agus gníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil.	airithe	CEMP de mhonatóireacht ar chéim na tógála ag an gCléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn tionchar a dheimhniú mar atá mionsonraithe agus cineálacha cur chuige a chur i bhfeidhm d'fhonn tionchar a íoslaghdú más cuí.	airithe
Riasc Thír Uí Ghréacháin (Túr 142 – Túr 143)	Suaitheadh an phobail chónaithe bhroc a bhaineann leis an ngníomhaíocht tógála. Tá brocach aitheanta le sonrú ag crannteorainn faoin líne. Bearradh agus teascadh na fuinseoige aibí idir láithreacha túir. Suaitheadh beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Tionchar sealadach measartha Tionchar do-airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n-oibreacha a íoslaghdú. Barrscoitheadh a dhéanamh seachas crainn a theascadh go hiomlán. Monatóireacht réamhthógála ag Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn a thabhairt le fios an mbeidh srianta ama ar ghníomhaíocht oibre maidir le láithreacha pórucháin speiceas faoi chosaint (feic thíos).	Do-airithe
Riasc Chorr na nlúr (Túr 138 – Túr 139)	Is dócha go mbeidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn aibí fuinseoige feadh na teorann thuaidh den suíomh.	Tionchar do-airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n-oibreacha a íoslaghdú. Barrscoitheadh a dhéanamh seachas crainn a theascadh go hiomlán. Monatóireacht réamhthógála ag Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn a thabhairt le fios an mbeidh srianta ama ar ghníomhaíocht oibre maidir le láithreacha pórucháin speiceas faoi chosaint (feic thíos).	Tionchar do-airithe
Riasc na Carraigí Raimhre (Túr 135 – Túr 136)	Suaitheadh gnáthóg beag sealadach a bhaineann leis na cuailí cosanta á gcur suas.	Tionchar do-airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n-oibreacha a íoslaghdú agus	Do-airithe

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
			teorainn a chur le suaithheadh.	
Portach Chlár Doire (Túr 127 – Túr 128)	Is dócha go mbeidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn aibí fuinseoige feadh na teorann theas den suíomh.	Tionchar do- airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n- oibreacha a íoslaghdú. Barrscoitheadh a dhéanamh seachas crainn a theascadh go hiomlán. Monatóireacht réamhthógála ag Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn a thabhairt le fios an mbeidh srianta ama ar ghníomhaíocht oibre maidir le láithreacha pórúcháin speiceas faoi chosaint (feic thíos).	Do-airithe
Féarach an Easáin (Túr 117 – Túr 118)	Beidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn níos mó sa chuid theas den suíomh. Is féidir damáiste a dhéanamh don dromchla féaraigh má úsáidtear innealra trom chun an suíomh bearrtha / teasctha a rochtain.	Tionchar do- airithe	Tabhairt faoi leagan ón taobh thiar de chlaí na teorann, rud a sheachnódh an gá le féarach a thrasnú le hinnealra trom.	Tionchar do- airithe
Talamh feirme ag Leacht na Cailí (Túr 113 – Túr 114)	Suaithheadh an phobail chónaithe bhroc a bhaineann leis an ngníomhaíocht tógála. Tá brocach aitheanta lonnaithe 115 m ón túr ag fál sceach faoi bhun an ailínithe. Bearradh agus teascadh na fuinseoige aibí idir láithreacha túir.	Tionchar sealadach measartha Tionchar do- airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n- oibreacha a íoslaghdú. Barrscoitheadh a dhéanamh seachas crainn a theascadh go hiomlán. Monatóireacht réamhthógála ag Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn a thabhairt le fios an mbeidh srianta ama ar ghníomhaíocht oibre maidir le láithreacha pórúcháin speiceas faoi chosaint (feic thíos).	Do-airithe
Féarach agus scrobarnach Achadh na gCloch (Túr 110 – Túr 111)	Caillteanas agus suaithheadh gnáthóg gearrthéarmach a théann i bhfeidhm ar	Tionchar do- airithe	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n- oibreacha agus	Do-airithe

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
	thart ar 0.1 ha d'fhéarach cailcreach tirim (GS1).		balcadh ithreach a íoslaghdú. Féarach a athshaothrú trí úsáid a bhaint as meascán cuí síolta de dhualfhoirse áitiúil.	
Gnáthóga				
Fálta sceach / Crannteorainneacha	Glanadh fásra ag suíomhanna tógála. Bearradh agus teascadh na gcrann atá faoi bhun seoltóirí. Réamh-mheastar go gcaithfear 180 m d'fhálta sceach (6 láthair) agus 60 m de chrannteorainneacha (dhá láthair) a bhaint d'fhonn an fhorbairt a éascú. Beidh tionchar ag bearradh agus teascadh crann ar 92 fál sceach agus 56 crannteorainn sa bhreis.	Measartha	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn limistéar na n- oibreacha agus balcadh ithreach a íoslaghdú. Limistéar clai i ndiaidh na n- oibreacha ionas nach bhfuil fáil ag beostoc ar an mbearna leis an túr. Athphlandú le speicis adhmada dúchasacha a fhásann go híseal agus atá cosúil le speicis in aice láimhe. Monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn maidir le fás agus athphlandú breise de réir mar is gá. I gcás fálta sceach / crannteorainneacha a dtéitear tharstu, cuirfear bearta san áireamh sa CEMP chun an limistéar oibreacha a laghdú an oiread is féidir. Barrscoitheadh a dhéanamh seachas crainn a theascadh go hiomlán. Monatóireacht réamhthógála ag Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn a thabhairt le fios an mbeidh srianta ama ar ghníomhaíocht oibre maidir le láithreacha pórúcháin speiceas faoi chosaint (feic thíos).	Beag
Sruthchúrsaí	Scaoileadh dríodair le linn ábhar cré a thochailt agus a bhogadh. Gníomhaíocht tógála	Tionchar Measartha	Áireofar bearta sa CEMP d'fhonn truailliú uisce a smachtú.	Tionchar do- airithe

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
	(doirteadh coincríte / athbhreoslú etc.) ag suíomhanna atá cóngarach do dhíoga draenála agus do shruthchúrsaí nádúrtha. Is beag gné dhraenála atá le sonrú cóngarach do na limistéir oibreacha.			
Speiceas faoi Chosaint				
Ealaí Glóracha	D'fhéadfadh suaithheadh sealadach d'Ealaí Glóracha atá ag sealgairacht teacht as torann agus gníomhaíocht a bhaineann leis an tógáil.	Tionchar do- airithe sealadach	Soláthrófar imlíne sa CEMP de mhionatóireacht ar chéim na tógála ag an gCléireach Éiceolaíoch Oibreacha d'fhonn tionchar a dheimhniú mar atá mionsonraithe agus cineálacha cur chuige a chur i bhfeidhm d'fhonn tionchar a íoslaghdú más cuí.	Tionchar do- airithe
An Broc	Suaithheadh an phobail chónaithe bhroc a bhaineann leis an ngníomhaíocht tógála.	Tionchar sealadach measartha	Den chuid is mó, seachnaítear brocacha aitheanta broic le dearadh an tionscadail. Tabharfaidh Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha faoi shuirbhéanna roimh an tógáil maidir le deimhniú na ndálaí lena bhfuiltear ag súil san EIS, chun torthaí an mheasúnaithe agus na comhairle reatha ar an maolú cuí a dheimhniú lena gcur san áireamh sa CEMP.	Tionchar do- airithe
Madraí Uisce	Gníomhaíocht a bhaineann le tógáil a d'fhéadfadh a bheith ina cúis le suaithheadh. Ós rud é nach bhfuil gnáthóg oiriúnach lonnaithe cóngarach do na limistéir oibreacha, is fíor-neamhdhóchúil go dtiocfaidh an tionchar sin aníos.	Tionchar sealadach measartha	Seachnaíonn láithreacha túir gnáthóga a d'fhéadfadh bheith oiriúnach. Tabharfaidh Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha faoi shuirbhéanna roimh an tógáil maidir le deimhniú na ndálaí lena bhfuiltear ag súil san EIS, chun torthaí an	Tionchar do- airithe

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
			mheasúnaithe agus na comhairle reatha ar an maolú cuí a dheimhniú lena gcur san áireamh sa CEMP.	
Ialtóga	D'fhéadfadh leagan crann agus bainistiú fásra tionchar a bheith acu ar shuíomhanna fara sealadacha. Meastar gur neamhdhóchúil go mbeidh tionchar ann mar gheall ar neamhchoitiantacht na gcrann aibí a d'fhéadfadh a bheith ina suíomhanna fara. Caillfear gnáthóg sealgaireachta sna limistéir sin ina mbainfear fála sceaigh / crannteorainneacha (ag ocht láthair thúir, arb ionann iad agus 240 m ar fad san iomlán).	Tionchar sealadach measartha Tionchar buan do-airithe	Tabharfaidh Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha faoi shuirbhéanna roimh an tógáil maidir le deimhniú na ndálaí lena bhfuiltear ag súil san EIS, chun torthaí an mheasúnaithe agus na comhairle reatha ar an maolú cuí a dheimhniú lena gcur san áireamh sa CEMP tar éis na treorach a shonraítear in NRA (2005).	Tionchar do-airithe

Tábla 6.21: Achoimre ar Thionchar Iarmharach (tar éis maolú a ghlacadh) atá ábhartha do Phríomhghabhdóirí Éiceolaíochta ar Leith a bhaineann leis an gCéim Oibríoch

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
Limistéir Chaomhantais Shainithe				
pNHA Loch Éigis (Túr 161 – Túr 163)	Imbhualadh faoi shreanga talmhaithe agus seoltóra.	An-bheag	Sreang thalmhaithe marcáilte le claontaí eitilte.	Tionchar do-airithe
Suíomhanna Éiceolaíochta Neamhshainithe (a liostaítear de réir mar atá siad le sonrú feadh an ailínithe ón Deisceart i dtreo an Tuaiscirt)				
Scrobarnach na Coirre Dúiche (Túr 227 – Túr 228)	D'fhéadfadh aon oibreacha cothabhála a bheith ina gcúis le suaithheadh do bhroic atá cónaitheach sa limistéar (tá brocach aitheanta le sonrú thart ar 60 m ó láthair thúir).	Miontionchar sealadach	Sa chás go bhfuil oibreacha cothabhála ag teastáil, déanfar an maolú a chuirtear i bhfeidhm le linn chéim na tógála a chur chun feidhme.	Do-airithe
Sruth na Coirre Glaise (Túr 221 – Túr 222)	Beidh bearradh crann leanúnach ag teastáil.	Tionchar do-airithe	Ba cheart tabhairt faoi oibreacha lasmuigh de shéasúr goir na n-éan.	Do-airithe
Sruth Lios Uí Ghabhann (Túr 213 – Túr 214)	Beidh bearradh crann leanúnach ag teastáil.	Tionchar do-airithe	Ba cheart tabhairt faoi oibreacha lasmuigh de shéasúr goir na n-éan.	Do-airithe
Loch Choimeartaí agus Loch Ráth Fiachrach (Túr 197 – Túr 200)	Imbhualadh faoi shreanga talmhaithe agus seoltóra.	Beag	Sreang thalmhaithe marcáilte le claontaí eitilte.	Do-airithe
Portach Thulaigh na hInneora (Túr 158 – Túr 159)	Is féidir go dtiocfaidh meath ar cháilíocht an uisce mar gheall ar rith chun srutha an uisce dromchla i gcás chothabháil an túir (dríodar / doirteadh de thaisme). Díog dhraenála agus bogach thart ar 20 m siar ó struchtúr 158.	Tionchar do-airithe	I gcás oibreacha cothabhála, déanfar cur i bhfeidhm ar bhearta chun truailliú uisce a rialú atá ar aon dul leis na bearta sin a chuirfear i bhfeidhm le linn chéim na tógála.	Do-airithe
Droim Thamhain ((Túr 150 – Túr 151)	D'fhéadfadh aon oibreacha cothabhála a bheith ina gcúis le suaithheadh do bhroic atá cónaitheach sa limistéar (tá brocach aitheanta le sonrú laistigh de 30 m ón láthair thúir). Beidh bearradh crann leanúnach ag teastáil.	Tionchar sealadach measartha Tionchar fadtéarmach do-airithe	Sa chás go bhfuil oibreacha cothabhála ag teastáil, déanfar an maolú a chuirtear i bhfeidhm le linn chéim na tógála a chur chun feidhme. Ba cheart tabhairt faoi bhearradh crann lasmuigh de shéasúr goir na n-éan.	Do-airithe
Riasc an Chlochair (Túr	Beidh bearradh crann	Tionchar fadtéarmach	Ba cheart tabhairt faoi bhearradh crann	Tionchar do-

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
144 – Túr 146)	leanúnach ag teastáil.	do-airithe	lasmuigh de shéasúr goir na n-éan.	airithe
Béal Átha an tSraitha (500 m siar ó Thúr 143)	Imbhualadh faoi shreanga talmhaithe agus seoltóra.	Beag	Sreang thalmhaithe marcáilte le claontaí eitilte.	Tionchar do-airithe
Riasc Thír Uí Ghréacháin (Túr 142 – Túr 143)	D'fhéadfadh oibreacha cothabhála a bheith ina gcúis le suaitheadh do bhroic atá cónaitheach sa limistéar (tá brocach aitheanta le sonrú faoin líne i gcóngar crainn fhásta). Beidh bearradh crann leanúnach ag teastáil.	Tionchar sealadach measartha Tionchar do-airithe	Sa chás go bhfuil oibreacha cothabhála ag teastáil, déanfar an maolú a chuirtear i bhfeidhm le linn chéim na tógála a chur chun feidhme. Ba cheart tabhairt faoi bhearradh crann lasmuigh de shéasúr goir na n-éan.	Do-airithe
Riasc Chorr na nIúr (Túr 138 – Túr 139)	Bearradh crann leanúnach feadh na teorann thuaidh den suíomh.	Tionchar do-airithe	Ba cheart tabhairt faoi bhearradh crann lasmuigh de shéasúr goir na n-éan.	Do-airithe
Portach Chlár Doire (Túr 127 – Túr 128)	Bearradh crann leanúnach feadh na teorann theas den suíomh.	Tionchar do-airithe	Ba cheart tabhairt faoi bhearradh crann lasmuigh de shéasúr goir na n-éan.	Tionchar do-airithe
Féarach an Easáin (Túr 117 – Túr 118)	Beidh sé riachtanach teascadh a dhéanamh ar roinnt géaga arda de chrainn fhásta feadh na teorann thoir den suíomh. Is féidir go ndéanfar damáiste d'fhéarach má úsáidtear innealra trom.	Tionchar do-airithe	Tabhairt faoi leagan ón taobh thiar de chlaí na teorann, rud a sheachnódh an gá le féarach a thrasnú le hinnealra trom.	Tionchar do-airithe
Talamh feirme ag Leacht na Caillí (Túr 113 – Túr 114)	D'fhéadfadh oibreacha cothabhála a bheith ina gcúis le suaitheadh do bhroic atá cónaitheach sa limistéar (tá príomhbhrocach ghníomhach aitheanta le sonrú thart ar 115 m ó láthair thúir i gcóngar crainn fhásta faoin líne). Beidh bearradh crann leanúnach ag teastáil.	Tionchar sealadach measartha Tionchar do-airithe	Sa chás go bhfuil oibreacha cothabhála ag teastáil, déanfar an maolú a chuirtear i bhfeidhm le linn chéim na tógála a chur chun feidhme. Ba cheart tabhairt faoi bhearradh crann lasmuigh de shéasúr goir na n-éan.	Do-airithe
Féarach agus scrobarnach Achadh na gCloch (Túr 110 – Túr 111)	D'fhéadfadh oibreacha cothabhála a bheith ina gcúis le suaitheadh gearrthéarmach d'fhéarach leathnádúrtha sa chuid theas den	Tionchar do-airithe	Sa chás go bhfuil oibreacha cothabhála ag teastáil, déanfar an maolú a chuirtear i bhfeidhm le linn chéim na tógála a chur chun feidhme.	Tionchar do-airithe

Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
	suíomh.			
Gnáthóga				
Fálta sceach / Crannteorainn eacha	Bearradh na gcrann atá faoi bhun seoltóirí. Tá sé réamh-mheasta go mbeidh bearradh den chineál sin riachtanach ar bhonn leanúnach ag 92 fál sceach agus 56 crannteorainn le linn na céime oibríche.	Tionchar do-airithe	Sa chás go bhfuil oibreacha cothabhála ag teastáil, déanfar an maolú a chuirtear i bhfeidhm le linn chéim na tógála a chur chun feidhme. Ba cheart tabhairt faoi bhearradh crann lasmuigh de shéasúr goir na n-éan.	Tionchar do-airithe
Sruthchúrsaí	Oibreacha cothabhála: Scaoileadh dríodair le linn ábhar cré a thochailt agus a bhogadh. Gníomhaíocht tógála (doirteadh coincréite / athbhreoslú etc.) ag suíomhanna atá cóngarach do dhíoga draenála agus do shruthchúrsaí nádúrtha.	Measartha	I gcás oibreacha cothabhála, déanfar cur i bhfeidhm ar bhearta chun truailliú uisce a rialú atá ar aon dul leis na bearta sin a chuirfeadh i bhfeidhm le linn chéim na tógála.	Tionchar do-airithe
Suíomh/ Gné / Limistéar	Cur Síos ar Fhoirse an Tionchair	Tionchar Féideartha	Maolú	Tionchar Iarmharach
Speiceas faoi Chosaint				
Ealaí Glóracha	Imbhualadh faoi shreanga talmhaithe agus seoltóra.	Beag	Sreang thalmhaithe marcáilte le claontaí eitilte.	Diomaibhseach ¹
An Broc	Suaithheadh an phobail chónaithe bhroc a bhaineann leis na hoibreacha cothabhála.	Tionchar sealadach measartha	Sa chás go bhfuil oibreacha cothabhála ag teastáil, déanfar an maolú a chuirtear i bhfeidhm le linn chéim na tógála a chur chun feidhme.	Tionchar do-airithe
Madraí Uisce	D'fhéadfadh suaithheadh teacht as gníomhaíocht a bhaineann le cothabháil. Ós rud é nach bhfuil gnáthóg oiriúnach lonnaithe cóngarach do na limistéir oibreacha, is fíor-neamhdhóchúil go dtiocfaidh an tionchar sin aníos.	Tionchar sealadach measartha	Sa chás go bhfuil oibreacha cothabhála ag teastáil, déanfar an maolú a chuirtear i bhfeidhm le linn chéim na tógála a chur chun feidhme.	Tionchar do-airithe
Ialtóga	Neamhbhainteach	Níltear ag súil le ceann ar bith	Neamhbhainteach	Níltear ag súil le ceann ar bith

Nóta 1: Tá an measúnú riosca maidir le himbhualadh don Ealaí Ghlorach bunaithe ar Percival (2003)

6.7.1 MONATÓIREACHT

- 373 Beidh gá le monatóireacht ar éifeachtacht na mbeart maolaithe go háirithe maidir le claontaí eitilte éan don Eala Ghlórach. Déanfaidh éaneolaí a bheidh cáilithe go cuí agus a mbeidh taitní aige an mhonatóireacht sin i gcomhairle leis an NPWS.
- 374 Cuirfear clár monatóireachta a bheidh sainmhínithe go soiléir i bhfeidhm le haghaidh Ealaí Glóracha d'fhonn measúnú a dhéanamh ar éifeachtacht na marcálacha líne. Déanfar suirbhé ar gach áit inar aithníodh bealaí eitilte le linn na céime réamhthógála, tógála agus oibríche (suas go dtí 5 bliana). Déanfar suirbhéanna ag gach láithreán aitheanta, go míosúil idir mí Dheireadh Fómhair agus mí Aibreáin nuair a bheidh Ealaí Glóracha sa cheantar. Fad is a mhairfidh na hoibreacha cothabhála a bheartaítear, cuirfear ceantair bhreise ina dtaifeadtar bealaí eitilte nó imbhuailtí iontu le liosta na gceantar a ndéanfar suirbhé orthu. Rachfar i gcomhairle le húinéirí talún a bhfuil túir ar a gcuid talún acu agus spreagfar iad dul i dteagmháil leis an suirbhéir éan maidir le himbhualtí faoin Eala Ghlórach a chonacthas nó faoi speicis eile éan. Beidh torthaí na staidéir monatóireachta geimhridh agus an chomhairliúcháin le húinéirí talún mar threoir ag gníomhaíochtaí breise chun rioscaí a íoslaghdú toisc nach mór tuilleadh aire a thabhairt go leanúnach i ndiaidh chéim na pleanála do speicis an-díomuan (i dtéarmaí dáileadh agus línte eitilte) cosúil le hEalaí Glóracha. Teastóidh mionsonraí i dtuarascálacha bliantúla monatóireachta le haghaidh na gcéimeanna tógála agus oibríche faoi cad ba cheart a dhéanamh agus dréachtófar iad i gcomhairle leis an NPWS nó le saineolaithe ábhartha eile de réir mar is cuí.
- 375 Déanfar monatóireacht ar athfhás fála scean ag gach láthair thúir lena chinntiú go mbeidh fála scean á n-athbhunú ar bhonn láidir. Déanfar athphlandú breise ar speicis fála scean agus ar fhálú agus beidh sé sin comhaontaithe leis na húinéirí talún de réir mar is gá.

6.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

- 376 Sainaitníodh idirghaolmhaireachtaí idir an tionchar ar fhlóra agus fána agus an tionchar ar dhaoine agus úsáid talún (feic **Caibidil 3** den imleabhar seo den EIS). Trí thúir a lonnú i limistéir a bhfuil leas íseal éiceolaíochta leo (talamh féaraigh faoi bhainistíocht den chuid is mó), laghdaítear an tionchar ar an éiceolaíocht agus, ag an am céanna, is féidir cur leis an tionchar ar an táirgeadh talmhaíochta. Beidh limistéir bheaga bhuna faoi thúir nach ndéanfar diantalmhaíocht orthu ina dtoradh ar roinnt de na túir a bheidh suite ar thalamh feirme arúil go háirithe. D'fhéadfadh idirghníomhaíochtaí idir EMF (feic **Caibidil 5** den imleabhar seo den EIS) agus speicis fána a bheith ann. Mar sin féin, mar gheall ar na coinníollacha oibriúcháin don fhorbairt a bheartaítear, áiríteofar go mbeidh EMF faoi bhun na leibhéal srianta a shainítear sna treoirlínte maidir le EMF d'Éirinn agus don AE. In athbhreithniú ar thaighde eolaíoch maidir

- le hábhair ina ndéantar nasc idir EMF agus sláinte speiceas ainmhíoch, níor léiríodh go mbeadh drochthionchar ar dhaoine ná ar speicis eile de bharr EMF.
- 377 Sainaitníodh idirghaolmhaireachtaí idir flóra agus fána agus ithreacha, geolaíocht agus hidrigeolaíocht (feic **Caibidil 7** den imleabhar seo den EIS) agus idir flóra agus fána agus uisce (feic **Caibidil 8** den imleabhar seo den EIS). Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar leis an dá cheann de na caibidilí sin, chun tuiscint iomlán a fháil ar an bpríomhghaol idir na hábhair chomhshaoil sin.
- 378 D'fhéadfaí scaipeadh speiceas coimhthíoch ionrach amhail an ghlúineach bhiorach (*Fallopia japonica*) a éascú trí ithir nó ábhar plandúil a iompar le linn oibreacha tógála. Beidh rialúcháin iomchuí i bhfeidhm lena chinntiú nach scaipfear speicis choimhthíocha ionracha mar thoradh ar na hoibreacha a bheartaítear. D'fhéadfadh gluaiseacht agus iompar ithreach in uisce dromchla a ritheann chun srutha dul i gcion ar ghabhdóirí atá íogair ó thaobh na héiceolaíochta de atá lonnaithe i sruthchúrsaí síos an abhainn ón bhforbairt a bheartaítear. Ní mór rialúcháin ar rith chun srutha uisce na hithreach le linn tógála a chur san áireamh freisin toisc go bhfuil siad ábhartha do speicis uisceacha agus gnáthóga le sruth agus mionsonraítear rialúcháin oiriúnacha maolaithe. Ní dhéanfar oibreacha tógála laistigh de shuíomhanna bogaigh agus níltear ag tuar go mbeidh tionchar suntasach ar bith ar éicidheolaíocht na mbogach.
- 379 Is iad conclúidí na caibidle ar uisce (feic **Caibidil 8** den imleabhar seo den EIS) ná nach dtagann aon mhórhionchar carnach (idirghaolmhar) as an bhforbairt a bheartaítear, bunaithe ar athbhreithniú ar na caibidilí ar mhodheolaíocht tógála, ar fhlóra agus fána agus ar na hithreacha, ar an ngeolaíocht agus ar an hidrigeolaíocht. D'fhéadfadh tionchar ar bith ar cháilíocht an uisce dromchla nó an screamhuisce dul i gcion ar ghnáthóga agus ar speicis atá spleách ar uisce atá le fáil sa CMSA. Chuige sin tá maolú iomchuí mionsonraithe d'fhonn cáilíocht an uisce a chosaint ar leor é chun na gabhdóirí éiceolaíochta sin atá spleách ar uisce a chosaint.
- 380 Tá idirghaolmhaireachtaí freisin idir tionchar éiceolaíochta agus an tírdhreach (feic **Caibidil 11** den imleabhar seo den EIS) sa chás ina bhféadfadh drochthionchar ar an fhlóra agus fána agus ar an tírdhreach araon a bheith ag gabháil le gnéithe coillteacha (lena n-áirítear coillearnacha, fálta sceach, agus crannteorainneacha) a bhaint nó a bhearradh. Mar a luaitear ar fud na caibidle seo, laghdaíodh an tionchar ar ghnéithe coillteacha dá leithéid trí thúir a lonnú ar shiúl ó fhálta sceach agus ó limistéir eile faoi chrainn nuair ab fhéidir. D'fhéadfadh claontaí eitilte éan cur le tionchar amhairc an ailínithe i gceantair ar leith freisin.

6.9 CONCLÚID

- 381 Cuirtear measúnú i láthair sa chaibidil seo ar thionchar féideartha éiceolaíochta (díreach, indíreach agus carnach) na forbartha a bheartaítear ar fhlóra agus fána an CMSA agus mionsonraítear inti maolú iomchuí mar a réamh-mheastar tionchar.
- 382 D'fhéach dearadh an tionscadail le híoslághdú a dhéanamh ar an tionchar ar fhlóra agus fána a oiread ab fhéidir sa mhéid nach suitear túir i ngnáthóga leathnádúrtha lena mbaineann luach éiceolaíochta (lena n-áirítear fála scean) agus go suitear iad ar shiúl ó aibhneacha/shruthanna (agus gnáthóga bruachánacha gaolmhara). Is éard atá anseo ná cur chuige tábhachtach agus dea-chleachtas chun tionchar ar ghabhdóirí éiceolaíochta a sheachaint agus a íoslághdú. Eochairfhóras a thug eolas don mheasúnú iomlán is ea comhthéacs an limistéir staidéir – is é sin, tírdhreach ardbhainistithe a bhfuil gnáthóga lena mbaineann luach íseal éiceolaíochta le sonrú go mór ann. Is iad aibhneacha, fála scean teorann / crannteorainneacha agus Ealaí Glóracha na heochairghnéithe éiceolaíochta a breithníodh. Thug an EIS faoi staidéar fairsing chun eolas a thabhairt do mheasúnú an tionchair agus sainithníodh maolú iomchuí ginearálta.
- 383 Ionstraim thábhachtach chun a chinntiú go gcuirtear gach beart maolaithe chun feidhme le linn na tógála is ea forbairt agus cur chun feidhme a dhéanamh ar CEMP, lena n-áirítear monatóireacht ar an tógáil á déanamh ag Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha. Moladh tábhachtach is ea monatóireacht na céime oibríche maidir le rath an mhaolaithe tionchair ar Ealaí Glóracha.
- 384 Tagtar ar an gconclúid gur dócha gur tionchar atá idir do-airithe agus beag a bheidh sa tionchar a imreoidh tógáil agus oibriúchán na forbartha a bheartaítear ar fhlóra agus fhána an limistéir staidéir, ar choinníoll go leanfar nósanna imeachta dea-chleachtais agus na bearta maolaithe a bheartaítear le linn an fhorbairt a thógáil, a athchóiriú agus a bhainistiú.

7 ITHREACHA, GEOLAÍOCHT AGUS HIDRIGEOLAÍOCHT

7.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear measúnú sa chaibidil seo ar an tionchar a bheadh ag an bhforbairt a bheartaítear ar ithreacha, ar gheolaíocht agus ar hidrigeolaíocht, mar a leagtar amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS). Baineann an fhaisnéis sa chaibidil seo le cur síos ar nádúr geolaíoch agus hidrigeolaíoch Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin (CMSA).
- 2 Tá achar os cionn 500 méadar ar an dá thaobh den ailíniú bealaigh a bheartaítear i gceist sa mheasúnú ithreacha, geolaíochta agus hidrigeolaíochta ar an CMSA. Tá an t-ábhar geolaíochta sin le fáil feadh an ailínithe de bharr sil-leagan sprudair thar na milliúin bliain. Tá an t-ábhar geolaíochta atá faoin limistéar staidéir, idir an fho-ithir den mhianra oighreach agus an bhuncharraig, ceilte faoi thalamh. Déantar cur síos ar chineál, ar mhéid agus ar chastacht an ábhair gheolaíochta, ón dromchla síos tríd an bhfo-ithir mhianra go dtí an bhuncharraig.
- 3 Déantar breithniú ar an tionchar féideartha ar na tosca ithreach, geolaíochta agus screamhuisce atá ann cheana maidir le céim na tógála, leis an gcéim oibríoch agus le céim an díchoimisiúnaithe den fhorbairt a bheartaítear. Déantar cur síos ar na bearta maolaithe a bheidh ina gcuid den fhorbairt a bheartaítear, déantar aon tionchar iarmharach ar an gcomhshaol a shainaithint agus déantar suntasacht an tionchair sin a mheas.
- 4 Déantar cur síos i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS ar shaghas agus ar réim iomlán na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dheardh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad inti. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS na príomhoibreacha tógála a bheartaítear mar chuid den fhorbairt agus cuirtear san áireamh iad sa Phlean imlíneach um Bainistiú Comhshaoil Tógála (CEMP) (feic Aguisín 7.1, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS seo).

7.2 MODHEOLAÍOCHT

- 5 Réitíodh an chaibidil seo agus úsáid á baint as na moltaí a leagtar amach in *Guidelines on the Information to be contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a chuimseofar i Ráitis Tionchair Timpeallachta)* (Márta 2002) ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA). Cuireadh san áireamh chomh maith na treoirlínte agus na moltaí i bhfoilseachán Institiúid Geolaithe na hÉireann (IGI), *Geology in Environmental Impact Statements – A Guide (Geolaíocht i Ráitis Tionchair Timpeallachta – Treoir)* (IGI 2002) agus *Guidelines for the Preparation of Soils, Geology and Hydrogeology Chapters of Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis na Caibidlí ar Ithreacha, Gheolaíocht agus*

Hidrigeolaíocht i Ráitis Tionchair Timpeallachta a Ullmhú (IGI 2013) agus an chaibidil seo á réiteach.

- 6 Tá an fhaisnéis sa chaibidil seo roinnte i bhforannáin, chun cur síos a dhéanamh ar na gnéithe áirithe a bhaineann le hithir, le geolaíocht agus le hidrigeolaíocht. Agus an chaibidil seo á réiteach, rinneadh comhordú agus measúnú ar an bhfaisnéis ábhartha. Déantar mionsonrú breise ar na foinsí faisnéise sa chaibidil seo.
- 7 Is iad príomhchuspóirí na caibidil seo sainaitheint a dhéanamh ar na nithe seo a leanas:
- Tosca geolaíochta agus screamhuisce a d'fhéadfadh dul i bhfeidhm ar inmharthanacht theicniúil na forbartha a bheartaítear;
 - Tionchar a d'fhéadfadh a bheith ag an bhforbairt a bheartaítear ar ithreacha, ar gheolaíocht, ar oidhreacht gheolaíochta screamhuisce agus ar thalamh éillithe feadh an bhealaigh a bheartaítear agus sa limistéar in aice láimhe, lena n-áirítear an cás is measa;
 - Srianta a d'fhéadfadh na gnéithe sin a leagan ar an bhforbairt a bheartaítear;
 - Bearta maolaithe a d'fhéadfadh a bheith ag teastáil chun aon drochthionchar a bhaineann leis an bhforbairt a bheartaítear a íoslaghdú; agus
 - Measúnú ar shuntasacht aon tionchair iarmharaigh.
- 8 Meastar go sásaíonn an fhaisnéis sa chaibidil seo na riachtanais sonraí a moladh in *Guidelines on the Information to be contained in Environmental Impact (Treoirínte maidir leis an bhFaisnéis a chuimseofar i Ráitis Tionchair Timpeallachta)* ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (Márta 2002).
- 9 Is liosta atá anseo a leanas de na tagairtí geolaíochta agus na sonraí foilsithe a úsáideadh sa chaibidil seo:
- An Foras Talúntais (1980). *General Soil Map of Ireland (Léarscáil Ghinearálta Ithreach na hÉireann)*;
 - An EPA agus (GSI) (2009). *Historic Mine Sites – Inventory and Risk Classification (Suíomhanna Stairiúla Mianaigh – Fardal agus Rangú Rioscaí)*;
 - GSI (1997), *Scála 1:100,000, Bileog 8 – Bedrock Geological Map of the Carboniferous of Monaghan-Carlingford (Léarscáil Gheolaíoch ar Bhuncharraig Charbónmhar Mhuineacháin-Chairlinn)*;

- GSI (2001), *Scála 1:100,000, Bileog 13 – Bedrock Geological Map of County Meath (Léarscáil Gheolaíoch Bhuncharraige de Chontae na Mí)*;
 - Léarscáileanna Stairiúla Geolaíoch, 6 horlaí: 1 mhíle;
 - Léarscáileanna Stairiúla 6" agus 25" ó Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann;
 - Meehan, R.T., Warren W.P. agus Gallagher, C.J.D. (1997). *The sedimentology of a late Pleistocene drumlin near Kingscourt, Ireland (Dríodareolaíocht dhroimnín na tréimhse Pléisticeiní déanaí láimh le Dún an Rí, Éire)*;
 - Meehan, R.T. (1999). *Directions of ice flow during the last glaciation in counties Meath, Westmeath and Cavan, Ireland (Treonna an tsreafa oighir le linn an oighriúcháin deiridh i gContae na Mí, i gContae na hIarmhí agus i gContae an Chabháin, Éire)*. GSI, Baile Átha Cliath;
 - Morris, J. (1984). *The Metallic Mineral Deposits of the Lower Palaeozoic Longford-Down Inlier, in the Republic of Ireland*. GSI, Baile Átha Cliath;
 - Morris, J.H., Steed, G.M. agus Wilbur, D.G., (1986). *The Lisglassan-Tullybuck deposit, County Monaghan*. GSI, Baile Átha Cliath;
 - Léarscáileanna ar scála 1:50,000 ó Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann, Bileoga 28B, 35, 42, agus 43; agus
 - Rudland, D.J., Lancefield, R.M. agus Mayell, P.N. (2011). *Contaminated Land Risk Assessment, A Guide to Good Practice*. CIRIA C552 Londain.
- 10 Rinneadh tagairt do roinnt mhaith tacar sonraí ar líne maidir leis an ithir, fo-ithir agus geolaíocht sa CMSA, lena n-áirítear sonraí ón GSI, ón Roinn Cumarsáide, Fuinnimh agus Acmhainní Nádurtha (DCENR) agus ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil. Chuathas i gcomhairliúchán le heagraíochtaí reachtúla agus neamhreachtúla lena n-áirítear sonraí maidir le comhairliúchán leis an GSI (feic Caibidil 3, **Imleabhar 3B** den EIS chun sonraí a fháil maidir le comhairliúchán scóipe agus reachtúil).
- 11 Measadh gur bhain na saincheisteanna seo a leanas le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord Pleanála (an Bord) (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS):
- Measúnú ar chreimeadh ithreach féideartha, go háirithe mar a dtéann sé i bhfeidhm ar ghnáthóga tosaíochta, ar limistéir shainithe chaomhantais, agus cóngarach do dhobharlaigh dhromchla; agus

- Ráiteas modh tógála a chur isteach, lena sainaithnítear limistéir lena ngabhann íogaireacht ar leith a dteastaíonn sainbhearta maolaithe tógála uathu, lena n-áirítear limistéir mhóna.

12 Tugadh cuairteanna ar an CMSA i mí Feabhra 2009, i mí Iúil 2009, i mí Aibreáin 2011, agus idir mí an Mheithimh 2013 agus mí Mheán Fómhair 2013. Rinneadh réamhshuirbhéanna ar an suíomh agus suirbhéanna imscrúdú suímh sa chás gur thug an t-úinéir talún cead rochtana. In obair allamuigh, díriodh ar fhíorú a dhéanamh ar chruinneas na mbunachar sonraí náisiúnta. Taifeadh sonraí suíomhoiriúnaithe agus áiríodh leo cineálacha fo-ithreach, táscairí fásra, fuaráin, sonraí draenála agus rochtain ghinearálta feithiclí ar ithreacha a thaifeadh. Sa chás gur tugadh cead rochtana ar láithreacha túir a bheartaítear, taifeadh sil-leagain fo-ithreach agus nithe nochta / codanna roghnaithe de réir an *Code of Practice for Site Investigations (Cód Cleachtais maidir le hImscrúduithe Suímh)* (BS 5930:1999) ón British Standard Institute.

- 13 Cé go bhfuil gach tionscadal agus forbairt a bhfuil Measúnacht Tionchair Timpeallachta (EIA) ag teastáil ina leith de scála nó de chineál go bhféadfadh siad tionchar a bheith acu ar an gcomhshaol, maidir le líne tharchuir, agus úsáid bealaí rochtana sealadacha agus limistéir sreangaithe, meastar go mbeidh an tionchar ar ithreacha, ar gheolaíocht agus ar an gcomhshaol hidrigeolaíoch beag i gcomparáid le tionscadail líneacha eile, ar nós forbairtí bóthair nó píblíne.
- 14 Sa chaibidil seo, déantar measúnú ar an tionchar féideartha ar an gcomhshaol geolaíochta a d'éireodh as an bhforbairt a bheartaítear agus cuirtear bearta maolaithe chun tosaigh chun aon tionchar suntasach a laghdú. Socraítear suntasacht an tionchair thuartha ar an gcomhshaol geolaíochta bunaithe ar na bearta maolaithe a bheartaítear.
- 15 Leagtar amach na critéir le déine an tionchair a mheas i **dTábla 7.1**. Is ionann an téarmaíocht a úsáidtear i gcomhair suntasacht agus fad ama tionchair agus an téarmaíocht a leagadh amach i gcáipéis an EPA, *Guidelines on the Information to be Contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chuirtear i Ráitis Tionchair Timpeallachta)* (Márta 2002). Braitheann méid tionchair ar bith ar scála dóchúil an athraithe a thuarar ar dhálaí bonnlíne de thoradh an tionchair a thuarar agus cuirtear fad ama an tionchair san áireamh, i.e. sealadach nó buan. Tugtar sainmhínithe ar mhéid aon tionchair i **dTábla 7.1** chomh maith.

Tábla 7.1: Sainmhínithe ar Mhéid an Tionchair

Méid	Critéir
An-Mhór	Tionchar a mhúchann saintréithe íogaire na hithreach nó an chomhshaoil gheolaíochta.
Mór	Athrú bunúsach ar thosca na talún, ar cháilíocht an screamhuisce nó ar an tsreabhréisím.
Measartha	Athrú ar thosca na talún, ar cháilíocht an screamhuisce nó ar an tsreabhréisím a d'fhéadfaí a thomhas.
Beag	Athrú beag ar thosca na talún, ar cháilíocht an screamhuisce nó ar an tsreabhréisím.
Diomaibhseach	Gan aon tionchar ar thosca na talún, ar cháilíocht an screamhuisce nó ar shreabhadh a d'fhéadfaí a thomhas.

(Foinse: *Guidelines on the Information to be contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chuirtear i Ráitis Tionchair Timpeallachta)* (Márta 2002) ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil

- 16 D'fhéadfadh tionchar a bheith diúltach, neodrach nó dearfach sna cásanna seo a leanas:
- Tionchar dearfach – athrú a chuireann cáilíocht an chomhshaoil chun feabhais;
 - Tionchar neodrach – athrú nach ndéanann difear do cháilíocht an chomhshaoil; agus
 - Tionchar diúltach – athrú a íslíonn cáilíocht an chomhshaoil.

17 Is ionann an téarmaíocht a úsáidtear i gcomhair fad ama tionchair agus an téarmaíocht a mhínítear in *Guidelines on the Information to be Contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chuireofar i Ráitis Tionchair Timpeallachta)* (Márta 2002) ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil mar seo a leanas:

- Tionchar Sealadach – tionchar a mhaireann bliain amháin nó níos lú;
- Tionchar Gearrthéarmach – tionchar a mhaireann idir bliain amháin agus seacht mbliana;
- Tionchar Meántéarmach – tionchar a mhaireann idir seacht mbliana agus cúig bliana déag;
- Tionchar Fadtéarmach – tionchar a mhaireann idir cúig bliana déag agus seasca bliain; agus
- Tionchar Buan – tionchar a mhaireann níos mó ná seasca bliain.

18 Baineadh úsáid as cur chuige cáilíochtúil sa mheasúnú seo, tríd an rangú suntasachta i d**Tábla 7.2** a leanúint go ginearálta agus trí bhreithiúnas gairmiúil. Tá an tsuntasacht a bhaineann le tionchar tuartha bunaithe ar mheascán d'íogaireacht nó de thábhacht na tréithe agus de mhéid tuartha aon tionchair áirithe. Sonraítear na cineálacha tionchair mar thionchar tairbhiúil, drochthionchar nó tionchar diomaibhseach, tionchar sealadach nó tionchar buan agus, ó thaobh suntasachta de, sonraítear na cineálacha tionchair mar thionchar mór, tionchar measartha, tionchar beag nó tionchar nach bhfuil suntasach (diomaibhseach).

Tábla 7.2: Critéir Mheasúnaithe

Íogaireacht	Méid				
	An-Mhór	Mór	Meánach	Beag	Diomaibhseach
Mór	Mór	Mór	Measartha	Measartha	Beag
Meánach	Mór	Measartha	Measartha	Beag	Diomaibhseach
Íseal	Measartha	Measartha	Beag	Diomaibhseach	Diomaibhseach
Diomaibhseach	Beag	Beag	Diomaibhseach	Diomaibhseach	Diomaibhseach

19 Le go n-aithneofaí tionchar féideartha, caithfidh trí thoisic a bheith ann. Seo a leanas iad: foinse nó tionchar féideartha, gabhdóir a bhféadfaí difear diúltach a dhéanamh dó, agus conair nó nasc a ligeann don foinse dul i bhfeidhm ar an ngabhdóir. Ní shonrófar tionchar mura mbíonn na trí thoisic ann ag aon am amháin.

7.2.1 Comhthéacs Reachtaíochta agus Beartas

20 Rinneadh measúnú ar an bhforbairt a bheartaítear i ndáil leis an reachtaíocht iomchuí Eorpach agus Náisiúnta agus le beartais reachtúla agus treoir reachtúil eile. Cuireadh an reachtaíocht a leanas san áireamh mar chuid den mheasúnacht tionchair chomhdhlúite seo:

- *Treoir Chomhdhlúite an EIA 2011/92/AE;*
- *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Beartas Uisce) 2003 [I.R. Uimh. 722 de 2003];*
- *Na hAchtanna um Bainistiú Dramhaíola, 1996-2014;*
- *Rialacháin na gComhphobal Eorpach maidir le Cuspóirí Comhshaoil (Screamhuisce), 2010; [I.R. Uimh. 9 de [2010]; agus*
- *European Communities (Environmental Impact Assessment) (Amendment) Regulations [Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Measúnacht Tionchair Timpeallachta) (Leasú)], 2001 [I.R. Uimh. 538/2001].*

7.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

21 Sonraítear an príomhthionchar féideartha ar na hithreacha, ar an ngeolaíocht agus ar an hidrigeolaíocht sa CMSA tráth chéim na tógála. Cuirtear sonraí faoin tionchar féideartha san áireamh i Rannán 7.5. Tríd is tríd, réamh-mheastar go mairfidh an clár tógála thart ar thrí bliana. Is éard atá san fhorbairt a bheartaítear tógáil na dtúr mar aon le suíomhanna aonair a mbeidh thart ar 340 m eatarthu. Go ginearálta, féadfar na céimeanna tógála a bhriseadh síos mar seo a leanas: oibreacha chun an suíomh a réiteach (lena n-áirítear rianta rochtana sealadacha a leagan, claíocha a bhaint agus claíocha sealadacha a chur suas nuair is gá), an clós stórála ábhar a bhunú agus a oibriú, bunsraitheanna túir a shuiteáil, túir a chur in airde, cuailí cosanta, teascadh crann, seoltóirí a shreangú, coimisiúnú na líne agus talamh a athchóiriú.

7.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

7.4.1 Topagrafaíocht agus Geomoirfeolaíocht

22 Feic Fíor 7.1 – Fíor 7.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Athraíonn topagrafaíocht an ailínithe ó thimpeall:

- 150 m agus 180 m Os Cionn Tagra Ordanáis (AOD) sa chuid thuaidh (Túr 103 – Túr 153);
- 180 m agus 205 m AOD sa cheantar láir (Túr 154 – Túr 169); agus

- 100 m go 180 m AOD sa chuid theas (Túr 170 – Túr 236).
- 23 Cruthaíodh an mhoirfeolaíocht go príomha le linn an timthrialla oighrigh deiridh (Lár na Tíre), agus athraíodh í ina dhiaidh sin ar fud na tréimhse HOLAICÉINÍ IAR-OIGHRÍ. Sil-leagadh formhór an dríodair Cheathartha sa CMSA le linn an oighriúcháin, go díreach ó na hoighearchlúideacha ollmhóra.
- 24 Is iad droimní agus moiréin iomaireacha (Rogen) atá i gceist le geomoirfeolaíocht an CMSA den chuid is mó. Gabhann foirmeacha éagsúla le droimní, an chuid is mó díobh fadaithe i dtreo an tsreafa oighir. Tá círiní géara ag roinnt droimní, agus is cuarach atá roinnt eile ó thaobh próifíle de. De ghnáth, is géire fogha¹⁸ na ndroimní sin ná taobh an fhoscáidh mar thoradh ar an oighear cúlaitheach. Cé go bhfuil an chuid is mó de dhroimní comhdhéanta de thill oighreach nó de thill oighreacha, tá croíleacán carraige ag roinnt díobh. Is droimní ábhar drochshórtáilte/neamhshórtáilte¹⁹ iad formhór na ndroimní ar an mbealach agus is ann do dhroimní ag a bhfuil croíleacán carraige in áiteanna ó dheas ó Thúr 200.
- 25 Foluíonn ‘moiréin easnacha’ Rogen na droimní agus tá siad ailínithe trasnach le sreabhthreo an oighir. Rinneadh roinnt de na dromanna a shruthlíniú agus a fhorchló le forbairt droimní ina dhiaidh sin, agus d’fhan roinnt eile gan aon tionchar orthu.
- 26 Tá lochanna, cláraigh ghláracha, sil-leagain locha agus ithreacha móinteacha le sonrú sna loig idir droimní agus tá siad ar na pointí is ísle den tírdhreach.

7.4.2 Ithreacha

- 27 Athraíonn an CMSA i dtéarmaí a ithreach, a fho-ithreach agus a gheolaíochta buncharraige. Tá raon ithreacha sa CMSA idir bailte fearainn Clonturkan agus na Léime Giorra.
- 28 Is iad seo a leanas na príomhghrúpaí ithreach:
- AminPD – ithir mhianrach dhomhain le drochdhraenáil, díorthaithe den chuid is mó ó mháthairábhair neamhchailcreacha. Áirítear gléirigh uisce dromchla agus gléirigh screamhuisce sa chatagóir sin;
 - AminDW – ithir mhianrach dhomhain le draenáil mhaith, díorthaithe go príomha ó mháthairábhair neamhchailcreacha. Áireofar ithreacha donna aigéadacha agus ithreacha podsalacha donna sa chatagóir sin; agus

¹⁸ Fogha – an taobh den chnoc os comhair an oighir as ar bhog oighearchlúid leatach.

¹⁹ Is éard atá anseo ná ábhar drochshórtáilte/neamhshórtáilte i.e. cré bholláin nó till.

- AminSW – ithir mhianrach éadomhain le draenáil mhaith, díorthaithe go príomha ó mháthairábhair neamhchailcreacha. Áirítear liteasail agus reigeasail sa chatagóir sin.
- 29 Tá na grúpaí ithreach seo a leanas ar fáil, ach níl siad chomh fairsing agus ní fhaightear ach i bhfoirmíochtaí beaga iad:
- AminPDPT – ithreacha mianracha le drochdhraenáil le barrithir mhóinteach, díorthaithe go príomha ó mháthairábhair neamhchailcreacha. Áirítear gléirigh mhóinteacha sa chatagóir sin;
 - AminSP – ithir mhianrach éadomhain le drochdhraenáil, díorthaithe go príomha ó mháthairábhair neamhchailcreacha. Áirítear gléirigh uisce dromchla agus screamhuisce sa chatagóir sin;
 - AlluvMIN – glárach neamhdhifreáilte; agus
 - Sil-leagain leaice – Locha (neamhdhifreáilte).
- 30 Feictear ithreacha gláracha feadh chúrsa na bpríomhghnéithe den uisce dromchla sa CMSA. Go háirithe, tá ithreacha gláracha le feiceáil feadh Abhainn an Droma Mhóir agus a craobh-aibhneacha. Tá móin réitithe (Cut) le feiceáil go soiléir sa CMSA. Tá limistéir bheaga de mhóin réitithe le sonrú ar fud an CMSA agus freagraíonn siad do loig idir droimní.

7.4.3 Geolaíocht

7.4.3.1 Geolaíocht Cheathartha

- 31 Is ó thart ar 1.5 milliún bliain ó shin go dtí an lá atá inniu ann atá an tréimhse gheolaíoch Cheathartha agus is féidir í a fho-roinnt isteach in dhá shealad: an Sealad Pléisticéineach, a chlúdaíonn tréimhse na hoighearaoise go dtí 10,000 bliain ó shin, agus an Sealad Hólaicéineach, a shíneann ó 10,000 bliain ó shin go dtí an lá inniu. Feic Fíor 7.1 – Fíor 7.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 32 Thosaigh an Sealad Pléisticéineach in Éirinn nuair a tháinig fuarú mór ar aeráid an Domhain. Ba é ba shainghné dó ná tréimhsí fada malartacha de dhálaí an-fhuar a raibh an chuid ba mhó den tír clúdaithe ag oighearchlúid lena linn. Cruthaíodh an oighearchlúid in Éirinn le roinnt cruinneacháin oighir a bhí ag comhtháthú as ar shreabh an t-oighear amach i bpatrún gathach. De réir mar a thaistil an t-oighear thar an talamh, chreim sé an bhuncharraig faoi, rud as ar tháinig an fhoirmíocht dríodair faoi bhun na hoghearchlúide agus laistigh di. Bhí an-éagsúlacht i ndáileadh méid cáithnín an dríodair, ó cháithníní cré go bolláin mhóra. Tugtar till oighreach nó cré bholláin ar an ábhar sin agus tá sé ar an gcineál ithreach is forleithne in Éirinn. Más oiriúnach a bhí na dálaí, sil-leagadh dríodar freisin mar bhannaí leithleacha gainimh, gairbhéil,

siolta agus cré. Is féidir le till oighreach bheith éagsúil ó thaobh tiús de, ó níos lú ná 1 m ar tiús go dtí na deiceanna méadar ar doimhneacht.

- 33 Bhí an CMSA oighrithe dhá uair ar a laghad ach tháinig formhór na sil-leagan atá i láthair sa lá atá inniu ann as an oighriú deireanach, a bhí ag a phointe is déine thart ar 24,000 bliain ó shin. Sil-leagadh formhór an dríodair Cheathartha le linn na hOighearaoise féin, go díreach leis na hoighearchlúideacha ollmhóra nó leis an leá-uisce a lean na hoighearchlúideacha. Bhog oighearchlúideacha sa limistéar staidéir ón iarthuaisceart i dtreo an oirdheiscirt.
- 34 Is é till a thagann ó fhoirmíochtaí éagsúla carraige an príomhábhar a fhaightear feadh an ailínithe. Is dríodar neamhscagtha é till díorthaithe ó iompar agus ó shil-leagan oighearshrutha. Tá till oighreach comhdhéanta de mheascán ilchineálach cré, gainimh, gairbhéil agus bollán. Maidir le léarscáiliú ar líne na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil (<http://maps.epa.ie/>), is tillí atá díorthaithe as sceallaí / gaineamhchloch na ré Pailéasóiche Íochtair (TLPSsS) atá sna fo-ithreacha go príomha freisin. Léirítear limistéir lomáin / fo-lomáin feadh an ailínithe mar bhuncharraig ag an dromchla, mar a thaispeántar ar Fhíor 7.1 - Fíor 7.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** san EIS.
- 35 Tá na grúpaí fo-ithreacha seo ar fáil feadh an ailínithe ach níl siad chomh fairsing:
- A – Glárach neamhdhifreáilte;
 - Rck – Buncharraig ag an dromchla nó in aice leis; agus
 - CUT – Móin Réitithe.
- 36 Déantar achoimre ar na láithreacha túir a bheartáítear i ngach grúpa fo-ithreach a leagan amach thíos i d**Tábla 7.3** agus tá siad le feiceáil i bhFíor 7.1 - Fíor 7.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

Tábla 7.3: Rangú Fo-ithreacha ag Láithreacha Túir

Grúpa Fo-ithreach ²⁰	Líon na dTúr sa chatagóir fo-ithreach	% na dTúr sa chatagóir fo-ithreach
Glár (Neamhdhifreáilte)	2	1.49%
Buncharraig ag an dromchla nó in	24	17.91%

²⁰Bunaithe ar Shonraí GSI www.gsi.ie.

aice leis		
Móin Réitithe	7	5.22%
Till		75.37%
IOMLÁN	134	100%

7.4.3.2 Geolaíocht na Buncharraige

- 37 Feic Fíor 7.5 – Fíor 7.8, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Léirítear i dtagairt don fhaisnéis chuí gheolaíochta atá ar fáil in *Geology Map of Monaghan – Carlingford (Léarscáil Gheolaíoch Bhuncharraige de Mhuineachán – Chairlín)* (GSI, 1997) agus in *Bedrock Geological Map of County Meath (Léarscáil Gheolaíoch Bhuncharraige de Chontae na Mí)* (GSI, 2001), gurb ilchineálach atá geolaíocht na buncharraige feadh an ailínithe.

- 38 Léirítear i dtagairt don léarscáil gheolaíoch fhoilsithe don limistéar sin lena n-áirítear an léarscáil de scála 1:100,000, *Sheet No. 13 - Bedrock Geological Map of County Meath* (*Leathanach Uimh. 13 - Léarscáil Gheolaíoch Bhuncharraige de Chontae na Mí*) (GSI, 2001) go bhfuil an limistéar sin in aice shil-leagain na ré Ordaivísí-Siolúraí (idir 510 milliún bliain agus 410 milliún bliain ó shin) atá lonnaithe idir bailte fearainn na Léime Giorra agus Clonturkan (Túr 103 – Túr 236).
- 39 Tá carraigeacha (Ordaiviseach-Siolúrach) na ré Pailéasóiche Íochtair ina gcuid de stráice carraigeacha a shíneann ó chósta Chontae an Dúin go Contae an Longfoirt agus tugtar ‘lonluiteach an Longfoirt-an Dúin’ orthu. Is éard atá sna carraigeacha sin ná sraith gaineamhchloch, sioltachloch agus sceallaí i dteannta méideanna beaga de thufanna bolcánacha agus de laibhe. Tá carraigeacha lonluiteach an Longfoirt-an Dúin dífhoirmithe ina bhfillteacha comhchlaonasacha dochta mar aon leis an scoilteacht láidir, na sá-éisc agus na criosanna fiara lena mbaineann.
- 40 Tá na carraigeacha Ordaiviseacha / Siolúracha mar chuid den ‘Chrios Láir’ a chuimsíonn gréabhaca agus láibchloch a théann siar go dtí tréimhsí éagsúla idir an tréimhse Ordaiviseach (Llanvirn) agus an tréimhse Shiolúrach (Llandoverly). Tá dingeáin dolairíte bholcánacha agus ionsáiteacha le sonrú laistigh de na sil-leagain Ordaiviseacha / Shiolúracha. Tá na dingeáin dolairíte treoshuite siar ó thuaidh agus soir ó dheas ar fud an CMSA.
- 41 Tá na nithe seo a leanas i measc na bhfoirmíochtaí geolaíocha éagsúla a chomhdhéanann an CMSA:
- Cuimsíonn Foirmíocht Shliabh gCleath (Túr 103-Túr 104) sioltachloch slise liath / dhúliath, láibchloch, agus turbaidít chaol-chisealaithe mar aon le gréabhaca ag a bhfuil ciseal níos tibhe agus cisil mheitibheintínite bhánliatha in áiteanna.
 - Cuimsíonn Foirmíocht Loch an Mheitheáin (Túr 105-Túr 154 agus Túr 157) gréabhaca ina bhfuil grianchloch liath chomhleanúnach atá idir mínghráinneach agus garbhghráinneach agus ina bhfuil turbaidít shaibhir bhruthach atá idirmheánach agus grianchloch-fheilseach, chomh maith le micrea-chomhcheirtleán agus cisil chónasctha.
 - Cuimsíonn Ball Mhullach na nAllt (Túr 155 – Túr 156) d’Fhoirmíocht Loch an Mheitheáin sioltachloch an-mhínlannach liath, sioltachloch-láibchloch agus sioltachloch neamhlannach mar aon le gréabhaca mínghráinneach measctha níos tibhe atá idir donnliath agus bánliath.
 - Cuimsíonn Foirmíocht Eochaille (Túr 158-Túr 162) gréabhaca comhleanúnach glas / liathghlas, micrea-chomhcheirtleán agus cisil chónasctha, chomh maith le gréabhaca

íochtaránach turbaidíte agus sceall / láibhloch áitiúil in-éascstha phiríteach, agus atá graptailíteach in áiteanna, ar a bhfuil dath dúliath agus dubh.

- Cuimsíonn Foirmíocht Shearcóige (Túr 163-Túr 193) turbaidít agus gaineamhchloch chomhleanúnach atá idir liath agus glasliath, grianchloch-fheilseach, bruthach, saibhir ó thaobh míoca bán de, idir mínghráinneach agus garbhghráinneach agus ag a bhfuil ciseal meántiubh.
- Cuimsíonn Foirmíocht an Láithrigh (Túr 194-Túr 195) sceall/láibhloch/slinn phiríteach agus ghraptailíteach atá buíghlas, idir bánliath agus dúliath agus dubh, mar aon le láibhloch seirte / shilicithe atá idir dúliath agus dubh;
- Cuimsíonn Foirmíocht Shliabh na Táchairte (Túr 196-Túr 198 agus Túr 221-Túr 229) gréabhaca turbaidíte idir bánliath agus dúliath atá saibhir ó thaobh grianchlocha agus míoca de, chomh maith le gaineamhchloch chomhleanúnach agus cisil chonásctha. Is neamh-iontaiseach atá an fhoirmíocht.
- Cuimsíonn Foirmíocht Chaisleán Raithin (Túr 199 - Túr 220 agus Túr 230 - Túr 236) grianchloch-ghréabhaca comhleanúnach atá idir dúliath agus dubh, mar aon le micrea-chomhcheirtleáin.

42 Rinneadh cineál gabró (cineál carraige) ag a bhfuil gráinní níos mine a ionsá mar leatháin chaola (dingeáin agus sail), a bhaineann le lárionad ionsáite Shliabh gCuillinn. Ní shainnítear go bhfoluinn limistéir ina bhfuil dolairít na láithreacha túir ach d'fhéadfadh nach ndearnadh iad a léarscáiliú agus d'fhéadfaí teacht orthu le linn oibreacha suímh.

43 Tá dáileadh na n-aonad geolaíoch, feadh an ailínithe, bunaithe ar fhaisnéis a foilsíodh ón GSI. Léirítear iad i bhFíoracha 7.5 – 7.8, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Pléitear comhábhair agus saintréithe na n-aonad éagsúil carraige anseo.

7.4.3.3 Gnéithe Carstacha

44 Chuathas i gcomhairle leis an mbunachar sonraí Carst i seilbh an GSI. Tá taifid ar láithreacha agus ar chineálacha na ngnéithe carstacha a tuairiscíodh sa bhunachar sonraí sin. Níl aon ghnéithe carstacha atá taifeadta i mbunachar sonraí an GSI laistigh de 1 km ón ailíniú bealaigh a bheartaítear. Ní dhéantar aolchlocha glana a léarscáiliú feadh an línebhealaigh.

7.4.3.4 Doimhneacht go dtí an Bhuncharraig

45 Tá lomán carraige nó carraig atá gar don dromchla le sonrú i roinnt limistéar (17% de thúir) ó thuaidh ó Bhaile na Lorgan agus soir ó thuaidh ó Shearcóg. Tá sil-leagain cheathartha níos doimhne ar chúlfhánaí agus chíriní na ndroimníní. Fuarthas faisnéis bhreise ó bhunachar

sonraí um thobreacha an GSI a chuirtear san áireamh in **Aguisín 7.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

7.4.4 Hidrigeolaíocht

- 46 Baineann measúnú ar an gcomhshaol screamhuisce le huisce atá faoi dhromchla na talún, sa chomhshaol ithreach agus buncharraige. Tá an-éagsúlacht sna hitreacha agus sa bhuncharraig feadh an CMSA ó thaobh a saintréithe hidrigeolaíocha de. De ghnáth, baineann tréscailteacht íseal le gréabhacaí Ordaiviseacha agus le sceallaí faoi bhun an taoibh thuaidh de bhealach na líne lasnairde. Tá easpa screamhuisce iontu seachas ag doimhneacht éadomhain san idirchrios / sa bhuncharraig shíonchaite uachtair. Baineann tréscailteacht mheasartha leis na máthairbhair ghláracha agus ghainimh agus ghairbhéil atá le feiceáil feadh codanna den CMSA. De ghnáth, baineann tréscailteacht íseal le créanna oighreacha, cé go bhféadfadh siad bheith measctha go háitiúil le sil-leagain ghráinneacha atá níos tréscailtí.
- 47 Foluíonn gréabhaca, sceall, gaineamhchloch agus láibchloch ón ré Ordaiviseach agus ón ré Shiolúrach an CMSA. Baineann tréscailteacht íseal leis na strataim sin i gcoitinne agus tá tábhacht dhiomaibhseach leo maidir le soláthairtí screamhuisce. Tá screamhuisce i láthair sna sraitheanna sin ach is dóchúil nach bhfuil ach méid beag i gceist agus, de ghnáth, bíonn screamhuisce teoranta do bhristeacha agus do chrios síonchaite uachtair na sraitheanna. Níl aon tollphoill soláthair uisce phoiblí atá ann cheana gar don fhorbairt a bheartaítear. Fuarthas faisnéis bhreise ó bhunachar sonraí um thobreacha an GSI a chuirtear san áireamh in **Aguisín 7.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

7.4.4.1 Rangú Uiscíoch

- 48 Rangaítear Meitidhríodair agus Bolcánaigh Shiolúracha feadh an línebhealaigh idir bailte fearainn Clonturkan agus na Léime Giorra mar Dhrochuiscígh (PI) – neamhtháirgiúil seachas i gcás criosanna áitiúla agus Drochuiscíoch (Pu). Tugtar achoimre ar an rangú uiscíoch i dTábla 7.4. Feic Fíor 7.9 - Fíor 7.12, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS chun léarscáileanna uiscíoch a fháil.
- 49 Is tábhachtach an fheidhm atá ag na dríodair Cheathartha i dtaca le córas srutha screamhuisce an cheantair. Tá tréscailteacht na dtillí oighreacha, atá suite feadh an ailínithe, athraitheach ach tá tréscailteacht íseal ag an gcuid is mó díobh.

7.4.4.2 Sreabhthreo Screamhuisce

- 50 Bheadh coinne leis, i dtéarmaí ginearálta, go leanfadh grádán an screamhuisce an t-athraitheach topagrafach i gceantar faoi leith. Braitheann conairí agus fad srutha ar shaintréithe chineál an uiscígh. Sníonn an chuid is mó den screamhuisce ar na 10 m

uachtaracha de bhuncharraig shíonchaite agus snífidh sé sin isteach sa sruthchúrsa is cóngaraí. Tugann measúnú ar chomhrianta topagrafacha a bhí léirithe ar an léarscáil Suirbhéireachta Ordanáis den scála 1:50,000 Discovery Series don cheantar le tuiscint gurb é is dóichí go mbeidh an príomh-shreabhthreo screamhuisce sa CMSA faoi dhéin na sruthán áitiúil.

7.4.4.3 Úsáid Uisce

- 51 Is iad Comhairle Contae Mhuineacháin na bunsoláthróirí uisce laistigh den CMSA óna n-astarraingtí uisce dromchla ag Loch an Bhábhúin, Loch Namachree, Loch Ghréach Luain, Loch Tuama agus Loch Mucnú. Ní ann do sholáthairtí uisce phoiblí ar bith taobh istigh de 200 m ón línebhealach a bheartaítear.

- 52 Baineann roinnt úinéirí talún leas as toibreacha príobháideacha feadh an ailínithe. Léirítear trí chuardach a rinneadh ar bhunachar sonraí toibreacha an GSI gurb ann do líon toibreacha sa cheantar as a mbaintear leas éagsúil príobháideach agus talmhaíochta. Taifead ar thoibreacha arna ndruileáil a tuairiscíodh in Éirinn is ea Bunachar Sonraí Toibreacha an GSI. Feic **Aguisín 7.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

Tábla 7.4: Sainmhínte ar Uiscígh

Cód an Uiscígh ²¹	Cur Síos ar an Uiscíoch	% na dTúr atá suite laistigh de chineál Uiscígh
PI	Buncharraig Drochuiscígh atá Neamhtháirgiúil den chuid is mó seachas i gcás críosanna áitiúla	100%

- 53 Taifead ar thoibreacha arna ndruileáil in Éirinn is ea Cárta-Innéacs Toibreacha an GSI. Léirítear san innéacs sin an líon toibreacha i gcóngarach na forbartha a bheartaítear. Cé gur féidir roinnt mhaith faisnéis úsáideach a fháil ón innéacs sin, tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara nach bhfuil sé uileghabhálach, mar go n-éilíonn sé ar dhuileálaithe aonair sonraí faoi thoibreacha i ngach limistéar a chur isteach.
- 54 Léirítear sa chárta toibreacha minicíocht na dtoibreacha taifeadta laistigh den CMSA agus faisnéis faoin doimhneacht go dtí an bhuncharraig agus, dá bhrí sin, sonraítear ann doimhneacht na scráithe uachtair le haghaidh gach tobair. Feic **Aguisín 7.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS le haghaidh láithreacha.
- 55 Léirítear i sonraí an chárta toibreacha gurb ann do líon mór toibreacha sa CMSA as a mbaintear leas éagsúil baile agus talmhaíochta. Léirítear ann gur idir 0.2 m agus 121.9 m Faoi Leibhéal na Talún (BGL) de ghnáth atá na toibreacha a taifeadadh sa CMSA. Tá éagsúlacht sa táirgeacht screamhuisce ar fud an CMSA freisin. Is idir táirgeacht bheag agus táirgeacht mheasartha atá sa chuid is mó den táirgeacht. In **Aguisín 7.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS, tugtar tuilleadh sonraí faoi dhoimhneacht na buncharraige cóngarach do gach bealach.

7.4.4.4 Baol Screamhuisce

- 56 Tá treoirlínte um léarscáiliú baol screamhuisce arna gcur i dtoll a chéile ag an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil (mar a bhíodh), ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus ag GSI. Tá sé ina chuspóir ag na treoirlínte sin na saintréithe

²¹Bunaithe ar Shonraí GSI www.gsi.ie.

intreacha geolaíocha agus hidrigeolaíocha a léiriú lena meastar a fhusa is féidir screamhuisce a éilliú ag gníomhaíochtaí daoine. Braitheann baol ar líon na n-ábhar salaithe ar féidir leo an screamhuisce a bhaint amach, ar an am a ghlacann uisce an maoschlár a bhaint amach agus ar chumas maolaithe na spruadar geolaíoch trína ngabhann an t-uisce.

- 57 Tugann treoirlínte um léarscáiliú baoil na Roinne Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil agus an GSI lámh chúnta do shannadh rátálacha baoil ó 'fíorbhaol' go 'baol beag', ag brath ar chineál agus ar thiús na fo-ithreach. Ó thaobh suíomhanna ina bhfuil fo-ithreacha íseal-tréscailteachta, déantar na tiúis chreasa neamhsháithithe a leanas a shonrú i **dTábla 7.5**.

Tábla 7.5: Catagóirí Baol Screamhuisce

Rátáil Baoil ²²	Dálaí Hidrigeolaíocha				
	Tréscailteacht (Cineál) agus Tiús Fo-ithreach			Crios Neamhsháithithe	Gnéithe Carstacha
	Ard-tréscailteacht (Gaineamh agus Ghainimh)	Meán-tréscailteacht (Fo-ithir Ghainmheach)	Íseal-tréscailteacht (Fo-ithir Chrúil / Méar)	Uiscígh Ghainimh agus Ghairbhéil	ga <30
Fíorbhaol	0 – 3.0 m	0 – 3.0 m	0 – 3.0 m	0 – 3.0 m	-
Mór	>3.0 m	3.0 – 10.0 m	3.0 – 5.0 m	> 3.0 m	Neamhb
Baol	Neamhbhainte	>10.0 m	5.0 – 10.0 m	Neamhbhainte	Neamhb
Baol Beag	Neamhbhainte	Neamhbhainte	>10 m	Neamhbhainte	Neamhb

Nótaí: Neamhbhainte; Ní féidir luachanna beachta Tréscailteachta a lua faoi láthair; Siltear gur idir 1 m agus 2 m faoi dhromchla na talún é pointe scaoilte an éillithe. Is iad na príomhranganna baoil a áirítear 'mórbhaol' agus 'baol measartha'. Rangáítear gach fo-ithir ghainimh agus ghairbhéil mar 'mórbhaol'.

- 58 Is é fíorbhaol an príomhrang baoil. Feic Fíor 7.13 – Fíor 7.16, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

²² Bunaithe ar Chóras Aicmiúcháin GSI.

Tábla 7.6: Baol Screamhuisce feadh an Línebhealaigh

Baol Screamhuisce ²³	Líon na dTúr	% na dTúr i ngach Catagóir Bhaoil
Fíorbhaol agus carraigeacha ar an dromchla (<1 m)	26	19.40%
Fíorbhaol	47	35.07%
Mór	15	11.19%
Measartha	33	24.63%
Beag	13	9.7%
IOMLÁN	134	100

7.4.5 Limistéir a bhfuil Tábhacht Oidhreachta Geolaíche Leo

- 59 Cuireann an GSI breithmheas eolaíochta agus comhairle léiritheach ar fáil ar shuíomhanna geolaíochta agus geomoirfeolaíochta agus tá sé freagrach as suíomhanna tábhachtacha a shainnint ar féidir iad a chaomhnú mar Limistéar Oidhreachta Nádúrtha (NHA). Tá an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra (NPWS) den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta freagrach as suíomhanna a ainmniú agus a bhainistiú, le comhairle chuí ón GSI.
- 60 Faoi láthair, tá liosta curtha i dtoll a chéile ag an GSI de shuíomhanna beartaithe le hainmniú mar Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (pNHAanna). Tá liosta tánaisteach deimhnithe chomh maith ag an GSI de Shuíomhanna Geolaíochta Contae (CGS), a bhféadfaí cosaint a dhéanamh orthu ar leibhéal smacht feidhme an údaráis áitiúil (i.e. d'fhéadfaí iad a chur sna pleananna forbartha contae).
- 61 Chuathas i gcomhaire leis an GSI mar chuid den phróiseas um roghnú bealaigh maidir le limistéir a bhféadfadh go mbeadh tábhacht gheolaíoch nó geomoirfeolaíoch ag baint leo. De réir an GSI, tá trí shuíomh lena mbaineann spéis gheolaíochta a luíonn cóngarach don línebhealach. Tá siad go léir lonnaithe i gContae Mhuineacháin (feic **Tábla 7.7**). Feic Fíor 7.17 – Fíor 7.20, **Fíoracha Imleabhar 3D** den EIS.

²³ Bunaithe ar Shonraí GSI www.gsi.ie.

Tábla 7.7: Limistéir Oidhreachta Geolaíche feadh an Línebhealaigh

Ainm an tSuímh ²⁴	Láthair	Fad ó Láthair Thúir	Téama IGH
CGS Chnoc Charraig an Tí	Uimh. Thag. na hEangaí: 273400, 314800	2.35 km siar ón línebhealach	Téama Caimbriach-Siolúrach IGH4
CGS na Léime Giorra,	Uimh. Thag. na hEangaí: 280400, 328100	60 m soir ó thuaidh ón línebhealach	Téama Mianreolaíochta IGH 6
CGS an Easáin	Uimh. Thag. na hEangaí: 279100, 326100	0.15 km soir ó dheas ón línebhealach	Téama Mianreolaíochta IGH 6

- 62 **Cnoc Charraig an Tí** ag a bhfuil nochtadh sármhaith agus an nochtadh is fairsinge de cheirtleán aindéisíte Fhoirmíocht Charraig an Tí. Is é an suíomh an sampla nochta is fearr de bholcánachas na tréimhse Ordaivísí lárnaí / déanaí laistigh de Ghrúpa Scealla Moffat ó dheas ó Éasc Dhroichead Orlock in Éirinn. Tá an suíomh beartaithe le haghaidh sainiú mar CGS faoi Théama Caimbriach-Siolúrach Oidhreachta Geolaíochta na hÉireann (IGH) 4. Thart ar 2.35 km siar ó Thúr 154 atá an suíomh lonnaithe.
- 63 Léiríonn suíomh **na Léime Giorra** loig agus tollbhealach ag a bhfuil ainceirít/ sidirít fhorleata in airéinít nó i bhféitheacha, mar aon le grianchloch, gailéin, sfalairít agus bairít. D'fhéadfadh suíomh na Léime Giorra bheith ar an sampla is sorochtana de na mianaigh luaidhe sa réigiún seo, cé nach raibh sé an-táirgiúil riamh. Thángthas ar phireamoirfít agus vulfainít freisin, agus tá an suíomh seo ar cheann de líon beag ceantar ina bhfuil an mhianreolaíocht sin dá bharr. Tá an suíomh beartaithe le haghaidh sainiú mar CGS faoi Théama Mianreolaíochta IGH 6. Thart ar 60 m i dtreo an oirthuaiscirt ó Thúr 108 atá teorainn an tsuímh lonnaithe. Bunaithe ar an iniúchadh IGH ar shuíomhanna, ní theastaíonn aon sainiú le haghaidh an tsuímh mar gur drochchaomhnaithe atá gnéithe an mhianaigh agus mar nach mbaineann spéis dhóthanach leis na gnéithe sin. Mar sin féin, ós rud é go bhfuil vulfainít neamhchoitianta i láthair, is fiú stádas mar CGS a bhronnadh ar an Léim Ghearr.
- 64 Ba é **an tEasán** an mianach luaidhe ba mhó méid agus bhó mhó táirgiúlacht i ndúiche Mhuineacháin. Is cosúil gur cuireadh tús le táirgeacht go mall sna 1840í ach úsáid a bhaint as dhá lód ó thuaidh, siar ó thuaidh - ó dheas, soir ó dheas a tumadh i dtreo an oirthir. Ba é a bhí sa mhian ná gailéin airgeadmhar (PbS) agus sfalairít (ZnS) i mairtís ghrianchloiche-chailcíte. Clúdaíonn féar an chuid is mó den suíomh, seachas carn mór dramhaíola soladaí a shonraíonn an teorainn thoir den suíomh ar chladach thiar Loch an Easáin. Tá an suíomh beartaithe le

²⁴Bunaithe ar Shonraí GSI www.gsi.ie.

haghaidh sainiú mar CGS faoi Théama Mianreolaíochta IGH 6. Thart ar 170 m i dtreo an oirdheiscirt ó Thúr 117 atá teorainn an tsuímh lonnaithe.

7.4.6 Suíomhanna Mianadóireachta Reatha agus Stairiúla

65 Tá roinnt mianaigh stairiúla suite feadh an línebhealaigh i gContae Mhuineacháin. Baineann siad sin le roinnt fosuithe mianra mhiotalaigh atá lonnaithe i limistéar Mhuineacháin – Bhaile na Lorgan de Chontae Mhuineacháin a mhionsonraítear in *Historic Mine Sites – Inventory and Risk Classification (Suíomhanna Stairiúla Mianaigh – Fardal agus Rangú Rioscaí)* (2009) ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil mar seo a leanas:

“Is fosuithe luaidhe iad an chuid is mó díobh cé go bhfuil ceann amháin leithleach in Éirinn toisc gur táirgeadh antamón go príomha. Oibríochtaí gearrthéarmacha a bhí sa chuid ba mhó díobh, a saothraíodh sa 19ú haois go príomha, agus ní raibh i gceist i roinnt eile ach deireadh á chur le hionchais tar éis taiscéalaíocht theoranta. Chruthaigh Morris (1984) an chéad athbhreithniú cuimsitheach ar na mianaí sa dúiche, lena n-áirítear cur síos ar shuíomhanna. Baineadh úsáid as an rud deireanach sin mar bhonn le suíomhanna a roghnú le haghaidh oibre faoi thionscadal HMS-IRC. Níor breithníodh ach na suíomhanna sin ag a bhfuil dramhaíl mhianaigh nó struchtúir mhianaigh a d’fhéadfadh bheith suntasach, eadhon Cluain Tiobrad, Cúil Artrach, Mianach Hope, an Léim Ghearr agus an tEasán. D’imigh an suíomh ag Cúil Artrach as radharc den chuid is mó le blianta beaga anuas tar éis cairéal oibríthe a leathnú. Cuimsíonn suíomh na Léime Giorra rianta na dtollbhealach agus fothracha an-mhothrach roinnt foirgneamh ach ní chuimsíonn sé aon dramhaíl mhianaigh lena mbaineann tábhacht”. [aistriúchán neamhoifigiúil]

66 Níor tugadh aon mhianaigh mhóra eile faoi deara sa CMSA. Tá an mianach stairiúil is cóngaraí lonnaithe ag an Léim Ghearr (feic **Rannán 7.4.5**). Níl mianaigh ghníomhacha, chairéil ghníomhacha ná poill ghainimh agus ghairbhéil suite faoin ailíniú.

7.4.7 Talamh Éillithe

67 Rinneadh measúnú chun aimsiú a dhéanamh ar cé acu atá nó nach bhfuil talamh a d’fhéadfadh bheith éillithe ar fáil agus ar mhéid na talún éillithe sin, bunaithe ar fhoinsí, ar chonairí agus ar ghabhdóirí féideartha feadh an línebhealaigh a shainnithint. Má tá na trí ghné go léir (foinse, conair agus gabhdóir) i láthair, beidh nascacht ábhar salaithe ann agus d’fhéadfadh an t-ábhar salaithe bheith ina riosca don ghabhdóir/do na gabhdóirí agus d’fhéadfaí a mheas gur suíomh éillithe é.

- 68 Sainaitníodh go bhféadfadh talamh éillithe bheith i ngarchomharsanacht an ailínithe a bheartaítear i roinnt suíomhanna. Ní dhearnadh na suíomhanna sainaitheanta a bhailíochtú agus meastar gur dóchúil go bhfuil coinníollacha an cháis is measa iontu, i.e. inar sainaitníodh go bhféadfadh éilliú a bheith ann ach nár deimhníodh aon fhianaise ar éilliú dáiríre, amhail iarobriú mianraí / iarchairéal a d'fhéadfadh bheith inlíonta nó gan a bheith inlíonta. Rinneadh an measúnú ar an mbonn tuisceana gurb éillithe atá gach ceann de na suíomhanna mura bhfuil fianaise ar fáil lena sonraítear a mhalairt.
- 69 Úsáideadh an fad go dtí an túr is cóngaraí, mar nach mbeidh tionchar ag an líne lasnairde ar bhunstaid na talún. Ar bhonn réamhchúramach, rinneadh breithniú ar na suíomhanna sin atá laistigh de 200 m ón bhforbairt a bheartaítear; feic **Tábla 7.8**.

Tábla 7.8: Suíomhanna Talún Éillithe Féideartha laistigh de 200m ón Línebhealach Lasnairde a Bheartaítear

Túr agus an Fhorbairt Ghaolmhar	Neasfhad (m) agus Neastreo ón Túr is Cóngaraí	Cur Síos
107	120 m soir ó dheas ó Thúr 107	Talamh a tugadh chun míntíreachais (poll soláthair) – is féidir go mbaineann sé leis an Mianach Luaidhe as Úsáid (an Léim Ghearr)
108	125 m soir ó thuaidh ó Thúr 108	Mianach Luaidhe as Úsáid (an Léim Ghearr) agus an bonneagar gaolmhar
117	170 m soir ó dheas ó Thúr 117.	Mianach Luaidhe as Úsáid (an tEasán) agus an bonneagar gaolmhar
131	70 m siar ó thuaidh ó Thúr 131	Talamh a tugadh chun míntíreachais (poll gairbhéil)
153	120 m ó dheas ó Thúr 153	Talamh a tugadh chun míntíreachais (poll gairbhéil)
172	170 m siar ó Thúr 172	Talamh a tugadh chun míntíreachais (poll soláthair)
180	Bonn Túir le haghaidh Thúr 180	Talamh a tugadh chun míntíreachais (poll soláthair)
182	120m siar agus siar ó dheas ó Thúr 182	Talamh a tugadh chun míntíreachais (poll soláthair)
140	200 m ó thuaidh ó Thúr 140	Talamh iarnróid idir Béal Átha Beithe agus Baile na Lorgan (Mór-Iarnród an Tuaiscirt)
199	Bonn Túir le haghaidh Thúr 199	Talamh a tugadh chun míntíreachais (cairéal)
216	100m siar ó Thúr 216	Talamh a tugadh chun míntíreachais (cairéal)

(Foinse: Aerfhoinsí agus Léarscáileanna Stairiúla)

- 70 Rinneadh athbhreithniú ar shuíomhanna a bhféadfadh talamh éillithe a bheith iontu atá lonnaithe cóngarach do bhealach na forbartha a bheartaítear. Tá na hathbhreithnithe mionsonraithe bunaithe ar mheasúnú ar phleananna stairiúla na Suirbhéireachta Ordanáis ar na suíomhanna; ar ghrianghraif LiDAR (Brath agus Réimsiú Solais) agus ar aerghrianghraif de na suíomhanna go léir a liostaítear i d**Tábla 7.8** agus ar réamhshuirbhéanna ar shuíomhanna i mí Iúil / Lúnasa 2013 sa chás gur tugadh cead isteach.
- 71 Anuas ar shuíomhanna ar leith, ba cheart a thabhairt faoi deara go mbaineann féidearthacht ghinearálta truailithe le ceimiceáin talmhaíochta ar thalamh a úsáidtear i gcomhair talmhaíochta faoi láthair nó san am atá caite, agus le hábhar adhlactha a d'fhéadfadh bheith i bhformhór na n-áiteanna feadh na forbartha a bheartaítear.

7.4.7.1 Iar-Limistéir Mhianadóireachta – Túr 107, Túr 108 agus Túr 117

- 72 Tá Túr 107, Túr 108 agus Túr 117 suite láimh le mianaigh nach bhfuil i mbun oibre a thuilleadh atá cóngarach do theorainn Mhuineacháin / Ard Mhacha. Is fosuithe féithe forshuite iad na fosuithe miotail i nDúiche Mhuineacháin, a chuimsíonn luaidhe agus sinc de ghnáth ach a áiríonn freisin fosuithe antamóin-arsanaice-óir a mhionsonraítear in *The Metallic Mineral Deposits of the Lower Palaeozoic Longford-Down Inlier, in the Republic of Ireland* (Morris 1984). Is í gailéin (PbS) an tsuilfid is ceannasaí i bhfosuithe féith luaidhe, mar aon le sfalairít (ZnS), bairít (BaSO₄) agus calcaipirít (CuFeS₂). Is éard atá san fhéith óstach de ghnáth ná carbónáit iarntáirgeach. Is éard atá sna fosuithe antamóin-óir ná féitheacha mar aon le faighneoga iargúlta stibníte (SbS₂) i ngréabhaca athraithe aindéisíte a chuimsíonn pirít fhorleata (FeS₂) agus arsanaipirít óir (FeAsS₂) a mhionsonraítear in *The Metallic Mineral Deposits of the Lower Palaeozoic Longford-Down Inlier, in the Republic of Ireland* (Morris 1984). Íslíonn an chuid is mó d'fhéitheacha go géar agus claonann siad ó thuaidh, siar ó thuaidh mar a mhionsonraítear in *Historic Mine Sites – Inventory and Risk Classification (Suíomhanna Stairiúla Mianaigh – Fardal agus Rangú Rioscaí)* (an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, 2009). Bhí formhór na suíomhanna mianadóireachta tréigthe faoi na 1900í. Sna léarscáileanna Suirbhéireachta Ordanáis 25° ó 1927, léirítear go bhfuil mianach luaidhe tréigthe suite breis agus 200 m ó thuaidh ó Thúr 108.
- 73 Léirítear sa léarscáil ithreach go bhfuil carraig ghardhromchla á folúí ag meitidhríodar Shiolúracha/ Ordaiviseacha, ag seicheamh gréabhaca thiubh ag a bhfuil bandaí caola slinne agus ag láibchloch. De ghnáth, áirítear miotail throma, hidreacarbóin agus sulfáití le héilleáin a bhaineann le mianaigh. Cé go bhfuil nascachtaí sochreidte éillithe ann, tá na nascachtaí sin ann ó bhí na mianaí i mbun oibre sna 1900idí. Ó dúnadh na mianaigh, ní raibh aon fhoinsí breise ábhar salaithe agus tionchar ann. Más ann dóibh, bheadh siad teoranta d'ábhair shalaithe iarmharacha atá i láthair mar gheall ar oibriú na mianach. Thug an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil faoi staidéar ar mhianaigh stairiúla idir 2006 agus 2009 ar na mianaigh stairiúla i Muineacháin, lena n-áirítear an Léim Ghearr, in *Historic Mine Sites – Inventory and Risk Classification (Suíomhanna Stairiúla Mianaigh – Fardal agus Rangú Rioscaí)* (an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, 2009). Níor sainaithníodh aon chairn chárta ag suíomh na Léime Giorra le linn shampláil na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil.

7.4.7.2 Iar-Iarnród – Túr 140

- 74 Tá Túr 140 lonnaithe gar do chlaifort iarnróid thréigthe a théann siar agus soir níos lú ná 200m lastuaidh den láthair thúir a bheartaítear. Sonraítear gur cothrom leis an topagrafaíocht máguaird atá an t-iarnród agus baineadh an t-iar-iarnród as an bpáirc ó shin i leith. Ba éard a bhí san iar-iarnród ná craobh as Mór-Iarnród an Tuaiscirt a d'fhreastail ar an limistéar idir Baile na Lorgan agus Béal Átha Beithe.

- 75 Léirítear sa léarscáil gheolaíoch go bhfuil sil-leagain dromchla a chuimsíonn till díorthaithe ó ghaineamhchloch agus sceallaí faoi bhun an tsuímh. Tá Meitidhríodair Ordaiviseacha / Shiolúracha faoi bhun na sil-leagan dromchla. Is é >3 m tiús na sil-leagan dromchla sa láthair sin (íogaireacht ard, tréscailteacht íseal) arna léarscáiliú ag an GSI.
- 76 Léirítear sa phlean 6" is luaithe do 1841 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis gur neamhfhorbartha a bhí an suíomh. Níor tógadh an t-iarnród go dtí an bhliain 1864. Léirítear sa léarscáil 25" de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis dar dháta 1927 gur forbraíodh an líne mar iarnród riain shingil. Díchoimisiúnaíodh an chuid in 1953.
- 77 De ghnáth, áirítear le hábhair shalaithe a bhaineann le línte iarnróid luaithe (miotail throm), hidreacarbóin, créasóid ó chóireáil trasnán agus sulfáití ó bhallasta riain agus luibhicídí. Is luaineach atá an-chuid de na hábhair shalaithe a bhaineann le talamh iarnróid agus is dóchúil gur ghlaigh siad, agus tá na codáin níos troime, amhail miotail agus PAHanna (Hidreacarbóin Iltimthriallacha Aramatacha), séalaithe laistigh de bhealach an riain ag ábhar orgánach.
- 78 Cé go bhfuil nascachtaí sochreidte éillithe ann, tá na nascachtaí sin ann ó tógadh an t-iarnród sna 1860idí. Ó dúnadh na hiarnróid sna 1950idí agus sna 1960idí, ní raibh aon fhoinsí breise ábhar salaithe ann agus bheadh tionchar, más ann dó, teoranta d'ábhair shalaithe iarmharacha atá i láthair mar gheall ar oibriú an iarnróid. Is dóchúil gur aistrigh formhór na n-ábhar salaithe soghluaiste as an suíomh le 50 bliain anuas agus go bhfuil aon ábhair shalaithe iarmharacha i láthair i bhfoirmeacha doghluaiste. Dá réir sin, meastar nach dóchúil go mbaineann aon fhoinsí de mhórábhar salaithe iarmharach leis an iarlíne iarnróid ag fanacht ar an suíomh.
- 79 Beidh Túr 140 lonnaithe laisteas de na hiarlínte iarnróid agus ní chuirfear an iarlíne iarnróid san áireamh i lorg an túir.

7.4.7.3 Cairéil as Úsáid agus limistéir Thochailt Ithreach – Túir 131, 153, 172, 180, 182, 199 agus 216

- 80 Is cosúil gur beag atá na tochailtí ar tugadh fúthu le 20 bliain anuas lena n-úsáid i ngníomhaíochtaí tógála sa cheantar áitiúil. Is cosúil go bhfuil poill áitiúil agus teoranta ó thaobh méid fíor de (<0.5 acra) gan Túr 182 a áireamh. Tá na tochailtí a léirítear as úsáid de réir dealraimh agus, mar gheall ar an bhfad ó na láithreacha túir, meastar nach suaithfidh an fhorbairt a bheartaítear iad agus nach bhfuil siad ina riosca éillithe don fhorbairt a bheartaítear. Áirítear le foinsí féideartha ábhar salaithe diúscairt an fhuíollábhair a bhaineann le talmhaíocht sna tochailtí. Tháinig éilliú aníos in Éirinn i gcásanna inar aislíonadh tochailtí oscailte le fuíollábhair. Bunaithe ar na réamhshuirbhéanna suímh, níl aon fhianaise amhairc ar éilliú. Cheal tochailt na n-iarchairéal/ na n-iarpholl (foinse 'fhéideartha' aon éillithe) i gcomhair thógáil na dtúr, thángthas ar an gconclúid nach suaithfeadh na hoibreacha tógála aon éilliú féideartha agus nach n-athródh na hoibreacha staid na talún atá ann cheana. Toisc nach rachadh tógáil

an túir i bhfeidhm ar na tochairtí, meastar nach ndéanfar aon chonairí ábhar salaithe a shonrú mar chuid den fhorbairt a bheartaítear.

7.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

7.5.1 Déan Faic

81 Cuireann an rogha 'Déan Faic' síos ar an gcás nach dtéann forbairt ar bith amach. Faoi chás 'Déan Faic', ní thagann aon impleachtaí suntasacha aníos i leith ithreach, geolaíochta ná hidrigeolaíochta.

7.5.2 Céim na Tógála

82 B'ann do roinnt srianta i dtaobh rochtana ar shuíomh agus an EIS á chur i dtoll a chéile. Tugadh faoi mheastóireacht láidir, áfach, d'ainneoin na srianta sin, chun críche an EIS seo ar thionchar dóchúil suntasach uile ghné den fhorbairt a bheartaítear, maidir leis an líne agus na túir. Ba cheart an rannán seo a léamh i gcomhar le modheolaíocht na tógála mar a leagtar amach roimhe seo i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS. Beidh tionchar féideartha ag an bhforbairt a bheartaítear ar ithir, ar gheolaíocht agus ar hidrigeolaíocht an CMSA. Tionchar na n-oibreacha tógála ar chomhshaol an uisce dromchla maidir le rith chun srutha siolta, déantar é a mheas i **gCaibidil 8** den imleabhar seo den EIS.

83 Rinneadh suntasacht an tionchair fhéideartha a bhaineann le talamh éillithe a mheasúnú bunaithe go leathan ar threoirlínte in *Contaminated Land Risk Assessment, A Guide to Good Practice (Measúnú Riosca ar Thalamh Éillithe, Treoir don Dea-Chleachtas)* (CIRIA, 2011). Sainithníodh talamh a d'fhéadfadh bheith éillithe feadh na forbartha a bheartaítear. Níor sainithníodh aon mhór-riosca éillithe fhéideartha feadh an línebhealaigh, áfach. Na suíomhanna a bhféadfadh talamh éillithe a bheith iontu a sainithníodh feadh an línebhealaigh, níl siad ina mór-riosca éillithe ná ina srianadh maidir leis an bhforbairt a bheartaítear. Dá réir sin, thángthas ar an gconclúid nach suaithfeadh próiseas na tógála na suíomhanna a bhféadfadh talamh éillithe a bheith iontu atá cóngarach don fhorbairt a bheartaítear agus nach bhfuil na suíomhanna sin ina srianadh maidir leis an bhforbairt a bheartaítear. Má thagtar ar éilliú nach bhfuiltear ag súil leis, cuimseofar bearta maolaithe (feic **Rannán 7.6**).

84 Beidh tionchar ag céim na tógála den fhorbairt a bheartaítear ar staid na talún agus ar na tosca geolaíochta trí úsáid a bhaint as bealaí rochtana sealadacha agus as tochairtí atá ag teastáil le haghaidh bhunanna na dtúr. Beidh éagsúlacht i méid na dtóchairtí atá ag teastáil le haghaidh bhunanna na dtúr, ag brath ar na tosca geolaíochta beachta ag gach túr. Is é 30 x 30 m mórthimpeall ar bhonn an túir an t-achar a bheidh sa limistéar oibre chun túr 400 kV a thógáil. Mar a deirtear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS, is minic a bhíonn bunsraitheanna na dtúr idir 2 m agus 3.5 m ar doimhneacht chuig leibhéal inbhéarta na bunsraithe agus idir 2 x 2

- mhéadar chearnacha agus 9 x 9 méadar chearnacha in achar plean, ag brath ar an gcineál túir atá i gceist. Déanfar gach ceann de na ceithre choirnéal atá i stumpaí an túir (i.e. cuid íochtarach chosa an túir) a dhaingniú as féin faoin talamh i mbloc coinchréite. Is é gnáthchleachtas BSL é poill na bunsraithe a líneáil le píopa coinchréite mar chuid lárnach den bhunsraith. Déanfar thart ar 10,500 m³ d'ábhar a thochailt mar chuid den fhorbairt a bheartaítear sa CMSA.
- 85 Meastar nach mbeadh ach tionchar beag ag na hoibreacha tógála ar gheomoirfeolaíocht an limistéir mar nach n-athródh tógáil na dtúr agus an chlóis stórála ábhar na fánaí áitiúla agus an topagrafaíocht áitiúil go bunúsach.
- 86 Roghnaíodh na láithreacha túir chun limistéir ina bhfuil sil-leagain locha, móin shlán agus móin réitithe a sheachaint nuair is féidir. Níor sainaithníodh móin shlán ag aon láthair thuir feadh an línebhealaigh. Seachnaíodh Portach an Chaisil agus portach eile atá slán/lena mbaineann luach ard éiceolaíochta. Dá réir sin, meastar nach mbeadh aon drochthionchar ag na tochailtí atá ag teastáil le haghaidh thógáil na bpríomhghnéithe den fhorbairt a bheartaítear (bunanna túir) ar an éiceachóras móna atá níos íogaire. Déantar móin réitithe a léarscáiliú ag seacht láthair thuir (Túr 104, Túr 105, Túr 119, Túr 120, Túr 122, Túr 163 agus Túr 187) agus tugadh an chuid is mó de na limistéir chun míntíreachais lena n-úsáid mar thalamh talmhaíochta. Sa chás neamhdhóchúil go mbeidh bunsraitheanna píilí ag teastáil ag na láithreacha sin, ní suntasach atá an tionchar féideartha ar ithir, gheolaíocht agus hidrigeolaíocht. Leagtar bearta maolaithe amach i **Rannán 7.6**.
- 87 Meastar gur fo-ithir agus carraig agus ithreacha arna dtochailt go nádúrtha a bheidh i gceist leis an gcuid is mó den ábhar tochailte. B'ionann farasbarr an ábhair tochailte ó thochailtí túir agus thart ar 10,500 m³. Más rud é go bhfuil an cás is measa á thoimhdiú, glacfar gach ábhar as an suíomh agus cuirfear é ag suíomh bainistiú dramhaíola atá ceadúnaithe / ceadaithe go cuí. Toisc go bhfuil sé réamh-mheasta go gcuimseofaí ithreacha neamhéillithe nádúrtha sna hábhair tochailte, ní bheadh aon srianta éillithe ar chumas na suíomhanna ceadúnaithe / ceadaithe bainistiú dramhaíola glacadh leis na hábhair. Beidh bearta maolaithe i bhfeidhm sa chás go dtagtar ar éilliú, faoi mar a leagtar amach i **Rannán 7.6**.
- 88 Meastar go mbaineann íogaireacht íseal le staid na talún cóngarach don fhorbairt a bheartaítear, ós rud é nach bhfuil aon Éiceachóras Talún atá Spleách ar Screamhuisce (GWDTE) lonnaithe cóngarach don líne. Bheadh tionchar ar staid reatha na talún teorannaithe leis na láithreacha túir. Meastar gur beag a bheadh méid an tionchair ag na láithreacha túir.
- 89 Beidh tionchar ar staid reatha na talún teorannaithe leis na láithreacha túir, na bealaí rochtana sealadacha, na láithreacha cumhdaigh agus na láithreacha sreangaithe. Meastar gur beag a bheadh méid an tionchair ag na láithreacha túir. Is éard a bheidh i gceist leis na rianta rochtana

sealadacha rianta alúmanaim nó mataí rubair. Beidh suí bealaí rochtana sealadacha ag teastáil ag roinnt túr. Féadann tionchar féideartha teacht aníos mar a dtrasnaíonn bealaí rochtana sealadacha limistéir ina bhfuil móin réitithe agus ithreacha gláracha. D'fhéadfadh tuairim is 19 rian rochtana shealadacha de chineál 2 a bheith ag teastáil ar línebhealach an CMSA mar a dtrasnaíonn bealaí rochtana sealadacha móin réitithe, ithreacha locha nó ithreacha gláracha agus más dona atá dálaí aimsire (feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS). Níl sé beartaithe bóithre cloiche ná trasnáin adhmaid a úsáid mar chuid den fhorbairt a bheartaítear. Leagtar amach na bearta maolaithe i **gCuid 7.6**.

- 90 Téann ailíniú an OHL thart cóngarach do dhá Shuíomh Gheolaíochta Contae (CGSanna) a bheartaítear, is iad sin, Mianach na Léime Giorra agus Mianach an Easáin. Ní théann an t-ailíniú trí na suíomhanna agus, dá bhrí sin, ní bheidh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear ar na suíomhanna sin. Tá an túr is cóngaraí suite timpeall 60 m ó CGS na Léime Giorra i bpáirc thalmhaíochta. An spéis gheolaíochta ag an suíomh is ea an nochtadh buncharraige, na tollbhealaí mianaigh agus na cairn charta. Mar sin féin, baineadh roinnt mhaith de na gnéithe le linn na céad bliain ina dhiaidh. Pléadh an tionchar féideartha leis an GSI agus moltar bearta maolaithe i **Rannán 7.6**. Níor sainaitníodh aon tionchar suntasach le linn an chomhairliúcháin leis an GSI.
- 91 I rith chéim na tógála, d'fhéadfadh ardú teacht ar chreimeadh ithreach mar gheall ar thochailt na mbunsraitheanna le haghaidh na dtúr. De bhreis air sin, beidh gá le barrithir agus fo-ithir a bhaint agus carraigeacha a thochailt. Seans go mbainfidh báisteach agus rith chun srutha uisce dromchla siolta agus cré de bharr barrithir a bhaint. D'fhéadfadh sioltachán ar shruthchúrsaí in aice láimhe bheith ina thionchar féideartha agus ba cheart baint chúramach agus stóráil fho-ithreach a chur san áireamh. Úsáidfear aon bharrithir a bhaintear níos déanaí chun athghrádánú a dhéanamh. Déantar tionchar féideartha agus bearta maolaithe i ndáil le creimeadh ithreach a phlé i **Rannán 7.6** agus i **Rannán 7.7**.
- 92 Le linn chéim na tógála, beidh trucaillí, tochtaltóirí agus craein díosail i measc an innealra a bheidh ar an suíomh agus úsáidfear deiric nó craein shoghluaiste. D'fhéadfadh an tionchar féideartha ar fho-ithir agus ar gheolaíocht de bharr na forbartha a bheartaítear éirí as doirteadh breosla, ola agus tuaslagóra de thaisme, rud a d'fhéadfadh dochar a dhéanamh do chaighdeán na hithreach, na buncharraige agus an screamhuisce dá rithfeadh sé isteach sa talamh le linn na tógála.
- 93 Tá an cumas ag an bhforbairt a bheartaítear dochar a dhéanamh do shreabhadh an screamhuisce agus do cháilíocht an screamhuisce. Ba shealadach a bheadh gach tionchar a shonraítear ar feadh na tréimhse tógála. Áirítear leis an bpríomhthionchar féideartha: laghdú ar leibhéal an screamhuisce agus athrú ar shreabhadh an screamhuisce mar thoradh ar dhí-uisciú; meath cháilíocht an screamhuisce mar thoradh ar sholaid ar fuaidreamh agus doirteadh/

- sceitheadh ábhar salaithe (olaí agus ceimiceáin) le linn chéim na tógála agus na céime oibríche.
- 94 Tá an measúnú ar shuntasacht an tionchair fhéideartha ar screamhuisce bunaithe ar an gcur chuige ‘foinse-conair-gabhdóir’ agus cinntear é trí íogaireacht an ghabhdóra agus méid aon tionchair ar aon. Ar ghabhdóirí screamhuisce tá uiscígh lena mbaineann táirgiúlacht íseal, GWDTE agus tollphoill astarraingt uisce. Níl aon túr lonnaithe laistigh de 200 m de sholáthar uisce phoiblí ná laistigh de chosaint foinse istigh na scéimeanna um sholáthar screamhuisce phoiblí.
- 95 Beidh éagsúlacht idir 2 m agus 3.5 m go neasach ar doimhneacht idir na tochailtí túir, faoi réir staid bheacht na talún ag gach láthair thúir. D’fhéadfaí teacht ar screamhuisce i dtochailtí i limistéir ísle. Má thagtar trasna ar screamhuisce le linn na dtochailtí do bhunanna na dtúr, d’fhéadfadh gá bheith ann an t-insreabhadh a chaidéalú, agus dá bharr sin bheadh íostarraingt áitiúil ghearrthréimhseach ar an maoschlár agus doirteadh ar chainéil an uisce dhromchla.
- 96 Mar gheall ar an íostarraingt theoranta agus ar an bpumpáil theoranta atá ag teastáil, meastar nach ndéanfar aon tionchar suntasach ar leibhéal an screamhuisce a shonrú ach amháin gar don phointe astarraingthe. Beidh aon tionchar teoranta leis an tréimhse ghairid phumpála. Laghdaíonn an íostarraingt go heaspóntúil amuigh ón bpointe astarraingthe. Is cianda ó réadmhaoine atá formhór na láithreacha túir agus, dá bhrí sin, ní dóchúil go mbeadh tionchar ag dí-uisciú na dtochailtí ar na toibreacha agus na tollphoill atá ann cheana mar go suitear iad sin de ghnáth cóngarach do réadmhaoine an úsáideora. Mar sin féin, cloífead le cur chuige réamhchúramach sa chás go dtagtar ar screamhuisce le linn tochailtí. Déanfar an gá le dí-uisciú d’fhonn boinn na dtúr a thógáil a dheimhniú ag céim na tógála. Sa chás go sainithnítear screamhuisce i dtochailtí laistigh de 100 m ó thithe, déanfar monatóireacht agus measúnú ar leibhéal an screamhuisce agus an uisce.
- 97 Is féidir go mbeidh solaid ar fuaidreamh agus ábhair shalaithe san uisce a phumpáiltear ó na tochailtí. Cheal aon chóireála, d’fhéadfadh diúscairt an uisce sin chuig an talamh nó chuig an gcóras uisce dhromchla a bheith ina cúis le meath cháilíocht uisce an chórais ghlactha. Leagtar bearta maolaithe amach i **Rannán 7.6**.
- 98 D’fhéadfadh baol truaillithe ithreach agus screamhuisce a bheith ann ó thrácht an tsuímh de bharr sceitheadh ola, breosla agus ábhar salaithe eile ó fheithiclí de thaisme. Leagtar bearta maolaithe amach i **Rannán 7.6**.
- 99 Rinneadh suntasacht an tionchair fhéideartha a bhaineann le talamh éillithe a mheasúnú bunaithe ar threoirlínte in *Contaminated Land Risk Assessment, A Guide to Good Practice (Measúnú Riosca ar Thalamh Éillithe, Treoir don Dea-Chleachtas)* (CIRIA, 2011). Níor

sainaitníodh aon mhór-riosca féideartha éillithe ag an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear, bunaithe ar bhreathnuithe suímh agus ar shampláil ithreach.

7.5.2.1 Clós Stórála le haghaidh Ábhar Tógála

- 100 Beidh tionchar ag céim na tógála den fhorbairt a bheartaítear ar staid na talún agus ar na tosca geolaíochta trí úsáid a bhaint as clós stórála le haghaidh ábhar tógála. Ní bheartaítear ach miontochailtí ag an suíomh, áfach. Meastar go mbeadh tionchar beag ag na hoibreacha tógála ar gheomoirfeolaíocht an limistéir mar nach n-atródh an clós stórála le haghaidh ábhar tógála na fánaí áitiúla agus an topagrafaíocht áitiúil go bunúsach. Athraíodh an suíomh go fairsing mar chuid de sheachbhealach an N2. Cé gur sonraíodh turlach féideartha cóngarach don suíomh (Sheedy-Skeffington et al, 1996), níor tugadh aon fhianaise ar thurlach faoi deara ag an suíomh nó sa limistéar máguaird i mí Eanáir 2014 nó le linn *Wetland Survey County Monaghan (Suirbhé ar Bhogaigh Chontae Mhuineacháin)* (Foss & Crushell, 2011). Ba cheart a thabhairt faoi deara freisin gur athraíodh an limistéar ísealtalún ar fad i dtreo an oirthir chun spás a chur ar fáil do sheachbhealach an N2.
- 101 Le linn chéim na tógála, beidh trucaílí, tochtóirí agus craein díosail i measc an innealra a bheidh ar an suíomh. D'fhéadfadh an tionchar féideartha ar fho-ithir agus ar gheolaíocht de bharr na forbartha a bheartaítear éirí as doirteadh breosla agus ola de thaisme, rud a d'fhéadfadh dochar a dhéanamh do chaighdeán na hithreach, na buncharraige agus an screamhuisce dá rithfeadh sé isteach sa talamh le linn na tógála. Tá an clós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear lonnaithe laistigh d'Uiscíoch Carstach lena mbaineann Tábhacht Réigiúnach. Mar sin féin, foluonn fo-ithir dhomhain agus talamh réitithe an suíomh agus níl sé ina riosca suntasach don screamhuisce. Moltar bearta maolaithe i **Rannán 7.6**.
- 102 I rith chéim na tógála, d'fhéadfadh ardú teacht ar chreimeadh ithreach mar gheall ar an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála. D'fhéadfadh go mbeadh sioltachán sruthchúrsaí in aice láimhe ann dá bharr, agus déanfar cur i gcrích ar fho-ithir a bhaint agus a stóráil go cúramach chun maolú ina aghaidh sin. Úsáidfear bharrithir níos déanaí chun athghrádánú a dhéanamh.

7.5.3 An Chéim Oibríoch

- 103 De dheasca chineál na forbartha a bheartaítear, beidh innealra ar an suíomh ó am go ham. D'fhéadfadh astuithe éirí de thaisme dá bharr, i bhfoirm ligean ola, peitрил, nó díosail. D'fhéadfadh sé a bheith ina ábhar éillithe má théann sé isteach san ithir nó sa bhuncharraig.
- 104 Níl sé beartaithe fuíolluisce a scaoileadh go screamhuisce agus, dá bhrí sin, ní thagann tionchar féideartha aníos.

7.5.4 Díchoimisiúnú

105 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

7.6 BEARTA MAOLAITHE

106 Agus bealach na forbartha a bheartaítear á aithint, úsáideadh bearta chun tionchar a sheachaint.

7.6.1 Céim na Tógála

107 Áirítear le bearta chun tionchar na forbartha a bheartaítear ar gheolaíocht áitiúil a laghdú an oiread agus is féidir athúsáid ábhair ar an suíomh agus ábhar breise a fháil ó fhoinsí áitiúla. Sheachain suí na dtúr limistéir mhóna atá slán, agus dá bhrí sin ní bheidh aon tionchar ar hidreolaíocht na mbalc móna i gcóngarach an ailínithe.

108 Tá sé beartaithe maolú a dhéanamh ar an tionchar féideartha ar CGS na Léime Giorra, atá lonnaithe thart ar 60 m ón túr is gaire. Tiocfar ar ithreacha agus ar bhuncharraig le linn oibreacha ag iniúchadh an tsuímh / thógáil na dtúr. Chuathas i gcomhairle leis an GSI ag gach céim den iarratas. Tá na bearta maolaithe seo a leanas i gceist:

- Leanúint le comhairliúchán leis an GSI;
- Tochailt a theorannú trí thochailt a dhéanamh ar an lorg atá riachtanach amháin;
- Fanacht fad cuí amach ó CGS na Léime Giorra; agus
- Cuirfear GSI ar an eolas maidir le haon chuid/ghné nua shuntasach a nochtar laistigh de lorg an túir.

109 Déanfaidh conraitheoirí cuí gach dramhaíl tógála a stóráil, a bhainistiú, a bhogadh, a athúsáid nó a dhiúscairt ar bhealach cuí de réir na *nAchtanna um Bainistiú Dramhaíola, 1996-2013* (feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS). Déanfar farasbarr ithreacha / fo-ithreacha a dhiúscairt ag áiseanna ceadúnaithe / ceadaithe um bainistiú dramhaíola. Déanfar farasbarr cruach a dhiúscairt / a aisghabháil as an suíomh ag suíomh ceadúnaithe diúscairt dramhaíola. Beidh na

- ceadanna agus na cáipéisí riachtanacha dramhaíola ag teastáil le haghaidh gach ábhair dhramhaíola mar chuid den chlár tógála agus den CEMP.
- 110 Stórálfar ithir agus fo-ithir thochailte cóngarach don limistéar tochailte. Déanfar ábhar tochailte a athúsáid in situ nuair is féidir. De ghnáth, déanfar 34 m³ d'fharasbarr ithreach/carraige a thochailt ag gach láthair thúir idirmheánach agus déanfar thart ar 230 m³ d'fharasbarr ithreach/carraige a thochailt ó thúir uillinne. Sa chás nach bhfuil aon ábhar ann atá oiriúnach dá athúsáid ag úinéirí talún nó nár mhaith le húinéirí talún é a athúsáid, déanfar fo-ithir a dhiúscairt ag saoráid cheadúnaithe / cheadaithe de réir na *nAchtanna um Bainistiú Dramhaíola*, agus na rialachán a ghabhann leo. Sa chás go gcoinnítear fo-ithir, tá measúnú arna dhéanamh ag an éiceolaí ar an suíomh ag teastáil chun tionchar féideartha éiceolaíochta a íoslaghdú. De ghnáth, athúsáideann úinéirí talún an fho-ithir. Mar sin féin, agus an cás is measa á thiomhdiú, déanfar farasbarr ábhair a dhiúscairt ag saoráid cheadúnaithe / cheadaithe. Tugtar tuilleadh sonraí in **Aguisín 7.2, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS faoi na saoráidí a measadh.
- 111 Déanfar measúnú amhairc ar gach ábhar a thochlófar le haghaidh truailliú, amhail smálú nó drochbholaíthe. Sa chás go dtabharfar smálú nó drochbholadh ar bith faoi deara, déanfar anailís ar shamplaí na hithreach sin le haghaidh ábhar salaithe le cinntiú nár truaillíodh an ithir roimhe. Má dhearbhaítear gurb éillithe atá aon chuid den ithir thochailte, déanfar í a dhiúscairt de bhun fhorálacha na *nAchtanna um Bainistiú Dramhaíola* agus na rialachán a ghabhann leo.
- 112 Chun aon tionchar féideartha ar an tsraith fodhromchla ó aon doirteadh ábhar a laghdú an oiread agus is féidir, stórálfar gach ola agus breosla a úsáidtear le linn na tógála ar dhromchla bundaithe sealadach dílsithe (i.e. dromchla plaisteach bundaithe cuimsitheach). Bogfar iad sin go dtí suíomh gach túir de réir mar a théann an tógáil ar aghaidh. Beidh athbhreoslú feithiclí tógála agus cur olaí hidrálacha nó bealaí ar fheithiclí ar bun ar shiúl ó chlasáin nó ó dhraenacha uisce dromchla. Ní cheadófar aon athbhreoslú laistigh de 50m de shruth nó d'abhainn. Stórálfar trealamh doirte agus pacáí ionsúiteacha hidreacarbóin sa limistéar agus cuirfear oiliúint ar oibríthe chun an trealamh sin a úsáid i gceart.
- 113 Má dhéantar cleachtais oibre a smachtú, mar shampla, trí thógáil talún a íoslaghdú, trí athláimhseáil ithreacha a sheachaint, trí ghluaiseachtaí feithiclí easbhóthair a íoslaghdú agus trí mhéid stoc-charn a laghdú, laghdófar balcadh agus creimeadh ábhar. Nuair a bheidh na hoibreacha ar fad críochnaithe, aischiúfear an bealach rochtana agus na limistéir tógála mórthimpeall na dtúr ar cuireadh isteach orthu nuair a bhí na bunsraitheanna túir á suiteáil agus na túir á dtógáil. Meastar gur dóchúil gur beag agus de chineál gearrthéarmach a bheidh aon tionchar.
- 114 Déanfar cothabháil sheachtainiúil agus seiceáil laethúil ar aon fheithiclí a úsáidtear le linn na céime oibríche chun a chinntiú go gceartófar aon damáiste nó aon ligean. Tá an tionchar

féideartha teoranta de bharr mhéid umar breosla an ghléasra / na bhfeithiclí is mó a úsáidfeadh ar an suíomh. Glacfar réamhchúraimí chun doirteadh a sheachaint. Áirítear orthu sin:

- Úsáid a bhaint as coimeád tánaisteach, e.g. bundaí timpeall umair stórála ola;
- Úsáid a bhaint as tráidirí silte timpeall gléasra soghluaiste;
- Maoirseacht a dhéanamh ar gach seachadadh agus ar ghníomhaíochtaí athbhreoslaithe; agus
- Limistéir neamh-thréscaoilteacha ar leith le haghaidh athbhreoslú atá ar shiúl ó dhraenacha uisce dromchla a shainiú agus a úsáid.

115 Is cianda ó áiteanna cónaithe atá formhór na láithreacha túir agus, dá bhrí sin, ní dóchúil go mbeadh tionchar ag dí-uisciú gearrthéarmach na dtoghailtí ar na toibreacha agus na tollphoill atá ann. Sa chás go bhfuil sé riachtanach dí-uisciú a dhéanamh chun na bunsraitheanna túir a thógáil cóngarach do thoibreacha, déanfar monatóireacht ar thoibreacha atá lonnaithe laistigh de 100 m de láthair na dtúr.

116 Is féidir go mbeidh solaid ar fuaidreamh san uisce a phumpáiltear ó na toghailtí. Bainfeadh úsáid as gnáthmhodhanna dí-uisciúcháin, lena n-áirítear teilgírí, tobarphointí nó caidéal intumtha. Is féidir go mbeidh síothlú ag teastáil chun laghdú a dhéanamh ar thiúchan na solad ar fuaidreamh ar mhaithe le cáilíocht an chórais uisce ghlactha a chosaint. Déanfar síothlú trí ghnáthchóras scagacháin uisce chun laghdú a dhéanamh ar an méid dríodair atá sa screamhuisce a ritheann chun srutha. Ní cheadófar scaoileadh díreach chuig sruthanna ná chuig aibhneacha.

117 Na bearta maolaithe a leagtar amach maidir le hithreacha, geolaíocht agus hidrigeolaíocht, déanfar iad a chur chun feidhme mar chuid den CEMP. Cuimseofar sa phlean sin na bearta maolaithe a leagtar amach san EIS, mar aon le haon bhearta eile a mheastar a bheith riachtanach, agus tabharfar mionsonraí ann faoin gcleachtas tógála a bheartaítear le haghaidh na forbartha a bheartaítear (feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS). Is féidir CEMP imlíneach a aimsiú in Aguisín 7.1, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS.

7.7 TIONCHAR IARMHARACH

118 Mar gheall ar nádúr na forbartha, is i gcéim na tógála a bheidh an tionchar féideartha geolaíoch is mó (lena n-áirítear ithir, fo-ithir agus buncharraig) a bhaineann leis an bhforbairt a bheartaítear. Meastar gur diomaibhseach agus gearrthéarmach a bheidh an tionchar geolaíoch a bhaineann le céim thógála na forbartha.

- 119 Maidir le céim oibríoch na forbartha, ní mheastar go mbeidh aon tionchar suntasach ar an gcomhshaol geolaíoch nó hidrigeolaíoch áitiúil. Cinnteofar, trí na bearta maolaithe a sainathnódh a chur i bhfeidhm maidir leis an tionchar tuartha ar ithreacha, ar gheolaíocht agus ar hidrigeolaíocht, nach mbeidh ach tionchar iarmharach diomaibhseach i gceist.

7.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOL

- 120 Tá baol idirghaolta ann i gcás na n-ábhar comhshaoil 'uisce' agus 'flóra agus fána'. Tá idirghaolmhaireacht thábhachtach ag ithreacha, ag geolaíocht agus ag hidrigeolaíocht leis an gcomhshaol uisce agus éiceolaíochta ar na bealaí seo a leanas: mar dheitéarmanant do cheimic uisce; sreabhréisímí abhann; cumas stórála uisce agus láthair sruthchúrsa. Tá tionchar aige ar cháilíocht an uisce freisin i dtaca le cumas buncharraige agus sil-leagan dromchla truaileáin fhéideartha a scagadh. D'fhéadfadh tionchar féideartha éiceolaíochta teacht aníos trí mhíláimhseáil ithreacha nó trí shil-leagan ithreacha tochailte i limistéir atá íogair ó thaobh na héiceolaíochta de. Sainathnódh an tionchar féideartha sin i **Rannán 7.5** agus moladh bearta maolaithe i **Rannán 7.6**.
- 121 Rinneadh measúnú bunaithe ar fhoinsí, ar chonairí agus ar ghabhdóirí féideartha feadh an línebhealaigh a shainathint. Má tá na trí ghné go léir (foinse, conair agus gabhdóir) i láthair, beidh nascacht ann agus beidh tionchar féideartha ar an ngabhdóir/ar na gabhdóirí. Maidir leis an uisce dromchla agus an éiceolaíocht, níl aon cSACanna ná éiceachórais talún atá spleách ar screamhuisce (GWDTE) cóngarach don línebhealach.
- 122 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le **Caibidil 6** agus **Caibidil 8** den imleabhar seo den EIS agus le Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS.

7.9 CONCLUÍDÍ

- 123 Tá an fho-ithir faoin ailíniú comhdhéanta den chuid is mó de shil-leagain tille neamhshórtáilte agus tá dornán dríodair bhoga lena n-áirítear sil-leagain mhóna agus ghláracha feadh an ailínithe a bheartaítear freisin. Beidh tionchar ag céim na tógála den fhorbairt a bheartaítear ar an ngeolaíocht trí úsáid bealaí rochtana sealadacha agus trí thochailtí atá ag teastáil le haghaidh bhunanna na dtúr agus an fhostáisiúin.
- 124 Mar gheall ar nádúr fhorbairt na líne tarchuir, is i gcéim na tógála a bheidh an tionchar féideartha geolaíoch is mó (lena n-áirítear ithir, fo-ithir agus buncharraig) a bhaineann leis an bhforbairt. Le linn na tógála, d'fhéadfadh an tionchar féideartha ar fho-ithir agus ar gheolaíocht de bharr na n-oibreacha a bheartaítear éirí as doirteadh breosla de thaisme, rud a d'fhéadfadh dochar a dhéanamh do chaighdeán na hithreach, na buncharraige agus an screamhuisce dá rithfeadh sé isteach sa talamh.

- 125 Roghnaíodh na láithreacha túir chun limistéir n-aithnítear go bhfuil sil-leagain locha, móin shlán agus móin réitithe iontu a sheachaint nuair is féidir. Níor saináithníodh móin shlán ag aon láthair thúir feadh an línebhealaigh, lena n-áirítear Portach an Chaisil. Dá réir sin, meastar nach mbeidh aon drochthionchar ag na tochair atá ag teastáil le haghaidh thógáil na bpríomhghnéithe den fhorbairt a bheartaítear ar an éiceachóras móna atá níos íogaire.
- 126 Níl coinne le haon drochthionchar suntasach ar an gcomhshaol geolaíoch nó hidrigeolaíoch mar gheall ar chéim na tógála ná ar an gcéim oibríoch den fhorbairt a bheartaítear.
- 127 Táthar ag tuar gur fadtéarmach agus diomaibhseach a bheidh an tionchar ar ithreacha agus ar gheolaíocht.

8 UISCE

8.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear measúnú sa chaibidil seo den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS) ar an tionchar a bheidh ag an bhforbairt a bheartaítear ar an gcomhshaol uisce mar a leagtar amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS. Baineann an fhaisnéis sa chaibidil seo le cur síos ar nádúr hidreolaíoch Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin (CMSA) faoi mar a shonraítear i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS.
- 2 Tá achar os cionn 500 méadar ar an dá thaobh den línebhealach i gceist sa mheasúnú i gcomhair an CMSA.
- 3 Déantar breithniú ar an tionchar féideartha ar an uisce dromchla (aibhneacha, lochanna, etc) agus ar an gcomhshaol maidir le céim na tógála agus leis an gcéim oibríoch den fhorbairt a bheartaítear. Déantar cur síos ar na bearta maolaithe a bheidh ina gcuid den fhorbairt a bheartaítear, déantar aon tionchar iarmharach ar an gcomhshaol a shainnithint agus déantar suntasacht an tionchair sin a mheas.
- 4 Déantar cur síos i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS ar shaghas agus ar réim iomlán na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dheardh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad inti. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS na príomhoibreacha tógála a bheartaítear mar chuid den fhorbairt, mar aon leis an bPlean Creatlaí imlíne um Bainistiú Comhshaoil Tógála (CEMP) in Aguisín 7.1, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS.
- 5 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le **Caibidil 6** agus le **Caibidil 7** den imleabhar seo den EIS.

8.2 MODHEOLAÍOCHT

- 6 Réitíodh an chaibidil seo agus na moltaí a leagtar amach i gcáipéis na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil (EPA), *Guidelines on the Information to be Contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chluimseofar i Ráitis Tionchair Timpeallachta)* (Márta 2002), á n-úsáid. Cuireadh san áireamh chomh maith agus an chaibidil seo á réiteach na treoirlínte agus na moltaí i gcáipéis an Údaráis um Bóithre Náisiúnta (NRA), *Guidelines on Procedures for Assessment and Treatment of Geology, Hydrology and Hydrogeology for National Road Schemes (Treoirlínte maidir le Níosanna Imeachta chun Geolaíocht, Hidreolaíocht agus Hidrigeolaíocht a Mheas agus a Láimhseáil le haghaidh Scéimeanna Bóithre Náisiúnta)* (2009).

7 Tá an fhaisnéis sa chaibidil seo roinnte i bhforannáin chun cur síos a dhéanamh ar na gnéithe éagsúla a bhaineann leis an gcomhshaoil uisce. Agus an chaibidil seo á cur le chéile, baineadh leas as na foinsí faisnéise seo a leanas d'fhonn measúnú a dhéanamh ar chomhthéacs agus ar nádúr an CMSA ó thaobh réigiúin agus suímh de:

- Sonraí monatóireachta faoi cháilíocht an uisce de chuid na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil le haghaidh sruthchúrsaí sa cheantar, www.epa.ie;
- An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (2006). *Clár Monatóireachta na Creat-treorach Uisce (WFD)*;
- An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (2005). *The Characterisation and Analysis of Ireland's River Basin Districts (Tréithriú agus Anailís ar Cheantair Abhantraí na hÉireann)* (RBDanna);
- *Réigiún Abhantraí Idirnáisiúnta Loch nEathach-na Banna* (2012) agus *Plean Bainistíochta Abhantraí* (2009-2015);
- *Réigiún Abhantraí Idirnáisiúnta Loch nEathach-na Banna* (2012) agus *Plean Bainistíochta Abhantraí an Iarthuaiscirt* (2009-2015);
- Iascach Intíre Éireann (IFI) *Sampling Fish for the Water Framework Directive (Sampláil Éisc don Chreat-Treoir Uisce)* (2008-2012);
- An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (2011). *Integrated Water Quality Report: Monaghan & Louth (Tuarascáil Chomhtháite maidir le Cáilíocht an Uisce: Muineachán agus Lú)*;
- Sonraí faoi léarscáiliú tuile de chuid Oifig na nOibreacha Poiblí (OPW), www.floodmaps.ie;
- OPW *Guidelines for Planning Authorities, The Planning System and Flood Risk Management (2009) (Treoirlínte Oifig na nOibreacha Poiblí d'Údaráis Áitiúla, An Córas Pleanála agus Bainistiú Riosca Tuilte (2009)*;
- Sainchomhairleoirí Comhshaoil Natura i gcomhar leis an Údarás um Bóithre Náisiúnta (2005). *Guidelines for the Crossing of Watercourses During the Construction of National Road Schemes (Treoirlínte maidir le Sruthchúrsaí a Thrasnú le linn Scéimeanna Bóithre Náisiúnta a Thógáil)*;
- *Guidelines for Planning Authorities, "The Planning System and Flood Risk Management" (2009) (Treoirlínte d'Údaráis Áitiúla, "An Córas Pleanála agus Bainistiú Riosca Tuilte" (2009)*;

- CIRIA 532 (Londain, 2001). *Control of Water Pollution from Construction Sites: Guidance for Consultants and Contractors (Truailliú Uisce ó Shuíomhanna Tógála a Rialú: Treoir le haghaidh Sainchomhairleoirí agus Conraitheoirí)*;
 - CIRIA 648 (Londain 2006) *Control of Water Pollution from Linear Construction Projects (Truailliú Uisce ó Thionscadail Tógála Líní)*;
 - Cuairteanna suímh ar an CMSA; agus
 - Comhairliúchán le comhlachtaí forordaithe.
- 8 Meastar gur mionsonraithe agus gur dóthanach é an measúnú ar an CMSA leis an timpeallacht hidreolaíoch a mheas go cuí.
- 9 Is de chineál nó de scála iad an uile thionscadal agus fhorbairt a dteastaíonn EIS uathu go bhféadfadh tionchar a bheith acu ar an gcomhshaol. Maidir le líne tharchuir a thógáil, meastar go mbeidh an tionchar ar an gcomhshaol uisce beag i gcomparáid le tionscadail líneacha eile amhail forbairtí bóthar nó píblínte.
- 10 Sa chaibidil seo, déantar measúnú ar an tionchar féideartha ar an gcomhshaol uisce a d'éireodh as an bhforbairt a bheartaítear agus cuirtear bearta maolaithe chun tosaigh chun aon tionchar suntasach a laghdú. Socraítear suntasacht an tionchair iarmharaigh ar an gcomhshaol uisce bunaithe ar na bearta maolaithe a bheartaítear.
- 11 Leagtar amach na critéir le déine an tionchair a mheas i **dTábla 8.1**. Is ionann an téarmaíocht a úsáidtear i gcomhair suntasacht agus fad ama tionchair agus an téarmaíocht a fheictear i gcáipéis na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil, *Guidelines on Information to be Contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chuireadh i Ráitis Tionchair Timpeallachta)* (Márta 2002). Braitheann méid tionchair ar bith ar scála dóchúil an athraithe a thuarar ar dhálaí bonnlíne de thoradh an tionchair a thuarar agus cuirtear fad ama an tionchair san áireamh, i.e. sealadach nó buan. Tugtar sainmhínithe ar shuntasacht agus ar mhéid aon tionchair i **dTábla 8.1** agus i **dTábla 8.2**.

Tábla 8.1: Critéir Shuntasachta agus Samplaí

Tábhacht	Critéir	Samplaí Roghnaithe
An-Ard	Baineann teirce agus cáilíocht ard leis an tréith ar scála réigiúnach nó náisiúnta.	Suíomh cosanta faoi reachtaíocht an Aontais Eorpaigh/ na hÉireann (SAC, cSAC, SPA, pSPA, NHA, pNHA)

Tábhacht	Critéir	Samplaí Roghnaithe
Mór	Baineann teirce agus cáilíocht ard leis an tréith ar scála áitiúil.	Aibhneacha móra, úsáidí tábhachtacha sóisialta nó geilleagracha, mar shampla soláthar uisce nó loingseoireacht. Aibhneacha dea-cháilíochta (Q4 go Q5). D'fhéadfaí é a ainmniú mar shuíomh áitiúil fiadhúlra.
Meánach	Baineann teirce agus cáilíocht mheánach leis an tréith ar scála áitiúil.	D'fhéadfaí tacú le daonra beag/teoranta speiceas faoi chosaint. Úsáidí teoranta sóisialta nó geilleagracha. Uiscioch lena mbaineann tábhacht réigiúnach. Cosaint foinse istigh le haghaidh foinse uisce lena mbaineann tábhacht áitiúil.
Íseal	Baineann teirce agus cáilíocht íseal leis an tréith ar scála áitiúil.	Gan aon ainmniúcháin ar bith i dtaobh chaomhnú an dúlra. Bithéagsúlacht íseal flóra agus fána uiscigh agus gan aon speiceas faoi chosaint. Líon an-bheag úsáidí sóisialta nó geilleagracha.

Tábla 8.2: Critéir Mhéide agus Samplaí

Méid	Critéir	Samplaí
Drochthionchar Mór	Athrú bunúsach ar cháilíocht an uisce nó ar an tsreabhréisím.	Riosca áirithe maidir le mórtheagmhas truaillithe níos mó ná 2% in aghaidh na bliana ²⁵ . Cailleadh limistéir faoi chosaint. Truailliú foinsí inólta d'astarraingt uisce. Meath dobharlaigh a bheidh ina bhunús le neamhchomhlíonadh Dea-Stádais ²⁶ faoin WFD agus le laghdú ar rangú (nó cuirtear cosc ar chur i bhfeidhm rathúil na mbeart maolaithe i gcás dobharlaigh shaorga nó dobharlach a mionathraíodh go mór).
Drochthionchar Measartha	Athrú ar cháilíocht an uisce nó ar an tsreabhréisím a d'fhéadfaí a thomhas.	Caillteanas ar tháirgiúlacht iascaigh. Sceitheadh substainte truaillithe le sruthchúrsa, ach nach leor í chun a stádas i leith cháilíocht an uisce (rangú an WFD) a athrú san fhadtárma. Gan aon laghdú ar rangú an WFD, ach thioctadh leis an tionchar cosc a chur ar fheabhsú (mura bhfuil Dea-Stádas Éiceolaíochta bainte amach cheana féin) nó ar chur i bhfeidhm rathúil na mbeart maolaithe i gcás dobharlaigh shaorga nó dobharlach a mionathraíodh go mór. Riosca áirithe maidir le mórtheagmhas truaillithe níos mó ná 1% in aghaidh na bliana ²⁷ .
Drochthionchar Beag	Athrú beag ar cháilíocht an uisce nó ar an tsreabhréisím.	Athruithe intomhaiste ar an tréith de mhéid agus / nó de chion teoranta nach mbíonn ina mbunús le laghdú ar stádas an WFD nó le teip ar chur chun feabhais. Cásanna ina dtugtar deis san fhorbairt a bheartaítear feabhas a chur ar an gcomhshaol uisce, ach nach gcuirtear feabhas ar rangú, ar stádas, ar tháirgeacht nó ar tháscaire eile cáilíochta.
Tionchar Neodrach nó Tionchar Diomaibhseach	Gan aon tionchar ar cháilíocht an uisce nó ar shreabhadh a d'fhéadfaí a thomhas.	Riosca áirithe maidir le mórtheagmhas truaillithe níos lú ná 0.5% in aghaidh na bliana. Gan aon tionchar ar ghnéithe, nó ar eochairthréithe de ghnéithe, ar Chlár na Limistéar faoi Chosaint. Sceitheadh le sruthchúrsa ach gan aon chaillteanas

²⁵Treoirlínte an NRA (2009).²⁶Dea-stádas mar a shainmhínítear faoin gCreat-Treoir Uisce (2000/60/CE).²⁷Treoirlínte an NRA (2009).

Méid	Critéir	Samplaí
		suntasach ar cháilíocht, ar tháirgiúlacht iascaigh nó ar bhithéagsúlacht. Gan aon tionchar ar rangú an WFD nó ar sprioc docharlaigh.

12 D'fhéadfadh tionchar a bheith diúltach, neodrach nó dearfach sna cásanna seo a leanas:

- Tionchar dearfach – athrú a chuireann cáilíocht an chomhshaoil chun feabhais;
- Tionchar neodrach – athrú nach ndéanann difear do cháilíocht an chomhshaoil; agus
- Tionchar diúltach – athrú a íslíonn cáilíocht an chomhshaoil.

13 Is ionann an téarmaíocht a úsáidtear i gcomhair fad ama tionchair agus an téarmaíocht a mhínítear i gcáipéis na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil, *Guidelines on the Information to be Contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chuimseofar i Ráitis Tionchair Timpeallachta)* (Márta 2002) mar seo a leanas:

- Tionchar Sealadach – tionchar a mhaireann bliain amháin nó níos lú;
- Tionchar Gearrthéarmach – tionchar a mhaireann idir bliain amháin agus seacht mbliana;
- Tionchar Meántéarmach – tionchar a mhaireann idir seacht mbliana agus cúig bliana déag;
- Tionchar Fadtéarmach – tionchar a mhaireann idir cúig bliana déag agus seasca bliain; agus
- Tionchar Buan – tionchar a mhaireann níos mó ná seasca bliain.

14 Baineadh úsáid as cur chuige cáilíochtúil sa mheasúnú, tríd an rangú suntasachta i d**Tábla 8.3** a leanúint go ginearálta agus trí bhreithiúnas gairmiúil. Tá an tsuntasacht a bhaineann le tionchar tuartha bunaithe ar mheascán d'íogaireacht nó de thábhacht na tréithe agus de mhéid tuartha aon tionchair áirithe. Sonraítear na cineálacha tionchair mar thionchar tairbhiúil, drochthionchar nó tionchar diomaibhseach, tionchar sealadach nó tionchar buan agus, ó thaobh suntasachta de, sonraítear na cineálacha tionchair mar thionchar mór, tionchar measartha, tionchar beag nó tionchar nach bhfuil suntasach (diomaibhseach).

Tábla 8.3: Measúnacht Tionchair ar Chritéir – Maitrís

Tábhacht/	Méid

Íogaireacht	Drochthionchar Mór	Drochthionchar Measartha	Drochthionchar Beag	Tionchar Diomaibhseach
Ard/An-Ard	Mór/ollmhór	Mór	Measartha	Diomaibhseach
Meánach	Mór	Measartha	Beag	Diomaibhseach
Íseal	Measartha	Beag	Beag	Diomaibhseach
Diomaibhseach	Beag	Beag	Diomaibhseach	Diomaibhseach

- 15 Le go n-aithneofaí tionchar féideartha, caithfidh trí thoisic a bheith ann. Seo a leanas iad: foinse nó tionchar féideartha, gabhdóir a bhféadfaí difear diúltach a dhéanamh dó, agus conair nó nasc a ligean don foinse dul i bhfeidhm ar an gabhdóir. Ní shonrófar tionchar mura mbíonn na trí thoisic ann ag aon am amháin.
- 16 Leagadh coinníollacha bonnlíne síos trí mhionstaidéar a dhéanamh ar fhoinsí faisnéise agus trí chomhairliúchán leis na comhlachtaí ábhartha forordaithe, lena n-áirítear an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, Comhairle Contae Mhuineacháin, Comhairle Chontae an Chabháin, agus Iascach Intíre Éireann (IFI). (Feic Caibidil 3, **Imleabhar 3B** den EIS chun sonraí a fháil maidir le comhairliúchán scóipe agus reachtúil).
- 17 Measadh gur bhain na saincheistanna seo a leanas le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord Pleanála (feic Aguisín 1.3, **Imleabhar 3B** den EIS):
- An tionchar féideartha a bheadh ag gníomhaíochtaí tochairte agus tógála gar do shruthchúrsaí nó tharstu feadh na conaire bealaí ar cháilíocht an uisce a shainaithint agus a mheasúnú, agus mar chuid de sin d'áireofaí an tionchar a bheadh ag scaoileadh cothaitheach ó ghlanadh suímh nó ó lobhadh fásra.
 - Measúnú ar an tionchar hidrigeolaíoch féideartha, lena n-áirítear an tionchar féideartha ar bhogaigh agus ar fhoinsí uisce óil.
 - Ráiteas maidir le modh tógála agus plean bainistíochta a chur isteach ina dtabharfar aghaidh ar an tionchar féideartha ar cháilíocht an uisce, lena n-áirítear bearta chun cáilíocht an uisce a chosaint nuair a bhítear ag cur draenacha páirce ar mhalairt slí nó ag pumpáil screamhuisce a bhféadfadh tionchar a bheith aige ar shruthchúrsaí píosa ó bhaile.

8.2.1 Comhthéacs na Reachtaíochta

- 18 Cuireadh an reachtaíocht a leanas san áireamh mar chuid den mheasúnacht tionchair seo:
- *Treoir Chomhdhlúite an EIA 2011/92/AE;*
 - *An Treoir maidir le Dliteanas Comhshaoil (2004/35/CE);*

- *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Cáilíocht Uiscí Salmáinide), 1988* [I.R. Uimh. 293/1988];
- *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Uisce Óil) 2014* [I.R. Uimh. 122/2014];
- *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Beartas Uisce), 2003* [I.R. Uimh. 722/2003];
- *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Dea-chleachtas Talmhaíochta chun Uiscí a Chosaint) 2014* [I.R. Uimh. 31/2014];
- *Na hAchtanna lascaigh (Comhdhlúthú), 1959-2003*;
- Foráiltear leis *na hAchtanna Rialtais Áitiúil (Truailliú Uisce) 1977-2007* cosc ar thruailliú uisce in Éirinn;
- *Na Rialacháin um Scardadh Dramhuisce (Údarú) (Leasú) 2010* [I.R. Uimh. 231/2010]; agus
- *An Chreat-treoir Uisce (2000/60/CE)*.

8.2.2 Scóip an Mheasúnaithe

- 19 Dírítear sa mheasúnú tionchair uisce seo go príomha ar chéim na tógála de bhrí gur le linn na céime sin den fhorbairt a bheartaítear a bhíonn an seans is mó go sonrúfar drochthionchar ar dhobharlaigh dhromchla. Rinneadh breithniú sa mheasúnú ar an modheolaíocht tógála a bhaineann le suiteáil gach túir, mar aon le haon bhonneagar sealadach gaolmhar, lena n-áirítear bealaí rochtana sealadacha, gníomhaíochtaí sreangaithe, cuailí cosanta agus teascadh crann.
- 20 Cé gur ndearnadh íogaireacht éiceolaíochta na sruthchúrsaí a bhreithniú sa chaibidil seo, tá measúnú i **gCaibidil 6** den imleabhar seo den EIS ar idirghaolmhaireachtaí le gabhdóirí lena ngabhann íogaireacht éiceolaíochta, lena n-áirítear faisnéis faoi shuíomhanna agus gnáthóga faoi chosaint na hEorpa.
- 21 Is tábhachtach an limistéar staidéir spásúil cuí a dhéanamh amach lena chinntiú go bhfuil an measúnú tionchair seo ar cháilíocht an uisce láidir agus go réamh-mheastar go cruinn inti an tionchar féideartha ar dhobharlaigh dhromchla. Níl aon treoir fhoirmiúil i gcló faoin ábhar sin agus dá bhrí sin rinneadh cinneadh ar an gcrios ina bhféadfaí tionchar suntasach a shonrú bunaithe ar thuairisc ar an bhforbairt agus ar an modheolaíocht tógála a bhfuil cuntas air i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS agus ar bhreithiúnas gairmiúil.

22 Mar gheall ar nádúr an chomhshaoil hidreolaíoch, tá sé den riachtanas tionchar na forbartha a bheartaítear suas an abhainn agus síos an abhainn a chur san áireamh, agus aird ar leith ar na príomhshruthanna uisce dromchla sa cheantar.

8.2.3 Achoimre ar an Dearadh

23 Baineann limistéir oibre tógála agus limistéir sreangaithe le hábhar maidir leis an dearadh tráth rioscaí d'aon ghnéithe uisce in aice láimhe a dhéanamh amach. Rinneadh bealaí rochtana sealadacha, láithreacha túir agus limistéir sreangaithe a shuí ar shiúl ó shruthchúrsaí nuair ab fhéidir, nó rinneadh an limistéar oibre a threorú chun go seachnófaí sruthchúrsaí. I gcásanna nach féidir é sin a dhéanamh, beartaíodh roinnt moltaí le cosc a chur ar thruailleáin ó dhul isteach sa sruthchúrsa.

24 Mionsonraítear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS an dóigh ina dtógfar an fhorbairt a bheartaítear agus cuirtear síos inti ar chéimniú na tógála. Is é an toradh atá ar an gcéimniú sin go bhféadfaí túir iomadúla a thógáil ag an am céanna in aice leis an sruthchúrsa céanna, nó laistigh den dobharcheantar abhann céanna. Tógfar na línte lasnairde i gcúig chéim ghinearálta, san ord seo thíos, dé réir clár rollach de thréimhsí ama measta:

- Céim 1 – Obair Ullmhúcháin ar Shuíomhanna (1-7 lá);
- Céim 2 – Bunsraitheanna Túir; gnáthshuiteáil (3 – 6 lá), suiteáil píleála (5 – 10 lá);
- Céim 3 – Túir a Chur i dToll a Chéile agus a Chur in Airde agus Athchóiriú Tosaigh (3 – 4 lá);
- Céim 4 – Suiteáil Seoltóra / Inslitheora (7 lá); agus
- Céim 5 – Athchóiriú Deiridh na Talún (1 – 5 lá).

25 Déanfar na hoibreacha suímh uile, lena n-áireofar bealaí rochtana sealadacha, bunsraitheanna túir, láithreacha cumhdaigh, teascadh crann agus sreangú ar bhealach a mbeidh freagrach ó thaobh an chomhshaoil de chun aon drochthionchar ar shruthchúrsaí a d'fhéadfadh tarlú de bharr oibreacha a bhaineann le céim na tógála, a laghdú a mhéid agus is féidir. Ullmhófar CEMP lena chinntiú go ndéanfar cosaint chuí ar an gcomhshaoil uisce (ina gcuimseofar gach beart maolaithe atá mionsonraithe sa chaibidil seo).

26 Úsáidfeadh na rianta rochtana feirme agus páirce atá ann cheana féin nuair is féidir ionas nach gcuirfeadh isteach ar úinéirí talún áitiúla mar a léirítear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS. I gcásanna ina mbíonn siadsan gar do shruthchúrsaí nó do dhíoga draenála, beidh maolú ag teastáil lena chinntiú go gcosnófar an dobharlach ó chreimeadh nó ó thruailliú. Is é an príomhábhar imní atá ann i dtaobh bealaí rochtana sealadacha maidir le cáilíocht an uisce, ná

an tionchar fisiciúil a d'fhéadfadh tarlú le linn aon trasbhealaí srutha atá den riachtanas, agus go bhféadfadh cáithnínigh agus olaí rith chun srutha isteach i sruthchúrsaí. Glactar le cur chuige réamhchúramach sa mheasúnú seo, agus cuirtear bearta maolaithe cuí ar fáil i gcás go mbíonn baol ann.

8.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

27 Sonraítear an príomhthionchar féideartha ar an gcomhshaol uisce tráth chéim na tógála. Cuirtear sonraí faoin tionchar féideartha san áireamh i Rannán 8.5. Tríd is tríd, réamh-mheastar go mairfidh an clár tógála thart ar thrí bliana. Is éard atá san fhorbairt a bheartaítear tógáil na dtúr mar aon le suíomhanna aonair a mbeidh 340 méadar eatarthu ar an meán. Go ginearálta, féadfar na céimeanna tógála a bhriseadh síos mar seo a leanas: oibreacha chun an suíomh a réiteach lena n-áirítear mionoibreacha sibhialta amhail bealaí rochtana sealadacha a ulmhú, claíocha a bhaint agus claíocha sealadacha a chur suas; bunsraitheanna túir a shuiteáil, túir a chur in airde; cuailí cosanta, teascadh crann, seoltóirí a shreangú, coimisiúnú na líne agus talamh a athchóiriú.

8.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

28 Léirítear suíomh réigiúnach na forbartha a bheartaítear i ndáil leis an gcomhshaol uisce dromchla i bhFíor 8.1 – Fíor 8.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

29 Leagadh coinníollacha bonnlíne síos trí mhionstaidéar a dhéanamh ar fhoinsí faisnéise, trí staidéar allamuigh, agus trí chomhairliúchán leis na comhlachtaí ábhartha forordaithe, lena n-áirítear an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, Comhairle Contae Mhuineacháin, Comhairle Contae an Chabháin agus Iascach Intíre Éireann (feic Caibidil 3, **Imleabhar 3B** den EIS chun sonraí a fháil maidir le comhairliúchán scoípe agus reachtúil). Sa chás go raibh fáil ar fhaisnéis den chineál seo, áiríodh na nithe seo a leanas sa staidéar ar fhoinsí faisnéise:

- Athbhreithniú ar léarscáileanna Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann (OSi 1:50,000 den tsraith léarscáilithe 'Discovery') leis na láithreacha ina bhfuil dobharlaigh dhromchla a shainaitint;
- Athbhreithniú agus cóimheas ar shonraí cáilíochta na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil (www.epa.ie) agus an WFD (www.wfdireland.ie) i dtaca le huisce dromchla atá gar don fhorbairt a bheartaítear;
- Uisce dromchla a shainaitint ina bhfuil speicis éisc salmainide agus/nó chiprinide; agus
- Uiscí íogaire a shainaitint.

30 Thug Innealtóirí Comhairleacha TOBIN (eolaithe / innealtóirí a bhfuil na cáilíochtaí cuí bainte amach acu) cuairteanna ar shuíomhanna sa CMSA idir Márta 2009 agus Iúil 2009, in Aibreán 2011 agus idir Iúil agus Meán Fómhair 2013 d'fhonn measúnú amhairc a dhéanamh ar an gcomhshaol uisce i gcóngarachta na forbartha a bheartaítear sa CMSA. Bhí taifeadadh gréasán draenála, díoga draenála, taifeadadh coinníollacha hidreolaíocha agus measúnuithe amhairc ar shruthchúrsaí agus ar thrasbhealaí sruthchúrsa i gceist leis na cuairteanna suímh.

8.4.1 Hidreolaíocht

31 Trasnaíonn an línebhealach a bheartaítear Ceantar Hidriméadrach 06 (An Níth/ An Casán/ Abhainn Átha Féan agus a gcuid craobh-aibhneacha), Ceantar Hidriméadrach 36 (An Éirne agus a craobh-aibhneacha), agus Ceantar Hidriméadrach 03 (An Bhanna agus a craobh-aibhneacha). Trasnaíonn líon mór aibhneacha beaga agus sruthanna an CMSA (feic **Tábla 8.4**). Ní thrasnaíonn an línebhealach a bheartaítear aon aibhneacha móra (Abhainn sa 3ú ord nó os a chionn). Fuarthas an tOrd Srutha / Abhainn ó shuíomh gréasáin an EPA (www.epa.ie) agus é bunaithe ar rangú ord sruthanna (Strahler, 1952).

32 Tá Túr 103 agus Túr 109 suite i nDobharcheantar Abhainn Chluain Tiobrad. Ritheann Abhainn Chluain Tiobrad agus a craobh-abhainn, Abhainn an Mhaí siar ó thuaidh feadh na teorann idir Tuaisceart Éireann agus Éirinn. Téann Abhainn Chluain Tiobrad isteach in Abhainn na Coirre, a ritheann isteach sa Bhanna sa deireadh thiar.

33 Tá uiscí uachtair Abhainn Átha Féan suite feadh Theorainn Ard Mhacha/Mhuineacháin (Túir 109-130) agus draenálann sí i dtreo Loch Mucnú. Ritheann Abhainn Átha Féan soir ó dheas sula dtéann sí isteach i gCuan Dhún Dealgan agus isteach i Muir Éireann sa deireadh thiar.

34 Ritheann Abhainn na hEoghancha agus a craobh-aibhneacha ar cuid de dhobharcheantar na hÉirne iad, tríd an gcuid láir den fhorbairt a bheartaítear.

35 Ritheann Abhainn an Droma Mhóir agus Abhainn na hEoghancha siar i dtreo Dhroichead an Bhuitléaraigh agus Loch Éirne sula dtéann siad isteach i gCuan Dhún na nGall ag Béal Átha Seanaidh.

36 Trasnaítear an Níth / an Casán / Abhainn an Lagáin agus a gcuid craobh-aibhneacha ag an gcuid ó dheas den línebhealach a bheartaítear idir Túr 185 agus Túr 237.

37 Tá roinnt craobh-sruthanna abhainn agus aibhneacha suite gar don línebhealach a bheartaítear ach bainte de. Is ann d'ard-dlús draenála de bharr na n-ithreacha tréscailteachta ísle agus na buncharraige. Chomh maith leis sin, tá roinnt lochanna suite sna loig idir droimíní.

Tábla 8.4: Gnéithe Uisce Dromchla agus Ceantair Hidriméadracha feadh an Ailínithe

Ceantar Hidriméadrach	Abhainn	Craobh-aibhneacha	Túir	% de thúir atá i ngach ceantar hidriméadrach
Ceantar Hidriméadrach 03	Loch nEathach /An Bhanna – Abhainn Chluain Tiobrad	Abhainn na Maí	103-108	5
Ceantar Hidriméadrach 06	Abhainn Átha Féan (agus craobh-aibhneacha)	Abhainn Átha Féan agus Sruth Dhún Feilimidh	109-130	16
Ceantar Hidriméadrach 06	An Casán	An Casán Uachtair agus Abhainn an Lagáin	190-194, 201-226	23
Ceantar Hidriméadrach 06	An Níth	An Níth Uachtair agus Sruth Loch na hOirbhe	227-237	7
Ceantar Hidriméadrach 36	Abhainn na hÉirne – (lena n-áirítear craobh-aibhneacha)	Abhainn na Cnapaí	156-188	49
		Abhainn na hEoghancha	189, 195-200	
		Abhainn an Droma Mhóir	131-155	

8.4.2 Ceanglais na Creat-Treorach Uisce

38 Ceanglaítear le Treoir 2000/60/CE de chuid na gComhphobal Eorpach, lenar bunaíodh creat le haghaidh gníomhaíocht phobail i réimse an bheartais uisce (an Chreat-treoir Uisce [WFD] mar is fearr aithne uirthi), ‘dea-stádas’ a bhaint amach d’uiscí Eorpacha faoin mbliain 2015. Bainfear é seo amach trí mhonatóireacht chuimsitheach a dhéanamh agus trí chóras bainistíochta abhantraí a phleanáil. Tugadh faoi thréithriú agus anailís ar an uile Cheantar Abhantraí (RBD) in Éirinn in 2004 de réir cheanglais Airteagal 5 den WFD. Sa staidéar thréithrithe sin, rinneadh measúnú ar an tionchar a bhí ag roinnt brúnna, lenar áiríodh truailliú idirleata agus poncfoinse, astarraingt uisce agus brúnna moirfeolaíocha (e.g. struchtúir i dtaobh rialachán uisce). Ba é aidhm an chleachtaidh sin dobharlaigh a aithint a bhí i mbaol

teipthe d'fhonn cuspóirí an WFD a chomhlíonadh faoi 2015, 2021 agus 2027. Tá bearta maidir le dul i ngleic leis na brúnna sin agus leis na brúnna sin a mhaolú le cur san áireamh i gclár foirmiúil beart a chuirfear faoi bhráid an Choimisiúin Eorpaigh.

Tábla 8.5: Roghnú Ranguithe an WFD le haghaidh na Móraibhneacha feadh an Ailínithe

Ainm na hAbhann (an EPA) Cód na hAbhann (an EPA)	Stádas RBD Abhann	An chúis nach bhfuil stádas maith bainte amach más rud é nach bhfuil sé bainte amach	Ainm Dobharcheantair Uisce Dromchla RBD	Dea-Stádas faoin mBliain
Sruth Loch na hOirbhe NB_06_733	Drochstádas	Stádas iomlán éiceolaíochta, lena n-áirítear stádas maicrinveirteabraigh agus Stádas hidreamhoirfeolaíochta	NB_AnNíthe96_CRAOBH naNíthe_SruthLochnah Oirbhe	2021
An Casán Uachtair NB_06_484	Dea-Stádas	-	NB_AnCasán95_AnCasán3_Uachtair	2015
An Casán-MachaireCluana NB_06_246	Dea-Stádas	-	NB_AnCasán95_AnCasánTRIB_MachaireCluana1_íochtair	2015
AnCasán-MachaireCluana NB_06_886	Drochstádas	Stádas iomlán éiceolaíochta	NB_AnCasán95_AnCasánTRIB_MachaireCluanae2_Uachtair	2021
Abhainn na hEoghancha Uachtair NW_36_1947	Tionchar Measartha	Stádas iomlán éiceolaíochta	NW_AnÉirne123Abhainn na hEoghancha_Abhainn na hEoghancha5_Uachtair	2021
AnCasánTRIB_Loch Raithní2 NB_06_158	Drochstádas	Stádas iomlán éiceolaíochta	NB_AnCasán95_AnCasánTRIB_LochRaithní2_Uachtair	2021
Abhainn na Cnapaí NW_36_1559	Tionchar Measartha	Stádas iomlán éiceolaíochta	NW_An Éirne123Abhainn na hEoghancha_na CnapaíTRIB_Loch na Seantamhnaí	2015

Ainm na hAbhann (an EPA) Cód na hAbhann (an EPA)	Stádas RBD Abhann	An chúis nach bhfuil stádas maith bainte amach más rud é nach bhfuil sé bainte amach	Ainm Dobharcheantair Uisce Dromchla RBD	Dea-Stádas faoin mBliain
Abhainn na Cnapaí Íochtair NW_36_1068	Drochstádas	Stádas iomlán éiceolaíochta, lena n-áirítear stádas maicrinveirteabraig	NW_An Éirne123Abhainn na hEoghancha_Abhainn na hEoghanchaTRIB_Abha inn na Cnapaí1_Íochtair	2021
Abhainn na Cnapaí NW_36_684	Tionchar Measartha	Stádas iomlán éiceolaíochta	NW_An Éirne123Abhainn na hEoghancha_Abhainn na CnapaíTRIB_Loch Eanach Mhic Dheirg	2015
Abhainn an Droma Mhóir NW_36_1691	Drochstádas	Stádas iomlán éiceolaíochta	NW_An Éirne123Loch na hEoghancha_Drom MórTRIB_Corr Uí Bhraonáin	2021
Sruth Loch Major NW_36_1050	Dea- Stádas	-	NW_An Éirne123Loch na hEoghancha_SruthLoch MajorTRIB_Tuaim	2015
Drom Mór NW_36_895	Dea- Stádas	-	NW_AnÉirne123Abhainn na hEoghancha_Drom MórTRIB_SruthLochMaj or1_Íochtair	2015
Sruth Loch Major NW_36_1334	Drochstádas	Stádas iomlán éiceolaíochta	NW_AnÉirne123Abhainn na hEoghancha_SruthLoch MajorTRIB_Corr Fionnlocha	2021
Átha Féan – Sruth Dhún Feilimidh NB_06_406	Go dona	Stádas iomlán éiceolaíochta, agus stádas ginearálta fisiciceimiceach	NB_ÁthaFéan94_ÁthaF éanTRIB_SruthDhún Feilimidh	2021
Sruth na hAbhann Duibhe- ChluainTiobrad NB_XB_03_9	Drochstádas	Stádas iomlán éiceolaíochta, agus stádas ginearálta fisiciceimiceach	NB_An Abhainn Dubh	2021

NÓTA –Stádas: Ciallaíonn ‘Staid’ an bhail atá ar an uisce sa dobharlach. Sainmhínítear é de réir stádas ceimiceach agus stádas éiceolaíoch, cibé acu is measa. Rangáítear uiscí de réir ceann amháin as cúig rangú stádais: Stádas Ard, Dea-Stádas, Stádas Measartha, Drochstádas, Stádas Íseal. Ní dhearnadh monatóireacht ar gach dobharlach, áfach,

agus sna cásanna den sórt sin, úsáideadh (eachtarshuíodh) stádas dobharlaigh den chineál céanna in aice láimhe chun stádas a shannadh.

39 Cuirtear an méid seo a leanas in iúl i dtaca le limistéir faoi chosaint faoin WFD:

- Níl aon aibhneacha i 'Limistéir Chosanta Cláraithe' (RPA) atá íogair ó thaobh cothaitheach de feadh an línebhealaigh a bheartaítear, cé is moite d'Abhainn Proules, atá 1 km soir ón gclós stórála le haghaidh ábhar tógála. Tá pNHA Loch Mhaigh nEalta (Cód an Láithreáin: 001608) suite i ndobharcheantar Abhainn Proules, atá 1 km le sruth ón gclós stórála sealadach le haghaidh ábhar tógála;
- Níl aon aibhneacha gnáthóige RPA feadh an línebhealaigh a bheartaítear;
- Níl aon lochanna ná inbhir RPA atá íogair ó thaobh cothaitheach de feadh an línebhealaigh a bheartaítear; agus
- Níl aon limistéir sliogéisc RPA feadh an línebhealaigh a bheartaítear.

40 Tá an chuid is mó de dhobharcheantair na hÉirne, Abhainn Átha Féan, an Chasáin agus na Níthe, bunaithe ar an bhfaisnéis a bhfuil teacht uirthi, 'i mbaol gan Dea-stádas a bhaint amach' i dtaca le hUisce Dromchla (stádas 1a).

41 Tá dobharcheantair na hÉirne, an Chasáin, Abhainn Átha Féan agus na Níthe suite i dtalamh talmhaíochta den chuid is mó. Talamh féaraigh atá sna dobharcheantair den chuid is mó, chomh maith le ceantair mhóra bharra curaíochta. De bharr na nithe seo a leanas is ea an líon mór Aibhneacha den Chatagóir '1 mBaol' i ndobharcheantair na Níthe, an Chasáin agus Átha Féan:

- Truailliú Idirleata (i.e. Talmhaíocht);
- Truailliú Poncfhoirse (Fuíolluisce);
- Brúnna Moirfeolaíochta;
- Astarraingt Uisce; agus
- Turasóireacht agus Caitheamh Aimsire.

42 Síltear gurb iad Ionaid Chóireála Fuíolluisce Talmhaíochta [WWTPanna] agus umair mhúnlaigh is cúis le breis agus 95% den ábhar iomlán truaillithe. Tá amhras gur foinsí talmhaíochta is cúis leis an truailliú i ngach cás seachas an Casán agus Abhainn Proules/ Loch Monalty áit a bhfuil amhras faoi thruailliú poncfhoirse WWTP.

8.4.3 Cáilíocht an Uisce Dromchla

- 43 Déanann an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil monatóireacht ar cháilíocht uisce dromchla na hÉireann chomh maith le measúnú ar cháilíocht na sruthchúrsaí ó thaobh ceithre chatagóir cháilíochta de: ‘neamhthruaillithe’, ‘beagán truaillithe’, ‘measartha truaillithe’, agus ‘truaillithe go hOlc’. Déantar cur síos ar na catagóirí sin um cháilíocht an uisce agus ar an glár monatóireachta ar cháilíocht an uisce san fhoilseachán de chuid na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil, *Water Quality in Ireland, 2001-2003 (Cáilíocht an Uisce in Éirinn, 2001-2003)* (2005).
- 44 Bunaítear na measúnuithe ar cháilíocht an uisce go mór ar shuirbhéanna bitheolaíochta. Sainmhínítear Rátálacha Cáilíochta Bitheolaíochta nó Innéacsanna Bitheacha (Q-fhachtóirí) ó Q1 go Q5 mar chuid den chóras rangúcháin um cháilíocht bhitheolaíochta abhann. Leagtar amach an bhaint atá ag na hinnéacsanna seo le haicmí um cháilíocht an uisce i d**Tábla 8.6**.

Tábla 8.6: An Gaol idir Innéacsanna Bitheacha agus Ranguithe um Cháilíocht Uisce

Innéacs Bitheach	Stádas Cáilíochta	Aicme Cáilíochta
Q5, 4 - 5, 4	Neamhthruaillithe	Aicme A
Q3 - 4	Beagán Truaillithe	Aicme B
Q3, 2 - 3	Measartha Truaillithe	Aicme C
Q2, 1 - 2, 1	Truaillithe go hOlc	Aicme D

- 45 Tugtar le tuiscint in athbhreithniú a rinneadh ar thorthaí an stáisiúin mhonatóireachta, go ginearálta, go bhfuil an chuid is mó de na haibhneacha feadh ailíniú na forbartha a bheartaítear sa CMSA beagán truaillithe nó measartha truaillithe.
- 46 Tugtar le fios i sonraí ó stáisiúin mhonatóireachta de chuid na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil go bhfuil formhór an uisce dromchla i ndobharcheantar Abhainn an Droma Mhóir beagán truaillithe nó measartha truaillithe. Cuimsítear samplaí de shonraí ó na stáisiúin mhonatóireachta is gaire don línebhealach a bheartaítear le torthaí cháilíochta an uisce ó 1997 go 2013. Feic Aguisín 8.1, **Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.
- 47 Rangaítear tromlach stáisiúin Abhainn na hEoghancha sin a bheith ‘beagán truaillithe’ go ‘neamhthruaillithe.’ Tá cáilíocht an uisce in Abhainn Átha Féan go dona agus tromlach na

stáisiún rangaithe mar 'truailithe go hollc'. Sonraítear samplaí de na stáisiúin seo i d**Tábla 8.7** in éineacht le torthaí cháilíocht an uisce ó 1997 go 2013.

- 48 Bhí stráicí ní b'fhaide d'uiscebhealaí neamhtruailithe sa Chasán agus a craobh-aibhneacha nuair a rinne an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil suirbhé in 2012, i gcomparáid leis na haibhneacha i dtuaisceart an CMSA.

Tábla8.7: Roghnú Innéacsanna Bitheacha (1997-2013) le haghaidh na Móraibhneacha feadh an Ailínithe a bheartaítear

Abhainn	Láthair Mhonatóireachta	Innéacs Bitheach					
		1997/1998	2000/2001	2003/2004	2006/2007	2009/2010	2012/2013
An Casán	Droichead Cormey	4-5	4-5	4	4	4	3-4
	Droichead an	3	4	4	4-5	4-5	4
	Droichead	-	4	4	-	4	4
An Níth	Dr in aghaidh an tsrutha An	4	3-4	4	3-4	3-4	3-4
	Dr ó thuaidh de gach crosbhóthar	4	4	4	4	-	-
	Tom's Bridge	3	3-4	3	3	3-4	3
Abhainn Átha Féan	Dr ó theas de Dhún Feilimidh	2-3	2-3	2-3	2/0	3	3
	2ú Dr in aghaidh an tsrutha Loch na Láithreach	3	3	3	3	-	-
	Dr Dhoire Chraobhaí	3-4	3	3	3-4	3-4	3
	Dr Clarebane	3	3-4	3	3	3	3
	Dr Bhéal Átha na Cora	4	4	3-4	3-4	4	4
Abhainn na hEoghancha	2ú droichead in aghaidh an tsruth Loch	3-4	4-5	3-4*	4	3-4	4
	Dr Annafarney	3	3	3	3	3	3
	Dr gar do Ann's Fort	4	3-4	4	4	4	4
Abhainn na Cnapaí (craobh-abhainn)	Droichead in aghaidh an tsrutha Béal	3	3*	4	3	3-4	-
	Dr an Leacáin	3	3-4*	3-4*	-	3	-
	Dr in aghaidh an tsrutha Comhchumar	3	3-4*	4	3-4	3-4	-
Abhainn an Drom	Droichead soir ó thuaidh ó L	4	4	4-5	4	4	-
	Dr le sruth ó	3-4	3-4	3-4	4	4	-

Abhainn	Láthair Mhonatóireachta	Innéacs Bitheach					
		1997/1998	2000/2001	2003/2004	2006/2007	2009/2010	2012/2013
a Mhóir	Dr siar ó dheas ó	3	3	4	3-4	3-4	-
	Dr SE de Éadan Tí	3-4	3	3-4	-	3-4	-
	Dr i mBéal	3-4	-	3	3-4	3-4	-
	Dr le sruth L	3	3	3-4	-	3	-
	Dr Bhéal Átha	3	3	3	3	3	-
Sruth Chluain Tiobrad	Droichead i gCluain	3	3	3	3	3	2-3
	Droichead siar ó dheas ón Chloichreán	-	-	3	3	-	3
	Droichead thoir ó Chrosbhóthar Choill Lí Néill	4	3	3	3	3	3

(Foinse: Sonraí EPA (www.epa.ie))

49 Tugtar achoimre thíos [aistriúchán neamhoifigiúil] ar na sonraí le déanaí maidir le cáilíocht an uisce ó shuíomh gréasáin an EPA (www.epa.ie):

- *“Bhí Abhainn Átha Féan i riocht éiceolaíochta míshásúil i gcónaí sa chuid uachtair den abhainn i Meán Fómhair 2012, agus taifeadadh drochríocht éiceolaíochta ag an Droichead ó Theas ag Dún Feilimidh (0150), Dr Dhoire Chraobhaí (0200) agus Dr Bhéal Átha na Cora (0400). D’éirigh leis an gcuid íochtair d’Abhainn Átha Féan fanacht i ndea-riocht éiceolaíochta ag Dr Inis Caoin (0650) agus ag Dr Bhaile Stiofáin (0900).”*
- *“De bhrí go bhfuil speicis truailliú-fhulangach san abhainn i gcónaí is léir go raibh cúrsaí míshásúil go leor ag gach suíomh ar Abhainn na Cnapaí in 2010. Bhí comharthaí ann go raibh truailliú measartha ag tarlú cosúil le laghdú ar mhaicrinveirteabraigh, fás iomarcach salachair agus algaí, sioltachán iomarcach agus DO íseal (77%) ag droichead an Lacáin (0400), agus é sin níos measa mar gheall ar thionchar an locha.”*
- *“Arís eile bhí Abhainn an Droma Mhóir i riocht éiceolaíochta míshásúil tríd is tríd in 2010. Ní raibh ach péire den dá shuíomh is faide suas (0015 agus 0036) den deich stáisiún a ndearnadh suirbhé orthu i ndea-riocht éiceolaíoch. Bhí comharthaí ann go raibh saibhriú cothaitheach ag tarlú mar speicis mhaicrinveirteabraigh fhulangacha, laghdú ar mhaicrinveirteabraigh truailliú-íogair, salachar iomarcach agus/ nó fás algaí, DO faoi bhrú agus sioltachán iomarcach agus tugadh iad sin go léir faoi deara ag gach*

suíomh a ndearnadh suirbhé orthu mar gheall ar shéarachas agus talmhaíocht ar na lochanna feadh chúrsa na n-aibhneacha, agus téann tionchar breise na n-aibhneacha sin amach ar bhíothra na habhann féin.”

- *“Bhí feabhsú dearfach suntasach den chuid is mó ar an gcáilíocht éiceolaíochta in Abhainn na hEoghancha in 2013. Níor measadh ach ceann amháin d’aon suíomh déag a bheith neamhshásúil. Tá an suíomh le sonrú go díreach le sruth ó Loch Saileán (0150) agus tá fás iomarcach macraifite ina ghné de.” [aistriúchán neamhoifigiúil]*
- *“Thug fána maicrinveirteabraigh le fios go raibh meath foriomlán ag teacht ar an gCasán ó 2009 i leith. In ainneoin dálaí sásúla éiceolaíochta a bheith taifeadta ag gach suíomh a ndearnadh measúnú orthu in 2009, ní raibh ach na píosaí láir den abhainn (Dr an Lagáin (0400), Dr Bhéal Átha Claonta (0500) agus Dr W Mhullach Craoibhe (0600)) in ann dea-riocht éiceolaíoch a bhaint amach in 2012. Ba chúis dhíomá freisin, gur tugadh íosghrádú don chúig shuíomh eile go dtí riocht éiceolaíochta mheasartha.”*
- *“Níor tháinig aon athrú ar riocht éiceolaíochta Shruith Chluain Tiobrad le breis is deich mbliana, agus tugadh truailliú measartha faoi deara ann arís i mí Iúil 2010. Tá an sruthán seo a raibh an breac donn flúirseach ann tráth den saol faoi bhrú anois agus tá amhras gur ó fhoinsí talmhaíochta agus séarachais atá an brú sin ag teacht.”*

50 **Achoimre ar Cháilíocht an Uisce** – Tá fadhbanna i dtaobh cháilíocht an uisce ag gabháil don chuid is mó de na haibhneacha (seachas an Casán agus an Níth) feadh an bhealaigh a bheartaítear, eotrófú go príomha, a gceaptar go bhfuil foinsí talmhaíochta agus WWTPanna ina gcúis leis. De dheasca eotrófú forleathan, níor bhain Abhainn Átha Féan ach caighdeán a bhí faoi bhun caighdeán sásúil amach. Ba é an comhartha ba shoiléire de sin fásach algaí filiméadacha ar féidir leo cur isteach go mór ar chóras na hocsaigne tuaslagtha agus deascadh carbónáit chailciam (marla) a spreagadh ar an leaba abhann, rud a mhilleann nideoga ríthábhachtacha do réimse tásc-speiceas cuileanna Bealtaine agus cuileanna cloch dá bharr. Tá móramh na n-aibhneacha i ndobharcheantar an Droma Mhóir measartha truaillithe nó beagán truaillithe.

8.4.3.1 Lochanna

51 Tá an t-aillíniú a bheartaítear laistigh de dhobharcheantar roinnt lochanna. Is minic a bhíonn na lochanna i loic idir droimníní. Tá imill bhogaigh ag roinnt de na lochanna sin agus déantar machnamh breise orthu i **Rannán 8.8**. Thug an EPA faoi mhonatóireacht ar cháilíocht an uisce i lochanna na hÉireann idir 2007 agus 2012. Leagtar amach córas rangaithe lochanna an EPA i d**Tábla 8.8**.

Tábla 8.8: Córas Aicmiúcháin Trófach le haghaidh Lochanna

Catagóir Thrófach Locha	Spríoc-Stádas Trófach	Comhchruinniú Fosfair Iomlán ar an Meán ($\mu\text{g P/l}$)	Uasteorainn Bhliantúil Clóraifill (mg/m^3)
Ultra-olagatrófach	Ultra-olagatrófach	≤ 5.0	< 2.5
Olagatrófach	Olagatrófach	$> 5 \leq 10$	$> 2.5 < 8$
Méiseatrófach	Méiseatrófach	$> 10 \leq 20$	$\geq 8 < 25$
Eotrófach	Méiseatrófach	$> 10 \leq 20$	$\geq 8 < 25$
Hipeatrófach	Eotrófach	$> 20 \leq 50$	$\geq 25 < 75$

52 I measc na lochanna móra atá áirithe sa CMSA tá siad seo a leanas:

- Loch Bharrachadh (thart ar 200 m siar ó thuaidh de Thúr 163);
- Loch an Bhaic (thart ar 210 m soir ó Thúr 175);
- Loch Éigis (H) (thart ar 600 m soir ó dheas de Thúr 161 agus Túr 162);
- Loch Chríonchoille (Tuaim) (soir ó dheas) (thart ar 500 m soir ó thuaidh de Thúr 146);
- Loch Chorr Luain (thart ar 890 m siar ó Thúr 134);
- Loch Morn (thart ar 250 m siar ó Thúr 166); agus
- Loch Dhroim Dhristin, Loch Coogan agus Loch Ghost (thart ar 220 m soir ó Thúr 130).

53 As na lochanna atá sonraithe thuas, rinne an EPA monatóireacht ar cháilíocht an uisce ag Loch Éigis agus ag Loch Mucnú. Fuarthas amach go raibh cáilíocht an uisce ag Loch Éigis hipeatrófach, atá rangaithe ag an EPA mar uisce atá truailithe go hard agus ag a raibh droch-stádas éiceolaíochta in 2011. Fuarthas amach go raibh cáilíocht an uisce ag Loch Mucnú hipeatrófach freisin nó truailithe go hard agus droch-stádas éiceolaíochta aige in 2012. Fuarthas amach ó shonraí stairiúla ó Loch Chríonchoille (Tuaim) go raibh sé thar a bheith eotrófach, rud atá rangaithe ag an EPA freisin mar loch atá truailithe go hard. Tá roinnt lochanna beaga / lochán beag nach bhfuil ainmnithe suite feadh an línebhealaigh a bheartaítear mar seo a leanas:

- Loch an Easáin (thart ar 300 m ó dheas de Thúr 115);
- Loch an Mháí (thart ar 265 m soir ó dheas de Thúr 226);
- Loch i mBaile Fearainn Ráth Fiachrach (thart ar 100 m siar ó Thúr 198);
- Loch i mBaile Fearainn Chorr an Bhealaigh (thart ar 150 m ó dheas, siar ó dheas de

Thúr 193 agus thart ar 150 m ó thuaidh siar ó thuaidh de Thúr 194); agus

- Loch i mBaile Fearainn Choimeartaí (thart ar 200 m ó dheas de Thúr 201).

8.4.3.2 Limistéir faoi Chosaint agus lascaigh

54 Níl aon SACanna/ cSACanna abhann feadh an ailínithe a bheartaítear laistigh den CMSA. Chuathas i gcomhairle leis an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra (NPWS) agus le IFI maidir leis an línebhealach a bheartaítear. D'fhéadfadh sé gur sruthanna salmainide iad na haibhneacha feadh an línebhealaigh a bheartaítear. Go ginearálta, laghdaítear go mór an seans go mbeidh Salmainidí iontu (An bradán Atlantach agus an breac) i gcás go dtiteann na Q-fhachtóirí faoi Q3 nó Q3 - 4. Is neamh-shalmainidí nó iasc garbh (ciprinidí) (Ruán, bran etc.) an t-iasc is flúirsí atá le fáil ag suíomhanna 'droch'-chaighdeán (Q2 – 3) ach laghdaíonn siad go dtí <10% den phobal éisc ag suíomhanna 'ard'-chaighdeán (Q4 – 5 agus Q5). Is salmainidí is flúirsí ag suíomhanna ard-chaighdeán agus laghdaíonn siad go dtí <20% ag suíomhanna droch-chaighdeán faoi mar a thugtar le fios in Investigation of the Relationship between Fish stocks, Ecological Quality Ratings (Q-Values), Environmental Factors and Degree of Eutrophication (Imscrúdú ar an nGaol idir Stoic Éisc, Rátálacha Cáilíochta Éiceolaíochta [Q-fhachtóirí], Tosca Comhshaoil agus Raon an Eotrófaithe)(2000) de chuid an EPA.

8.4.3.3 An Tábhacht a Bhaineann le Gnéithe Uisce Dromchla

55 Rinneadh measúnú ar a thábhachtaí atá do bharlaigh dhromchla ábhartha laistigh den CMSA trí na critéir a shonraítear sa rannán modheolaíochta i **Rannán 8.2** a chur i bhfeidhm ar an bhfaisnéis bonnlíne a thugtar ar fud an rannáin sin. Leagtar amach an méid tábhachta atá i gceist le gach gabhdóir uisce sa CMSA in éineacht le fírinniú a rangúcháin i d**Tábla 8.9**.

Tábla 8.9: An Tábhacht a Bhaineann le Gnéithe Uisce Dromchla

Gné Uisce Dromchla	Fírinniú	Méid Tábhachta
Neamhbhainteach	SACanna, cSACanna, SPAanna, pSPAanna NHAanna, pNHAanna	An-mhór
Craobh-aibhneacha den Chasán, Abhainn an Droma Mhóir, an Casán, Abhainn na Cnapaí, i.e. sruth Loch Major NW_36_1050; Drom Mór NW_36_895; AnCasánMachaireCluana NB_06_246; An Casán Uachtair NB_06_484 Loch Thuama	Aibhneacha Q4 Aibhneacha Q4-5 Aibhneacha Q5 Lochanna astarraingthe uisce dromchla	Mór
Craobh-aibhneacha den Chasán, Abhainn an Droma Mhóir, an Níth, an Casán, Abhainn na Cnapaí, Abhainn Átha Féan, Abhainn Chluain Tiobrad	Abhainn den 2 ^ú hOrd, Abhainn den 1 ^ú Ord	Measartha
Sruthanna	Sruthanna den 1 ^ú Ord, den 2 ^ú hOrd agus den 3 ^ú hOrd	Beag
Díoga draenála agus draenacha páirce	Níl sonraí ar bith ar fáil faoi choinne na sruthchúrsaí beaga seo; níl ach sreabhadh gearrshaolach nó sreabhadh an-teoranta ag cuid acu. Níl ceann ar bith acu ainmnithe faoin WFD, ach d'fhéadfadh sreabhadh beag a chur le sruthchúrsaí níos mó laistigh den limistéar staidéir mar a shonraítear thuas. Ina theannta sin, cé go bhféadfadh tábhacht áitiúil de chineál éigin a bheith ag na sruthchúrsaí beaga seo ó thaobh draenáil talún agus soláthar uisce de i gcomhair ainmhithe feirme, chonacthas le linn na cuairte suímh go raibh mórán acu tirim, póitseáilte go mór nó eotrófach.	Diomaibhseach

8.4.3.4 Sonraí Tuile

- 56 Rinneadh draenáil shaorga ó na 1960idí go dtí na 1980idí ar go leor de dhobharcheantair an Chasáin agus na Níthe le tailte talmhaíochta a fheabhsú. Tá mionathrú déanta ar dhobharcheantar an Chasáin le tuile a chosc, le páirceanna talmhaíochta a chur chun feabhais agus le forbairt uirbeach a éascú. Tá draenáil shaorga á déanamh ar an Níth mar aon lena craobh-aibhneacha ó na 1960idí i leith. I measc na gceantar a bhí tugtha do thuilte riamh bhí ceantair ina raibh dríodar glárach léarscáilithe ach tá minicíocht na dtuilte sin laghdaithe a bhuíochas d'oibreacha faoisimh tuilte a rinne Oifig na nOibreacha Poiblí.
- 57 Baineadh leas as 'Bunachar Sonraí um Baol Tuile' Oifig na nOibreacha Poiblí d'fhonn faisnéis a fháil faoi tharluithe stairiúla tuile sa CMSA. Úsáideadh an fhaisnéis sin leis na coinníollacha reatha bonnlíne a shainaithint ó thaobh na gcodanna den limistéar atá i mbaol tuile. Níor tharla aon tuilte taifeadta suntasacha laistigh den CMSA feadh ailíniú an línebhealaigh a bheartaítear

nó ag bunanna túir. D'fhéadfadh suíomhanna túir a bheith faoi réir bhá báistiúil in aimsir fhliuch. Chuathas i gcomhairle freisin le foinsí breise faisnéise lena n-áirítear cuardaigh Idirlín, léarscáileanna stairiúla, sonraí ó Staidéir um Bhainistíocht agus Mheasúnú ar Riosca Tuile i nDobharcheantar (CFRAManna) agus measúnuithe ar riosca tuilte. Níl an clós stórála le haghaidh ábhar tógála lonnaithe i limistéar atá tugtha do thuilte (Crios Tuile C) bunaithe ar na léarscáileanna ón measúnú tosaigh ar an riosca tuilte (PFRA).

58 Is ann do shonraí teoranta maidir le tuile stairiúil ach tugann na taifid le tuiscint gur tharla tuile sna ceantair seo a leanas:

- Tuile Loch an Bhaic agus Tulaigh Ghlais (talamh íseal idir Túr 176 agus Túr 177 agus Loch an Bhaic chuig an oirthuaisceart); agus
- Tuile feadh Abhainn an Droma Mhóir ó thuaidh de Dhroichead Bhéal Átha an tSraitha (atá lonnaithe thart ar 0.2 km siar ó Thúr 140).

59 Níl na túir a bheartaítear suite ar thuilemhá mhór ar bith agus ní chuirfidh siad isteach ar uisceibhéil ná ar shreabhadh Abhainn an Droma Mhóir, an Chasáin agus a craobh-aibhneacha, ná na Níthe.

8.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

8.5.1 Déan Faic

60 Más rud é nach dtarlaíonn forbairt ar bith, bheadh athruithe le sonrú fós ar an gcomhshaol uisce mar thoradh ar bhainistiú leanúnach talún laistigh den CMSA. Is é is dóichí ná go ndéanfaí dianbhainistiú ar an limistéar ar bhonn leanúnach i gcomhair talmhaíochta agus foraoiseacht tráchtála. I measc na n-athruithe ar an mbainistiú a d'fhéadfadh tarlú tá tuilleadh athruithe i dtaobh draenáil talún agus úsáid talún; d'fhéadfaidís uile cur isteach ar cháilíocht an uisce sa CMSA. Mar sin féin, ní mheastar go mbeadh tionchar ag cé acu an leanann nó nach leanann an fhorbairt a bheartaítear ar aghaidh ar na hathruithe sin ar úsáid talún.

8.5.2 Céim na Tógála

61 Déantar plé i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS ar thuilleadh sonraí faoin modheolaíocht tógála a bheartaítear a rachaidh i gcion go díreach ar thionchar féideartha tógála ar an gcomhshaol uisce. Bunaithe ar nádúr na forbartha a bheartaítear agus ar na sonraí bonnlíne uisce a bailíodh, is fiú aird ar leith a thabhairt do na gníomhaíochtaí a leanas sa mheasúnú tionchair uisce agus, dá bhrí sin, i ndearadh na forbartha a bheartaítear:

- Foraoisí a leagan;

- Bealaí rochtana sealadacha a leagan síos, nuair is gá;
- Bunsraitheanna túir agus túir a thógáil;
- Oibreacha i gcóngar sruthchúrsaí;
- Ábhair thógála;
- Stoc-charnadh ábhar; agus
- Seoltóirí a shreangú.

62 D'fhéadfadh tionchar a bheith ag na gníomhaíochtaí sin ar an gcomhshaol uisce de bharr na nithe seo a leanas:

- Athruithe srutha;
- Doirteadh dríodair; agus
- Doirteadh ábhair shalaithe.

63 Ní bheidh tionchar suntasach ag suiteáil cuailí cosanta ná ag gníomhaíochtaí teasctha crann ar an gcomhshaol uisce bunaithe ar mhodheolaíochtaí a leagadh amach.

8.5.2.1 Athruithe Srutha

64 Tá an baol ann go mbeidh níos mó rith chun srutha le sonrú le linn na tógála de thairbhe bealaí rochtana sealadacha, suaitheadh talún, balcadh ithreach agus stoc-charnadh ithreacha. D'fhéadfadh sé sin ráta agus méid an reatha chun srutha dhírigh ar dhromchla a mhéadú. Is é an tionchar a d'fhéadfadh bheith aige sin ar an gcomhshaol rátaí sreafa a mhéadú, rud a bheadh ina ábhar le méadú ar chreimeadh cainéil agus ar dhríodar a bhaineann sruthchúrsaí amach. D'fhéadfadh sé a bheith riachtanach codanna de dhraenacha tirime / de dhíoga draenála nó seirbhísí faoi thalamh a atreorú in áiteanna a dteagmhófaí leo agus, dá bhrí sin, thiofadh méadú ar rith chun srutha féideartha dríodair. Má thagtar trasna ar screamhuisce le linn na dtochailtí do bhunanna na dtúr, d'fhéadfadh gá bheith ann an t-insreabhadh a chaidéalú, agus dá bharr sin bheadh íostarraingt áitiúil ghearrthréimhseach ar an maoschlár agus doirteadh ar chainéil an uisce dhromchla.

65 Tá athbheithniú ar an bhfaisnéis bhonnlíne faoi thuile stairiúil agus faoi bhaol tuile le fáil i **Rannán 8.4**. Rachaidh an líne a bheartaítear thar roinnt sruthchúrsaí lena ngabhann tuilemhánna agus ceantair cháiliúla bhá. Tá na túir suite ar shiúl ó na tuilemhánna sin, áfach, agus tuartar nach mbeidh drochthionchar suntasach ar thuile. Tuartar nach mbeidh tionchar mór ag bunsraitheanna túir ná ag bealaí rochtana sealadacha ar thuilleadh na dtuillemhánna

trína dtéann siad ná ar nádúr hidreolaíoch na gceantar sin. Ina theannta sin, comhlíonann an tionscadal riachtanais na tástála fírinne, mar atá leagtha amach in OPW Guidelines for Planning Authorities (The Planning System and Flood Risk Management [2009]) (*Treoirlínte Oifig na nOibreacha Poiblí d'Údarás Áitiúla [An Córas Pleanála agus Bainistiú Riosca Tuilte] [2009]*).

- 66 Ní bheidh drochthionchar ag tuile shealadach, bíodh tuile bháistiúil nó tuile abhann i gceist, ag bunanna na dtúr ar oibriú na forbartha a bheartaítear. Bádh clós stórála le haghaidh ábhar tógála go báistiúil riamh anall, mar sin féin nuair a tógadh an N2 tháinig athrú ar shreabhadh i gcóngarach an tsuímh. Bunaithe ar leagan amach an tsuímh i láthair na huaire, níl an suíomh i mbaol tuile.

8.5.2.2 Doirteadh Dríodair

- 67 Is féidir le solaid ar fuaidreamh tionchar a bheith acu ar cháilíocht an uisce dromchla mar a leanas: geolbhaigh éisc a thachtadh, láithreacha sceathraí a chlúdach, rud a mbíonn cailíteanas gnáthóg ar leaba na habhann ina thoradh air, agus plandaí uiscí a chur ó fhás trí sholáthairtí ocsaigin, fhoscadh agus fhoinsí bia a theorannú.

- 68 San áireamh sna hoibreacha chun an suíomh a réiteach i gcomhair línte lasnairde a thógáil, tá úsáid bealaí rochtana sealadacha isteach chuig suíomhanna na dtúr (feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS le haghaidh sonraí breise) agus d'fhéadfadh mionoibreacha sibhialta timpeall ar shuíomhanna na dtúr a bheith i gceist freisin lena n-áirítear, i measc nithe eile:

- Limistéar na n-oibreacha suímh a ghlanadh;
- Leibhéaladh talún faoi bhunsraith an túir (más gá);
- Draenacha páirce a chur ar mhalairt slí san áit a bhfuil sruthchóras i láthair cheana féin san áit a bhfuil bunsraith túir;
- Aon limistéar oibre ar an láthair a rianú (e.g. fál sealadach a chur isteach etc.);
- Aon fhóntais atá ann cheana a chur ar mhalairt slí (e.g. píobáin uisce faoi thalamh, cáblaí, etc.); agus
- Ionaid chosanta a chur in airde.

- 69 Ina theannta sin, leagfar foraoiseacht tráchtála feadh an línebhealaigh. D'fhéadfadh dríodar doirteadh ó limistéar na n-oibreacha go sruthchúrsaí in aice lámhe i rith chéim na tógála. Is

minic a bhíonn dúshraitheanna na dtúr (in aghaidh na coise túir) idir 2 m agus 3.5 m ar doimhneacht chuig leibhéal inbhéarta na dúshraithe agus idir 2 x 2 mhéadar chearnacha agus 9 x 9 méadar chearnacha in achar plean, ag brath ar an gcineál túir atá i gceist. Tá sonraí faoi chineálacha bunsraithe san áireamh i gCaibidil 7 d'**Imleabhar 3B** den EIS.

70 D'fhéadfadh dríodar dul isteach i sruthchúrsaí mar thoradh ar na gníomhaíochtaí seo a leanas:

- Ithir a bhaint faoi choinne limistéar oibreacha na mbunsraitheanna túir agus bonneagair eile;
- Foraoisí a leagan, nuair is gá;
- Ithir a thochailt le haghaidh bunsraitheanna túir;
- Rith chun srutha agus creimeadh de bharr stoc-chairn ithreach (roimh athchóiriú); agus
- Tochailtí a dhí-uisciú le haghaidh bunsraitheanna túir.

71 Ní aimsítear aon limistéir mhóra d'fhoraoiseacht aibí ar línebhealach Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin.

72 D'fhéadfaí cáilíocht na n-uiscí glactha a laghdú agus nádúr na foshraithe a athrú dá mbeadh níos mó dríodair (solaid ar fuaidreamh) le sonrú i sruthchúrsaí. Baineann tionchar féideartha leis na láithreacha íogaire seo a leanas mar a bhfuil túir suite in aice aibhneacha:

- Aibhneacha Q4 – Sruth Loch Major NW_36_1050; Túir 223 suite thart ar 0.25 km ón abhainn;
- Drom Mór NW_36_895; Túir 139-140– suite thar 0.15 km den abhainn;
- AnCasánMachaireCluana NB_06_246; Túir 204 suite thart ar 130 m ón sruth;
- An Casán Uachtair NB_06_484 Túir 224 agus 219 suite thart ar 20 m ón sruth;
- Loch Thuama – Astarraingt uisce dromchla – Túir 145 – Túir 149 suite thart ar 0.5 km ón loch (tá Túir 145 - 154 lonnaithe i ndobharcheantar Loch Thuama); agus
- Loch Éigis – Astarraingt uisce dromchla – Túir 161 – Túir 163 suite thart ar >0.5 km ón loch (tá Túir 156 - 164 lonnaithe i ndobharcheantar Loch Éigis).

73 Déantar plé ar an gcur chuige a nglactar leis maidir le leathnú na bpointí rochtana i gCaibidil 6 d'**Imleabhar 3B** den EIS agus i g**Caibidil 13** den imleabhar seo den EIS. D'fhéadfaí na pointí rochtana atá ann cheana féin a mhéadú go sealadach chun freastal a dhéanamh ar na feithiclí

tógála níos mó. Seans go mbeidh sé den riachtanas fad aon droichid atá ann cheana féin a mhéadú má tá na trasbhealaí sin le leathnú. Má bhíonn gá le struchtúir shealadacha, lorgófar ceadú ó lascach Intíre Éireann maidir le sonraíocht agus tráth na suiteála. B'fhéidir go mbeidh sé riachtanach lintéar a dhéanamh de chodanna beaga de dhíoga draenála ar bhonn sealadach agus d'fhéadfadh doirteadh dríodair teacht chun cinn dá bharr. Ní bheartaítear áth a thógáil thar shruthanna ná aibhneacha mar chuid den fhorbairt seo a bheartaítear.

- 74 Tá pNHA Loch Mhaigh nEalta agus Abhainn Proules suite le sruth ón mbábhún tógála. Is sruth atá íogair ó thaobh cothaitheach de í Abhainn Proules atá suite thart ar 0.6 km soir ón gclós stórála le haghaidh ábhar tógála. Is níotráit agus fosfáití ó sceitheadh a síltear gur fuíolluisce é agus ó thalmhaíocht an brú is mó atá ar Abhainn Proules. Níl sé i gceist fuíolluisce a scaoileadh ón suíomh agus dá bhrí sin ní bheidh tionchar ag an mbábhún tógála ar stádas cothaithe Abhainn Proules.

8.5.2.3 Doirteadh ábhair shalaithe

- 75 Is ann do bhaol maidir le truailliú breosla de thaisme i rith thógáil na forbartha a bheartaítear. Is teoranta don tionchar féideartha a ghabhann le doirteadh de thaisme de bharr mhéid an innealra a úsáidtear agus scála teoranta na tógála ag suíomh ar bith. I measc na bhfoinsí féideartha tá siad seo a leanas:

- Doirteadh nó sileadh ola agus breosla a stóráiltear ar an suíomh;
- Doirteadh nó sileadh ola agus breosla ó innealra/ fheithiclí tógála;
- Doirteadh ola nó breosla agus innealra á athbhreoslú ar an suíomh; agus
- Leas a bhaint as coincréit agus as stroighin le haghaidh bhunsraitheanna na dtúr.

- 76 Tá coincréit (an comhábhar stroighne, go sonrath) fíor-alcaileach agus d'fhéadfadh tionchar a bheith ag aon doirteadh díreach le sruthchúrsa áitiúil ar cháilíocht an uisce agus ar fhána agus ar fhlóra sa ghearrthéarma. D'fhéadfadh go mbeadh rith chun srutha ó choincréit isteach i ndraenacha agus i sruthchúrsaí eile atá cóngarach do limistéar na n-oibreacha, a d'fhéadfadh a bheith nasctha le sruthanna, aibhneacha agus lochanna lena mbaineann tábhacht éiceolaíochta níos mó.

- 77 Ní chuireann sreangú isteach ar aon rud agus is é doirteadh plandola nó breosla an t-aon riosca amháin a bhaineann leis i dtaca le sruthchúrsaí. Beidh sé sin teoranta de bharr mhéid umar breosla an ghléasra / na bhfeithiclí is mó a úsáidfeá ar an suíomh. Mar sin de, ní bhaineann ach tionchar féideartha sách íseal leis na hoibreacha seo.

- 78 Tá athbheithniú ar an bhfaisnéis bhonnlíne faoi thuile stairiúil agus faoi bhaol tuile le fáil i **Rannán 8.4**. Rachaidh an t-aillíniú a bheartaítear thar roinnt sruthchúrsaí lena ngabhann tuilemhánna agus ceantair ina dtarlaíonn bá. Tá na túir suite ar shiúl ó na tuilemhánna sin, áfach, agus tuartar nach mbeidh drochthionchar suntasach ar thuile. Tuartar nach mbeidh tionchar mór ag bunsraitheanna túir ná ag bealaí rochtana sealadacha ar thuilleadh na dtuilemhánna trína dtéann siad ná ar nádúr hidreolaíoch na gceantar sin.
- 79 Ní bheidh drochthionchar ag tuile shealadach, bíodh tuile bháistiúil nó tuile abhann i gceist, ag bunanna na dtúr ar oibriú na forbartha a bheartaítear.

8.5.2.4 Achoimre: Tionchar Tógála ar Phríomhghabhóirí Uisce

- 80 Seachnófar príomhghabhóirí uisce san fhorbairt a bheartaítear ar an mórchoír. D'fhéadfadh tionchar féideartha i rith chéim na tógála den fhorbairt a bheartaítear teacht chun cinn de thoradh rith chun srutha uisce dromchla ó ghníomhaíochtaí leagain crann agus oibreacha tochailte. Thiocfadh le doirteadh ábhair de thaisme, macasamhail ola bhreosla nó tuaslagóirí, gnéithe uisce a thruailliú. D'fhéadfaí drochthionchar féideartha measartha logánta sealadach a shonrú ag na suíomhanna is íogaire, cosúil le doirteadh de thaisme, siocair go bhfuil baol truailithe ann freisin. D'fhéadfaí dul i ngleic leis an tionchar féideartha sealadach, áfach, a bhuíochas le bearta maolaithe cuí mar a leagtar amach san EIS seo. Tá achoimre i d**Tábla 8.10** ar an measúnú tionchair ar chéim na tógála (roimh an maolú).

Tábla 8.10: Achoimre ar an Tionchar Tógála

Tionchar	Gabhdóirí	Measúnú ar Thionchar le Maolú		
		Fad Ama an Tionchair	Méid an Tionchair	Tionchar Féideartha
An Tionchar Féideartha (gan mhaolú)	Bábhún tógála	Gearrthéarmach	Diomaibhseach	Diomaibhseach
	Trasbhealaí Aibhneacha Q4	Gearrthéarmach	Drochthionchar Beag	Drochthionchar Beag Áitiúil
	Gach láthair túir eile	Gearrthéarmach	Diomaibhseach	Diomaibhseach
	Foraoisí a leagan	Gearrthéarmach	Diomaibhseach	Diomaibhseach

8.5.3 An Chéim Oibríoch

- 81 Ní bheidh aon scaoileadh díreach go dtí an comhshaol uisce i rith na céime oibríche. Ní réamh-mheastar go sonrófar tionchar féideartha suntasach ar bith eile i rith na céime oibríche.

8.5.4 Díchoimisiúnú

82 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

8.6 BEARTA MAOLAITHE

83 Tá tionchar féideartha na forbartha a bheartaítear agus an baol don chomhshaoil uisce dromchla curtha san áireamh i ndearadh na forbartha a bheartaítear. Tá bearta arna bhforbairt chun tionchar féideartha ar an gcomhshaoil uisce a mhaolú. Tá sé i gceist leis na bearta sin tionchar féideartha a sheachaint nó a íoslaghdú trí mhodhanna tógála an dea-chleachtais a chur i bhfeidhm agus cloí leis an reachtaíocht chuí uile.

8.6.1 Céim na Tógála

84 Chun an tionchar féideartha a mhaolú i rith chéim na tógála, déanfar na hoibreacha uile a bhaineann le tógáil na forbartha a bheartaítear agus aird chuí á tabhairt ar an treoir a leagtar amach i gCáipéis C741 (2015) de chuid an CIRIA, Environmental Good Practice on Site (*Dea-chleachtas Comhshaoil ar an Suíomh*). Chomh maith leis sin déanta bearta maolaithe a chorprú isteach sa CEMP.

85 Déanfar na hoibreacha suímh uile, lena n-áireofar bealaí rochtana sealadacha, bunsraitheanna túir agus sreangú ar bhealach a bheidh freagrach ó thaobh an chomhshaoil de chun aon drochthionchar ar uisce a d'fhéadfadh tarlú de bharr oibreacha a bhaineann le céim na tógála a íoslaghdú. Bainfear leas as CEMP lena chinntiú go ndéanfar cosaint chuí ar an gcomhshaoil uisce. Beidh an pearsanra ar fad a bheidh ag obair ar an bhforbairt a bheartaítear freagrach as rialú comhshaoil a gcuid oibre agus déanfaidh siad a ndualgais de réir cheanglais agus nósanna imeachta an CEMP. I dtaca le fuíolluisce a ghinfeadh le linn chéim na tógála, beidh áiseanna leasa ar an suíomh lena n-áireofar leithris cheimiceacha neamhspleácha. Déanfaidh conraitheoirí cuí ábhar salach draenála a bhailiú agus a chóireáil in áit eile de réir na *nAchtanna um Bainistiú Dramhaíola 1996-2013*. Déanfar áiseanna um uisce inólta a thabhairt chuig an suíomh i rith chéim na tógála.

86 Chun aon tionchar ar an tsraith fhodhromchla ó dhoirteadh ábhar a íoslaghdú, stórálfar an ola agus breosla ar fad a úsáidtear le linn na tógála ar dhromchla bundaithe sealadach dílsithe (i.e.

dromchla plaisteach bundáilte cuimsitheach). Bogfar iad sin go dtí suíomh gach túir de réir mar a théann an tógáil ar aghaidh. Beidh athbhreoslú feithiclí tógála agus cur olaí hiodrálacha nó bealaí ar fheithiclí ar bun ar shiúl ó chlasáin nó ó dhraenacha uisce dromchla. Ní cheadófar aon athbhreoslú laistigh de 50m de shruth nó d'abhainn. Stórálfar trealamh doirte agus pacáí ionsúiteacha hidreacarbóin sa limistéar agus cuirfear oiliúint ar oibrithe chun an trealamh sin a úsáid i gceart.

87 Déanfar cothabháil sheachtainiúil agus seiceáil laethúil ar aon fheithiclí a úsáidfeadh le linn na céime oibríche chun a chinntiú go gceartófar aon damáiste nó aon ligean. Tá an tionchar féideartha teoranta de bharr mhéid umar breosla an ghléasra / na bhfeithiclí is mó a úsáidfeadh ar an suíomh. Glacfar réamhchúraimí chun doirteadh a sheachaint. Áirítear orthu sin:

- Úsáid a bhaint as coimeád tánaisteach, e.g. bundaí timpeall umair stórála ola;
- Úsáid a bhaint as tráidirí silte timpeall gléasra soghluaiste;
- Maoirseacht a dhéanamh ar gach seachadadh agus ar ghníomhaíochtaí athbhreoslaithe;
- Limistéir neamh-thréscaoilteacha ar leith le haghaidh athbhreoslú atá ar shiúl ó dhraenacha uisce dromchla a shainiú agus a úsáid; agus
- Úsáidfeadh deighilteoirí uisce is ola ag bábhúin tógála.

88 Cuirfear san áireamh sa chóras draenála uisce dromchla ag an gclós stórála le haghaidh ábhair thógála na moltaí i gCáipéis c648 ón CIRIA *Control of Water Pollution from Linear Construction Projects (Rialú Truailliú Uisce ó Thionscadail Tógála Líneacha)*. Beidh rith chun srutha ón gclós stórála le haghaidh ábhar tógála teoranta chuig rátaí rith chun srutha a bheadh i láithreán úrnua. Rachaidh an rith chun srutha trí bhac siolta, idircheapóir ola agus murlach lonnaíochta sula scaoilfeadh chuig an uisce dromchla é.

8.6.2 Foraoisí a Leagan

89 Cé go bhfuil cainníocht na foraoiseachta tráchtála feadh an línebhealaigh sa CMSA teoranta, (thart ar 0.4 ha), ba cheart go dtabharfaí faoi leagan limistéar foraoise de réir *Forestry and Water Quality Guidelines (Treoirlínte maidir le Foraoiseacht agus le Cáilíocht an Uisce)* (Roinn na Mara agus Acmhainní Nádurtha, 2000). I limistéir ina mbeidh crainn le leagan, úsáidfeadh criosanna maolánacha agus díoga draenála le linn an leagain, go háirithe ar thalamh chlaonta, d'fhonn an tionchar a bhaineann le rith chun srutha dromchla níos mó agus an dríodrú gaolmhar, a mhaolú.

- 90 Rachfar i gcomhairle le hlascach Intíre Éireann agus leis an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra sula dtosaíonn an leagan i gceantair lena mbaineann tábhacht iascaigh agus fiadhúlra. Suiteálfar gaistí dríodair roimh an leagan agus déanfar iad a chothabháil gach lá i rith na n-oibríochtaí leagain. Leagfar crainn ar shiúl ón gcrios uisceach. Ní bhainfear le meaisíní sa chríos bruachánach.
- 91 I suíomhanna ina bhfuil baol mór creimthe (fánaí géara agus/nó in aice le haibhneacha), úsáidfear mataí caschoille chun damáiste ithreach, creimeadh agus dríodrú a sheachaint. Athrófar na mataí caschoille nuair a éireoidh siad síleáilte caite. Ba cheart foráil a dhéanamh do mhataí caschoille feadh gach bealaigh easbhóthair ionas nach mbeadh balcadh ná sclagadh ithreach le sonrú. Ní leagfar crainn nuair atá báisteach throm ann chun rith chun srutha a chosc. Ní chuirfear breosla in innealra ná ní dhéanfar cothabháil ar innealra laistigh de 50 méadar de chríos uisceach. Stórálfar adhmaid i limistéir thirime ar shiúl ó na criosanna bruachánacha. Is tionchar gearrthéarmach a tharlóidh i gcéim na tógála a bheidh i gceist le tionchar leagain foraoisí na líne tarchuir lasnairde

8.6.3 Oibreacha i gcóngar Sruthchúrsaí

- 92 Dearadh an línebhealach d'fhonn go suífí bealaí rochtana sealadacha agus láithreacha túir ar shiúl ó aibhneacha íogaire más féidir. Ní bheartaítear tabhairt faoi oibreacha ar bith i sruthanna feadh an línebhealaigh sa CMSA. Bainfear úsáid as rianta rochtana atá ann cheana pé áit a mbíonn siad. Ní chuirfear breosla in innealra ná ní dhéanfar cothabháil ar innealra laistigh de 50 méadar de chríos uisceach. Stórálfar ábhar tochairte i limistéir thirime ar shiúl ó na criosanna bruachánacha.
- 93 Go ginearálta, thiocfadh leis na hoibreacha suímh uile sruthchúrsaí a thruailliú. Tabharfar faoi bhearta maidir le rialú ar thruailliú agus ar dhríodar i ngach limistéar oibre, go háirithe i gcásanna ina bhfuil túir suite in aice aibhneacha. Cé nach bhfuil aon sruthanna móra feadh an línebhealaigh trasnaítear roinnt aibhneacha agus sruthanna. Ina theannta sin tarlaíonn astarraingt uisce dromchla ag Loch Éigis agus ag Loch Thuama. Beidh stoc-chairn lonnaithe amach ó na sruthchúrsaí agus ó na díoga draenála. Déanfar stoc-chairn a ghrádú de réir phróifíl <1:4. Stórálfar barrithir agus fo-ithreacha ar shiúl óna chéile. Beidh stoc-chairn d'ithreacha mianracha agus de mhóin <2 mhéadar agus <1 mhéadar faoi seach. De bharr maoirseacht gheoiteicniúil a dhéanamh i dteannta le monatóireacht, déanfar cinnte de go stórálfar aon mhóin in áiteanna oiriúnacha. Múnlófar agus leagfar dromchlaí bairr stoc-chairn amach ionas nach dtarlóidh creimeadh ó rith chun srutha. Is féidir mataí cosanta ó chreimeadh a chur ar dhromchlaí stoc-chairn, de réir mar is gá.

Tábla 8.11: An Fad idir Túir agus Sruthanna / Lochanna Íogaire

Ainm na hAbhann / an Locha	An Túr is Cóngaraí	Fad go dtí Abhainn (méadar)
Sruth Loch Major	223	250
Loch an Mhaí	226	265
An Casán Uachtair	219 agus 224	20
Machaire Cluana Íochtair	204	80
Loch an Bhaic	175 agus 176	210
Loch Éigis	161	>500
Loch Thuama	146 147 ...	>500

94 Úsáidfeadh bacainn siolta / imbhallaí siolta i gcásanna ina dtabharfar faoi thúir nó faoi oibreacha in achomaireacht do shruthchúrsaí. Is rithábhachtach go dtógfar claíocha siolta i gceart agus déanfaidh bainisteoir foirgníochta agus Cléireach Éiceolaíoch Oibreacha maoirseacht air sin. Ba chóir an bhacainn siolta / an t-imbhalla siolta a mhúnú agus a shuiteáil go saineúil ionas go ngabfar an rith chun srutha gan ligean don uisce sileadh faoina b(h)un nó thart ar an imeall. Beidh an bhacainn siolta suite le grádán ó na hoibreacha agus déanfar cigireacht uirthi go rialta, le linn tarluithe fearthainne agus dá n-éis. I gcás fánaí géara, bainfeadh úsáid as níos mó ná imbhalla siolta amháin. Iompófar imill an imbhalla siolta suas an fhána chun cosc a chur ar uisce dul timpeall na n-imeall. D'fhéadfaí greamanna, sumpáí, burlaí cocháin agus gaistí dríodair a shuiteáil chun siolta a ghabháil más infheidhme. Ba chóir don chonraitheoir gach ceann díobh seo a chothabháil gach lá lena chinntiú go bhfanfaidh siad éifeachtach agus nach mbeidh níos mó seans ann go dtarlóidh teagmhas.²⁸ Is féidir le báisteach tionchar suntasach a bheith aici ar thruailliú sruthchúrsaí. Cuirfeadh gníomhaíochtaí áirithe suímh, lena n-áirítear doirteadh coincreite in aice le sruthchúrsaí, ar atráth le linn báisteach throm (< 5 mm san uair) ionas nach rachaidh aon truailiú isteach i sruthchúrsaí.

95 I gcás ina mbeidh sé den riachtanas screamhuisce a dhí-uisciú, déanfar an t-uisce dá dheasca sin a scagadh sula scaoilfeadh é. Beidh teorainn ó thaobh faid ama le dí-uisciú má theastaíonn

²⁸ Cáipéis 650 de chuid CIRIA.

sé. Is féidir screamhuisce a scagadh trí úsáid a bhaint as bundaí / umair atá líonta le hábhar scagaire. Féadfar tathagú de mhéid aonair idir 5 – 10 mm, geoiteicstílí nó burlaí cocháin a úsáid mar scagaire. Déanfar monatóireacht ar cháilíocht an uisce a scaoilfear amach ionas go mbeidh a fhios cén sórt tionchar iarmharach atá réamh-mheasta.

96 Glacfar réamhchúraimí chun doirteadh a sheachaint. Áirítear orthu sin:

- Úsáid a bhaint as coimeád tánaisteach, e.g. bundaí timpeall umair stórála ola;
- Úsáid a bhaint as tráidirí silte timpeall gléasra soghluaiste;
- Maoirseacht a dhéanamh ar gach seachadadh agus ar ghníomhaíochtaí athbhreoslaithe; agus
- Limistéir neamh-thréscaoilteacha ar leith le haghaidh athbhreoslú atá ar shiúl ó dhraenacha uisce dromchla a shainiú agus a úsáid.

97 Maidir le háiseanna agus gníomhaíochtaí stórála ar an suíomh, stórálfar aon amhábhair agus aon bhreoslaí i limistéir bhundaithe, más cuí, chun doirteadh nó sceitheadh féideartha de thaisme a sheachaint. Déanfar seiceáil rialta ar gach trealamh agus innealra i gcomhair sceite agus cáilíocht feidhmiúcháin.

98 Cuirfear oiliúint ar gach pearsanra suímh agus beidh a fhios acu cad ba cheart a dhéanamh i gcás éigeandála, mar shampla doirteadh substaintí a d'fhéadfadh a bheith truaillitheach. Coinnítear pacáí doirte lena chinntiú go ndéileáiltear le gach doirteadh nó sceitheadh ar an toirt agus cuirfear oiliúint chuí ar an bhfoireann chun iad a úsáid i gceart. Coinneofar aon seirbhísiú feithiclí i gceantair shainithe atá faoi chosaint oiriúnach. I gcás go dtarlóidh sé agus ní móide go dtarlóidh aon teagmhas truaillithe ná doirte, cuirfear an teagmhas in iúl don rialtóir iomchuí agus cuirfear na sruthchúrsaí inar tharla an teagmhas ar ais ina gceart.

8.6.4 Rianta Rochtana Sealadacha agus Bunsraitheanna Túir a Sholáthar

99 Ní mheastar go dteastóidh soláthar mór rianta rochtana sealadacha chun an fhorbairt a bheartaítear a thógáil. Beidh túir sa CMSA suite tríd is tríd i bpáirceanna talmhaíochta áit a mbeidh rochtain ghinearálta ag feithiclí. Úsáidtear feithiclí ísealbhrú den chuid is mó, chomh maith leis an bpol deirice chun an struchtúr miotail a thógáil. Is gnách gur féidir rochtain gan mórán stró a fháil ar láithreáin túir ar thalamh ardchaighdeáin trí leas a bhaint as innealra ag a bhfuil criosanna boinn. Bainfear an oiread úsáide agus is féidir as bealaí isteach feirme agus rianta feirme atá ann cheana féin nó as bóithre. Is éard a bheidh i gceist leis na bealaí rochtana sealadacha rianta alúmanaim nó mataí rubair (feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS).

- 100 In áiteanna áirithe, b'fhéidir go mbeadh sé den riachtanas rian rochtana sealadach (cineál 2) a leagan síos má thagtar ar dhrochbhogach. Ní bheidh na rianta rochtana sealadacha níos mó ná 4 mhéadar ar leithead agus leagfar iad ar shiúl ó dhraenacha más féidir. Bainfear úsáid as bacainní siolta i láithreacha íogaire chun cosc a chur ar aon rith chun srutha le sruthchúrsaí áitiúla.
- 101 Bainfear an uile rian rochtana sealadach tráth dheireadh chéim na tógála agus fágfar an talamh amhail a bhí sí i dtosach báire. Déantar plé ar shonraí breise i gCaibidil 7 d'Imleabhar 3B den EIS. Caithfear cosc a chur ar shiolta / chré dul isteach san uisce dromchla ag an bhfoinse mar réiteach ar sholaid ísle ar fuaidreamh a chothabháil. Cinnteofar trí bhearta coiscitheacha go laghdófar tiúchan solad ionchuir ar fuaidreamh ag an bhfoinse an oiread agus is féidir. Bainfear amach an méid sin trína chinntiú go stórálfar siolta/cré agus barrithir i gceart i rith chéim thógála na forbartha agus, dá bhrí sin, go laghdófaí mórfhoinsé mínithreacha de bharr rith chun srutha.
- 102 Ní cheadófar na feithiclí a iompraíonn an choincréit a ghlanadh síos ná a ghlanadh amach ag suíomh na tógála. Déanfar na feithiclí sin a ghlanadh síos agus a ghlanadh amach ag áis chuí ag suíomh seachtrach nó san áit ina bhfuarthas an choincréit. Ba cheart an limistéar um ghlanadh síos a scaradh amach agus ba cheart leacht nite a choinneáil in áis cóireála leacht nite in inneall baise. I gcás innealra níos lú, ba cheart limistéir bheaga glanadh síos a chruthú. Is scipe nó tanc cruach a bheidh i gceist ansin. Tabharfar cuntas scríofa ar gach limistéar nite ceadaithe agus cuirfear oiliúint ar fáil d'oibrithe suímh.
- 103 Déanfar monatóireacht ar cháilíocht an uisce roimh thús na tógála chun sonraí bonnlíne a bhunú agus lena chinntiú nach rachaidh cáilíocht an uisce chun olcais. Díreofar sa mhonatóireacht seo ar shruthchúrsaí a mheasfar baol truaillithe níos mó a bheith ag baint leo (i.e. túir ag a bhfuil sruthchúrsaí laistigh de 20 méadar de na hoibreacha tógála). Déanfar cigireacht laethúil ar na sruthchúrsaí in aice láimhe mar chuid den mhonatóireacht ar cháilíocht an uisce. Déanfar sampláil rialta faoi choinne pH agus seoltachta mar aon le sampláil le haghaidh hidreacarbón agus solad ar fuaidreamh má thugtar aon athrú ar an gcuma faoi deara. Breathnófar ar shruthchúrsaí in aice le hoibreacha tógála gach lá agus coinneofar miontaifid ar an mbreathnóireacht, lena n-áireofar grianghraif. Más amhlaidh go síltear go bhfuil truailliú ann, baileofar samplaí suas an abhainn agus síos an abhainn ón bpointe seo agus seolfar chuig saotharlann arna creidiúnú go cuí le haghaidh anailíse iad. Cuirfear stop leis na hoibreacha uile go dtí go n-aithneofar agus go rialófar an fhoinsé agus go dtí go ndéanfar feabhsúchán ar bith.

8.6.5 Seoltóirí a Shreangú

- 104 Go ginearálta, ní mheastar go dteastóidh rianta rochtana sealadacha chun na cáblaí a shreangú. Úsáidtear feithiclí ísealbhrú, go príomha, le tabhairt faoi shreangú na líne. Cuirfear bearta maolaithe san áireamh maidir leis an úsáid chuí as breosla ar an suíomh. Ina theannta sin, is féidir an riosca sin a rialú go héifeachtach trí dhea-chleachtais agus trí dhea-dhálaí oibre

agus trí phlean éifeachtach um chosc ar thruailliú a chur i bhfeidhm, mar a shonraítear sa CEMP imlíneach.

8.7 TIONCHAR IARMHARACH

105 Mar gheall ar nádúr na forbartha a bheartaítear, is i gcéim na tógála a bheidh an tionchar féideartha is mó ar an gcomhshaol uisce. Le cur i bhfeidhm na mbeart maolaithe atá leagtha amach san EIS seo, meastar go mbeidh tionchar diomaibhseach ar an gcomhshaol uisceach le haghaidh chéim thógála na forbartha a bheartaítear. Maidir le céim oibríoch na forbartha, meastar nach mbeidh ach tionchar diomaibhseach ar an gcomhshaol uisce áitiúil.

8.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOL

106 Tá idirchaidreamh tábhachtach ag uisce leis an gcomhshaol ithreacha agus éiceolaíochta ar na bealaí seo a leanas: toisc cheimic uisce; sreabhréisímí abhann; cumas stórála uisce agus láthair sruthchúrsa. Tá tionchar aige ar cháilíocht an uisce freisin i dtaca le cumas buncharraige agus sil-leagan dromchla truailléain fhéideartha a scagadh. D'fhéadfadh tionchar féideartha éiceolaíochta teacht aníos trí mhíláimhseáil ithreacha nó trí shil-leagan ithreacha tochailte i limistéir atá íogair ó thaobh na héiceolaíochta de.

107 Sainaitníodh an tionchar féideartha agus na bearta maolaithe i **gCaibidil 6** agus i **gCaibidil 7** den imleabhar seo den EIS. Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le Caibidilí 6 agus Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS.

108 Rinneadh measúnú bunaithe ar fhoinsí, ar chonairí agus ar ghabhdóirí féideartha feadh an línebhealaigh a shainithint. Má tá na trí ghné go léir (foinse, conair agus gabhdóir) i láthair, beidh nascacht ann agus beidh tionchar féideartha ar an ngabhdóir/ar na gabhdóirí. Ó thaobh an uisce de, níl aon cSACanna ná éiceachórais talún atá spleách ar screamhuisce (GWDTE) cóngarach don línebhealach. Bunaithe ar athbhreithniú ar na caibidilí ar mhodheolaíocht tógála, flóra agus fána, agus ithreacha, geolaíocht agus hidrigeolaíocht ní thagann aon mhórtionchar carnach as an bhforbairt a bheartaítear. Seachnaíodh tailte portaigh slána agus eanaigh shlána agus, dá bhrí sin, níl aon tionchar féideartha ar éicidheolaíocht na limistéar ina bhfuil talamh mhóna. Sainaitníodh i **gCaibidil 6** den imleabhar seo den EIS roinnt bogaigh neamhshainithe cóngarach don ailíniú lena mbaineann luach éagsúil. Áirítear orthu sin Portach na Coirre Léithe, Portach Ghréach Luain, Ráth Fiachrach Theas, Loch Chorr an Bhealaigh, Loch an Bhaic, Coillearnach Thulaigh Ghlais, Lough Nahinch (Portach an Chaisil), Portach Chlár Doire, Féarach an Easáin, bogaigh an Droma Mhóir, lochanna bhogaigh Limistéar na Seantamhnaí, Loch Morn agus lochanna siar uaidh, agus Loch Éigis.

109 Níl sé i gceist aon túir a lonnú laistigh de shuíomhanna neamhshainithe a bhfuil tábhacht éiceolaíochta leo mar seachnaíodh na suíomhanna sin tríd an mbealach deiridh a roghnú go

cúramach. Téann an t-ailíniú thar chúig shuíomh neamhshainithe ar eol go mbaineann tábhacht éiceolaíochta leo. Maolóidh na bearta a bhfuil cuntas orthu i **Rannán 8.7** thuas agus sa CEMP aon tionchar féideartha.

8.9 CONCLÚIDÍ

- 110 Is ann do roinnt sruthanna beaga / aibhneacha atá lonnaithe feadh an línebhealaigh a bheartaítear, ina measc tá craobh-aibhneacha na Níthe, an Chasáin, Abhainn an Droma Mhóir, Abhainn na hEoghancha, Abhainn Átha Féan agus Abhainn Chluain Tiobrad. Chomh maith leis sin, tá roinnt lochanna suite laistigh den limistéar staidéir.
- 111 D'fhéadfadh tionchar a bheith ag céim na tógála den fhorbairt a bheartaítear ar an gcomhshaol uisce trí úsáid bealaí rochtana sealadacha agus trí thochailtí atá ag teastáil le haghaidh bhunanna na dtúr.
- 112 Mar gheall ar nádúr fhorbairt na líne tarchuir, is i gcéim na tógála a bheidh an tionchar féideartha is mó a bhaineann leis an bhforbairt. Le linn na tógála, d'fhéadfadh an tionchar féideartha ar an gcomhshaol uisce bunúsach éirí as doirteadh breosla de thaisme.
- 113 Roghnaíodh na láithreacha túir chun limistéir ina n-aithnítear go bhfuil tuilemhánna agus bruacha abhann iontu a sheachaint nuair is féidir.
- 114 Tá coinne le tionchar diomaibhseach ar an gcomhshaol uisce mar gheall ar chéim thógála na forbartha a bheartaítear.
- 115 Maidir le céim oibríoch na forbartha, meastar nach mbeidh ach tionchar diomaibhseach ar an gcomhshaol uisce áitiúil.

9 AER – TORANN AGUS CREATHADH

9.1 RÉAMHRÁ

- 1 Déantar measúnú sa chaibidil seo ar an tionchar torainn agus creathaidh a thioctaidh ón líne tharchuir lasnairde 400 kV a bheartaítear agus ón bhforbairt ghaolmhar mar atá leagtha amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS) seo. Déantar cur síos sa chaibidil sin ar shaghas agus ar réim na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dhearadh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad, lena n-áirítear an chuid sin atá laistigh de Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA). Cuirtear síos ar an línebhealach a bheartaítear sa chaibidil sin trí bhailte fearainn agus uimhreacha túir a úsáid mar thagairt. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS na príomhoibreacha tógála a bheartaítear mar chuid den fhorbairt a bheartaítear.
- 2 Baineann an fhaisnéis sa chaibidil seo le torann aeir agus le creathadh sa CMSA faoi mar a shonraítear i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS. Caitear le torann ‘inchloiste’ agus le creathadh sa mheasúnú seo.
- 3 Breithnítear achar os cionn 100 méadar ar an dá thaobh den ailíniú a bheartaítear sa mheasúnú ar an limistéar staidéir seo. Díreofar sa mheasúnú ar ghnéithe tógála, oibriúcháin agus díchoimisiúnaithe na forbartha a bheartaítear.
- 4 Ullmhaíodh an measúnú seo agus aird ar na *Guidelines on the Information to be Contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chuireofar i Ráitis Tionchair Timpeallachta)* (Márta 2002) agus ar *Advice Notes on Current Practice in the preparation of Environmental Impact Statements (Nótaí Faisnéise faoin gCleachtas Reatha maidir le EIS a ullmhú)* (Meán Fómhair 2003) de chuid na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil.
- 5 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS agus le **Caibidil 13** san imleabhar seo den EIS.

9.2 MODHEOLAÍOCHT

- 6 Ullmhaíodh an chuid seo den EIS de réir reachtaíocht agus threoir ábhartha an Aontais Eorpaigh agus na hÉireann, lena n-áirítear ceanglais larscríbhinn VI den Treoir um Measúnacht Tionchair Timpeallachta (EIA) agus de réir Sceideal 6 de na *Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001* (arna leasú) agus comhlíonann sí na ceanglais ábhartha a shonraítear iontu. Tá scóip an mheasúnaithe bunaithe ar athbhreithniú ar an reachtaíocht, ar threoircháipéisí, ar EISanna eile, ar aiseolas ó chomhairliúchán poiblí, ó chomhairliúchán le comhlachtaí

- forordaithe, ó chomhairliúchán leis an mBord Pleanála (an Bord), agus ar bhreithniú maidir leis an dóchúlacht go dtiocfaidh tionchar suntasach aníos, ag féachaint don timpeallacht ghlactha agus do shaghas agus réim na forbartha a bheartaítear.
- 7 Measadh gur bhain na saincheistean seo a leanas le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS):
- Cur síos agus measúnú ar an timpeallacht torainn ag céim na tógála agus ag an gcéim oibríoch, ar féidir í a thomhas go soiléir i gcoinne staid reatha an torainn timpeallaigh.
- 8 Bíonn roinnt tosca a théann i gcion ar an bhféidearthacht go mbeidh tionchar ag torann ó aon fhorbairt a bheartaítear cosúil le fad na n-oibreacha, saintréithe an torainn agus mar a dhéantar é a aireachtáil. Ní mór féachaint go suibhachtúil ar an tionchar agus a éifeachtaí. D'fhonn an tionchar ar ghabhdóirí íogaire a íoslaghdú, rinneadh measúnú ar an bhféidearthacht go mbeidh tionchar ag torann agus ag creathadh, agus cuireadh raon beart maolaitheach ar fáil, lena gcinnteofar go gcomhlíonfar teorainneacha i ndáil le torann inghlactha.
- 9 Taifeadh tomhais fhorleithne ar thorann cúlra in 2013 agus rinneadh é sin ag 24 láthair feadh an línebhealaigh a bheartaítear, le linn an lae agus na hoíche. Léirítear láithreacha na suirbhéanna ar mhonatóireacht torainn ar an línebhealach i bhFíor 9.1 – Fíor 9.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Roghnaíodh láithreacha gabhdóra gar do na túir agus do na línte lasnairde an línebhealaigh a bheartaítear d'fhonn léiriú a thabhairt ar an gceantar tuaithe ciúin. Tugtar torthaí an tsuirbhé ar thorann cúlra a rinneadh in 2013 i d**Tábla 9.2** agus i d**Tábla 9.3**.
- 10 Rinneadh an uile thomhas a thaifeadh le linn aimsir fheiliúnach chiúin agus baineadh leas as ionstraimíocht de Chineál 1 a calabraíodh go cuí agus atá i gcomhréir leis na caighdeáin agus leis an modheolaíocht reatha chuí (i.e. Caighdeán na Breataine BS4142 *Method of Rating Industrial Noise Affecting Mixed Residential and Industrial Areas (An modh a úsáidtear chun Torann Tionsclaíoch a Rátáil a mbíonn tionchar aige ar Limistéir Mheasctha Chónaithe agus Thionsclaíocha)* (1997). Rinneadh calabrú chuig na caighdeáin chuí ar an méadar fuaimleibhéil agus ar an gcalabróir fuaimiúil nuair a rinneadh an tomhas. Níor tugadh aon síobadh suntasach faoi deara le linn an phróisis calabraithe réimse.
- 11 Rinneadh measúnú ar an bhféidearthacht go mbeidh tionchar ag torann agus ag creathadh sna céimeanna tógála agus oibríocháin den fhorbairt a bheartaítear agus cuireadh bearta maolaithe sonracha maidir le torann agus creathadh i láthair (feic **Rannán 9.6**).
- 12 Baineadh leas sa mheasúnú seo as caighdeáin agus as treoircháipéisí éagsúla ina gcumhdaítear an tionchar a bhíonn ag foinsí seachtracha torainn agus tabhairt isteach torainn thionsclaíoch agus torann tógála. Is iad seo a leanas na caighdeáin agus na treoirlínte atá oiriúnach i gcomhair an bhreithmheasa seo: Treoirlínte na hEagraíochta Domhanda Sláinte

(WHO): *Guidelines for Community Noise (Treoirlínte um Thorann sa Phobal)* (1999), BS5228 *Code of Practice for Noise and Vibration Control on Construction and Open Sites – Part 1: Noise (Cód Cleachtais um Rialú Torainn agus Creathaidh ar Shuíomhanna Tógála agus ar Shuíomhanna Oscailte – Cuid 1: Torann)* (2009) agus BS4142 *Method of Rating Industrial Noise Affecting Mixed Residential and Industrial Areas (An Modh a Úsáidtear chun Torann Tionsclaíoch a Rátáil a mbíonn Tionchar aige ar Limistéir Mheasctha Chónaithe agus Thionsclaíocha)* (1997).

9.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

13 Saintréithe na forbartha a bheartaítear de réir mar a bhaineann siad leis an bhféidearthacht i gcomhair tionchar torainn agus creathaidh i dtaca le gabhdóirí íogaire, beidh siad le feiceáil le linn chéim na tógála agus na céime oibríche den bhforbairt a bheartaítear. Breithnítear go mion an tionchar féideartha sin thíos (feic **Rannán 9.5**). Tá cur síos mionsonraithe ar an bhforbairt a bheartaítear agus conas a dhéanfar í a thógáil i gCaibidil 6 agus Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS.

9.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

14 Tá an fhorbairt a bheartaítear lonnaithe i gceantar tuaithe den chuid is mó. Déanann **Tábla 9.2** agus **Tábla 9.3** na gnáthleibhéil torainn sa chomhshaoil comhthimpeallach a chainníochtú. Is féidir na luachanna i **dTábla 9.2** agus i **dTábla 9.3** a úsáid chun comparáid a dhéanamh idir na leibhéil thuartha torainn agus na leibhéil thomhaiste torainn a thugtar sa chaibidil seo. Is príomhthréith sna leibhéil torainn thimpeallaigh ag ionaid réadmhaoine atá lonnaithe gar don chuid is mó den bhealach ná torann comhshaoil tuaithe (i.e. gaoth i gcrainn, gníomhaíochtaí talmhaíochta agus beostoc) agus torann iompair ó na bóithre áitiúla soláthair. Mar sin féin, tá codanna den bhealach a bheartaítear, cóngarach do bhóithre gnóthacha, mar a bhfuil torann iompair ar an bhfoinse thorainn is mó.

9.4.1 Suirbhé ar Thorann Bonnlíne

15 Léiríonn na suíomhanna tomhais feadh an línebhealaigh a bheartaítear ionaid réadmhaoine aonair nó clachain de shealúchais chónaithe feadh an bhealaigh. Léiríonn na leibhéil torainn dB LA90 a chuirtear i láthair i **dTábla 9.2** agus i **dTábla 9.3** na leibhéil torainn sa chúlra laistigh den cheantar. Tá na leibhéil a chuirtear i láthair i dtéarmaí 'dB LA90' sainithe mar an leibhéal torainn sa chúlra ag suíomh de réir BS4142 (Method of Rating Industrial Noise Affecting Mixed Residential and Industrial Areas [*An modh a úsáidtear chun Torann Tionsclaíoch a Rátáil a mbíonn tionchar aige ar Limistéir Mheasctha Chónaithe agus Thionsclaíocha*], Institiúid na Breataine um Chaighdeán [1997]). Tá gnáth-threoír maidir le leibhéil torainn chomhshaoil curtha i láthair i **dTábla 9.1**.

16 Rinneadh na suirbhéanna um measúnú ar thorann bonnlíne feadh an línebhealaigh d'fhonn na leibhéil torainn a shíltear a bheidh i gceist leis an gcéim oibríoch a fháil amach. Rinneadh suirbhéanna ar thorann bonnlíne freisin faoin líne lasnairde 400 kV reatha ag Bogganstown i gCo. na Mí. Léirítear láithreacha na suirbhéanna ar mhonatóireacht torainn ar an línebhealach i bhFíor 9.1 – Fíor 9.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

17 Taifeadadh na toisí a rinneadh i rith an lae agus i rith na hoíche ag gach láthair um thomhas ar thorann. Measadh gur léirigh na tomhais a tógadh na gnáthleibhéil torainn i gcóngarach na

suíomhanna monatóireachta ar thorann. Ba é an trealamh a úsáideadh sa suirbhé seo ná méadar fuaimleibhéil *Bruel and Kjaer* 2250, Cineál 1.

Tábla 9.1 Nóta Treorach maidir le Torann i ndáil le Gníomhaíochtaí Sceidealaithe, an Dara hEagrán, EPA 2006

Na Gnáthleibhéil Torainn sa Chomhshaol	
Leibhéil fuaimne i ndeicibeilí dB (A)	Cur Síos ar an nGníomhaíocht
0	Ciúnas iomlán
25	Seomra an-chiúin
35	Faoin tuath istoíche gan ghaoth
55	I rith an lae, bóthar gnóthach 0.5 km ón áit
70	Bialann ghnóthach
85	Teach tábhairne an-ghnóthach, ní mór an glór a ardú go gcloisfear é
100	Dioscó nó ceolchoirm rac
120	An-ghlórach, ní féidir comhrá a dhéanamh
140	Tá an torann ina chúis le pian sna cluasa

- 18 Rinneadh na tomhais go léir de réir *Eagraíocht Idirnáisiúnta na gCaighdeán (ISO) ISO 1996: Acoustics – Description and Measurement of Environmental Noise (Fuaimíocht – Cur síos agus Tomhas Torann Comhshaoil)*. Rinneadh na tomhais agus an micreafón 1.5 m os cionn leibhéil na talún i dtimpeallacht saor-réimse agus tomhaiseadh iad ag >2 m ó dhromchlaí frithchaitimh.
- 19 Rinneadh an gaireas tomhais a scrúdú agus a chalabhrú roimh na suirbhéanna agus ina ndiaidh ag baint feidhme as gléas calabraithe le beachtas +/- 0.3dB. Bhí an aimsir le linn na suirbhéanna ar fad a rinneadh chun críocha an mheasúnaithe seo de réir staid na haimsire a ndéantar cur síos uirthi laistigh de ISO 1996, *Acoustics – Description and Measurements of Environmental Noise (Fuaimíocht – Cur Síos agus Tomhas Torann Comhshaoil)* agus Treoircháipéis na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil 2003, *Environmental Noise Guidance Document (Treoircháipéis maidir le Torann Comhshaoil)*, mar seo a leanas.
- Luas gaoithe níos lú ná 5 m / soic ar an meán; agus
 - Ní raibh aon fhrasaíocht le sonrú le linn thréimhsí an tsuirbhé.
- 20 Logáladh na torthaí tomhais ar leatháin taifeadta suirbhé go díreach i ndiaidh gach tomhais agus stóráladh iad freisin i gcuimhne inmheánach na huirlise le haghaidh anailíse ina dhiaidh sin. Glacadh nótaí freisin i ndáil leis na rudaí ba mhó a chuir le torann inchloiste ag gach láthair monatóireachta.
- 21 Sainmhínítear thíos na paraiméadair um thorann comhshaoil arna dtomhas:

- Is ionann L_{Aeq} agus an leibhéal fuaime leanúnaí foistine coibhéiseach ó thaobh A-ualaithe le linn na tréimhse tomhais, agus léirítear leis meánluach an torainn chomhthimpeallaigh;
- Is ionann L_{Amax} agus an t-uasleibhéal fuaime A-ualaithe a tomhaiseadh le linn na tréimhse tomhais;
- Is ionann L_{Amin} agus an t-íosmhéid leibhéal fuaime A-ualaithe a tomhaiseadh le linn na tréimhse tomhais;
- Is ionann L_{A10} agus an leibhéal fuaime A-ualaithe a sháraítear le haghaidh 10% den tréimhse thomhais agus úsáidtear é chun torann trácht bóithre a mheas;
- Is ionann L_{A50} agus an leibhéal fuaime A-ualaithe a sháraítear le haghaidh 50% den tréimhse thomhais agus úsáidtear é chun an torann ó línte lasnairde a mheas; agus
- Is ionann L_{A90} agus an leibhéal fuaime A-ualaithe a sháraítear le haghaidh 90% den tréimhse thomhais agus úsáidtear é chun leibhéal torainn sa chúlra a mheas.

22 Is ionann A-ualú agus an próiseas trína gceartaítear leibhéil torainn d'fhonn neamhlíneacht in éisteacht an duine a chur san áireamh. Tá na leibhéil torainn atá luaite i gcoibhneas le fuaimbhrú de 2×10^{-5} Pa.

23 Níor sonraíodh aon chreathadh inbhraite ag aon cheann de na láithreacha suirbhé ar thorann a ndearnadh measúnú orthu mar chuid den fhorbairt a bheartaítear.

9.4.2 Torthaí an tSuirbhé ar Thorann

24 Léirítear na leibhéil torainn sa chúlra in 2013 i rith an lae agus i rith na hoíche araon, a taifeadadh ag gach ceann den 24 láthair, i d**Tábla 9.2** agus i d**Tábla 9.3**. Léirítear na láithreacha monatóireachta ar thorann i bhFíoracha 9.1 - 9.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Rinneadh monatóireacht ar thorann cúlra in 2013 ag 24 den 27 láthair monatóireachta ar thorann a bhí ann ón tús. Bhí láithreacha 25, 26 agus 27 ó iarratas pleanála 2009 (Tagairt PL02.VA0006, ar tarraingíodh siar é ina dhiaidh sin) ann chun freastal ar fhostáisiún nach cuid den iarratas seo ar chead pleanála é. Léirítear torthaí ó shuirbhéanna 2009 in Aguisín 9.1, **Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

Tábla 9.2: Leibhéil Torainn Bonnline i Rith an Lae 2013

Torthaí an tSuirbhé ar Thorann Bonnline i Rith an Lae							
Láthair	Dáta	Fad Ama	L_{Aeq}	L_{Amax}	L_{Amin}	L_{A10}	L_{A90}

Torthaí an tSuirbhé ar Thorann Bonnline i Rith an Lae							
Láthair	Dáta	Fad Ama	L _{Aeq}	L _{Amax}	L _{Amin}	L _{A10}	L _{A90}
N1	13/08/2013 12:36	15:00	42.2	65.1	26.9	38.5	30.3
N2	09/09/2013 10:54	15:00	35.6	64.5	24.5	36.6	27.5
N3	13/08/2013 12:57	15:00	50.1	71.6	27.7	52.0	31.9
N4	09/09/2013 11:16	15:00	72.3	92.0	38.5	72.9	42.4
N5	09/09/2013 11:33	15:00	56.1	79.0	36.2	58.0	43.0
N6	09/09/2013 11:52	15:00	49.9	76.7	33.6	45.0	36.6
N7	09/09/2013 12:16	15:00	48.9	73.1	27.5	49.9	32.0
N8	13/08/2013 13:20	15:00	55.9	77.7	24.3	51.7	26.8
N9	09/09/2013 12:38	15:00	67.2	87.5	28.7	67.4	32.4
N10	13/08/2013 13:47	15:00	41.4	70.0	28.7	44.0	33.2
N11	09/09/2013 13:04	15:00	60.1	81.5	28.2	59.3	33.7
N12	13/08/2013 14:11	15:00	67.1	92.0	27.1	61.1	30.4
N13	09/09/2013 13:26	15:00	64.4	88.8	28.8	57.1	33.7
N14	13/08/2013 14:37	15:00	59.0	84.0	31.7	47.4	34.1
N15	09/09/2013 13:50	15:00	57.5	83.7	25.2	49.8	30.0
N16	09/09/2013 14:15	15:00	58.0	71.7	38.9	61.7	46.2
N17	13/08/2013 15:00	15:00	63.4	85.0	26.9	59.3	31.7
N18	13/08/2013 15:26	15:00	51.0	73.9	23.4	42.4	25.3
N19	09/09/2013 14:50	15:00	41.8	58.5	35.0	43.6	37.5
N20	09/09/2013 15:09	15:00	67.6	87.9	35.0	67.2	39.5
N21	13/08/2013 15:52	15:00	50.7	75.5	24.0	38.1	29.1
N22	09/09/2013 15:35	15:00	70.0	96.5	33.0	69.6	42.1
N23	13/08/2013 16:17	15:00	50.7	75.5	24.0	38.1	29.1
N24	09/09/2013 16:01	15:00	44.2	70.1	30.4	42.2	32.2

Tábla 9.3 Leibhéil Torainn Bonnline i Rith na hOíche 2013

Torthaí an tSuirbhé ar Thorann Bonnline i Rith na hOíche							
Láthair	Dáta	Fad Ama	L _{Aeq}	L _{Amax}	L _{Amin}	L _{A10}	L _{A90}
N1	13/08/2013 23:09	10:00	36.9	57.5	22.0	33.8	24.3

Torthaí an tSuirbhé ar Thorann Bonnline i Rith na hOíche							
Láthair	Dáta	Fad Ama	L _{Aeq}	L _{Amax}	L _{Amin}	L _{A10}	L _{A90}
N2	09/09/2013 23:05	10:00	28.3	52.2	23.5	29.7	25.2
N3	13/08/2013 23:34	10:00	57.0	85.2	19.2	35.8	22.7
N4	09/09/2013 23:26	10:00	66.2	88.5	24.8	62.4	33.9
N5	09/09/2013 23:44	10:00	45.2	60.4	25.2	49.0	32.1
N6	10/09/2013 00:03	10:00	36.4	51.5	26.3	39.1	30.7
N7	10/09/2013 00:26	10:00	51.1	81.1	20.1	29.0	22.7
N8	13/08/2013 23:55	10:00	55.5	80.5	18.1	33.0	19.6
N9	10/09/2013 00:50	10:00	59.4	82.3	23.0	45.4	25.0
N10	14/08/2013 00:15	10:00	21.1	41.8	17.3	22.1	17.9
N11	10/09/2013 01:17	10:00	52.8	75.4	19.8	45.1	21.9
N12	14/08/2013 00:35	10:00	60.7	87.1	33.1	52.2	35.0
N13	10/09/2013 01:38	10:00	61.2	86.2	20.4	44.9	22.8
N14	14/08/2013 00:58	10:00	52.8	80.5	31.3	41.2	32.0
N15	10/09/2013 02:02	10:00	26.6	52.1	21.0	27.1	22.5
N16	10/09/2013 02:22	10:00	26.2	46.6	20.6	27.6	22.2
N17	14/08/2013 01:23	10:00	38.0	50.0	32.8	40.3	35.2
N18	14/08/2013 01:47	10:00	45.9	73.6	19.2	33.9	21.4
N19	10/09/2013 02:52	10:00	55.5	84.0	23.4	35.3	26.3
N20	10/09/2013 03:14	10:00	58.2	85.2	24.1	43.9	26.7
N21	14/08/2013 02:10	10:00	24.3	44.2	16.1	26.6	16.6
N22	10/09/2013 03:41	10:00	27.4	49.0	19.1	30.3	21.0
N23	14/08/2013 02:30	10:00	33.5	68.1	16.0	23.8	16.5
N24	10/09/2013 04:09	10:00	38.7	61.8	24.7	41.3	28.4

- 25 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N1:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn na Léime Giorra, gar do theorainn Ard Mhacha. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná trácht bóithre i bhfad ó bhaile, trácht a bhí ag dul thart ó am go ham agus eallach sa pháirc in aice láimhe. Cloiseadh madra ag tafann freisin i rith an tsuirbhé san oíche.

- 26 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N2:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn Lios Dúin Ghormaíle. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ar an N2 ná an beagán tráchta a bhí ag dul thart agus torann ó thrácht i bhfad ó bhaile agus ceiliúr éan. Bhí sábh coincreíte ag obair ag teach píosa ó bhaile le linn an tsuirbhé lae.
- 27 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N3:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn an Easáin. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná tarracóir a bhí ag obair sa pháirc in aice láimhe (sa lá), trácht a bhí ag dul thart ó am go ham agus ceiliúr éan.
- 28 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N4:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn an Chaisil agus tá an príomhbhóthar (N2) in aice láimhe. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná an trácht trom a bhí ar N2 gar dó. Bhí tarracóir a bhí ag obair i bpáirc in aice láimhe le cloisteáil freisin le linn an tsuirbhé lae.
- 29 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N5:** Tá an láthair seo suite ar theorainn bhailte fearainn an Eanaigh agus an Chaisil. Ba thorann tráchta is mó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo. Bhí aerárthach lasnairde le cloisteáil freisin le linn an tsuirbhé lae.
- 30 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N6:** Tá an láthair seo suite ar theorainn bhailte fearainn an Eanaigh agus Charraig an Lúir. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná trácht ar bhóithre i bhfad ó bhaile agus trácht áitiúil a bhí ag dul thart anois is arís. Bhí eallach le cloisteáil freisin sa pháirc in aice láimhe.
- 31 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N7:** Tá an láthair seo suite ar theorainn bhailte fearainn an Líonáin agus Dhrom Riasc. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná trácht áitiúil a bhí ag dul thart agus innealra talmhaíochta a bhí ag obair sna páirceanna.
- 32 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N8:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn Chorr na nLúir (Barúntacht Mhuineacháin). Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an N8 ná eallach sna páirceanna, trácht a bhí ag dul thart agus torann duilliúir.
- 33 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N9:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn Thír Uí Ghréacháin. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná innealra talmhaíochta a bhí ag obair i bpáirceanna i bhfad ó bhaile le linn an lae agus trácht ar bhóithre áitiúla a bhí ag dul thart.
- 34 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N10:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn Dhroim gColbha Íochtarach. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná tarracóir a bhí ag obair ar thaobh cnoic in aice láimhe, trácht a bhí ag dul thart agus torann ó thrácht i bhfad ó bhaile.

- 35 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N11:** Tá an láthair seo suite ar theorainn bhailte fearainn na Gréiche agus na Breaclaí. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná an trácht throm a bhí ag dul thart ar an R180. Bhí trácht ar bhóithre áitiúla agus eallach sna páirceanna le cloisteáil freisin.
- 36 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N12:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn na Breaclaí. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ar an N12 ná an trácht áitiúil a bhí ag dul thart agus torann ó thrácht ar bhóithre i bhfad ó bhaile. San oíche, bhí fean aeraithe le cloisteáil i bhfad ó bhaile ar cheann de na feirmeacha in aice láimhe, ní raibh sé sin le cloisteáil i rith an lae.
- 37 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N13:** Tá an láthair seo suite ar theorainn bhailte fearainn Dhroim Iolaird agus Thuaithe. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná trácht áitiúil a bhí ag dul thart agus trácht ar an R181 in aice láimhe.
- 38 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N14:** Tá an láthair seo suite ar theorainn bhailte fearainn an Tulaigh Ghlais agus Chorr na Sasanach. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná trácht a bhí ag dul thart, ceiliúr éan agus torann duilliúir.
- 39 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N15:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn an Iomaire Fhraoigh. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná capaill sa pháirc in aice láimhe, trácht a bhí ag dul thart agus torann duilliúir.
- 40 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N16:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn na Srianta. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná tarracóir, bearradh fálda i bpáirc in aice láimhe agus beagán tráchta a bhí ag dul thart. Ní raibh aon fhálta á mbearradh nuair a bhí an suirbhé ar bun i rith na hoíche.
- 41 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N17:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn Chorr an Bhealaigh ar an mbóthar idir Carraig Mhachaire Rois agus Searcóg (R178). Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná trácht áitiúil a bhí ag dul thart, trácht talmhaíochta agus torann duilliúir.
- 42 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N18:** Tá an láthair seo suite ar theorainn bhailte fearainn Ráth Fiachrach agus Chorr na Láithreach. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ar an N18 ná trácht a bhí ag dul thart, ceiliúr éan agus torann duilliúir.
- 43 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N19:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn Scallchoille. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná trácht i bhfad ó bhaile, eallach sa pháirc in aice láimhe agus torann duilliúir.

- 44 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N20:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn Lios Uí Ghabhann ar an bpríomhbhóthar idir Dún an Rí agus Searcóg (R162). Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná trácht a bhí ag dul thart ar an R162, ceiliúr éan agus torann duilliúir.
- 45 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N21:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn na Coirre Léithe (Barúntacht Chlann Chaoich). Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná trácht áitiúil a bhí ag dul thart, trácht talmhaíochta i rith an lae agus eallach sna páirceanna.
- 46 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N22:** Tá an láthair seo suite ar theorainn bhailte fearainn Dingin agus Corrycholman, ar an bpríomhbhóthar idir Dún an Rí agus Coill an Chollaigh (R165). Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo i rith an lae ná trácht a bhí ag dul thart ar an R165 agus steiríó a bhí le cloisteáil nuair a bhí duine ag glanadh a charr le gal-niteoir taobh amuigh de theach. Bhí trácht a bhí ag dul thart agus torann duilliúir le cloisteáil san oíche.
- 47 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N23:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn na Coirre Dúiche (Toghroinn Inis Caoin) ag crosbhóthar áitiúil a bhfuil aithne air mar láthair 'Aonach an Mhaí'. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag láthair an N23 ná trácht i bhfad ó bhaile, eallach, torann duilliúir agus madra a bhí ag tafann.
- 48 **Láthair Monatóireachta ar Thorann an N24:** Tá an láthair seo suite i mbaile fearainn Clonturkan. Ba é an torann ba mhó a bhí le cloisteáil ag an láthair seo ná eallach sa pháirc in aice láimhe mar aon le torann duilliúir agus beagán tráchta a bhí ag dul thart.
- 49 Tá roinnt athruithe ar na leibhéil torainn sa chúlra i gcomparáid le leibhéil mhí an Mheithimh 2009 (léirithe in **Aguisín 9.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS) toisc gur taifeadadh iad sin i Meitheamh 2009 agus gur taifeadadh leibhéil torainn níos déanaí anuas i mí Lúnasa agus i mí Mheán Fómhair 2013. Meastar go raibh na leibhéil torainn sa chúlra a taifeadadh níos déanaí anuas in 2013 cosúil leo siúd a tomhaiseadh roimhe sin ach beagán níos ísle. Mar sin féin, ní thaispeántar aon athruithe suntasacha ar na mórfhoinsí torainn sa timpeallacht torainn reatha sna tomhais sin a rinneadh le déanaí. Bíonn tionchar ag sruthanna tráchta seasta, ag gníomhaíocht talmhaíochta, ag foinsí suntasacha torainn eile sa limistéar agus ag an aimsir ar leibhéil torainn sa chúlra.

9.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

- 50 Rinneadh measúnú forleathan, le linn ullmhú an EIS seo, ar an tionchar suntasach dóchúil a bhaineann leis an uile ghné den fhorbairt a bheartaítear.

- 51 Roinnfear tréithe torainn agus creathaidh na forbartha a bheartaítear idir céim thógáil agus céim oibríoch na forbartha. Is le linn chéim thógála na forbartha a bheidh formhór an tionchair.
- 52 Beidh tochair, carnadh (más gá) agus gníomhaíochtaí tógála ginearálta i gceist le céim na tógála agus déanfar an chéim sin a phlé níos mó thíos. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS sonraí tógála na forbartha a bheartaítear. Ní bheidh aon tionchar creathaidh i gceist leis an gcéim oibríoch agus níl i gceist ach an tionchar féideartha is lú ar thorann, mar a thuairiscítear níos déanaí sa chaibidil seo.

9.5.1 Déan Faic

- 53 Sa chás 'Déan Faic,' ní leanfar ar aghaidh leis an bhforbairt a bheartaítear. Sa chás sin ní thiocfaidh aon athrú ar chúrsaí creathadh agus torann bonnlíne, ach amháin i gcás forbairt ghinearálta a d'fhéadfadh tarlú lasmuigh de scóip na forbartha seo a bheartaítear.

9.5.2 Céim na Tógála

- 54 Tá an baol ann ag céim na tógála den fhorbairt a bheartaítear go n-ardófaí go sealadach leibhéil torainn ag láithreacha torann-íogaire timpeall ar an mbealach a bheartaítear i.e. ag céim thógála na dtúr. Tá na láithreacha torann-íogaire is gaire lonnaithe 50 m ar a laghad ó láithreacha beartaithe na dtúr.
- 55 Cuimsítear le láithreacha torann-íogaire mar a thagraítear dóibh sa mheasúnú seo tithe, scoileanna, ospidéal, ionaid adhartha, foirgnimh oidhreachta, gnáthóga speisialta, limistéir scéimhe i limistéir úsáide coiteann agus limistéir chiúine shainithe. Níl aon cheann de na gabhdóirí íogaire seo lonnaithe i bhfoisceacht 50 m de láthair thuir atá beartaithe.
- 56 Braithfidh tionchar ó chéim na tógála ar an líon trealamh agus ar na cineálacha trealaimh a mbainfear úsáid astu le linn thógáil na forbartha a bheartaítear. Beidh tionchar sealadach ag foinsí torainn tógála ar an torann sa cheantar. Toisc go mbíonn céim thógála an chineál seo forbartha sealadach agus neamhbhuan, ní ceart go mbeidh an iomarca torann tógála ann. Is é liosta an innealra mar a shonraítear i d**Tábla 9.4**, an gléasra a bheidh i mbun oibre le linn chéim na tógála.

Tábla 9.4: Leibhéil Torainn an Ghléasra le linn Chéim na Tógála

CÉIM NA TÓGÁLA			
Ríomhanna BS5228	Leibhéil Mheasta Torainn Tógála ag Faid Éagsúla $L_{Aeq,1uair}$		
Innealra	50 m	75m	100 m
Lódaire le rothaí	65	60	57
Unlas	56	51	48
Teannasóir líne	56	51	48

Leoraí bóthair ag stopadh	49	44	41
Tochaltóir rianach	65	60	57
Casúr creathánach	61	56	53
Craein rianach ag gluaiseacht	66	61	58
Craein tacaíochta ag	57	52	49
Dílódáil leoraí	63	58	55
Gineadóir díosail	54	49	46
Tarathar leanúnach eitilte	56	51	48
Comhleibhéal LAeq,1 uair	71dB	67dB	64dB

- 57 Rinneadh meastachán ar leibhéal thuartha torainn ag baint feidhme as an modheolaíocht a ndéantar cur síos uirthi in *BS: 5228: Noise and control on construction and open sites (Rialú torainn agus creathaidh ar shuíomhanna tógála agus ar shuíomhanna oscailte)*, (1997). Tá na tuartha bunaithe ar an ngnáth-threalamh a úsáidtear le linn chéimeanna éagsúla tógála na forbartha a bheartaítear. Tá na tuartha bunaithe ar luach LAeq 1uair le gach innealra atá liostaithe i d**Tábla 9.4** ag oibriú ar feadh tréimhse leanúnach d'uair an chloig.
- 58 Is féidir glacadh leis sin mar chás is measa toisc nach gcuirfean an t-innealra sin ar fad ag obair ag aon am amháin. Chomh maith leis sin, tá na ríomhanna bunaithe ar na faid is giorra idir gníomhaíochtaí suímh agus na láithreacha torann-íogaire is cóngaraí, gan aird ar fhoscadh fáлта sreach, crann ná foirgneamh eatarthu.
- 59 Níl aon treoirlínte reachtúla in Éirinn a bhaineann le teorainneacha torainn maidir le gníomhaíochtaí tógála. Is iondúil go ndéanann na húdaráis áitiúla iad sin a rialú agus tagraíonn siad de ghnáth do theorainn a chur le huairéanta oibre ionas nach gcruthófar núis torainn. Sna Treoirlínte de chuid an Údaráis um Bóithre Náisiúnta *Guidelines for the Treatment of Noise and Vibration in National Road Schemes (Treoirlínte maidir le Déileáil le Torann agus le Creathadh i Scéimeanna Bóithre Náisiúnta)* (2004), leagtar amach leibhéal mholta torainn le haghaidh torann tógála le linn thógáil scéimeanna bóithre náisiúnta.
- 60 Cé go dtagraítear sna treoirlínte sin de chuid an Údaráis um Bóithre Náisiúnta do thionscadail bhóithre, cuireadh iad le chéile i gcomhréir leis na ngnáth-theorainneacha ar thorann tógála ar thionscadail tógála a cuireadh i bhfeidhm roimhe seo in Éirinn. Tá na teorainneacha a shonraítear ina gcomhréiteach réasúnta idir na teorainneacha praiticiúla i rith tionscadal tógála agus an gá le leibhéal inghlactha torainn chomhthimpeallaigh do chónaitheoirí áitiúla a chinntiú. Mar thoradh air sin, is iad na teorainneacha sin an caighdeán is inghlactha i dtaca le teorainneacha ar thorann tógála le haghaidh measúnuithe EIS in Éirinn go dtí seo. Tuigean an NRA, áfach, i gcás go bhfuil leibhéal torainn gearrseal cheana féin, go bhféadfadh leibhéal ní ba dhéine a bheith ní ba chúí. Tugtar mionsonraí i d**Tábla 9.5** ar na teorainneacha molta sin.

- 61 Déantar na luachanna tuartha a mheas bunaithe ar an gcás is measa, agus dá réir sin is dócha nach mbeidh ach tionchar measartha i gceist, i ndáil leis na láithreacha torann-íogaire is cóngaraí. Tá an measúnú bunaithe ar an gcás is measa agus ba cheart go gcinnteofaí, de bharr nádúr sealadach na tréimhse tógála agus an iliomad innealra a úsáidtear, nach mbíonn gníomhaíochtaí tógála ar siúl ar feadh tréimhsí fada. Ar an gcaoi chéanna, ní bheidh an gléasra uile a liostaítear i **dTábla 9.4** in úsáid ag an gcéim chéanna den tógáil siocair gur próiseas céimneach atá i gceist. Dá bhrí sin, bheadh tionchar measta torainn i bhfad níos lú ag baint leis an ngabhdóir is cóngaraí atá íogair ó thaobh torainn de ná an cás is measa a shonraítear i **dTábla 9.4**. Mar sin, ní bheidh ach tionchar torainn measartha, a bheidh sealadach agus díomuan, i gcéim na tógála.
- 62 Tá seans ann go mbeidh gá le beagán carraige a bhriseadh go háitiúil má thagtar trasna ar charraigeacha gar don dromchla le linn thógáil na dtúr. I gcás go mbeidh gá le carraigeacha a bhriseadh, rud nach móide a tharlóidh, tabharfar faoin bpróiseas ag comhlíonadh na dteorainneacha torainn sna treoirlínte mar atá i **dTábla 9.5**. Más gá, bainfear leas as bacainní torainn sealadacha mar a luaitear i **Rannán 9.6** chun na treoir-luachanna sin maidir le leibhéil torainn a bhaint amach.

Tábla 9.5: Gnáth-Uasleibhéil Torainn a Cheadaítear ag Aghaidh Áiteanna Cónaithe le linn Gníomhaíochtaí Tógála

Lá agus Amanna	L _{Aeq} (1uair) dB	L _{Amax} dB
Luan-Aoine (07:00 go dtí 19:00)	70	80
Luan-Aoine (19:00 go dtí 22:00)	60 ¹	65 ¹
Dé Sathairn (08:00 go dtí 16:30)	65	75
Dé Domhnaigh agus Laethanta Saoire Bainc (08:00 go dtí 16:30)	60 ¹	65 ¹

¹ Is iondúil go mbíonn sé riachtanach cead léir a fháil ón údarás áitiúil cuí le tabhairt faoi gníomhaíochtaí tógála ag na hamanna sin, ach amháin i gcás éigeandála. Foinsé: NRA *Guidelines for the Treatment of Noise and Vibration in National Road Schemes 2004 (Treoirínte an NRA maidir le Déileáil le Torann agus Creathadh i Scéimeanna Bóithre Náisiúnta) 2004.*

9.5.2.1 Tionchar an Torainn Tráchtála le linn Chéim na Tógála

63 Ríomhadh an tionchar dóchúil a bheidh ag torann mar gheall ar fheithiclí earraí troma (HGV) de thairbhe sruthanna tuartha tráchtála trí úsáid a bhaint as Modh an Bhóthair Tharlaithe a shonraítear in BS 5228, *Noise and Control on Construction and Open Sites (Rialú Torainn agus Creathadh ar Shuíomhanna tógála agus ar Shuíomhanna oscailte)* (1997). Cuir i gcás gnáthshuíomh tógála túir faoi mar a shonraítear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS, uasmhínicíocht 9 dturas feithicle san uair (Q) agus íosfhad 5 m ar a laghad (v) ón mbóthar tarlaithe go réadmhaoin ar bith in aice láimhe, agus luas 30 km/h (V), bheadh an tionchar torainn seo a leanas i gceist:

$$\begin{aligned} \text{Leibhéal} &= \text{Meán-SWL} - 33 + 10 \log Q - 10 \log V - 10 \log d \\ &+ 98 - 33 + 10 \log 9 - 10 \log 30 - 10 \log 5 \\ &= 52.8 \text{ dB } L_{Aeq, 1 \text{ uair}} \end{aligned}$$

64 Ní mheastar go mbeadh sé sin ina ábhar le mórthionchar torainn ar an ngabhdóir íogair ba chónagaráí agus fad 5 m faoi thrácht.

65 Cuir i gcás suíomh tógála le haghaidh túr uillinne faoi mar a shonraítear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS, uasmhínicíocht 12 thuras feithicle san uair (Q) agus íosfhad 5 m ar a laghad (v) ón mbóthar tarlaithe go réadmhaoin ar bith in aice láimhe, agus luas 30 km/h (V), bheadh an tionchar torainn seo a leanas i gceist:

$$\begin{aligned} \text{Leibhéal} &= \text{Meán-SWL} - 33 + 10 \log Q - 10 \log V - 10 \log d \\ &+ 98 - 33 + 10 \log 12 - 10 \log 30 - 10 \log 5 \\ &= 54.0 \text{ dB } L_{Aeq, 1h} \end{aligned}$$

- 66 Ní mheastar go mbeadh sé sin ina ábhar le mórthionchar torainn ar an ngabhdóir íogair ba chónagaraí agus fad 5 m faoi thrácht. Tá fad 5 m glactha sna ríomhanna sin agus léirítear é mar thiomhde phraiticiúil maidir leis an bhfad ón ngabhdóir go dtí an bóthar tarlaithe.

9.5.2.2 Gluaiseachtaí Feithiclí Soláthair

- 67 Tá gá le méadú 3 dB (A) ar an torann tráchta atá ann sula dtabharfaidh an pobal mór faoi deara é (tagairt an tsampla: Roinn Iompair na Ríochta Aontaithe, *Guidance on the Methodology for Multi-Modal Studies (Treoir um Modheolaíocht maidir le Staidéir Ilimhódail)* (DETR 2000), alt 4.3.5). Agus úsáid a baint as an ríomh a thug Oifig na Breataine Bige de chuid Rannóg Iompair na RA ar thorann ó thrácht ar bhóithre, *Calculation of Road Traffic Noise* (CRTN 1988), agus má fhanann gach ceann de na tosca eile mar atá, bheadh méadú 100% ar an sruth tráchta i gceist.
- 68 Dar leis an gcáipéis *Design Manual for Roads and Bridges (An Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus do Dhroichid)* (DMRB 2008) de chuid an UK Highways Agency, d'fhéadfadh sé go mbeadh ardú 1 dB sa trácht inbhraite, cé go n-admhaítear inti go bhfuil tosca eile ábhartha in aireachtáil amhairc agus méid na leibhéal tráchta roimh na méaduithe. Agus tagairt á déanamh don CRTN arís, tá méadú 1dB ar leibhéal torainn nach mór cothrom le méadú 25% ar líon an tráchta. Ní dócha gur leor tabhairt isteach roinnt bheag feithiclí breise ar na bóithre áitiúla soláthair le bheith ina cúis le méadú 25% ar shruthanna tráchta. Dá bhrí sin, ní dócha go mbeidh tionchar mór torainn ag an gcuid sin den fhorbairt a bheartaítear. I gcásanna leagain crann, mar shampla, bheadh na bóithre áitiúla á n-úsáid ag an trácht soláthair, ach is rud gearrthéarmach agus díomuan go leor a bheadh i gceist ansin agus ní bheifí ag súil go mbeadh aon tionchar suntasach aige ar thorann. Déanfar gníomhaíocht den sórt sin ag cloí le ceanglais an Phlean um Bainistiú Comhshaoil Tógála (CEMP).

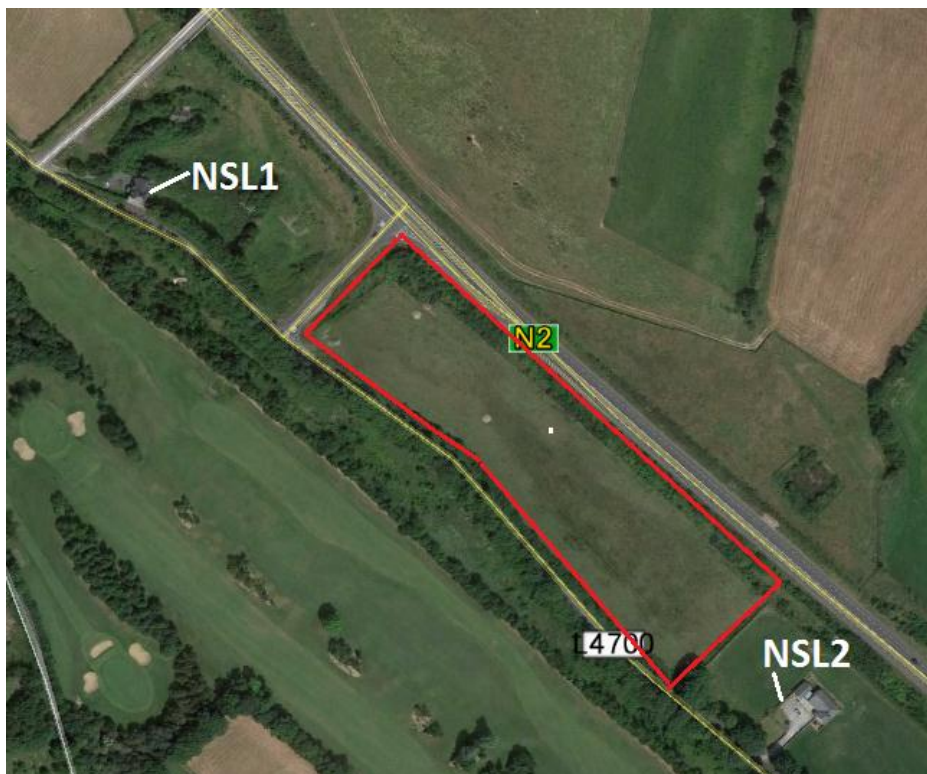
9.5.2.3 Tionchar an Chlóis Stórála le haghaidh Ábhar Tógála

- 69 Beidh an clós stórála ina mbeidh páirteanna le haghaidh ábhar tógála den fhorbairt a bheartaítear ina chlós sealadach BSL lonnaithe soir ó dheas de Charraig Mhachaire Rois, Contae Mhuineacháin. Tá an suíomh suite díreach in aice leis an taobh ó dheas de Phríomhbhóthar Náisiúnta an N2. Cinntíonn sé sin go bhfuil teacht le fáil mar is cuí ar gach cuid den líne tharchuir a bheartaítear.
- 70 Baineadh úsáid shealadach as an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála cheana i gcomhar gníomhaíochtaí tógála óir ba chlós tógála é a bhain le tógáil Phríomhbhóthair Náisiúnta an N2 roimhe seo. Beifear in ann na hábhair ar fad a bhaineann le tógáil na forbartha a bheartaítear a stóráil ann go slán, agus beidh páirceáil carranna ar fáil don fhoireann ann mar aon le hoifigí sealadacha láithreáin agus saoráidí leasa.

- 71 Roinntear an tionchar torainn a bhaineann leis an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear i dtionchar le linn chéim na tógála agus tionchar le linn na céime oibríche. Rinneadh measúnú orthu sin de réir an tionchair a bheidh ag céim na tógála ar OHL ag úsáid na dtreoircháipéisí agus na modheolaíochtaí céanna a dtugtar breac-chuntas orthu i **Rannán 9.5.2**.
- 72 Rinneadh suirbhéanna torainn bonnlíne ag an dá áit chónaithe is gaire do láthair an bhábhúin a bheartaítear de réir na dtreoir-cheanglas. Tá an NSL1 suite thart ar 215 m siar ó thuaidh de bhealach isteach an tsuímh a bheartaítear ar bhóthar áitiúil an L4700. Tá an NSL2 suite thart ar 210 m soir ó dheas de bhealach isteach an tsuímh a bheartaítear ar bhóthar áitiúil an L4700. Tá na láithreacha sin le feiceáil i bhFíor 9.1. Tá torthaí na monatóireachta ar thorann ag na láithreacha sin le feiceáil i dTábla 9.6.

Tábla 9.6: Torthaí na Monatóireachta ar Thorann Bonnlíne ag Bábhún Tógála

Láthair	Dáta/Am	Fad Ama	L _{Aeq}	L _{Amax}	L _{Amin}	L _{A10}	L _{A90}
NSL1	20/01/14 13:56	15:00	64.6	84.1	33.9	65.8	42.8
	20/01/14 14:12	15:00	64.5	84.6	28.9	64.2	40.7
NSL2	20/01/14 14:30	15:00	63.9	87.5	34.7	62.6	43.1
	20/01/14 14:46	15:00	66.3	85.4	42.3	67.7	46.3

Fíor 9.1: Láithreacha Monatóireachta ar Thorann ag Bábhún Tógála

- 73 Ba thrácht a bhí ag dul thart ar bhóthar áitiúil an L4700 an torann ba mhó a bhí ag NSL1 agus NSL2 mar aon le trácht a bhí ar Phríomhbhóthar náisiúnta an N2. Bhí ceiliúr éan agus aerárthach lasnairde le cloisteáil freisin.
- 74 Maidir leis an tionchar ó thorann tógála an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála, ríomhadh leibhéil torainn thuartha ag úsáid na modheolaíochta a bhfuil cur síos uirthi i gCaighdeán na Breataine (BS) *BS: 5228: Noise and control on construction and open sites (Rialú torainn agus creathaidh ar shuíomhanna tógála agus ar shuíomhanna oscailte)*, (1997). Tá na tuartha bunaithe ar an ngnáth-threalamh a úsáidtear le linn céimeanna éagsúla tógála na forbartha a bheartaítear. Tá na tuartha bunaithe ar luach LAeq 1uair le gach innealra atá liostaithe i d**Tábla 9.7** ag oibriú ar feadh tréimhse leanúnach d'uair an chloig.

Tábla 9.7: Leibhéil Torainn Thuartha ó Thógáil an Chlóis Stórála le haghaidh Ábhar Tógála

Ríomhanna BS5228	Leibhéil Torainn Tógála ag Faid Éagsúla LAeq 1 uair			
	44 m	52 m	117 m	329 m
Gléasra	Galfchúrsa	NSL2	NSL1	Óstán an Iúir Mhóir
Dumpaire (2)	63	48	39	41
Rollóir/ Grádóir (2)	60	45	36	38
Tochaltóir rianach (2)	61	46	37	39
Comhleibhéal LAeq 1 uair	66	51	43	44

- 75 Ní mhairfidh an tionchar torainn ón gclós stórála le haghaidh ábhar tógála le linn na céime tógála thuas ach ar feadh cúpla seachtain agus níltear ag súil go mbeidh tionchar suntasach aige nuair a dhéanfar measúnú air i gcoinne na leibhéil torainn reatha sa cheantar, mar a thaispeántar i d**Tábla 9.5**.
- 76 Déantar an tionchar torainn thuartha a bhaineann le húsáid an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála le linn thógáil OHL a mheas leis an modheolaíocht chéanna agus cuirtear i láthair é i d**Tábla 9.8**. Glactar leis sa mheasúnú seo go dtógfar fál adhmaid sholadaigh 2 m ar airde gan aon bhearnaí ar thrí thaobh an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála. Cuirfear an bhacainn chrua sin atá 2 mhéadar ar airde ar an taobh istigh den sonnach a bheartaítear atá 2.6 méadar ar airde agus ní gá di a bheith ina struchtúr saorsheasaimh. Ní gá an fál seo a chur le taobh an N2. Tá an fál seo ann chun an torann ó úsáid an bhábhúin a mhaolú, chuig NSL1 agus NSL2, agus chomh fada leis an ngalfchúrsa trasna an bhóthair áitiúil L4700.

Tábla 9.8: Leibhéil Torainn Thuartha ó Úsáid an Chlóis Stórála le haghaidh Ábhar Tógála

Ríomhanna BS5228	Leibhéil Torainn Tógála ag Faid Éagsúla <small>L_{Aeq} 1 uair</small>			
	44 m	52 m	117 m	329 m
Gléasra	Galfchúrsa	NSL2	NSL1	Óstán an Iúir Mhóir
Ionramhálaí teileascópach	43	42	33	22
Leoraí bóthair	42	41	32	21
Comhleibhéal L_{Aeq} 1 uair	45	45	36	25

- 77 Tá na leibhéil torainn thuartha ó oibriú an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear laistigh de na teorainneacha torainn treorach agus níltear ag súil go mbeidh tionchar suntasach torainn acu ar na gabhdóirí íogaire is gaire.
- 78 Rinneadh measúnú ar an méadú tuartha ar thrácht a bhaineann leis an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear ag úsáid Ríomha Oifig na Breataine Bige de Roinn Iompair RA as an treoircháipéis maidir le Torann ó Thrácht ar Bhóithre (CRTN 1988). Táthar ag tuar go n-ardóidh an tionchar torainn atá tuartha agus a bhaineann leis an trácht a bheidh timpeall ar an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála leibhéil torainn ag NSL1 faoi 1.3dB agus ag NSL2 faoi 2.4dB faoi seach fad is a bheidh an OHL á tógáil. Ní bheidh aon tionchar suntasach torainn aige sin.

9.5.2.4 An Tionchar Creathaidh i gCéim na Tógála

- 79 Tá an baol ann go mbeidh creathadh talún ann mar gheall ar oibreacha chéim na tógála, agus tiocfaidh sé sin go príomha ó thochailt agus ó oibreacha carntha (má tharlaíonn sé go bhfuil siad sin ag teastáil, rud nach cosúil) ag corrláthair thúir. Is féidir creathadh a shainmhíniú mar ghluaiseacht rialta arís agus arís eile de rud fisiceach timpeall ar phointe fosaithe. Léirítear méid an chreathaidh mar Bharrluas Cáithnín (PPV) i milliméadair sa soicind (mm/s).
- 80 Is é an gnás in Éirinn treoir a ghlacadh ó chaighdeán a aithnítear go hidirnáisiúnta. Tá dhá chineál caighdeán creathaidh ann, na cinn a bhaineann le compord an duine agus na cinn a bhaineann le damáiste cosmaideach nó struchtúrach d'fhoirgnimh. Sa dá chás, déantar méid an chreathaidh a léiriú mar Bharrluas Cáithnín (PPV) i milliméadair sa soicind (mm/s).
- 81 D'fhonn a chinntiú nach bhfuil aon bhaol ann go ndéanfar damáiste creathaidh le linn tógála, molann an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta go mbíonn creathadh ó ghníomhaíochtaí tógála bóithre teoranta do na luachanna atá leagtha amach i **dTábla 9.9**. Fuarthas na luachanna seo tar éis na caighdeán idirnáisiúnta éagsúla a bhreithniú. Ba cheart go gcinnteodh comhlíonadh na treorach seo nach bhfuil ach baol beag nó baol ar bith go ndéanfaí damáiste cosmaideach d'fhoirgnimh.

- 82 Cloífead leis na teorainneacha seo an t-am ar fad le linn chéim thógála na forbartha a bheartaítear. Níl aon tionchar creathaidh tuartha do chéim oibríoch na forbartha a bheartaítear.

Tábla 9.9: An Creathadh Incheadaithe le linn Tógáil Bóithre d’Fhonn an Baol Damáiste d’Fhoirgnimh a Íoslághdú

Treoluas de chreathadh incheadaithe (Barrluas Cáithnín) ag an bpáirt is dlúithe d’aon mhaoin íogair don fhoinsé creathaidh, ag minicíocht:		
Níos lú ná 10Hz	10 go dtí 50Hz	50 go dtí 100Hz (agus níos airde)
8 mm/s	12.5 mm/s	20 mm/s

9.5.3 An Chéim Oibríoch

- 83 Ní bheidh aon tionchar creathaidh suntasach a bhaineann leis an bhforbairt a bheartaítear le linn na céime oibríche. Beidh gá ó am go ham sa chéim oibríoch le crainn a bhearradh nó barraíl a dhéanamh orthu d’fhonn an líne lasnaide a chosaint. Déanfar é sin i rith an lae amháin. Déanfar é sin go háitiúil. Obair shealadach, ghearrthéarmach a bheith i gceist agus ní dóigh go mbeidh aon tionchar mór torainn aici. I ndiaidh na tógála beidh an líne tharchuir faoi réir suirbhé bliantúil ag patról héileacaptair. Fógrófar iniúchtaí héileacaptair roimh ré i nuachtáin áitiúla agus san Farmer’s Journal. Níltear ag súil go mbeidh sé sin ina chúis le haon tionchar suntasach torainn, mar thoradh ar chineál gearrthéarmach agus neamhbhuan an tsuirbhé bhliantúil.

- 84 Is iad na cineálacha torainn seo a leanas an torann a thioctaidh ón bhforbairt a bheartaítear le linn na céime oibríche:

- Torann ó Sceitheadh Corónach;
- Torann Oibríoch Leanúnach;
- Torann Aeólach; agus
- Spréachadh ag Bearnaí.

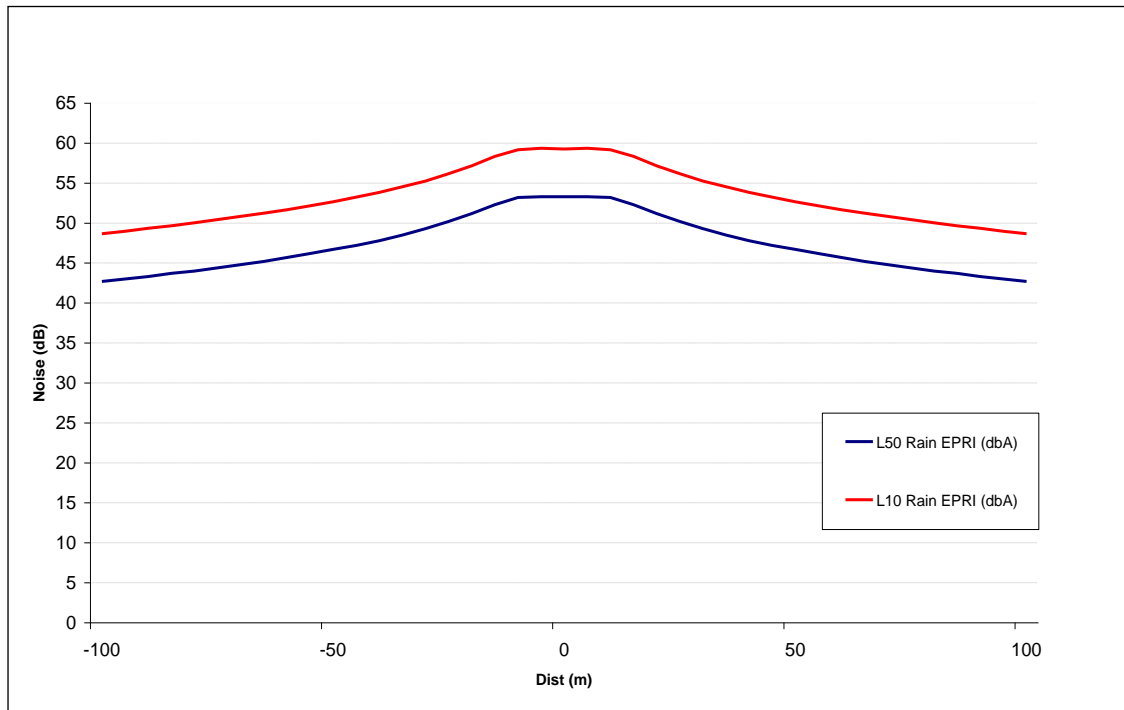
- 85 Déantar measúnú sonrath ar na gnéithe sin sna rannáin thíos.

9.5.3.1 Torann ó Sceitheadh Corónach

- 86 Is ionann torann corónach agus an torann is iomadúla a chloistear ó línte lasnaide agus tarlaíonn sé ar línte tarchuir ar a n-iompraítear voltais níos airde. Tá formhór na línte tarchuir agus na bhfostáisiúin nua-aimseartha deartha chun méid an réimse leictrigh timpeall ar sheoltóirí na líne a laghdú faoi chlisluach an aeir. Tarlaíonn sceitheadh corónach de ghnáth nuair atá pointe nó imeall gearr i láthair, bíodh sin ar an seoltóir nó ar chúpláil an túir. D’fhéadfaí

- pointe beag géar a shonrú corruair ar líne nó ar chrua-earraí in aice láimhe a bheidh ina chúis le sceitheadh corónach.
- 87 Bíonn a leithéid de sceitheadh níos gníomhaí go minic tráth ceo nó ceobhráin de bharr na bogthaise breise. Bíonn deora uisce a chuireann isteach ar sheoltóirí nó a bhailíonn orthu ina n-ábhar le roinnt sceití corónacha; cruthaíonn siad uile pléascadh fuaim. I rith aimsir thirim, feidhmíonn seoltóirí faoi bhun an leibhéil tionscnaimh chorónaigh de ghnáth agus bíonn i bhfad níos lú foinsí corónacha i láthair.
- 88 Tá dhá chomhpháirt fuaim i gceist le torann corónach; fuaim neamhrialta (fuaim fhánach) agus fíorfhuaim an dordáin (fuaim chrónáin chorónaigh). Baineann banda minicíochta leathan leis an bhfuaim fhánach siocair gur go fánach a fhorluíonn na fuaimanna ríogacha a chruthaítear de bharr sceitheadh corónach.
- 89 Tagann an fhuaim chrónáin chorónaigh chun cinn mar gheall ar fhloscadh grúpaí iain, a chruthaítear de bharr sceitheadh corónach, i ngeall ar an réimse leictreach atá thart ar na seoltóirí. Is ionann minicíocht níos mó na fuaim chrónáin corónaí agus dhá oiread na minicíochta tráchtála (is ionann 100Hz agus minicíocht fhuaim an chrónáin chorónaigh sa chás ar leith seo).
- 90 Braitheann torann feidhme na línte lasnairde ar na dálaí comhshaoil, ar an gceantar agus ar roinnt tosca eile, lena n-áirítear an fad go dtí an talamh agus an voltas. Go hiondúil, is é pléascadh gearr 'cnagarnach' atá i gceist leis an bhfuaim ón sceitheadh sin.
- 91 Mar gheall ar na tosca sin, ní féidir an leibhéal beacht tionchair ar thorann a thuar go cinnte, mar sin féin léirítear i bhFíor 9.2 an torann in aimsir fhliuch ag achar idir 0 m agus 100 m ón líne. D'fhéadfaí dul os cionn +10 dB thar an leibhéal cúlra i gcásanna áirithe, faoi chúinsí ar leith. De bharr neamh-intuarthacht an torainn chorónaigh a thagann ó línte lasnairde, áfach, agus tréimhse ghearr theoranta an sceite (de ghnáth tréimhse níos lú ná soicind amháin ag na leibhéil is airde), beidh an tionchar iomlán thar uair an chloig fíorbheag (tagairt BS4142 tréimhse ama tagartha sa lá).
- 92 Tugtar modh sa leabhar tagartha *AC Transmission Line Reference Book – 200 kV and Above* (An Tríú hEagrán, 2005) de chuid na hInstitiúide Taighde um Chumhacht Leictreach, chun an leibhéal torainn ag faid éagsúla ón líne a thuar, faoi dhálaí aeráide éagsúla. Soláthraítear an leibhéal torainn sa cháipéis i dtéarmaí dB L_{A50} arb ionann sin agus an leibhéal fuaimbhrú A-ualaithe (i ndeicibeilí, dB) a fuarthas ag baint leasa as an ualú ama 'Tapa' a sháraítear maidir le 50% den eatramh ama ar leith.

- 93 Rinneadh áireamh i dtaca leis an torann tuartha maidir leis an líne a bheartaítear agus é le hiniamh leis an measúnú seo. Léirítear torthaí an ríomha sin i bhFíor 9.2 ina léirítear an leibhéal torainn ag achair éagsúla ón líne lasnairde 400 kV atá ann cheana. Ríomhadh na leibhéil torainn a cuireadh i láthair ag úsáid Mhodha Bonneville Power Administration (BPA) agus léirítear iontu an leibhéal torainn le linn gnáth-thitim báistí.
- 94 Tugtar le fios i bhFíor 9.2 agus i dTábla 9.10 an leibhéal tuartha L₅₀ dB (A) (leibhéal fuaimne A-ualaithe a sháraítear le linn 50% de thréimhse an tomhais) agus Leibhéal L₁₀ dB A (leibhéal fuaimne A-ualaithe a sháraítear le linn 10% de thréimhse an tomhais). Déantar na leibhéil sin a thuar ag úsáid modheolaíocht ríofa na hInstitiúide Taighde um Chumhacht Leictreach (EPRI). Tugann na táscairí torainn sin na leibhéil torainn chorónaigh atá tuartha le fios mar fheidhm d'fhad taobhach ó lár an línebhealaigh a bheartaítear le linn aimsir fhliuch.
- 95 Is annamh a bhíonn fadhb le coróin ag fad thar 50 m ó líne tharchuir. Braitheann an torann corónach a d'fhéadfaí a chloisteáil ag am ar bith ar an aimsir. Is ísle cumhacht thréleictreach aeir tráth drochaimsire ná tráth aimsire tirime. Mar sin de, ní gá do strus voltais ag dromchla seoltóra na leibhéil arda sin a bhaint amach le linn aimsir fhliuch le go bhféadfaí torann corónach a chloisteáil.
- 96 Baineann torann corónach leibhéil níos airde amach agus d'fhéadfaí é a chloisteáil le linn aimsir fhliuch nuair a dhéantar drioganna uisce ar na seoltóirí den iliomad foinsí corónacha. Sna cásanna sin, áfach, is gnách do leibhéal torainn na báistí agus na gaoithe sa chúlra an torann ón líne a scáthú. Is minic go dtugann daoine torann ó líne ardvoltais faoi deara níos mó tráth ceobhráin, sneachta, nó ceo nó nuair is dóchála go mbíonn siad lasmuigh nó go mbíonn na fuinneoga ar oscailt acu, agus nuair nach mbíonn an oiread céanna torainn sa chúlra. In aimsir bhreá, ní bhíonn an oiread foinsí corónacha ann agus dá réir sin ní dóigh go mbeadh an torann seo ina ábhar gearáin mar gheall ar chomh gearr is a bhíonn an fhoinsé (níos lú ná 1 soicind).

Fíor 9.2: Leibhéal Torainn ó Líne Ciorcaid Shingil 400 kV in Aimsir Fhliuch

- 97 Tagann treoirlíne áisiúil ina ndéantar tagairt shonrach do línte cumhachta ón New York Public Service Commission (Coimisiún Seirbhíse Poiblí Nua-Eabhrach) (NYPSC) tar éis fiosrúchán poiblí i 1978. Sonraíodh anseo teorainn leibhéal bhaistí L_{50} de 52dB (A) a bheith ar imeall ceart slí. Bunaíodh an leibhéal torainn L_{50} seo ar an uasleibhéal torainn laistigh 35dB (A) a cheadaítear. Tharla sé sin i seomra leapa i dtéach ar imeall ceart slí. Glacadh leis gurbh é 17dB (A) an maolú torainn maidir le fuinneog atá dúnta cuid den tslí. Cuireann iniúchadh ar thomhais an torainn sa chúlra agus leibhéal thuartha torainn chorónaigh in iúl nach dócha go mbeidh siad ina n-ábhar crá. Sonraítear an torann tuartha corónach as an líne tharchuir 400 kV a bheartaítear (tomhaiste ag 50 m ón líne) i d**Tábla 9.10**.

Tábla 9.10: Achoimre ar Luachanna Torainn

Cineál Ciorcaid	L_{50} EPRI Báistí (dBA)	L_{10} Báistí EPRI (dBA)	Raon Dea-Aimsire (dBA)	
Ciorcad Dúbailte 400 kV	48.0	55.4	21.9	41.4
Ciorcad Singil 400kV	46.7	52.7	20.9	40.2
Túir Thrasuímh	46.7	52.7	20.9	40.2

- 98 Mar a léirítear i d**Tábla 9.10** sroicheann an luach L_{50} le linn báistí i dtaca leis an líne ciorcaid dúbailte agus singil, uasmhéid de 48dB (A) L_{50} ag 50 m ó lár an línebhealaigh a bheartaítear. Sin 4dB (A) faoi bhun theorainn threoirlíne 52dB (A) L_{50} an NYPSC maidir le torann ó líne lasnaide in aimsir fhluch. Tá an t-uasluach d'aimsir bhreá de 41.4dB (A) cuid mhaith níos lú

ná an teorainn threorach 52dB (A). Bunaithe ar an gcomparáid sin, ní tharraingeoidh an líne tharchuir 400 kV a bheartaítear aon núis torainn ar dhaoine a bhfuil cónaí orthu in aice láimhe toisc go tuigtear nach bhfuil aon ghabhdóirí cónaithe lonnaithe i bhfoisceacht 50 m d'aon láithreacha túir a bheartaítear.

9.5.3.2 Torann Oibríoch Leanúnach

- 99 De bharr na voltas a bhaineann le línte lasnairde 400 kV, d'fhéadfaí torann oibríoch leanúnach a chloisteáil ach ní bheadh sé ní b'airde ná leibhéal an torainn chomhthimpeallaigh. Rinneadh suirbhé torainn ag líne lasnairde 400 kV atá ann cheana, ag Bogganstown, Contae na Mí i ngar d'Fhostáisiún Fhearann na Coille atá ann cheana féin. Téann an líne sin go dtí an taobh thiar d'Fhostáisiún Fhearann na Coille ar bhealach ó dheas ó shráidbhaile Chnoc an Línsigh i gContae na Mí. Rinneadh suirbhé torainn freisin ag an bhfostáisiún 400 kV ag Fearann na Coille, Contae na Mí mar atá. Sna suirbhéanna sin, bhíothas ábalta torann an fhostáisiúin / túir a chloisteáil ach ní raibh sé ní b'airde ná leibhéal an torainn chomhthimpeallaigh.
- 100 Cuirtear torthaí an tomhais i láthair mar 'dB LAeq', is é sin meán an fhuinnimh a bhaineann leis an torann in áit thar eatramh ama ar leith. Soláthraítear na leibhéil mar 'dB LA₉₀' freisin agus léirítear leo an leibhéal a sháraítear maidir le 90% den eatramh ama ar leith. Léirítear na torthaí i dTábla 9.11 agus i dTábla 9.12.

Tábla 9.11: Measúnú Bonnliné díreach faoin Líne 400 kV Reatha ag Bogganstown

Láithreacha	Dáta	Am	Fad Ama	L _{Aeq}	L _{AMin}	L _{AMax}	L _{A10}	L _{A50}	L _{A90}
Faoin Líne 400 kV ag Bogganstown	07-Samh-13	14:46:46	5:00.0	47.6	38.1	99.4	50.6	44.3	39.8
Faoin Líne 400 kV ag Bogganstown	07-Samh-13	15:05:44	5:00.0	45.0	37.9	96.1	47.1	43.6	40.6
Faoin Líne 400 kV ag Bogganstown	07-Samh-13	15:21:50	5:00.0	42.9	36.4	89.5	45.7	41.2	38.5
Meán				45.1	37.5	95.0	47.8	43.0	39.6

Tábla 9.12: Measúnú Bonnliné faoin Líne 400 kV Reatha ag Fostáisiún Fhearann na Coille

Láithreacha	Dáta	Am	Fad Ama	L _{Aeq}	L _{AMin}	L _{AMax}	L _{A10}	L _{A90}
Fostáisiún Fhearann na Coille	07-Samh-13	14:18	15:00.0	43.1	35.1	104.5	44.6	38.3

- 101 Léiríonn an leibhéal torainn dB LA90 an leibhéal a sháraítear maidir le 90% den eatramh ama ar leith. Meastar go minic go léiríonn sé sin an leibhéal torainn 'sa chúlra' a bhí ag láthair. Ní

mheastar go bhfuil an leibhéal torainn seo de 39.6dB LA90 díreach faoin líne suntasach agus ní bheifí ag súil go mbeadh aon tionchar mór torainn aige ar ghabhdóirí íogaire. Is fiú a thabhairt ar aird go gcuimsítear sa leibhéal torainn sin gach foinse torainn thimpeallaigh sa limistéar, cosúil le torann duilliúir, trácht i bhfad ó bhaile etc. mar aon le torann ón líne lasnairde.

9.5.3.3 Torann Aeólach

102 D'fhéadfaí torann aeólach, ar a dtugtar torann gaoithe suaite freisin, a chruthú de bharr ardluasanna gaoithe a mbeadh tionchar acu ar thúir agus ar sheoltóirí. Tagraítear leis don fhuaim inchloiste a chruthaítear trí imoibriú na gaoithe leis na túir agus leis na seoltóirí. Tá nasc díreach idir méid an torainn aeólaigh agus luas agus treo na gaoithe. Ní mheastar de ghnáth go bhfuil an cineál sin tionchar torainn suntasach ó thaobh an tionchair torainn a bhíonn ar ghabhdóirí íogaire, toisc go bhfuil na leibhéil torainn chomhthimpeallaigh níos airde chomh maith mar gheall ar thorann gaoithe, rud a cheileann dá réir sin aon tionchar torainn aeólaigh ar leith ón bhforbairt a bheartaítear.

103 Tá torann aeólach sa timpeallacht ina fhoinsé torainn nádúrtha agus tarlaíonn sé nuair a shéideann an ghaoth trí bhrainsí crann, chlaíocha agus struchtúir eile den sórt sin. Níltear ag súil go mbeidh tionchar mór torainn ag torann aeólach ón idirnascaire ar ghabhdóirí íogaire.

9.5.3.4 Spréachadh ag Bearnaí

104 Is féidir le spréachadh ag bearnaí tarlú ag tráth ar bith ar línte tarchuir ag aon voltas. Tarlaíonn sé ag deighiltí fíor-bheaga leictreacha (bearnaí) a thagann idir codanna miotail a bhfuil nasc meicniúil eatarthu. Is féidir leis na tosca seo a leanas, nó meascán díobh, cur le cruthú bearna: creimeadh, creathadh, fórsaí gaoithe agus aimsire, mí-dhéanamh, drochdhearadh nó cothabháil neamhleor. Is féidir le spréachadh ag bearnaí torann leictreach a dhéanamh, i.e. tarlaíonn sé ag minicíochtaí atá níos airde ná mar atá daoine in ann a chloisteáil agus dá bhrí sin fágтар ar lár é mar fhoinsé núis torainn.

9.5.4 Díchoimisiúnú

105 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

9.6 BEARTA MAOLAITHE

9.6.1 Maolú i gCéim na Tógála

106 Maidir le gníomhaíochtaí tógála, ní mór don chonraitheoir a cheapfar a chinntiú go sásóidh gach innealra a úsáidfear le linn chéim na tógála na caighdeáin arna leagan amach i Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Innealra agus Trealamh Tógála) (Leibhéal Cheadaithe Torainn) (1990) [aistriúchán neamhoifigiúil]. Leagtar bearta maolaithe amach in *BS5228: Noise control on construction and Open Sites (Rialú torainn ar shuíomhanna tógála agus ar shuíomhanna oscailte)* (2009), a thugann treoir mhionsonraithe ar rialú torainn ó ghníomhaíochtaí tógála. Beidh gach rialú den sórt faoi réir an Phlean um Bainistiú Comhshaoil Tógála (CEMP) (a bhfuil cuntas ar le fáil in Aguisín 7.1, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS).

107 Beartaítear go nglacfar le cleachtais éagsúla le linn tógála, in éineacht leo sin a chuirtear i láthair i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS lena n-áirítear:

- Ní iondúil go mbeidh aon obair ar siúl san oíche, ach d'fhéadfadh sé a bheith riachtanach, cé nach móide go dtarlóidh sé, gineadóirí, caidéal nó innealra eile a fhágáil ar siúl ag roinnt láithreacha, áit a mbeidh gníomhaíocht in áit amháin ar feadh tréimhse níos faide de bharr bunsráitheanna a bheith á dtóchailt agus túir a bheith á dtógáil.
- Nuair a tharlaíonn sé sin, agus is annamh a tharlaíonn, féadfar úsáid a bhaint as sciathadh agus as imfháluithe. Chun an éifeachtacht is airde a bhaint amach, ba cheart go gcuirfí sciath chomh gar agus is féidir don fhoinsé torainn nó don ghilcadóir. Ba cheart go dtógfaí an sciath le hábhar a bhfuil mais de $> 7\text{kg/m}^2$ aige agus níor cheart go mbeadh aon bhearnaí ná ailt in ábhar na bacainne. Féadfar é sin a úsáid chun tionchar an torainn a theorannú chuig 45 dB (A)_{Leq} (an leibhéal atá inghlactha san oíche de réir BS 5228) ag aon ghabhdóir atá íogair ó thaobh torainn de, má theastaíonn sé, le comhaontú an údaráis áitiúil.
- Ionadaí suímh a cheapadh a bheidh freagrach as ábhair a bhaineann le torann, agus bealaí cumarsáide a bhunú idir an conraitheoir/forbróir, an t-údarás áitiúil agus an lucht cónaithe i.e. chun iad a chur ar an eolas maidir leis an riachtanas obair a dhéanamh istoíche, sa chás go dteastódh a leithéid.
- Cuirfear fál leanúnach 2 m ar airde gan aon bhearnaí ar thrí thaobh den fhál teorann chuig an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear. Tógfar an fál le hábhar a bhfuil mais $> 7\text{kg/m}^2$ aige agus ní bheidh aon bhearnaí ná ailt in ábhar na bacainne. Ní theastaíonn an fál sin ar an teorainn idir an clós stórála le haghaidh ábhar tógála agus Príomhbhóthar Náisiúnta an N2.

108 Ina theannta sin, meastar go mbainfear úsáid as bearta infheidhmithe éagsúla um rialú torainn, a d'fhéadfadh na cinn seo a leanas a bheith san áireamh leo:

- Gléasra a roghnú ina bhfuil baol beag go mbeidh torann agus / nó creathadh ann.
- Bacainní sealadacha a chur in airde timpeall rudaí fearacht gineadóirí nó comhbhrúiteoirí tromshaothair. Chun an éifeachtacht is fearr a bhaint amach, ba cheart go gcuirfí bacainn chomh gar agus is féidir don fhoinsé torainn nó don ghlacadóir. Ba cheart go dtógfaí an bhacainn le hábhar a bhfuil mais $> 7\text{kg/m}^2$ aige agus níor cheart go mbeadh aon bhearnaí ná ailt in ábhar na bacainne. Tá sampla le feiceáil i bhFíor 9.3.

Fíor 9.3: Sampla de Phíosa de Bhacainn Torainn Feistithe go Sealadach

- Mar threoir gharbh, ba cheart go mbeadh fad bacainne cúig huairé níos mó ná a hairde. Ba cheart go lúbfaí bacainn níos giorra timpeall fhoinsé an torainn, lena cinntiú nach bhfuil aon chuid den fhoinsé torainn le feiceáil ón láthair ghlactha.
- Innealra torannach a leagan chomh fada ó ghabhdóirí íogaire agus a cheadaíonn srianta suímh.

9.6.1.1 Maolú Creathaidh i gCéim na Tógála

109 Maidir le hoibreacha tógála a bhfuil an baol ann go gcruthóidh siad creathadh ag gabhdóirí íogaire, tabharfar fúthu de réir na luachanna teorann mar atá leagtha amach i dTábla 9.5.

9.6.2 Maolú Torainn sa Chéim Oibríoch

- 110 Faoi mar a luaitear sna rannáin roimhe seo, níl coinne leis go mbeidh tionchar mór torainn ag torann a thioctaidh ón bhforbairt a bheartaítear. Ní chloistear torann corónach ach amháin le linn dálaí áirithe aimsire agus i ngar don líne. Cruthaítear torann corónach, den chuid is mó, mar gheall ar nithe cruu-earraí ar an líne tharchuir, seachas seoltóirí, e.g. clampaí, agus is féidir é a mhaolú go héifeachtach trí na nithe aonair cruu-earraí a ionadú. Is annamh a chruthaítear torann Aeólach ar línte 400 kV agus níl coinne leis go gcruthófar é san fhorbairt a bheartaítear. I measc na mbeart maolaithe a mholtar maidir le torann Aeólach agus Corónach, d'fhéadfaí bacóirí aershreaifa a chur ar sheoltóirí agus inslitheoirí comhchodacha a fheistiú.
- 111 Beidh an líne tharchuir faoi réir suirbhé bliantúil ag patról héileacaptair. Ba cheart go ndéanfaí an t-ardú socair ar an leibhéal torainn de réir mar a thagann an héileacaptair i bhfoisceacht aon phointe ar leith (le linn dó an línebhealach a leanúint) aon ghné iontais de thús an torainn héileacaptair a íoslaghú. Níltear ag súil go mbeidh sé sin ina chúis le haon tionchar suntasach torainn, mar thoradh ar chineál gearrthéarmach agus neamhbhuan an tsuirbhé bhliantúil agus mar thoradh ar an réamhfhógra a thabharfar d'úinéirí talún.

9.7 TIONCHAR IARMHARACH

- 112 Cinnteoidh cloí leis na beartais mhaolaithe nach mbainfidh aon tionchar iarmharach torainn ná creathaidh leis an bhforbairt a bheartaítear.

9.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

- 113 Bainfidh an tionchar torainn agus creathaidh leis an tionchar ar thrácht ar bhóithre le linn chéim na tógála agus na céime oibríche araon. Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le **Caibidil 2** agus le **Caibidil 13** den imleabhar seo den EIS, chun tuiscint iomlán a fháil ar an bpríomh-idirchaidreamh idir na hábhair chomhshaoil sin.
- 114 Tagann an príomhthionchar ón idirchaidreamh seo a leanas:
- **Caibidil 2** - Daoine – Daonra agus Eacnamaíoch – Tá an baol ann go gcruthófar tionchar torainn don phobal i bhfoirm an tionchair maidir le gabhdóirí íogaire cosúil le háiteanna cónaithe príobháideacha etc. le linn chéim na tógála agus na céime oibríche. Sa chéim oibríoch, tá torann corónach in ann tionchar torainn a chruthú le linn drochaimsire. Tugtar aghaidh ar an tionchar sin san EIS agus ní mheastar gur tionchar suntasach é.
 - **Caibidil 13** - Sócmhainní Ábhartha – Trácht –Maidir leis an trácht, bainfidh an tionchar torainn agus creathaidh leis an tionchar ar thrácht ar bhóithre le linn chéim na tógála

agus na céime oibríochta araon. Níltear ag tuar go mbeidh aon tionchar suntasach ann a bhaineann le torann agus creathadh.

9.9 CONCLÚIDÍ

115 Rinneadh measúnú ar an mbaol atá ann go mbeidh tionchar torainn agus creathaidh ag an bhforbairt a bheartaítear ar ghabhdóirí íogaire. Réamh-mheastar nach mbeidh tionchar suntasach torainn agus creathaidh ag an bhforbairt a bheartaítear mar atá sí deartha, agus na bearta maolaithe ar fad a bhfuil cur síos orthu sa mheasúnú san áireamh, ar ghabhdóirí íogaire.

10 AER – CAIGHDEÁN AGUS AERÁID

10.1 RÉAMHRÁ

- 1 In *Climate Change 2013: The Physical Science Basis*, ar a dtugtar an *Cúigiú Tuarascáil Mheasúnaithe (AR5)*, ar tuarascáil í ón bPainéal Idir-Rialtasach ar an Athrú Aeráide (IPCC), cuirtear i láthair conclúidí soiléire láidre i measúnú domhanda ar eolaíocht an athraithe aeráide.²⁹ Léirítear go soiléir sa tuarascáil, le cinnteacht 95 faoin gcéad, go bhfuil gníomhaíocht an chine daonna ar an gcúis is mó leis an téamh sonraithe ó lár an 20ú haois. Foilsíodh *Tuarascáil Mheitheal 1 atá faofa don Lucht Déanta Beartas* in 2013 freisin, agus déantar achoimre sa tuarascáil sin ar na príomhthorthaí in AR5.³⁰ Deimhnítear i d*Tuarascáil AR5* nach bhfuil aon amhras faoin téamh atá ag tarlú sa chóras aeráide, agus tá athruithe á dtabhairt faoi deara nach bhfacthas le blianta fíorfhada ar fad: is é téamh an chórais aeráide is cúis le teochta ardaithe an atmaisféir agus na mara, laghdú ar na limistéir faoi bhrat sneachta agus oighir, ardú ar leibhéal na mara, agus tiúchan na ngás ceaptha teasa san atmaisféar atá ag dul i méad. I ngach tréimhse deich mbliana le deich mbliana fichead anuas, ba theo dromchla an Domhain ná mar a bhí sa tréimhse deich mbliana a chuaigh roimhe ó 1850.
- 2 Mar chuid de AR5, bhí Rannóg Taighde Met Éireann i gceannas ar staidéar mór le déanaí maidir le haeráid na hÉireann amach anseo. Staidéar comhoibríoch a bhí ann idir Met Éireann, an Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath (UCD), Coláiste na hOllscoile, Corcaigh (COC), Ollscoil na hÉireann, Gaillimh (OÉG), Institiúid Teicneolaíochta Átha Cliath (DIT), Coláiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath, Ollscoil na hÉireann, Má Nuad, an tIonad Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta, *Ionad na hÉireann um Ríomhaireacht Ardleibhéal (ICHEC)* agus ollscoileanna sa Ghearmáin, sa Ríocht Aontaithe, san Ísiltír agus i Stáit Aontaithe Mheiriceá. Foilsíodh na torthaí sa tuarascáil ar an staidéar faoi stiúir Met Éireann *Ireland's Climate: the road ahead (Aeráid na hÉireann: an bealach atá romhainn)* (2013).³¹
- 3 D'fhéadfadh tionchar an athraithe aeráide dul i gcion níos faide anonn ar an bhfiadhúlra, ar an tsláinte phoiblí, ar chúrsaí truaillithe aeir, ar fhuinneamh tonnta, ar thuilte cósta agus ar

²⁹ Stocker, T.F., D. Qin, G.-K. Plattner, L.V. Alexander, S.K. Allen, N.L. Bindoff, F.-M. Bréon, J.A. Church, U. Cubasch, S. Emori, P. Forster, P. Friedlingstein, N. Gillett, J.M. Gregory, D.L. Hartmann, E. Jansen, B. Kirtman, R. Knutti, K. Krishna Kumar, P. Lemke, J. Marotzke, V. Masson-Delmotte, G.A. Meehl, I.I. Mokhov, S. Piao, V. Ramaswamy, D.

Randall, M. Rhein, M. Rojas, C. Sabine, D. Shindell, L.D. Talley, D.G. Vaughan agus S.-P. Xie, 2013: Achoimre Theicniúil. In: *Climate Change 2013: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (An tAthrú Aeráide, 2013 – an Bunús Eolaíochta Fisicí. Ábhar a chuir Meitheal I ar fáil don Chúigiú Tuarascáil Mheasúnaithe ón bPainéal Idir-Rialtasach ar an Athrú Aeráide)* [Stocker, T.F., D. Qin, G.-K. Plattner, M. Tignor, S.K. Allen, J. Boschung, A. Nauels, Y. Xia, V. Bex agus P.M. Midgley (eagarthóirí)]. Cambridge University Press, Cambridge, an Ríocht Aontaithe agus Nua-Eabhrac, NE, SAM.

³⁰ IPCC, 2013: Achoimre don Lucht Déanta Beartas (*Summary for Policymakers*). In: *Climate Change 2013: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (An tAthrú Aeráide, 2013 – an Bunús Eolaíochta Fisicí. Ábhar a chuir Meitheal I ar fáil don Chúigiú Tuarascáil Mheasúnaithe ón bPainéal Idir-Rialtasach ar an Athrú Aeráide)* [Stocker, T.F., D. Qin, G.-K. Plattner, M. Tignor, S.K. Allen, J. Boschung, A. Nauels, Y. Xia, V. Bex agus P.M. Midgley (eagarthóirí)]. Cambridge University Press, Cambridge, an Ríocht Aontaithe agus Nua-Eabhrac, NE, SAM.

³¹ www.met.ie/UserMediaUp/irelands_Climate_25092013_LR.pdf

fhuinneamh in-athnuaite suas go dtí lár an chéid. Tugadh aird freisin ar *Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment (Treoir maidir leis an Athrú Aeráide agus leis an mBithéagsúlacht a Chomhtháthú i Measúnacht Tionchair Timpeallachta)* (2013) ón gCoimisiún Eorpach agus an chaibidil seo á hullmhú. Tá cáilíocht an aeir ríthábhachtach do shláinte agus d'fholláine an duine agus chun cothabháil na n-éiceachóras nádúrtha a áirithiú. Sa chaibidil seo, déantar measúnú ar an tionchar féideartha ar an aer agus ar an aeráid de bharr na forbartha a bheartaítear.

- 4 Beidh glantionchar dearfach ag an bhforbairt a bheartaítear ar astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú trí fhorbairt bhreise a dhéanamh ar fhoinsí fuinnimh in-athnuaite ar bhealach éifeachtúil ó thaobh costas de agus éifeachtach. Ansin beifear in ann leas a bhaint as na foinsí sin in ionad fuinneamh a tháirgeadh ó bhreoslaí iontaise, agus tiocfaidh laghdú dá réir ar na hastaíochtaí gás ceaptha teasa, go háirithe dé-ocsaíd charbóin (CO₂), dé-ocsaíd sulfair (SO₂), agus ocsaídí nítriúla (NO_x). Cabhróidh sé freisin chun spleáchas na hÉireann a laghdú ar bhreoslaí iontaise chun fuinneamh a tháirgeadh agus tacóidh sé chun spriocanna comhaontaithe an Aontais Eorpaigh (AE) d'Éirinn maidir le hastaíochtaí gás ceaptha teasa agus fuinneamh in-athnuaite a bhaint amach. Amhail formhór na dtionscadal mór innealtóireachta sibhialta, ní féidir astaíochtaí féideartha san aer i rith chéim na tógála a sheachaint ar fad. Baineann na hastaíochtaí sin le gníomhaíochtaí tógála, ábhair a iompar, agus gléasra agus trealamh a úsáid. Mar sin féin, de bharr nádúr líneach na forbartha atá beartaithe (mar atá leagtha amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS) agus a modheolaíocht tógála (mar atá leagtha amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS), is tionchar logánta agus réasúnta gearrthéarmach a bheidh ar an tógáil, agus ba cheart é a mheas i gcomhthéacs thionchar fadtéarmach na forbartha.
- 5 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS agus le **Caibidil 13** den imleabhar seo den EIS.

10.2 MODHEOLAÍOCHT

- 6 Déantús líneach atá san fhorbairt a bheartaítear agus tá sé lonnaithe sa limistéar bainistíochta cháilíocht an aeir ar a dtugtar Crios D mar atá sainmhínithe ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) i gcomhréir le reachtaíocht ón AE maidir le cáilíocht an aeir. Fuarthas sonraí ar cháilíocht an aeir chúlra le haghaidh Chrios D ó thuarascáil an EPA *Air Quality in Ireland 2012 – Key Indicators of Ambient Air Quality (Cáilíocht an Aeir in Éirinn 2012 – Príomhtháscairí Cháilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh)* (2013) agus ó bhullaitíní maidir le cáilíocht an aeir a bhíonn á bhfoilsíú go tréimhsiúil ag an EPA, agus déantar na sonraí sin a mheas i gcoinne na *Rialachán um Chaighdeáin Aercháilíochta 2011* (I.R. Uimh. 180/2011) lena dtrasuitear ceanglas na Treorach um Aer Glan don Eoraip (CAFE) (2008/50/CE).

- 7 Fuarthas faisnéis ar an aeráid dhomhanda ó thuarascáil AR5 ón IPCC. Fuarthas faisnéis ar an athrú aeráide logánta atá tuartha maidir le hÉirinn ón staidéar a rinneadh faoi stiúir Met Éireann, *Ireland's Climate: The Road Ahead* [Aeráid na hÉireann: an bealach atá romhainn] (2013).
- 8 Rinneadh measúnú ar chineálacha tionchair truaillithe aeir logánta a d'fhéadfadh teacht chun cinn de bharr thógáil an tionscadail seo bunaithe ar an taithí a fuarthas ó thionscadail tógála eile den chineál seo agus tugadh aird freisin ar threoircháipéis ó Environmental Protection UK (EPUK), *Development Control: Planning For Air Quality* [Rialú ar Fhorbairt: Pleanáil do Cháilíocht an Aeir] (nuashonrú 2010).
- 9 Déantar tagairt freisin do *Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment (Treoir maidir leis an Athrú Aeráide agus leis an mBithéagsúlacht a Chomhtháthú i Measúnacht Tionchair Timpeallachta)* a d'eisigh an AE in 2013. Sa treoir sin, aithnítear go bhfuil gá bearta a ghlacadh maidir leis an athrú aeráide agus le cailteanas na bithéagsúlachta ar fud na hEorpa agus ar fud an domhain. Aithnítear ann gur gá an comhrac i gcoinne an athraithe aeráide agus oiriúnú dó a chomhtháthú ina n-iomláine chun stop a chur le cailteanas na bithéagsúlachta agus le díghrádú éiceachóras. Sa tuarascáil ar an staidéar faoi stiúir Met Éireann, aithnítear cineálacha tionchair náisiúnta a d'fhéadfadh a bheith ag an athrú aeráide ar bhithéagsúlacht na hÉireann, agus tugtar forbheathnú orthu sin i **Rannán 10.4.1**. Déantar plé i **Rannán 10.5.3** ar thionchar foriomlán tairbhiúil an tionscadail maidir le bonneagar a chur ar fáil chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú agus chun comhrac i gcoinne an athraithe aeráide dá réir sin.

10.2.1 Beartas agus Comhthéacs na Reachtaíochta agus Caighdeáin Cháilíocht an Aeir

10.2.1.1 Beartas an Aontais Eorpaigh maidir leis an Athrú Aeráide

- 10 Mar aitheantas ar an teachtaireacht shoiléir i d*Tuarascáil AR5*, in Eanáir 2014 chuir an Coimisiún Eorpach (CE) creat i láthair chun dul chun cinn leanúnach a stiúradh i dtreo geilleagar ísealcharbóin a bhaint amach san Aontas Eorpach (AE). Gné ríthábhachtach den chreat is ea laghdú 40% in astuithe gáis cheaptha teasa faoin mbliain 2030 i gcomparáid le leibhéil 1990. D'fhonn an sprioc sin a bhaint amach, meastar go mbeidh gá na nithe seo a leanas a dhéanamh:
- Ní mór astaíochtaí a laghdú le 43% i gcomparáid le 2005 sna hearnálacha atá cuimsithe faoi Scéim an AE i ndáil le Trádáil Astaíochtaí (ETS), lena n-áirítear fuinneamh; agus
 - Níor mhór astuithe ó earnálacha nach bhfuil cuimsithe faoi ETS a laghdú le 30% i gcomparáid le leibhéil 2005. Déanfar an iarracht is gá chun na spriocanna sin a bhaint amach a roinnt go cothrom idir na Ballstáit.

- 11 Ina theannta sin, moltar sprioc 2030 ar leibhéal an AE maidir le fuinneamh in-athnuaite faoina dtiocfaidh 27% ar a laghad d'ídiú fuinnimh an AE ó fhoinsiú in-athnuaite. Mar sin féin, ní chuirtear spriocanna ceangailteacha ar na Ballstáit leis an sprioc seo maidir le fuinneamh in-athnuaite, agus is sprioc í atá le baint amach ag an AE ina iomláine.
- 12 Tá coinne freisin le feabhsuithe eile i gcúrsaí éifeachtúlachta fuinnimh. Ní fios go fóill, áfach, an ról a bheidh ag éifeachtúlacht fuinnimh i gcreat 2030 go dtí go ndéanfar athbhreithniú ar Threoir 2012/27/AE maidir le héifeachtúlacht fuinnimh in 2014.

10.2.1.2 Seasamh Beartais Náisiúnta maidir le Gníomhú ar son na hAeráide agus Forbairt Ísealcharbóin

- 13 I mí Aibreáin 2014, d'fhoilsigh an Rialtas *An Seasamh Beartais Náisiúnta maidir le Gníomhú ar son na hAeráide agus Forbairt Ísealcharbóin d'Éirinn*,³² ina ndéantar na nithe seo a leanas:
- An bhagairt a bhaineann le hathrú aeráide don chine daonna a aithint;
 - A bheith ag coinne agus ag tacú le freagra cuimsitheach idirnáisiúnta ar athrú aeráide a shlógadh, agus le hathrú domhanda chuig todhchaí ísealcharbóin;
 - Na dúshláin agus na deiseanna a bhaineann le clár oibre leathan idirlinne don sochaí a aithint; agus
 - É mar aidhm, mar bhunchuspóir náisiúnta, aistriú a bhaint amach chuig geilleagar iomaíoch, ísealcharbóin, athléimneach ó thaobh aeráide agus inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de faoi 2050.
- 14 Áirítear sa chomhthéacs níos leithne don pholasáí náisiúnta aeráide:
- Na dualgais atá agus a bheidh ar an Stát faoi chomhaontuithe idirnáisiúnta;
 - Tiomantas na hÉireann do Chreat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir leis an Athrú Aeráide (ar a dtugtar an Coinbhinsiún as seo amach anseo air), agus an cuspóir bunaidh maidir le cobhsaíocht a bhaint amach ar thiúchana gais cheaptha teasa san atmaisféar ag leibhéal a chuirfeadh cosc ar chur isteach dainséarach antrapaigineach ar an gcóras aeráide – le baint amach laistigh d'aga imleor le ceadú d'éiceachórais dul in oiriúint go nádúrtha don athrú aeráide, lena chinntiú nach mbíonn bagairt ar tháirgeacht bhia agus le ceadú d'fhorbairt gheilleagrach ar bhealach inbhuanaithe;

³² www.environ.ie/en/Environment/Atmosphere/ClimateChange/NationalClimatePolicy.

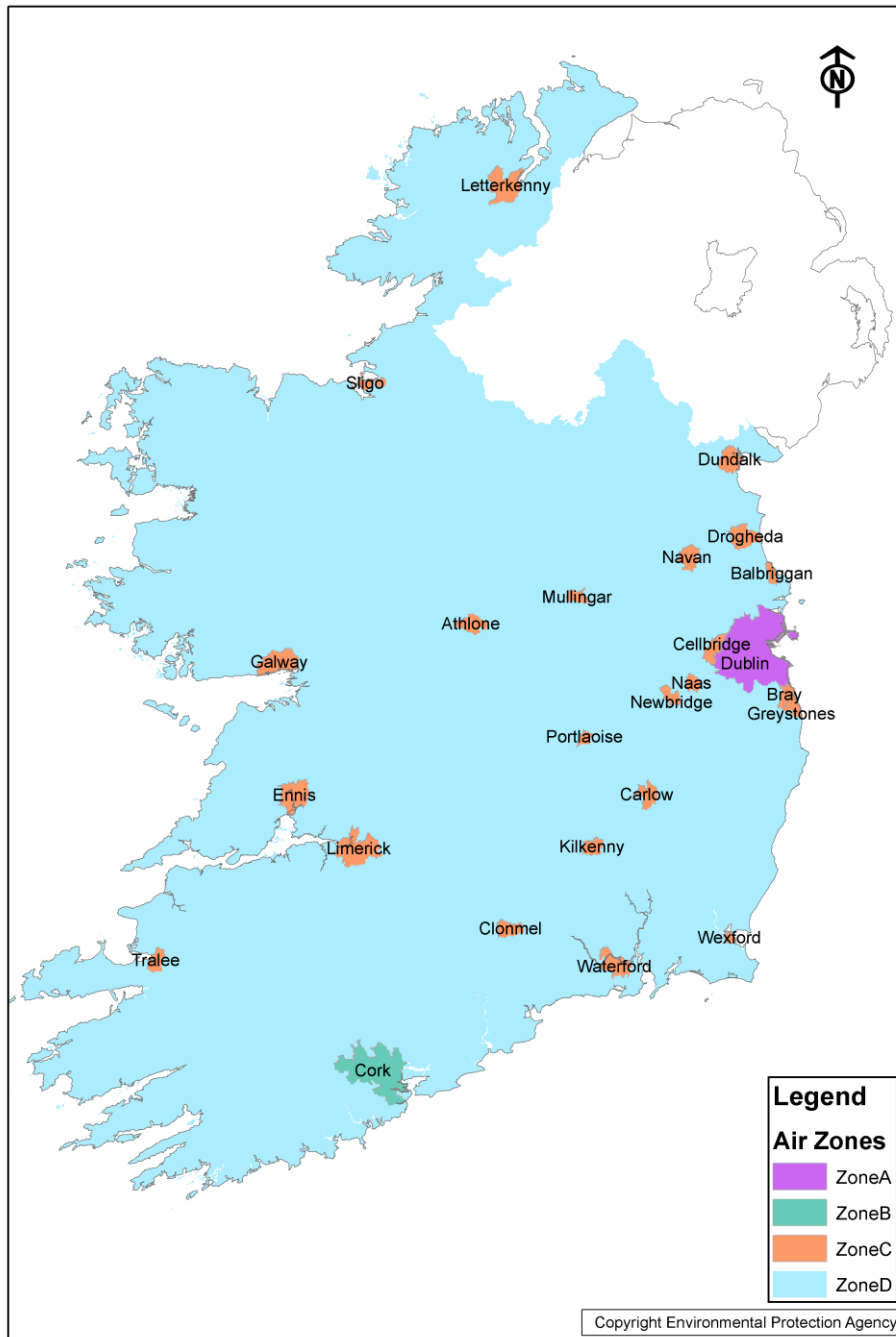
- Cuspóir an Aontais Eorpaigh, i gcomhthéacs laghdú riachtanacha de réir an Phainéil Idir-Rialtasaigh ar an Athrú Aeráide ag tíortha forbartha mar ghrúpa, laghdú 80-95% a bhaint amach ar astaíochtaí gás ceaptha teasa faoi 2050 i comparáid le 1990;
- Na dualgais atá agus a bheidh ar an Stát faoi dhlí an Aontais Eorpaigh; agus
- Teacht chun cinn bheartais aeráide laistigh den Aontas Eorpach agus ag leibhéal níos leithne idirnáisiúnta faoin gCoinbhinsiún.

15 Ina theannta sin, d'fhoilsigh an Rialtas an leagan críochnaitheach de na *Cinn Bille um Ghníomhú ar son na hAeráide agus Forbairt Ísealcharbóin* [aistriúchán neamhoifigiúil] in Aibreán 2014³². Is iad cuspóirí an Bhille cur ar chumas na hÉireann sprioc 2020 atá ceangailteach go dlíthiúil maidir le laghdú ar astuithe nach bhfuil cuimsithe faoi ETS a bhaint amach (mar aon le haon oibleagáidí nua eile idirnáisiúnta agus de chuid an AE), agus an t-aistriú chuig geilleagar ísealcharbóin, atá athléimneach ó thaobh aeráide de agus inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de a bhaint amach sa tréimhse go dtí 2050 agus an bhliain sin san áireamh.

10.2.1.3 Caighdeán Cháilíocht an Aeir

- 16 D'fhonn sláinte an duine, fásra agus éiceachórais a chosaint, glacadh Treoracha AE ina leagtar amach caighdeán cháilíochta aeir maidir le réimse leathan truailléan. Tá na caighdeán reatha le fáil i dTreoir CAFE (2008/50/CE) (ó Pharlaimint na hEorpa agus ó Chomhairle na hEorpa, 2008) agus sa cheathrú Macthreoir (ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle, 2004). Áirítear sna Treoracha sin rialacha maidir leis an gcaoi ar cheart do na Ballstáit monatóireacht, measúnú agus bainistiú a dhéanamh ar cháilíocht an aeir chomhthimpeallaigh.
- 17 Cónascadh atá i dTreoir CAFE den Chreat-treoir maidir le Caighdeán Aeir agus de na ceithre mhacthreoir a tháinig ina diaidh.
- 18 Rinneadh Treoir CAFE a thrasú i ndlí na hÉireann leis na *Rialacháin um Chaighdeán Aercháilíochta 2011* (I.R. Uimh. 180/2011). Tagann sí in ionad na *Rialachán um Chaighdeán Aercháilíochta 2002* (I.R. Uimh. 271/2002), na *Rialachán um Ózón san Aer Comhthimpeallach 2004* (I.R. Uimh. 53/2004) agus na *Rialachán fán Acht um Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, 1992 (Measúnú agus Bainistiú ar Cháilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh)* (I.R. Uimh. 33/1999). Rinneadh an ceathrú macthreoir a thrasú leis na *Rialacháin um Arsanaic, Caidmiam, Mearcair, Nicil agus Hidreacarbóin Iltimthriallacha Aramatacha san Aer Comhthimpeallach 2009* (I.R. Uimh. 58/2009).

- 19 I reachtaíocht ón AE maidir le cáilíocht an aeir (CAFE), ceanglaítear ar na Ballstáit a gcríoch a roinnt ina gcríosanna chun críocha measúnaithe agus bainistíochta. Tá Éire roinnte i gceithre chrios den chineál sin (feic **Fíor 10.1**) faoi na Rialacháin um Chaighdeán Aercháilíochta (2011). Leasaíodh na críosanna an 1 Eanáir 2013 chun an líon daoine ó Dhaonáireamh 2011 a chur san áireamh agus lena n-ailíniú leis na limistéir ina bhfuil srian ar ghual i Rialacháin 2012 (I.R. Uimh. 326 de 2012). Baineann Crios A le ceirtleán uirbeach Bhaile Átha Cliath, baineann Crios B le ceirtleán uirbeach Chorcaí, cuimsíonn Crios C cathracha eile agus bailte móra lena n-áirítear Luimneach, Gaillimh, Port Láirge, Droichead Átha, Dún Dealgan, Bré, an Uaimh, Inis, Trá Lí, Cill Chainnigh, Ceatharlach, an Nás, Sligeach, Droichead Nua, an Muileann gCearr, Loch Garman, Leitir Ceanainn, Baile Átha Luain, Cill Droichid, Cluain Meala, Baile Brigín, na Clocha Liatha, Léim an Bhradáin agus Port Laoise, agus cuimsítear an chuid eile d'Éirinn, ceantair thuaithe go príomha, i gCrios D. Tá an fhorbairt a bheartaítear, atá suite i gContae an Chabháin agus i gContae Mhuineacháin, lonnaithe i gCrios D.
- 20 I gcomhar le húdaráis áitiúla ar leith, déanann an EPA monatóireacht ar cháilíocht an aeir chomhthimpeallaigh ar láithreacha sonracha ar fud na tíre i dtimpeallachtaí uirbeacha agus tuaithe araon. Ullmhaíonn an Ghníomhaireacht Tuarascáil ar Cháilíocht an Aeir bunaithe ar shonraí ó 30 stáisiún monatóireachta agus ó aonaid taistil mhonatóireachta ar cháilíocht an aeir. Tá an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil ina Seirbhís Tagartha Náisiúnta maidir leis an Aer agus, dá bhrí sin, is í a dhéanann comhordú agus bainistiú ar an ngréasán monatóireachta. Tá stáisiúin mhonatóireachta lonnaithe ar fud na tíre. Tá bullaitíní achoimre ar cháilíocht an aeir maidir le PM10, Ózón agus Dé-ocsaíd Nítrigine go dtí deireadh Mheán Fómhair 2014 foilsithe ag an EPA, agus cuirtear sonraí fíor-ama maidir le cáilíocht an aeir ar fáil ar a shuíomh gréasáin freisin (www.epa.ie/air/quality/).
- 21 Forbraíodh caighdeán cháilíocht an aeir agus áiríodh iad i reachtaíocht na hÉireann d'fhonn sláinte an duine agus an comhshaoil comhthimpeallach araon a chosaint. Tá na caighdeáin sin bunaithe ar chomhaontuithe idirnáisiúnta ina n-aithnítear caighdeáin feidhmíochta agus lena gcuirtear teorainn le giniúint truailléan cáilíochta aeir ar leibhéal réigiúnach, náisiúnta agus domhanda.

Air Quality in Ireland 2012, Key Indicators of Ambient Air Quality

Fíor 10.1: Criosanna Cáilíochta Aeir in Éirinn

(Foinse: Air Quality in Ireland 2012 [Cáilíocht an Aeir in Éirinn 2012], EPA)

10.2.1.4 Caighdeáin agus Treoirínte maidir le Sil-Leagan Deannaigh

22 Níl aon teorainneacha reachtúla ar shil-leagan deannaigh i bhfeidhm faoi láthair in Éirinn. Rud forleatach atá i gcáithníní deannaigh sa chomhshaol comhthimpeallach. Mar sin féin, is iondúil go mbíonn méadú logánta ar an méid cáithníní deannaigh ag baint le dromchlaí ithreach a

nochtadh, rud a dhéantar de ghnáth trí ghníomhaíochtaí an duine a bhaineann le cleachtais talmhaíochta nó tógála. Ceist shuibiachtúil atá i gceist lena thábhachtaí is atá sil-leagan deannaigh don phobal i gcoitinne, agus bíonn sé ag brath ar réimse tosca éagsúla lena n-áirítear íogaireacht láithreacha in aice láimhe, minicíocht aon tsil-leagain a tharlaíonn, agus nádúr na gcáithníní aeriompartha deannaigh féin. Is mar gheall ar na héagsúlachtaí sin agus suibiachtúlacht na ceiste nach bhfuil teorainneacha reachtúla ar bith ann. Ó thaobh rialú agus astaíochtaí deannaigh de, déantar iarracht i dtosach báire an baol go dtarlódh núis a laghdú an oiread agus is féidir, agus dea-chleachtais láithreáin a chur i bhfeidhm nuair is indéanta sin.

- 23 Le blianta beaga anuas, is é Modh TA Luft/VDI 2119/Bergerhoff is coitianta a úsáidtear chun monatóireacht a dhéanamh ar astaíochtaí deannaigh. Molann an EPA agus an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil araon go n-úsáidfí an modh sin. Is é atá i gceist leis an modh sin ollráta sil-leagtha deannaigh in aghaidh aonad achair i dtréimhse ama áirithe a chinneadh, agus úsáidtear pota bailiúcháin dhírigh gloine nó plaisteach ar thoisí caighdeánacha. Buntáiste den chóras is ea gur modh bailiúcháin dhírigh atá ann i.e. ní dhéantar an t-ábhar a aistriú an méid céanna agus, mar thoradh air sin, laghdaítear na hearráidí samplála. Tá an modh sin sainmhínithe mar chaighdeán atá sainaitheanta go hidirnáisiúnta, agus tá sé glactha ag an EPA mar an rogha modha le haghaidh saoráidí ceadúnaithe.
- 24 Is é 350mg/m²/lá luach na tairsí treoraí atá molta i modh TA Luft/VDI 2119. Faoi bhun na tairsí treoraí sin, meastar nach bhfuil fadhbanna a bhaineann le sil-leagan deannaigh chomh dóchúil céanna. Is é sin an luach tairsí molta a bhíonn mar choinníoll de ghnáth ag na húdaráis áitiúla agus ag an EPA i gceadanna forbartha agus i gCeadúnais Dramhaíola.

10.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

- 25 I measc na saincheisteanna a thagann aníos i bhforbairtí OHL den chineál seo, is iondúil go n-áirítear an fhéidearthacht go sonrfaí tionchar ar cháilíocht an aeir de bharr ghiniúint agus scaipeadh an deannaigh go príomha, ach mar gheall ar astaíochtaí breise freisin ó fheithiclí agus ón ngléasra tógála. Tabharfar mionsonraí sa chaibidil seo freisin ar an tionchar dearfach ar an aeráid. Chuige sin, déantar breithniú sa chaibidil seo ar chéimeanna tógála, oibriúcháin agus díchoimisiúnaithe na forbartha a bheartaítear.

10.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

10.4.1 An tAthrú Aeráide

- 26 Tá tábhacht mhéadaithe ar leibhéal náisiúnta agus idirnáisiúnta araon ag baint leis an téamh domhanda agus le bainistiú na n-astaíochtaí a bhfuil sé d'acmhainn acu cur leis an téamh

domhanda. Is iomaí tionchar a d'fhéadfadh a bheith ag an téamh domhanda ar chomhshaoil na hÉireann, lena n-airítear iad seo a leanas:

- Baol níos mó stoirmeacha agus tarluithe báistí déine as a dtiocfadh baol níos mó go dtarlódh tuillte in aibhneacha agus ar an gcósta, áit a bhfuil na cathracha agus na bailte móra ar fad, nach mór, suite;
- Athruithe ar ghnáthóga agus ar éiceachórais le hathruithe ar dháileadh speiceas; agus díothú féideartha speiceas leochaileach;
- Tionchar ar leibhéal na farraige agus ar leibhéal aibhneacha;
- Brú méadaithe ar acmhainní uisce le ganntanas uisce san oirthear i rith an tsamhraidh agus seans méadaithe go ndéanfaí róshaothrú; agus
- D'fhéadfadh teocht mhéadaithe sa samhradh dul i gcion ar shláinte an duine freisin i measc na hearnála leochailí de dhaonra na hÉireann, go háirithe daoine scothaosta.

27 Aithnítear go forleathan go bhfuil leibhéil níos airde de gháis cheaptha teasa san atmaisféar ar an gcúis is mó leis an athrú aeráide. Léirítear é sin sna torthaí is déanaí ón IPCC in AR5. I measc na n-eochairphointí san achoimre fhaofa ar an tuarascáil, áirítear iad seo a leanas:

“Ní féidir an téamh ar an gcóras aeráide a shéanadh agus, ó na 1950idí i leith, tá athruithe á dtabhairt faoi deara nach bhfacthas le blianta fíorfhada ar fad. Tá an t-atmaisféar agus na farraigí ag téamh, tá laghdú tagtha ar an méid sneachta agus oighir atá ann, tá ardú tagtha ar leibhéal na farraige, agus tá méadú tagtha ar thiúchan na ngás ceaptha teasa.”

I dtéarmaí an atmaisféir:

“I ngach tréimhse deich mbliana le deich mbliana fichead anuas, ba theo dromchla an Domhain ná mar a bhí sa tréimhse deich mbliana a chuaigh roimhe ó 1850 (feic Fíor SPM.1). Sa Leathsféar Thuaidh, is dócha go raibh an tréimhse 1983-2012 ar an tréimhse 30 bliain ba theo le 1400 bliain anuas (meánleibhéal muiníne)”.

I dtéarmaí na n-aigéan:

“Tá téamh na n-aigéan ar an ngné is mó den mhéadú ar an bhfuinneamh arna stóráil sa chóras aeráide. Is leis sin a bhaineann os cionn 90% den fhuinneamh a bailíodh idir 1971 agus 2010 (ardleibhéal muiníne). Is ionann agus cinnte gur tháinig méadú ar an teocht ar an leibhéal uachtair (0–700 m) sna haigéin idir 1971 agus 2010... agus is dócha gur tháinig méadú ar an teocht idir na 1870idí agus 1971”.

“... ba mhó an ráta ardaithe ar leibhéal na mara ó lár an 19^ú haois i leith ná an meánráta i rith an dá mhíle bliain a chuaigh roimhe (ardleibhéal muiníne). Sa tréimhse idir 1901 agus 2010, tháinig meán-ardú 0.19 m [0.17 m go 0.21 m] ar leibhéal na mara.”

I dtéarmaí an chrióisféir:

“Le fiche bliain anuas, tá oighearchlúideacha na Graonlainne agus an Antartaigh ag éirí níos lú, tá oighearshruthanna ar fud an domhain, nach mór, ag éirí níos lú, agus níl muiróighear ná brat sneachta an earraigh sa Leathsféar Thuaidh chomh forleathan is a bhíodh (ardleibhéal muiníne).”

I dtéarmaí an timthrialla carbóin agus timthriallacha bithgheoiceimiceacha eile:

“Tháinig méadú ar an tiúchan dé-ocsaíde carbóin (CO₂), meatáin, agus ocsaíde nítriúla go dtí leibhéal nach bhfacthas riamh cheana le 800,000 bliain anuas ar a laghad. Tá méadú 40% ar an tiúchan CO₂ ón ré réamhthionsclaíoch. Baineann an méadú sin le hastaíochtaí ó bhreoslaí iontaise go príomha, agus le hastaíochtaí ó athruithe ar an úsáid talún freisin. Tá tuairim is 30% den dé-ocsaíd charbóin antrapaigineach astaithe ionsúite ag an bhfarraige, rud a chuireann le haigéadú na farraige.”

“Substaintí agus próisis nádúrtha agus antrapaigineacha lena n-athraítear buiséad fuinnimh an Domhain, is iad sin na príomhchúiseanna leis an athrú aeráide.”

[aistriúchán neamhoifigiúil]

28 Sa staidéar *Ireland's Climate: the road ahead (Aeráid na hÉireann: an bealach atá romhainn)* (2013) faoi stiúir Met Éireann, rinneadh samhlacha ionsamhlúcháin den aeráid dhomhanda mar chuid d'ionchur na hÉireann don eolaíocht atá mar bhonn agus thaca ag AR5 de chuid an IPCC. I staidéar na hÉireann, rinneadh samhlacha de theilgin maidir leis an athrú aeráide in Éirinn, agus léiríodh na nithe seo a leanas:

- Meastar go leanfar den téamh a sonraíodh sa tréimhse 1981-2010 agus go dtiocfaidh méadú ~1.5 céim ar mheánteochtaí faoi lár an chéid. Is sa gheimhreadh agus sa samhradh atá na comharthaí is láidre. Meastar go dtiocfaidh ardú suas le 2 céim ar na teochtaí is airde sa lá i rith an tsamhraidh agus go dtiocfaidh ardú suas le 2-3 céim ar na teochtaí is ísle i rith an gheimhridh.
- Mar gheall ar aimsir níos boige sa gheimhreadh, tiocfaidh laghdú ar an ráta básmhaireachta de bharr an fhuachta i measc daoine scothaosta agus leochaileacha, ach d'fhéadfadh méaduithe de bharr brú teasa sa samhradh é sin a mhaolú.

- Meastar go mbeidh an aimsir níos fliche sa gheimhreadh agus go dtiocfaidh méadú suas le 14% ar an bhfrasaíocht faoi lár an chéid. Meastar go mbeidh an aimsir níos tirime sa samhradh (laghdú suas le 20% ar an bhfrasaíocht). D'fhéadfaí go dtiocfadh méadú suas le 20% ar mhinicíocht tarluithe báistí déine sa gheimhreadh.
- Is dócha go mbeidh tionchar suntasach ag athruithe san fhrasaíocht ar hidreolaíocht na ndobharcheantar abhann, amhail sreabhadh méadaithe agus leibhéal ardaithe i rith tarluithe báistí níos déine agus tréimhsí fada ina mbíonn leibhéal íseal uisce nuair a bhíonn an aimsir níos tirime sa samhradh.
- Méadú foriomlán (0-8%) ar fhuinneamh na gaoithe i rith mhíonna an gheimhridh amach anseo agus laghdú (4-14%) i rith mhíonna an tsamhraidh.
- Meastar go dtiocfaidh laghdú beag ar mheánairde tonnta timpeall ar Éirinn faoi dheireadh an chéid, agus is dócha go mbeidh tonnta níos airde le linn stoirmeacha sa gheimhreadh agus san earrach.
- Rachaidh méaduithe ionchais ar an teocht i gcion arís eile ar an éiceolaíocht, mar shampla ar fhéileacáin na hÉireann go háirithe.
- I gCaibidil 7 den staidéar faoi stiúir Met Éireann, déantar breithniú ar thionchar féideartha eile a bhainfeadh le haeráid níos teo ar fhiadhúlra na hÉireann, agus tá an méid seo a leanas luaite ann:

“Le blianta beaga anuas, tá tionchar suntasach ag an téamh san earrach ar an bhfiadhúlra in Éirinn trí amanna na gcéimeanna tábhachtacha feineolaíochta de réimse leathan orgánach, lena n-áirítear crainn, éin agus feithidí, a chur ar luathú.” [aistriúchán neamhoifigiúil]

- 29 Is iad CO₂, N₂O, agus meatán (CH₄) na gáis cheaptha teasa fhadsaolacha is tábhachtaí. Tagann CO₂ ó réimse foinsí lena n-áirítear breoslaí iontaise a dhó. De réir an EPA, is í an talmhaíocht an toisc aonair is mó a chuireann leis na hastaíochtaí gás cheaptha teasa in Éirinn (32.1% den iomlán). Ina dhiaidh sin, tá cúrsaí fuinnimh (giniúint chumhachta agus scagadh ola) ag 20.8% agus tá cúrsaí iompair ag 19.7%. Baineann an chuid eile le cúrsaí tionsclaíochta agus tráchtála (14.0%), leis an earnáil chónaitheach (11.5%) agus le cúrsaí dramhaíola (1.8%).
- 30 Ceapadh Prótacal Idirnáisiúnta Kyoto i 1997 mar fhreagairt ar astaíochtaí méadaithe na bpríomh-chomhdhúl a chuireann leis an téamh domhanda. Dhaingnigh an AE prótacal Kyoto ina dhiaidh sin in 2005.

- 31 Faoi gcomhaontú comhroinnte ualach laistigh den AE ar ceapadh é chun Prótacal Kyoto a chur i bhfeidhm, chomhaontaigh Éire teorainn a chur le hastaíochtaí idir 2008 agus 2012 ionas nach mbeadh na hastaíochtaí níos airde ná 13% os cionn leibhéil astaíochtaí 1990.
- 32 Is é sprioc na hÉireann, de réir Phacáiste an AE um Athrú Aeráide agus Fuinneamh³³, astaíochtaí CO₂ a laghdú 20% agus táirgeadh fuinnimh in-athnuaite a mhéadú 16%. Is iad na príomhbheartais atá le cur i bhfeidhm ag Éirinn 15% de na riachtanais náisiúnta leictreachais a fháil ó fhoinsí fuinnimh in-athnuaite faoi 2010, agus 40% faoi 2020. I measc na mbeartas eile, áirítear feabhas a chur ar cháilíocht an iompair phoiblí agus ar an méid daoine a bhíonn á úsáid, bithbhreoslaí a úsáid, caomhnú fuinnimh níos airde sna caighdeáin tógála, scéimeanna chun feabhas a chur ar aisghabháil / athchúrsáil chineálacha dramhaíola, agus bainistíocht níos fearr ar chúrsaí talmhaíochta agus foraoiseachta.
- 33 Leagtar amach sa *Straitéis Náisiúnta um Athrú Aeráide 2007-2012* príomhchuspóirí chun laghduithe i ngáis cheaptha teasa a bhaint amach ar fud earnálacha na talmhaíochta, an fhuinnimh, an iompair, na tionsclaíochta, na foraoiseachta agus na timpeallachta tógtha, agus cinnteoidh na cuspóirí sin go mbeidh ar chumas na hÉireann a ceangaltas idirnáisiúnta a chur i gcrích. Áirítear leis an Straitéis sin sprioc an Rialtais gurb ó fhoinsí fuinnimh in-athnuaite a thiocfaidh 40% den idiú leictreachais ar bhonn náisiúnta faoi 2020. D'fhéadfaí cabhrú go mór le teorainn a chur le méadú na ngás cheaptha teasa in Éirinn dá mbainfí amach an sprioc sin.
- 34 Faoi Threoir an AE maidir le hUasteorainneacha Astaíochtaí Náisiúnta (2001/81/CE), ceanglaíodh ar na Ballstáit teorainn a chur lena n-astaíochtaí náisiúnta SO₂, NO_x, comhdhúile orgánacha so-ghalaithe (VOC) agus NH₃ ionas nach mó iad ná na huasteorainneacha astaíochtaí atá leagtha amach in Aguisín 1 den Treoir faoin mbliain 2010 ar a dhéanaí. Is iad seo a leanas teorainneacha na hÉireann:
- SO₂ 42 cileathonna;
 - NO_x 65 cileathonna;
 - VOC 55 cileathonna; agus
 - NH₃ 116 cileathonna.
- 35 Tá Éire faoi réir roinnt coinbhinsiún agus prótacal lena gcuirtear teorainn leis na hastaíochtaí sin agus lena gceanglaítear na hastaíochtaí sin a laghdú.

³³ Sraith reachtaíochta ceangailtí is ea an pacáiste um an aeráid agus fuinneamh, agus tá sé d'aidhm aige a áirithiú go gcomhlíonfaidh an tAontas Eorpach a spriocanna uailmhianacha maidir leis an aeráid agus le fuinneamh le haghaidh 2020.

- 36 Tharla roinnt laghduithe ríthábhachtacha ar astuithe in earnáil an fhuinnimh, rud a léiríonn méadú ar sciar na gcineálacha fuinnimh in-athnuaite san oll-ídiú leictreachais. San fhoilseachán *Renewable Energy in Ireland 2012 (Fuinneamh In-athnuaite in Éirinn 2012)*³⁴ de chuid an SEAI, tugtar le fios go bhfuil méadú tagtha ar an sciar leictreachais a gineadh ó fhoinsí fuinnimh in-athnuaite idir 1990 agus 2012, ó 4.9% go 19.6%. Ba leis an ngaoth a gineadh mórchuid an leictreachais san aistriú sin.
- 37 Bhí astaíochtaí na hÉireann le chéile in 2008, 2009, 2010 agus 2011 1.77 milliún tonna os cionn na teorann atá leagtha amach di i bprótacal Kyoto nuair a chuirtear san áireamh Scéim an AE i ndáil le Trádáil Astaíochtaí (ETS) agus Linnte Foraoise faofa.
- 38 Is é an EPA atá ainmnithe freisin faoin *Straitéis Náisiúnta um Athrú Aeráide 2007-2012* chun teilgin náisiúnta bhliantúla a ullmhú maidir le hastaíochtaí gás ceaptha teasa a bhaineann le príomhearnálacha an gheilleagair náisiúnta. Sa tuarascáil is déanaí ón EPA maidir le teilgin *Ireland's Greenhouse Gas Emission Projections 2012 – 2030 (Teilgin Astaíochtaí Gás Ceaptha Teasa na hÉireann 2012-2030)* (Aibreán 2014), sonraíodh an méid seo a leanas maidir le hearnáil an fhuinnimh:

"Cuimsítear le hastuithe ó earnáil an fhuinnimh astuithe ó ghiniúint cumhachta, scagadh ola, déanamh brícíní móna, agus astuithe éalaitheacha. B'ionann na hastuithe ó ghiniúint cumhachta agus 97% de na hastuithe in earnáil an fhuinnimh in 2012, agus beidh méid cosúil astuithe ag baint leo i rith thréimhse an réamh-mheastacháin.

Sa chás 'Le bearta', meastar go laghdófar líon iomlán na n-astuithe in earnáil an fhuinnimh le 11% sa tréimhse 2013 - 2020 go 11.5 Mt CO₂eq. Tiocfaidh an laghdú sna hastuithe chun cinn de bharr laghdú measta ar úsáid móna agus méadú ar úsáid gáis nádúrtha agus breoslaí in-athnuaite chun leictreachas a ghiniúint. Meastar go mbeidh dul i bhfód 26% i gceist le cineálacha fuinnimh in-athnuaite in 2020 faoin gcás sin. Mar sin féin, tá na laghduithe ar na hastuithe a bhaineann le húsáid mhéadaithe gáis nádúrtha agus breoslaí in-athnuaite sa ghiniúint leictreachais á bhfritháireamh le húsáid leanúnach an ghuail. Meastar go mbeidh méadú 19% ar an úsáid sin in 2020 i gcomparáid le 2012 faoin gcás sin.

Sa chás 'Le bearta breise', meastar go laghdófar líon iomlán na n-astuithe in earnáil an fhuinnimh 16% sa tréimhse 2012-2020 go 11 Mt CO₂eq. Faoin gcás sin, meastar go mbainfear amach dul i bhfód 40% i gcás fuinneamh in-

³⁴ http://www.seai.ie/Publications/Statistics_Publications/EPSSU_Publications/Renewable-Energy-in-Ireland-2012.pdf.

athnuaite faoin mbliain 2020. Is ón ngaoth a fhaightear an cion is mó d'fhuinneamh in-athnuaite. Meastar an cion sin ag 62% anuas ar a bhfuil luaite sa chás 'Le bearta' i dtéarmaí ionchur giniúna. Sa chás sin, áirítear leathnú breise ar ghiniúint leictreachais ó fhoinsí in-athnuaite lena gcuimsítear dhá bhreosla bhithmhaise a dhó le chéile, saoráid loiscithe eile a thógáil chun dramháil a thiomsú ina fuinneamh, agus forbairt leanúnach ar ghiniúint cumhachta ó ghás láithreáin líonta agus ar bhithmhais CHP.” [aistriúchán neamhoifigiúil]

- 39 Ar an iomlán, léirítear leis na teilgin atá leagtha amach i dtuarascáil an EPA nach bhfuil Éire ag dul i dtreo geilleagar ísealcharbóin. Faoin gcás is fearr, meastar go dtiocfaidh laghdú 0.4% ar an meán in aghaidh na bliana go dtí 2020 ar na hastuithe gás ceaptha teasa náisiúnta iomlána má dhéantar gach beartas náisiúnta a chur i bhfeidhm agus a sheachadadh. Anuas air sin, meastar go dtiocfaidh méadú ar astuithe idir 2020 agus 2030 (12% ar an iomlán), agus beidh cúrsaí iompair ag cur go mór leis an treocht sin in éagmais beartais agus bearta breise.

“Tá baol mór ann nach gcomhlíonfaidh Éire na spriocanna atá leagtha amach di ag an AE le haghaidh 2020, fiú faoin gcás laghdaithe astaíochtaí is uailmhianaí. Léirítear sna meastacháin sin go mbeidh bearna charnach idir 1 agus 17 Mt CO₂eq ann don tréimhse 2013-2020, agus go sáróidh Éire a teorainneacha bliantúla in 2016-2017.

“Is é an fás láidir atá tuartha sna hastaíochtaí ó chúrsaí iompair agus talmhaíochta is mó a chuirfidh le hastaíochtaí nach astaíochtaí an ETS iad. In 2020, beidh astaíochtaí nach astaíochtaí ETS iad 5-12% faoi bhun na leibhéal in 2005 i gcomparáid le sprioc laghdúcháin 20%.” [aistriúchán neamhoifigiúil]

- 40 Is iomaí dúshlán atá le sárú ag an tír chun spriocanna 2020 an AE a chomhlíonadh agus chun cosán astaíochtaí ísealcharbóin go 2050 a fhorbairt. Maidir leis an mbearna charnach níos ísle, glactar leis go mbainfear amach na spriocanna ar fad atá leagtha amach i *bPlean Gnímh um Éifeachtúlacht Fuinnimh 2009-2020 (NEEAP)* agus i *bPlean Gnímh Náisiúnta um Fhuinneamh In-athnuaite (NREAP)* (2010) an Rialtais.

10.4.2 Cáilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh

- 41 Tá tábhacht ar leith ag baint le haer glan do shláinte agus d'fholláine ghinearálta mhuintir na hÉireann. Tá ról tábhachtach ag na buntáistí a bhaineann le comhshaol nádúrtha glan maidir le hualach na ngalar ainsealach a laghdú. Tá sé d'ádh orainn in Éirinn go bhfuil cáilíocht mhaith aeir againn i gcomparáid le Ballstáit eile an AE, faoi mar atá léirithe sa tuarascáil is déanaí ón EPA, *Air Quality in Ireland 2012 – Key Indicators of Ambient Air Quality [Cáilíocht an Aeir in Éirinn 2012 – Príomhtháscairí Cháilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh]* (2013).

- 42 I dtuarascáil an EPA ar Cháilíocht an Aeir, tugtar forbhreathnú ar cháilíocht an aeir in Éirinn in 2012, bunaithe ar na sonraí a fuarthas ó na 29 stáisiún monatóireachta atá sa Ghréasán Náisiúnta Monatóireachta ar Cháilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh. Áirítear leis measúnú ar na truailléin seo a leanas: NO_x, SO₂, CO, ózón, ábhar cáithníníeach (PM₁₀, PM_{2.5} agus deatach dubh), beinséin agus VOC, miotail throm; agus hidreacarbóin iltimthriallacha aramatacha. Is é conclúid thuarascáil an EPA ar Cháilíocht an Aeir:
- “Tá cáilíocht an aeir go maith in Éirinn ar an iomlán, i gcomparáid le Ballstáit eile an AE. Níor sáraíodh an teorainn maidir le ceann ar bith de na truailléin a tomhaiseadh in 2012. Is éard is cúis leis sin go príomha an ghnáth-aershreabh ghlan aniar ón Atlantach, líon beag cathracha móra, agus earnáil tionsclaíochta atá réasúnta glan agus dea-rialaithe.”* [aistriúchán neamhoifigiúil]
- 43 Chun cáilíocht an aeir a mheasúnú, déanann an EPA comparáid idir torthaí na monatóireachta ar cháilíocht an aeir in Éirinn agus na luachanna teorann agus sprice sa reachtaíocht is déanaí ón AE, i dTreoir CAFE(2008/50/CE) (ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle, 2008) agus sa cheathrú macthreoir (ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle, 2004).
- 44 Déantar cáilíocht an aeir i ngach crios a mheasúnú agus a aicmiú i leith na dtairseach measúnaithe uasta agus íosta bunaithe ar na tomhais a rinneadh sna cúig bliana a chuaigh thart. Mar atá ráite thuas, tá an fhorbairt a bheartaítear lonnaithe sa cheantar atá aicmithe mar Chrios D ar ceantar tuaithe é den chuid is mó. Sa chrios sin, is iad gníomhaíochtaí talmhaíochta, téamh baile, agus astaíochtaí ó fheithiclí go príomha a théann i gcion ar cháilíocht an aeir chomhthimpeallaigh.
- 45 I d**Tábla 10.1** go **Tábla 10.6**, tugtar achoimre ar cháilíocht an aeir chúlra maidir leis na príomhthruailléin amhail NO_x, SO₂, CO, PM₁₀ agus PM_{2.5} mar atá measúnaithe ag an EPA le haghaidh Chrios D. Ar mhaithe le comparáid a dhéanamh, soláthraítear freisin na teorainnluachanna iomchuí atá díorthaithe ó Threoir CAFE ón AE (2008/50/CE) mar atá trasuite i ndlí na hÉireann [I.R. Uimh. 180/204].
- 46 Tá cáilíocht an aeir i gceantair Chrios D an-mhaith go ginearálta agus níl ach tiúchan íseal truailléan ann amhail NO₂, SO₂, Ábhar Cáithníníeach 10 miocrón ar trastomhas (PM₁₀), Ábhar Cáithníníeach 2.5 miocrón ar trastomhas (PM_{2.5}) agus Aonocsaíd Charbóin (CO). Is éard is cúis leis sin go príomha an ghnáth-aershreabh ghlan aniar ón Atlantach, líon beag cathracha móra, agus earnáil tionsclaíochta troime atá réasúnta beag. Tá an tiúchan ózóin níos airde i gceantair thuaithe ná mar atá i gceantair uirbeacha toisc nach bhfuil NO_x sna ceantair thuaithe a fheidhmíonn mar easghlantóir ózóin. Tá ózón ina thruailléan trasteorann freisin, agus tá an tiúchan ózóin is airde in Éirinn le fáil in áiteanna ar chósta an Iarthair.

Tábla 10.1: Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Ocsaídí Nítriúla (NO_x)

Teorainnluachanna Tairsí do NO _x mar atá leagtha amach i dTreoir CAFE (2008) agus in I.R. Uimh. 180 de 2011				Staitisticí acoimre maidir le tiúchan NO _x in aghaidh na huair in Éirinn in 2012	
<i>Cuspóir</i>	<i>Tréimhse Ama Tagartha</i>	<i>Luach tairsí nó teorainnluach</i>	<i>Líon na sáruiithe ceadaithe</i>		
Sláinte an duine	Aon uair an chloig amháin	200 µg/m ³	18 n-uair sa bhliain	Meán bliantúil	4 µg/m ³
Sláinte an duine Bliain féilire 40 µg/m ³	Bliain féilire	40 µg/m ³		Airmheán	3 µg/m ³
Práinn	Aon uair an chloig amháin	400 µg/m ³		Uasteorainn san uair	77 µg/m ³
Fásra	Bliain féilire	30 µg/m ³			
Tairseach uasta mheasúnaithe do shláinte an duine	Bliain féilire	32 µg/m ³			
Tairseach íosta mheasúnaithe do shláinte an duine	Bliain féilire	26 µg/m ³			

Tábla 10.2: Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Dé-ocsaíd Sulfair (SO₂)

Teorainnluachanna Tairsí do SO ₂ mar atá leagtha amach i dTreoir CAFE (2008) agus in I.R. Uimh. 180 de 2011				Staitisticí acoimre maidir le tiúchan SO ₂ in aghaidh na huair in Éirinn in 2012, Chrios D	
<i>Cuspóir</i>	<i>Tréimhse ama tagartha</i>	<i>Luach tairsí nó teorainnluach</i>	<i>Líon na sáruiithe ceadaithe</i>		
Sláinte an duine	Aon uair an chloig amháin	350 µg/m ³			
Sláinte an duine	Aon lá amháin	125 µg/m ³	3 lá sa bhliain	Meán bliantúil	3 µg/m ³
Práinn	Aon uair an chloig amháin	500 µg/m ³		Airmheán	2 µg/m ³
Fásra	Bliain féilire	20 µg/m ³		Uasteorainn san uair	12 µg/m ³
Tairseach uasta mheasúnaithe do shláinte an duine	Aon lá amháin	75 µg/m ³	3 lá sa bhliain	Uasteorainn sa lá	7 µg/m ³

Teorainnuachanna Tairsí do SO ₂ mar atá leagtha amach i dTreoir CAFE (2008) agus in I.R. Uimh. 180 de 2011				Staitisticí achoimre maidir le tiúchan SO ₂ in aghaidh na huaire in Éirinn in 2012, Chrios D	
Tairseach íosta mheasúnaithe do shláinte an duine	Aon lá amháin	50 µg/m ³	3 lá sa bhliain		

Tábla 10.3: Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Aonocsaíd Charbóin (CO)

Teorainnuachanna Tairsí do CO mar atá leagtha amach i dTreoir CAFE (2008) agus in I.R. Uimh. 180 de 2011				Staitisticí achoimre maidir le tiúchan CO le haghaidh tréimhse rollacha 8 n-uaire in Éirinn in 2012, Crios D	
Cuspóir	Tréimhse ama tagartha	Luach tairsí nó teorainnuach	Líon na sárúithe ceadaithe		
Sláinte an duine	Meán 8 n-uaire	10 mg/m ³	-	Meán bliantúil	0.2 mg/m ³
Tairseach uasta mheasúnaithe do shláinte an duine	Meán 8 n-uaire	7 mg/m ³	-	Airmheán	0.2 mg/m ³
Tairseach íosta mheasúnaithe do shláinte an duine	Meán 13 huaire	5 mg/m ³	-	Uasteorainn san uair	0.9 mg/m ³

Tábla 10.4: Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Ózón

Teorainnuachanna Cáilíochta Aeir d'ózón mar atá leagtha amach i dTreoir CAFE (2008) agus in I.R. Uimh. 180 de 2011				Staitisticí achoimre maidir le tiúchan ózón le haghaidh tréimhse rollacha 8 n-uaire in Éirinn in 2012, Crios D	
Cuspóir	Tréimhse Ama Tagartha	Luach tairsí nó teorainnuach	Líon na sárúithe ceadaithe		
Sláinte an duine	Uasteorainn sa lá meán 8 n-uaire	120 µg/m ³	25 lá sa bhliain meánaithe thar 3 bliana	Meán bliantúil	58 µg/m ³
Fásra	AOT40 carntha idir Bealtaine-Iúil	18,000 µg/ m ³ meánaithe thar 5 bliana		Airmheán	57 µg/m ³
Sláinte LTO	Uasteorainn sa lá meán 8 n-uaire	120 µg/ m ³		Uasteorainn 8 n-uaire	136 µg/m ³
Fásra LTO	AOT40 carntha idir Bealtaine-Iúil	6,000 (µg/m ³).h		Líon laethanta os cionn 120	3
				Meán AOTO40	2240 µg/m ³

Teorainnluachanna Cáilíochta Aeir d'óзон mar atá leagtha amach i dTreoir CAFE (2008) agus in I.R. Uimh. 180 de 2011				Staitisticí achoimre maidir le tiúchan ózón le haghaidh tréimhse rollacha 8 n-uaire in Éirinn in 2012, Crios D	

Tábla 10.5: Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Ábhar Cáithnínach (PM10)

Teorainnluachanna agus Luachanna Sprice Cáilíochta Aeir do PM10 mar atá leagtha amach i dTreoir CAFE agus in I.R. Uimh. 180 de 2011				Staitisticí achoimre maidir le tiúchan PM10 in aghaidh an lae in Éirinn in 2012	
<i>Cuspóir</i>	<i>Tréimhse Ama Tagartha</i>	<i>Luach tairsí nó teorainnluach</i>	<i>Líon na sáruihte ceadaithe</i>		
Teorainnluach PM10	Aon lá amháin	50 µg/m ³	Ní ceadmhach é a shárú níos mó ná 35 lá sa bhliain	Meán bliantúil	9 µg/m ³
Teorainnluach PM10	Bliain féilire	40 µg/m ³		Airmheán	9 µg/m ³
Tairseach uasta mheasúnaithe	Aon lá amháin	35 µg/m ³	Ní ceadmhach é a shárú níos mó ná 35 lá sa bhliain	Uasteorainn sa lá	54 µg/m ³
Tairseach íosta mheasúnaithe	Aon lá amháin	25 µg/m ³	Ní ceadmhach é a shárú níos mó ná 35 lá sa bhliain	Líon laethanta os cionn 50	1
Tairseach uasta mheasúnaithe	Bliain féilire	28 µg/m ³			
Tairseach íosta mheasúnaithe	Bliain féilire	20 µg/m ³			

Tábla 10.6: Monatóireacht an EPA ar Cháilíocht an Aeir: Ábhar Cáithnínach (PM2.5)

Teorainnuachanna agus Luachanna Sprice Cáilíochta Aeir do PM2.5 mar atá leagtha amach i dTreoir CAFE agus in I.R. Uimh. 180 de 2011				Staitisticí achoimre maidir le tíúchan PM2.5 in aghaidh an lae d'Éirinn in 2012	
Cuspóir	Tréimhse Ama Tagartha	Luach tairsí nó teorainnuach	Líon na sárúithe ceadaithe		
PM2.5, luach sprice	Bliain féilire	25 µg/m ³	Le comhlíonadh faoin 1 Eanáir 2010	Meán bliantúil	9 µg/m ³
PM2.5, teorainnuach	Bliain féilire	25 µg/m ³	Le comhlíonadh faoin 1 Eanáir 2015	Airmheán	8 µg/m ³
PM2.5, teorainnuach 2	Bliain féilire	20 µg/m ³	Le comhlíonadh faoin 1 Eanáir 2020	Uasteorainn sa lá	46 µg/m ³
Tairseach uasta mheasúnaithe	Bliain féilire	17 µg/m ³			
Tairseach íosta mheasúnaithe	Bliain féilire	12 µg/m ³			
Ceanglas maidir le nochtadh do thiúchan PM2.5		20 µg/m ³	Le comhlíonadh faoin 1 Eanáir 2015		
Spríoc maidir le laghdú sa nochtadh do PM2.5	Laghdú 0-20% sa nochtadh (ag brath ar an táscaire meán-nochta sa bhliain sprice tagartha) le comhlíonadh faoi 2020				

10.4.3 Astaíochtaí eile san atmaisféar

47 Is iad na truailleáin SO₂, NO_x, VOC agus amóinia (NH₃) is cúis le truailliú aeir trasteorann fadraoin amhail aigéadú, eotrófu, agus truailliú ózóin ar leibhéal na talún.

- Tá SO₂ ar an réamhtheachtaí is mó den deascadh aigéid, rud a bhaineann le haigéadú na n-ithreacha agus na n-uiscí dromchla agus le creimeadh foirgneamh agus séadchomharthaí. Tagann astaíochtaí SO₂ ón sulfar i mbreoslaí iontaise amhail gual agus ola a úsáidtear i ngníomhaíochtaí dócháin.
- Cuireann astaíochtaí NO_x le haigéadú na n-ithreacha agus na n-uiscí dromchla, le déanamh ózóin thrópaisféaraigh, agus le sáithiúchán nítrigine in éiceachórais talún. Is iad gléasraí giniúna cumhachta agus mótarfheithiclí na príomhfhoinsí astaíochtaí NO_x trí dhóchán ardteochta.

- Bíonn comhdhúile orgánacha so-ghalaithe (VOCanna) á n-astú mar gháis ó réimse leathan táirgí lena n-áirítear péinteanna, péintdíobhaigh, gliúnna, agus greamacháin agus ábhair ghlantacháin. Cruthaítear iad freisin nuair a dhéantar breoslaí a dhó ar bhealach neamhiomlán agus, dá bhrí sin, bíonn siad le fáil in astaíochtaí ó sceithphíopaí gluasteán agus in astaíochtaí galaitheacha.
- Baineann deascadh aigéid agus déanamh ábhair cháithnínigh thánaistigh le hastaíochtaí NH₃. Baineann na hastaíochtaí amóinia ar fad nach mór (os cionn 98%) in Éirinn le hearnáil na talmhaíochta.

48 Faoi Airteagal 4.1 de Threoir an AE maidir le hUasteorainneacha Astaíochtaí Náisiúnta (2001/81/CE), ceanglaítear ar na Ballstáit teorainn a chur lena n-astaíochtaí náisiúnta SO₂, NO_x, comhdhúile orgánacha so-ghalaithe (VOC) agus NH₃ ionas nach mó iad ná na huasteorainneacha astaíochtaí atá leagtha amach in Aguisín 1 den Treoir faoin mbliain 2010 ar a dhéanaí.

49 Is í an earnáil iompair an príomhfhoinsé astaíochtaí NO_x, agus baineann thart ar 55% de na hastaíochtaí iomlána leis an earnáil sin. Is iad earnáil na tionsclaíochta agus an earnáil ghiniúna cumhachta na príomhfhoinsí eile d'astaíochtaí NO_x, agus baineann 12% de na hastaíochtaí leo. Baineann na hastaíochtaí eile leis an earnáil chónaithe/tráchtála agus le hearnáil na talmhaíochta.

50 Is le hearnáil na talmhaíochta a bhaineann astaíochtaí NH₃ ar fad nach mór.

51 Is iad úsáid tuaslagóirí agus cúrsaí iompair na príomhfhoinsí astaíochtaí VOC in Éirinn, agus baineann 85% de na hastaíochtaí iomlána leo sin. Foinse thábhachtach eile is ea dó guail san earnáil chónaithe, ach tá laghdú ag teacht air sin de réir a chéile. Baineadh amach laghduithe atá coibhéiseach le 48% ó 1990 i leith. De bharr rialaithe níos fearr ar astaíochtaí VOC ó mhótarfheithiclí go príomha, baineadh laghdú amach ar an líon foriomlán astaíochtaí.

10.4.4 Miotail Throma agus Truailleáin Orgánacha

52 Bhí miotail throma, beinséin agus hidreacarbóin iltimthriallacha aramatacha (PAH) faoi bhun na dteorainnuachanna bliantúla i gCrios D freisin. Mar sin féin, tá sé sonraithe sa tuarascáil ar Cháilíocht an Aeir in Éirinn 2012 ón EPA (a foilsíodh in 2013) go raibh astaíochtaí ó dhóchán breoslaí i dtithe i gceantair thuaithe ar an bpríomhfhoinsé ábhair cháithnínigh agus hidreacarbón iltimthriallach aramatach (PAH). Mar shampla, tá leibhéil na n-ábhar cáithnínigh i roinnt bailte beaga ar aon dul leis na leibhéil, nó os cionn na leibhéil, i gcathracha áit nach bhfuil cead gual biotúmanach a dhó.

10.4.5 Sil-Leagan Deannaigh

53 Mar gheall ar nádúr líneach an tionscadail ina gcuimsítear áiteanna ar leithlis atá de mhéid theoranta agus toisc go mbaineann an tionscadal le suíomh tuaithe go príomha, ní mheastar gur gá monatóireacht a dhéanamh ar shil-leagan deannaigh chun eolas a thabhairt do na dálaí bonnlíne reatha. Lasmuigh de ghníomhaíocht talmhaíochta shéasúrach, ní dócha go rachaidh an sil-leagan deannaigh i gcion ar an gcomhshaol comhthimpeallach. Sa mhonatóireacht a rinne an EPA ar PM10 agus ar PM2.5, léirítear go bhfuil cáilíocht an aeir chomhthimpeallaigh i gCrios D faoi bhun na dteorainnluachanna tairsí.

10.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

10.5.1 Déan Faic

54 Leanfar den athrú aeráide agus d'athruithe logánta ar cháilíocht an aeir amach anseo ar aon dul leis na gnáth-threochtaí reatha.

10.5.2 Céim na Tógála

55 D'fhéadfadh go mbeadh miontionchar sealadach gearrthéarmach ar cháilíocht an aeir de bharr cúrsaí iompair agus gníomhaíochtaí a bhaineann leis an tógáil, lena n-áirítear gníomhaíochtaí a bhaineann leis an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála. Baineann an tionchar féideartha sin le hastaíochtaí ó fheithiclí tógála agus iompair agus le deannach a d'fhéadfaí a ghiniúint go háitiúil.

10.5.2.1 Tionchar ar an Aeráid

56 Tionchar neamhshuntasach ar an athrú aeráide le linn chéim na tógála.

10.5.2.2 Deannach agus ábhar cáithníneach

57 Beidh tionchar féideartha ar cháilíocht an aeir logánta ar feadh tréimhsí gearra mar gheall ar ghiniúint deannaigh. Beidh gníomhaíochtaí ullmhaithe suímh agus gníomhaíochtaí tógála ag dul ar aghaidh nuair a bheidh an fhorbairt a bheartaítear á tógáil, agus d'fhéadfadh an dá chineál gníomhaíochta sin deannach a ghiniúint. Dá bhrí sin, d'fhéadfadh an deannach dul i gcion ar cháilíocht an aeir logánta go pointe áirithe i rith chéim na tógála. Is féidir leis an deannach a ghinfear i rith gníomhaíochtaí tógála a bheith ina núis áitiúil. Mar sin féin, beidh an tionchar sin ag brath go mór ar thosca aeráide. Mar shampla, braitheann an acmhainneacht astaithe deannaigh ar an gcineál gníomhaíochta atá á dhéanamh i gcomhar le tosca comhshaoil lena n-áirítear leibhéil na báistí, luas na gaoithe agus treo na gaoithe. Braitheann tionchar féideartha an deannaigh freisin ar an achar chuig láithreacha a d'fhéadfadh a bheith íogair agus ar chumas na gaoithe an deannach a iompar chuig na láithreacha sin.

- 58 Is é an deannach a d'fhéadfadh teacht chun cinn de bharr na gníomhaíochtaí seo a leanas an fhadhb is mó ó thaobh cháilíocht an aeir de:
- Gníomhaíochtaí tógála ginearálta, lena n-áirítear teascadh agus leagan crann;
 - Trealamh crécharta agus tochailte, lena n-áirítear ithreacha agus ábhar fo-ithreach a láimhseáil agus a stóráil;
 - Feithiclí ag gluaiseacht ar dhromchlaí crua tirime ar an suíomh, go háirithe rianta rochtana atá leagtha go húrnuá; agus
 - Feithiclí ag gluaiseacht ar dhromchlaí lasmuigh den suíomh atá éillithe le hábhair lábacha a thógtar ón láithreán féin.
- 59 Baineann sil-leagan deannaigh go dlúth le láithreacha gníomhaíochta logánta go hiondúil, agus titeann na cáithníní deannaigh go dtí an talamh laistigh de chúpla céad méadar óna bhfoinse. Ní bhíonn astaíochtaí deannaigh ina gcúis le hathruithe fadtéarmacha ná forleathana ar cháilíocht an aeir logánta. Mar sin féin, is féidir leis an deannach a bheith ina chúis le salú agus le dídhathú má thiteann sé ar thithe, ar an talamh agus ar charranna in aice láimhe.
- 60 Is dócha go dtarlódh formhór na n-astaíochtaí i rith gnáthuaireanta oibre ar an láithreán tógála. Mar sin féin, i gcás ithir nochta a tháirgtear i ngníomhaíochtaí móra crécharta, d'fhéadfaí go nginfí deannach 24 huair sa lá go gearrthéarmach ag brath ar dhálaí aimsire.
- 61 Is féidir le hábhar cáithníníeach a bheith ar foluain san atmaisféar ar feadh tréimhse níos faide ná deannach, agus is féidir leis an ngaoth iad a iompar thar achar níos forleithne. Tá an t-ábhar sin beag go leor freisin le go bhféadfaí é a thabhairt isteach sna scamhóga nuair a bhíonn duine ag anáil, rud a d'fhéadfadh frithghníomhú díobhálach a spreagadh i ndaoine leochaileacha. Mar sin féin, toisc go bhfuil cáilíocht an aeir in aice leis an mbealach tógála go maith go ginearálta agus mar gheall ar aga réasúnta gearr na gníomhaíochta tógála sna láithreacha ar fad, ní mheastar go mbeidh tionchar suntasach ag an ábhar cáithníníeach.
- 62 Tá gnáthfhoinsí ábhair cháithnínigh i rith chéim na tógála cosúil go maith leis na foinsí deannaigh. Scaoiltear ábhar cáithníníeach freisin ó inneall an ghléasra ar an suíomh amhail comhbhrúiteoirí, gineadóirí etc. nuair a bhíonn siad ar siúl.
- 63 Dá bhrí sin, d'fhéadfaí go mbeadh astaíochtaí logánta méadaithe inbhraite ann ó am go céile. D'fhéadfadh sé tarlú freisin go scaoilfí ábhar cáithníníeach sa bhreis go gearrthéarmach dá dteipfeadh ar an ngléasra de bharr fadhb mheicniúil, agus d'fhéadfadh scaoileadh gearrthéarmach tarlú freisin agus an gléasra á chur ar siúl. Mar sin féin, ní bheidh tionchar

suntasach ag an deannach ar cháilíocht an aeir má chuirtear dea-chleachtais tógála agus maolaithe i bhfeidhm.

10.5.2.3 Astaíochtaí ón trácht tógála

- 64 Bainfidh an trácht tógála úsáid as bóithre áitiúla chun na limistéir oibre a rochtain. D'fhéadfadh méadú mór ó thaobh céatadáin de teacht ar an sruth tráchta ar roinnt bóithre áitiúla, ach baineann sin go príomha leis an sruth an-íseal tráchta atá ann faoi láthair (feic **Caibidil 13** den imleabhar seo den EIS). De chineál sealadach agus d'fhad ama gearr a bheidh an trácht sin, agus beidh sé scaipthe feadh an ailínithe a bheartaítear. I dtéarmaí acmhainneacht an tráchta sin dul i gcion go suntasach ar cháilíocht an aeir, i dtreoircháipéis EPUK *Development Control: Planning For Air Quality [Rialú ar Fhorbairt: Pleanáil do Cháilíocht an Aeir]* (2010), ní aithnítear go bhfuil gá le measúnú a dhéanamh ar cháilíocht an aeir ach amháin i gcás ina mbeidh na critéir seo a leanas i gceist mar, ina n-éagmais, ní dócha go mbeidh tionchar suntasach ar cháilíocht an aeir:
- Athrófar ailíniú an bhóthair de 5 m nó níos mó; nó
 - Tiocfaidh athrú 1000 Meántrácht Laethúil in aghaidh na Bliana (AADT) nó níos mó ar shruthanna tráchta in aghaidh an lae; nó
 - Tiocfaidh athrú 200 AADT nó níos mó ar shruthanna Feithiclí Earraí Troma (HGV); nó
 - Tiocfaidh athrú 10 km/uair nó níos mó ar an meánluas laethúil; nó
 - Tiocfaidh athrú 20 km/uair nó níos mó ar an luas buaicuaire.
- 65 Ní faoin sainmhíniú a thugtar ar chlóis stórála sa treoircháipéis ó EPUK a thagann an clós stórála sealadach le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear mar chuid den líne lasnairde a thógáil. Mar sin féin, d'fhéadfadh buaicshreafaí tráchta agus ardmhéideanna gluaiseachtaí tráchta a bheith ag gabháil leis. Ní bheidh an clós stórála ina shaoráid fhadtéarmach a chruthóidh méadú buan i dtrácht HGV, áfach, agus ní bheidh sé ag teastáil ach amháin le linn thréimhse na tógála.
- 66 Ina theannta sin, ní gá an measúnú a dhéanamh ach i gcás suíomhanna tógála móra fadtéarma a ghinfeadh sruthanna Feithiclí Earraí Troma (HGV) os cionn 200 gluaiseacht sa lá i dtréimhse bliana nó níos faide. Ós rud é go bhfuil líon na bhfeithiclí tógála a bhaineann le tógáil na líne tarchuir (feic **Caibidil 13** den imleabhar seo den EIS) i bhfad níos ísle ná na tairseacha sainaitheanta, agus ós rud é go meastar go bhfuil líon íseal feithiclí atá de chineál sealadach sna láithreacha tógála ar fad, meastar nach mbeidh i gceist ach tionchar neamhshuntasach ar an aer.

10.5.3 An Chéim Oibríoch

- 67 Ní bheidh aon astaíochtaí ó na túir ná ón líne lasnairde sa chéim oibríoch, agus ní bheidh ach méid íseal trácht cothabhála i gceist – déanfar iniúchadh ar an líne i héileacaptar gach bliain agus déanfaidh feithiclí a bhaineann le glanadh fásra rochtain ar shuíomhanna gach cúig bliana.
- 68 Beidh an príomhthionchar ar cháilíocht an aeir dearfach den chuid is mó ó thaobh an athraithe aeráide de. Bainfidh an tionchar sin le héifeachtúlacht mhéadaithe maidir le tarchur fuinnimh agus le giniúint cumhachta ó bhreoslaí iontaise a laghdú trí rochtain an fhuinnimh in-athnuaite ar an eangach náisiúnta a éascú.

10.5.3.1 Éifeachtacht Fuinnimh Tarchuir

- 69 Is é a bheidh san fhorbairt a bheartaítear córas tarchuir leictreachais atá éifeachtach, comhordaithe agus barainneach, córas a bhfuil de chumas aige freastal ar éileamh réasúnta ar tharchur leictreachais go fadtéarmach. Laghdófar caillteanas tarchuir trí tharchur éifeachtach an leictreachais, rud a laghdódh an méid foriomlán cumhachta is gá a ghiniúint. Beidh de ghlantairbhe dearfach aige sin líon na n-astaíochtaí carbóin a laghdú. Cuirfear feabhas mór ar bhonneagar an chórais tarchuir leictreachais ar oileán na hÉireann leis an bhforbairt a bheartaítear, rud a chuirfidh ar ár gcumas foinsí in-athnuaite a úsáid ar bhonn uile-oileáin agus a laghdóidh an méid cumhachta a bhíonn á ghiniúint ó bhreoslaí iontaise ar an oileán ina iomláine.
- 70 Cuirfear feabhas mór ar bhonneagar an chórais tarchuir leictreachais ar oileán na hÉireann leis an bhforbairt a bheartaítear. Leis an bhfeabhas ar an mbonneagar fuinnimh, beidh sé níos éasca giniúint fuinnimh in-athnuaite a fhorleathnú agus a cheangal isteach leis an eangach náisiúnta, an fuinneamh a tharchur ar bhealach éifeachtach, agus an méid fuinnimh a bhíonn á ghiniúint ó dhóchán breoslaí iontaise a laghdú. Beidh tionchar mór dearfach aige sin ar astaíochtaí CO₂ a bhaineann le hearnáil an fhuinnimh ar bhonn náisiúnta i gcásanna ina laghdófar giniúint leictreachais ó bhreoslaí iontaise dá bharr. Mar shampla, in 2011 seachnaíodh 2,144 kt CO₂ (60%) le fuinneamh gaoithe. Ina dhiaidh sin seachnaíodh 633 kt CO₂ le fuinneamh ó bhithmhais sholadach agus 346 kt CO₂ le cumhacht hidrileictreach de réir figiúirí ó Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (SEAI). Beidh tionchar dearfach ag an bhforbairt a bheartaítear ar chumas na hÉireann spriocanna an AE agus na spriocanna náisiúnta a chomhlíonadh maidir le hastaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú agus maidir le táirgeadh fuinnimh ó fhoinsí in-athnuaite a fhorleathnú.
- 71 Ní bheidh oibriú ná cothabháil na forbartha a bheartaítear ina gcúis le haon tionchar suntasach ar cháilíocht an aeir, agus ní chuimsítear iad faoi scóip na measúnachta seo.

10.5.4 Céim an Díchoimisiúnaithe

72 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

10.6 BEARTA MAOLAITHE

73 Is le hastaíochtaí deannaigh i rith chéim thógála an tionscadail a bhaineann an acmhainneacht tionchair is mó. Is é an chaoi is éasca chun scaoilte cáithníní a bhainistiú agus a sheachaint ná bainistíocht éifeachtach a dhéanamh ar an suíomh agus an fhoinsé fhéideartha a rialú. Ceapfar bearta maolaithe lena chinntiú go ndéanfar na hastaíochtaí ó na foinsí sin a laghdú an oiread is féidir agus beidh na bearta sin leagtha amach go mionsonraithe sa Phlean um Bainistiú Comhshaoil Tógála (CEMP). Tá forbhreathnú ar an bPlean ar fáil in Aguisín 7.1, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS.

74 Cuirfear bearta maolaithe i bhfeidhm ar bhonn suíomhoiriúnaithe, bunaithe ar athbhreithniú ar na gníomhaíochtaí tógála lena mbaineann agus ar a ghaire agus atá siad do ghabhdóirí in aice láimhe i ngach láthair. Cuirfear na bearta maolaithe sainiúla don suíomh i bhfeidhm lena chinntiú nach gcuirfidh nús shuntasach deannaigh isteach ar áitribh taobh istigh de 50 méadar ó na láithreacha tógála. Díreofar sa phróiseas sin ar dheannach a mhaolú ó phríomhghníomhaíochtaí lena n-áirítear bealaí rochtana sealadacha a thógáil agus oibreacha talún.

75 Bearta dea-chleachtais atá sna bearta a ndéantar cur síos orthu sa bhreac-chuntas den CEMP. Tá siad ceaptha lena chinntiú nach ngintear an iomarca deannaigh nó nach scaoiltear an iomarca ábhair cháithnínigh i rith na ngníomhaíochtaí tógála. Trí bhearta dá leithéid a bheith i bhfeidhm, cinnteofar nach mbeidh tionchar suntasach ar bith ann de bharr deannaigh agus an tionscadal á thógáil.

10.7 TIONCHAR IARMHARACH

76 Beidh tionchar iarmharach dearfach san fhadtárma ag an bhforbairt ar astaíochtaí gás ceaptha teasa toisc go n-éascóidh sé forbairt bhreise ar fhoinsí fuinnimh in-athnuaite agus a nascadh leis an eangach. Laghdóidh sin an spleáchas ar bhreoslaí iontaise, rud a laghdóidh líon na n-astaíochtaí gás ceaptha teasa ina dhiaidh sin.

- 77 Ó thaobh an deannaigh de, ní mheastar go mbeidh tionchar suntasach ar bith ann tar éis na dea-chleachtais tógála a chur i bhfeidhm agus tar éis na bearta maolaithe atá leagtha amach i Rannán 10.6 thuas a chur chun feidhme. Tarlóidh tionchar iarmharach áirithe i rith drochaimsire agus beidh an tionchar sin ag brath ar luas na gaoithe agus ar shuaiteacht le linn na tógála. Mar sin féin, is dócha go mbeidh an tionchar teoranta don cheantar atá díreach timpeall ar an bhfoinse, agus is dócha gur tionchar gearrthéarmach sealadach a bheidh ann.
- 78 Ní thiocfaidh tionchar suntasach ar cháilíocht an aeir ó astuithe feithiclí ó na hastuithe tráchta féin. Cuirfidh an trácht tógála leis an méid tráchta ar an ngréasán bóithre mórthimpeall, agus d'fhéadfaí deannach a ghiniúint dá bharr sin. Is sna limistéir atá díreach cóngarach don phríomhbhealach rochtana don trácht tógála is mó a d'fhéadfadh sin teacht chun cinn. Sna limistéir sin, d'fhéadfaí go dtiocfadh méadú ar an deannach a bhíonn á ghiniúint ag feithiclí ag gluaiseacht agus ar na hastaíochtaí logánta truailithe aeir ó fheithiclí i rith na dtréimhsí is gnóthaí den ghníomhaíocht tógála. Mar sin féin, níltear ag tuar go mbeidh tionchar ar bith ar cháilíocht an aeir áitiúil nuair a chuirfear bearta maolaithe i bhfeidhm.
- 79 D'fhéadfadh tionchar indíreach breise ar an aeráid teacht chun cinn freisin ón táirgeadh coincréite a úsáidtear chun bunsraith na dtúr a thógáil. Féachadh ar na hastaíochtaí a bhaineann leis an trácht tógála don fhorbairt a bheartaítear sa chaibidil seo, Mar sin féin, beidh astaíochtaí breise CO₂, SO₂ agus NO_x ag baint le amhábhair a úsáid chun stroighin a tháirgeadh don táirgeadh coincréite, iad a iompar, aolchloch a thriomú san áith, agus coincréit a bhaisceáil leis na hábhair tathagaithe. Tarlóidh na hastaíochtaí sin ag láithreacha cairéal don táirgeadh tathagaithe agus aolchloiche ag láthair na háithe agus an láthair bhaisceála coincréite. Déantar na gníomhaíochtaí sin a rialú faoi cheadúnais arna n-eisiúint ag an údarás áitiúil iomchuí áit a mbíonn siad ar siúl, agus ní dhéanfar díobháil do cháilíocht an aeir áitiúil dá mbarr. Cuirfear go foriomlán le gáis a bhaineann leis an athrú aeráide ar bhonn diúltach, ach ní bheidh i gceist ach tionchar an-bheag. Déanfar an tionchar sin a sheach-chur leis an tionchar dearfach a bhainfidh leis an laghdú ar gháis dá leithéid a thiocfaidh chun cinn trí fhorbairtí fuinnimh in-athnuaite a éascú leis an mbonneagar tarchuir a bheartaítear.

10.8 IDIRCHADREAMH IDIR TIONCHAR NA DTOSCA COMHSHAOIL

- 80 Le linn chéim na tógála, bainfidh an tionchar ar an aer agus ar an aeráid le gníomhaíochtaí tógála an tionscadail agus leis an tionchar ar thrácht ar bhóithre. Ní thiocfaidh tionchar suntasach ar cháilíocht an aeir ó astuithe feithiclí ó na hastuithe tráchta féin. Níltear ag tuar go mbeidh tionchar ar bith ar cháilíocht an aeir áitiúil nuair a chuirfear bearta maolaithe i bhfeidhm. Ina theannta sin, ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS agus le **Caibidil 13** den imleabhar seo den EIS, chun tuiscint iomlán a fháil ar an bpríomh-idirghaolmhaireachtaí idir na hábhair chomhshaoil seo.

10.9 CONCLÚIDÍ

- 81 Beidh tionchar iarmharach dearfach san fhadtárma ag an bhforbairt a bheartaítear ar astaíochtaí gás ceaptha teasa toisc go n-éascóidh sé forbairt bhreise ar fhoinsí fuinnimh in-athnuaite agus a nascadh leis an eangach. Laghdóidh sin an spleáchas ar bhreoslaí iontaise, rud a laghdóidh líon na n-astaíochtaí gás ceaptha teasa ina dhiaidh sin.
- 82 Ó thaobh an deannaigh de, ní mheastar go mbeidh tionchar suntasach ar bith ann tar éis na dea-chleachtais tógála a chur i bhfeidhm agus tar éis bearta maolaithe iomchuí a chur chun feidhme.
- 83 Ní thiocfaidh tionchar suntasach ar cháilíocht an aeir ó astuithe feithiclí ó na hastuithe tráchtá féin.
- 84 Níltear ag tuar go mbeidh tionchar ar bith ar cháilíocht an aeir áitiúil nuair a chuirfear bearta maolaithe i bhfeidhm.

11 AN TÍRDHREACH

11.1 RÉAMHRÁ

- 1 Déantar cur síos agus anailís sa chaibidil seo ar na saintréithe tírdhreacha atá ann cheana feadh bhealach na forbartha a bheartaítear i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA) agus déantar measúnú ar an dóchúlacht atá ann go dtiocfaidh tionchar tírdhreacha agus amhairc chun cinn de bharr na forbartha a bheartaítear sa limistéar staidéir sin.
- 2 Dá réir sin, sainithnítear agus cuirtear síos sa chaibidil seo den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS) ar an tionchar iarmharach tírdhreacha a réamh-mheastar a thiocfaidh chun cinn sa CMSA.
- 3 Tá cur síos ar an bhforbairt a bheartaítear leagtha amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS. Déantar cur síos sa chaibidil sin ar shaghas agus ar réim iomlán na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dhearadh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Ina theannta sin, soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS. Cuirtear síos ar an ailíniú a bheartaítear sa chaibidil sin trí bhailte fearainn agus uimhreacha túir a úsáid mar threoir. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS na príomhoibreacha tógála a bheartaítear mar chuid den fhorbairt.
- 4 Rinneadh breithniú cúramach ar ailíniú na forbartha a bheartaítear chun go ndéanfadh sé seachaint agus íoslaghdú ar an tionchar amhairc agus tírdhreacha, ach ní bheifí in ann an tionchar sin ar fad a bhaint. Is é atá sa tionchar sin atá fágtha ná an tionchar dosheachanta iarmharach a thiocfaidh chun cinn má thugtar cead pleanála don fhorbairt a bheartaítear. Dá réir sin, níl sé beartaithe a dhéanamh amach sa chaibidil seo nach ann d'aon drochthionchar ar chuma ná ar shaintréithe an tírdhreacha feadh ailíniú na forbartha tarchuir leictreachais a bheartaítear sa CMSA.
- 5 Ní dhéantar breithniú ar radhairc ó áiteanna aonair cónaithe, agus ní dhéantar breithniú ar thionchar amhairc na dtúr aonair sa bhreithmheas seo. Ina ionad sin, agus mar atá cuí i gcás forbairtí líneacha, rinneadh breithmheas ginearálta ar an tionchar dosheachanta iarmharach a bheidh ag an tionscadal foriomlán ar an tírdhreach sa CMSA.
- 6 Mar achoimre, áirítear leis an gcaibidil seo an fhaisnéis seo a leanas:
 - Modheolaíocht don Mheasúnú ar Thionchar Tírdhreacha agus Amhairc;
 - Cur Síos ar Shaintréithe na Forbartha a Bheartaítear;
 - Cur Síos ar an Staid faoi Láthair;

- Cur Síos ar an Tionchar Féideartha Tírdhreacha agus Amhairc;
- Cur Síos ar na Bearta Maolaithe;
- Cur síos ar an Tionchar Iarmharach Tírdhreacha agus Amhairc;
- Cur Síos ar an Idirchaidreamh idir Tosca Comhshaoil; agus
- Conclúidí.

7 De bharr an ábhair atá inti, gabhann an léarscáiliú i bhFíoracha Imleabhar 3C den EIS lena bhfuil sa chaibidil seo, mar seo a leanas:

- Fíor 11.1 Limistéir Shaintréithe Tírdhreacha i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin;
- Fíor 11.2 Cineálacha Saintréithe Tírdhreacha i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin;
- Fíoracha 11.3 – 11.6 Sriantha Tírdhreacha agus Láithreacha Fótamontáise i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin; agus
- Fíoracha 11.7 – 11.10 Crios Infheictheachta Teoiriciúla agus Láithreacha Fótamontáise i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin.

8 Tá sraith fótamontáisí agus sreangfhrámaí lánsála le fáil i bhFíoracha Imleabhar 3C den EIS.

9 De réir an dea-chleachtais, ba iad beirt ailtirí tírdhreacha a rinne na measúnuithe suímh.

11.2 MODHEOLAÍOCHT

11.2.1 Scóip an Mheasúnaithe

10 Ullmhaíodh an chuid seo den EIS de réir reachtaíocht agus threoir ábhartha an Aontais Eorpaigh agus na hÉireann, lena n-áirítear ceanglais larscríbhinn VI de Threoir an EIA agus de réir Sceideal 6 de *na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001* (arna leasú) agus comhlíontar ann na riachtanais ábhartha a shonraítear iontu. Tá scóip an mheasúnaithe bunaithe ar athbhreithniú ar an reachtaíocht, ar threoircháipéisí, ar EISanna eile, ar aiseolas ó chomhairliúchán poiblí, ó chomhairliúchán le húdarais fhorordaithe, lena n-áirítear an Bord Pleanála, agus ar bhreithniú maidir leis an dóchúlacht go dtiocfaidh tionchar suntasach aníos, ag féachaint don saghas comhshaoil ina mbeidh an fhorbairt le déanamh agus do shaghas agus réim na forbartha a bheartaítear.

- 11 Measadh gur bhain na saincheistean seo a leanas le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord (feic Aguisín 1.3, **Imleabhar 3B** den EIS). Pléitear le gach ceann díobh laistigh den chaibidil seo nó in áiteanna eile san EIS, mar a luaitear thíos:
- Fótamontáisí lánscálaithe a chur san áireamh (cuirtear san áireamh iad i bh**Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS);
 - Forbhreathnú a chur ar fáil ar shaintréithe tírdhreacha, agus aird á tabhairt ar Mheasúnuithe Shaintréithe Tírdhreacha ina dtugtar eolas do phleananna forbartha reachtúla;
 - Ceantar an tionchair amhairc a shainnithint;
 - Breithmheas a dhéanamh ar an tionchar ar shaintréithe tírdhreacha agus ar thaitneamhachtaí amhairc, agus aird ar leith á tabhairt ar thírdhreacha sainithe, ar radhairc lena mbaineann luach taitneamhachta, radhairc chosanta san áireamh, agus ar shuíomh na bpríomhshócmhainní turasóireachta;
 - An tionchar féideartha ar thírdhreacha diméine stairiúla a shainnithint agus breithmheas a dhéanamh ar an tionchar sin;
 - Breithmheas a dhéanamh ar an bhféidearthacht go gcuirfí rogha eile treoraithe nó go ndéanfaí páirtleagan faoin talamh i limistéir ina bhfuil an tírdhreach íogair (Cuirtear san áireamh é sin i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS); agus
 - Breithmheas a dhéanamh ar an measúnacht tionchair charnagh amhairc agus tírdhreacha a bheidh ann leis an ngréasán OHL 110 kV agus 220 kV agus le forbairt eile atá ann cheana agus atá ceadaithe. (Cuirtear é sin san áireamh i gCaibidil 10 d'**Imleabhar 3B** den EIS seo.)
- 12 Fuarthas aighneachtaí scóipe ó na comhlachtaí seo a leanas – Comhairle Contae Mhuineacháin, Comhairle Chontae an Chabháin, Fálte Éireann, an Taisce agus an Roinn Comhshaoil (Tuaisceart Éireann) – agus cuireadh na haighneachtaí sin san áireamh sa bhreithmheas seo.
- 13 Déantar cur síos mionsonraithe i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS ar an modheolaíocht um roghnú bealaigh don líne lasnairde, lena n-áirítear maolú trí sheachaint. Tugtar lánsonraí sa *Final Re-Evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh)* (Aibreán 2013) (feic Aguisín 1.1, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS) faoi conas a roghnaíodh an rogha conaire bealaigh agus an línebhealach táscach, agus déantar tagairt don tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc.

- 14 Leagtar amach sa *Preferred Project Solution Report (Tuarascáil um Réiteach Tionscadail Roghnaithe)* (Iúil 2013) (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS seo) an próiseas a bhain le bogadh ó línebhealach táscach, faoi mar a sainithníodh sa *Final Re-evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh)* (Aibreán 2013), i dtreo dearadh líne roghnaithe níos mionsonraithe.

11.2.2 Treoirlínte

- 15 Is iad na príomh-theoirlínte a úsáideadh sa bhreithmheas seo *Advice Notes on Current Practice in the preparation of EIS (Nótaí Faisnéise faoin gCleachtas Reatha maidir le EIS a ullmhú)* ón nGníomhaireacht um Chosaint Comhshaoil (EPA) (2003) agus *Guidelines for Landscape and Visual Impact Assessment (Treoirlínte maidir le Tionchar Tírdhreacha agus Amhairc a Mheasúnú)*, an 3ú heagrán, Landscape Institute (an Institiúid Tírdhreacha sa Ríocht Aontaithe) agus an Institiúid um Bainistíocht agus Measúnú Comhshaoil (2013). Tá liosta iomlán tagartha de na treoirlínte agus de na cáipéisí le fáil sa **Leabharliosta** san imleabhar seo den EIS agus i dTábla 11.1, **Aguisín 11.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

11.2.3 Limistéar Measúnaithe don EIS

- 16 Tá méid an limistéir mheasúnaithe bunaithe ar na conclúidí atá sa *Final Re-Evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh)* (Aibreán 2013) agus ar bhreith ghairmiúil ar nádúr na hinfheictheachta ó achair fhada. Is é seo a leanas an cur chuige a nglactar leis i leith mhéid an limistéir staidéir a shainithint chun críocha an EIS:

- 5 km ar cheachtar taobh den ailíniú le haghaidh measúnú ginearálta; agus
- Síneadh 10 km ar cheachtar thaobh den ailíniú do radhairc shainithe lánléargais áilleachta atá níos airde ná an t-ailíniú.

11.2.4 Staidéar ar Fhoinsí agus Suirbhé Láithreán

- 17 Rinneadh staidéar ar fhoinsí ar dtús chun íogaireacht an tírdhreacha a shainithint laistigh den CMSA, faoi mar a thuiriscítear iad sna pleananna forbartha contae agus sna measúnuithe ar shainréithe tírdhreacha contae atá ábhartha.
- 18 Cuireadh san áireamh sonraí a bhí ar fáil ó Oifig na gCosán Náisiúnta, ó Discover Ireland (Aimsigh Éire), ó Fháilte Éireann agus ón suirbhé gairdíní stairiúla mar a dhéantar cur síos air i bhFardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta (NIAH). Chuir na sonraí sin faisnéis ar fáil faoi nithe is díol spéise do thurasóirí agus faoi bhealaí éagsúla tiomána, siúil agus rothaíochta.

- 19 Tugadh faoi chuartheanna suímh ar láithreacha poiblí chun saghas agus réim na bpríomhshrianta tírdhreacha a sainathnódh sa staidéar ar fhoinsí a dheimhniú agus chun saintréithe ginearálta an tírdhreacha trína dtéann an línebhealach a bheartaítear a fháil amach. Rinneadh cinneadh tar éis cuairteanna suímh ar na láithreacha ab oiriúnaí d'fhótagraif ar a mbunófaí fótamontáisí.
- 20 Mar chuid den phróiseas comhairliúcháin, d'iarr Comhairle Contae Mhuineacháin agus Comhairle Chontae an Chabháin fótamontáisí ó láithreacha ar leith.

11.2.5 Sainmhínte na dTéarmaí a Úsáidtear sa Chaibidil seo

- 21 Sainmhínítear tionchar tírdhreacha mar thoradh ar athruithe fisiceacha ar chreatlach an tírdhreacha a tharla de bharr na forbartha nua. Áirítear i measc athruithe fisiceacha den sórt sin tógáil, mionathrú nó baint struchtúr nó fásra. Is féidir leis an tionchar tírdhreacha bheith sealadach, agus áirítear ina measc an tionchar a bhíonn ag bealaí sealadacha rochtana, ag limistéir oibre, ag clós stórála agus ag trácht tógála. D'fhéadfadh an tionchar tírdhreacha bheith dearfach (tairbheach), diúltach (díobhálach) nó neodrach (gan aon athrú ar an iomlán nó ina chothromaíocht idir an tionchar dearfach agus an tionchar diúltach). Rinneadh an tionchar tírdhreacha a mheasúnú ar an mbonn seo a leanas:

- Cumas an tírdhreacha faoi láthair freastal ar an bhforbairt a bheartaítear;
- An tionchar ar shaintréithe agus ar ghnéithe fisiceacha an tírdhreacha;
- Gaireacht amharcpointí íogaire (e.g. bealaí áilleachta) agus gabhdóirí amhairc; agus
- Airde agus láithreacha na ngnáth-thúr ó thaobh scála an tírdhreacha faoi láthair de.

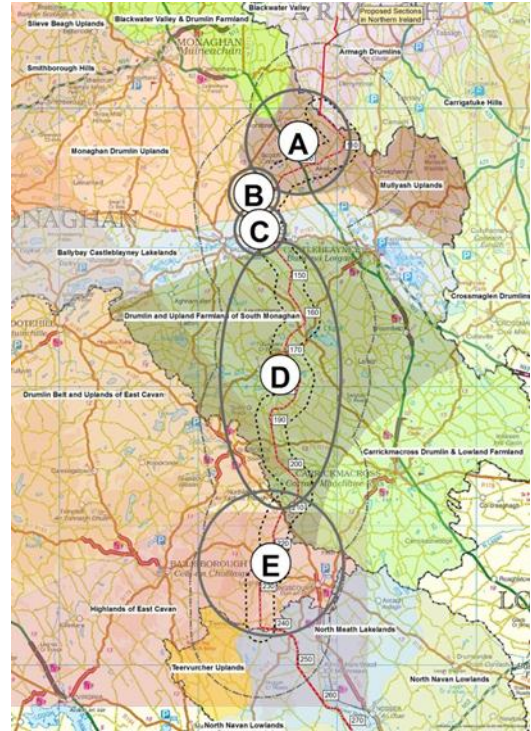
- 22 Is beag idir tionchar amhairc agus tionchar tírdhreacha ach baineann an tionchar amhairc le hathruithe sna radhairc. Baineann measúnú amhairc le braistintí agus le freagairt daoine i leith taitneamhachtaí amhairc. D'fhéadfadh tionchar teacht chun cinn as gnéithe nua sa tírdhreach a chruthaíonn ionsá amhairc (i.e. bac nó cur isteach ar an radharc). D'fhéadfadh an tionchar amhairc bheith dearfach (tairbheach), diúltach (díobhálach) nó neodrach (gan aon athrú ar an iomlán nó ina chothromaíocht idir an tionchar dearfach agus an tionchar diúltach). Rinneadh an tionchar amhairc a mheas ar an mbonn seo a leanas:

- Íogaireacht an chomhshaoil a bheidh ag freastal ar an bhforbairt;
- An chodarsnacht amhairc idir an staid i láthair na huaire agus an fhorbairt a bheartaítear; agus
- Méid na gceantar ina mbeidh an tionchar sin le tabhairt faoi deara.

- 23 Tá sraith iomlán sainmhínithe agus na critéir chun measúnú a dhéanamh (lena n-áirítear luach, cumas agus íogaireacht an tírdhreacha, méid an athraithe agus suntasacht an tionchair) le fáil i dTábla 11.2 - Tábla 11.10, **Aguisín 11.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.
- 24 I gcás an mheasúnaithe seo, is mar dhrochthionchar de ghnáth a fhéachfar ar thionchar tírdhreacha agus amhairc a tharlaíonn mar gheall ar líne tharchuir leictreachais lasnairde a thógáil. Déanfar measúnú sa chaibidil seo ar íogaireacht an tírdhreacha, ar mhéid an athraithe a bheartaítear agus ar an tábhacht a bhaineann leis an tionchar a thagann chun cinn.

11.2.6 Aonaid Tírdhreacha

- 25 I gcás an bhreithmheasa seo, agus chun go mbeidh sé níos éasca cur síos a dhéanamh air, tá an limistéar staidéir roinnte ina aonaid tírdhreacha, faoi mar a léirítear i bhFíor 11.1.
- 26 Tá na haonaid bunaithe ar na limistéir shaintréithe tírdhreacha a gcuirtear síos orthu in Monaghan County Landscape Character Assessment 2008 (*Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha Mhuineacháin 2008*) agus in Cavan County Development Plan 2014 - 2020 (*Plean Forbartha Contae an Chabháin 2014 - 2020*).
- 27 Athraíonn saintréithe an tírdhreacha de réir a chéile thar thíreolaíocht an limistéir staidéir. Dá bhrí sin, treoir ar na saintréithe ginearálta tírdhreacha in aon limistéar ar leith is ea na haonaid tírdhreacha.

Fíor 11.1: Aonaid Tírdhreacha

Tábla 11.1: Crostagairt idir Túir, Aonaid Tírdhreacha, Fótamontáisí agus Fíoracha

Túir	Limistéar Saintréithe Tírdhreacha	Aonad Tírdhreacha	Fótamontáis	Fíor
Túir 103 go 128	Ardtailte Mhullaigh Aise	A	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	11.3
Túir 129 go 136	Ardtailte Droimní Mhuineacháin	B	11, 12	11.3 11.4
Túir 137 go 142	Tailte Locha Bhéal Átha Beithe-Bhaile na Lorgan	C	13, 14, 15, 16, 17	11.3 11.4
Túir 143 go 211	Ardtalamh Feirme Droimní Dheisceart Chontae Mhuineacháin	D	18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36	11.4 11.5
Túir 212 go 239	Ardtailte Oirthear Chontae an Chabháin	E	33, 37, 38, 39, 40, 41, 42	11.6

11.2.7 Léarscáiliú ZTV (Crios Infheictheachta Teoiriciúla)

- 28 Tugtar cuid mhór ainmneacha ar an bpróiseas chun méid an cheantair ar dócha d'fhorbairt a bheith infheicthe uaidh a léarscáiliú, agus léiríonn sé sin cuid de na srianta a ghabhann leis. Tugadh Léarscáil Imchúlúdaigh Amhairc (VEM) ar an bpróiseas ar dtús, ansin tugadh Crios Amharcthionchair (ZVI) air agus tagraítear dó anois mar Chrios Infheictheachta Teoiriciúla (ZTV). Léiríonn na hathruithe sin sa téarmaíocht na hiarrachtaí a rinneadh chun dul i ngleic leis na dúshlán a bhaineann leis an léarscáiliú. Mar mhodheolaíocht teoiriciúil, mar sin, ní chuirtear san áireamh i réamh-mheas ZTV an tionchar a bhíonn ag na séasúir, ag soilsiú, ag dálaí aimsire ná ag infheictheacht ó achair fhada. Ina theannta sin, ní chuirtear san áireamh i léarscáiliú ZTV an tionchar folaithe a imríonn fásra nó foirgnimh agus fágfar difríochtaí topagrafaíochta de suas le 10 m ar lár ann uaireanta. Is é príomhfheidhm léarscáiliú ZTV, mar sin, amharcpointí a shainaithint le tuilleadh anailíse a dhéanamh orthu.
- 29 Cuireadh léarscáiliú ZTV le chéile don fhorbairt seo a bheartaítear (Fíoracha 11.7-11.10, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS). Cruthaíodh an léarscáiliú trí úsáid a bhaint as na leaganacha is déanaí de phacáistí bogearraí Key TERRA-FIRMA agus AutoCAD. Léirítear sa léarscáiliú ceantair óna bhféadfaí an fhorbairt a bheartaítear a fheiceáil go teoiriciúil. Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara nach léirítear sa léarscáiliú ceantair óna *mbeifear* in ann an fhorbairt a bheartaítear a fheiceáil. Dá bhrí sin, ba chóir léarscáiliú ZTV a úsáid i gcomhar le fótamontáisi chun an difríocht idir “infheictheacht fhéideartha agus infheictheacht iarbhir” a aimsiú.

11.2.8 Láithreacha Fótamontáise

- 30 Ar an ábhar sin, luann an Landscape Institute (an Institiúid Tírdhreacha sa Ríocht Aontaithe) an méid seo a leanas in *Advice Note 01/11 Photography and Photomontage in Landscape and Visual Impact Assessment (Nóta Faisnéise 01/11 Fótagrafaíocht agus Fótamontáisi i dTionchar Tírdhreacha agus Amhairc a Mheasúnú)* arna fhoilsiú sa bhliain 2011: “*Ba chóir don ghairmí tírdhreacha sraith amharcpointí fótagrafacha a roghnú, amharcpointí a mheastar a bheith léiritheach ar an raon tionchar, eispéiris radhairc agus amharcpointí ar dóigh dóibh a bheith ann, agus é ag cinntiú nach léirítear ceann ar bith díobh ar bhealach a dhéanann beag nó mór díobh.*” [aistriúchán neamhoifigiúil]
- 31 Is féidir íomhánna mionsonraithe an-réalaíoch a ullmhú, íomhánna a léiríonn an chuma is dócha a bheidh ar fhorbairt amach anseo ó amharcpointe ar leith. Tá íomhánna úsáideach maidir le scrúdú a dhéanamh ar an tionchar a bheidh ann ó líon teoranta amharcpointí tábhachtacha. Mar sin féin, is beag a chuireann siad le breithmheas ar an tionchar ar an tírdhreach iomlán, áit nach bhfuil teorainn, beagnach, leis an líon amharcpointí féideartha. Níl aon bhealach suntasach chun gach radharc laistigh de thírdhreach ar leith a léiriú. Ina ionad

- sin, tugtar sampla léiritheach de na radhairc 'sa chás is measa'. Ina measc, tá radhairc ó cheantair ardaithe i dtírdhreach an-oscailte, áit a dtrasnaíonn an t-aillíniú talamh níos airde nó in aice láithreach. Ní bheidh aon tionchar tírdhreacha ná amhairc ag an bhforbairt a bheartaítear ar chuid mhór láithreacha eile laistigh den limistéar staidéir.
- 32 Roghnaítear láithreacha eile fótamontáise chun nádúr na hinfheictheachta sa tírdhreach mór a léiriú. Toisc go bhfuil na radhairc léiritheach de na dálaí radhairc a bhíonn ann, is féidir go mbeifear in ann fásra, foirgnimh nó topagrafaíocht a fholáíonn an fhorbairt a bheartaítear go páirteach a fheiceáil i roinnt de na radhairc. Gnáthdhálaí léiritheacha is ea na dálaí sin.
- 33 Teorannú suntasach a bhaineann le léirshamhluithe is ea go ndéanann dálaí soilsithe agus an aimsir an-dífeare do shuntasacht amhairc ghnéithe an tírdhreacha. Dá bhrí sin, beidh cuma éagsúil ar gach radharc le linn dálaí éagsúla soilsithe, le linn smúiteáin, le linn dálaí éagsúla aimsire agus le linn séasúir éagsúla, mar shampla. Is léiritheach, agus ní cuimsitheach, atá na radhairc a chuirtear ar fáil i bhFíoracha Imleabhar 3C den EIS, agus a léirítear ag scála níos ísle sa chaibidil seo den EIS – tá sé sin amhlaidh ní amháin mar gheall ar an líon amharcpointí atá gan teorainn, beagnach, ach freisin mar gheall go bhfuil líon an-mhór teaglaim agus iomalartuithe dálaí soilsithe a d'fhéadfadh a bheith ann i gcás gach radhairc. Ar an ábhar sin, luann an Landscape Institute (an Institiúid Tírdhreacha sa Ríocht Aontaithe) (2011) an méid seo a leanas in *Advice Note 01/11 Photography and Photomontage in Landscape and Visual Impact Assessment (Nóta Faisnéise 01/11 Fótagrafaíocht agus Fótamontáis i dTionchar Tírdhreacha agus Amhairc a Mheasúnú)* arna fhoilsiú sa bhliain 2011; “*tá siad (fótamontáisí) faoi réir na dteorainneacha céanna atá mar ghné dhílis d'fhótagraif, mar shampla, ní léirítear iontu ach an radharc mar a bheadh sé sna dálaí céanna a bhí i réim nuair a glacadh an chéad fhótagraf.*” [aistriúchán neamhoifigiúil]
- 34 Ar an gcuid is fearr de, mar sin, is ionann léirshamhluithe agus radharc ó láthair ar leith ag am ar leith i ndálaí aimsire ar leith. Ní ann do thionchar seasta ná do thionchar aonair ar chuma ná ar shaintréithe an tírdhreacha.
- 35 Ní léirítear sna fótamontáisí an tionchar a bhaineann le baint shealadach fálda sceach le linn chéim na tógála, ós rud é go n-athbhunófar í sin. Ina theannta sin, ní léirítear an bearradh áitiúil nó baint an fhásra aird níos buaine laistigh d'fhad aon choda den tacaíocht líne lasnaide nó aon seoltóra ach oiread.
- 36 Is é an bealach is éifeachtaí chun fótamontáisí a úsáid ná féachaint orthu ar an láthair. In *Advice Note 01/11 Photography and Photomontage in Landscape and Visual Impact Assessments (Nóta Faisnéise 01/11 Fótagrafaíocht agus Fótamontáis i dTionchar Tírdhreacha agus Amhairc a Mheasúnú)* arna fhoilsiú sa bhliain 2011, luann an Landscape Institute (an Institiúid Tírdhreacha sa Ríocht Aontaithe), “*Tá sé rithábhachtach a aithint nach féidir le*

híomhánna déthoiseacha fótagrafacha ná le fótamontáísí déthoiseacha an chastacht atá taobh thiar den eispéireas amhairc a ghabháil ná a léiriú leo féin agus, dá bhrí sin, ba chóir féachaint orthu mar léargas garbh ar na heispéiris thríthoiseacha amhairc a gheobhadh breathnóir agus é ar an láthair.” [aistriúchán neamhoifigiúil]

- 37 Tá sraith fótamontáísí lánsála, mar aon le sonraí teicniúla, le fáil i bhFíoracha Imleabhar 3C den EIS. Léirítear láthair mhionsonraithe agus comhthéacs na radharc fótamontáise ar an léarscáiliú i bhFíoracha 11.3 – 11.6, Fíoracha Imleabhar 3C den EIS. Tá fáil ag an bpobal ar na láithreacha fótamontáise uile.

Tábla 11.2: Sraith Iomlán Fótamontáisí

Uimhir na fótamontáise	Treo an Radhairc
1	Radharc soir ó dheas ón acomhal idir bóithre áitiúla an L3530 / an L33101 agus an L7510, soir ó thuaidh ó láthair 'Chath Chluain Tiobrad' i mbaile fearainn Chrois Eachaidh
2	Radharc soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L7502 i mbaile fearainn Chúil Artrach
3	Radharc siar ó dheas ó Bhóthar na Croise Báine i mbaile fearainn na Croise Báine, Tuaisceart Éireann
4	Radharc soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L7511 trasna bhaile fearainn an Easáin, atá suite thart ar 3 km soir ó dheas ó Chluain Tiobrad
5	Radharc siar, siar ó dheas ó bhóthar áitiúil an L7503 i mbaile fearainn Lios Dúin Ghormaíle
6	Radharc siar ó bhóthar áitiúil an L7631 (Bóthar Áilleachta SV12), siar ó Shléibhte Mhullaigh Aise
7	Radharc ó thuaidh, soir ó thuaidh ó bhóthar áitiúil (an N2 roimhe seo) i mbaile fearainn an Chaisil ag acomhal leis an L7422
8	Radharc siar ó thuaidh feadh an N2 - Seachbhóthar Bhaile na Lorgan i mbaile fearainn an Eanaigh (Toghroinn Bharúntacht Chríoch Mhúrn)
9	Radharc soir ó dheas feadh an N2 – Seachbhóthar Bhaile na Lorgan ó leataobh i mbaile fearainn Charraig an Iúir
10	Radharc soir ó bhóthar áitiúil an L3420 trasna bhaile fearainn Chorr na Muclach Thuaidh, atá suite thart ar 4 km ó dheas ó Chluain Tiobrad
11	Radharc ó thuaidh, soir ó thuaidh ó bhóthar áitiúil an L7411 ag acomhal ag a bhfuil rian rochtana trasna bhaile fearainn Dhroim Rúisc, ag dul trí Chlár Doire agus trí Dhoire Shalach (Barúntacht Mhuineacháin), atá suite thart ar 3.5 km siar ó thuaidh ó Dhúthamlacht
12	Radharc siar, siar ó dheas ó bhóthar áitiúil an L7411 i mbaile fearainn Dhroim Rúisc, atá suite thart ar 2.5 km siar ó thuaidh ó Dhúthamlacht
13	Radharc siar ó thuaidh ó thimpeallán an N2 – Seachbhóthar Bhaile na Lorgan – i mbaile fearainn Lios Fhlannaíle
14	Radharc siar ó dheas ó bhóthar áitiúil an L3700 (Bóthar Áilleachta SV15) i mbaile fearainn Eanach Fhearta – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eitilte éan atá ceangailte leis an dá shreang talmhaithe (an chuid idir Túr 139 agus Túr 147)</i>
15	Radharc siar ó bhóthar áitiúil an L3430 ar imeall Dhúthamlachta – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eitilte éan atá ceangailte leis an dá shreang talmhaithe (an chuid idir Túr 139 agus Túr 147)</i>
16	Radharc soir ó thuaidh ón R183 ag an acomhal bóithre le bóthar áitiúil an L7200 i mbaile fearainn Bhéal Átha an tSraitha – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eitilte éan atá ceangailte leis an dá shreang talmhaithe (an chuid idir Túr 139 agus Túr 147)</i>
17	Radharc soir ó dheas trasna an Locha Mhóir ó charrchlós atá suite feadh bóthar rochtana áitiúla ar imeall thuaidh an locha, ó dheas ón R183 – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eitilte éan atá ceangailte leis an dá shreang thalmhaithe (an chuid idir Túr 139 agus Túr 147)</i>
18	Radharc soir ó bhóthar áitiúil an L3200 trasna bhaile fearainn an Chlochair, atá suite thart ar 4.5 km soir ó dheas ó Bhéal Átha Beithe – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eitilte éan atá ceangailte leis an dá shreang thalmhaithe (an chuid idir Túr 139 agus Túr 147)</i>
19	Radharc siar, siar ó thuaidh ó bhóthar áitiúil an L4221 (Bóthar Áilleachta SV21) i mbaile fearainn Leatón Foscaidh a fhéachann amach ar chuid de Loch Éigis – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eitilte éan atá ceangailte leis an dá shreang talmhaithe (an chuid idir Túr 160 agus Túr 169)</i>

Uimhir na fótamontáise	Treo an Radhairc
20	Radharc ó thuaidh ón R180, atá suite ó thuaidh ó bhaile fearainn na Breaclaí (Barúntacht Chríoch Mhúrn)
21	Radharc soir, soir ó dheas ón Acomhal idir an R180 agus an L4210 trasna bhaile fearainn na Gréiche (Barúntacht Chríoch Mhúrn) agus Thulaigh na hInneora – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eiltle éan atá ceangailte leis an dá shreang thalmhaithe (an Chuid idir Túr 160 agus Túr 169)</i>
22	Radharc soir, soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L4210 trasna bhaile fearainn Loch Morn, atá suite thart ar 7 km soir ó dheas ó Bhéal Átha Beithe – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eiltle éan atá ceangailte leis an dá shreang thalmhaithe (an Chuid idir Túr 160 agus Túr 169)</i>
23	Radharc soir ó dheas ó chnoc áitiúil (Taiscumar na nOibreacha Uisce) i mbaile fearainn Choill an Chait – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eiltle éan atá ceangailte leis an dá shreang thalmhaithe (an Chuid idir Túr 160 agus Túr 169)</i>
24	Radharc ó dheas ó bhóthar áitiúil an L7113 trasna Loch Morn – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eiltle éan atá ceangailte leis an dá shreang thalmhaithe (an chuid idir Túr 160 agus Túr 169)</i>
25	Radharc siar ó dheas ón R181 ag bealach isteach na reilige i ngarchomharsanacht bhaile fearainn Achadh Mhic Céir – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eiltle éan atá ceangailte leis an dá shreang thalmhaithe (an Chuid idir Túr 160 agus Túr 169). Tabhair faoi deara freisin gur doiléiríodh ainmneacha ar leaca uaighe d'fhonn an uaigh a choinneáil gan ainm.</i>
26	Radharc ó dheas, soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L40431 (Bealach Áilleachta SV 22), i mbaile fearainn Thuaithe, atá suite thart ar 7 km soir ó thuaidh ó Shearcóg
27	Radharc soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L40431 (Amharcphointe Áilleachta 22) i mbaile fearainn Thulaigh Ghlais
28	Radharc soir, soir ó dheas ó Chrosaire Aimhréidhe, atá suite thart ar 3.5 km soir ó thuaidh ó Shearcóg
29	Radharc ó thuaidh, siar ó thuaidh ó bhóthar áitiúil an L4031 ag teorainn thuaidh na Coirre Duibhe, atá suite thart ar 5.5 km soir ó thuaidh ó Shearcóg
30	Radharc siar, siar ó dheas ón R178 ag an acomhal bóithre le bóthar áitiúil an L4020 i mbaile fearainn Chorr an Bhealaigh (Barúntacht Fhearnaí) – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eiltle éan atá ceangailte leis an dá shreang thalmhaithe (an chuid idir Túr 196 agus Túr 203)</i>
31	Radharc soir ón R178, atá thart ar 2.5 km soir ó Shearcóg, ar an mbealach go Carraig Mhachaire Rois – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eiltle éan atá ceangailte leis an dá shreang thalmhaithe (an Chuid idir Túr 196 agus Túr 203)</i>
32	Radharc siar ó dheas ó bhóthar áitiúil an L49051 trasna bhaile fearainn Ráth Fiachrach, atá suite thart ar 4.5 km soir ó Shearcóg – <i>Tabhair faoi deara go n-áirítear leis an bhfótamontáis seo claontaí eiltle éan atá ceangailte leis an dá shreang thalmhaithe (an Chuid idir Túr 196 agus Túr 203)</i>
33	Radharc soir ó dheas ón R162 ag an gcrosaire leis an L7554 agus leis an L7553 i mbaile fearainn Taghart Thuaidh nó Closnabradan
34	Radharc ó thuaidh, siar ó thuaidh ó bhóthar áitiúil an L49033 i ngarchomharsanacht bhaile fearainn Leamhaigh an Ghiolla Dhuibh, atá suite thart ar 6 km soir ó dheas ó Shearcóg agus soir ón R162
35	Radharc siar ó thuaidh ón R162 ag an gcrosaire le bóthar áitiúil an L8920 idir baile fearainn Drumiller agus baile fearainn Leamhaigh an Ghiolla Dhuibh
36	Radharc siar ó thuaidh ón R162 ar ardtalamh idir baile fearainn Tullybrick agus Droim Breacáin
37	Radharc siar ó thuaidh ón R165 ag an acomhal le bóthar áitiúil an L3526, siar ó thuaidh agus lasmuigh de Dhún an Rí

Uimhir na fótamontáise	Treo an Radhairc
38	Radharc siar ó thuaidh ón R165 ag an acomhal le bóthar áitiúil an L3532 i mbaile fearainn Cornaman, soir ó Loch an Mhaí
39	Radharc siar ó bhóthar áitiúil an L7567, in aice le láthair Aonach an Mhaí
40	Radharc soir ó dheas ó bhóthar áitiúil an L3531, soir ó dheas i mbaile fearainn Moyer
41	Radharc soir ó láthair picnicí atá suite in aice le bóthar áitiúil an L7567, i ngar d'amharcphointe áilleachta (SV8) Bhearna Lochán Leagha
42	Radharc soir ó bhóthar áitiúil an L3533 i mbaile fearainn Drumbar (Toghroinn Inis Caoin), soir ó Dhroichead Mhaothla

11.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

38 Beartaítear struchtúir mhóra a thabhairt isteach sa tírdhreach tuaithe feadh fhad an línebhealaigh. Ó thaobh dearaidh de, tá na struchtúir sin cosúil le bonneagar leictreachais ardvoltais eile atá ann cheana in Éirinn. Is féidir leis na túir agus leis an mbonneagar gaolmhar tionchar a bheith acu ar nádúr an tírdhreacha agus ar thaitneamhacht amhairc, go háirithe mar a bhfuil na tosca seo le sonrú:

- Is féidir líon mór túr a fheiceáil ó amharcphointe amháin;
- Trasnaíonn an líne lasnairde bealach áilleachta nó tá sí i ndlúthghaireacht do bhealach áilleachta;
- Trasnaíonn an líne lasnairde bóthar náisiúnta nó bóthar réigiúnach;
- Is féidir súil a bhaint den líne lasnairde feadh tírdhreach leathan tuaithe oscailte atá de chineál nádúrtha den chuid is mó;
- Trasnaíonn an líne lasnairde droim spéirlíne;
- Ceantair ina bhfuil an líne lasnairde i ndlúthghaireacht d'abhainn nó do loch ag pointe ar a bhfuil radharc ó bhóithre poiblí; nó
- Trasnaíonn an líne lasnairde ceantar ardtalún atá feiceálach ó thaobh amhairc de.

11.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

11.4.1 Comhthéacs agus Saintréithe an Tírdhreacha

39 Tá an limistéar staidéir don bhreithmheas seo ina chuid den chríos droimníní fairsing a ndéantar feirmeoireacht air a shíneann soir-siar ar fud oileán na hÉireann. Tá stair fhada áitreabh an duine agus na talmhaíochta le feiceáil i bpatrún casta fála sceaigh agus páirceanna atá ina

gcuid de scéal thionchar an duine i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin agus cuimsíonn sé forbairt tithíochta tuaithe, foirgnimh feirme agus thráchtála ar fud na háite, gréasán dlúth bóithre agus bonneagar reatha fiontas. Leanann na príomhbhóithre, lena n-áirítear an N2, an R162, an R180, an R178 agus an R165, agus na bóithre áitiúla codanna ísle den tírdhreach agus taistealaíonn siad siar ó thuaidh-soir ó dheas, ag leanúint treo ginearálta na sraitheanna droimní de mhéideanna éagsúla. Tá bóithre réigiúnacha eile mar chuid den ghréasán iompair freisin agus nascann siad na príomhbhailte seo a leanas le chéile – Baile na Lorgan, Carraig Mhachaire Rois, Dún an Rí, Béal Átha Beithe agus Searcóg. Cuimsíonn an ceantar roinnt ardtailte a bhíonn faoi líon beag daoine de ghnáth agus inar cuireadh foraoiseacht tráchtála in áiteanna áirithe. Tríd is tríd, tá droch-chórais draenála sna ceantair ísle agus cuimsíonn cuid mhór díobh fásra scrobarnaí agus lochanna. I bhformhór na gcásanna, tá foirgnimh suite sna codanna ísle de dhroimní agus feadh bóithre inar féidir radhairc níos iata a fháil. Is féidir radhairc fhairsinge ar thopagrafaíocht réchnocach a fháil ó na codanna arda de dhroimní. Tá an chuid theas de Mhuineachán níos oscailte, tá an talamh níos réidhe agus tá an tírghné níos réchnocáí. Tá an chuid de Chontae an Chabháin atá suite sa limistéar staidéir mar chuid den tírghné réchnocach sin. Is é príomhthréith an cheantair níos faide siar ná talamh ardaithe Cornassaus ina bhfuil radhairc fhairsinge lánléargais le fáil. Is iad na príomhghnéithe tírdhreacha sa limistéar staidéir seo ná na droimlínte agus patrún na ndroimní, na radhairc ó cheantair arda agus na lochanna atá suite sna ceantair ísle.

11.4.1.1 Monaghan Landscape Character Assessment (*Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha Mhuineacháin*) (MLCA) agus Catagóirí Tírdhreacha an Chabháin

- 40 Glacadh an MLCA i mí an Mheithimh 2008 mar mhalairt ar *CDP Mhuineacháin 2013-2019* agus cuireadh san áireamh é sa phlean reatha a chuimsíonn an tréimhse 2013-2019. Déantar cur síos san MLCA ar na tírdhreacha éagsúla i gContae Mhuineacháin.
- 41 Déantar achoimre i dTáblaí 11.11 agus 11.12 **Aguisín 11.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS ar na moltaí ginearálta a rinneadh in Monaghan County Landscape Character Assessment (*Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha Mhuineacháin*).
- 42 Rinneadh catagóirí ar thírdhreach an Chabháin i CDP an Chabháin 2014 - 2020, ach d'fhéadfaí go mbeadh na catagóirí atá aitheanta ann ina gcuid de mheasúnú ar shaintréithe tírdhreacha a dhéanfar amach anseo. Roghnaíodh na catagóirí mar gheall ar a saintréithe fisiceacha agus a ngnéithe geomoirfeolaíoch a fhágann gur nithe sainiúla iad sa Chontae. Roinntear tírdhreacha an Chabháin ina 5 Limistéar Saintréithe leis na catagóirí sin. Téann an línebhealach trí *Limistéar 5 - Ardtailte Oirthear Chontae an Chabháin*.
- 43 Sa mheasúnú contae a rinne Comhairle Contae Mhuineacháin agus Comhairle Chontae an Chabháin, tugtar treoir maidir leis an measúnú tírdhreacha atá níos sainiúla don tionscadal a leagtar amach sa chaibidil seo. D'eisigh an Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta

Dréacht-Straitéis Náisiúnta Tírdhreacha d'Éirinn 2014-2024 le haghaidh comhairliúcháin in Iúil 2014. D'áireofaí le cur i bhfeidhm na dréacht-straitéise reatha Léarscáil Náisiúnta Saintréithe Tírdhreacha nua agus treoirlínte reachtúla nua maidir le Measúnú ar Shaintréithe Tírdhreacha áitiúil.

- 44 Léirítear i bhFíor 11.1 agus i bhFíor 11.2, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS láthair na forbartha a bheartaítear i ndáil le limistéir shaintréithe tírdhreacha agus le cineálacha saintréithe tírdhreacha mar a leagtar amach iad i CDP an Chabháin agus i CDP Mhuineacháin.

11.4.2 Luach an Tírdhreacha

- 45 Tá na critéir chun measúnú a dhéanamh ar luach an tírdhreacha leagtha amach i dTáblaí 11.2-11.10, **Aguisín 11.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS. Na tosca a chuirtear san áireamh i gcinneadh ar luach tírdhreacha, leagtar amach iad thíos agus i **Rannán 11.4.3** freisin, ina ndéantar cur síos ar luach tírdhreacha gach aonaid.
- 46 Aithníodh san MLCA codanna ar leith den tírdhreach mar cheantair lena mbaineann luach suntasach – go háirithe Ardtailte Mhullaigh Aise agus Tailte Locha Bhéal Átha Beithe-Bhaile na Lorgan. Sainaitníodh sna pleananna roimhe agus sa phlean reatha de CDP an Chabháin go mbaineann luach le hardtailte Cornassaus. Sainaitnítear go mbaineann luach freisin le radhairc áilleachta shainithe, le limistéir thaitneamhachta agus le bealaí siúil. Tá bealaí eile áineasa á gcur chun cinn ag Oifig na gCosán Náisiúnta agus tá sraith tírdhreacha deartha stairiúla taifeadta sa NIAH.

11.4.2.1 Plean Forbartha Chontae Mhuineacháin 2013-2019

- 47 Is é beartas Chomhairle Contae Mhuineacháin gur cheart d'aon fhorbairtí nua aird a thabhairt ar an Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha ó 2008 (LCA). Is é an aidhm atá le Beartas LPP 1 i bPlean Forbartha Chontae Mhuineacháin 2013-2019 *“a chinntiú go gcaomhnófar tírdhreach an chontae agus uathúlacht an tírdhreacha sin a áirithiú, trí aird a thabhairt ar shaintréithe, ar luach agus ar íogaireacht an tírdhreacha, faoi mar a shainaitnítear i Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha Mhuineacháin.”* [aistriúchán neamhoifigiúil]

11.4.2.2 Ceantair lena mbaineann Príomhluach Taitneamhachta agus Ceantair lena mbaineann Luach Tánaisteach Taitneamhachta

- 48 Sainaitnítear i CDP Mhuineacháin ceantair lena mbaineann *Príomhluach Taitneamhachta* agus ceantair lena mbaineann *Luach Tánaisteach Taitneamhachta*, mar aon le radhairc ó bhealaí áilleachta. Baineann formhór na radharc sin le radhairc ar lochanna nó le radhairc ó cheantair ardtalún. Léirítear iad sin i bhFíoracha 11.3-11.6, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS agus liostaítear iad i dTábla 11.13, **Aguisín 11.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

- 49 Is é an *Ceantar lena mbaineann Príomhluach Taitneamhachta* is gaire don fhorbairt a bheartaítear ná Loch Mucnú agus Purláin, agus é suite thart ar 6.6 km soir ón línebhealach.
- 50 Is é an *Ceantar lena mbaineann Luach Tánaisteach Taitneamhachta* is gaire don fhorbairt a bheartaítear ná an Loch Mór agus Purláin, agus é suite thart ar 2.3 km siar ón línebhealach.

11.4.2.3 Radhairc ó Bhealaí Áilleachta

- 51 Is iad na radhairc áilleachta shainitheanta is gaire don fhorbairt a bheartaítear ná SV22 (atá thart ar 0.7 km ón bhforbairt) agus SV21 (atá thart ar 1.9 km ón bhforbairt). Tugtar liosta iomlán d'amharcpointí áilleachta sa limistéar staidéir i dTábla 11.14 **Aguisín 11.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS, agus léirítear láthair na n-amharcpointí sin i bhFíor 11.3 - Fíor 11.6, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

11.4.2.4 Cavan County Development Plan (Plean Forbartha Contae an Chabháin) 2014 – 2020

- 52 Liostaítear i dTábla 11.15 **Aguisín 11.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS na gnéithe tírdhreacha a aithníodh in CDP an Chabháin, agus léirítear láthair na ngnéithe sin i bhFíoracha 11.3-11.6, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 53 Is iad na gnéithe sainithe tírdhreacha is gaire don fhorbairt a bheartaítear ná Sliabh Lochán Leagha agus Páirc Foraoise Dhún an Rí agus iad suite thart ar 2.1 km agus thart ar 3.8 km faoi seach ón bhforbairt a bheartaítear.

11.4.2.5 Na Príomhchosáin Shlímharcáilte

- 54 Tá Slí Mhuineacháin ina bealach slímharcáilte siúil (atá thart ar 64 km ar fad) a ritheann ó Bhaile Mhuineacháin in oirthuaisceart an chontae go hInis Caoin san oirdheisceart. Téann sí trí chuid mhór tírdhreacha éagsúla agus is taitneamhacht áitiúil agus réigiúnach araon í. Ritheann sí go comhthreomhar leis an línebhealach a bheartaítear ar feadh thart ar 2 km ó achar 0 – 400 m agus trasnaíonn sí an t-aillíniú uair amháin. Féachtar ar Shlí Mhuineacháin mar phríomhshócmhainn turasóireachta i ngarchógaracht na forbartha a bheartaítear.

11.4.2.6 Tírdhreacha Deartha Stairiúla

- 55 Tá roinnt Tírdhreacha Deartha Stairiúla a liostaítear i bhFardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta suite laistigh de 5 km ón línebhealach a bheartaítear. Leagtar amach na tírdhreacha deartha stairiúla sin i dTábla 11.16 **Aguisín 11.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS agus cuirtear síos ar riocht na dtírdhreach céanna. Léirítear láthair na dtírdhreach deartha stairiúil sin i bhFíoracha 11.3-11.6, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

- 56 I gcás na dtírdhreach deartha stairiúil *“a bhfuil a bpríomhghnéithe i láthair den chuid is mó”*, is iad na cinn is gaire don línebhealach ná Tailte Locha, atá thart ar 1.4 km ón línebhealach, agus Teach Bhéal Átha Beithe, atá thart ar 1.8 km ón línebhealach.

11.4.2.7 Limistéir Oidhreachta Nádúrtha agus Limistéir Sainspéis Eolaíochta

- 57 Cé go mbaineann sainiúcháin Limistéar Oidhreachta Nádúrtha (NHA) agus sainiúcháin Limistéar Sainspéis Eolaíochta (ASSI) le tábhacht éiceolaíochta, cuirtear an chaoi a bhféadfaidís a bheith ina n-áiseanna taitneamhachta san áireamh agus measúnú á údarú i dtaobh tionchar amhairc agus tírdhreacha (feic **Caibidil 6** san imleabhar seo den EIS). Liostaítear na sainiúcháin éiceolaíochta atá suite laistigh de 5 km den fhorbairt a bheartaítear i dTábla 11.17, **Aguisín 11.1**, **Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS, agus léirítear láthair na sainiúchán sin i bhFíor 11.3 - Fíor 11.6, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 58 Is iad na Sainiúcháin Éiceolaíochta is gaire don línebhealach ná Loch an Easáin, atá suite thart ar 0.3 km ón líne, pNHA Loch Éigis, atá suite thart ar 0.6 km ón líne, agus Loch Cordoo atá suite thart ar 1.3 km ón líne.

11.4.3 Cur Síos Mionsonraithe ar na hAonaid Tírdhreacha

11.4.3.1 Cur Síos Mionsonraithe ar Aonad Tírdhreacha A – Ardtailte Mhullaigh Aise (feic Tábla 11.1)

Radharc 1 ón L3530 ag Iáthair 'Chath Chluain Tiobrad'

Radharc 2 ón L7502 ag Cúil Artrach

Radharc 3 ó Bhóthar na Croise Báine, Ard Mhacha

Radharc 5 ón L7503 ag Lios Dúin Ghormaíle

Radharc 8 feadh an N2 ar an Eanách
(Barúntacht Chríoch Mhúrn)

Radharc 10, ón L3420 ag Corr na Muclach
Thuaidh

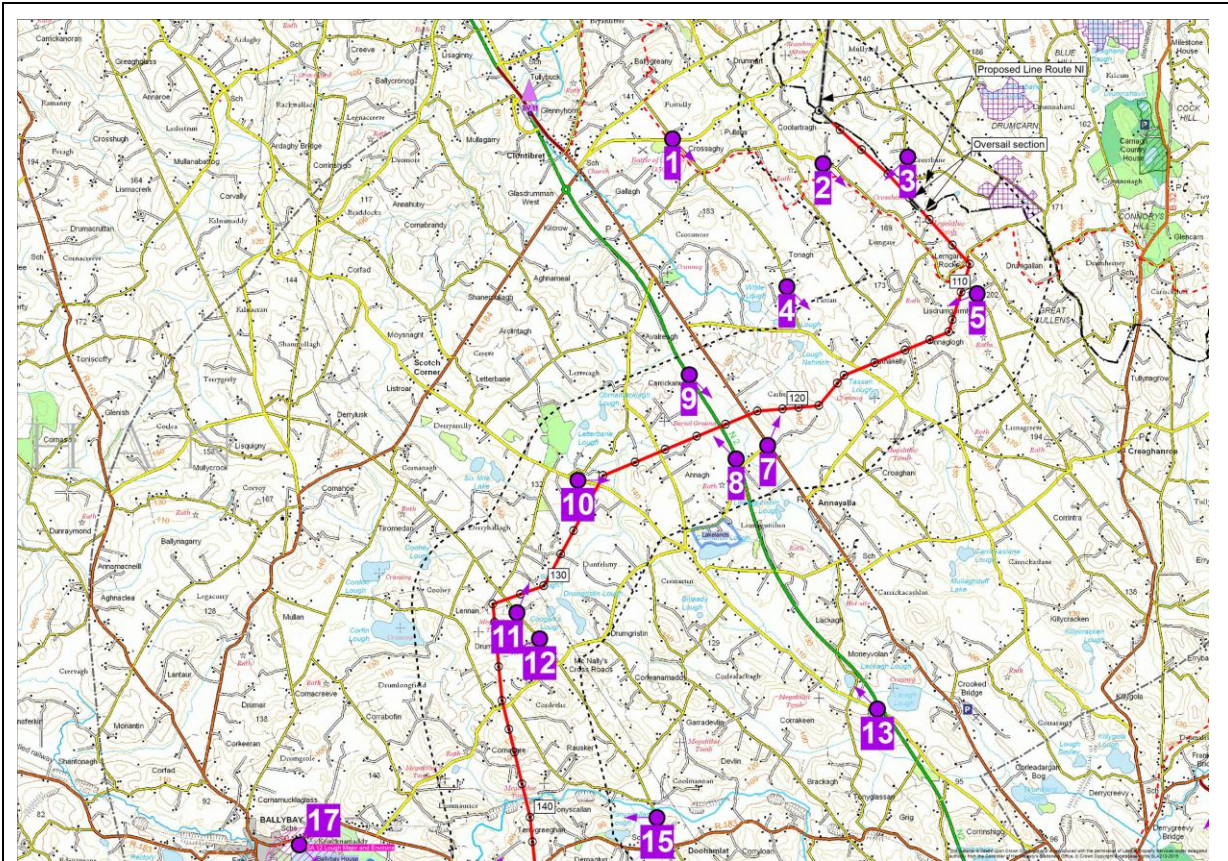
Cur Síos

Tá an t-aonad seo suite i gCrios Droimní Thuaisceart Mhuineacháin. Is tírdhreach an-éagsúil é, a chuimsíonn páirceanna iata fála beaga atá suite ar dhroimní beaga. Ardaíonn na tailte go hardchlár réidh de réir mar a théitear ó thuaidh. Is tírdhreach atá áitrithe agus athraithe ag an duine é seo agus cuimsíonn sé a lán gabhátais feirme bige agus bóithre gaolmhara, seideanna, línte fóin agus línte cumhachta. Leanann na bóithre patrún soiléir trasnánach siar ó thuaidh-soir ó dheas, agus iad ag leanúint threo na sil-leaganacha oighreacha faoina

Luach – Luach Measartha / Ardluach	Cumas – Cumas Íseal / Measartha	Íogaireacht – Íogaireacht Mheasartha / Ardíogaireacht
<p>Tá Sliabh Mhullaigh Aise, <i>Ceantar lena mbaineann Luach Tánaisteach Taitneamhachta</i>, suite san Aonad Tírdhreacha seo, é suite thart ar 6.4 km ón línebhealach.</p> <p>Tá roinnt amharcphointí áilleachta san aonad seo; tá SV12, SV13 agus SV14 suite ionann is 6-7.5 km soir ón línebhealach ar fhánaí Mhullaigh Aise. Tá SV11 ina radharc ó thuaidh ag an Tulaigh Bhreac, atá thart ar 3.2 km ón línebhealach. Ritheann Slí Mhuineacháin a bheag nó a mhór go comhthreomhar leis an mbealach feadh thart ar 2 km ó achar 0 go thart ar 400 m agus téann sí faoin bhforbairt a bheartaítear ag Carraigeacha na Léime Giorra.</p> <p>Cuimsíonn an t-aonad seo láthair Chath Chluain Tiobrad, ar láthair stairiúil é lena mbaineann tábhacht náisiúnta agus atá suite ionann is 1.2 km soir ón sráidbhaile</p>	<p>Cé go dtugann an tírdhreach droimní beagán fálú amhairc, tá baol ann go bhfaighfear radhairc níos soiléire ar aon túir atá suite ar na codanna uachtair de dhroimní.</p> <p>A bhuí leis an tírdhreach ardchláir, is féidir radhairc a fháil amach ó imeall na tírghné ar an tírdhreach íseal ó dheas. Cuireann nádúr na topagrafaíochta ardchláir srian le radhairc fhada freisin in áiteanna a bhfuil an duine ar shiúl ó na fánaí.</p> <p>Seachnaíodh na ceantair is sciamhaí ar an taobh thoir de Shliabh Mhullaigh Aise; mar sin féin, fágann an nádúr ardtailte atá ann i gcodanna den tírdhreach go bhfuil cumas íseal / measartha ag an tírdhreach freastal ar fhorbairt ar nós líne tharchuir.</p> <p>Bíonn saintréithe an tírdhreacha níos forbartha de réir mar a théitear ó dheas i dtreo an N2, agus tá cumas níos fearr ag na háiteanna sin freastal ar fhorbairt nua.</p>	<p>Sanntar mór-Limistéar Nádúir Tírdhreacha Ardtailte Mhullaigh Aise mar cheantar lena mbaineann ardíogaireacht san MLCA. Cuimsíonn sé sin ceantar Mhullaigh Aise ar an taobh thoir, chomh maith leis na ceantair dhroimní agus na ceantair réidhe ardtalún trína dtrasnaíonn an línebhealach.</p> <p>Mar gheall ar an mbaol go mbeifí in ann radharc oscailte a fháil ar an bhforbairt, bheadh imill na gceantar de chineál ardchláir ní b'íogaire i leith na forbartha.</p> <p>Is ón taobh thoir thuaidh agus ó chuid de Shlí Mhuineacháin is féidir na radhairc is soiléire a fháil ar an ngleann beag atá suite níos faide ó thuaidh sa limistéar staidéir seo. Mar gheall ar scála agus ar imfhálú na sainghné tírdhreacha seo, bheadh sí íogair i leith forbairt nua.</p> <p>Toisc go bhfuil an línebhealach</p>

eapainmneach sin.	Trasnaíonn an t-ailíniú an N2 thart ar 2 km ó thuaidh ó lonnáiocht bheag Eanaigh Gheala, i gcuid oscailte den tírdhreach.	suite ar shiúl ón gceantar is íogaire timpeall Shliabh Mhullaigh Aise, meastar go mbaineann íogaireacht mheasartha / ardíogaireacht leis an gcuid den tírdhreach trína dtrasnaíonn an línebhealach a bheartaítear.
-------------------	---	--

11.4.3.2 Cur Síos Mionsonraithe ar Aonad Tírdhreacha B – Ardtailte Droimníní Mhuineacháin (feic Tábla 11.1)

Radharc 10 ón L3420 ag Corr na Muclach Thuaidh

Radharc 11, trasna bhaile fearainn Dhún Feilimidh agus Chlár Doire

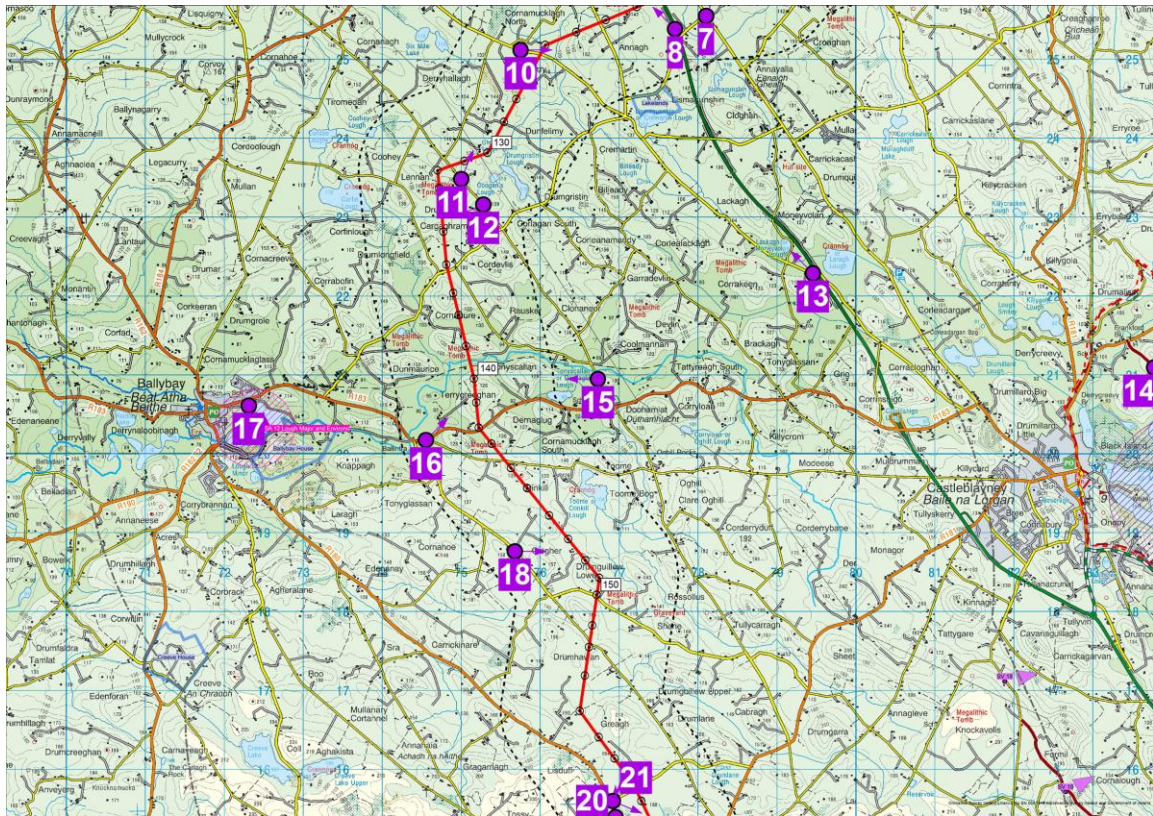
Radharc 12, trasna bhaile fearainn Dhroim Rúisc

Cur Síos

Tá an t-aonad seo suite i gCrios Droimníní Thuaisceart Mhuineacháin. Is tírdhreach an-éagsúil é, a chuimsíonn páirceanna iata fála scean beaga atá suite ar dhroimníní beaga agus roinnt lochanna beaga atá suite i ngarchomharsanacht an línebhealaigh. Is tírdhreach atá áirithe agus athraithe ag an duine é seo agus chuimsíonn sé a lán gabháltais feirme bige agus bóithre gaolmhara, seideanna agus líne tharchuir 110 kV atá ann cheana.

Luach – Luach Measartha	Cumas – Cumas Measartha	Íogaireacht – Íogaireacht Mheasartha
<p>Cuimsíonn an tírdhreach ceantair arda dhroimníní ardtalún agus lochanna ísealtalún, agus talamh riascach agus talamh feirme féaraigh eatarthu.</p> <p>Tá pNHA lonnaithe ag Loch Cordoo siar ón línebhealach.</p> <p>Cuimsíonn an tAonad Tírdhreacha seo Amharcphointe Áilleachta amháin, SV9, atá suite thart ar 9.2 km ón línebhealach agus a fhéachann amach soir ó thuaidh, agus ar shiúl ón bhforbairt a bheartaítear.</p>	<p>Is lú cumas na gcodanna uachtair de na droimníní freastal ar an tionchar amhairc a imríonn líne tharchuir ná na codanna ísle. Den chuid is mó, cuireann nádúr droimneach an tírdhreacha srian leis an bhféidearthacht go bhfaighfear radhairc fhada, ach amháin in áiteanna ar féidir amharcphointí ardaithe a fháil.</p>	<p>Tá éagsúlacht sa cheantar áitiúil ó thaobh íogaireachta de, ag brath go príomha ar a ghairne atá an áit do lochanna agus ar a airde atá sí.</p> <p>Mar gheall ar nádúr oscailte an tírdhreacha, d'fhéadfadh go bhfaighfí radhairc ní ba leithne ar na túir i gceantair áirithe, agus tá na ceantair sin níos íogaire ná iad siúd atá iata ag topagrafaíocht.</p>

11.4.3.3 Cur Síos Mionsonraithe ar Aonad Tírdhreacha C – Tailte Locha Bhéal Átha Beithe-Bhaile na Lorgan (feic Tábla 11.1)

Radharc 15 ón L3430 ar imeall Dhúthamhlachta

Radharc 16 ón R183 i mbaile fearainn Bhéal Átha an tSratha

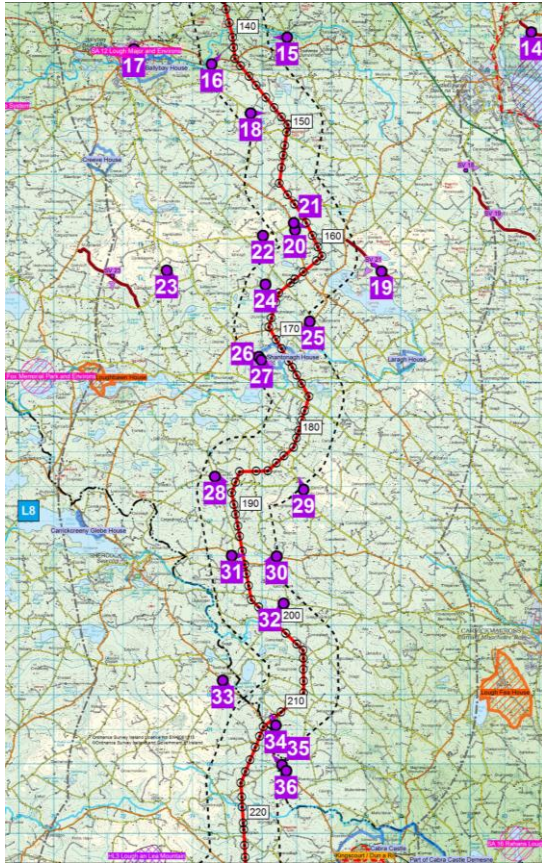
Radharc 17 ón Loch Mór, Béal Átha Beithe

Cur Síos

Is é príomhthréith an tírdhreacha seo atá athraithe ag an duine ná an féarach droimneach droimníní agus roinnt ceantair ísle soir agus siar ón bhforbairt a bheartaítear. Tá sráidbhaile Dhúthamlachta suite laistigh de 2 km ón línebhealach. Tá na droimníní san aonad seo níos suntasaí agus cruthaítear tírdhreacha an-iata dá bharr sin. Is féidir radhairc níos oscailte a fháil ó chodanna arda den tírdhreach, ag Corr na hUamha, mar shampla, cé go leanann formhór na mbóithre na codanna ísle.

Luach – Luach Measartha	Cumas – Cumas Measartha	Íogaireacht – Íogaireacht Mheasartha
<p>Cé go bhfuil sé suite laistigh de LCA Thailte Locha Bhéal Átha Beithe-Bhaile na Lorgan, tá an chuid seo den línebhealach réasúnta fada ar shiúl ó gach ceann de na mórlochanna, amhail Loch Mucnú, atá suite thart ar 6 km soir uaidh, agus Loch Bhéal Átha Beithe, atá suite 3 km siar uaidh.</p> <p>Mar sin féin, tá roinnt lochanna beaga suite i ngarchomharsanacht an línebhealaigh, arb é Loch Thamhnaigh Scalláin nó Loch Dhoire na gClog gar do Dhúthamlacht an ceann is gaire díobh, agus é suite thart ar 1 km soir ón línebhealach. Baineann tábhacht le radhairc ó phurláin locha agus saináithnítear amhlaidh in Monaghan Landscape Character Assessment (Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha Mhuineacháin).</p>	<p>Is lú cumas na gcodanna uachtair de na droimníní freastal ar an tionchar amhairc a imríonn líne tharchuir ná na codanna ísle. Den chuid is mó, cuireann nádúr droimneach an tírdhreacha srian leis an bhféidearthacht go bhfaighfear radhairc fhada, ach amháin in áiteanna ar féidir amharcpointí ardaithe a fháil.</p>	<p>Cosúil le radhairc ar na codanna arda de dhroimníní agus i dtreo codanna arda de dhroimníní, is íogair atá na radhairc ó phurláin lochanna. Is íogair atá radhairc ó Dhúthamlacht amach ar an tírdhreach mór, díreach mar atá amhlaidh i gcás Loch Thamhnaigh Scalláin nó Loch Dhoire na gClog.</p> <p>Ritheann an R183 go hingearach leis an línebhealach.</p>

11.4.3.4 Cur Síos Mionsonraithe ar Aonad Tírdhreacha D – Ardtalamh Feirme Droimníí Dheisceart Chontae Mhuineacháin (feic Tábla 11.1)

Radharc 18 ón L3200 ag an gClochar

Radharc 20 ón R180 ag an mBreacraigh (Barúntacht Chríoch Mhúrn)

Radharc 21 ó acomhal an R180 / an L4210 ag an nGréach (Barúntacht Chríoch Mhúrn) agus Tulaigh na hInneora

Radharc 24 ón L7113 trasna Loch Morn

Radharc 26 ón L40431 (Bealach Áilleachta) ag Tuath

Radharc 28 ó Chrosaire Aimhréidhe

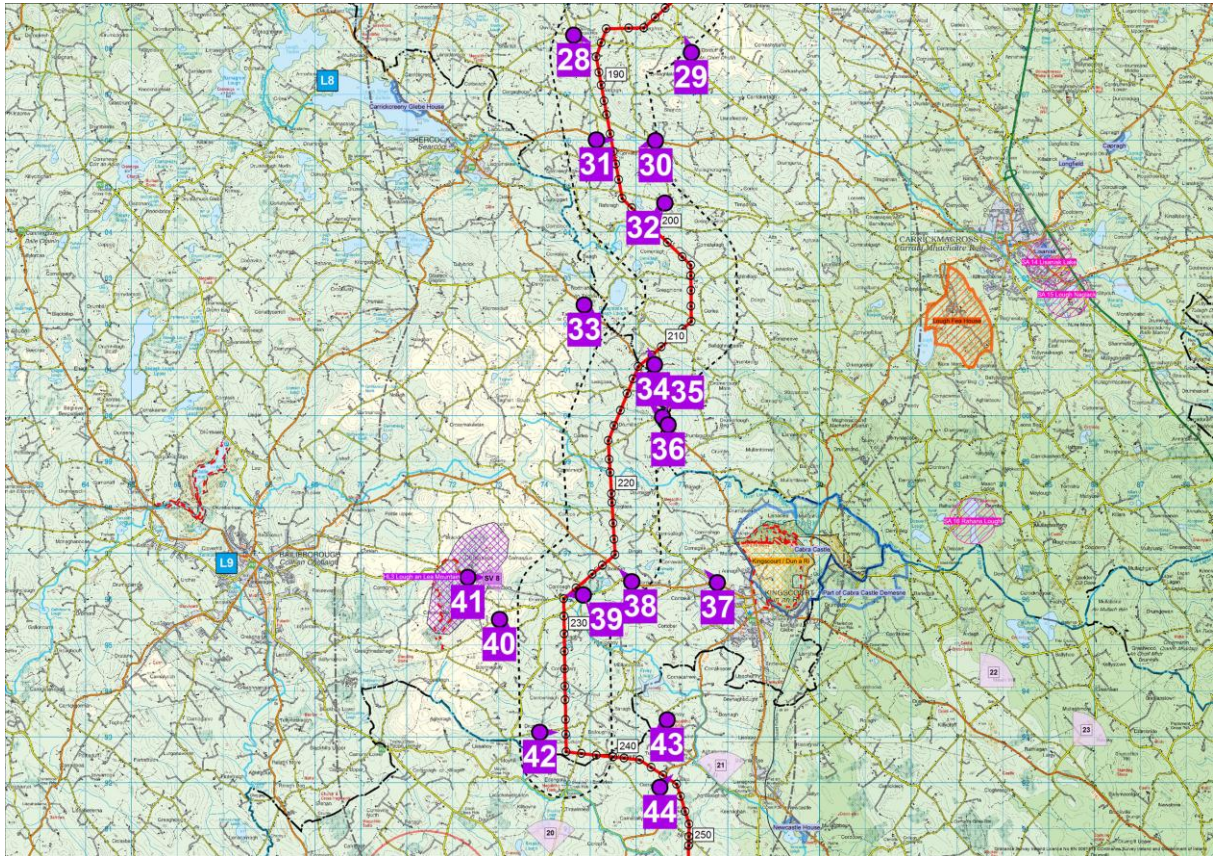
Radharc 31 ón R178, 2.5 km soir ó Shearcóg

Cur Síos

Síneann an tírdhreach seo atá athraithe ag an duine ó Bhaile na Lorgan go dtí an teorainn le Contae an Chabháin. Cuimsíonn an chuid thuaidh den aonad tírdhreacha seo gleannta leathana doimhne, atá níos oscailte ná an tírdhreach casta iata a chruthaíonn droimníní atá níos mó ná an meán agus na lochanna níos faide ó dheas san aonad. Trasnaítear trí bhóthar réigiúnacha go hingearach (an R178, an R180 agus an R181).

Luach – Luach Measartha	Cumas – Cumas Measartha	Íogaireacht – Íogaireacht Mheasartha
<p>Is é patrún an tírdhreacha ná gleannta beaga agus ceantair fhairsinge ina bhfuil droimníní atá níos mó ná an meán, mar aon le gréasán láidir fála scean agus bóithre, tithe agus línte leictreachais atá ann cheana. Tá roinnt amharcpointí áilleachta san Aonad Tírdhreacha seo, SV21, atá 1.9 km ar shiúl (radharc ar Loch Éigis a fhéachann amach i dtreo an línebhealaigh), agus SV22 atá 0.7 km ar shiúl (radharc ar bhealach tiomána áilleachta ag an mBeitheach, ag an tSeantamhnach agus ag Corr Leacht). Tá SV23 ina radharc i dtreo an Locha Bháin agus Chontae an Chabháin, ag féachaint i dtreo na forbartha a bheartaítear ó thart ar 3.8 km.</p> <p>Acmhainn thábhachtach áilleachta, éiceolaíochta agus stairiúil sa chontae is ea Loch Éigis, atá suite sa chuid theas den aonad seo.</p>	<p>Is lú cumas na gcodanna uachtair de na droimníní freastal ar an tionchar amhairc a imríonn líne tharchuir ná na codanna ísle. Den chuid is mó, cuireann nádúr droimneach an tírdhreacha srian leis an bhféidearthacht go bhfaighfear radhairc fhada, ach amháin in áiteanna ar féidir amharcpointí ardaithe a fháil.</p> <p>Tá droimníní agus fásra níos dlúithe le fáil soir ó Shearcóg, áit a laghdaítear radhairc fhada shrianta.</p>	<p>Is iad na háiteanna is íogaire ná na láithreacha ar na codanna uachtair de dhroimníní inar féidir radhairc a fháil ar an tírdhreach agus garchomharsanacht na lochanna. Imríonn fásra tionchar folaithe thar achar fada i mórán ceantar.</p> <p>Tá roinnt lochanna beaga suite laistigh de 1 km den línebhealach agus tá suíomh na lochanna sin íogair i leith athrú.</p>

11.4.3.5 Cur Síos Mionsonraithe ar Aonad Tírdhreacha E – Ardtaile Oirthear Chontae an Chabháin (feic Tábla 11.1)

Radharc 35 ón gcrosaire idir an R162 agus an L8920 ag Drumiller

Radharc 37 ón acomhal idir an R165 agus an L3526 lasmuigh de Dhún an Rí

Radharc 39 ón L7567, in aice le láthair Aonach an Mhaí

Radharc 41 ó Bhearna Lochán Leagha

Radharc 42 ón L3533 ag Drumbar (Barúntacht Inis Caoin)

Cur Síos		
<p>Tá dhá chineál tírdhreacha ar leith san aonad seo – is iad sin, na droimníní ísle sa chuid is faide soir i gContae an Chabháin agus ardtailte Lochán Leagha. Is minic a bhíonn radhairc iata i dtírdhreach na ndroimníní, ach is féidir radhairc lánléargais a fháil in aon áiteanna ardaithe ar bith. Tá na hísealchríocha agus an sliabh araon athraithe ag an duine. Is é atá iontu patrúin talmhaíochta, gréasán bóithre, tithe agus bonneagar teileachumarsáide agus leictreachais.</p>		
Luach – Luach Measartha / Ardluach	Cumas – Cumas Measartha	Íogaireacht – Íogaireacht Mheasartha / Ardíogaireacht
<p>Cuimsíonn an t-aonad seo purláin Dhún an Rí agus Shliabh Lochán Leagha. Téann an línebhealach soir ó cheantar lena mbaineann íogaireacht shainithe tírdhreacha sa phlean reatha de CDP an Chabháin. Is é atá sa tírdhreach seo de dhéantús an duine ná líne 220 kV atá ann cheana agus forbairt níos dlúithe de chineál fo-uirbeach atá suite i ngar d'imeall Dhún an Rí.</p> <p>Tá amharcpointe cosanta, SV8, suite 2.1 km ó thuaidh ag Bearna Lochán Leagha, atá sainithe freisin mar <i>Cheantar lena mbaineann Ardluach Tírdhreacha</i>. Tá láthair picnicí agus clár faisnéise suite níos faide síos an sliabh feadh an bhóthair áitiúil agus imíonn bealach lúbtha siúil ón áit seo agus téann sé thar na túir theileachumarsáide atá suite cheana ar an sliabh. Is é a thagann faoin radharc lánléargais ó bharr an tsléibhe ná trí fheirm ghaoithe san iarthar agus tírdhreach na n-ísealchríoch atá athraithe agus áitithe ag an duine.</p> <p>Tá Páirc Foraoise Dún an Rí suite lastoir de Dhún an Rí, thart ar 3.8 km ón línebhealach.</p> <p>Tá láthair Aonach an Mhaí suite san Aonad Tírdhreacha seo agus tá dealbh comórtha curtha suas in aice le láthair an aonaigh.</p>	<p>Tá cumas féideartha measartha ag an gcuid seo de Chontae an Chabháin freastal ar an tionchar tírdhreacha agus amhairc a imríonn líne tharchuir.</p> <p>Den chuid is mó, tá éagsúlacht topagrafaíochta san aonad seo faoi réir geolaíocht bhunúsach bhuncharraige – rud a chruthaíonn níos lú fánaí géara agus ceantair níos mó imfhálaithe amhairc. Ar an taobh eile den phingin, tá níos mó áiteanna ann ina bhfaightear fásra níos airde san aonad seo; tá an fásra lánaibí seo ina ábhar le níos mó baic amhairc dá thoradh.</p>	<p>Baineann idir íogaireacht mheasartha agus ardíogaireacht le codanna den limistéar staidéir 5 km i gContae an Chabháin.</p> <p>Is íogair atá na radhairc a fhaightear ó na codanna is airde san aonad tírdhreacha ag Sliabh Lochán Leagha, cé go n-áirítear leis na radhairc atá ann faoi láthair bonneagar leictreachais agus teileachumarsáide.</p> <p>Is íogair freisin atá suíomh Aonach an Mhaí, atá á reáchtáil ar bhonn bliantúil le fada an lá, toisc go meallann sé líon mór daoine agus go bhfuil baint chultúrtha aige leis an tírdhreach mór.</p>

11.4.4 Achoimre ar Luach an Tírdhreacha

59 Tá critéir chun cinneadh a dhéanamh ar an luach tírdhreacha leagtha amach i dTábla 11.2, **Aguisín 11.3, Aguisíní Imleabhar 3D** den EIS. Cinntear luach an Tírdhreacha de réir na nithe seo: cáilíocht / staid an tírdhreacha, cáilíocht scéimhe, a neamhchoitianta atá sé, a léirithí atá sé, spéis chaomhantais, luach áineasa, gnéithe agus comhcheangail aireachtála. Is iad na haonaid tírdhreacha lena mbaineann an luach tírdhreacha is airde ná: A (Ardtailte Mhullaigh Aise) agus E (Ardtailte Oirthear Chontae an Chabháin) mar gheall ar an nádúr ardtalún atá iontu, ar a neamhchoitianta atá siad agus ar a bhfeidhm áineasa. Déantar cur síos i **Rannán 11.4.3** ar na gnéithe tírdhreacha lena mbaineann an luach is mó, mar a shainítear san EIS seo, atá suite laistigh de gach aonad tírdhreacha.

11.4.5 Achoimre – Cumas an Tírdhreacha

60 Tá critéir chun cinneadh a dhéanamh ar chumas an tírdhreacha leagtha amach i dTábla 11.3, **Aguisín 11.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

61 I bhformhór na gcásanna, tá sé de chumas ag tírdhreach droimneach freastal ar thionchar amhairc na líne tarchuir in áiteanna a bhfuil an tionchar srianta don cheantar áitiúil, laistigh de na tírdhreacha ar scála beag idir droimníní. Mar sin féin, bíonn baol níos mó ann go dtiocfaidh tionchar amhairc níos leithne chun cinn i láithreacha ina dtrasnaíonn an líne talamh ard, ar mhaithe le líon na n-athruithe treo a íoslaghdú, nó le srianta sainaitheanta (lochanna, láithreacha áineasa, etc.) a sheachaint.

11.4.6 Achoimre – Íogaireacht an Tírdhreacha

62 Tá na critéir chun cinneadh a dhéanamh ar íogaireacht an tírdhreacha agus ar íogaireacht amhairc leagtha amach i dTábla 11.4 agus i dTábla 11.5, **Aguisín 11.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

63 Tá na ceantair is íogaire suite i gCuid A (Ardtailte Mhullaigh Aise) agus i gCuid E (Ardtailte Oirthear Chontae an Chabháin). Baineann íogaireacht mheasartha le formhór na n-aonad tírdhreacha eile, cé go bhfuil roinnt ceantar lena mbaineann íogaireacht níos airde suite i gcomharsanacht na lochanna, áit ar féidir radhairc a fháil ón talamh ard agus a n-osclaíonn an tírdhreach mór droimníní suas chun radhairc níos leithne a chur ar fáil ar an tírdhreach. De bharr scála na forbartha a bheartaítear, áfach, d'fhéadfadh sí athrú suntasach a dhéanamh ar shainréithe tírdhreacha na gceantar atá suite i ngarchomharsanacht an ailínithe – thiocfadh an t-athrú ba shoiléire chun cinn 600-800 m ón ailíniú.

64 Tagann an íogaireacht amhairc is airde chun cinn in áiteanna a bhfuil an tírdhreach athraithe ina ghné thábhachtach den radharc. De ghnáth, bíonn sé sin le sonrú i radhairc ó réadmhaoine

cónaithe, ó cheantair lonnaíochta agus ó amharcpointí laistigh de tírdhreacha lena mbaineann luach nó laistigh de tírdhreacha íogaire.

- 65 Rinneadh breithmheas sa *Final Re-evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh)* (Aibreán 2013) ar chumas ginearálta an tírdhreacha, i gcomhthéacs leathan, d'fhonn na ceantair sin a bhfuil an cumas is lú acu freastal ar líne tharchuir a sheachaint. Trasnaíonn an línebhealach roghnaithe a tháinig chun cinn ón staidéar sin, agus atá faoi réir an mheasúnaithe seo, ceantair a bhfuil cumas níos airde acu, go ginearálta, freastal ar an líne tharchuir laistigh de Chontae an Chabháin agus de Chontae Mhuineacháin.

Tábla 11.3: Achoimre ar Chumas agus ar Íogaireacht an Tírdhreacha

Aonad Tírdhreacha		Túir	Luach an Tírdhreacha	Cumas an Tírdhreacha freastal ar an bhforbairt a bheartaítear	Íogaireacht an Tírdhreacha i leith na forbartha a bheartaítear
A	Ardtailte Mhullaigh Aise	Túir 103 go 128	Luach Measartha / Ardluach	Íseal / Measartha	Luach Measartha / Ardluach
B	Ardtailte Droimníní Mhuineacháin	Túir 129 go 136	Luach Measartha	Cumas Measartha	Íogaireacht Mheasartha
C	Tailte Locha Bhéal Átha Beithe-Bhaile na Lorgan	Túir 137 go 142	Luach Measartha	Cumas Measartha	Íogaireacht Mheasartha
D	Ardtalamh Feirme Droimníní Dheisceart Chontae Mhuineacháin	Túir 143 go 211	Luach Measartha	Cumas Measartha	Íogaireacht Mheasartha
E	Ardtailte Oirthear Chontae an Chabháin	Túir 212 go 239	Luach Measartha / Ardluach	Measartha	Luach Measartha / Ardluach

11.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

11.5.1 Déan Faic

- 66 Sa chás seo, ní bheidh aon athruithe ar an tírdhreach. Leanfaidh sé de bheith ag athrú agus ag forbairt de bharr tosa eile.

11.5.2 Céim na Tógála

- 67 Mionsonraítear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS an cur chuige a nglactar leis i leith tógála agus na hamscálaí a bhaineann leis na céimeanna éagsúla.

- 68 Tiocfaidh an tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc chun cinn le linn na céime tógála as baint an fhásra, as an innealra infheicthe tógála, as na bealaí sealadacha rochtana a bheidh thart ar 4 m ar leithead, as clós stórála le haghaidh ábhar tógála, as na hionaid ghardála (ina mbeidh an seoltóir leagtha os cionn bóithre agus aibhneacha agus línte dáileacháin atá ann cheana) agus as na méaduithe ar líon na bhfeithiclí. Beidh tionchar amhairc thógáil na dtúr sealadach agus beidh sé le sonrú sa cheantar áitiúil. Tá sé sin amhlaidh toisc go ndéanfar an chuid is mó den tógáil i gceantair iargúlta ghníomhaíochta atá teoranta ó thaobh méide de. Beidh éifeacht níos forleithne ag tionchar tírdhreacha agus amhairc na ngluaiseachtaí tráchta.
- 69 Cuirtear síos go mion ar nádúr sealadach na mbealaí rochtana i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS. Cruthóidh sé sin athruithe tírdhreacha a bheidh áitiúil agus sealadach den chuid is mó ar dhromchla na bpáirceanna agus ar bhaint fásra fáлта sceach agus crann ach ní dhéanfaidh sé an oiread sin difir don tírdhreach mór.
- 70 Is le linn na céime tógála a bheidh an tionchar fisiceach is mó ar an tírdhreach. Cuirtear síos go mion ar bhaint an fhásra i g**Caibidil 6** san EIS seo. Cuirtear síos go mion ar an tionchar féideartha ar an ithir i **Rannán 11.5.4.6** agus i g**Caibidil 7** den imleabhar seo den EIS. Mar gheall ar fhásra agus, go háirithe, ar chrainn fhásta a bhaint in áiteanna a bhfuil gá leis, beidh tionchar fisiceach suntasach tírdhreacha sa cheantar áitiúil. Ar mhaithe le glanspásanna sábháilteachta a chinntiú, déanfar na crainn sin atá suite in aice leis na túir nó leis na seoltóirí agus a d'fhéadfadh titim ar na túir agus ar na seoltóirí sin a ghearradh siar. Beidh cineál an tionchair fhadtéarmaigh ag brath ar rath athbhunú an fhásra. Áirítear le tionchar féideartha tírdhreacha a bhaineann le balcadh ithreach teip ar athbhunú an fhásra agus slaiqeanna fadtéarmacha.

11.5.3 An Chéim Oibríoch

11.5.3.1 Réamhrá

- 71 Déantar cur síos sa rannán seo ar thionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc na forbartha a bheartaítear sa CMSA. Mar a leagadh amach sa chuid roimhe den chaibidil seo, tá an tírdhreach laistigh den limistéar staidéir a bheag nó a mhór láidir agus tá fianaise ann gur féidir é a athrú gan chur isteach ar a shaintréithe bunúsacha tírdhreacha. Sainithníodh sa chuid roimhe freisin na láithreacha agus na gnéithe is íogaire laistigh den limistéar staidéir, rud a thabharfadh le fios go dtiocfadh an tionchar tírdhreacha agus amhairc is mó chun cinn sna háiteanna seo a leanas:

- In áiteanna inar féidir na túir a fheiceáil i ndlúthghaireacht agus nach bhfuil aon ábhar folaithe san idirspás iontu;
- In áiteanna ina bhfuil na túir suite ar bharr droimníní;

- In áiteanna ina bhfuil na túir suite i ngar do lochanna; agus
- In áiteanna ina bhfuil na túir suite i ngar d'amharcphointí áilleachta nó in amharcphointí lánléargais.

- 72 Baintear úsáid as fótamontáisí sa chuid seo chun cabhrú le cur síos a dhéanamh ar an tionchar féideartha. D'fhonn forbheathnú a thabhairt ar nádúr na hinfheictheachta ó achair éagsúla, tá rogha fótamontáisí léiritheacha i **Rannán 11.5.3**. Léirítear sna fótamontáisí sin nádúr na hinfheictheachta sna gnáthchineálacha tírdhreacha a dtrasnaíonn an t-ailíniú iad. Léirítear nádúr na hinfheictheachta ó na hachair seo a leanas: suas le 500 m, 500 m - 1 km, 1 - 1.5 km, agus níos faide ná 1.5 km. Léirítear freisin an tionchar ar amharcphointí áilleachta atá suite laistigh de 2 km den ailíniú.
- 73 Ina dhiaidh sin, déantar cur síos mionsonraithe i g**Cuid 11.5.3** ar an tionchar tírdhreacha agus amhairc laistigh de gach aonad tírdhreacha agus úsáidtear sraith fótamontáisí de scála laghdaithe mar fhianaise ar an tionchar sin chun críocha léiriúcháin.
- 74 Tá sraith fótamontáisí lánscála le fáil i bh**Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS agus léirítear láthair mhionsonraithe agus comhthéacs na radharc fótamontáise ar an léarscáiliú i bhFíor 11.3 – Fíor 11.6, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Tá rochtain ag an bpobal ar na láithreacha fótamontáise uile.

11.5.3.2 Príomh-Fhótamontáisí Léiritheacha

- 75 Tá an ceantar trína dtéann an línebhealach a bheartaítear áitrithe go mór, agus tá a lán tithe agus feirmeacha suite feadh dlúthghréasán bóithre agus fála scean. Folaíonn fála scean agus droimníní an OHL i mórán ceantar. De bharr shaintréithe áitrithe an tírdhreacha, tá gabhdóirí amhairc suite ar fud an limistéir staidéir. Mar sin féin, ní féidir, agus ní gá, beagnach gach amharcphointe féideartha a mheasúnú ná a léiriú agus, dá bhrí sin, léirítear nádúr na hinfheictheachta ó na hachair seo a leanas sa rannán seo: suas le 500 m, 500 m - 1 km, 1 - 1.5 km, agus níos faide ná 1.5 km. Léirítear freisin an tionchar ar amharcphointí áilleachta atá suite laistigh de 2 km den ailíniú. Is ionann iad agus na radhairc is oscailte agus na radhairc 'sa chás is measa' ar an bhforbairt a bheartaítear ó na cineálacha sin achar.
- 76 Ní féidir cuid de na radhairc léiritheacha sin a fháil ach amháin ó amharcphointí atá thar a bheith áitiúil, ach cuirtear ar fáil iad d'fhonn an t-uastionchar féideartha a chur in iúl. Beidh tionchar níos lú, i bhformhór na gcásanna, ar chuma agus ar shaintréithe an tírdhreacha agus radharc á fháil air ó cheantair eile laistigh den limistéar staidéir.

- 77 Is ar scála laghdaithe chun críocha léiriúcháin atá na fótamontáisí a léirítear sa rannán seo. Tá fótamontáisí agus sreangfhrámaí lánscála le fáil i bhFíoracha Imleabhar 3C den EIS. Is é an bealach is fearr chun fótamontáisí a úsáid mar uirlis ná féachaint orthu ar an láthair, san áit ar glacadh an fótagraf.

11.5.3.3 Achair Amhairc de suas le 500 m

- 78 Léirítear sna fótamontáisí seo a leanas de scála laghdaithe raon de na heispéiris radhairc oscailte ‘sa chás is measa’ laistigh de 500 m ón bhforbairt a bheartaítear. Cuirtear san áireamh i bhfíoracha Imleabhar 3C den EIS leaganacha lánscála de na fótamontáisí seo agus na sreangfhrámaí agus sonraí teicniúla a ghabhann leo.
- 79 In áiteanna nach bhfuil aon fhásra ná topagrafaíocht san idirspás iontu, nó ina bhfuil bearnaí san fhásra ar thaobh an bhóthair nó ina bhfuil an fásra ar thaobh an bhóthair níos ísle ná an meán, is féidir na túir a fheiceáil go soiléir nuair atáthar i ndlúthghaireacht dóibh. Fiú amháin ó achar gearr, is féidir leis an bhfásra agus le topagrafaíocht laghdú a dhéanamh ar a infheicthe atá na túir ó láithreacha amhairc ar leith. Athraíonn nádúr na hinfheictheachta nuair a amharctar ar na túir i gcodarsnacht leis an spéir nó leis an talamh. I dtéarmaí ginearálta, bíonn an tionchar amhairc is mó ann nuair a leagann gile na spéire béim ar an líne tharchuir agus bíonn an tionchar amhairc is lú ann nuair a bhíonn cúlra dorcha taobh thiar den líne tharchuir – ar nós crann nó cnoic fhásmhara.

Fótamontáis 8 ó chuid oscailte den N2, atá 445 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte inar féidir dhá thúr a fheiceáil in aghaidh na spéirlíne ó bhóthar náisiúnta.

Fótamontáis 11 ó chuid oscailte den L7411 i mbaile fearainn Dhroim Rúisc, atá suite thart ar 3.5 km siar ó thuaidh ó Dhúthamlacht agus atá thar ar 224 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte inar féidir túr amháin a fheiceáil in aghaidh na spéirlíne i ndlúthghaireacht ó bhóthar áitiúil.

Fótamontáís 21 ón acomhal idir an R180 agus an L4210 i mbaile fearainn na Gréiche (Barúntacht Chríoch Mhúrn) agus Thulaigh na hInneora, atá thart ar 336 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte inar féidir trí thúr a fheiceáil in aghaidh na spéirlíne i gcomhthéacs bóthar náisiúnta atá suite i ngleann leathan.

Fótamontáís 31 ón R178, 2.5 km soir ó Shearcóg, atá thart ar 337 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte inar féidir cuid de chúig thúr a fheiceáil ar ardtalamh in aghaidh na spéirlíne i gcomhthéacs bóthar réigiúnach.

Fótamontáís 39 ó chuid oscailte den L7567 ag láthair Aonach an Mhaí, atá thart ar 215 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte inar féidir dhá thúr a fheiceáil in aghaidh na spéirlíne ar thalamh réasúnta ard.

Fótamontáís 44 ó chuid oscailte feadh an R164 ag Corrananagh, atá thart ar 271 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte inar féidir dhá thúr a fheiceáil in aghaidh na spéirlíne, agus cuid díobh folaithe ag fásra.

11.5.3.4 Achair Amhairc 500 m - 1 km

- 80 Léirítear sna fótamontáisí ar scála laghdaithe seo a leanas raon de na heispéiris radhairc oscailte ‘sa chás is measa’ idir 500 m agus 1 km ón bhforbairt a bheartaítear. Le haghaidh leaganacha lánsála de na fótamontáisí seo agus na sreangfhrámaí agus sonraí teicniúla a ghabhann leo a fháil, feic **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 81 Is féidir na túir a fheiceáil go fóill i gcomhthéacs an tírdhreacha mhóir. Is níos soiléire a bhíonn an tionchar folaithe a imríonn fásra, foirgnimh agus topagrafaíocht. Bíonn radhairc níos soiléire ar na túir agus iad suite ar thalamh ard, nó má bhítear ag amharc orthu ó amharcphointe ardaithe.

Fótamontáis 12 ó bhóthar áitiúil an L7411 i mbaile fearainn Dhroim Rúisc, atá thart ar 535 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte ó láthair ardaithe os cionn tírdhreach dlúthdhroimníní. Is féidir cuid de shé thúr a fheiceáil, iad ag bogadh ar shiúl ón gceantar. Tá ceithre thúr eile folaithe ag topagrafaíocht.

Fótamontáis 16 ón R183 i mBéal Átha an tSratha, atá thart ar 690 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte inar féidir ceithre thúr a fheiceáil ar ardtalamh in aghaidh na spéirlíne i gcomhthéacs bóthar réigiúnach. Tá dhá thúr eile folaithe ag topagrafaíocht.

Fótamontáis 18 ón L3200 i mbaile fearainn an Chlochair, atá thart ar 631 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte ó láthair ardaithe os cionn tírdhreach droimníní. Is féidir cuid de dhá thúr a fheiceáil. Tá túr eile folaithe ag topagrafaíocht.

Fótamontáís 28 ó Chrotaire Aímhréidhe, atá thart ar 610 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte ó láthair atá suite idir droimníní. Is féidir cuid de thrí thúr a fheiceáil, iad ag bogadh ar shiúl ón gceantar. Tá túir eile folaithe ag topagrafaíocht.

Fótamontáís 30 ón R178 i mbaile fearainn Chorr an Bhealaigh (Barúntacht Fhearnaí), atá thart ar 942 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte i dtírdhreach droimníní i gcomhthéacs bóthar réigiúnach. Is féidir cuid de thúr amháin a fheiceáil i gcéin, agus tá trí thúr eile folaithe ag topagrafaíocht nó ag fásra.

Fótamontáís 32 ón L49051 i mbaile fearainn Ráth Fiachrach, atá thart ar 578 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte i dtírdhreach droimníní ísle. Is féidir dhá thúr a fheiceáil in aghaidh na spéirlíne.

Fótamontáís 35 ón R162 ag an gcrotaire leis an L8920, atá thart ar 924 m ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte i dtírdhreach droimníní i gcomhthéacs bóthar réigiúnach. Is féidir cuid de thúr amháin a fheiceáil os cionn an fhoirgnimh bháin ar chlé den lár. Tá trí thúr eile folaithe ag topagrafaíocht nó ag fásra.

11.5.3.5 Achair Amhairc 1 - 1.5 km

- 82 Léirítear sna fótamontáisí seo a leanas de scála laghdaithe raon de na heispéiris radhairc oscailte 'sa chás is measa' idir 1-1.5 km ón bhforbairt a bheartaítear. Le haghaidh leaganacha lánsála de na fótamontáisí agus na sreangfhrámaí agus sonraí teicniúla a ghabhann leo a fháil, feic fóiracha **Imleabhar 3C** den EIS.
- 83 Bíonn sé deacair na túir a shonrú sa tírdhreach agus, i bhformhór na gcásanna, ní féidir na túir a fheiceáil ón achar seo. Is féidir na túir a fheiceáil i bhfad uathu in áiteanna a dtrasnaíonn siad talamh ard nó talamh an-réidh ina bhfuil bearna san fhásra san idirspás.

Fótamontáis 4 ón L7511 trasna bhaile fearainn an Easáin, atá thart ar 1.31 km ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte os cionn tírdhreach réasúnta réidh. Is féidir cuid de cheithre thúr a fheiceáil i gcéin, ach tá na túir eile folaithe ag fál sceach réasúnta íseal ar thaobh an bhóthair.

Fótamontáis 22 ón L4210 trasna bhaile fearainn Loch Morn, atá thart ar 1.29 km ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte ó láthair ardaithe os cionn tírdhreach droimníní. Is féidir cuid de thrí thúr a fheiceáil ó achar fada. Tá túir eile folaithe ag topagrafaíocht.

Fótamontáís 29 ón L4031 ag teorainn thuaidh na Coirre Duibhe, atá thart ar 1.1 km ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte ó láthair atá beagán ardaithe agus ina bhfuil fásra geimhridh. Is féidir gearrchuid de thúr amháin a fheiceáil. Tá na túir eile folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht.

Fótamontáís 40 ón L3531 i mbaile fearainn Moyer, atá suite in Ardtailte Oirthear Chontae an Chabháin agus atá thart ar 1.42 km ón togra. Léiríonn sé seo radharc neamhfholaithe oscailte ó láthair ardaithe ina bhféadfaí cúig thúr dhéag a fheiceáil ar fud tírdhreach réidh go teoiriciúil.

11.5.3.6 Achair Amhairc atá níos Faide ná 1.5 km

- 84 Léirítear sna fótamontáisí ar scála laghdaithe seo a leanas raon de na heispéiris radhairc oscailte atá níos faide ná 1.5 km ón bhforbairt a bheartaítear.
- 85 Is annamh is féidir idirdhealú a dhéanamh idir na túir agus an tírdhreach máguaird ón achar seo, ach amháin nuair a fheictear iad i measc na spéire i ndálaí geala aimsire.

Fótamontáis 1 ón acomhal idir an L3530, an L33101 agus an L7510 i mbaile fearainn Chrois Eachaidh, atá thart ar 1.85 km ón togra. Ní féidir túr ar bith a fheiceáil mar gheall ar an tionchar folaithe a imríonn fásra.

Fótamontáis 15 ón L3430 in imeall Dhúthamhlachta, atá thart ar 1.57 km ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte i dtreo droimníní ar an léaslíne. Is féidir cuid de thrí thúr a fheiceáil i gcéin. Tá dhá thúr eile folaithe ag topagrafaíocht nó ag fásra.

Fótamontáís 17 ón Loch Mór, Béal Átha Beithe, atá thart ar 2.86 km ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte trasna locha inar féidir cuid de thrí thúr a fheiceáil i gcéin. Tá trí thúr déag eile folaithe ag topagrafaíocht nó ag fásra.

Fótamontáís 23 ó chnoc áitiúil (Taiscumar na nOibreacha Uisce) i mbaile fearainn Choill an Chait, atá thar ar 3.28 km ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte ó láthair ardaithe. Ní féidir túr ar bith a shonrú ón achar seo nuair a fhéachtar air i gcodarsnacht leis an talamh.

Fótamontáís 33 ón R162 ón Táchair Thuaidh, atá thart ar 1.78 km ón togra. Léiríonn sé seo radharc oscailte i dtírdhreach droimníní i gcomhthéacs bóthar réigiúnach. Is féidir cuid de dhá thúr a fheiceáil, agus tá cúig thúr eile folaithe ag topagrafaíocht, ag fásra nó ag foirgnimh.

11.5.3.7 Amharcphointí Áilleachta Sainaitheanta atá suite laistigh de 2 km den Línebhealach

Fótamontáís 19 ó Radharc Áilleachta 21 ag Loch Éigis, atá thart ar 1.77 km ón togra. Is féidir cúig thúr a fheiceáil i gcéin, agus tá seacht dtúr eile folaithe ag topagrafaíocht nó ag fásra.

Fótamontáís 26 ón L40431, Bealach Áilleachta SV22 i mbaile fearainn Thuaithe, atá thart ar 700 m ón togra. Is féidir cuid d'aon túr déag a fheiceáil agus tá túr amháin folaithe ag topagrafaíocht. Is doiligh na túir sin a fheictear i gcodarsnacht leis an talamh a shonrú.

Fótamontáís 41 ó Radharc Áilleachta 8 ag Bearna Lochán Leagha, atá thart ar 2.15 km ón togra. Is féidir ocht dtúr a fheiceáil agus tá trí thúr eile folaithe ag fásra.

11.5.4 Cur Síos ar an Tionchar Féideartha Tírdhreacha agus Amhairc ar Aonaid Tírdhreacha

- 86 Tá cur síos sa rannán seo a leanas ar an tionchar is dócha a bheidh ar chuma agus ar shaintréithe gach coda den tírdhreacha a sainaitníodh sna rannáin roimhe mar 'Aonaid Tírdhreacha' – ceantair atá cosúil le chéile ó thaobh saintréithe de.
- 87 Déantar cur síos ar an tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc laistigh de gach aonad tírdhreacha agus ar an tionchar féideartha ar ghnéithe sainaitheanta íogaire tírdhreacha nó ar ghabhdóirí amhairc. Déantar achoimre ar an bhfaisnéis sin i dtábla, d'fhonn cúnamh a thabhairt do na léitheoirí léargas iomlán a fháil ar gach tionchar tírdhreacha agus amhairc a thiocfaidh as an bhforbairt seo. Léirítear an tionchar sin sa chuid seo a leanas ansin trí thagairt a dhéanamh d'fhótamontáisí de scála laghdaithe. Tá fótamontáisí agus sreangfhrámaí lánscála le fáil i bh**Fíoracha Imleabhar 3C**. Is é an bealach is fearr chun fótamontáisí a úsáid mar uirlis ná féachaint orthu ar an láthair, san áit ar glacadh an fótagraf.

11.5.4.1 Aonad Tírdhreacha A – Cur síos ar an tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc

Aonad Tírdhreacha A – Ardtailte Mhullaigh Aise

**Saintréithe
Ginearálta
Tírdhreacha**

Tírdhreach atá athraithe ag an duine is ea an ceantar seo, agus cuimsíonn sé droimníní beaga, ceantair réidhe ardtalún agus Sliabh Mhullaigh Aise ar an taobh thoir. D'fhéadfadh go mbeifí in ann struchtúir arda a fheiceáil go soiléir sna láithreacha is airde sa cheantar.

Bíonn saintréithe an tírdhreacha níos forbartha de réir mar a théitear ó dheas i dtreo an N2.

AN TIONCHAR FÉIDEARTHA TÍRDHREACHA

- Beidh athruithe ar shaintréithe an tírdhreacha i ngarchomharsanacht na líne (suas le 600-800 m ó thúir neamhfholaithe), ach ní bheidh ach athrú beag ar shaintréithe an tírdhreacha mhóir.
- Seachnaíonn an línebhealach an talamh ard ag Sliabh Mhullaigh Aise, agus ní imrítear aon tionchar tírdhreacha ar an ngné luachmhar thírdhreacha seo dá bharr.
- Tíocfaidh tionchar suntasach áitiúil tírdhreacha as túir a thabhairt isteach sna tírdhreacha ardchláir ardtalún i ngar don teorainn, tírdhreacha atá réidh den chuid is mó (feic fótamontáis 5). Tá na túir laistigh de ghleannta níos iata, agus ní bheidh tionchar suntasach acu ar an tírdhreach lasmuigh den ghleann. Mar sin féin, beidh tionchar suntasach áitiúil tírdhreacha ar scála beag an ghleanna iargúlta feadh na teorann.
- Laghdaíonn an tionchar tírdhreacha de réir mar a théitear ó dheas i dtreo an N2, toisc go bhfuil na saintréithe tírdhreacha faoi réir an bhonneagair thógtha atá ann cheana (feic fótamontáis 8 / 9).

AN TIONCHAR FÉIDEARTHA AMHAIRC

- Léirítear i bhfótamontáis 6 nach mbeifear in ann an líne tharchuir a fheiceáil ó fhánaí Shliabh Mhullaigh Aise.
- Beifear in ann cuid den líne tharchuir a fheiceáil ó thithe agus ó bhóithre atá suite laistigh de 1 – 1.5 km den líne in áiteanna nach bhfuil aon fhásra folaithe, mar shampla, feadh na mbóithre a ritheann go comhthreomhar leis an

		<p>teorainn ar an Léim Ghearr (fótamontáis 2 agus fótamontáis 5), nó ag láthair a thrasnaíonn an N2 agus seanbhóthar an N2 (fótamontáis 8 agus fótamontáis 9). Laghdaíonn an tionchar amhairc de réir mar a théitear níos faide ar shiúl, agus tagann an tionchar is suntasaí chun cinn laistigh de suas le 600-800 m de thúir neamhfolaithe. Bheadh sé deacair na túir a shonrú níos faide ná 800 m ar shiúl uathu.</p> <ul style="list-style-type: none"> Tá fásra scrobarnaí a chuireann srian le radhairc le fáil i roinnt de na codanna ísle den tírdhreach agus beidh a lán amharcphointí féideartha folaithe ag fásra agus ag topagrafaíocht. Mar gheall ar a airde atá siad i gcomparáid leis na túir eile, beifear in ann radharc níos soiléire a fháil ar Thúir 119 – 121 ón talamh ardaithe soir ón N2. Áirítear leo sin túir thrasuímh, atá níos airde agus níos tanaí ná na túir eile feadh am chuid eile den bhealach. Mar sin féin, ní dhéanfaidh an difríocht ó thaobh cineál túir de athrú mór ar an tionchar amhairc, tionchar a bheidh suntasach sa cheantar áitiúil. (Feic fótamontáis 7).
Lonnaíochtaí	Is iad Cluain Tiobrad, Crícheán Rua agus Eanaigh Gheala na príomhlonnaíochtaí. Tá tithe aonair lonnaithe ar fud na tuaithe agus feadh na mbóithre.	Ní bheidh aon tionchar suntasach amhairc ar na sráidbhailte. Mar sin féin, is féidir go mbeifear in ann na túir a fheiceáil ó aon tithe atá lonnaithe idir 1 km agus 1.5 km ón línebhealach, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra folaithe ná topagrafaíocht folaithe san idirspás iontu, nó in áiteanna nach bhfuil an oiread sin fásra folaithe ná topagrafaíocht folaithe san idirspás iontu. Thiocfadh an tionchar radhairc ba shuntasaí chun cinn suas le 600-800 m ón línebhealach, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra san idirspás iontu, nó in áiteanna nach bhfuil an oiread sin fásra san idirspás iontu. Léirítear nádúr na hinfheictheachta ó achair fhada i Rannán 11.5.3 .
Amharcphointí Áilleachta	SV11 Radharc ó thuaidh ag an Tulaigh Bhreac. SV12, 13, 14 Bealach tiomána áilleachta agus radharc ar thuath oscailte ó Mhullaigh Aise.	Ní bheidh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear ar cheann ar bith de na hAmharcphointí Áilleachta sainaitheanta sin.
Príomhghnéithe Tírdhreacha	Sliabh Mhullaigh Aise Láthair Chath Chluain Tiobrad Loch an Easáin	Ní bheidh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear ar Shliabh Mhullaigh Aise. Tá séadchomhartha a chomóireann Láthair Chath Chluain Tiobrad (plaic chomórtha) suite thart ar 1.7 km ón línebhealach. Cath reatha ba ea Cath Chluain Tiobrad agus, dá bharr sin, ní léir méid na

	Lough Nahinch	<p>láithreach catha. Ní bheidh aon tionchar suntasach ar shuíomh Chath Chluain Tiobrad mar gheall ar an achar idir é agus an línebhealach agus mar gheall ar an tionchar folaithe a imríonn fásra san idirspás.</p> <p>Tá Loch an Easáin suite thart ar 300 m ón línebhealach. Bheifí in ann túir a fheiceáil i ndlúthghaireacht don loch, ó radhairc ón mbóthar in aice leis. Dá bhrí sin, bheadh tionchar suntasach amhairc ar an gceantar áitiúil. D'imreofaí tionchar ar shaintréithe iargúlta reatha an locha bhig.</p> <p>Tá an ceantar timpeall Lough Nahinch (suite thart ar 600 m ón línebhealach) measartha screabach agus tá na radhairc níos iata dá bharr.</p>
Bealaí Tiomána, Rothaíochta agus Siúil	Slí Mhuineacháin (Bealach siúil)	<p>Rithfidh Slí Mhuineacháin go comhthreomhar leis an línebhealach feadh thart ar 2 km ó achar idir 0 agus 400 m. Bheifí in ann radhairc eadrannacha ní b'fhaide a fháil suas le 1.5 km ón líne. Trasnóidh an bealach siúil faoi bhun an línebhealaigh idir túir 109 agus 110. Sa chuid a ritheann go comhthreomhar leis an línebhealach agus a thrasnaíonn an línebhealach, beifear in ann radhairc oscailte a fháil ar na túir nuair atáthar i ndlúthghaireacht dóibh, in áiteanna nach bhfuil aon fásra san idirspás iontu. Beidh tionchar suntasach áitiúil amhairc dá bharr sin. Léirítear i bhfótamontáisi 3 agus 5 an cineál tionchair amhairc a thiocthadh chun cinn i ndlúthghaireacht don líne. Léirítear i bhfótamontáisi 2 radharc ó stráice de Shlí Mhuineacháin atá faoi réir tuilleadh ábhar folaithe. Tá an stráice sin den bhealach siúil mar chuid bheag de shlí fhada a thrasnaíonn meascán de tírdhreacha iargúlta agus áitrithe – dá bhrí sin, rachaidh an fhorbairt a bheartaítear i bhfeidhm ar chuid den eispéireas siúil, agus í ag cur saintréithe tírdhreacha thionsclaíoch leis an mbealach feadh thart ar 2 km.</p>
Tírdhreacha Deartha Stairiúla	Tailte Locha	Ní bheidh aon tionchar ar an Tírdhreach Deartha Stairiúil seo.

88 Léirítear sna fótamontáisi seo a leanas an tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc ag an líne tharchuir a bheartaítear laistigh d'Aonad Tírdhreacha A – Ardtailte Mhullaigh Aise. Tá fótamontáisi agus sreangfhrámaí lánskála le fáil i bhFíoracha Imleabhar 3C den EIS.

Fótamontáis 1 ag láthair Chath Chluain Tiobrad i gCrois Eachaidh, thart ar 1.85 km ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léiríonn an fhótamontáis seo radharc feadh Shlí Mhuineacháin. Tá sé gar do shéadchomhartha do Chath Chluain Tiobrad.

Tionchar tírdhreacha – Ní bheadh aon tionchar tírdhreacha sa láthair seo.

Tionchar amhairc – Ní bheifí in ann an líne tharchuir a fheiceáil ón láthair seo.

Fótamontáís 2 ón L7502 i mbaile fearainn Chúil Artrach, thart ar 474 m ón túr is gaire**An radharc i láthair na huaire****An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh**

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáís seo nádúr na radharc ó stráice de Shlí Mhuineacháin.

Tionchar tírdhreacha – Beifear in ann an fhorbairt a bheartaítear a fheiceáil i measc bóthar áitiúil, tithé agus bonneagar reatha fóntas agus, dá bhrí sin, cuirfidh an fhorbairt le saintréithe tírdhreacha áirithe talmhaíochta. Athrófar saintréithe oscailte na droimlíne droimníne chun na túir a chuimsiú in áiteanna ar féidir radhairc oscailte a fháil. Athrófar nádúr an ghleanna má thógtar túir atá ar scála níos mó ná rud ar bith eile sa ghleann. Beidh tionchar tírdhreacha níos lú le sonrú in áiteanna níos iata sa ghleann a bhfuil fála sceaich nó crainn iontu.

Tionchar amhairc – Is féidir cuid de thúr amháin a fheiceáil in aghaidh na spéirlíne, agus tá trí thúr eile folaithe ag topagrafaíocht nó ag fásra. Leanann an cineál sin folaithe eadrannaigh ar aghaidh feadh an bhóthair seo ó dheas, ach tá roinnt ceantar ann ina bhfuil radhairc níos oscailte le fáil agus inar féidir radhairc oscailte fiara a fháil ar an bhforbairt a bheartaítear. Sna cásanna sin, bheadh infheictheacht na dtúr cosúil lena léirítear i bhfótamontáís 3.

Fótamontáis 3 ag féachaint ó dheas ó Bhóthar na Croise Báine in Ard Mhacha, thart ar 321 m ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léiríonn an fhótamontáis seo radharc oscailte ó bhóthar na Croise Báine, Ard Mhacha isteach sa ghleann atá comhthreomhar leis an teorainn sa láthair seo.

Tionchar tírdhreacha – Bheadh tionchar suntasach áitiúil ar an ngleann beag seo. Athrófar nádúr an ghleanna má thógtar túir atá ar scála níos mó ná rud ar bith eile sa ghleann. Tá gaol láidir idir tionchar tírdhreacha agus tionchar amhairc, agus beidh tionchar tírdhreacha níos lú le sonrú in áiteanna níos iata sa ghleann a bhfuil fála sceanach nó crainn iontu.

Tionchar amhairc – Beidh an líne tharchuir le feiceáil ó áiteanna ar Bhóthar na Croise Báine ina bhfuil bearnaí san fhásra cois bóthair. Beidh na túir le feiceáil os comhair cnoc go príomha.

Fótamontáís 5 ag baile fearainn Lios Dúin Ghormaíle, thart ar 200 m ón túr is gaire**An radharc i láthair na huaire****An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh**

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáís seo an líne tharchuir i gceantar réasúnta ard, agus í le feiceáil in aghaidh na spéirlíne. Léirítear an tionchar folaithe a imríonn topagrafaíocht – ní féidir na túir i gcéin a fheiceáil mar gheall ar an nádúr de chineál ardchláir atá ag an láthair seo.

Tionchar tírdhreacha – Tá fásra scrobarnaí ag druidim sna páirceanna tréigthe sa chuid seo d'ardtailte Mhullaigh Aise. Is beag duine a chónaíonn sa cheantar agus athróidh saintréithe iargúlta na láithreach seo tar éis theacht isteach na líne tharchuir. Athrófar saintréithe oscailte na spéirlíne chun na túir a chuimsiú in áiteanna ar féidir radhairc oscailte a fháil.

Tionchar amhairc – Fágann saintréithe oscailte an tírdhreacha go mbeifear in ann túir a fheiceáil ó chodanna de na bóithre sa láthair seo. Tá cuid mhór ceantar iata ag fála sceaigh nó ag fásra scrobarnaí, áfach. De réir mar a fhásann an scrobarnach, déanfaidh sí radhairc sna hardtailte a iamh tuilleadh.

Fótamontáis 7 ó bhóthar áitiúil (an N2 roimhe seo) i mbaile fearainn an Chaisil ag acomhal leis an L7422, thart ar 440 m ón túr is gaire

An radharc i láthair na huairé

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáis seo na túir thrasuímh, agus iad ag trasnú talamh réasúnta ard in aice le bóthar gnóthach.

Tionchar tírdhreacha – Feictear na túir in aghaidh na spéirlíne, rud a athraíonn saintréithe oscailte reatha na léaslíne sa láthair seo. Is airde na túir thrasuímh ná túir eile. Tá cuma éagsúil orthu freisin, cé nach bhfuil sé sin le sonrú láithreach. Tá na saintréithe tírdhreacha sa láthair seo faoi réir an bhonneagair bhóithre reatha agus na gcomharthaí gaolmhara. Tá siad faoi réir foirgnimh chónaithe agus feirme freisin. Dá bhrí sin, cuireann an fhorbairt a bheartaítear leis an mbonneagar tógtha tuaithe sin agus tugann sí scála nua túir isteach sa tírdhreach.

Tionchar amhairc – Mar gheall ar an easpa fála sceach ar thaobh an bhóthair agus mar gheall go bhfuil na túir suite ar thalamh réasúnta ard, beifear in ann na túir a fheiceáil sa láthair seo, agus iad ag trasnú sheanbhóthar an N2. Beidh an tionchar is suntasaí srianta don cheantar áitiúil mar gheall ar an tionchar folaithe a imríonn topagrafaíocht thar achair fhada.

Fótamontáis 8 ón N2, thart ar 445 m ón túr is gaire**An radharc i láthair na huaire****An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh**

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáis seo trasbhealach an N2 i láthair inar féidir radhairc oscailte a fháil ar an tírdhreach.

Tionchar tírdhreacha – Feictear na túir in aghaidh na spéirlíne, rud a athraíonn saintréithe oscailte reatha na léaslíne sa láthair seo. Cuirfidh an líne tharchuir le diansaothrú na saintréithe tírdhreacha atá faoi réir bonneagar bóithre.

Tionchar amhairc – Trasnaíonn an líne tharchuir an bóthar go hingearach, rud a íoslaghdaíonn an tionchar amhairc ar thiománaithe. Bheifí in ann na túir a shonrú mar gheall ar an tírdhreach a bheith an-oscailte sa láthair seo. D'fheicfí iad i measc tírdhreach tuaithe, a chuimsíonn bonneagar atá ann cheana i bhfoirm bóithre agus foirgneamh.

11.5.4.2 Aonad Tírdhreacha B – Cur síos ar an tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc

Aonad Tírdhreacha B – Ardtailte Droimníní Mhuineacháin
**Saintréithe
Ginearálta
Tírdhreacha**

Cuimsíonn an tírdhreach droimneach ceantair arda dhroimníní agus lochanna ísealtalún, agus talamh riascach agus talamh feirme féaraigh ina measc. Tá roinnt ceantair oscailte ann ina bhfuil infheictheacht réasúnta leathan.

AN TIONCHAR FÉIDEARTHA TÍRDHREACHA

- Beidh athruithe ar shaintréithe an tírdhreacha i ngarchomharsanacht na líne (suas le 600-800 m ó thúir neamhfholaithe), ach, ós rud é go leanann na túir na codanna ísle den tírdhreach den chuid is mó, ní bheidh ach athrú beag ar shaintréithe an tírdhreacha mhóir.
- Trasnáitear fánaí thoir droimnín ag Corr na nIúr (Barúntacht Mhuineacháin), rud a imríonn tionchar áitiúil mór ar an tírdhreach
- Ritheann an t-aillíniú ionann is 200-300 m ó thuaidh ó Loch Uí Chuagáin, ó Loch Dhroim Dhrístin agus ó Ghost Lough. Trasnáionn líne 110 kV atá ann cheana Loch Uí Chuagáin. Imreofar tionchar áitiúil carnach tírdhreacha ar shuíomh na Lochanna sin.
- Ní bheadh aon tionchar suntasach tírdhreacha ar shuíomh Loch Cordoo ná Loch Chorr Luain

AN TIONCHAR FÉIDEARTHA AMHAIRC

- Is iad a bheidh ar na túir is sofheicthe ná iad siúd atá suite ar na codanna uachtair de dhroimníní. Beidh sé níos deacra túir atá suite ar thalamh íseal sa tírdhreach casta topagrafaíochta seo a shonrú.
- Beifear in ann cuid den líne tharchuir a fheiceáil ó thithe agus ó bhóithre atá suite laistigh de suas le 1-1.5 km ón líne, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra ná topagrafaíocht san idirspás iontu, agus ó cheantair arda ar nós an droimnín atá suite díreach soir ó Loch Dhroim Dhrístin. Laghdaíonn an tionchar amhairc de réir mar a théitear níos faide ar shiúl, agus tagann an tionchar is suntasaí chun cinn laistigh de

		suas le 600-800 m de thúir neamhfholaithe. Bheadh sé deacair na túir a shonrú níos faide ná 800 m ar shiúl uathu agus bheadh tionchar amhairc ní ba lú i gceantair ina bhfuil tírdhreach dlúthdhroimníní.
Lonnaíochtaí	Tá tithe aonair lonnaithe ar fud na tuaithe agus feadh na mbóithre.	Is féidir go mbeifear in ann na struchtúir a fheiceáil ó thithe atá lonnaithe idir 1 km agus 1.5 km ón línebhealach, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra folaithe ná topagrafaíocht fholaithe san idirspás iontu, nó in áiteanna nach bhfuil an oiread sin fhásra folaithe ná topagrafaíocht fholaithe san idirspás iontu. Thiocfadh an tionchar radhairc ba shuntasá chun cinn suas le 600-800 m ón línebhealach, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra san idirspás iontu, nó in áiteanna nach bhfuil an oiread sin fhásra san idirspás iontu. Léirítear nádúr na hinfheictheachta ó achair fhada i Rannán 11.5.3 .
Amharcphoin tí Áilleachta	SV9 Radharc ar Ardeaglais Naomh Mhic Artáin, Muineachán ó Mhullach an Chaorthainn	Ní bheidh aon tionchar ar an amharcphointe áilleachta seo mar gheall ar an achar idir é agus an fhorbairt a bheartaítear.
Príomhghnéithe Tírdhreacha	Limistéar Oidhreachta Nádúrtha Loch Cordoo	Ní bheidh aon tionchar ar an ngné tírdhreacha seo mar gheall ar an achar idir í agus an fhorbairt a bheartaítear.

89 Léirítear sna fótamontáisi seo a leanas an tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc ag an líne tharchuir a bheartaítear laistigh d'Aonad Tírdhreacha B – Ardtailte Droimníní Mhuineacháin. Tá fótamontáisi agus sreangfhrámaí lánscála le fáil i bhFíoracha Imleabhar 3C den EIS.

Fótamontáís 12 ag baile fearainn Dhroim Rúisc, thart ar 535 m ón túr is gaire**An radharc i láthair na huairé****An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh**

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léiríonn an fhótamontáís seo na cineálacha radharc lánléargais is féidir a fháil ó chodanna uachtair de dhroimníní laistigh de thart ar 500 m den fhorbairt a bheartaítear.

Tionchar tírdhreacha – Déantar túir atá suite ar thalamh íseal a shú isteach sa tírdhreach leathan, ach imríonn na túir sin atá suite ar na codanna uachtair de dhroimníní tionchar ar an tírdhreach mar gheall ar a gcur isteach ar an spéirlíne. Tagann an tionchar sin chun cinn i dtimpeallacht tírdhreacha a chuimsíonn tithe, línte leictreachais atá ann cheana agus feirm ghaoithe ar an léaslíne.

Tionchar amhairc – Is iad na túir is sofheicthe iad siúd atá suite ar na codanna arda de dhroimníní. Tá sé níos deacra túir atá suite ar thalamh íseal sa cheantar casta topagrafaíochta seo a shonrú.

11.5.4.3 Aonad Tírdhreacha C – Cur síos ar an tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc

Aonad Tírdhreacha C – Tailte Locha Bhéal Átha Beithe-Bhaile na Lorgan**Saintréithe
Ginearálta
Tírdhreacha**

Cuimsíonn an t-aonad seo féarach tréan droimníní agus sráidbhaile Dhúthamhlachta. Tá formhór na radharc iata ag dlúthghréasán droimníní – is féidir radhairc níos oscailte a fháil ó chodanna arda den tírdhreach. Tá dhá loch suite laistigh de 5 km den línebhealach.

Trasnaíonn an línebhealach an R183 go hingearach.

AN TIONCHAR FÉIDEARtha TÍRDHREACHA

- Beidh athruithe ar shaintréithe an tírdhreacha i ngarchomharsanacht na líne (suas le 600-800 m ó thúir neamhfholaithe), ach ní bheidh ach athrú beag ar shaintréithe an tírdhreacha mhóir.
- Trasnaíonn Túir 137 - 141 na codanna arda de dhroimníní agus, dá bhrí sin, tiocfaidh athrú ar shaintréithe oscailte reatha na droimlíne droimníní seo. Tagann an tionchar sin chun cinn i dtimpeallacht tírdhreacha a chuimsíonn príomhbhóithre, tithe agus línte cumhachta.
- Ní bheadh aon tionchar suntasach tírdhreacha ar shuíomh an Locha Mhóir ag Béal Átha Beithe ná ar shuíomh Loch Thamhnaigh Scalláin in aice le Dúthamhlacht.

TIONCHAR AMHAIRC

- Beifear in ann cuid den líne tharchuir a fheiceáil ó thithe agus ó bhóithre atá suite laistigh de suas le 1-1.5 km den líne, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra ná topagrafaíocht san idirspás iontu, agus ó cheantair arda ar nós na láithreach atá ó thuaidh ó Dhúthamhlacht a léirítear i bhfótamontáis 15 agus ag Corr na hUamha. Laghdaíonn an tionchar amhairc de réir mar a théitear níos faide ar shiúl, agus tagann an tionchar is suntasaí chun cinn suas le 600-800 m ó struchtúir neamhfholaithe. Bheadh sé deacair na túir a shonrú níos faide ná 800 m ar shiúl uathu agus bheadh tionchar amhairc ní ba lú i gceantair ina bhfuil tírdhreach droimníní an-dlúth.
- Tá pointe trasnaithe an R183 ingearach agus tá sé suite i gcuid den tírdhreach a chuimsíonn línte leictreachais atá ann cheana agus tithe, mar aon le ábhar maith folaithe a

		<p>chuireann na droimníní máguaird ar fáil – ní bhfaighidh tiománaithe ach spléachadh ar an tionchar amhairc is suntasaí.</p> <ul style="list-style-type: none"> D'fhéadfadh go mbeifí in ann cuid de na túir a fheiceáil ó achar 1 km, mar aon le radhairc ghairide ar Loch Thamhnaigh Scalláin nuair atáthar ag taisteal feadh an R183. Dá bhféadfaí iad sin a shonrú, d'fheicfí iad i dtimpeallacht tírdhreacha thógtha ina bhfuil tithe agus línte cumhachta atá ann cheana, agus ní thioctfaidh aon tionchar suntasach amhairc chun cinn dá bharr.
Lonnaíochtaí	Dúthamlacht. Tá tithe aonair lonnaithe ar fud na tuaithe agus feadh na mbóithre.	<ul style="list-style-type: none"> Ní bheadh aon radhairc shuntasacha ar an líne tharchuir ó Dhúthamlacht féin mar gheall ar an tionchar folaithe a imríonn droimníní agus foirgnimh. Is féidir go mbeifear in ann na struchtúir a fheiceáil ó thithe atá lonnaithe idir 1 km agus 1.5 km ón línebhealach, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra folaithe ná topagrafaíocht fholaithe san idirspás iontu, nó in áiteanna nach bhfuil an oiread sin fásra folaithe ná topagrafaíocht fholaithe san idirspás iontu. Thioctfadh an tionchar radhairc ba shuntasá chun cinn suas le 600-800 m ón línebhealach, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra san idirspás iontu, nó in áiteanna nach bhfuil an oiread sin fásra san idirspás iontu. Bheadh sé deacair na túir a shonrú níos faide ná 800 m ar shiúl uathu. Léirítear nádúr na hinfheictheachta ó achair fhada i Rannán 11.5.3.
Amharcphointí Áilleachta	SV15, SV16, SV17 Bealach Tiomána Áilleachta feadh Loch Mucnú.	<ul style="list-style-type: none"> Ní bheifear in ann an líne tharchuir a fheiceáil ó na hamharcphointí áilleachta seo mar gheall ar an achar idir iad agus an líne

<p>Príomhghnéithe Tírdhreacha</p>	<p>Tamhnaigh Scalláin nó Loch Dhoire na gClog</p> <p>An Loch Mór, Béal Átha Beithe atá 3 km siar</p> <p>Loch Mucnú agus Purláin</p> <p>Loch Eanach Mhic Dheirg, Coillearnach agus purláin.</p> <p>Abhainn an Droma Mhóir agus córas locha, lena n-áirítear an Loch Bán agus Bruach Baird</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ní bheidh aon tionchar suntasach tírdhreacha ar cheann ar bith de na príomhghnéithe tírdhreacha seo mar gheall ar an achar idir iad agus an fhorbairt a bheartaítear.
--	--	---

- 90 Léirítear sna fótamontáisí seo a leanas an tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc ag an líne tharchuir a bheartaítear laistigh d'Aonad Tírdhreacha C – Tailte Locha Bhéal Átha Beithe-Bhaile na Lorgan. Tá fótamontáisí agus sreangfhrámaí lánsála le fáil i bhFíoracha Imleabhar 3C den EIS.

Fótamontáis 15 ina bhféachtar siar ón L3430 beagán ó thuaidh ó Dhúthamlacht, thart ar 1.57 km ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léiríonn an fhótamontáis seo radhairc oscailte ó chomharsanacht Dhúthamlachta.

Tionchar tírdhreacha – Déantar túir atá suite ar thalamh íseal a shú isteach sa tírdhreach leathan, ach imríonn na túir sin atá suite ar na codanna uachtair de dhroimníní tionchar ar an tírdhreach mar gheall ar a gcur isteach ar an spéirlíne. Tagann an tionchar sin chun cinn i dtimpeallacht tírdhreacha a chuimsíonn tithe agus línte cumhachta atá ann cheana, agus tá na túir ar cóimhéid le gnéithe eile tírdhreacha.

Tionchar amhairc – Is iad na túir is sofheicthe iad siúd atá suite ar na codanna arda de dhroimníní agus is féidir iad a fheiceáil go soiléir in aghaidh na spéirlíne ón láthair seo. Ón achar seo, bheadh infheictheacht na dtúr ag brath ar dhálaí aimsire.

Fótamontáis 16 ón R183 i mBéal Átha an tSratha, thart ar 690 m ón túr is gaire**An radharc i láthair na huair****An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh**

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

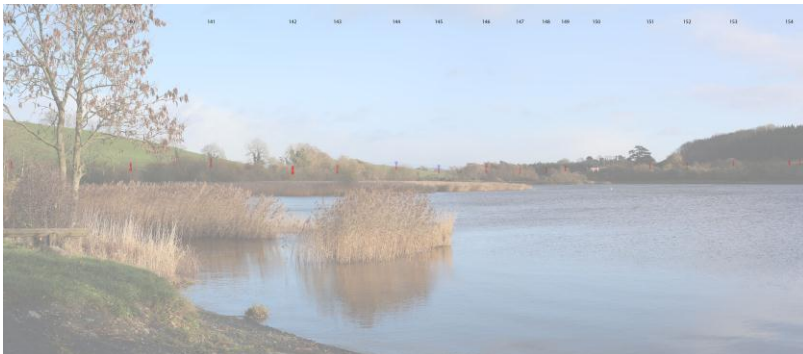
Cúis an roghnaithe: Léiríonn an fhótamontáis seo radhairc oscailte ón R183, áit a dtrasnaíonn na túr droimní.

Tionchar tírdhreacha – Imríonn túir atá suite ar dhroimní tionchar ar an tírdhreach mar gheall ar a gcur isteach ar an spéirlíne. Tagann an tionchar sin chun cinn, áfach, i dtimpeallacht tírdhreacha a chuimsíonn foirgnimh, príomhbhóthar agus línte cumhachta atá ann cheana. Is láthair neamhghnách í seo sa mhéid is gur féidir trí thúr a fheiceáil ar dhroimní agus go mbeadh tionchar suntasach áitiúil acu ar an tírdhreach.

Tionchar amhairc – Is féidir trí thúr a fheiceáil go soiléir ar bharr droimní, rud as a dtiocfadh tionchar suntasach áitiúil amhairc. Feictear na túir i measc tírdhreacha atá athraithe ag an duine agus laghdaíonn an tionchar foriomlán amhairc go tapa de réir mar a théitear níos faide ar shiúl.

Fótamontáis 17 ón Loch Mór ag Béal Átha Beithe, thart ar 2.86 km ón túr is gaire**An radharc i láthair na huaire****An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh**

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáis seo an radharc ó láithreán sainaitheanta conláiste ag an Loch Mór i mBéal Átha Beithe.

Tionchar tírdhreacha – Ní bheadh aon tionchar suntasach ar shaintréithe an tírdhreacha seo.

Tionchar amhairc – Cé gur féidir túr amháin a fheiceáil go soiléir i gcéin, ní bheifí in ann an líne tharchuir a fheiceáil ón achar seo de ghnáth.

11.5.4.4 Aonad Tírdhreacha D – Cur síos ar an Tionchar Féideartha Tírdhreacha agus Amhairc

Aonad Tírdhreacha D – Ardtalamh Feirme Droimníní Dheisceart Chontae Mhuineacháin**Saintréithe
Ginearálta
Tírdhreacha**

Cuimsíonn an chuid thuaidh den aonad tírdhreacha seo gleannta leathana doimhne, atá níos oscailte ná an tírdhreach casta iata a chruthaíonn droimníní atá níos mó ná an meán agus na lochanna níos faide ó dheas san aonad. Tá droimníní agus fásra níos dlúithe le fáil soir ó Shearcóg, áit a laghdaítear radhairc fhada shrianta.

AN TIONCHAR FÉIDEARTHA TÍRDHREACHA

- Beidh athruithe ar shaintréithe an tírdhreacha i ngarchomharsanacht na líne (laistigh de 600-800 m ó thúir neamhfholaithe), ach ní bheidh ach athrú beag ar shaintréithe an tírdhreacha mhóir.
- Trasnaíonn Túir 164-167 na codanna arda de dhroimníní agus, dá bhrí sin, tiocfaidh athrú ar shaintréithe oscailte reatha na ndroimlínte droimníní áitiúla seo (feic fótamontáis 24).
- Ní bheadh aon tionchar suntasach tírdhreacha ar shuíomh an locha is mó i bpurláin an línebhealaigh, Loch Éigis, ná ar shuíomh Lough Troome, na Seantamhnaí ná Loch Ghréach Luain / na Beithí. Beidh an líne tharchuir le brath ó phurláin na lochanna níos lú seo a leanas: Loch Bharrachaidh, Loch Morn, Loch an Mhaí agus Loch an Bhaic (cé go bhfuil ceantar an-choillteach timpeall an locha deiridh sin).

AN TIONCHAR FÉIDEARTHA AMHAIRC

- Beifear in ann cuid den líne tharchuir a fheiceáil ó thithe agus ó bhóithre atá suite laistigh de suas le 1-1.5 km ón líne, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra ná topagrafaíocht san idirspás iontu, agus ó cheantair atá réasúnta ard ar nós Cornmagh. Laghdaíonn an tionchar amhairc de réir mar a théitear níos faide ar shiúl, agus tagann an tionchar is suntasaí chun cinn suas le 600-800 m ó thúir neamhfholaithe. Bheadh sé deacair na túir a shonrú níos faide ná 800 m ar shiúl uathu agus bheadh tionchar amhairc ní ba lú i gceantair ina bhfuil tírdhreach dlúthdhroimníní.

		<ul style="list-style-type: none"> Tá pointí trasnaithe an R178, an R180 agus an R181 ingearach, rud a laghdaíonn an tionchar amhairc – ní bhfaighidh tiománaithe ach spléachadh ar an tionchar amhairc is suntasaí.
Lonnaíochtaí	Tá tithe aonair lonnaithe ar fud na tuaithe agus feadh na mbóithre.	<ul style="list-style-type: none"> Is féidir go mbeifear in ann na struchtúir a fheiceáil ó thithe atá lonnaithe idir 1 km agus 1.5 km ón línebhealach, in áiteanna nach bhfuil aon fásra folaithe ná topagrafaíocht fholaithe san idirspás iontu, nó in áiteanna nach bhfuil an oiread sin fásra folaithe ná topagrafaíocht fholaithe san idirspás iontu. Thiocfadh an tionchar radhairc ba shuntasaí chun cinn suas le 600-800 m ón línebhealach, in áiteanna nach bhfuil aon fásra san idirspás iontu, nó in áiteanna nach bhfuil an oiread sin fásra san idirspás iontu. Bheadh sé deacair na túir a shonrú níos faide ná 800 m ar shiúl uathu. Léirítear nádúr na hinfheictheachta ó achair fhada i Rannán 11.5.3.
Amharcphoinní Áilleachta	<p>SV18, 19 Radhairc fhada ar Loch Mucnú agus ar Shliabh gCuillinn</p> <p>SV20 Radhairc ar Shliabh gCuillinn ag Taplach, Achadh an Bhrúim</p> <p>SV21 Radhairc áilleachta ar Loch Éigis</p> <p>SV22 Bealach tiomána áilleachta ag an mBeitheach, ag an tSeantamhnach agus ag Corr Leacht</p> <p>SV23 Radhairc i dtreo an Locha Bháin agus i dtreo Chontae an Chabháin</p>	<ul style="list-style-type: none"> Beifear in ann an línebhealach a fheiceáil ó SV22 Bealach tiomána áilleachta ag an mBeitheach, ag an tSeantamhnach agus ag Corr Leacht in aice le Teach na Seantamhnaí. Léirítear i bhfótamontáisí 26 agus 27 nádúr infheictheachta na líne tarchuir ón láthair seo. Cé gur féidir barr na dtúr a fheiceáil, bheadh formhór na forbartha a bheartaítear suite isteach ó thaobh amhairc de toisc go bhfeicfí í le topagrafaíocht dhroimneach sa chúlra. Níl aon tionchar suntasach ar SV21 (radhairc áilleachta ar Loch Éigis) mar gheall ar an achar idir é agus an fhorbairt agus mar gheall ar thopagrafaíocht san idirspás.
Príomhghnéithe Tírdhreacha	<p>Teach an Locha Bháin agus Lochanna</p> <p>Loch Éigis.</p> <p>Corr na Sás – <i>Limistéar Ardtírdhreacha</i></p> <p>Sliabh Lochán Leagha</p> <p>Páirc Foraoise Dhún an</p>	Ní bheidh aon tionchar ar cheann ar bith de na gnéithe sainaitheanta tírdhreacha seo mar gheall ar an achar idir iad agus an fhorbairt a bheartaítear.

	Rí Séipéal Mhaigh Bolg	
Bealaí Siúil	Lochán Leagha Páirc Foraoise Dhún an Rí Bealach Siúil an Chaisleáin, Coill an Chollaigh	Ní bheidh aon tionchar suntasach ar cheann ar bith de na bealaí sainaitheanta siúil seo mar gheall ar an achar idir iad agus an fhorbairt a bheartaítear.
Tírdhreacha Deartha Stairiúla	Teach na Tulaí Teach na Seantamhnaí Teach Radharc an Locha Páirc Foraoise Dhún an Rí	Ní bheidh aon tionchar suntasach ar cheann ar bith de na láithreacha sainaitheanta seo mar gheall ar an achar idir iad agus an fhorbairt a bheartaítear.

- 91 Léirítear sna fótamontáisí seo a leanas an tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc ag an líne tharchuir a bheartaítear laistigh d'Aonad Tírdhreacha D – Ardtalamh Feirme Droimní Dheisceart Chontae Mhuineacháin. Tá fótamontáisí agus sreangfhrámaí lánscála le fáil i bhFíoracha Imleabhar 3C den EIS.

Fótamontáís 18 ón L3200 trasna bhaile fearainn an Chlochair, thart ar 631 m ón túr is gaire

An radharc i láthair na huair

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáís seo an fhorbairt a bheartaítear ó shuíomh ard, agus radhairc ar bharr droimníní i dtreo talamh ard i gcéin.

Tionchar tírdhreacha – Ós rud é go leanann an t-aillíniú na codanna íochtair den tírdhreach, ní imríonn formhór na forbartha a bheartaítear aon tionchar suntasach ar na saintréithe tírdhreacha. Cuireann ceann de na túir isteach ar dhroimlíne droimnín, áfach. Meastar go bhfuil scála na forbartha a bheag nó a mhór ar aon dul le gnéithe tógtha eile sa tírdhreach ón láthair seo.

Tionchar amhairc – Is féidir cuid de thúr amháin a fheiceáil agus is féidir túr eile a shonrú i measc na talún. Tá tríú túr folaithe ag topagrafaíocht. Tá rud beag cur isteach ar na radhairc i dtreo na hardtalún i gcéin. Mar sin féin, foláitear go maith iad mar gheall ar fhásra, ar thopagrafaíocht agus ar an éifeacht a bhaineann le túr a fheiceáil in aghaidh na talún.

Fótamontáís 20 ón R180 i mbaile fearainn na Breaclaí (Barúntacht Chríoch Mhúrn), thart ar 392 m ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáís seo an t-ailíniú agus é ag rith go comhthreomhar leis an R180 agus ag trasnú an bhóthair chéanna, mar aon leis an tionchar folaithe a imríonn topagrafaíocht de réir mar a théann túr ar shiúl.

Tionchar tírdhreacha – Ní imrítear tionchar suntasach ar an tírdhreach sa láthair seo toisc go bhfuil an fhorbairt a bheartaítear súite isteach i saintréithe an tírdhreacha láidir tuaithe seo mar gheall ar an ábhar folaithe atá le fáil ann.

Tionchar amhairc – Is féidir cuid de thrí thúr a fheiceáil agus tá rud beag cur isteach ar an radharc i dtreo an droimnín i gcéin. Mar sin féin, folaíonn fásra, topagrafaíocht agus foirgnimh iad go maith.

Fótamontáis 21 ón acomhal idir an R180 agus an L4210, i mbaile fearainn na Gréiche (Barúntacht Chríoch Mhúrn) agus Thulaigh na hInneora, thart ar 336 m ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáis seo an t-ailíniú agus é ag trasnú bóthar áitiúil ón acomhal idir an R180 agus an L4210 i dtírdhreach gleanna leathan oscailte.

Tionchar tírdhreacha – Tá scála na forbartha a bheartaítear le feiceáil go soiléir sa ghleann leathan seo, áit a bhfuil tírdhreach oscailte ar an dá thaobh den bhóthar. Cuimsíonn an tírdhreach freisin bloc foraoiseachta tráchtála, a chabhraíonn leis na túir a shú isteach sa tírdhreach (ag coimeád i gcuimhne go bhfuil conair 74 m ag teastáil agus go bhféadfadh go mbeadh gá le crainn a bhaint sa cheantar seo). Mar sin féin, imreoidh teacht isteach na dtúr mórskála drochthionchar áitiúil ar na saintréithe oscailte sa láthair seo.

Tionchar amhairc – Is féidir cuid de thrí thúr a fheiceáil in aghaidh na spéirlíne. Beidh an túr is gaire don bhóthar ina ghné shuntasach, áit a mbeifear in ann radhairc oscailte, cosúil leis an radharc seo, a fháil.

Fótamontáís 24 ina bhféachtar amach ar Loch Morn, thart ar 454 m ón túr is gaire**An radharc i láthair na huaire****An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh**

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáís seo an radharc ó bhóthar poiblí in aice le Loch Morn.

Tionchar tírdhreacha – Le linn threorú na líne, féachadh le suí túr in áiteanna a dtrasnaíonn siad talamh ard i gcóngar locha a sheachaint, ach ní féidir an tionchar féideartha uile a d'fhéadfadh a bheith ag forbairt líneach i dtírdhreach ina bhfuil a lán lochanna agus droimníní a sheachaint. Beidh drochthionchar ar shuíomh an locha bhig seo, nuair a fheictear é ó bhóthar áitiúil, mar gheall ar na túr a bheith suite ar dhroimníní in aice leis.

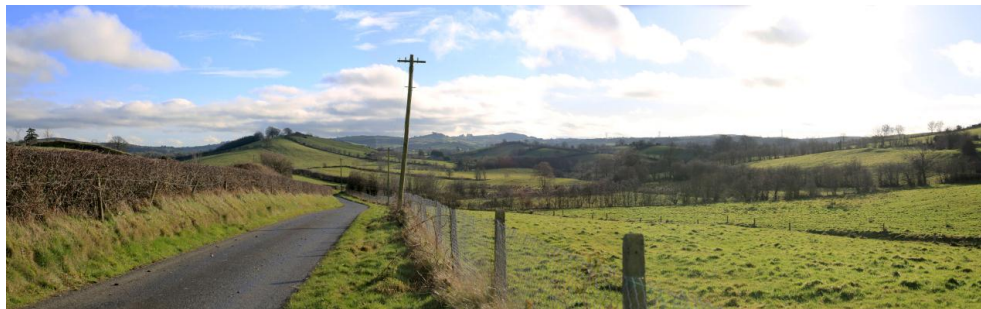
Tionchar amhairc – Is féidir túir 167 agus 168 a fheiceáil go soiléir ó thalamh ard in aice leis an loch beag seo agus tá drochthionchar acu ar an taitneamhacht amhairc sa láthair seo dá bharr.

Fótamontáís 26 ón L40431 (Bealach Áilleachta SV22) i mbaile fearainn Thuaithe, thart ar 700 m ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáís seo an líne tharchuir ó bhealach áilleachta ag an tSeantamhnach.

Tionchar tírdhreacha – Déantar túir atá suite ar thalamh íseal, agus a fheictear i measc na talún, a shú isteach sa tírdhreach leathan, ach imríonn na túir sin atá suite ar na codanna uachtair de dhroimníní tionchar ar an tírdhreach mar gheall ar a gcur isteach ar an spéirlíne. Tagann an tionchar sin chun cinn i dtimpeallacht tírdhreacha nach féidir ach beagán túir thógtha eile a fheiceáil ann. Tá scála na gcodanna infheicthe den fhorbairt ar aon dul leis an tírdhreach ón achar seo.

Tionchar amhairc – Is iad na túir is sofheicthe iad siúd atá suite ar na codanna arda de dhroimníní, a bhriseann an spéirlíne. Tá sé níos deacra túir atá suite ar thalamh íseal sa cheantar casta topagrafaíochta seo a shonrú.

Fótamontáís 29 ón L4031 ag an gCorr Dhubh, thart ar 1.1 km ón túr is gaire**An radharc i láthair na huaire****An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh**

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Is ionann é seo agus radharc oscailte ó láthair atá beagán ardaithe agus ina bhfuil fásra geimhridh.

Tionchar tírdhreacha – Ní imrítear tionchar suntasach ar an tírdhreach sa láthair seo toisc go bhfuil an fhorbairt a bheartaítear sùite isteach i saintréithe an tírdhreacha láidir tuaithe seo mar gheall ar an ábhar folaithe atá le fáil ann.

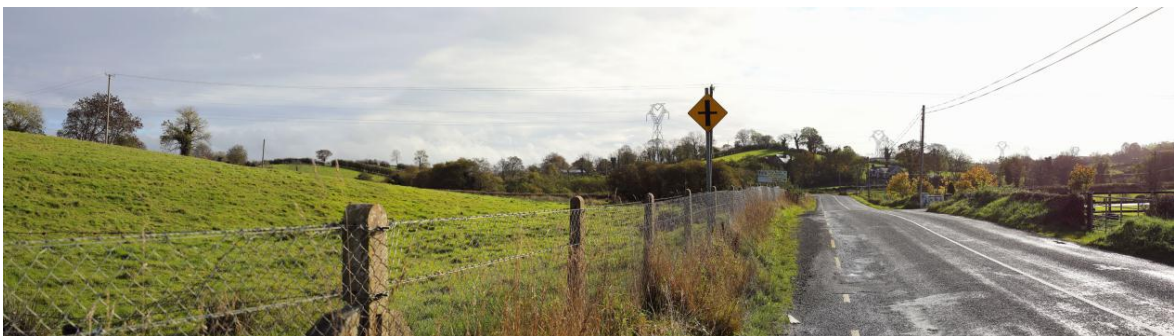
Tionchar amhairc – Is féidir cuid de thúr amháin a fheiceáil ó achar fada in aghaidh na spéirlíne. Tá na túir eile folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht.

Fótamontáis 31 ón R178 thart ar 2.5 km soir ó Shearcóg, atá thart ar 337 m ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáis seo an t-ailíniú agus é ag trasnú an R178.

Tionchar tírdhreacha – Tá an fhorbairt a bheartaítear mór, gan a bheith ceannasach, sa tírdhreach seo, a chuimsíonn príomhbhóthar agus bonneagar fiontas atá ann cheana, mar aon le tírghné dhroimneach.

Tionchar amhairc – Is féidir cuid de shé thúr a fheiceáil, agus tá rud beag cur isteach ó thaobh amhairc de mar tá túr amháin suite ar fhánaí droimnín agus, dá bhrí sin, tá sé lonnaithe in ionad beagán ardaithe.

Fótamontáís 34 ón L49033 i ngarchomharsanacht Leamhaigh an Ghiolla Dhuibh, thart ar 222 m ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáís seo an t-aifníú agus é ag trasnú talamh ard i ngleann atá réasúnta iargúlta.

Tionchar tírdhreacha – Mar gheall ar na túir a bheith suite ar bharr droimní, imríonn an fhorbairt a bheartaítear drochthionchar ar scála an tírdhreacha sa láthair seo.

Tionchar amhairc – Is féidir cuid de thrí thúr a fheiceáil agus tá dhá cheann díobh an-cheannasach ó thaobh amhairc de sa tírdhreach beagscála seo. Mar thoradh ar na fála sreach ísle, is féidir radhairc oscailte a fháil i dtreo na droimlíne droimní.

11.5.4.5 Aonad Tírdhreacha E – Cur síos ar an Tionchar Féideartha Tírdhreacha agus Amhairc

Aonad Tírdhreacha E – Ardtailte Oirthear Chontae an Chabháin

**Saintréithe
Ginearálta
Tírdhreacha**

Cuimsíonn an t-aonad seo purláin Dhún an Rí agus Shliabh Lochán Leagha. Téann an línebhealach soir ó cheantar lena mbaineann íogaireacht shainithe tírdhreacha in CDP an Chabháin. Tá an chuid eile den aonad suite ar ísealtalamh ina bhfuil ardfhásra i mórán ceantar agus cuimsíonn sé forbairt níos dlúithe de chineál fo-uirbeach ar imeall Dhún an Rí.

AN TIONCHAR FÉIDEARTHA TÍRDHREACHA

- Beidh athruithe ar shaintréithe an tírdhreacha i ngarchomharsanacht na líne (suas le 600-800 m ó thúir neamhfholaithe), ach ní bheidh ach athrú beag ar shaintréithe an tírdhreacha mhóir.
- Beidh tionchar carnach tírdhreacha in áiteanna a dtrasnaíonn an líne an líne 220 kV atá ann cheana (túir 232 – 235) ag Corr an Aoire (Toghroinn Inis Caoin).
- Ní bheidh aon tionchar suntasach tírdhreacha ar Shliabh Lochán Leagha.
- Beidh roinnt tionchar tírdhreacha ar shuíomh Loch an Mhaí.

AN TIONCHAR FÉIDEARTHA AMHAIRC

- Beifear in ann cuid den líne tharchuir a fheiceáil ó thithe agus ó bhóithre atá suite suas le 1-1.5 km ón líne, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra ná topagrafaíocht san idirspás iontu, agus ó cheantair atá réasúnta ard ar nós Cornmagh. Laghdaíonn an tionchar amhairc de réir mar a théitear níos faide ar shiúl, agus tagann an tionchar is suntasaí chun cinn laistigh de 600-800 m de thúir neamhfholaithe. Bheadh sé deacair na túir a shonrú níos faide ná 800 m ar shiúl uathu.
- Tá pointí trasnaithe an R162 agus an R165 ingearach, rud a laghdaíonn an tionchar amhairc – ní bhfaighidh tiománaithe ach spléachadh ar an tionchar amhairc is suntasaí.

Lonnaíochtaí	Tá tithe aonair lonnaithe ar fud na tuaithe agus feadh na mbóithre.	Is féidir go mbeifear in ann na struchtúir a fheiceáil ó thithe atá lonnaithe idir 1 km agus 1.5 km ón línebhealach, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra folaithe ná topagrafaíocht fholaithe san idirspás iontu, nó in áiteanna nach bhfuil an oiread sin fásra folaithe ná topagrafaíocht fholaithe san idirspás iontu. Thiocfadh an tionchar radhairc ba shuntasáí chun cinn suas le 600-800 m ón línebhealach, in áiteanna nach bhfuil aon fhásra san idirspás iontu, nó in áiteanna nach bhfuil an oiread sin fásra san idirspás iontu. Bheadh sé deacair na túir a shonrú níos faide ná 800 m ar shiúl uathu. Léirítear nádúr na hinfheictheachta ó achair fhada i Rannán 11.5.3 .
Amharcphoin tí Áilleachta	SV8 ag Sliabh Lochán Leagha.	Tá an líne tharchuir thart ar 2.1 km ó SV8, áit a bhfuil radharc ar an tírdhreach ó airde. D'fhéadfaí ocht dtúr a fheiceáil agus tá trí thúr eile folaithe ag fásra. Ní bheifí in ann an líne tharchuir a fheiceáil go réidh ón achar seo, go háirithe toisc go bhfeictear na túir in aghaidh chúlra na talún, rud a laghdaíonn infheictheacht na dtúr arís eile.
Príomhghnéithe Tírdhreacha	Páirc Foraoise Dhún an Rí. Sliabh Lochán Leagha.	Ní bheidh aon tionchar ar na príomhghnéithe sainaitheanta tírdhreacha seo mar gheall ar an achar idir iad agus an fhorbairt a bheartaítear.
Bealaí Siúil	Lochán Leagha. Páirc Foraoise Dhún an Rí. Bealach Siúil an Chaisleáin, Coill an Chollaigh.	Ní bheidh aon tionchar ar na bealaí sainaitheanta siúil seo mar gheall ar an achar idir iad agus an fhorbairt a bheartaítear.
Tírdhreacha Deartha Stairiúla	Páirc Foraoise Dhún an Rí.	Ní bheidh aon tionchar ar an tírdhreach deartha stairiúil seo mar gheall ar an achar idir é agus an fhorbairt a bheartaítear.

92 Léirítear sna fótamontáisi seo a leanas an tionchar féideartha tírdhreacha agus amhairc atá ag an líne tharchuir a bheartaítear laistigh d'Aonad Tírdhreacha E – Ardtailte Oirthear an Chabháin. Tá fótamontáisi agus sreangfhrámaí lánsála le fáil i bhFíoracha Imleabhar 3C den EIS.

Fótamontáis 36 ón R162 ar thalamh ard idir baile fearainn Tullybrick agus baile fearainn Dhroim Breacáin, thart ar 1.08 km ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáis seo radharc oscailte ó ionad oscailte ar an R162.

Tionchar tírdhreacha – Níl aon tionchar tírdhreacha ar an láthair seo mar gheall ar an tionchar folaithe a imríonn topagrafaíocht.

Tionchar amhairc – Cé gur féidir cuid de thrí thúr a fheiceáil, níl aon tionchar suntasach amhairc ar an láthair seo mar gheall ar an tionchar folaithe a imríonn topagrafaíocht.

Fótamontáis 38 ón R165 ag Cornaman, atá 694 m ón túr is gaire**An radharc i láthair na huaire****An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh**

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáis seo radharc oscailte ón R165 atá thart ar 694 m ón togra.

Tionchar tírdhreacha – Níl aon tionchar tírdhreacha ar an láthair seo mar gheall ar an tionchar folaithe a imríonn topagrafaíocht.

Tionchar amhairc – Cé gur féidir cuid de thúr amháin a fheiceáil i measc na talún, níl aon tionchar suntasach amhairc ar an láthair seo mar gheall ar an tionchar folaithe a imríonn topagrafaíocht.

Fótamontáis 39 ón L7567 in aice le láthair Aonach an Mhaí, thart ar 215 m ón túr is gaire**An radharc i láthair na huaire****An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh**

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léiríonn an fhótamontáis seo radharc oscailte i gcomharsanacht láthair Aonach an Mhaí.

Tionchar tírdhreacha – Ó thaobh an tírdhreacha de, tá an láthair seo cosúil le tírdhreach mór oirthear Chontae an Chabháin. Ach óstáiltear Aonach bliantúil an Mhaí sna páirceanna seo, agus tá dealbh agus bord comórtha curtha in airde iontu. Cuirfidh an líne tharchuir tréith thionsclaíoch le tírdhreach tuaithe atá áitrithe agus láidir, áit a bhfuil bóithre, tithe agus línte leictreachais cheana.

Tionchar amhairc – Is féidir cuid de dhá cheann de na túir a fheiceáil ón láthair seo. Is féidir túr amháin atá suite ar thalamh ard a fheiceáil go soiléir mar gheall ar a ionad réasúnta ard agus mar gheall ar an bhfál sceach íseal ar thaobh an bhóthair ag an ionad amhairc ar leith seo.

Fótamontáis 41 ina bhféachtar soir ó láithreán conláiste Bhearna Lochán Leagha, thart ar 2.15 km ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Aithnítear an radharc seo mar radharc tábhachtach in CDP an Chabháin. Is láthair picnicí ina bhfuil bord faisnéise í seo. Tosaítear siúlóid anseo chuig mullach an tsléibhe. Tá sé seo ina radharc ardaithe annamh lánléargais sa cheantar seo.

Tionchar tírdhreacha – Níl aon tionchar soiléir ar shaintréithe ardaithe an tírdhreacha seo ná ar nádúr fairsing na hinfheictheachta.

Tionchar amhairc – Ní bheifí in ann an líne tharchuir a fheiceáil ón achar seo, go háirithe toisc go bhfeictear na túir in aghaidh chúlra na talún, rud a laghdaíonn infheictheacht na dtúr arís eile.

Fótamontáís 42 ón L3533 i mbaile fearainn Drumbar (Barúntacht Inis Caoin), thart ar 575 m ón túr is gaire

An radharc i láthair na huaire

An radharc a bheartaítear, líne tharchuir san áireamh

Sreangfhráma – léirítear leis an ngorm an méid is féidir a fheiceáil, léirítear leis an dearg an méid atá folaithe ag fásra nó ag topagrafaíocht san idirspás

Cúis an roghnaithe: Léirítear san fhótamontáís seo an líne tharchuir i ndlúthghaireacht, agus í ag trasnú bóthar áitiúil i gceantar droimníní ísle.

Tionchar tírdhreacha – Cé gur féidir túr a fheiceáil agus é ag briseadh na spéirlíne, níl aon tionchar suntasach ar nádúr na ndroimníní ná ar an mbóthar áitiúil a ritheann fál sceach leanúnach thart air.

Tionchar amhairc – Bheifí in ann an líne tharchuir a fheiceáil, agus gréasán fálta sceach agus tírdhreach ina bhfuil líne chumhachta atá ann cheana timpeall uirthi. Cuireann fásra agus topagrafaíocht bac ar radhairc shuntasacha amach ar cheantair neamhfholaithe i ngarchomharsanacht na dtúr (suas le thart ar 400 m), agus laghdaíonn an tionchar amhairc go tapa de réir mar a théitear níos faide ar shiúl.

11.5.4.6 Tionchar Fisiceach Tírdhreacha Féideartha

- 93 Tagann an príomhthionchar fisiceach tírdhreacha aníos as an ngá leis an bhfásra a bhaint. Beidh an méid teascadh, bearradh agus baint crann a dhéanfar ag brath ar roinnt tosca lena n-áirítear airde na dtúr, gaireacht an fháil sceach agus na dtúr agus an pointe is ísle de stang an tseoltóra agus ar topagrafaíocht. Beidh gá le sraith crann atá 74 m ar fad a bhaint i gceantair ina dtéann an línebhealach trí choillearnach (déantar cur síos mionsonraithe air sin i g**Caibidil 6** den imleabhar seo den EIS).
- 94 Cé gur féidir gur gá fásra fáлта sceach a bhaint i limistéar oibre uasta 30 m x 30 m timpeall gach túir, athbhunófar é sin agus, dá bhrí sin, is sealadach a bheadh aon tionchar diúltach. Déanfar teascadh nó bearradh buan ar fhálta sceach eile feadh an línebhealaigh d'fhonn freastal ar na glanspásanna sábháilteachta riachtanacha. Ní dóigh go ndéanfar teascadh ar fhálta sceach atá suas le 6 m ar airde, cé go mbeidh an airde ag brath ar stang an tseoltóra. Ar athbhunú an fhásra, athchóireofar leanúnachas aon fhálta sceach nó aon chrannteorainneacha a raibh tionchar orthu, ach beidh na conairí líneacha oscailte trí choillearnach ann go fóill.

11.5.4.7 Tionchar Féideartha an Chlóis Stórála le haghaidh Ábhar Tógála a bheartaítear

- 95 Léirítear i bhFíor 11.11, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS láthair an chlóis stórála ábhar tógála a bheartaítear i gcoibhneas le gnéithe tírdhreacha íogair agus láthair ceithre radharc ón suíomh: Amharcphointí 1 - 4. Léirítear thíos an suíomh don chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear.

Fíor 11.2: Amharcphointe 3 (radharc lánléargais)

- 96 Tá an clós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear suite in aice leis an N2, thart ar 2.5 km siar ó dheas ó Charraig Mhachaire Rois, agus úsáidtear an L4700 chun dul isteach sa suíomh. Tá an suíomh 1.42 ha ina pháirc féaraigh ghairbh faoi láthair, atá thart ar 40 m os cionn tagra ordanáis agus a chuimsíonn líne crann leathaibí feadh na teorann thoir thuaidh leis an N2. Tá sraith leanúnach crann agus fáлта sceach suite feadh na teorann thiar theas leis an L4700.

- 97 Is iad príomhthréith na tírghné máguaird ná topagrafaíocht dhroimneach agus meascán de dhroimníní agus d'fhéarach íseal, ina ngníomhaíonn fáлта sceach slána mar theorainneacha páirce. Tá geadáin chrann aibí scaipthe ar fud an tírdhreacha áitiúil agus tá lochanna le fáil in áiteanna ísle.
- 98 De réir *Monaghan Landscape Character Assessment (Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha Mhuineacháin)*, tá an láthair suite laistigh den Chineál Saintréithe Tírdhreacha *Talamh Feirme Droimníní* agus laistigh den Limistéar Saintréithe Tírdhreacha *Ísealtalamh Feirme agus Droimníní Charraig Mhachaire Rois*.
- 99 Tá dhá Cheantar lena mbaineann *Luach Tánaisteach Taitneamhachta* sa cheantar áitiúil. Tá Lough Naglack suite thart ar 370 m ón suíomh, agus tá Loch Lios an Uisce suite thart ar 1.2 km ón suíomh. Ní bheidh aon radhairc ar an suíomh ó na lochanna sin mar gheall ar an tírghné san idirspás agus ar an mbrat crann.
- 100 Ón droichead rochtana áitiúla thar an N2, atá thart ar 160 m siar ó thuaidh ón suíomh, is féidir radhairc oscailte shoiléire a fháil ó dheas. Tá an N2 ceannasach sna radhairc sin, agus tá páirceanna droimneacha droimníní le feiceáil soir ó dheas agus níos faide siar. Beifear in ann an chuid is mó den suíomh a fheiceáil in aice leis an N2 ar thalamh íseal, é folaithe go beagán ag sraith crainn dhuillsilteacha feadh an N2. Feic **Amharcphointe 4**.

Fíor 11.3: Amharcphointe 4

- 101 Bheifí in ann na codanna arda de na hábhair stóráilte a fheiceáil ón N2, in éineacht leis an trácht a bhíonn ag dul amach ón suíomh agus ag dul isteach ann. Is ábhar maith folaithe é an fásra atá ann cheana feadh an bhóthair, áfach, agus méadóidh an fásra sin le linn shaolré trí bliana an tsuímh.
- 102 Tá roinnt réadmhaoine suite i ngar do láthair an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála. Tá roinnt réadmhaoine a fhéachann amach i dtreo an bhóthair áitiúil ar an L4700 ó dheas. Ní bheifear in ann an suíomh a fheiceáil ó na réadmhaoine sin mar gheall ar an mbrat crann ar thaobh an bhóthair san idirspás.
- 103 Tá réadmhaoine suite in aice le láthair an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála ar an taobh thoir de. Ó ghairdín na réadmhaoine sin, gheofar radhairc oscailte ar láthair iomlán an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála, atá suite beagán níos ísle ná an réadmhaoine.
- 104 Féachann **Amharcphointe 1** i dtreo an tsuímh ón L4700 in aice leis an réadmhaoine sin.

Fíor 11.4: Amharcphointe 1

- 105 Ritheann an L4700 ar an taobh thiar den suíomh go comhthreomhar leis an N2. Téann an bóthar áitiúil sin trí thírdhreach atá a bheag nó a mhór iata, áit a bhfuil fásra ar thaobh an bhóthair agus tírghné chlaonta ar an dá thaobh, rud a chuireann srian le radhairc leathana. Nuair atáthar ag taisteal feadh an L4700 in aice leis an suíomh, gheofar radhairc shoiléire ar chuid mhór den suíomh. Bheifí in ann an bealach isteach nua ar an mbóthar seo, ionaid páirceála agus roinnt ábhair thógála a fheiceáil. Ós rud é go leagfar na hábhair thúir go

cothrománach; agus ós rud é go bhfuil an suíomh suite níos ísle ná an bóthar, beifear in ann cuid mhór den suíomh (lena n-áirítear an stóráil túir ar an taobh thuaidh) a fheiceáil ón mbóthar seo. Feic **Amharcphointe 2**.

- 106 Nuair atáthar ag taisteal ó dheas feadh an bhóthair áitiúil seo, gheofar radhairc shoiléire ar an suíomh, lena n-áirítear oifigí réamhdhéanta foirne ag an aomhal leis an mbóthar áitiúil. Beifear in ann trácht an tsuímh agus bealach isteach an tsuímh a fheiceáil go soiléir freisin. Ní bheifí in ann radhairc a fháil ar an suíomh ar fad mar gheall ar an tionchar folaithe a d'imreodh oibreacha an tsuímh ar an taobh thiar den suíomh.

Fíor 11.5: Fótamontáis 2 ón L4700

Fíor 11.6: Amharcphointe 3 ón L4700

- 107 Sa tírdhreach mór, tá gréasán bóithre áitiúla agus rianta rochtana nach mbeifí in ann an suíomh a fheiceáil orthu mar gheall ar an tírghné dhroimneach droimníní agus ar an mbrat crann.

Tionchar Iarmharach Tírdhreacha

- 108 Bainfear an brat féir agus cuirfear truncáil dhlúite ina áit ar feadh úsáid an tsuímh (thart ar thrí bliana). Coinneofar brat crann agus fáлта scean teorann (ach amháin iad siúd a bhainfear chun an bealach isteach a thógáil). Le linn chéim na tógála, áfach, athróidh úsáid talún agus déanfar athrú ar shaintréithe an tírdhreacha dá bharr. Mar gheall ar a ghairne atá an suíomh do phríomhbhóthar agus mar gheall gur úsáideadh an suíomh mar bhábhún tógála roimhe seo, tiocfaidh tionchar tírdhreacha chun cinn a bheidh gearrthéarmach agus idir íseal agus measartha. Ar chríochnú na tógála, athchóireofar an suíomh lena úsáid chun críocha talmhaíochta agus ní bheidh ann ach tionchar fíorbheag tírdhreacha agus amhairc.

Tionchar Iarmharach Amhairc

- 109 Beifear in ann cuid den chlós stórála le haghaidh ábhar tógála a fheiceáil ón N2, agus ón L4700 in aice leis. Beifear in ann an suíomh a fheiceáil go soiléir ón droichead thar an N2 agus ó ghairdín na réadmhaoin in aice leis. Beifear in ann an trácht tógála a fheiceáil freisin ó na láithreacha seo, agus iad ag dul isteach sa suíomh agus ag dul amach uaidh. Toisc go meastar go mbaineann íogaireacht íseal le radhairc ó na príomhbhóithre, is gearrthéarmach agus idir íseal agus measartha a bheidh an tionchar ar radhairc ón N2. Is íogaire na radhairc ón L4700 agus an réadmhaoin in aice leis an suíomh, agus bheadh an tionchar ar na radhairc sin gearrthéarmach agus idir íseal agus measartha.

11.5.4.8 Tionchar Féideartha na gClaontaí Eitilte Ealaí

- 110 Is é atá i g**Caibidil 6** den imleabhar seo den EIS faisnéis ar shuíomh, ar mhéid agus ar chineál na gclaontaí eitilte ealaí a theastaíonn feadh an bhealaigh. Léirítear iad ar fhótamontáisí ó achair éagsúla amhairc (feic fótamontáisí 16, 24 agus 31).
- 111 Beidh claontaí eitilte éan feistithe sna háiteanna seo a leanas:
- Idir Túr 196 agus Túr 203 i ngarchomharsnacht Loch Choimeartaí agus Loch Ráth Fiachrach;
 - Idir Túr 160 agus Túr 169, áit a ritheann an t-aillíniú siar ó Loch Éigis agus soir ó Loch Morn; agus
 - Idir Túr 139 agus Túr 147, áit a ritheann an t-aillíniú ar thalamh ard soir ó Bhéal Átha an tSratha.

112 Is minic a chomhfhreagraíonn an gá atá le claontaí eiltite ealaí do cheantair ina bhfuil an tírdhreach íogair, agus tá na trí láthair sin íogair mar gheall ar a ghaire atá siad d'aibhneacha agus do lochanna agus mar gheall go bhfuil siad suite ar chodanna arda den tírdhreach. Beifear in ann na claontaí eiltite ealaí a fheiceáil ar na sreanga talmhaithe nuair atáthar i ndlúthghaireacht don fhorbairt a bheartaítear. Is beagnach dobhraite ó thaobh amhairc de atá an cineál claonta eiltite éan a roghnaíodh lena úsáid, áfach, agus ní féidir é a fheiceáil nuair atáthar níos faide ná thart ar 500 m ar shiúl uaidh. Nuair a chuirtear scála ábhartha na forbartha a bheartaítear san áireamh, mar sin, níltear den tuairim go mbeidh tionchar suntasach tírdhreacha ná amhairc ag na claontaí eiltite ealaí. Cé go gcuireann siad beagán leis an tionchar amhairc, tá tionchar na gclaontaí eiltite ealaí cothromaithe leis na tairbhí a bhaineann saintréithe an tírdhreacha astu mar gheall ar an gcosaint a thugann siad d'éin.

11.5.5 Díchoimisiúnú

113 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

11.6 BEARTA MAOLAITHE

114 Ó thaobh an tírdhreacha de, is é an beart maolaithe is fearr ná tionchar féideartha a *sheachaint* trí phróiseas um roghnú bealaigh a dhéanann íoslaghdú ar a infheicthe atá an togra sa spéirlíne agus ar a ghaire atá sé do dhobharlaigh agus a dhéanann íoslaghdú nó seachaint ar a róghaire atá an togra do ghabhdóirí íogaire amhairc nó ar chur isteach iomarcach ar ghabhdóirí íogaire amhairc – ar nós bealaí áilleachta, áiteanna cónaithe, agus áiseanna agus taitneamhachtaí turasoíreachta agus áineasa. Rinneadh é sin le linn an mheasúnaithe ar shrianta agus le linn an phróisis um roghnú bealaigh. Déantar cur síos air sa *Final Re-Evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh)* (Aibreán 2013) (feic Aguisín 1.2, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS seo) agus sa *Preferred Project Solution Report (Tuarascáil um Réiteach Tionscadail Roghnaithe)* (Iúil 2013) (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS seo).

115 Mar gheall ar chéim roghnúcháin an bhealaigh, seachnaíodh codanna den tírdhreach a bheadh ar na codanna b'íogaire i leith líne leictreachais lasnairde. Sainithníodh na láithreacha is íogaire feadh an ailínithe a bheartaítear agus an tionchar tírdhreacha agus amhairc is suntasáí a d'imreodh líne lasnairde agus cuireadh síos orthu freisin.

- 116 Sa chás nach rabhthas in ann drochthionchar a sheachaint ar amharcpointí sainaitheanta ar leith, is féidir an tionchar sin a mhionmhaolú trí chrainn agus trí fhálta sceach a choinneáil, a shaothrú tuilleadh nó a athchur i láithreacha tábhachtacha.
- 117 Beidh sé mar aidhm ag na bearta maolaithe a shonraítear go mion i **gCaibidil 6** den imleabhar seo den EIS tionchar fisiceach tírdhreacha a laghdú an oiread agus is féidir. Seo a leanas na príomhbhearta maolaithe i ndáil le tionchar tírdhreacha: rianta rochtana agus bearnaí i bhfálta sceach atá ann cheana féin a úsáid; fálta sceach agus fásra talún a athbhunú (le cur den chineál céanna nó níos fearr), fásra coinnithe a chosaint, modhanna prúnála i leith fásra íogair agus monatóireacht a dhéanamh ar bhunú fásra. Déanfar fálta sceach a chothabháil lena chinntiú nach n-éireoidh fásra ar bith ard go leor le cur isteach ar na seoltóirí. Déanfar crainn a bharrscoitheadh chun an tionchar fisiceach tírdhreacha a íoslaghdú. Déanfar monatóireacht leanúnach le linn na tógála agus na cigireachta agus, más gá, déanfar cur athbhunaithe a athchur tar éis na tógála thar thréimhse 24 mí.
- 118 Beidh sé mar aidhm ag na bearta maolaithe a leagtar amach i **gCaibidil 7** den imleabhar seo den EIS an tionchar ar ithir agus ar bhunú fásra ina dhiaidh sin a laghdú an oiread agus is féidir. Seo a leanas na príomhbhearta maolaithe i ndáil le tionchar tírdhreacha: fo-ithir agus barrithir a bhaint, a stóráil agus a athchóiriú i gceart, agus ithir a bhaint agus a dhiúscairt i gcás nach mbeidh gá le hathchóiriú.

11.7 TIONCHAR IARMHARACH

- 119 Toisc go dtagann na príomhbhearta maolaithe chun cinn le linn na gcéimeanna um roghnú agus dearadh líne nuair atá líne tharchuir á pleanáil, is ionann an tionchar dosheachanta iarmharach agus é sin a ndéantar cur síos mionsonraithe air i **Rannán 11.5** den imleabhar seo den EIS.
- 120 Déantar achoimre ar shuntasacht an tionchair iarmharaigh i dTábla 11.18, **Aguisín 11.1**, **Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.
- 121 Toisc go dtéann an fásra agus na foirgnimh san idirspás i bhfeidhm go mór ar a infheicthe atá na túir, is féidir go dtiocfaidh mionlaghdú nó mionmhéadú ar nádúr áitiúil an tionchair iarmharaigh sin le himeacht ama de réir mar a fhásann an fásra, de réir mar a fhorbraítear nó a bhaintear na fálta sceach agus de réir mar a thógtar foirgnimh.

11.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

- 122 Cuirtear síos ar an tionchar féideartha eile ar an tírdhreach in **Imleabhar 3D** (MSA) den EIS. Táthar ag díriú ar Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA) san imleabhar seo den EIS. Baineann na caibidilí seo a leanas den imleabhar seo den EIS leis an dóchúlacht atá ann

- go n-imreofar tionchar ar an tírdhreach sa CMSA: **Caibidil 4** Daoine – Turasóireacht agus Taitneamhacht, **Caibidil 6** Flóra agus Fána, **Caibidil 7** Ithreacha, Geolaíocht agus Hidrigeolaíocht, **Caibidil 9** Aer – Torann agus Creathadh agus **Caibidil 14** Oidhreacht Chultúrtha.
- 123 Tarlaíonn idirchaidrimh idir cineálacha tionchair éiceolaíochta agus an tírdhreach in áiteanna ina bhféadfadh drochthionchar ar an éiceolaíocht agus ar an tírdhreach araon a bheith ag gabháil le gnéithe coillteacha (lena n-áirítear coillearnacha, fáлта sceach, agus crannteorainneacha) a bhaint nó a bhearradh. Laghdaíodh an tionchar ar ghnéithe coillteacha dá leithéid trí thúir a lonnú ar shiúl ó fhálta sceach agus ó limistéir eile faoi chrainn nuair ab fhéidir. Cuirfidh úsáid claontaí eiltle ealaí beagáinín le tionchar amhairc an ailínithe ó achair ghearra in áiteanna ina bhfuil siad feistithe.
- 124 Is féidir le balcadh ithreach a thagann as tógáil nó as cothabháil drochthionchar a imirt ar shaintréithe tírdhreacha áitiúil agus ar fhás fásra.
- 125 Déantar breithmheas i **gCaibidil 14** den imleabhar seo den EIS ar an tionchar féideartha ar shuíomh na láithreán sainaitheanta oidhreachta cultúrtha ar leith. Déantar breithmheas sa chaibidil seo ar an tionchar féideartha ar an oidhreacht chultúrtha leathan atá sa tírdhreach, lena n-áirítear patrúin an tionchair atá á imirt ag an duine le blianta fada. Áirítear leis an tionchar sin talmhaíocht, draenáil, iompar, fóntais agus tithíocht.
- 126 Beidh an líne lasnairde le feiceáil ó roinnt codanna gearra de Bhealach Mhuineacháin. D'fhéadfaí féachaint air sin mar ghné a laghdódh tarraingteacht an bhealaigh sin le haghaidh na turasóireachta agus na taitneamhachta, cé nach mbaineann an drochthionchar ach leis an gceantar áitiúil.
- 127 Tá tionchar diúltach ar an bpobal de bharr an tionchair amhairc áit a bhfuil áiteanna cónaithe suite an-ghar don fhorbairt a bheartaítear in áiteanna nach bhfuil aon fhásra ná topagrafaíocht san idirspás.
- 128 Is féidir le torann a d'fhéadfadh tarlú i ndlúthghaireacht don líne drochthionchar a imirt ar shaintréithe tírdhreacha.

11.9 CONCLÚIDÍ

- 129 Tá an limistéar staidéir don bhreithmheas seo ina chuid den chríos droimníní fairsing a ndéantar feirmeoireacht air a shíneann soir-siar ar fud oileán na hÉireann. Tá stair fhada áitreabh an duine agus na talmhaíochta le feiceáil i bpatrún casta fáлта sceach agus páirceanna atá ina gcuid de scéal thionchar an duine i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin agus

- cuimsíonn sé forbairt tithíochta, foirgnimh feirme agus thráchtála ar fud na háite, gréasán dlúth bóithre agus bonneagar reatha fóntas.
- 130 Is iad na gnéithe is íogaire den cheantar atá ina ábhar don bhreithmheas seo ná droimlíní na ndroimníní, na radhairc ó cheantair arda agus comharsanacht na lochanna atá suite sna ceantair ísle. Tá na láithreacha áitrithe tuaithe atá i ndlúthghaireacht don ailíniú agus do thrasbhealaigh bhóithre íogair freisin i leith na n-athruithe ar shaintréithe tírdhreacha a tharlaíonn agus líne tharchuir 400 kV á tógáil.
- 131 Sainaitníodh san MLCA agus in CDP an Chabháin ceantair atá íogair i leith na forbartha, go háirithe Ardtailte Mhullaigh Aise agus Ardtailte Oirthear Chontae an Chabháin. Sainaitníodh sa chaibidil seo freisin ceantair agus gnéithe íogaire eile, lena n-áirítear lonnaíochtaí, radhairc áilleachta, áineas, láithreáin oidhreachta, bealaí áineasa agus bealaí do thurasóirí agus tírdhreacha sainithe stairiúla.
- 132 Tá tírdhreach talmhaíochta Chontae Mhuineacháin agus Chontae an Chabháin láidir a bheag nó a mhór, agus bhí sé faoi réir athrú leanúnach, lena n-áirítear tógáil bóithre agus tithe agus tabhairt isteach an bhonneagair fóntas, ach d'éirigh leis a shaintréithe bunúsacha agus a chultúr soiléir atá forbartha le himeacht ama a chothú ag an am céanna. De bharr scála na forbartha a bheartaítear, áfach, beidh athrú suntasach ar shaintréithe tírdhreacha na gceantar atá suite i ngarchógaracht an ailínithe – thioctadh an t-athrú ba shoiléire chun cinn suas le 600-800 m ón líne tharchuir.
- 133 In áiteanna nach bhfuil aon fhásra ná topagrafaíocht san idirspás iontu, nó ina bhfuil bearnaí san fhásra ar thaobh an bhóthair nó ina bhfuil an fásra ar thaobh an bhóthair níos ísle ná an meán, is féidir na túir agus an bonneagar gaolmhar a fheiceáil go soiléir nuair atáthar i ndlúthghaireacht dóibh (suas le 500 m), go háirithe in áiteanna a bhfuil siad suite ar chodanna arda de dhroimníní.
- 134 Is féidir na túir a fheiceáil go fóill i gcomhthéacs an tírdhreacha mhóir ó achair idir 500 m agus 1 km. Is níos éifeachtaí a bhíonn cumas folaithe an fhásra, na bhfoirgneamh agus na topagrafaíochta, áfach. Bíonn radhairc níos soiléire ar na túir ó na hachair sin agus iad suite ar thalamh ard, nó má bhítear ag amharc orthu ó amharcphointe ardaithe nó má fheictear an fhorbairt a bheartaítear in aghaidh na spéire.
- 135 I ndiaidh 1 km, bíonn sé deacair na túir a shonrú sa tírdhreach agus, i bhformhór na gcásanna, ní féidir na túir a fheiceáil ón achar sin. Mar sin féin, is féidir na túir a fheiceáil i bhfad uathu in áiteanna a dtrasnaíonn siad talamh ard nó talamh an-réidh ina bhfuil bearna san fhásra san idirspás.

-
- 136 I measc an tionchair dhosheachanta iarmharaigh feadh fhad iomlán na forbartha a bheartaítear, beidh drochthionchar ar shaintréithe tírdhreacha agus ar radhairc neamhfholaithe laistigh de 600 - 800 m den ailíniú. Beidh tionchar suntasach ar cheantair áirithe atá an-ardaithe i gcoibhneas leis an líne ag achair laistigh de 1 km. Beidh an tionchar sin an-soiléir in áiteanna a dtrasnaíonn an línebhealach bóithre, nó in áiteanna a bhfuil fáлта sceach ísle agus/nó in áiteanna ar féidir radhairc lánléargais a fháil.
- 137 Tá na háiteanna seo a leanas i measc na láithreacha íogaire ar leith a sainaitníodh feadh an ailínithe a bheidh faoi réir tionchar iarmharach dosheachanta tírdhreacha agus amhairc; ardchlár agus gleann atá in aice leis an teorainn dhlínsiúil le Tuaisceart Éireann, cuid de Shlí Mhuineacháin san áireamh, láthair Aonach an Mhaí, radharc áilleachta soir ón tSeantamhnach, comharsanacht roinnt lochanna beaga, agus, go háirithe, láithreacha inar gá do na túir droimníní a thrasnú ar mhaithe le srianta eile a sheachaint.

12 SÓCMHAINNÍ ÁBHARTHA – GINEARÁLTA

12.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear measúnú sa chaibidil seo ar an bhforbairt a bheartaítear mar a leagtar amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS), i ndáil le Sócmhainní Ábhartha – Ginearálta.
- 2 Déantar cur síos i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS ar shaghas agus ar réim iomlán na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dhearadh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad inti. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS na príomhoibreacha tógála a bheartaítear mar chuid den fhorbairt.
- 3 Baineann an fhaisnéis sa chaibidil seo le sócmhainní ábhartha Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA) faoi mar a shonraítear i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS. Dírítear go sonrach orthu seo a leanas:
 - Fóntais: Píblíne gháis, línte leictreachais agus teileachumarsáid;
 - Eitlíocht: Aerpháirceanna agus eitilt balún; agus
 - Dramhaíl.
- 4 Sa chaibidil seo, déantar scrúdú ar an staid faoi láthair maidir leis na fóntais, an eitlíocht agus an bonneagar dramhaíola atá ann cheana féin; déantar measúnú ar an tionchar féideartha ar an gcomhshaol mórthimpeall de bharr na forbartha a bheartaítear agus moltar bearta maolaithe cuí.
- 5 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le Caibidil 6 agus Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS agus le Caibidil 6, Caibidil 7, Caibidil 8 agus Caibidil 11 san imleabhar seo den EIS.

12.2 MODHEOLAÍOCHT

- 6 Ullmhaíodh an chuid seo den EIS de réir reachtaíocht agus threoir ábhartha an Aontais Eorpaigh agus na hÉireann, lena n-áirítear ceanglais larscríbhinn VI den Treoir um Measúnacht Tionchair Timpeallachta (EIA) agus de réir Sceideal 6 de na *Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt*, 2001 (arna leasú) agus comhlíonann sí na ceanglais ábhartha a shonraítear iontu.

- 7 Breathnaíodh ar na treoirlínte seo a leanas agus an breithmheas seo á ullmhú:
- An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (2002). *Guidelines on the Information to be contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chuimseofar i Ráitis Tionchair Timpeallachta)*;
 - An EPA (2003). *Advice Notes on Current Practice (in the preparation of Environmental Impact Statements (Nótaí Faisnéise faoin gCleachtas Reatha [maidir le Ráitis Tionchair Timpeallachta a ullmhú])*; agus
 - An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (DoECLG) (2013). *Guidelines for Planning Authorities and An Bord Pleanála on Carrying out Environmental Impact Assessment (Treoirlínte d'Údaráis Phleanála agus don Bhord Pleanála maidir le Measúnacht Tionchair Timpeallachta a Dhéanamh)*.
- 8 Tá scóip an bhreithmheasa bunaithe ar athbhreithniú ar an reachtaíocht, ar threoircháipéisí, ar EISanna eile, ar aiseolas ó chomhairliúchán poiblí, ó chomhairliúchán le comhlachtaí forordaithe, ó chomhairliúchán leis an mBord Pleanála (an Bord), Údarás Eitlíochta na hÉireann (IAA) agus ar bhreithniú maidir leis an dóchúlacht go dtiocfaidh tionchar suntasach aníos, ag féachaint don saghas comhshaoil ina mbeidh an fhorbairt le déanamh agus do shaghas agus réim na forbartha a bheartaítear.
- 9 Measadh gur bhain na saincheisteanna seo a leanas le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS):
- Na feabhsuithe ar bhonneagar an ghréasáin leictreachais atá ann cheana féin a aithint;
 - Eolas ar na héifeachtaí dóchúla ar fhóntais agus seirbhísí poiblí feadh na conaire bealaigh, agus go háirithe aon atreorú beartaithe de línte leictreachais lasnairde; agus
 - Measúnú ar thionchar féideartha ar iompar eitlíochta.
- 10 Leagtar amach sa rannán seo an dóigh a ndearnadh an breithmheas ar shócmhainní ábhartha – fóntais, eitlíocht agus dramhaíl go sonrach – a mheasúnú le haghaidh na forbartha a bheartaítear. Is é cuspóir na caibidle seo na fóntais, an eitlíocht agus an bonneagar dramhaíola atá ann cheana féin a shainathint agus a dhéanamh amach cibé acu an gcuireann nó nach gcuireann na gnéithe seo srianta ar an bhforbairt a bheartaítear. Déantar scrúdú freisin ar na cineálacha tionchair a d'fhéadfadh a bheith ag an bhforbairt a bheartaítear ar fhóntais, ar eitlíocht agus ar bhonneagar dramhaíola le linn thógáil, oibriú agus dhíchoimisiúnú na forbartha agus aithnítear agus breithnítear bearta maolaithe a d'fhéadfadh a bheith ag teastáil chun aon drochthionchar a bhaineann leis an bhforbairt a bheartaítear a laghdú an oiread agus is féidir (feic **Rannán 12.5** agus **Rannán 12.6**).

- 11 Baintear úsáid as an dea-chleachtas reatha i leith dearaidh, tógála agus oibriú le haghaidh na forbartha a bheartaítear mar a leagtar amach san EIS seo agus tá an measúnú bunaithe ar an méid sin.

12.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

- 12 Déantar cur síos sa rannán seo ar shaintréithe na forbartha a bheartaítear agus léirítear ann an tslí a ndéanann an fhorbairt a bheartaítear difear do na sócmhainní ábhartha.
- 13 Sonraítear an príomhthionchar féideartha ar an mbonneagar dramhaíola agus ar fhóntais le linn chéim na tógála agus tá sonraí faoin tionchar sin san áireamh i **Rannán 12.5**.
- 14 Sonraítear an príomhthionchar féideartha ar an eitlíocht le linn na céime oibríche. Tá sonraí faoin tionchar sin san áireamh i **Rannán 12.5**. Níor mhór go gcuirí nádúr fadtéarmach an bhonneagair tharchuir san áireamh sna bearta maolaithe.

12.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

12.4.1 Measúnú Bonnlíne – Fóntais

12.4.1.1 Píblíne Gháis

- 15 Ní chuirtear in iúl i bhfaisnéis a chuir Líonraí Bhord Gáis ar fáil i dtaobh ghréasán dáileacháin na píblíne gháis go bhfuil aon bhonneagar gáis sa CMSA.
- 16 Tá píblíne gháis suite beagnach taobh amuigh den CMSA sainithe, idir Droichead Átha agus Coill an Chollaigh. Déanann píblíne aisti seo fónamh ar Dhún an Rí, ar Charraig Mhachaire Rois agus ar Loch Éigis. Beartaítear líne gháis Dhroichead Átha-Choill an Chollaigh a fhadú go Muinchille. Tá an fhaisnéis seo le fáil sa *Final Re-evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh)* (Aibreán 2013) agus tá léarscáil ina léirítear na srianta laistigh den CMSA i láthair in Aguisín C den Tuarascáil Athmheasúnaithe sin (feic Aguisín 1.2, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS).

12.4.1.2 Línte Leictreachais agus Teileachumarsáid

- 17 Is í an líne leictreachais is tábhachtaí sa CMSA an líne lasnairde 220 kV idir Coillín an Triain agus Lú a théann soir siar ó Dhún an Rí. Is ann do thrí líne leictreachais 110 kV: Lú-Rathrussan, Lisdrum-Lú agus Ármhach-an tSeanchóill. Trasnáionn dornán línte meánvoltais 38 kV an CMSA chomh maith. San iomlán sa CMSA, tá thart ar 217 km de línte meánvoltais agus ardvoltais leictreachais ann faoi láthair (91 km de 38 kV, 83 km de 110 kV agus 43 km de 220 kV). Ina theannta sin, tá na mílte ciliméadar de línte lasnairde ísealvoltais (20 kV agus 10

kV) agus línte lasnairde gutháin sa CMSA. Tá an fhaisnéis seo le fáil sa *Final Re-evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh)* (Meán Fómhair 2013) agus tá léarscáil ina léirítear na srianta laistigh den CMSA i láthair in Aguisín C den *Re-evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe)* (feic Aguisín 1.2, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS).

12.4.2 Measúnú Bonnlíne – Eitlíocht

12.4.2.1 Aerpháirceanna

18 Níl aon aerpháirceanna ceadúnaithe lonnaithe sa CMSA. Chuir an IAA in iúl gur féidir go bhfuil roinnt aerpháirceanna agus stráicí tuirlingthe gan cheadúnas sa CMSA.

12.4.2.2 Eitilt Balún

19 Níl aon chuideachtaí ná clubanna eitilte balún ag obair sa CMSA.

12.4.3 Measúnú Bonnlíne – Dramhaíl

20 Is é an t-aon áis dramhaíola ag a bhfuil ceadúnas ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) atá suite laistigh de 500 méadar den OHL ná Líonadh Talún Choirnéal na nAlbanach i Muineachán. Tá liosta na n-áiseanna bainistíochta dramhaíola sa CMSA le fáil in **Aguisín 7.2, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

12.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

21 Rinneadh measúnú, le linn ullmhú an EIS, ar an tionchar suntasach dóchúil a bhaineann leis an uile ghné den fhorbairt a bheartaítear.

22 Roinntear tionchar na forbartha a bheartaítear ar shócmhainní ábhartha idir an chéim thógála agus an chéim oibríoch den fhorbairt a bheartaítear.

12.5.1 Déan Faic

23 Sa chás ‘Déan Faic’, ní leanfar ar aghaidh leis an líne lasnairde agus ní athrófar timpeallacht bhonnlíne na sócmhainní ábhartha, ach amháin i gcás forbairt ghinearálta a d’fhéadfadh tarlú lasmuigh de scóip an tionscadail seo. Fanann an staid faoi láthair mar atá sí agus ní bheidh tionchar ar bith ar shócmhainní ábhartha.

12.5.2 Céim na Tógála

24 Réamh-mheastar go mairfidh an clár tógála thart faoi thrí bliana ón tráth a thosóidh na hoibreacha suímh (feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS le haghaidh sonraí breise faoin tógáil).

Tógfar na línte lasnairde i gcúig céim ghinearálta, san ord seo thíos, dé réir clár rollach de thréimhsí ama measta:

- Céim 1 – Obair Ullmhúcháin ar Láithreáin;
- Céim 2 – Bunsraitheanna Túir;
- Céim 3 – Túr a Chur i dToll a Chéile agus a Chur in Airde;
- Céim 4 – Suiteáil Seoltóra / Inslitheora; agus
- Céim 5 – Athchóiriú Talún.

25 D'fhéadfadh tionchar a bheith ag céim na tógála ar fhóntais agus ar dhramhaíl. Ceanglófar ar an gconraitheoir a cheapfar chun an fhorbairt a bheartaítear a thógáil Plean mionsonraithe um Bainistiú Comhshaoil Tógála (CEMP) a ullmhú sula dtosófar ar na hoibríochtaí foirgníochta. Is é cuspóir an phlean seo tionchar chéim thógála na forbartha a bheartaítear a laghdú an oiread agus is féidir. Feic Aguisín 7.1 **d'Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS chun CEMP imlíneach a fháil.

12.5.2.1 Clós Stórála le haghaidh Ábhar Tógála

26 Beidh an clós stórála le haghaidh ábhar tógála le haghaidh na forbartha a bheartaítear ina chlós sealadach BSL lonnaithe soir ó dheas ó Charraig Mhachaire Rois, Contae Mhuineacháin. Tá an suíomh suite díreach in aice leis an taobh ó dheas de Phríomhbhóthar Náisiúnta an N2. Cinntíonn sé sin go bhfuil teacht le fáil mar is cuí ar gach cuid d'aillíniú na líne tarchuir a bheartaítear.

27 Teastaíonn an suíomh (thart ar 1.42 ha) le haghaidh stóráil ábhair, gluaiseachtaí feithiclí iomchuí agus rochtana ar ábhar laistigh den suíomh.

28 Cuirfear áiseanna ag an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála a bhaineann le leithscaradh dramhaíola ar fáil chun dramhaíl tógála a athúsáid agus a athchúrsáil an oiread agus is féidir agus chun dramhaíl tí a dhiúscairt i gceart. Tá sé sin i gcomhréir le prionsabal an Phlean Bainistíochta um Dhramhaíl Tógála (CWMP), a bheidh ina chuid den CEMP (feic **Rannán 12.6.1.3.2**).

29 Cuirfear na bearta a mholtar thíos sa CWMP i bhfeidhm mar íosbhearta ag an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála i dtaca le fuíollábhar.

12.5.2.2 Píblíne Gháis

30 Níl aon trasbhealaí píblínite gáis ann.

12.5.2.3 Línte Leictreachais agus Teileachumarsáid

31 Tá candam línte leictreachais agus teileachumarsáide ann cheana féin a rachaidh an fhorbairt a bheartaítear trasna.

32 Trasnaíonn an fhorbairt a bheartaítear trí OHL leictreachais ardvoltais atá ann cheana féin:

- Líne lasnairde 220 kV Choillín an Triain-Lú;
- Líne lasnairde 110 kV Lú-Rathrussan; agus
- Líne lasnairde 110 kV Lisdrum-Lú.

12.5.2.4 Dramhaíl Tógála

33 Mar a tharlaíonn i dtionscadal bonneagair ar bith, ní mór ábhar a thochailt chun an fhorbairt a bheartaítear a thógáil, go háirithe i gcás bunsraitheanna túir. De ghnáth, déanfar 34 m³ d'fharasbarr ithreach a thochailt ag gach láthair thúir idirmheánaigh agus déanfar thart ar 230 m³ d'fharasbarr ithreach a thochailt ó thúir uillinne. Is é a bheadh sa chás is measa ná go gcuirfí an t-ábhar tochailte uile (10,500 m³ do gach túr sa CMSA) chuig líonadh talún ceadúnaithe/ceadaithe / saoráid aisghabhála dramhaíola cheadúnaithe/ceadaithe lasmuigh den suíomh.

34 Ginfeadh dramhadhmad ó fhálta sceach, ó chrannteorainneacha agus ó fhoraoiseacht le spás oscailte a réiteach le haghaidh forbairt línte lasnairde.

12.5.3 An Chéim Oibríoch

35 D'fhéadfadh an chéim oibríoch méid diomaibhseach dramhaíola a ghiniúint.

12.5.3.1 Dramhaíl Oibriúcháin

36 Tuairtear nach gcruthófar mórán dramhaíola de bharr chéim oibríoch na forbartha a bheartaítear. I measc na dramhaíola a chruthófar sa chéim oibríoch beidh dramhaíl éadrom ghlantacháin a úsáidfear le haghaidh cothabhála agus glantóireachta, aonaid soilsithe a athrófar de réir mar is gá, olaí as gníomhaíochtaí cothabhála ó am go chéile agus ábhair phacáistíochta.

12.5.4 Díchoimisiúnú

- 37 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

12.6 BEARTA MAOLAITHE

- 38 Tabharfaidh BSL agus a chuid conraitheoirí faoi mhodhanna tógála de réir an dea-chleachtas idirnáisiúnta agus cloífeadh go hiomlán le ceanglais ábhartha sláinte agus sábháilteachta.
- 39 Ceanglófar ar an gConraitheoir a cheapfar chun an fhorbairt a bheartaítear a thógáil CEMP mionsonraithe a ullmhú sula dtosófar ar na hoibríochtaí foirgníochta. Beidh ráitis maidir leis na modhanna agus na cláir oibre san áireamh sa CEMP a thabharfaidh léiriú níos mionsonraithe ar chéimniú na hoibre, bunaithe ar na modhanna a mhínítear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EID agus ar na bearta maolaithe atá san EIS seo. Is é cuspóir an CEMP sin tionchar chéim thógála na forbartha a bheartaítear a laghdú an oiread agus is féidir.

12.6.1 Tógáil

12.6.1.1 Línte Leictreachais agus Teileachumarsáid

- 40 Ní mór measúnú riosca a bhaineann le suíomh ar leith a chomhlánú i gcás go gcaithfear seirbhísí leictreachais agus Teileachumarsáide reatha a thrasnú. Rachfar i gcomhairle, de réir mar is gá, leis na soláthraithe seirbhísí roimh aon oibreacha tógála i gcóngar seirbhísí Teileachumarsáide atá ann cheana féin agus ar dócha go mbeidh tionchar orthu.
- 41 Feic **Rannán 12.5.2.3** chun sonraí a fháil ar chásanna inar gá seirbhísí leictreachais líne lasnairde agus Teileachumarsáide atá ann cheana a thrasnú i rith na tógála, agus déanfar tréaniarracht gan cur isteach ar an tseirbhís an oiread agus is féidir. Beifear fórchúramach le linn túir a thógáil lena chinntiú nach gcuirfear isteach ar cháblaí ar bith. Beifear coimheadach nuair a shreangófar seoltóirí. Ní mór cuailí cosanta sealadacha a úsáid chun constaicí áirithe feadh dronlíne a chosaint, amhail crosairí bóthair/iarnróid agus línte eile dáileacháin (feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS le haghaidh sonraí breise faoin tógáil).

12.6.1.2 Píblíne Gháis

- 42 Le linn chéim na tógála, deimhneofar láithreacha na bpíblínite gáis aitheanta faoin talamh leis an bhfóntas ábhartha. Mar a leagtar amach sa chaibidil seo, níltear ag súil leis go mbeifear i ngar d'aon píblíne gháis. Ceanglas caighdeánach é seo faoi choinne na dtionscadal tógála uile.

12.6.1.3 Dramhaíl

12.6.1.3.1 Reachtaíocht

43 Déanfar bainistiú agus diúscairt ar an dramhaíl uile a eascróidh as céim na tógála as an gcéim oibríoch lena chinntiú go gcomhlíonfar forálacha na reachtaíochta seo a leanas:

- *An tAcht um Bainistiú Dramhaíola 1996-2011,*
 - *An tAcht um Bainistiú Dramhaíola (Leasú) 2001 [I.R. Uimh. 36/2001];*
 - *An tAcht um Chaomhnú an Chomhshaoil 2003 [I.R. Uimh. 27/2003]; agus*
 - *An tAcht Comhshaoil (Forálacha Ilghnéitheacha) 2011 [I.R. Uimh. 20/2011].*
- *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Treoir um Dhramhaíl) 2011 [I.R. Uimh. 126 de 2011];*
- *Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Cead agus Clárú Saoráide) 2007 [I.R. Uimh. 821/2007];*
- *Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Cead agus Clárú Saoráide) 2008 [I.R. Uimh. 86/2008];*
- *Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Cead Bailiúcháin) 2007 [I.R. Uimh. 820/2007];*
- *Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Cead Bailiúcháin) (Leasú) 2008 [I.R. Uimh. 87/2008];*
- DoECLG (2006). *Best Practice Guidelines on the Preparation of Waste Management Plans for Construction & Demolition Projects (Treoirlínte Dea-chleachtais maidir le Pleananna Bainistíochta Dramhaíola a Ullmhú do Thionscadail Tógála agus Scartála); agus*
- Comhairle Chontae na Mí. *Waste Management Plan for the North East Region 2005-2010 (Plean Bainistíochta Dramhaíola don Réigiún Thoir Thuaidh 2005-2010).*

44 Tabharfar faoi bhainistíocht dramhaíola de réir threoir na Roinne Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (DoECLG) (2006), *Best Practice Guidelines on the Preparation of Waste Management Plans for Construction & Demolition Projects (Treoirlínte Dea-chleachtais maidir le Pleananna Bainistíochta Dramhaíola a Ullmhú do Thionscadail Tógála agus Scartála).*

- 45 Ceanglas faoi *na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Cead agus Clárú Saoráide) 2007, arna leasú*, is ea Deimhniú Clárúcháin a fháil má tá ábhar tochailte á dhiúscairt nó á aisghabháil. Seo a leanas sliocht as na rialacháin sin:

“Aicmí gníomhaíochta faoi réir chlárú le húdarás áitiúil nó leis an nGníomhaireacht. Aisghabháil cartadh dreideála nó tochailte, ina bhfuil ábhair nádúrtha de chré, siolta, gaineamh, gairbhéal nó cloch agus atá de réir bhrí dramhaíola táimhe, trí shil-leagan chun an talamh a fheabhsú nó a fhorbairt agus ní bheidh méid iomlán na dramhaíola a aisghabfar ag an láithreán níos mó ná 25,000 tona.” [Aistriúchán Neamhoifigiúil]

12.6.1.3.2 Plean Bainistíochta um Dhramhaíl Tógála (CWMP)

- 46 Cuirfear CWMP (a bheidh mar chuid den CEMP) i bhfeidhm chun an dramhaíl a bheidh ann a laghdú an oiread agus is féidir agus chun a chinntiú go láimhseálfar agus go ndiúscrófar sruthanna dramhaíola tógála i gceart de réir *Best Practice Guidelines on the Preparation of Waste Management Plans for Construction & Demolition Projects (Treoirlínte Dea-chleachtais maidir le Pleananna Bainistíochta Dramhaíola a Ullmhú do Thionscadail Tógála agus Scartála)*, de chuid na Roinne Comhshaoil, Iúil 2006. Is iad na heochairphrionsabail is bun leis an bplean giniúint dramhaíola a laghdú an oiread agus is féidir agus dramhaíl a leithscaradh ag an bhfoinse.
- 47 Cuirfear áiseanna um leithscaradh dramhaíola ar fáil chun dramhaíl tógála a athúsáid agus a athchúrsáil an oiread agus is féidir agus chun dramhaíl tí a dhiúscairt i gceart. Leithscarfaidh an conraitheoir dramhaíl ar an suíomh trí úsáid a bhaint as scipeanna bruscair le haghaidh adhmaid, cruach, dramhaíl ghinearálta agus earraí in-athchúrsáilte.
- 48 Cuirfear na bearta a mholtar thíos san áireamh sa phlean seo agus is iad an méid is lú maolaithe a shonrófar sa CWMP seo iad:
- Diúscrófar dramhaíl tógála in áiseanna diúscartha ceadúnaithe/ceadaithe;
 - Cloífead le rialacháin i dtaca le bainistíocht dramhaíola;
 - Bainfead athúsáid as an ábhar tochailte ar an suíomh nuair is ábhartha agus nuair is féidir a leithéid a dhéanamh;
 - Tógfaidh conraitheoirí ceadúnaithe dramhaíl eile a ghinfead as an suíomh lena cóireáil / diúscairt go cuí nó lena hathchúrsáil ag áiseanna ceadúnaithe;
 - Déanfaidh cuideachta cháilithe ábhar ithreach a thástáil go rialta sula dtógfar é lena chinntiú go bhfuil an t-ábhar támh;

- Más infheidhme, ceanglófar áiseanna sealadacha sláintíochta ar an suíomh le humar coinneála; déanfar an t-umar a phumpáil amach de réir mar is gá agus diúscrófar an t-ábhar go cuí in áis diúscartha cheadúnaithe;
- Déanfar breoslaí nó ceimiceáin a stóráiltear ar an láthair a stóráil in aonad iniata bundaithe agus suítear ar shiúl ó ghineadóirí soghluaiste nó ó threalamh leictreach iad;
- Stórálfar dramh-olaí guaiseacha agus ábhar ola i mboscaí bruscair sainithe agus diúscróidh conraitheoir ceadúnaithe dramhaíola guaisí iad;
- Cuirfear pacáí doirte / boscaí bruscair ar fáil i suíomhanna tógála agus i bhfeithiclí ábhartha má bhíonn doirteadh ann; agus
- Bainfear úsáid as bundaí iniompartha tráth an athbhreoslaithe chun doirteadh breosla a sheachaint.

Barrithir

49 Cuirfear an bharrithir uile a thochlófar le linn thógáil na mbunsraitheanna túir ar ais san áit ar féidir sin. Má bhíonn sé praiticiúil agus cuí, bainfear úsáid as an bhfo-ithir a tochlaíodh chun críocha ábhartha tógála agus tírdhreachaithe ar an láthair. Mar gheall air seo, beifear ábalta an t-ábhar a athúsáid go tairbhiúil; ní bheadh aon impleachtaí tráchta i gceist ná ní dhiúscrófaí dramhaíl chuig suíomh seachtrach. De bharr an loirg réasúnta beag atá ag gach túr, ní thochlófar an dúrud fo-ithreach ag gach láthair thúir. De ghnáth, déanfar 34 m³ d'fharasbarr ithreach a thochailt ag gach láthair thúir idirmheánaigh agus déanfar thart ar 230 m³ d'fharasbarr ithreach a thochailt ó thúir uillinne. I gcás nach n-úsáidfeadh an t-ábhar tochailte ar an láthair, tógfar na hithreacha a bheidh fágtha chuig saoráid cheadúnaithe um aisghabháil dramhaíola agus / nó chuig líonadh talún ceadúnaithe um aisghabháil dramhaíola (feic **Aguisín 7.2, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS).

50 Dá dtarlódh sé go meastar go bhfuil aon ithir / fho-ithir éillithe, rud nach móide a tharlódh, stórálfar í ar shiúl ón ithir / ón bhfo-ithir thámh agus déanfar í a shampláil agus a thástáil. Rangófar an t-ábhar go cuí mar ábhar neamhghuaiseach nó mar ábhar guaiseach de réir na gcritéar maidir le glacadh dramhaíola ag líontaí talún. Ina dhiaidh sin, tógfaidh conraitheoirí údaraithe an t-ábhar chuig áis atá ceadúnaithe go cuí. Aistreoidh conraitheoirí, atá ceadúnaithe faoi *na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Cead Bailiúcháin) 2007, arna leasú*, na hábhair.

Cruach, Copar agus Alúmanam Dramhaíola

51 Déanfar cruach, copar agus alúmanam dramhaíola a stóráil ar leithligh i scipe bruscair miotail agus a athchúrsáil trí úsáid a bhaint as áis athchúrsála agus cuideachta dramhaíola cheadúnaithe. San áireamh sna cineálacha eile dramhaíl tógála beidh farasbarr ábhair, ábhar

damáistithe, dramhadhmad agus dramhaíl phacáistíochta, agus stórálfar iad i scipeanna / boscaí bruscair sainithe ar an láthair lena mbailiú ag conraitheoir dramhaíola ceadúnaithe.

Dramhaíl Ghuaiseach

- 52 Stórálfar dramh-olaí agus ábhar ola i mboscaí bruscair sainithe agus diúscróidh conraitheoir ceadúnaithe dramhaíola guaisí iad.

Dramhaíl Ghinearálta

- 53 Cruthóidh oibríthe tógála dramhaíl ghinearálta tí lena mbaineann dramhbhia measctha agus pacáistíocht bhia, polaistiréin, cairtchlár agus plaisteach, etc. le linn oibreacha tógála ag na suíomhanna túr agus ag na limistéir sreangaithe. Tabharfar an dramhaíl seo ar ais chuig an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála, áit a leithscarfar i gceart í agus a gcuirfear i scipeanna / boscaí bruscair sainithe í lena bailiú ag conraitheoir dramhaíola ceadúnaithe.

Eisilteach Bréan

- 54 Cuirfear áiseanna sealadacha ar fáil le haghaidh oibreacha tógála ag láithreacha túir agus ag an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála. Cuirfidh an conraitheoir leithris cheimiceacha / umar coinneála ar fáil agus eagróidh sé/sí bailiú rialta le cuideachta cheadúnaithe lena scairdeadh chuig an ionad cóireála camrais is gaire de chuid an údaráis áitiúil.

Adhmad

- 55 Déanfaidh conraitheoirí adhmaid atá cáilithe agus deimhnithe an dramhadhmad uile a chruthófar de bharr glanadh fálda scean, crannteorainneacha agus foraoisí, a aisghabháil / a dhiúscairt (feic **Caibidil 6** den imleabhar seo den EIS le haghaidh tuilleadh sonraí faoin tionchar ar fhlóra agus fána).

12.6.2 Oibriú

12.6.2.1 Dramhaíl

- 56 Maidir le dramhaíl éadrom a chruthófar i gcéim oibríoch na forbartha a bheartaítear le linn cothabhála agus glantóireachta, aonaid soilsiithe a athrófar de réir mar is gá, olaí as gníomhaíochtaí cothabhála ó am go chéile agus ábhair phacáistíochta, déanfaidh conraitheoirí ceadúnaithe iad a thógáil as an suíomh lena n-aisghabháil / ndiúscairt i gceart ag áiseanna ceadúnaithe.

12.7 TIONCHAR IARMHARACH

12.7.1 Píblíne Gháis

57 Cinnteoidh cloí leis na bearta maolaithe nach mbainfidh aon tionchar iarmharach leis an bhforbairt a bheartaítear.

12.7.2 Línte Leictreachais agus Teileachumarsáid

58 Cinnteoidh cloí leis na bearta maolaithe nach mbainfidh aon tionchar iarmharach leis an bhforbairt a bheartaítear.

12.7.3 Aerpháirceanna

59 Cionn is nach bhfuil aerpháirceanna ceadúnaithe ar bith sa CMSA, ní bhaineann aon tionchar iarmharach leis an bhforbairt a bheartaítear.

12.7.4 Eitilt Balún

60 Cionn is nach bhfuil fiontair eitilte balún ar bith ag feidhmiú sa CMSA, ní bhaineann aon tionchar iarmharach leis an bhforbairt a bheartaítear.

12.7.5 Dramhaíl

61 Beidh ar an bpríomhchonraitheoir CEMP a forbairt, a chur i bhfeidhm agus a choinneáil le linn na n-oibreacha tógála d'fhonn dramhaíl tógála a láimhseáil. Ceanglófar ar na príomhchonraitheoirí dramhaíl a laghdú an oiread agus is féidir agus dramhaíl a leithscaradh ag an bhfoinse.

62 Bainfear athúsáid as an dramhaíl is mó a thiocfaidh chun cinn – ithir thámh – le haghaidh gnóthaí ar an láthair. I gcás nach n-úsáidfear an t-ábhar tochailte ar an láthair, tógfar na hithreacha a bheidh fágtha chuig saoráid cheadúnaithe um aisghabháil dramhaíola agus / nó chuig líonadh talún ceadúnaithe um aisghabháil dramhaíola. Is féidir a bheith cinnte dá bharr sin go mbeifear ag comhlíonadh fhorálacha *an Achta um Bainistiú Dramhaíola, 1996* agus na rialachán agus na leasuithe dá éis chomh maith le Pleananna Bainistíochta Dramhaíola na nÚdarás Áitiúil a bhaineann le hábhar.

63 Seolfar an dramhaíl eile uile a ghinfead de thoradh gníomhaíochtaí tógála chuig áiseanna ceadúnaithe aisghabhála dramhaíola, más féidir. Meastar nach gcuirfead ach codán fíorbheag de dhramhaíl a ghinfead de thoradh na forbartha a bheartaítear chuig líonadh talún agus nach mbeidh i gceist ach codán iarmharach den dramhaíl tí a ghinfidh na hoibrithe tógála nach féidir

a aisghabháil. Déanfar na hábhair eile uile ar nós páipéir, plaistigh, gloine, etc., a leithscaradh agus a athchúrsáil.

- 64 Má chloítear le dea-chleachtais i leith bainistíocht dramhaíola, ní mheastar go mbeidh dramhaíl a chruthófar san fhorbairt a bheartaítear ina bunús le haon tionchar suntasach.

12.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

- 65 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le Caibidil 6 agus le Caibidil 7, d'**Imleabhar 3B** den EIS agus le **Caibidil 6, Caibidil 7, Caibidil 8** agus **Caibidil 11** den imleabhar seo den EIS, chun tuiscint iomlán a fháil ar an bpríomh-idirchaidreamh idir na hábhair chomhshaoil seo.

12.9 CONCLÚIDÍ

- 66 Cuirfear na bearta maolaithe a dtabharfar breac-chuntas orthu sa CEMP (feic Aguisín 7.1, **Aguisíní Imleabhar 3B** le haghaidh CEMP imlíneach), chun feidhme mar chuid den bhainistíocht foirgníochta. Measadh nach mbeidh aon tionchar suntasach ag céim oibríche na forbartha a bheartaítear agus cinnteofar trí chloí leis na bearta maolaithe nach mbainfidh aon tionchar iarmharach leis an bhforbairt a bheartaítear.

13 SÓCMHAINNÍ ÁBHARTHA – TRÁCHT

13.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear measúnú sa chaibidil seo ar an bhforbairt a bheartaítear mar a leagtar amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS) seo, i ndáil le trácht.
- 2 Déantar cur síos sa chaibidil sin ar shaghas agus ar réim iomlán na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dheardh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad inti. Cuirtear síos ar an línebhealach a bheartaítear sa chaibidil sin trí bhailte fearainn agus uimhreacha túir a úsáid mar threoir. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS na príomhoibreacha tógála a bheartaítear mar chuid den fhorbairt.
- 3 Dírítear sa chaibidil seo ar Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA). Tá measúnú ar Limistéar Staidéir na Mí (MSA) i gCaibidil 13, **Imleabhar 3D** den EIS.
- 4 Is i bhfeithiclí den chuid is mó a dhéanfar na hábhair agus an lucht oibre a iompar chuig an suíomh agus amach ón suíomh trí úsáid a bhaint as an ngréasán bóithre poiblí atá ann cheana féin. Dá bharr sin, tiocfaidh ardú sealadach ar an trácht ar bhóithre poiblí sa CMSA agus mar sin is gá tionchar an tráchta sin a bhreithniú.
- 5 Áirítear sa CMSA lena mbaineann an measúnú seo achar níos mó ná lorg an bhonneagair a shonraítear thuas. Áirítear sa CMSA an bonneagar bóithre atá i gcóngarach na forbartha a bheartaítear cheana féin mar aon leis na bealaí tarlaithe i gceantar i bhfad níos leithne, ina mbeidh ábhair á dtabhairt chuig na limistéir oibre. Taispeántar réim an CMSA le haghaidh an mheasúnaithe seo i bhFíor 13.18, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 6 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le **Caibidil 6, Caibidil 9, Caibidil 10, Caibidil 11** agus **Caibidil 14** den imleabhar seo den EIS, mar aon le **Caibidil 6** agus **Caibidil 7** d'**Imleabhar 3B** den EIS.

13.2 MODHEOLAÍOCHT

- 7 Ullmhaíodh an chuid seo den EIS de réir reachtaíocht agus threoir ábhartha an Aontais Eorpaigh agus na hÉireann, lena n-áirítear ceanglais larscríbhinn VI de Threoir an EIA agus de réir Sceideal 6 de *na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001* (arna leasú) agus comhlíontar ann na riachtanais ábhartha a shonraítear iontu.
- 8 Tá scóip an mheasúnaithe bunaithe ar athbhreithniú ar an reachtaíocht, ar threoircháipéisí, ar EISanna eile, ar aiseolas ó chomhairliúchán poiblí, ó chomhairliúchán le húdarais fhorordaithe, ó chomhairliúchán réamhiarratais leis an mBord Pleanála (an Bord), agus ar bhreithniú maidir

leis an dóchúlacht go dtiocfaidh tionchar suntasach aníos, ag féachaint don saghas comhshaoil ina mbeidh an fhorbairt le déanamh agus do shaghas agus réim na forbartha a bheartaítear. Rinneadh athbhreithniú ar na treoircháipéisí agus ar na cáipéisí beartais seo a leanas le linn ullmhú na caibidle seo:

- *Traffic and Transport Assessment Guidelines (Treoirlínte ar Mheasúnú Tráchtta agus Iompair)* de chuid an Údaráis um Bóithre Náisiúnta (NRA) (Bealtaine 2014);
- *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019*;
- *Cavan County Development Plan 2014 - 2020 (Plean Forbartha Contae an Chabháin 2014-2020)*;
- An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (NRA), *Design Manual for Roads and Bridges: TD 27 – Cross-Sections and Headroom (An Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus do Dhroichid: TD 27 – Trasghearrthacha agus Spás Cloiginn)* (Samhain 2011);
- An NRA, *Design Manual for Roads and Bridges: TD 41-42 – Geometric Design of Major / Minor Priority junctions and Vehicular Access to National Roads (An Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus do Dhroichid: TD 41-42 – Dearadh Geoiméadrach ar Acomhail Bheaga/Mhóra Tosaíochta agus Rochtain Feithiclí ar Bhóithre Náisiúnta)* (Samhain 2011); agus
- An NRA, *Project Appraisal Guidelines (Treoirlínte maidir le Meastóireacht ar Thionscadal)* (Eanáir 2011).

9 Measadh gur bhain na saincheisteanna seo a leanas le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS):

- Beidh gá le plean um bainistiú trácht tógála a dhíreoidh mar ba cheart ar oibríochtaí sreangaithe, ar dhúnadh bóithre, ar thrácht a chur ar mhalairt slí agus ar an tionchar a imreofar ar an mbonneagar iarnróid;
- Modhanna rochtana le haghaidh tógáil agus cothabháil leanúnach a shainaithe mar aon leis an gcóireáil ar bhealaí isteach nua leathnaithe le haghaidh tógála; agus
- Trasbhealaí bóithre poiblí a shainaithe agus a mheas, rud a chuireadh an mhodheolaíocht tógála. Ba chóir aird faoi leith a dhíriú ar an ngaol a bheadh ag an bhforbairt le gréasán na bpríomhbhóithre náisiúnta agus na mbóithre den dara grád agus le Cuarbhealach Laighean atá beartaithe, lena n-áirítear saincheisteanna agus scaradh.

- 10 Tionóladh cruinniú leis an mBord i mí na Nollag 2013 chun soiléiriú a dhéanamh ar scóip an phlean um bainistiú trácht tógála dá dtagraítear thuas, agus shoiléirigh an Bord ina dhiaidh nár ghá pleananna mionsonraithe maidir le bainistiú tógála agus trácht tógála a chur isteach ag uair an iarratais phleanála. Déanfar plean mionsonraithe um bainistiú trácht tógála tar éis na pleanála. Mar sin féin, tá sracphlean um bainistiú trácht tógála san áireamh mar Aguisín 7.2, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS. Ina theannta sin, tugtar breac-chuntas ar na modhanna tógála a úsáidfeá i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS agus cuirtear síos sa chaibidil seo ar bhearta maolaithe a cuireadh san áireamh sa sracphlean um bainistiú trácht tógála agus a bheidh mar chuid den phlean mionsonraithe um bainistiú trácht tógála.
- 11 Ní chruthófar ach sruthanna beaga tráchta i gcéim oibríoch na líne tarchuir toisc nach mbeidh foireann lonnaithe ag na túir. Cruthófar roinnt tráchta le linn cothabháil a dhéanamh ar an líne tharchuir a bheartaítear agus ar na túir, ach is annamh agus is beag a bheidh sé. Dá bhrí sin, níor caitheamh mórán ama le céim oibríoch na líne tarchuir.
- 12 Cruthófar i bhfad níos mó tráchta i gcéim thógála na forbartha, mar a shonraítear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS, ná mar a chruthófar sa chéim oibríoch, lena n-áirítear feithiclí fada/troma, le linn tréimhse níos lú. Má chuirtear sé seo san áireamh leis an ngréasán bóithre máguaird, atá faoin tuath den chuid is mó, tá gá tionchar an tráchta tógála a bhreithniú. Mar sin féin, mar a phléitear ar ball sa chaibidil seo, ní hé sin le rá go gcruthófar cuid mhór trácht tógála de thoradh thógáil na forbartha a bheartaítear.
- 13 Seo a leanas na foinsí faisnéise a úsáideadh chun an measúnú a dhéanamh ar thionchar an tráchta tógála de chuid na forbartha a bheartaítear:
- Modheolaíocht thógáil an tionscadail;
 - Léarscáiliú na Suirbhéireachta Ordanáis;
 - Grianghrafadóireacht ón aer;
 - Comhairliúchán leis an Údarás um Bóithre Náisiúnta;
 - Comhairliúchán le Comhairle Chontae an Chabháin; agus
 - Comhairliúchán le Comhairle Contae Mhuineacháin.
- 14 Baineadh úsáid as na foinsí faisnéise thuas, in éineacht le haiseolas a fuarthas le linn teagmhála le húinéirí talún agus le saintuairimí agus tuairimí críonna eile maidir le bonneagar tarchuir a thógáil, chun na háiteanna inar féidir rochtain a fháil ar láithreacha túir agus ar limistéir sreangaithe (limistéir a úsáidtear chun seoltóirí a chur ar na túir) agus na bealaí tarlaithe ar dhócha go mbainfidh an trácht tógála úsáid astu le dul chuig na láithreacha rochtana

- seo, a shainnithint. Bunaithe ar na bealaí tarlaithe sin, rinneadh measúnú cáilíochtúil ar chumas na mbóithre freastal ar na feithiclí, a mbainfear úsáid astu le linn na tógála.
- 15 Baineadh leas as modheolaíocht tógála chun meastachán a dhéanamh ar líon agus ar shaghas na bhfeithiclí (idir éadrom agus trom) a chruthófar de bharr thógáil gach túir aonair agus na rianta rochtana sealadacha a bhaineann leo chun na láithreacha túir a rochtain. Úsáideadh an fhaisnéis seo ina dhiaidh sin chun meastachán eile a dhéanamh ar an méid trácht a chruthófar ag clós stórála an ábhair tógála, agus ag an rochtain idir an clós sin agus suíomhanna tógála na forbartha líní seo.
- 16 Sainnithníodh na láithreacha inar féidir gach láthair thúir agus limistéar sreangaithe a rochtain ón mbóthar poiblí. Bainfear úsáid as bealaí isteach agus as rianta páirce atá ann cheana féin i gcás na láithreacha seo, más féidir. Taispeántar láithreacha na rianta rochtana sealadacha sin i bhFíor 13.14 - Fíor 13.17, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 17 Trí bhreithniú a dhéanamh ar an modheolaíocht tógála agus ar an gcéimniú a bheartaítear, ar an áit ina bhfuil na bealaí sealadacha rochtana agus ar na bealaí tarlaithe a aithníodh, a úsáidfear chun na láithreacha sin a rochtain, d'fhéadfaí meastachán a dhéanamh ar an méid trácht tógála a bheidh ar bhóithre aonair sa CMSA. Is féidir feidhm a bhaint as na meastacháin seo chun measúnú a dhéanamh ar an tionchar ar bhóithre aonair sa ghréasán bóithre de réir uimhreacha (i.e. líon na bhfeithiclí).
- 18 Bailíodh sonraí trí 'Uatháirimh Thrácht' chun an gnáthmhéid trácht a bhaineann úsáid as na bóithre faoi láthair a fháil amach, trácht ar a mbeidh tionchar ag tógáil na forbartha a bheartaítear (feic Aguisín 13.2, **Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS). Fuarthas méid an tionchair amach tríd an méadú réamh-mheasta ar an trácht a chur i gcomparáid leis an méid trácht cúlra atá ann i láthair na huaire.
- 19 Chomh maith leis an tionchar ar acmhainn trácht agus ar bhail na mbóithre, ba cheart cineálacha tionchair eile a bhaineann le trácht a bhreithniú freisin. Áirítear orthu sin:
- Sábháilteacht ar bhóithre;
 - Truailliú aeir;
 - Torann agus creathadh;
 - Flóra agus fána;
 - Oidhreacht chultúrtha; agus
 - An Tírdhreach.

- 20 Cé is moite de shábháilteacht ar bhóithre, déantar measúnú ar na cineálacha tionchair thuas i gcaibidlí eile den imleabhar seo den EIS i leith an CMSA agus in **Imleabhar 3D** den EIS i leith an MSA. Maidir le sábháilteacht ar bhóithre, fuarthas sonraí i dtaobh thimpistí bóthair i leith na mbóithre a mbeidh tionchar ag an bhforbairt orthu. Fuarthas na sonraí seo ar shuíomh gréasáin an Údaráis um Shábháilteacht ar Bhóithre (www.rsa.ie) d'fhonn tuiscint a fháil ar stair thimpistí bóthair an cheantair.

13.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

- 21 Cuirtear síos go mion ar an bhforbairt a bheartaítear i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS agus tugtar breac-chuntas ar an modheolaíocht tógála i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS seo. Mar a shonraítear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS, is beag trácht a thiocfaidh as céim oibríoch na forbartha; sonrófar an príomhthionchar tráchta i gcéim na tógála.
- 22 Is éard a bheidh i gceist go bunúsach leis an líne lasnairde a bheartaítear ná suíomh tógála fada líneach agus an iomad limistéar scoite ina mbeidh gníomhaíochtaí tógála ar bun. Aistreofar ábhair, pearsanra agus trealamh chuig na suíomhanna seo agus uathu le go mbeifear in ann dul i gceann gníomhaíochtaí tógála.
- 23 Aistreofar na hábhair, an pearsanra agus an trealamh seo ach úsáid a bhaint as an ngréasán bóithre poiblí atá ann cheana féin go príomha. Go ginearálta, rachfar isteach chuig na suíomhanna aonair trí rianta páirce agus rianta inmheánacha atá ann cheana féin, nuair is féidir.
- 24 In ainneoin mhéid na forbartha a bheartaítear, ní bheidh ach líon measartha beag feithiclí ag teastáil chun freastal ar gach suíomh tógála aonair feadh na forbartha líní. Beidh an trácht sin scaipthe amach thar roinnt seachtainí, is é sin an méid ama a thógfaidh sé chun túir aonair a thógáil.
- 25 Mar gheall ar fhad na líne a bheartaítear, beidh an trácht scaipthe thar limistéar mór le linn chéim na tógála, d'ainneoin nach mbeidh tógáil ar bun in aon láthair amháin ach ar feadh tréimhse sách gearr. Beartaítear go mbainfear úsáid as clós stórála le haghaidh ábhar tógála, a bheidh suite i mbaile fearainn Mhuinilte Dubh agus Mhuinilte Bán, Carraig Mhachaire Rois, Co. Mhuineacháin, chun ábhair a stóráil lena ndáileadh ar na suíomhanna aonair. Táthar ag súil le níos mó tráchta ag an láthair seo sula dtéann na feithiclí ar fud an ghréasáin bóithre chuig na suíomhanna aonair (feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS).

13.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

13.4.1 An Bonneagar Bóithre atá Ann Cheana Féin

- 26 Cuirtear in iúl i bhFíor 13.1 - Fíor 13.4, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS na bóithre a bhféadfadh tionchar a bheith ag an bhforbairt a bheartaítear orthu.
- 27 Rinneadh suirbhéanna tráchta ar an ngréasán bóithre mórthimpeall d'fhonn sruthanna tráchta cúlra a dhéanamh amach ar na bealaí tarlaithe a mbainfidh an trácht tógála úsáid astu. Ba éard a bhí i gceist leis na háirimh seo ná Uatháirimh Thráchta a bhí i bhfeidhm ar feadh seachtaine. Rinne Nationwide Data Collection Ltd. na suirbhéanna i nDeireadh Fómhair 2013

- ag 103 láthair. Cuirtear na láithreacha sin in iúl i bhFíor 13.5 - Fíor 13.8, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS. Rinneadh trí áireamh eile in Eanáir 2014 in aice leis an mbealach isteach chuig clós stórála le haghaidh ábhar tógála lena n-úsáid in anailís aomhail ag na hacomhail atá gar don bhealach isteach chuig an gclós seo.
- 28 Chomh maith leis na háirimh dá dtagraítear thuas, tógadh roinnt sonraí i dtaobh áireamh tráchta ó shuíomh gréasáin an Údaráis um Bóithre Náisiúnta (www.nra.ie), áit a bhfuil teacht ag an bpobal mór ar shonraí i dtaobh áireamh tráchta.
- 29 Luainíonn sruthanna tráchta go séasúrach, ach is féidir an t-athrú séasúrach seo a dhéanamh amach bunaithe ar shonraí i dtaobh buanáireamh tráchta atá ar fáil ar shuíomh gréasáin an Údaráis um Bóithre Náisiúnta (www.nra.ie). Dá bharr sin, bunaithe ar na sruthanna a thomhaistear ag an áiritheoir atá suite ar an N2 ó dheas ó Bhaile Átha Fhirdhia (N02 – 15) in 2010, is airde na sruthanna i mí Dheireadh Fómhair ná na gnáthshruthanna sa chuid eile den bhliain. Chun é seo a chur san áireamh, rinneadh sruthanna bonnlíne a iolrú faoi fhachtóir 0.94. Cé go mbeidh sé seo ina ábhar le laghdú ar na sruthanna tomhaiste, tá na sruthanna níos ísle ina gcás níos measa tráth an méadú faoin gcéad ar shruthanna tráchta mar gheall ar an bhforbairt a bheartaítear a chur i láthair. Sna trí áireamh a rinneadh in Eanáir 2014, tagraíodh don áiritheoir céanna sin de chuid an Údaráis um Bóithre Náisiúnta. Aimsíodh go raibh na sruthanna 20% níos lú i mí Eanáir. Ós rud é go bhfuil na sruthanna ag na trí aomhal sin á n-úsáid le haghaidh anailíse aomhail, ní mór na sruthanna a mhéadú de réir an chéatadáin sin chun an cás is measa a chur i láthair.
- 30 Má dheonaítear faomhadh pleanála, táthar ag súil leis go gcuirfead tús le tógáil na forbartha iomláine a bheartaítear sa bhliain 2015 agus go mairfidh sí ar feadh thart ar thrí bliana. Ba chóir a chuimhneamh arís nach sonrófáir tógáil ag aon chuid den líne a bheartaítear ar feadh tréimhse fhada mar gheall ar nádúr líneach na forbartha a bheartaítear. Cuireadh rátaí fáis leis na sruthanna tráchta cúil chun an méadú a thuartar a thiocthaid ar thrácht cúil ar an ngréasán bóithre idir an dáta ar a ndearnadh na suirbhéanna agus an dáta a mheastar go gcuirfead tús leis an tógáil, a chur san áireamh. Tógadh na rátaí sin a cuireadh leis na sruthanna tomhaiste as cáipéis an NRA, Project Appraisal Guidelines (*Treoirínte maidir le Meastóireacht ar Thionscada*), agus seo a leanas iad:
- Áiritheoirí na Mí agus Mhuineacháin – 1.040; agus
 - Áiritheoirí an Chabháin – 1.051.
- 31 Fuarthas na tosca fáis thuas trí úsáid a bhaint as na hardrátaí fáis a bhaineann le gach contae agus léiríonn siad fás dhá bhliain chun na sruthanna tomhaiste a thabhairt go dtí an méid lena bhfuiltear ag súil in 2015. Cé go leanfar ar aghaidh leis an tréimhse thógála in 2016 agus in 2017, níltear cinnte cé na túir a thógfar gach bliain agus, trí fhiigiúirí 2015 a úsáid, sonrófáir

méadú céatadáin níos airde nuair a chuirfear na sruthanna tuartha i gcomparáid leis na sruthanna reatha. Dá bhrí sin, is ionann 2015 agus an cás is measa.

- 32 Cuirtear sonraí ar fáil i dTábla 13.1 – Tábla 13.3 faoi na bóithre, lena n-áirítear sruthanna tráchta laethúla más ann dóibh, a bhféadfadh tionchar a bheith orthu.

Tábla 13.1: Bóithre Náisiúnta a bhFéadfadh Tionchar a Bheith orthu

Uimhir an Bhóthair	AADT ³⁵	HGVanna mar % ³⁶
N2	8106	10.1%

Tábla 13.2: Bóithre Réigiúnacha a bhFéadfadh Tionchar a Bheith orthu

Uimhir an Bhóthair	AADT	HGVanna mar %
R162	1,593	14.6%
R165	2,807	15.7%
R178	2,367	14.5%
R179	4,050	12.1%
R180	1,623	17.5%
R181	1,214	19.5%
R183	2,841	9.9%
R184	1,185	18.2%

Tábla 13.3: Bóithre Áitiúla a bhFéadfadh Tionchar a Bheith orthu

Uimhir an Bhóthair	AADT	HGVanna mar %
An Seanbhóthar N2	6,786	11.0%
L-3532-0	955	8.7%
L-3533-0	86	8.0%
L-3525-0	292	5.7%
L-7557-0	124	8.7%
L-7555-0	122	8.9%
LT49033	Neamhbhainteach	Neamhbhainteach
LT49032	Neamhbhainteach	Neamhbhainteach
LP04903	Neamhbhainteach	Neamhbhainteach
LS08903	Neamhbhainteach	Neamhbhainteach
LT49051	Neamhbhainteach	Neamhbhainteach
L-49041	Neamhbhainteach	Neamhbhainteach
L-8912	80	17.1%
L-4020	210	23.7%
L-8010	99	36.6%
L-8011	179	9.8%
L-40121	47	12.5%

³⁵ Meántrácht Laethúil in aghaidh na Bliana (AADT).

³⁶ Feithiclí Earraí Troma (HGV) mar Chéatadán.

Uimhir an Bhóthair	AADT	HGVanna mar %
L-40052	71	27.4%
L-40312	22	4.5%
L-4004	112	13.0%
L-4011	91	10.8%
L-4042	459	12.4%
L-4010	78	17.5%
L-40103	8	0
Bóthar nach bhfuil ar eolas (ón R181) L-40441	32	6.3%
L-08201	Neamhbhainteach	Neamhbhainteach
L-4210	538	8.0%
L-3201	133	11.8%
L-7211	143	6.2%
L-7200	78	8.8%
L-3403	492	8.7%
L-7430	60	3.3%
L-7411	178	11.0%
L-31031	60	3.3%
L-34211	86	9.1%
L-3420	621	23.5%
L-7421	161	13.9%
L-3510	236	10.8%
L-03520	238	14.0%
L-75031	98	20.0%
L7503	65	9.1%
L-4700	952	0.8%
L-4700 – Bóthar Ceangail N2	340	2.6%

- 33 Cé gur dócha go mbainfear úsáid as gach bóthar dá dtagraítear i d**Tábla 13.1 – Tábla 13.3** am éigin le linn chéim na tógála, bainfear a laghad úsáide agus is féidir as na bóithre áitiúla toisc go dtabharfar tús áite do na bealaí náisiúnta agus réigiúnacha mar go bhfuil siad ar chaighdeán níos fearr i gcoitinne.
- 34 Is dócha go bhfaighfear ábhair a mbainfear úsáid astu i dtógáil na forbartha a bheartaítear, mar chruach agus coincreít, ó dhéantóirí nach bhfuil lonnaithe go díreach i gcóngarach na forbartha a bheartaítear. Beartaítear go mbeidh clós stórála le haghaidh ábhar tógála suite ar shuíomh soir ó dheas ó Charraig Mhachaire Rois agus go rachaidh an trácht tógála ón suíomh sin i dtreo a chinn scríbe.

- 35 Ar fhágáil clós stórála na n-ábhar tógála dóibh, rachaidh feithiclí ar an L4700 agus uaidh sin ar an N2, ag casadh ó thuaidh i dtreo Charraig Mhachaire Rois nó ó dheas i dtreo Bhaile Átha Fhirdhia, ag brath ar cheann scríbe na n-ábhar atá le seachadadh. Ina dhiaidh sin, aistroidh an trácht tógála chuig bóithre náisiúnta agus réigiúnacha de réir mar is gá. Íoslaghdófar an úsáid a bhainfear as bóithre áitiúla a oiread is féidir, go háirithe d'fhonn seachaint nó íoslaghdú a dhéanamh ar theacht ar bhóithre caola, ar infheictheacht nach bhfuil cothabháilte go maith agus ar acmhainní mí-oiriúnacha seasamh meáchain. Sainaithníodh bealaí tarlaithe, faoi mar a thaispeántar i bhFíor 13.9 - Fíor 13.13, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS, agus léirítear an cur chuige ordlathach seo.
- 36 Toisc go mbainfear an úsáid is mó as na bóithre náisiúnta agus réigiúnacha le linn na forbartha a bheartaítear, déantar cur síos gearid orthu araon sna hailt seo a leanas.
- 37 Is príomhbhóthar náisiúnta é an N2 a nascann Baile Átha Cliath leis an teorainn le Tuaisceart Éireann i Muineachán. Tá trasghearrthacha éagsúla ar an mbóthar seo – in áiteanna tá débhealach le dhá lána agus in áiteanna eile tá débhealach de chineál 3 agus carrbhealach singil ann. Faightear tuilleadh sonraí ina leith i bhfoirseachán an NRA, *Design Manual for Roads and Bridges: TD 27 – Cross-Sections and Headroom (An Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus do Dhroichid: TD 27 – Trasghearrthacha agus Spás Cloiginn)*.
- 38 Ceaptar go mbainfear leas as cuid de sheanbhealach an N2, a athshannadh mar bhóthar réigiúnach. Tá leithead carrbhealaigh ag an mbóthar seo atá idir 6 mhéadar agus 7 méadar. Tá an bóthar díreach den chuid is mó agus tá dóthain infheictheachta chun cinn air.
- 39 Is bóthar réigiúnach é an R162 a nascann an Uaimh le Searcóg ag gabháil trí Dhún an Rí. Tá leithead carrbhealaigh de thuairim agus 7 méadar i gceist sa chuid a úsáidfidh an trácht tógála i dtaobh an línebhealaigh a bheartaítear. Den chuid is mó is é 80 km in aghaidh na huaire an luasteorainn ar an mbóthar seo, ach laghdaítear í in áiteanna áirithe. Tá an t-achar infheictheachta chun cinn feadh an bhóthair leormhaith le freastal ar na luasanna seo den chuid is mó.
- 40 Bóthar réigiúnach is ea an R165 a nascann an N2 agus an N3, ag gabháil trí Dhún an Rí agus trí Choill an Chollaigh. Tá leithead measta carrbhealaigh idir 6 mhéadar agus 7 méadar ag an mbóthar seo. Tá an iliomad coradh gear ar an mbóthar seo, a shrianann infheictheacht chun cinn.
- 41 Is bóthar réigiúnach é an R178 a nascann Searcóg le Dún Dealgan. Tá leithead measta carrbhealaigh idir 6 mhéadar agus 7 méadar ag an mbóthar seo. Tá an iliomad corthaí géara ar an bpíosa den bhóthar a úsáidfidh an trácht tógála le haghaidh an línebhealaigh a

- bheartaítear agus níl fáil ar an achar sonraithe infheictheachta chun cinn le haghaidh na luasteorann seo in áiteanna.
- 42 Bóthar réigiúnach is ea an R179 a nascann Dún an Rí leis an Teorainn ag gabháil trí Charraig Mhachaire Rois. Tá an iliomad corthaí géara ar an bpíosa den bhóthar a úsáidfidh an trácht tógála le haghaidh an línebhealaigh a bheartaítear agus níl fáil ar an achar sonraithe infheictheachta chun cinn le haghaidh na luasteorann seo in áiteanna.
- 43 Is bóthar réigiúnach é an R180 a nascann Baile na Lorgan le Béal Átha Beithe. Tá leithead measta carrbhealaigh idir 6 mhéadar agus 7 méadar ag an mbóthar seo. Tá an chuid den bhóthar seo a gceaptar gur dócha go mbainfidh trácht chéim na tógála leas aisti, díreach den chuid is mó agus tá dóthain infheictheachta chun cinn air.
- 44 Bóthar réigiúnach is ea an R181 a nascann Searcóg leis an Teorainn ag gabháil trí Bhaile na Lorgan. Tá trasghearradh de thuairim is 7 méadar ag an mbóthar seo. Tá an iliomad coradh géar ar an mbóthar seo, a shrianann infheictheacht chun cinn.
- 45 Is bóthar réigiúnach é an R183 a nascann Cluain Eois leis an N2 i ngar do Bhaile na Lorgan. Tá leithead measta carrbhealaigh idir 6 mhéadar agus 7 méadar ag an mbóthar seo. Tá an iliomad corthaí géara ar an bpíosa den bhóthar a úsáidfidh an trácht tógála le haghaidh an línebhealaigh agus níl fáil ar an achar sonraithe infheictheachta chun cinn le haghaidh na luasteorann seo in áiteanna.
- 46 Is bóthar réigiúnach é an R184 a nascann Béal Átha Beithe leis an N2. Tá leithead carrbhealaigh thart ar 6 mhéadar ag an mbóthar seo. Tá an chuid den bhóthar seo a gceaptar gur dócha go mbainfidh trácht chéim na tógála leas aisti, díreach den chuid is mó agus tá dóthain infheictheachta chun cinn air.

13.4.2 Sábháilteacht ar Bhóithre

- 47 Cuardaíodh staitisticí timpiste trí úsáid a bhaint as suíomh gréasáin an Údaráis um Shábháilteacht ar Bhóithre. Sainaitnítear i d**Tábla 13.4** líon na dtimpistí tromchúiseacha agus marfacha atá taifeadta ar na stráicí den bhóthar (idir 2005 agus 2012) ar dócha go mbainfear úsáid astu le linn chéim thógála na forbartha a bheartaítear. Is é seo an t-eolas is déanaí atá ar fáil faoi láthair.

Tábla 13.4: Timpistí Bóthair feadh na mBealaí Tarlaithe a Bheartaítear, 2005 - 2012

Uimhir an Bóthair	Líon na dTimpistí Tromchúiseacha	Líon na dTimpistí Marfacha
R184	0	1

Uimhir an Bhóthair	Líon na dTimpistí Tromchúiseacha	Líon na dTimpistí Marfacha
LS07502	0	1
LP03510	1	0
An Seanbhóthar N2	3	0
R183	2	1
R181	5	0
R178	3	0
R179	3	1
R162	2	1
R165	1	0
L-3534-0	1	0
N2	6	7
N52	4	1

13.4.3 Rochtain ar Shuíomhanna

- 48 Tá 134 túr san iomlán san fhorbairt a bheartaítear sa CMSA agus ní mór rochtain a fháil orthu lena dtógáil. Chomh maith le láithreacha túir, ní mór rochtain a fháil ar limistéir ghaolmhara sreangaithe agus ar limistéir ghinearálta oibre. Teastaíonn 117 bealach isteach sealadach ón ngréasán bóithre poiblí leis an líne a bheartaítear a thógáil. Gheofar rochtain i mbunús na gcásanna trí gheataí páirce nó lánai atá ann cheana féin. Taispeántar láithreacha na mbealaí rochtana sealadacha a bheartaítear i bhFíor 13.14 - Fíor 13.17, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 49 Beartaítear go mbainfear úsáid as suíomh atá soir ó dheas ó Charraig Mhachaire Rois mar chlós stórála le haghaidh ábhar tógála. Tá an clós sin ar an taobh thiar den N2 agus tagtar air ón L4700. Tá an bealach isteach chuig an gclós stórála atá ann faoi láthair suite in aice le hacomhal ar an ngréasán bóithre poiblí agus tá an léargas uaidh srianta. Beartaítear mar sin bealach isteach nua ón L4700 a thógáil níos faide ó dheas ón gceann atá ann cheana. I suirbhé ar luas ar an L4700, léiríodh go bhfuil luasanna sa 85ú peircintíl ar an mbóthar sin ionann le 70 km/h. Tá spré infheictheachta 160 m ó shlánachar 3 m indéanta ar chlé, agus tá spré infheictheachta 120 m ó shlánachar 3 m indéanta ar dheis.
- 50 Gheobhaidh baill foirne rochtain ar gach láthair shuímh trí chóras roinnte feithiclí atá le cur i bhfeidhm idir an Clós Stórála Sealadach le haghaidh Ábhar Tógála agus gach láthair shuímh. Ní bheidh cead ag trácht nach mbaineann leis an tógáil páirceáil ag aon láthair shuímh.

13.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

- 51 Mar gheall ar fhad na líne tarchuir, agus iargúlacht na háite ina mbeidh sí i gcomparáid le háiteanna eile, bainfear feidhm as bóithre mar an príomh-mhodh iompair agus an fhorbairt seo

a bheartaítear á tógáil. Tá níos mó solúbthachta ag baint le hiompar bóithre ná mar atá le modhanna eile iompair, an t-iamróid mar shampla.

- 52 Beidh gá le feidhm a bhaint as go leor cineálacha éagsúla d'fheithiclí bóithre agus gach túr á thógáil. Ar na feithiclí a mbeidh baint dhíreach acu leis na hoibreacha beidh craein (craenacha), tochtóirí, dumpairí, feithiclí faoi thiomáint ceithre roth, tarracóirí agus leantóirí agus feithiclí seachadta coincréite. Feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** agus den EIS chun sonraí breise a fháil faoi na feithiclí a úsáidfeadh le linn thógáil na forbartha seo. Beidh feithiclí ann nach mbeidh baint dhíreach acu le gníomhaíochtaí tógála ach a mbeidh baint acu le céim na tógála; is iad sin na feithiclí a mbeidh feidhm á bhaint ag foireann an tsuímh astu agus iad ag taisteal chun an tsuímh agus ag imeacht uaidh.
- 53 I gcoitinne, is iad na feithiclí bóithre sa liosta thuas amháin a mbainfeadh feidhm astu le linn chéim na tógála. Beidh gá le crainn a leagan/a theascadh in áiteanna áirithe d'fhonn an líne tharchuir a thógáil nó le conair a chur ar fáil ina mbeidh dóthain réitigh ionas nach gcuirfidh crainn isteach ar an línebhealach. Beidh gá le feithiclí speisialta chun na crainn a leagan (feic **Caibidil 6** den imleabhar seo den EIS).

13.5.1 Déan Faic

- 54 Mura dtógfar an fhorbairt seo a bheartaítear, beidh na dálaí tráchta agus bóthair ar an ngréasán bóithre poiblí mar atá siad faoi láthair ar choinníoll nach sonrúfar imthosca nach bhfuiltear ag súil leo.

13.5.2 Céim na Tógála

13.5.2.1 Cruthú Tráchta ag Suíomhanna Túir

- 55 Tá miondealú mionsonraithe ar mhéid an tráchta a bhfuiltear ag súil leis de bharr thógáil na forbartha le fáil in **Aguisín 13.3, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS. Ullmhaíodh é seo bunaithe ar mhodheolaíocht tógála na dtúr. Déantar achoimre ar an méid tráchta a mheastar go gcruthófar de bharr gach túr a thógáil, i d**Tábla 13.5** maidir le Feithiclí Éadroma (LV) agus le Feithiclí Earraí Troma (HGV). Glactar leis sa chás is fearr a chuirtear i láthair thíos go bhfágfar ábhair a thochlófar ag suíomhanna túir ar an láthair agus go ndiúscrófar iad taobh istigh den ghabháltas céanna. Glactar leis sa chás is measa nach rabhthas ábalta láthair oiriúnach a aimsiú ar an suíomh agus go dtógfar ábhair thochailte ón suíomh lena ndiúscairt ag áis fheiliúnach.

Tábla 13.5: Cruthú Tráchta de bharr Suíomhanna Túir

Cineál Túir	Gluaiseachtaí a Chruthófar	Buaicghluaiseachtaí Laethúla a Chruthófar
-------------	----------------------------	---

	An Cás is Fearr		An Cás is Measa		An Cás is Fearr	An Cás is Measa
	LV	HGV	LV	HGV		
Túr Idirmheánach	108	46	108	56	17	17
Túr Trasúimh ³⁷	108	46	108	56	17	17
Túr Uillinne	122	142	122	218	27	46

- 56 Ullmhaíodh an trácht a mheastar a chruthófar de bharr gach túr a thógáil bunaithe ar na meastacháin a shonraítear thuas agus cuirtear na figiúirí sin i láthair in **Aguisín 13.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

13.5.2.2 Cruthú Tráichta ag Clós Stórála le haghaidh Ábhar Tógála

- 57 Toisc go ndéanfaidh an clós stórála le haghaidh ábhar tógála freastal ar an bhforbairt go léir sa CMSA agus san MSA, beidh cuid mhór tráichta le sonrú anseo. Ar mhaithe leis an measúnú seo, glactar leis go gcuirfear seacht bhfoireann tógála i mbun oibre ar chodanna éagsúla den scéim iomlán líneach a bheartaítear; trí fhoireann sa Chabhán-Muineachán agus ceithre fhoireann sa Mhí.
- 58 Is éard a bheadh i gceist leis an gcás is measa ó thaobh cruthú tráichta de ag an gclós stórála ná go mbeadh gach ceann de na seacht bhfoireann ag tógáil túir uillinne ag an am céanna agus go mbeadh gach ceann acu i mbun thógáil na mbunsraitheanna (sonraítear na buaicshruthanna ag túir uillinne le linn bunsraitheanna a dhoirteadh). Cionn is go ndiúscrófaí an t-ábhar tochailte láithreach bonn agus nach gcuirí chuig an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála iad, d'fhéadfaí figiúirí an cháis is fearr a úsáid agus an cruthú ag an gclós á mheas. Sa chás is fearr, sheachadfadh 189 feithicil mheasta ábhar chuig suíomhanna túir agus bheidís folamh ag imeacht arís. Bheifí ag súil le 189 gluaiseacht bhreise leis an méid riachtanach ábhar a choimeád ag an gclós – bheadh 378 gluaiseacht laethúil ag an gclós stórála le sonrú dá bharr.
- 59 Dá n-úsáidí na bealaí tarlaithe a aithníodh, thaistealódh trí cinn de na foirne tógála ó thuaidh feadh an N2 i dtreo Charraig Mhachaire Rois agus thaistealódh trí cinn ó dheas i dtreo Bhaile Átha Fhirdhia. Thaistealódh cuid den fhoireann atá fágtha ó thuaidh ar an N2 agus thaistealódh an chuid eile ó dheas ar an N2 ag brath ar láthair an tsuímh tógála. Níltear cinnte faoi láthair faoi fhoirse na n-ábhar a sheachadfar chuig an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála. Is dócha go mbeadh éagsúlacht i gceist ag brath ar an ábhar agus ar infhaighteacht an tsoláthair. Ar

³⁷ An ghiniúint tráichta a bhaineann le túr idirmheánach trasúimh a thógáil, meastar go bhfuil sí cosúil leis an nginiúint tráichta a bhaineann le túr idirmheánach de chiorcad singil a thógáil ó thaobh scála de. Mar sin, is féidir a mheas go mbaineann na luachanna giniúna tráichta a liostaítear do thúir idirmheánacha le struchtúir de chiorcad singil agus le struchtúir idirmheánacha trasúimh araon.

mhaithe leis an measúnú seo, glactar leis go roinnfear na seachadtaí go cothrom idir an tuaisceart agus an deisceart.

- 60 Casfaidh an trácht a fhágann an clós stórála ar dheis ar an L4700 agus ar dheis arís ag an acomhal idir an L4700 agus an bóthar ceangail. Rachaidh an trácht a fhad leis an N2 agus ar aghaidh leis ansin de réir mar a mhínítear thuas. Mar thoradh air seo, meastar go mbeidh 378 feithicil bhreise ar an L4700 agus ar an mbóthar ceangail (189 ag teacht isteach agus 189 ag imeacht). Sa chás is measa i gcás an N2, chasfadh 108 feithicil ó thuaidh ón mbóthar ceangail ar an N2 agus chasfadh 108 feithicil ó dheas. Mar thoradh ar theacht isteach chuig an suíomh, chasfadh 108 feithicil as an N2 go dtí an bóthar ceangail ón deisceart chomh maith le 108 feithicil ón tuaisceart.

13.5.2.3 Cumhdach

- 61 Beidh cumhdach de dhíth in áiteanna ina dtéann an línebhealach thar bhóithre, thar aibhneacha agus thar línte OHLanna eile. Meastar go mbeidh feithicil nó dhó le feiceáil ag gach ionad cumhdaigh in aghaidh an lae ar feadh cúig lá. Ní mór bóithre a dhúnadh go sealadach nuair a thógfear cumhdach ionas go mbeifear in ann an líontán a chur suas go sábháilte. Déanfar cinneadh maidir leis an tréimhse bheacht a bheidh gach bóthar dúnta ag céim na tógála. Níor chóir go mbeadh i gceist ach uair an chloig nó dhó i gcás bóithre áitiúla, áfach. Seans go mbeidh sé riachtanach bóithre a dhúnadh ar feadh tréimhse níos faide ag trasbhealaí níos mó. Níor chóir go mbeadh i gceist ach lá amháin ar a mhéad sna cásanna sin, áfach.

13.5.2.4 An Tionchar ar an nGréasán Bóithre

- 62 Bunaithe ar an gcruthú tráchta measta a chuirtear i láthair sna rannáin thuas, taispeántar an méadú faoin gcéad ar an trácht ar na bóithre a úsáidfear le linn chéim thógála na forbartha i dTábla 13.6.

Tábla 13.6: An Tionchar ar an nGréasán Bóithre

Uimhir an Bhóthair	AADT	Buaicmhéadú Laethúil		Buaicmhéadú Céatadán	
		An Cás is Fearr	An Cás is Measa	An Cás is Fearr	An Cás is Measa
N2 Taobh ó Thuaidh den Chlós Stórála	8106	432	432	5.3%	5.3%
N2 Taobh ó Dheas den Chlós Stórála	8106	432	432	5.3%	5.3%
R162	1,593	54	92	3.4%	5.8%
R165	2,807	54	92	1.9%	3.3%

Uimhir an Bhóthair	AADT	Buaicmhéadú Laethúil		Buaicmhéadú Céatadáin	
		An Cás is Fearr	An Cás is Measa	An Cás is Fearr	An Cás is Measa
R178	2,367	54	92	2.3%	3.9%
R179	4,050	54	92	1.3%	2.3%
R180	1,623	27	46	1.7%	2.8%
R181	1,214	27	46	2.2%	3.8%
R183	2,841	27	46	1.0%	1.6%
R184	1,185	27	46	2.3%	3.9%
An Seanbhóthar N2	6,786	27	46	0.4%	0.7%
L-3532-0	955	17	17	1.7%	1.7%
L-3533-0	86	17	17	19.8%	19.8%
L-3525-0	292	17	17	5.8%	5.8%
L-7557-0	124	27	46	21.8%	37.1%
L-7555-0	122	17	17	13.9%	13.9%
LT49033	Neamhbhainte ach	27	46	Neamhbhain teach	Neamhbhain teach
LT49032	Neamhbhainte ach	17	17	Neamhbhain teach	Neamhbhain teach
LP04903	Neamhbhainte ach	27	46	Neamhbhain teach	Neamhbhain teach
LS08903	Neamhbhainte ach	27	46	Neamhbhain teach	Neamhbhain teach
LT49051	Neamhbhainte ach	27	46	Neamhbhain teach	Neamhbhain teach
L-49041	Neamhbhainte ach	17	17	Neamhbhain teach	Neamhbhain teach
L-8912	80	17	17	21.3%	21.3%
L-4020	210	27	46	12.9%	21.9%
L-8010	99	27	46	27.3%	46.5%
L-8011	179	27	46	15.1%	25.7%
L-40121	47	23	23	48.9%	48.9%
L-40052	71	27	46	38%	64.8%
L-40312	22	27	46	122.7%	209.1%
L-4004	112	27	46	24.1%	41.1%
L-4011	91	27	46	29.7%	50.5%
L-4042	459	27	46	5.9%	10%
L-4010	78	17	17	21.8%	21.8%
L-40103	8	27	46	337.5%	575%
L-40441	32	17	17	53.1%	53.1%
L-8201	Neamhbhainte ach	27	46	Neamhbhain teach	Neamhbhain teach
L-4210	538	27	46	5%	8.6%
L-3201	133	27	46	20.3%	34.6%

Uimhir an Bhóthair	AADT	Buaicmhéadú Laethúil		Buaicmhéadú Céatadáin	
		An Cás is Fearr	An Cás is Measa	An Cás is Fearr	An Cás is Measa
L-7211	143	27	46	18.9%	32.2%
L-7200	78	17	17	21.8%	21.8%
L-3403	492	27	46	5.5%	9.3%
L-7430	60	17	17	28.3%	28.3%
L-7411	178	27	46	15.2%	25.8%
L-31031	60	17	17	28.3%	28.3%
L-34211	86	27	46	31.4%	53.5%
L-3420	621	27	46	4.3%	7.4%
L-7421	161	17	17	10.5%	10.5%
L-3510	236	27	46	11.4%	19.5%
L-3520	238	27	46	11.3%	19.3%
L-75031	98	27	46	27.6%	46.9%
L7503	65	27	46	41.5%	70.8%
L-4700	952	378	378	39.7%	39.7%
L-4700 – Bóthar Ceangail N2	340	378	378	111.1%	111.1%

- 63 Mar a fheictear sa tábla thuas, méadóidh an trácht ar an ngréasán bóithre i rith chéim na tógála. Cé go bhfuil cuid de na méaduithe céatadáin sách ard, is léiriú é seo go ginearálta ar a laghad feithiclí a bhaineann úsáid as na bóithre seo de ghnáth. Ina theannta sin, is léiriú iad na figiúirí thuas ar an mbaicshruth breise feadh gach bóthair. Ní bheadh na buaicshruthanna seo le sonrú ach ar feadh tréimhsí gearra – le linn bunraitheanna a leagan de ghnáth, oibríocht a thógfaidh thart ar chúig lá. Ó thaobh acmhainne de, beidh an gréasán bóithre in ann ag na sruthanna a thuartar.
- 64 Sonrófar an méadú is suntasaí ar na sruthanna ar an L4700, ar an mbóthar ceangail agus ar an N2. Láthair an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála is údar leis seo. Maidir leis an méadú ar an sruth ar an L4700 agus ar an mbóthar ceangail, is ionann an méadú sin agus timpeall 39.7% agus 111.1% de na sruthanna reatha faoi seach. Mar sin féin, ba cheart a mheabhrú gurb é seo an cás is measa agus nach dóchúil go sonrúfaí méadú den saghas sin i ndáiríre. Ina theannta sin, dá dtiocfadh an cás is measa seo chun cinn, ní bheadh sé le sonrú ach ar feadh tréimhse an-ghearr. Maidir leis an gcuid is mó den tréimhse thógála trí bliana, luaineoidh na sruthanna ag an mbábhún thart ar fhiigiúr atá timpeall 50% de na sruthanna a chuirtear i láthair sa chás is measa.
- 65 Mar gheall ar an méid mór sruthanna tráchta a réamh-mheastar ag an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear, tugadh faoi mheasúnuithe acomhail ag an mbealach isteach a bheartaítear chuig an gclós stórála ón L4700, ag an T-acomhal tosaíochta idir an L4700 agus

- an bóthar a nascann é leis an N2 agus ag an T-acomhal tosaíochta idir an N2 agus an bóthar a nascann an N2 leis an L4700. Tugadh faoi na measúnuithe acomhail sin trí úsáid a bhaint as ríomhchlár PICADY de chuid an Transport Research Laboratory (TRL). Uirlis é a úsáidtear go forleathan chun anailís a dhéanamh ar acomhail tosaíochta.
- 66 Rinneadh anailís ar fheidhmíocht na n-acomhal sin le haghaidh na mbuaicuaireanta AM agus PM (atá aitheanta mar 8:00-9:00 don AM agus 17:00-18:00 don PM ar an mbóthar ceangail, 08:00-09:00 don AM agus 16:00-17:00 don PM ar an N2 agus 9:00-10:00 do AM agus 15:00-16:00 don PM ar an L4700), trácht a ndearnadh suirbhé air agus an bhliain a mheastar go dtosóidh an tógáil, 2015.
- 67 Seo a leanas na príomhpharaiméadair a ndearnadh scrúdú orthu i dtorthaí na hanailíse acomhail: Luach an Chóimheasa Srutha le Cumas (luach RFC – níor cheart go mbeadh an luach inmhianaithe níos mó ná 0.85 i gcás PICADY – léiríonn luachanna de bhreis ar 1.00 go bhfuil an ghéag isteach os cionn an chumais); uasfhad na scuaine ar aon bhealach isteach chuig an acomhal; agus an mheánmhoill i dtaobh gach feithicle a théann tríd an acomhal le linn na tréimhse samplaí.
- 68 Teastaíonn na sonraí ionchuir a leanas le haghaidh PICADY:
- Bunpharaiméadair shamplacha (áirimh thráchta bhuaicuaire de ghnáth arna sintéisiú thar thréimhse shamplach 90 nóiméad);
 - Paraiméadair gheoiméadracha (lena n-áirítear uimhreacha agus leithid lána, infheictheacht, soláthar stórála, etc.); agus
 - Sonraí faoi éileamh tráchta (tábla tionscnaimh / ceann scríbe buaicuaire de ghnáth le comhdhéanamh ionchur na bhfeithiclí earraí troma).
- 69 Is é an meastachán i leith cruthú tráchta a léirítear i **Rannán 13.5.2.2** an meastachán sin a úsáidtear le haghaidh na hanailíse seo. Léiríodh na figiúirí sin mar shruthanna laethúla, áfach. Glacadh le lá oibre ocht n-uaire an chloig leis na sruthanna sin a thiontú ina bhfigiúirí in aghaidh na huaire.
- 70 Léirítear torthaí an anailís PICADY seo i d**Tábla 13.7, Tábla 13.8 agus Tábla 13.9**. Tá na táblaí tionscnaimh / ceann scríbe i leith éileamh tráchta faoi choinne na gcásanna difriúla uile a tástáladh le haghaidh na n-acomhal a ndearnadh anailís orthu le fáil in **Aguisín 13.4** agus in **Aguisín 13.5, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

Tábla 13.7: Clós Stórála le haghaidh Ábhar Tógála – Torthaí na hAnailíse Acomhail

Torthaí PICADY: Clós Stórála le haghaidh Ábhar Tógála – Buaicuireanta AM agus PM							
Bliain agus Am	Géag A – L4700 Thuaidh		Géag B – Bábhún		Géag C – L4700 Theas		Meánmhoill (nóiméad/feithicile)
	Luach RFC	Uasfhad na Scuaine	Luach RFC	Uasfhad na Scuaine	Luach RFC	Uasfhad na Scuaine	
AM Reatha	-	-	0.000	0.0	0.000	0.0	0.00
PM Reatha	-	-	0.000	0.0	0.000	0.0	0.00
AM 2015	-	-	0.185	0.22	0.000	0.0	0.07
PM 2015	-	-	0.186	0.23	0.000	0.0	0.06

Tábla 13.8: L4700 agus Acomhal an Bhóthair Cheangail – Torthaí na hAnailíse Acomhail

Torthaí PICADY: L4700 agus an Bóthar Ceangail – Buaicuireanta AM agus PM							
Bliain agus Am	Géag A – L4700 Thuaidh		Géag B – Bóthar Ceangail		Géag C – L4700 Theas		Meánmhoill (nóiméad/feithicile)
	Luach RFC	Uasfhad na Scuaine	Luach RFC	Uasfhad na Scuaine	Luach RFC	Uasfhad na Scuaine	
AM Reatha	-	-	0.015	0.02	0.018	0.02	0.03
PM Reatha	-	-	0.032	0.03	0.012	0.01	0.03
AM 2015	-	-	0.160	0.19	0.173	0.21	0.13
PM 2015	-	-	0.177	0.21	0.167	0.20	0.12

Tábla 13.9: N2 agus an Bóthar Ceangail – Torthaí na hAnailíse Acomhail

Torthaí PICADY: N2 agus an Bóthar Ceangail – Buaicuireanta AM agus PM							
Bliain agus Am	Géag A – N2 Theas		Géag B – Bóthar Ceangail		Géag C – N2 Thuaidh		Meánmhoill (nóiméad/feithicile)
	Luach RFC	Uasfhad na Scuaine	Luach RFC	Uasfhad na Scuaine	Luach RFC	Uasfhad na Scuaine	
AM Reatha	-	-	0.024	0.02	0.007	0.01	0.01
PM Reatha	-	-	0.013	0.01	0.011	0.01	0.00
AM 2015	-	-	0.153	0.18	0.083	0.09	0.03
PM 2015	-	-	0.158	0.19	0.093	0.10	0.03

- 71 Faoi mar a thugtar le fios i d**Tábla 13.7**, oibreoidh an bealach isteach chuig an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear faoina acmhainn le linn chéim na tógála.
- 72 Bainfear úsáid as feithiclí troma chun an líne tharchuir a thógáil. Téann méadú ar líon na bhfeithiclí troma i bhfeidhm go mór ar bhóithre áitiúla agus ar mhionbhóithre go háirithe, toisc nár tógadh na bóithre sin chun freastal ar chuid mhór de na cineálacha feithicle sin. Méadaítear an baol atá ann tionchar a bheith ar chosáin, ar thúir, ar chiumhaiseanna, ar chóireálacha teorann, etc. Méadaítear an méid a chuirtear isteach ar an bpobal áitiúil chomh maith maidir leis an tionchar i leith torainn, creathaidh, deannaigh agus cháilíocht an aeir (feic **Caibidil 9** agus **Caibidil 10** den imleabhar seo den EIS).

13.5.3 An Chéim Oibríoch

- 73 Ní chruthófar ach méid fíorbheag tráchta le linn chéim oibríoch na forbartha a bheartaítear mar nach mbíonn foireann ag na línte leictreachais. Déantar cigireacht bhliantúil ar an líne. Is gnách go ndéantar í seo ón aer, áfach, agus mar sin ní chruthófar trácht ar bith. Déantar cigireacht níos mine gach cúig bliana ina dtugtar cuairt ar gach túr ar an líne. D'fhonn an chigireacht seo a éascú, rachaidh feithicil nó dhó chuig gach gabháltas feadh an bhealaigh. Ina dhiaidh sin, ní bheidh aon trácht eile le sonrú ach amháin i gcúinsí eisceachtúla, ar nós lochta.

13.5.4 Díchoimisiúnú

- 74 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

13.6 BEARTA MAOLAITHE

13.6.1 Céim na Tógála

- 75 Ceanglófar ar an gconraitheoir a cheapfar chun an fhorbairt a bheartaítear a thógáil Plean mionsonraithe um Bainistiú Trácht Tógála a ullmhú sula dtosófar ar na hoibríochtaí tógála.

13.6.1.1 Clár Tógála

- 76 Sula dtosófar ar chéim na tógála, ullmhófar clár tógála ina fhéachfar chun an meánleibhéal tráchta a choinneáil mar atá i rith chéim na tógála agus ardbhuaiceanna a sheachaint a tharlódh, mar shampla, dá mbeadh foirne éagsúla ag tógáil túir uillinne ag an am céanna.
- 77 Déanfar forbairt ar an gclár tógála i gcomhairle leis na húdaráis áitiúla chuí. Cuirfear oibreacha féideartha deisiúcháin bhóthair atá i sceideal oibreacha bóthair an údaráis áitiúil san áireamh go háirithe. Aidhm mhór sa chlár seo is ea aon oibreacha bóthair an údaráis áitiúil a éascú tar éis don trácht tógála a bheith ar an mbóthar.

13.6.1.2 Monatóireacht ar Bhail an Bhóthair

- 78 D'fhéadfadh gluaiseachtaí tráchta na bhfeithicilí troma agus nádúr na hacmhainne iompair na fadhbanna a leanas a chruthú:
- Cailteanais éalaitheacha ó rothaí, ó leantóirí nó ó chláir dheiridh; agus
 - Limistéir áitiúla teipe ar an bhfoshraith agus ar an dromchla bóthair.
- 79 Déanfar ualaí ábhar a fhágann an suíomh a mheas agus cuirfear clúdach orthu má mheastar gur gá é sin a dhéanamh chun tionchar féideartha deannaigh a laghdú an oiread agus is féidir le linn iompair. Déanfaidh an conraitheoir iompair gach beart réasúnach tráth dramhaíl nó aon ábhar eile a iompar ar dóchúil go mbeidh siad ina mbunús le cailteanais éalaitheacha ó fheithicil le linn iompair chuig suíomh agus amach as suíomh. Déanfar monatóireacht amhairc ar na bóithre atá mar chuid de na bealaí tarlaithe i rith na tréimhse thógála agus cuirfear inneall folúsghlanta suite ar thrucail ar bhóithre feadh an bhealaigh tharlaithe de réir mar is gá.
- 80 I gcomhar leis an údarás áitiúil cuí, déanfar cigireacht agus athbhreithniú breise ar na bóithre atá mar chuid de na bealaí tarlaithe mí amháin roimh chéim na tógála d'fhonn bail na mbóithre ag an am sin a thairfeadh. Déanfar athbhreithniú sa suirbhé seo ar a laghad ar phíosa scannáin a ghlacfar ag an am sin. Deimhneoidh sé seo bail an bhóthair díreach roimh thús na tógála. San áireamh beidh píosa scannáin ar an mbóthar in éadan caitheamh, ar an gcuma agus ar an mbail a bheidh ar chóireálacha teorann agus ar an mbail a bheidh ar aon seirbhísí lasnairde a thrasnófar. Tabharfar faoi chigireachtaí amhairc agus faoi shuirbhéanna grianghraf ar dhroichid agus ar lintéir feadh na mbóithre tarlaithe.
- 81 Tar éis don údarás áitiúil é a iarraidh, déanfar suirbhéanna ar bhail na gcosán freisin feadh na mbóithre atá mar chuid den bhealach tarlaithe. Déanfar bail struchtúrach bhonnlíne na mbóithre faoi shuirbhé díreach roimh an tógáil a thairfeadh iontu seo.

- 82 Tabharfar aghaidh ar chigireachtaí agus ar mhonatóireacht amhairc leanúnach ar na bóithre tarlaithe i rith na tréimhse thógála lena chinntiú go dtaifeadfar aon damáiste a dhéanfaidh an trácht tógála agus go gcuirfear an t-údarás áitiúil ábhartha ar an eolas faoi. Déanfar socruithe chun aon damáiste den sórt sin a chóiriú go tráthúil de réir caighdeán cuí ionas nach gcuirfear isteach ar rudaí an iomarca.
- 83 Tabharfar faoi na suirbhéanna a rinneadh roimh an tógáil arís tar éis céim na tógála a chur i gcrích. Bainfear sochar as na suirbhéanna roimh an tógáil mar bhonnlíne lena gcur i gcomparáid leis na suirbhéanna sin tar éis na tógála. Cóireofar damáiste a bheidh inchurtha i leith trácht tógála a bhaineann leis an bhforbairt a bheartaítear de réir caighdeán cuí.

13.6.1.3 Bóithre a Dhúnadh

- 84 Ní mheastar go mbeidh gá le bóithre a dhúnadh le linn túir a thógáil. Tuigtear go bhfuil cuid de na bóithre a mbainfear úsáid astu le linn na túir a thógáil caol. Go ginearálta, áfach, beidh deiseanna scoite ag feithiclí. Nuair is gá, cuirfear bearta bainistíochta tráchta macasamhail soilse tráchta sealadacha nó fir bhrataí, i bhfeidhm ar na bóithre. Tagann sé seo le gnáthbhainistíocht tráchta dea-chleachtais le linn tionscadal ar bith a thógáil ina bhfuil rochtain bhóithre poiblí riachtanach.
- 85 Ní mór bóithre a dhúnadh go sealadach tráth cumhdach a chur suas agus a bhaint anuas ag trasbhealaí bóthair; is é mótarbhealach an M3 an ceann is suntasaí. Ní dhúnfar na bóithre seo rófhada ar an mórchóir agus comhaontófar na bearta cuí agus am dúnta gach bóthair leis na húdaráis áitiúla agus leis na páirtithe leasmhara ábhartha eile (feic Caibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS).

13.6.1.4 Cumarsáid

- 86 Rachfar i mbun dlúthchumarsáide leis na húdaráis áitiúla ábhartha agus leis an nGarda Síochána i rith chéim na tógála. Áireofar leis seo bearta bainistíochta tráchta a bheartaítear a chur isteach le haghaidh tuairimí agus formheasa, nuashonruithe ar bhail an ghréasáin bóithre agus an scéal is déanaí maidir leis an gclár tógála. Iarrfar faisnéis faoi imeachtaí áitiúla a d'fhéadfadh teacht salach ar bhearta bainistíochta tráchta agus ar thrácht tógála ionas gur féidir bearta malartacha a chur i bhfeidhm chun coimhlintí den sórt sin a sheachaint.
- 87 Cuirfear an pobal áitiúil ar an eolas faoi bhearta bainistíochta tráchta a bheartaítear sula gcuirfear i ngníomh iad. Déanfar é seo trí fhógráin a chur sna nuachtáin áitiúla agus trí bhileoga a sheachadadh chuig tithe sna ceantair a bheidh buailte. Cuirfear sonraí teagmhála ar fáil ionas gur féidir le cónaitheoirí tuilleadh faisnéise a fháil agus aon eolas breise a thabhairt, mar shampla dátaí imeachtaí áitiúla a d'fhéadfadh tionchar a imirt ar bhearta bainistíochta tráchta a chuirfear i bhfeidhm.

13.6.1.5 Bealaí Isteach chuig Suíomhanna

- 88 De réir Chaibidil 8 de cháipéis na Roinne Comhshaoil, *Traffic Signs Manual (Lámhleabhar do Chomharthaí Trácht)*, cuirfear comharthaí bóthair in airde chun rabhadh a thabhairt faoi na láithreacha rochtana sealadacha ar shuíomhanna tógála agus le haghaidh oibríochtaí ar bith óna dteastaíonn comharthaí rabhaidh. Cuirfear comharthaíocht in airde seachtain amháin roimh thús na n-oibríochtaí ar an láthair.
- 89 Is ó na gréasáin bhóithre áitiúla a éascófar an chuid is mó de na bealaí isteach chuig suíomhanna a bheartaítear / de na bealaí amach uathu. Chun srianta féideartha maidir le riachtanais infheictheachta a mhaolú, tá sé beartaithe go mbainfidh an príomhchonraitheoir úsáid as córas sábháilte d'fhir bhrataí bhuana chun trácht a rialú le linn gach oibríochta um dhul isteach / dhul amach ag gach láthair shuímh.

13.6.1.6 Bainistíocht Práinnfhreagartha

- 90 D'ainneoin trácht a bhaineann le tarlú ábhar, is tábhachtach gur féidir le seirbhísí éigeandála teacht go héasca ar aon teach feadh an bhealaigh tharlaithe agus rochtain éigeandála a fháil ar gach suíomh tógála túir agus ar an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála. Tabharfar tús áite do na seirbhísí éigeandála ar an mbealach tarlaithe, isteach chuig na suíomhanna agus amach as na suíomhanna. Tabharfar sonraí teagmhála an phearsanra a bheidh freagrach as trácht tógála a bhainistiú do na seirbhísí éigeandála i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin. Tar éis scéala a fháil faoi theagmhas, cuirfear tiománaithe ar an eolas go bhfuil eachtra tar éis tarlú agus tabharfar na teoracha cuí dóibh.

13.6.2 An Chéim Oibríoch

- 91 Mar gheall ar an méid fíorbheag trácht a chruthófar le linn céim oibríoch na forbartha a bheartaítear, ní mholtar bearta maolaithe ar bith faoi choinne na céime seo den fhorbairt.

13.7 TIONCHAR IARMHARACH

- 92 De thoradh nádúr sealadach chéim na tógála agus na mbeart maolaithe a mholtar, ní bheidh ach íostionchar iarmharach ag céim thógála na forbartha ar thrácht agus ar iompar.
- 93 Ní bheidh ach íostionchar iarmharach ag céim oibríoch na forbartha toisc nach mbeidh ach trácht an-bheag le sonrú le linn na céime seo den fhorbairt.

13.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

94 Chomh maith leis an tionchar ar an ngréasán bóithre, imríonn feithiclí bóthair tionchar ar an gcomhshaol freisin ó thaobh truailliú aeir, cruthú deannaigh, torainn agus creathaidh de. I rith na céime oibríche, is beag tionchair dá shórt a bheidh ann toisc nach mbeidh mórán tráchtá ann, ach is suntasaí a bheidh an tionchar sin i rith na céime tógála, bíodh is go mbeidh sé sealadach. Déantar measúnú ar an tionchar sin i gcaibidilí eile den imleabhar seo den EIS seo, mar sin ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le **Caibidil 9** agus le **Caibidil 10** san imleabhar seo den EIS.

95 Tá sé d'acmhainneacht ag cúrsaí tráchtá freisin dul i gcion ar roinnt tosca comhshaoil eile ag brath ar chúinsí éagsúla. Tagann méadú ar na dóchúlacht do dtarlóidh tionchair dá leithéid nuair a fhágann feithiclí gréasán na mbóithre poiblí. Is iad seo a leanas an tionchar féideartha indéach a d'fhéadfadh teacht chun cinn de bharr cúrsaí tráchtá:

- **Caibidil 3** – Daoine – Úsáid Talún agus Ithreacha, Geolaíocht agus Hidrigeolaíocht – De bharr bhalcadh na hithreach mar thoradh ar fheithiclí a bheith á dtiomáint ar thalamh feirme;
- **Caibidil 6** – Flóra agus Fána mar gheall ar bhaint an fhásra ag láithreacha rochtana chun freastal ar rochtain feithiclí ar shuíomhanna tógála;
- **Caibidil 8** - Cailíocht an uisce de bharr sceití féideartha breosla nó leachta ag dul isteach sa screamhuisce;
- **Caibidil 11** - Tionchar ar an tírdhreach de bharr rianta rochtana sealadacha a thógáil; agus
- **Caibidil 14** - Oidhreacht Chultúrtha de bharr damáiste féideartha ó chreathadh a thagann chun cinn mar gheall ar fheithiclí troma a bheith ag obair gar do shuíomhanna oidhreachta cultúrtha.

96 Dá bhrí sin, ba cheart an chaibidil seo a léamh freisin i gcomhar le **Caibidil 3**, **Caibidil 6**, **Caibidil 7**, **Caibidil 8**, **Caibidil 11** agus **Caibidil 14** den imleabhar seo den EIS.

13.9 CONCLUÍDÍ

97 Ní bheidh ach méid beag tráchtá ann mar gheall ar chéim oibríoch na forbartha a bheartaítear. Bíodh is go mbeidh sé sealadach, beidh cuid mhór tráchtá ann mar gheall ar chéim thógála na forbartha toisc go mbeidh na hábhair agus an lucht oibre á n-iompar chuig an suíomh agus amach uaidh arís ar an ngréasán bóithre poiblí atá ann cheana féin, den chuid is mó.

- 98 A bhuí leis an gcineál forbartha atá ann, beidh roinnt suíomhanna tógála ar leith ann i rith chéim thógála na forbartha a bheartaítear. Go ginearálta, rachfar isteach chuig na suíomhanna aonair trí rianta páirce agus rianta inmheánacha atá ann cheana féin, nuair is féidir. Teastaíonn 117 bealach isteach sealadach ón ngréasán bóithre poiblí leis an líne a bheartaítear a thógáil.
- 99 In ainneoin mhéid na forbartha a bheartaítear, ní bheidh ach líon measartha beag feithiclí ag teastáil chun freastal ar gach suíomh tógála aonair feadh na forbartha líní. Beidh an trácht sin scaipthe amach thar roinnt seachtainí agus is é sin an méid ama a thógfaidh sé chun túir aonair a thógáil. Mar gheall ar fhad na líne a bheartaítear, beidh an trácht scaipthe thar limistéar mór le linn chéim na tógála, d'ainneoin nach mbeidh tógáil ar bun in aon láthair amháin ach ar feadh tréimhse réasúnta gearr.
- 100 Beartaítear go mbainfear úsáid as clós stórála le haghaidh ábhar tógála, a bheidh suite soir ó dheas ó Charraig Mhachaire Rois, Co. Mhuineacháin, chun ábhair a stóráil lena ndáileadh ar na suíomhanna tógála aonair. Táthar ag súil le níos mó tráchta ag an láthair seo mar go mbeidh feithiclí á gcoinneáil ag an láthair seo sula rachaidh siad ar fud an ghréasáin bóithre chuig na suíomhanna aonair.
- 101 Bainfear úsáid as feithiclí troma chun an líne tharchuir a thógáil. Téann méadú ar líon na bhfeithiclí troma i bhfeidhm go mór ar bhóithre áitiúla agus ar mhionbhóithre go háirithe, toisc nár tógadh na bóithre sin chun freastal ar chuid mhór de na cineálacha feithicle sin. Méadaítear an baol atá ann tionchar a bheith ar struchtúr na gcosán, ar chiumhaiseanna, ar chóireálacha teorann, etc., agus méadaítear an méid a chuirtear isteach ar an bpobal áitiúil chomh maith maidir leis an tionchar i leith torainn, creathaidh, deannaigh agus cháilíocht an aeir.
- 102 Ullmhófar *Plean um Bainistiú Trácht Tógála* sula dtosaíonn na hoibríochtaí tógála. Is é cuspóir an phlean seo tionchar chéim thógála na forbartha a bheartaítear a laghdú an oiread agus is féidir.

14 OIDHREACTH CHULTÚRTHA

14.1 RÉAMHRÁ

- 1 Déantar measúnú sa chaibidil seo ar an tionchar ar an oidhreacth chultúrtha a thagann as an bhforbairt a bheartaítear agus as oibreacha forbartha gaolmhara laistigh de Limistéar Staidéir an Chabháin – Mhuineacháin (CMSA), mar a shonraítear i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS. Déantar measúnú sa chaibidil ar an tionchar díreach agus indéach araon atá ag an bhforbairt a bheartaítear ar oidhreacth chultúrtha Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA), agus moltar bearta maolaithe agus déantar achoimre ar an tionchar iarmharach a bheidh ann a luaithe is a chuirtear an maolú i gcrích. Déanfar measúnú ar thionchar i dtaobh chéim na tógála, na céime oibríche agus chéim an díchoimisiúnaithe den fhorbairt a bheartaítear.
- 2 Coincheap leathan is ea an téarma ‘oidhreacth chultúrtha’ lena gclúdaítear réimse leathan eolais agus sáraíonn sé scóip na cáipéise seo an téarma a phlé go mionsonraithe. Mar sin féin, mar achoimre chun críocha an mheasúnaithe seo, áirítear leis oidhreacth seandálaíochta, oidhreacth ailtireachta, oidhreacth chultúrtha faoi uisce, tírdhreacha cultúrtha agus oidhreacth chultúrtha dholáimhsithe ar nós an bhéaloidis. I gcodanna ina dhiaidh sin sa chaibidil seo, agus ar aon dul le moltaí Sheirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta agus na Rannóige Beartas um Oidhreacth Thógtha agus Ailtireachta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta, is go leathan a roinneadh iad faoi na ceannteidil seo ‘oidhreacth seandálaíochta’, ‘oidhreacth ailtireachta’ agus ‘oidhreacth chultúrtha eile’.
- 3 Rinneadh iarrachtaí ó na céimeanna is luaithe den tionscadal i leith, le linn léarscáiliú srianta agus roghnú an bhealaigh araon, aon tionchar fisiceach díreach agus aon tionchar ar thimpeallacht na suíomhanna oidhreachta cultúrtha sa limistéar staidéir a íoslaghdú.

14.1.1 Creat Dílíthiúil

14.1.1.1 Coinbhinsiúin agus Reachtaíocht

- 4 Tá an breithmheas seo eolach go ndearna Éire daingniú ar roinnt coinbhinsiúin Eorpacha agus idirnáisiúnta i ndáil le cosaint a hoidhreachta cultúrtha, lena n-áirítear na nithe seo a leanas:
 - Coinbhinsiún Oidhreachta Domhanda UNESCO, 1972;
 - ICOMOS Xi'an Declaration on the *Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas* (*Forógra Xi'an maidir le Timpeallacht na Struchtúr, na Suíomhanna agus na Limistéar Oidhreachta a Chaomhnú*), 2005;
 - Treoir Chódaithe an EIA 2011/92/AE;

- An Coinbhinsiún um Thórdhreach na hEorpa, 2000;
- An Coinbhinsiún Eorpach um Chosaint na hOidhreachta Seandálaíochta (Coinbhinsiún Vaileite), a dhaingnigh Éire i 1997; agus
- An Coinbhinsiún Eorpach um Chosaint na hAiltireachta Seandálaíochta (Coinbhinsiún Granada), a dhaingnigh Éire i 1997.

5 Áirítear iad seo a leanas i measc na reachtaíochta ábhartha:

- *An tAcht um Pleanáil agus Forbairt, 2000*, arna leasú;
- *Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta, 1930*, arna leasú; agus
- *Acht na hOidhreachta Ailtireachta agus na Séadchomharthaí Stairiúla, 1999*;

14.1.1.2 Pleananna Forbartha Contae

6 Ábhar breithnithe is ea forálacha Cavan County Development Plan 2014-2020 (Plean Forbartha Contae an Chabháin) (CDP an Chabháin) agus Phlean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019 (CDP Mhuineacháin) don Bhord Pleanála (an Bord) agus breithniú á dhéanamh aige ar an iarratas ar fhorbairt phleanála na forbartha a bheartaítear. Is ann do liosta de shuíomhanna oidhreachta cultúrtha sna Pleananna Forbartha Contae sin, lena n-áirítear séadchomharthaí náisiúnta, séadchomharthaí taifeadta, limistéir chaomhantais ailtireachta, struchtúir atá faoi chosaint agus radhairc atá faoi chosaint mar aon le measúnuithe bonnlíne ar shaintréithe tírdhreacha an chontae. Chomh maith leis sin, leagtar amach sna pleananna beartais agus cuspóirí oidhreachta na gcontaetha a bhfuil sé mar aidhm acu oidhrecht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha an réigiúin a chosaint agus a chur chun cinn. Rinneadh an measúnú seo agus aird chuí á tabhairt ar na beartais sin agus ar fhaisnéis ábhartha eile atá sna pleananna.

7 Is éard atá sa mhéid seo a leanas ná achoimre ar conas a thug na sainchomhairleoirí oidhreachta cultúrtha aghaidh ar na beartais agus na cuspóirí seandálaíochta agus ailtireachta a leagtar amach sa dá cheann de na Pleananna Forbartha Contae ábhartha.

Cavan County Development Plan 2014-2020 (Plean Forbartha Contae an Chabháin 2014-2020) – Beartais maidir leis an Oidhrecht Seandálaíochta

8 I gCaibidil 7 - Oidhrecht Thógtha agus Seandálaíocht, léirítear na Beartais agus na Cuspóirí in Cavan County Development Plan (Plean Forbartha Contae an Chabháin) atá bainteach leis an oidhrecht seandálaíochta. Tugtar breac-chuntas ginearálta leis na beartais agus na cuspóirí sin (BHP-5-8, BH017-25) ar stádas dlíthiúil na séadchomharthaí agus ar na cosaintí a thugtar dá

suíomhanna agus dá gcriosanna acmhainneacht seandálaíochta agus mionsonraítear iontu ról an údaráis phleanála agus na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta (DAHG). Maidir le bonneagar leictreachais, sonraítear in BHO19 go “(d)tabharfar aird ar an ‘gCód Cleachtais idir Eangach Náisiúnta BSL agus an tAire Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil maidir leis an Oidhreacht Seandálaíochta.”

Cavan County Development Plan (Plean Forbartha Contae an Chabháin) 2014 – 2020 - Beartais maidir leis an Oidhreacht Ailtireachta

- 9 I gCaibidil 7 - Oidhreacht Thógtha agus Seandálaíocht, léirítear na Beartais agus na Cuspóirí in Cavan County Development Plan (Plean Forbartha Contae an Chabháin) atá bainteach leis an oidhreacht ailtireachta. Leis na beartais agus na cuspóirí sin (BHP-1-4, BH-01-16), tugtar sainiú ginearálta ar stádas dlíthiúil na struchtúr atá faoi chosaint, na suíomhanna ón NIAH agus na Limistéar Caomhantais Ailtireachta.

Plean Forbartha Chontae Mhuineacháin 2013-2019 – Beartais maidir leis an Oidhreacht Seandálaíochta

- 10 Íoslódáladh gach séadchomhartha seandálaíochta ar eolas ón suíomh gréasáin, www.archaeology.ie agus leagadh béim ar Shéadchomharthaí Náisiúnta, faoi úinéireacht nó faoi choimirce an Stáit, faoi úinéireacht údarás áitiúil agus séadchomharthaí faoi réir ordúithe caomhnaithe, in GIS sna céimeanna ba luaithe den fhorbairt a bheartaítear (Cuspóirí Oidhreachta Seandálaíochta - AHO 1). Agus an leibhéal méadaithe de chosaint reachtaíochta le haghaidh Séadchomharthaí Náisiúnta ar eolas, leagadh béim ar gach suíomh ag a bhfuil an rangú seo chun cabhrú le foireann an tionscadail iad a sheachaint tráth roghanna féideartha um chonair bhealaigh a shainnaint. Anuas air sin, rinne na sainchomhairleoirí oidhreachta cultúrtha cuid mhór cumarsáide le foireann an tionscadail chun an tionchar ar thimpeallacht suíomhanna seandálaíochta i ngaireacht na forbartha a bheartaítear a laghdú (Beartas um Oidhreacht Seandálaíochta - AHP 1, AHP 2, agus AHP 3).
- 11 Léirítear Beartais agus Cuspóirí ábhartha Phlean Forbartha Contae Mhuineacháin a bhaineann leis an oidhreacht seandálaíochta i gCaibidil 4 - An Comhshaoil agus Oidhreacht. Leis na beartais agus na cuspóirí sin (AOH-1-3, AHP 1-81-16), tugtar sainiú ar an stádas dlíthiúil a thugtar do shéadchomharthaí taifeadta agus ar ról na bpáirtithe leasmhara sa phróiseas pleanála. Luaitear in AHP-5: “agus cinneadh á dhéanamh ar fhorbairt i gcóngarachta na séadchomharthaí seandálaíochta go léir, éileoidh an t-údarás pleanála go ndéanfaí measúnú seandálaíochta a ullmhú agus a chur isteach lena mionsonrófaí an tionchar féideartha ag aon fhorbairt ar struchtúir sheasta agus ar struchtúir adhlactha araon agus ar shil-leagain. Cuirfear measúnú amhairc san áireamh sa tuarascáil freisin chun a chinntiú go mbreithneofar aon tionchar amhairc féideartha go

cuí agus ba cheart an limistéar maolánach nó limistéar atá tadhlach leis an séadchomhartha a chaomhnóidh timpeallacht agus taitneamhacht amhairc an tsuímh a shainiú sa tuarascáil.”
[aistriúchán neamhoifigiúil]

Plean Forbartha Chontae Mhuineacháin 2013-2019 – Beartais maidir leis an Oidhreacht Ailtireachta

- 12 Léarscáilíodh gach suíomh ailtireachta taifeadta, lena n-áirítear Struchtúir atá faoi Chosaint, suíomhanna ón NIAH (suirbhéanna foirgneamh agus gairdíní araon) agus ACAnna, in GIS do chéim an léarscáilithe srianta (Cuspóirí le haghaidh Oidhreacht Ailtireachta agus Thógtha - ABO 1 agus ABO 2; Cuspóirí le haghaidh Struchtúr atá faoi Chosaint a Chosaint - PSO 1 agus PSO 2; Cuspóir le haghaidh Limistéir Chaomhantais Ailtireachta a Chosaint - CAO 1; agus Beartas le haghaidh Limistéir Chaomhantais Ailtireachta a Chosaint - CAP 1). Toisc gur struchtúir sheasta iad formhór na struchtúr atá faoi chosaint ar NIAH agus go dtugtar cosaint speisialta do shaintréithe ACAnna san *Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000* (arna leasú), leagadh béim ar íogaireacht na suíomhanna seo i leith timpeallachta le linn léarscáiliú tosaigh na srianta (PSP 4). De bharr an ghnímh sin a dhéanamh go luath, bhíothas in ann tionchar fisiciúil ar aon ACAnna nó ar Struchtúir atá faoi Chosaint agus a gcúirtealáistí láithreacha, a sheachaint. Chuathas i gcomhairle leis an gcéad agus an dara sraith de léarscáilíocht Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann (OSi) tráth an chaibidil seo a chur i dtoll a chéile. Leagadh béim ar oidhreacht thionsclaíoch le haghaidh an mheasúnaithe (Cuspóir um Chosaint na hOidhreacht Tionsclaíche Tógtha, IHO 1). Maidir le tírdhreacha deartha, páirceanna stairiúla, gairdíní agus diméinte, rinneadh gach iarracht aon tionchar ar phríomhchodanna na ngnéithe sin a íoslaghdú (Cuspóir maidir le hOidhreacht Ailtireachta agus Thógtha - ABO 4).

14.1.1.3 Pleananna Oidhreacht Contae

- 13 Agus an measúnú seo á ullmhú, rinneadh athbhreithniú ar *Phlean Oidhreacht Chontae Mhuineacháin 2012-2017*, ar *Phlean Oidhreacht Chontae an Chabháin 2006-2011* agus ar thuarascálacha aonair Tionscadal Oidhreacht. Áiríodh air sin *Industrial Heritage Survey of Historic Railways* (2007).

14.1.1.4 Treoirínte Eile

- 14 Baineadh úsáid as na treoirínte seo a leanas agus measúnú á dhéanamh ar an oidhreacht chultúrtha i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin:
- Comhairle Contae Chorcaí (2006). *Guidance Notes for the Appraisal of Historic Gardens, Demesnes, Estates and their Settings (Nótaí Treorach maidir le Gairdíní Stairiúla, Diméinte, Eastáit agus a dTimpeallacht a Mheas)*;

- An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (DoECLG) (Márta 2013). *Guidelines for Planning Authorities and An Bord Pleanála on carrying out Environmental Impact Assessment (Treoirínte d'Údaráis Phleanála agus don Bhord Pleanála maidir le Ráiteas Tionchair Timpeallachta a dhéanamh)*;
- An Roinn Ealaíon, Oidhreachta, Gaeltachta agus Oileán (1999). *Framework and Principles for the Protection of the Archaeological Heritage (Creatlach agus Prionsabail le haghaidh Chosaint na hOidhreachta Seandálaíochta)*;
- An Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta (DAHG) (2011). *Architectural Heritage Protection Guidelines for Planning Authorities (Treoirínte um Chosaint Oidhreachta Ailtireachta d'Údaráis Phleanála)*;
- DoECLG (Aibreán 2009). *An Cód Cleachtais idir an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil agus Líonraí BSL*;
- DoECLG (Aibreán 2009). *An Cód Cleachtais idir an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil agus EirGrid*;
- DAHG (Iúil 2014). *Dréacht-Straitéis Náisiúnta Tírdhreacha d'Éirinn 2014-2024*; agus
- Institiúid na Seandálaithe Allamuigh (2008). *Setting Standards: A Review*.

14.2 MODHEOLAÍOCHT

15 Ullmhaíodh an mhodheolaíocht seo a leanas d'fhonn measúnú a dhéanamh ar thionchar na forbartha a bheartaítear ar oidhreacht chultúrtha Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA). Leagtar modheolaíocht níos mine amach in **Aguisín 14.1, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS, lena gcuirtear san áireamh sonraí maidir leis an modheolaíocht le haghaidh tionchar ar an timpeallacht a mheasúnú.

14.2.1 Achoimre ar an Modheolaíocht

16 Tá lorg measartha beag ag líne lasnairde agus féadann socrú cúramach na dtúr tionchar fisiceach ar shuíomhanna oidhreachta cultúrtha a íoslaghdú. Mar sin féin, mar gheall ar an bhfoirm líneach sheasta a ghabhann le líne lasnairde, tá sé níos deacra tionchar ar thimpeallacht na suíomhanna oidhreachta cultúrtha a chosc. An modh is fearr chun maolú an tionchair sin a bhaint amach ná trí chinntiú a dhéanamh go leagtar béim ar shuíomhanna ailtireachta agus seandálaíochta aitheanta, idir ainmnithe agus neamhainmnithe, le linn na gcéimeanna um léarscáiliú srianta agus roghnú an bhealaigh den fhorbairt a bheartaítear agus go gcuirtear suíomhanna lena mbaineann tábhacht ar leith in iúl d'fhoireann an tionscadail chun

aon tionchar a laghdú, nuair is féidir. Sular tugadh faoin measúnú seo, cuireadh na céimeanna oibre seo a leanas i gcrích:

- Suíomhanna seandálaíochta ainmnithe agus neamhainmnithe a léarscáiliú, lena n-áirítear iad seo a leanas:
 - Suíomhanna Oidhreachta Domhanda;
 - Séadchomharthaí Náisiúnta, bíodh siad faoi úinéireacht nó faoi choimirce an Stáit, faoi úinéireacht údaráis áitiúil nó ina séadchomharthaí faoi orduithe caomhnaithe;
 - Bunachar Sonraí an tSuirbhé Seandálaíochta, lena n-áirítear Taifead na Suíomhanna agus na Séadchomharthaí agus an Taifead ar Shéadchomharthaí agus ar Áiteanna; agus
 - Sonraí a fuarthas ó Ghníomhaireacht Chomhshaoil Thuaisceart Éireann (NIEA) a bhaineann le suíomhanna seandálaíochta, lena n-áirítear, Taifid Láithreán agus Séadchomharthaí, Criosanna Sceidealaithe, Séadchomharthaí Sceidealaithe faoi Chúram an Stáit agus Limistéir Sheandálaíochta Fhíorspéisiúla.

- Suíomhanna ailtireachta ainmnithe agus neamhainmnithe a léarscáiliú, lena n-áirítear iad seo a leanas:
 - ACAnna;
 - Struchtúr atá faoi Chosaint;
 - Fardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta (NIAH);
 - Tírdhreacha Diméine agus Gairdíní Stairiúla mar a léirítear ar an léarscáiliú stairiúil 6 horlaí ó Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann, a ndearnadh suirbhé orthu timpeall na bliana 1830; agus
 - Sonraí a fuarthas ón NIEA a bhaineann le suíomhanna ailtireachta, lena n-áirítear Foirgnimh Liostaithe, Oidhreacht Thionsclaíoch, Oidhreacht Chosanta agus Clár na bPáirceanna agus na nGairdíní Stairiúla.

- EirGrid (Bealtaine 2011). *North-South 400 kV Interconnection Development: Preliminary Re-Evaluation Report (Forbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV: Réamh-Thuarascáil Athmheasúnaithe)*;

- EirGrid (Aibreán 2013). *North-South 400 kV Interconnection Development Final Re-Evaluation Report (Forbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV - Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh)*; agus

- EirGrid (Iúil 2013). *North-South 400 kV Interconnection Development Preferred Project Solution Report (Forbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV - Tuarascáil um Réiteach Tionscadail Roghnaithe)*.

17 Anuas ar an obair roimhe a liostaítear thuas, cuireadh an chaibidil seo i dtoll a chéile in dhá chéim phríomha, is iad sin, measúnú deisce agus obair allamuigh. Ba éard a bhí i gceist leis an measúnú deisce:

- Athbhreithniú a dhéanamh ar léarscáiliú i gcóras faisnéise geografaí (GIS) a cuireadh le chéile le linn na forbartha a bheartaítear;
- Athbhreithniú ar na foilseacháin ar an ábhar, lena n-áirítear foinsí staire, treoirlínte agus doiciméid bheartais, reachtaíocht ábhartha, pleananna forbartha agus pleananna oidhreachta, agus athrú chun dáta an léarscáilithe GIS ina dhiaidh sin nuair ab iomchuí; agus
- Athbhreithniú ar fhoinsí eile, lena n-áirítear léarscáiliú stairiúil, ortafótagrafaíocht agus LiDAR. Le linn na céime sin, leagadh béim ar shuíomhanna lena ngabhann acmhainneacht seandálaíochta agus / nó ailtireachta nár taifeadadh roimhe lena n-athbhreithniú le linn chéim na hoibre allamuigh den fhorbairt a bheartaítear.

18 Bhí an measúnú deisce ina chúis le tuiscint níos fearr ar an timpeallacht oidhreach seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha trína dtéann an fhorbairt a bheartaítear, i dteannta léarscáiliú mionsonraithe i gcóras faisnéise geografaí (GIS) lena leagadh béim ar ghnéithe, ar shuíomhanna, ar limistéir agus ar thírdhreacha aitheanta ar na cóngair a bhféadfadh an fhorbairt a bheartaítear tionchar a bheith aici orthu. Sa chaibidil seo, déantar breithniú sonrath ar limistéir thart ar 2 km ó gach taobh den ailíniú, lena n-áirítear láithreacha túir, limistéir chumhdaigh, bealaí rochtana sealadacha, agus limistéir shreangaithe, agus tá aird inti freisin ar Shéadchomharthaí Náisiúnta faoi chúram an Stáit laistigh de 5 km de gach taobh den ailíniú agus ar roinnt suíomhanna tábhachtacha níos faide anonn.

19 Ar chur i gcrích an mheasúnaithe deisce, tugadh faoi obair allamuigh chun ‘fíric ón talamh’ a dhéanamh ar thorthaí an staidéir dheisce. Baineadh úsáid as léarscáiliú mionsonraithe GIS ar an láthair chun suíomhanna seandálaíochta agus ailtireachta aitheanta a shainiú. Áiríodh leo sin suíomhanna seandálaíochta agus ailtireachta, idir ainmnithe agus neamhainmnithe; chomh maith le suíomhanna lena mbaineann acmhainneacht seandálaíochta agus ailtireachta a tugadh faoi deara ó léarscáiliú stairiúil agus ó aer-ghrianghrafadóireacht. Áiríodh le léarscáiliú GIS bonnléarscáiliú ar léarscáileanna Discovery Series ó Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann mar aon le léarscáileanna stairiúla na chéad sraithe ó Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann agus aer-ghrianghrafadóireacht mhionsonraithe. Fuarthas rochtain ar thalamh nuair ab fhéidir agus le cead ó úinéirí talún. Sa chás nárbh fhéidir déanamh amhlaidh, tugadh faoi mheasúnú ón

talamh, ó na bóithre ba chóngaraí a bhféadfadh an pobal rochtain orthu nó ó thalamh cóngarach ar tugadh cead isteach chuige. Bhí sainchomhairleoirí allamuigh eolach nár cuimsíodh sa léarscáiliú a soláthraíodh gach suíomh lena mbaineann tábhacht oidhreachta seandálaíochta, ailtireachta nó cultúrtha agus rinneadh aon suíomhanna nua oidhreachta seandálaíochta, ailtireachta nó cultúrtha a sainathnódh le linn obair allamuigh a thaifeadadh agus a chur leis an GIS. Suntasacht an tionchair a d'fhéadfadh a bheith ar shuíomhanna seandálaíochta, ar shuíomhanna ailtireachta agus ar shuíomhanna oidhreachta cultúrtha eile atá lonnaithe cóngarach don fhorbairt a bheartaítear, rinneadh measúnú uirthi ansin i gcomhair chéim na tógála, na céime oibríche agus chéim an díchoimisiúnaithe den fhorbairt a bheartaítear.

20 Moladh bearta maolaithe agus rinneadh tionchar iarmharach a d'fhéadfadh a bheith ann tar éis maolú a thabhairt faoi deara.

21 Measadh gur bhain na saincheisteanna seo a leanas le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS):

- Sainathint agus measúnú a dhéanamh ar thionchar féideartha ar an oidhrecht seandálaíochta, lena n-áirítear measúnú ar na séadchomharthaí taifeadta go léir a bhféadfadh go mbeadh tionchar orthu le linn gníomhaíochtaí tógála agus measúnú ar an tionchar amhairc ar shuíomhanna liostaithe. Ba cheart tionchar ar shaintréithe agus ar thimpeallacht na ngnéithe inspéise agus an caidreamh idir suíomhanna a chur san áireamh anseo;
- Áirítear le sainlimistéir spéise ón taobh sóisialta, cultúrtha agus stairiúil de Crosaire an Mhaí;
- Aon tochailtí seandálaíochta réamh-iarratais nó imscrúduithe suímh ar tugadh fúthu a shainathint. Cur síos a dhéanamh ar an réasúnaíocht i leith an chur chuige a glacadh maidir leis na himscrúduithe réamh-iarratais sin, go háirithe i gcomhair limistéar ag a bhfuil acmhainneacht aitheanta seandálaíochta;
- Sainathint agus measúnú a dhéanamh ar an tionchar ar an oidhrecht ailtireachta;
- Ba cheart tionchar indíreach na gníomhaíochta tógála, lena n-áirítear rochtain / bealaí tógála, ar struchtúir agus ar fhoirgnimh a bhreithniú; agus
- Ba cheart breithniú agus measúnú a dhéanamh ar an tionchar ar radhairc níos faide ó na suíomhanna lena mbaineann tábhacht agus suntasacht náisiúnta.

14.2.2 Comhairliúchán

- 22 Tá cur síos déanta ar an straitéis comhairliúcháin iomlán ag EirGrid nó thar ceann EirGrid i dtaca le gach céim agus gach gné den fhorbairt a bheartaítear sa *Public and Landowner Consultation Report (Tuarascáil ar an gComhairliúchán leis an bPobal agus le hÚinéirí Talún)* ar leith (feic **Imleabhar 2B** de na cáipéisí iarratais). Leagtar amach cuspóirí na straitéise comhairliúcháin iomláine, a struchtúr, sonraí maidir leis na gníomhaíochtaí comhairliúcháin ar fad, an t-aiseolas a fuarthas agus conas a freagraíodh don aiseolas sin sa tuarascáil sin.
- 23 Tugadh faoi chomhairliúcháin leis an Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta, le Comhairlí Contae Mhuineacháin agus an Chabháin agus leis an bpobal agus an chaibidil seo den EIS á hullmhú. Rinne foireann an tionscadail gach freagra ón gcomhairliúchán a fuarthas a thaifeadh agus a bhreithníú.

14.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

- 24 Tá lorg fisiceach beag ag foirm líneach sheasta thúir thacaíochta na líne lasnairde a bheartaítear, rud a fhágann gur féidir tionchar fisiceach díreach ar shuíomhanna, struchtúir, shéadchomharthaí nó ghnéithe oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha a sheachaint i bhformhór na gcásanna. Is dócha go mbeidh tionchar den chineál sin le sonrú le linn chéim na tógála agus is féidir go dtiocfaidh sé as na nithe seo a leanas:
- Tochailtí a bhaineann le tógáil na dtúr, lena n-áirítear leibhéaladh suímh, tochailt bunsráitheanna agus aon atreorú seirbhísí nó draenála atá ann cheana a d'fhéadfadh bheith ag teastáil;
 - Tochailtí a bhaineann le limistéir shealadacha chumhdaigh a chur suas;
 - Rochtain ar mhaithe le trealamh agus le hábhair le haghaidh thógáil na dtúr agus an chumhdaigh a éascú; agus
 - An próiseas um na línte lasnairde a shreangú agus rochtain a éascú ina leith.
- 25 Ós rud é go bhfuil tionchar ag a foirm líneach sheasta ar limistéar leathan, is é an tionchar is dóchúla ón gcineál seo forbartha ná tionchar ar thimpeallacht na suíomhanna, na struchtúir, na séadchomharthaí nó na ghnéithe oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha sa réigiún máguaird le linn na céime oibríche den fhorbairt.
- 26 Déantar measúnú sa chaibidil seo chomh maith ar chlós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear atá lonnaithe i bpáirc fhada dhronuilleogach feadh imeall phríomhbhóthar an N2 soir

ó dheas ó Charraig Mhachaire Rois, Contae Mhuineacháin. Tá an suíomh i mbailte fearainn Mhuinilte Dubh agus Mhuinilte Bán.

14.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

14.4.1 An Tírdhreach (Muineachán go dtí an Cabhán)

- 27 Tá an chuid seo a leanas bunaithe ar shleachta ón *Monaghan Landscape Character Assessment (Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha Mhuineacháin)* (2008) agus ón rannán ‘Ceantair Shaintréithe’ i CDP an Chabháin (Caibidil 8, rannán 8.19.1).

14.4.1.1 Ardtailte Mhullaigh Aise (Limistéar Náduir Tírdhreacha [LCA] 6)

- 28 **Túir 103 go 128 – An Léim Ghearr go Clár Doire.** Tá topagrafaíocht athraitheach anseo ina bhfuil ceantar ardhchláir mhín in iarthar an LCA seo, a shíneann soir i dtreo na mbunchnoc droimníní ar aghaidh go mullach Shliabh Mhullaigh Aise. Is éard atá sa phatrún tírdhreacha den chuid is mó páirceanna féaraigh, idir beag agus meánach, a bhfuil fáлта scean bairtha agus corchrann fásta thart orthu. Téann gréasán de bhóithre áitiúla ar fud an tírdhreacha seo. Tá na lonnaíochtaí an-bheag agus is minic a fhaightear iad le taobh bóithre trasnacha nó crosbhóithre. Tá go leor de na háiteanna cónaithe fíorthraidisiúnta agus clocha nó plástar bán orthu. Is iomaí teach atá suite go breá ar fhánaí ísle na gcnoc droimneach nó droimníní.
- 29 Cé nach bhfuil an áit dubh le daoine sa lá atá inniu ann, tá líon láithreacha stairiúla tábhachtacha sa limistéar náduir tírdhreacha seo. Is é an ceann is sine díobh carn Mhullaigh Aise féin (Séadchomhartha Náisiúnta 564) atá suite ar bharr Mhullaigh Aise thart ar 6.5 km soir ón bhforbairt a bheartaítear agus a tógadh thart ar 4,000 bliain ó shin. Roghnaíodh an suíomh seo go speisialta toisc go bhfuil radhairc fhairsinge uaidh ar Mhuineachán, ar Ard Mhacha agus ar Thír Eoghain. De réir bhéaloideas an chairn (agus an tuama pasáiste a d’fhéadfadh a bheith ann), adhlacadh banphrionsa anseo. Tá tuama meigiliteach eile suite i gCruachán. Tá seacht seomra éagsúla ann.
- 30 Faightear láthair thábhachtach eile i gCluain Tiobrad. Thit ceann de na cathanna ba luaithe i gCogadh na Naoi mBliana amach anseo, faoi cheannas Iarla Thír Eoghain, Aodh Mór Ó Néill, sa bhliain 1595. Cloíodh na Sasanaigh, a bhí faoi stiúir Sir Henry Bagenal, sa chath sin. Bhí an cath sin ar cheann de na chéad chathanna ina raibh lámh ag Aodh Mór Ó Néill féin go díreach.

14.4.1.2 Ardtailte Droimníní Mhuineacháin (LCA 5)

-
- 31 **Túir 129 go 136 – Doire Shalach (Barúntacht Mhuineacháin) go Corr na nlúr (Barúntacht Mhuineacháin).** Tírdhreach ardaithe é seo ina bhfaightear cnoic dhroimníeacha agus lochanna, idir beag agus meánach ó thaobh méide de. Tírdhreach feirme ardtalún é atá réasúnta iargúlta. Tá sé i bhfad i gcéin agus ardaithe go topagrafach ó bhailte nó ó lonnaíochtaí móra agus beaga. Is sách láidir don phatrún tírdhreacha. Faightear fáлта sceach bearrtha nó cothabháilte ann den chuid is mó mar aon le roinnt crainn fál sceach thart ar pháirceanna féaraigh. Tá corrtiom de choillearnach dhuillsilteach le fáil sa tírdhreach seo. Faightear talamh riascach agus tuile áitiúil thall is abhus i logáin.
- 32 Is iondúil go mbíonn áiteanna cónaithe suite go maith in áiteanna cúlraídeacha ar fhánaí ísle na gcnoc droimníeach. Áiteanna cónaithe traidisiúnta aon stóir iad cuid mhór díobh. Faightear rochtain orthu trí chabhsaí caola isteach ó bhóithre den tríú grád.

14.4.1.3 Ardtailte Bhéal Átha Beithe agus Bhaile na Lorgan (LCA 7)

- 33 **Túr 137 go Túr 142 – Corr na nlúr (Barúntacht Mhuineacháin) go Corr na Muclach Theas.** Tírdhreach féaraigh logánach é seo atá ann mar chainéal soir-siar idir dhá tírdhreach ardtalún ó thuaidh agus ó dheas. Tá an iliomad lochanna sa limistéar nádúir seo agus tá bunús uile acu fíorghalánta. Is é Loch Mucnú an ceann is mó acu. Tá sé ceangailte le Baile na Lorgan ar an taobh thoir. Faightear crannóga i gcuid mhór de na lochanna sin. Sna háiteanna níos logánaí, déanann ceantair mhóra réisc ina bhfuil gíolcacha teorainn leo. Ritheann aibhneacha agus sruthchúrsaí níos lú tríd an tírdhreach seo ar bhealach soir-siar. Faightear trasbhealaí droichead cloiche traidisiúnta thall is abhus ar na haibhneacha seo.
- 34 Nascann bóthar réigiúnach (an R183) na príomhbhailte, Béal Átha Beithe agus Baile na Lorgan, le chéile agus téann líne iarnróid díchoimeáilte, nach bhfuil rófhéiceálach sa tírdhreach seo, an bealach céanna. Tá roinnt tuamaí meigiliteacha idir an dá bhaile freisin. Bheadh an ceantar sách tarraingteach do lonnaitheoirí luatha mar gheall ar an teacht ar uisce agus ar an topagrafaíocht réidh inrochtana. Cé gur tógadh a suíomhanna deasghnátha ar mhulláin, is dócha go raibh a ngnátháiteanna cónaithe adhmaid suite i logáin. Tá pátrún féaraigh ag an tírdhreach ina bhfuil páirceanna beaga / meánacha a bhfuil fálta sceach thart orthu de chineálacha éagsúla. Déantar cuid de na fálta sceach a ghearradh agus a chothabháil agus is fálta sceach cuid díobh nach gearrtar agus ina bhfuil crainn iomadúla atá ag éirí aibí.

14.4.1.4 Ardtalamh Feirme Droimníní Dheisceart Chontae Mhuineacháin (LCA 8)

- 35 **Túr 143 go Túr 211 – Corr na Muclach Theas go Scallchoill.** Tírdhreach ardaithe é seo ina bhfuil cnoic dhroimníneacha a mbaintear leas féaraigh astu. Níl formhór na bhfálta sceach bearrtha, agus tá go leor crann duillsilteach aibí mar chuid díobh. Tá lochanna ar mhéideanna éagsúla ann agus is é Loch Éigis an loch is mó díobh. Tá ceantair mhóra de thalamh riascach ann sna loig idir droimníní. Tá corrtheach feirme traidisiúnta lonnaithe sa tírdhreach seo; tá plástar bán ar chuid acu agus tógadh cinn eile le clocha. Áiteanna thar a bheith iargúlta ina bhfuil lomáin charraigeacha iad na codanna is airde den tírdhreach seo. Cé go mbíonn caoirigh ar an talamh seo, tá an talamh feirme dealbh agus ní ann do thréanghréasán páirceanna. Tá teorainneacha páirceanna ábhairín ilroinnte agus tá ballaí cloiche ann in ionad fálta sceach in áiteanna iomadúla ar a bhfuil bail athraitheach. Tá fáschoillte buaircínneacha anseo agus ansiúd sa tírdhreach seo.
- 36 Níl aon mhórlonnaíochtaí san LCA faoi leith seo ach tá cuid mhór bóithre den tríú grád ann mar aon le dhá bhóthar réigiúnacha. Go stairiúil, tá an LCA seo suite i mbarúntachtaí Fhearnaí agus Chríoch Mhúrn ó dheas. Tugadh roinnt tailte a bhíodh faoi sheilbh Colla MacMahon do shaighdiúirí agus d'fhiontraithe Chromail. Tháinig líon eastáit shuntasacha chun cinn, lena áiríodh Eastát na Seantamhnaí.

14.4.1.5 Ardtailte Oirthear Chontae an Chabháin (Limistéar 5)

- 37 **Túr 211 go Túr 236 – Scallchoill go Clonturkan.** Droimníní agus ardtailte atá sa réigiún sin, agus is iad Coill an Chollaigh agus Dún an Rí na príomhbhailte. Is sceall agus gaineamhchloch a chomhdhéanann an-chuid den limistéar. Léiríonn sé sin tírdhreach a cruthaíodh le gluaiseacht na n-oighearshruthanna san Oighearaois dheireanach. Is ann do lochanna ar fud an limistéir seo, idir fhéarach tirim agus fhéarach fliuch, roinnt foraois theoranta agus scrobarnach. Sonraítear gur ‘limistéir faoi thionchar uirbeach’ atá sa limistéar i gcomharsanacht Dhún an Rí agus bhaile Choill an Chollaigh toisc go bhfuil éileamh níos mó ar fhorbairt tar éis teacht orthu le blianta beaga anuas.

14.4.2 Cúlra Seandálaíochta agus Stairiúil

- 38 Is fairsing agus is éagsúil do thírdhreach cultúrtha Chontae an Chabháin agus Chontae Mhuineacháin agus léiríonn go leor de na suíomhanna atá scaipthe ar fud an tírdhreacha lonnaíocht fhairsing sa cheantar ón tréimhse Mhéisiliteach a lean ar aghaidh tríd an tréimhse réamhstairiúil agus an tréimhse stairiúil go dtí tráth na linne seo. Rinneadh taighde ar fhoinsí éagsúla foilsithe, lena n-áirítear irisleabhair áitiúla agus náisiúnta, le staidéar a dhéanamh ar chúlra stairiúil d’ailíniú na forbartha a bheartaítear. Sa mhullach air sin, corpraíodh faisnéis seandálaíochta agus ailtireachta a cuireadh le chéile mar chuid den chaibidil seo sa chúlra, gníomh a chabhraigh tuiscint ní b’fhearr a fháil ar chineál na lonnaíochta sa cheantar.

14.4.2.1 An Tréimhse Mhéisiliteach (8000-4000RCh)

- 39 Ceal fianaise i leith pobail Phailéiliteacha in Éirinn, tosaíonn ár dtaifead seandálaíochta sa tréimhse Mhéisiliteach tráth a d’aimsigh na fiagaithe cnuasaitheoirí cósta agus uiscebhealaí na tíre agus iad ag sealgaireacht le haghaidh bia agus ag maireachtáil i gcampaí sealadacha. Ba ghnách go mbíodh suíomhanna Méisiliteacha suite ar thalamh ard ag féachaint anuas ar aibhneacha. Níor fhág iarsmaí cultúrtha ón aimsir sin aon rian infheicthe fadréimhseach agus níl siad soiléir le feiceáil i dtírdhreach an lae inniu. Is gnách gurb iad uirlisí breochloiche ar a dtugtar micrilit (a chiallaíonn ‘cloch bheag’ sa Laidin) an fhianaise is fearr i leith na luathchampaí sin. Is iontach sofaisticiúlacht agus réimse úsáide na n-uirlisí seo lena n-áirítear triantáin scailéanacha, slata, bioranna biorán, scrábaire agus micrimheanaí.
- 40 Tá fianaise i leith láithreachta Mhéisiliteach sa cheantar seo ábhairín tearc, ach tá cur amach ar roinnt suíomhanna, ar nós na n-ardán cois locha ag Loch Mhaigh nEach (Bradley, 2001, *Excavations at Moybeg Lough*) agus an suíomh áitribh ag Coill Uí Chorba, Contae an Chabháin (MacManus, 2005, *Preliminary Report of Excavations at Kilcorby Townland, County Cavan*). Níor thángthas ach ar iarsma amháin arb as an tréimhse Mhéisiliteach é sa CMSA – calóg na Banna (Uimh. Fríoitha NMI – 1965:138) ón gCorr Dhubh, Contae Mhuineacháin. Is

gnách gurb as an tréimhse dhéanach Mhéisiliteach d'uirlisí breochloiche den chineál seo (5500-4000RCh).

14.4.2.2 An Tréimhse Neoiliteach (4000-2500RCh)

- 41 Scaipeadh cleachtas na feirmeoireachta ón Meánoirthear, trí oirthear agus trí dheisceart na hEorpa agus baineadh Éire amach tríd an mBreatain thart ar 4,000 RCh. Dhíláithrigh lonnaitheoirí Neoiliteacha lucht seilge Méisiliteach na hÉireann thar thréimhse ama nó tháinig siad sa mhullach orthu agus rinneadh aon lucht díobh. Leis an aistriú sin, tháinig athrú ó bhonn ar an ngeilleagar áitiúil, ó gheilleagar a bhí bunaithe ar sheilg agus ar shealgaireacht go geilleagar a bhí bunaithe ar shaothrú arbhair agus ar stocbheathú. Ba é réiteach talún an toradh a bhí ar theacht na gcéad fheirmeoirí trí chrainn a dhó nó a leagan le tuanna cloiche. Níorbh ann d'aon bharr dúchais arbhair, ach thóg na lonnaitheoirí cruithneacht agus eorna leo chomh maith le caoirigh, gabhair agus ba fiáine. Theastaigh stíl mhaireachtála ní ba shuí mar aon le lonnaíochtaí ní ba mhó agus ní ba bhuaine le dul i bhfeighil na mbarr agus na n-ainmhithe. Bhí gá le scileanna nua, agus rud ba thábhachtaí fós, le huirlisí nua, mar gheall ar chleachtas na feirmeoireachta. Forbairt saincheirdeanna a bhí mar thoradh ar an éileamh seo. De bharr an éilimh arbh ann dó maidir le tuanna snasta cloiche, le céachtaí ('ards'), le huirlisí breochloiche le barra a bhaint, agus le brónna diallaite cloiche le gráinní a mheilt, rinneadh dúshaothrú ar shainfhoinsí cloiche. Rinneadh poircealláinít, a aimsíodh ar fud na hÉireann agus na hEorpa, a bhaint as cairéal ag Sliabh Thaobh Builleach i ngar do Bhun Abhann Dalla agus ag Brockley ar Oileán Reachlainn, i gContae Aontroma. Bhain tábhacht de shíor le breochloch maidir le déanamh uirlisí agus arm, agus baineadh leas as nithe ar nós ceann sleánna, tuanna snasta, cinn saighde mínlannóige agus de chruth muileata ar mhaithe le seilg agus le cogaíocht. I rith na tréimhse sin, cuireadh na chéad líonraí cianfhaid trádála ar bun. Thángthas ar thuanna cloiche ón mBreatain, ar thua bhreochloiche ó Chríoch Lochlann, ar phic-chloch ó Albain, agus ar thuanna séidíte ó cheantar Alpach thuaisceart na hEorpa fud fad na tíre. I dteannta an mhéid sin, feictear an chriadóireacht sa taifead seandálaíochta den chéad uair. Rinneadh na potaí de láimh, tógadh iad trí iad a chornadh agus rinneadh iad a bhácáil i dtinte cnámh nó i gclaiseanna. Babhlaí tóinchrúinn gan maisiúchán ar bith a bhí sna potaí ba thúisce den chuid ba mhó, cé gur éirigh maisiú ní ba ghnáiche ní ba dhéanaí sa tréimhse. B'ann do rogha fhairsing stíleanna cré-earraí i dtreo dheireadh na Tréimhse Neoilítí agus tosaíodh ag déanamh cré-earraí tóinchothroma.
- 42 Ar na mórathruithe eile a tharla bhí forbairt tírdhreacha deasghnátha ina raibh séadchomharthaí móra meigiliteacha scaipthe (ón nGréigis: 'mega' a chiallaíonn 'mór' agus 'lith' a chiallaíonn 'cloch') a tógadh mar thuamaí pobail nó ar mhaithe le feidhmeanna deasghnátha. Léiríonn na séadchomharthaí seo stádas, eolas ar an innealtóireacht, chomh maith leis an gcumas acmhainní, lena n-áirítear an saothar, a eagrú. Roinntear na tuamaí sin i gceithre réimse; tuamaí cúirte, tuamaí ursanacha, tuamaí pasáiste agus tuamaí dingeacha. Tá taifead ar chúig thuama cúirte, ar dhá thuama ursanacha, ar dhá thuama dhingeacha agus ar thrí thuama mheigiliteacha gan rangú sa cheantar seo. I gcás tuamaí cuairte, is gnách go mbíonn carn fada i gceist chomh maith le cúirt ag deireadh amháin a chuireann rochtain ar fáil ar áiléar (Waddell (2000). *Prehistoric Archaeology of Ireland*). Dhá shampla feadh bhealach na líne a bheartaítear

is ea tuamaí sa Léim Ghearr (Uimh. SMR – MO014-022) agus Corr na Muclach Theas (Uimh. SMR – MO019-037).

- 43 Séadchomharthaí ina bhfuil seomra singil iad tuamaí ursanacha agus bíonn dhá chloch mhóra ursanacha thart ar an mbealach isteach mar thaca ag leac mhór dín. Tá taifead ar shampla in situ sa Líonán, Contae Mhuineacháin (Uimh. SMR – MO019-016).
- 44 Ainmnítear tuamaí dingeacha de bharr an bhealaigh shainiúil a imíonn an díon le fána i dtreo chúl an tuama agus de bharr go mbíonn siad níos airde agus níos leithne ag an mbealach isteach. Faightear roinnt samplaí feadh an línebhealaigh a bheartaítear lena n-áirítear ceann i nGamhscair (Uimh. SMR – MO019-025).
- 45 Cúis amháin nach bhfuiltear ar an eolas faoi mhórán suíomhanna lonnaíochta Neoilití ná nach ndéantar mórán mórforbairt bhonneagair sa CMSA. Cuireann fionnachtana fánacha macasamhail ceann cloiche tua (Uimh. Fríotha NMI – 1933:236) ó Achadh na gCloch in iúl, áfach, go raibh gníomhaíocht ann le linn na tréimhse seo. I measc na bhfionnachtana eile a d'fhéadfaí a chur san áireamh sa raon leathan ama seo tá scrábaire breochloiche ordóige (Uimh. Fríotha NMI – 1956:274) ón gCarraigeach Óg, scrábaire breochloiche (Uimh. Fríotha NMI – 1965:130) ón gCarraigeach Óg, lann bhreochloiche (Uimh. Fríotha NMI – 1965:133) ón gCorr Dhubh, breochloch oibrithe (Uimh. Fríotha NMI – 1942:68) ó Chorr an Aoire agus scian bhreochloiche sluga (Uimh. Fríotha NMI – 1965:270) ó na Srianta.

14.4.2.3 An Chré-umhaois (2500-500RCh)

- 46 Tháinig athrú ar struchtúr na sochaí de réir mar a cuireadh úsáid umha in ionad uirlisí cloiche. Dhéantaí umha a mheascadh le stán le cré-umha a dhéanamh. Is dóchúil gur tháinig an t-umha i gcomhair na n-uirlisí sin ó Oileán an Rois i gCill Airne, Contae Chiarraí, mar ar thángthas ar na mianaigh chopair ba luaithe in Éirinn agus sa Bhreatain Mhór i dtochailtí. Cuireadh uirlisí cré-umha ní ba mharthanaí isteach in ionad na n-earraí umha seo a bhíodh garbh go pointe áirithe. Áiríodh leis na huirlisí sin tuanna, claimhte, sleánna, sceana, halbaird agus coirí. Tá seodra óir ón tréimhse seo i bhfoirm lanail, torc agus bráisléad i measc an tseodra is fearr san Eoraip agus tugann siad leid go raibh scothaicmí sóisialta nua ann.
- 47 I gcomhthéacs baile, athraíodh áiteanna cónaithe ó phlean dronuilleogach ginearálta, mar ba ghnách sa tréimhse Neoiliteach, go leagan amach ciorclach, ar aimsíodh fianaise air tar éis tochailt le lorga cuaille agus trinsí sliotáin. De ghnáth, tá lonnaíochtaí na Cré-umhaoise Meánaí agus na Cré-umhaoise Déanaí lonnaithe ar ithreacha dea-dhraenáilte atá oiriúnach do thalmhaíocht agus in aice aibhneacha nó pointí insiúltachta ar mhaithe le hiompar agus cumarsáid. Roghnaítí limistéir locha freisin, a bhfuil fianaise orthu le feiceáil ó thochailtí ag Loch Mhaigh nEach cóngarach don Obair (Bradley (1999) *Excavations at Moybeg Lough*).

- 48 Ar aon dul leis na tithe Neoiliteacha, bíonn deacrachtaí ann tithe ón gCré-umhaois a shainaitínt ar an talamh agus níor thángthas ar aon cheann i gcóngarach na forbartha a bheartaítear go dtí seo. Níl taifead ach ar shuíomh amháin féideartha d'áit chónaithe sa cheantar agus is dún cnoic é seo (Uimh. SMR – MO030-018001) atá lonnaithe i mbaile fearainn Ráth Fiachrach, Contae Mhuineacháin.
- 49 Léiríonn séadchomharthaí éagsúla gníomhaíochtaí deasghnátha agus searmanais na Cré-umhaoise, ar nós ciorcal liag, galláin, ailínithe cloch, heinsí, tuamaí, carn, tulacha agus reiligí cothroma. Tá roinnt de na cineálacha seo suímh lonnaithe sa CMSA. Tá dhá ghallán suite ag Bóthar Liath (Uimh. SMR – ME002-040) agus ag Dútháite / an Chrois Riabhach (Uimh. SMR – ARM019:013) ar dócha gurb as an gCré-umhaois iad. Chuir galláin a tochlaíodh fianaise ar fáil d'adhacadh lenar bhain, corrúair. Cé nach amhlaidh a bhíonn an scéal de shíor, áfach, ceaptar go bhféadfadh na galláin áit shuntasach a mharcáil nó go bhféadfaidís bheith mar chuid d'ailíniú, a baineadh idir an dá linn. Ina theannta sin, d'fhéadfaidís bealaí tríd an tírdhreach a mharcáil (Waddell, [2000] *The Prehistoric Archaeology of Ireland*). Sa mhullach air sin, sainaitníodh roinnt suíomhanna adhlactha sa CMSA. Tá suíomhanna tulaí lonnaithe sa Bheitheach (Uimh. SMR – MO030-045), sa Ráith Dhubh (Uimh. SMR – MO027-009) agus i nDúthamlacht (Uimh. SMR. – MO10-051). Is ann do roinnt cineálacha tulaí ach go ginearálta is éard a bhíonn i gceist leo gné chiorclach imfhálaithe de dhíoga agus de mhúrtha corrúair. Is gnách go mbíonn an talamh cothrom taobh istigh den tulach nó go mbíonn dumha d'airdí éagsúla ann. Seo an áit a mbíodh na hadhlacthaí de ghnáth. Ina theannta sin, d'fhéadfaí teacht ar adhlacthaí i gcairn nó i ndumhaí cloiche, amhail an dá charn atá suite ag Leatón Foscaidh (Uimh. SMR – MO024-025) agus ag Drumnavil (Uimh. SMR – ARM023:002). Cé gur deacair dáta na suíomhanna seo a dheimhniú, bhain an chuid is mó de na samplaí a tochlaíodh leis an gCré-umhaois. Is féidir teacht ar adhlacthaí ón gCré-umhaois, leis, i reiligí cothroma i gcistí cloiche nó i gclaiseanna cré-ghearrtha. Is gnách nach mbíonn na reiligí seo le feiceáil os cionn na talún ach tagtar orthu i rith gníomhaíochtaí feirmeoireachta agus cairéalaithe corrúair. Thángthas ar thrí adhlacadh ciste i ngrúpa i Leatón Foscaidh (Uimh. SMR – MO024-025001-3) agus tháinig feirmeoir ar an gceathrú hadhlacadh ciste agus páirc á treabhadh aige in Doon (Uimh. SMR – ME001-009). Tá taifead sna comhaid thopagrafacha ar dhá shoitheach bia ar ar thángthas i gcistí. Thángthas ar an gcéad cheann in Donn (Uimh. Fríotha NMI – 1947:231) agus d'fhéadfaidís sé bheith bainteach leis an suíomh ag a bhfuil Uimh. SMR ME001:009. As an gCabhrach (Uimh. Fríotha NMI – 1958:141) is ea an dara ceann.

14.4.2.4 An Iarannaois (c. 500RCh-AD 500)

- 50 D'eascair an Luath-Iarannaois as deireadh Chré-umhaois na hÉireann ar bhealach nach mór do-airithe. Ní fios mórán faoin tréimhse sin agus tugtar 'Ré Dhorcha na hÉireann' uirthi dá bharr. De réir dealraimh, agus aird ar an méid fianaise arb ann di go dtí seo, tugadh úsáid iarainn isteach in Éirinn de réir a chéile, cé go raibh leas fós á bhaint as uirlisí cré-umha le haghaidh nithe laethúla agus le haghaidh maisiú. Is nithe ar a raibh maisiú den stíl 'La Tène' iad go leor de na hiarsmaí a

fuarthas ó thréimhse na hIarannaoise, ar nós an toirc a fuarthas i mBrú Íochtar, i gContae Dhoire. Is dealraitheach go raibh an saol in Éirinn le linn na hIarannaoise geall leis an saol le linn trátha ní ba luaithe, sa dóigh is go raibh cónaí ar fheirmeoirí i lonnáochocháí beaga cosanta nó thart orthu, agus gur leanadh ar aghaidh ag úsáid dúnta cnoic agus imfháluithe barr cnoic ón gCré-umhaois Dhéanach ar feadh na ré seo ar fad. Sa Mhí, baineann an príomhfhócas ar ghníomhaíocht na hIarannaoise le suíomh Ríoga na Teamhrach. Ba é an t-ionad sin suíochán ríthe na Mí agus an Ard-Rí araon. Baineann an suíomh go mór le miotais agus le finscéalta agus tá sé ceangailte le hathrú na hÉireann ón bpágántacht go dtí an Chríostaíocht. Sa traidisiún liteartha a thaifead manaigh mheánaoiseacha, comhfhreagraíonn an tréimhse sin do na scéalta eipice sa Táin mar a insítear sa Rúraíocht. Suíomh amháin ón Iarannaois lena mbaineann suntas is ea an créfort líneach ar a dtugtar Claí na Muice Duibhe. Ceaptar gur créfort singil cosanta a bhí sa suíomh a ghabhann ó Shligeach go Lú. Níl rian den chréfort seo ann don chuid is mó dá fhad. Tugadh codanna den chréfort faoi deara i gContae an Chabháin díreach soir ó Bhéal Átha na nEach (Waddell [2000], *The Prehistoric Archaeology of Ireland*) agus i gContae Mhuineacháin. D'fhéadfadh an línebhealach a bheartaítear gabháil thar iarsmaí fodhromchla an chréfoirt seo.

14.4.2.5 An Tréimhse Luath-Mheánaoiseach (c. 500AD-1200AD)

- 51 Agus borradh tar éis teacht ar an daonra, tugadh isteach cineál nua lonnaíochta ar a dtugtar an lios go ginearálta, sa tréimhse Luath-Mheánaoiseach. I measc na n-ainmneacha eile a thugtar ar an gcineál suímh seo tá ráth, caiseal agus dún. Léiríonn na himfháluithe ciorclacha sin, a bhfuil idir 30,000 agus 40,000 ceann díobh ar fud na tíre, áitribh uasaicmí shochaí Luath-Mheánaoiseach na hÉireann. De ghnáth, is limistéir chiorclacha iad liosanna atá timpeallaithe le múr nó múrtha, ballaí agus claí seachtrach. I gcásanna áirithe d'fhéadfadh a mhéid agus trí shraith cosaintí bheith i gceist. Meastar i gcoitinne gur lonnaíochtaí lena mbaineann stádas níos airde iad na ráthanna móra ilbhalla, ardaithe agus ardáin níos suntasaí agus is iadsan na lárphointí a n-eagraíí na himfháluithe beaga satailíte gan bhalla timpeall orthu. Is éard atá sa ghaol sin an fhianaise fhisiceach ar chóras na dTuath a bhfuil mionríochtaí ina sainghné de. Bhíodh siad ceannasach astu féin agus thugadh siad dílseacht do stát réigiúnach / cúige níos mó. Sainithníodh 118 lios sa CMSA. Léiríonn sé seo go raibh dlúthlonnaíocht sa cheantar seo i rith na tréimhse luath-mheánaoisí. Baineann suíomhanna botháin agus uaimheanna talún le cuid de na suíomhanna seo. D'fhéadfadh bheith de chaiseal i Lios Mac Uinseann le linn tástáil réamhfhobartha (Uimh. Cheadúnais 05E0375) i gcóngaracht leasa (Uimh. SMR – MN019-006). Rinneadh an lios a thochailt ina dhiaidh seo (Uimh. Cheadúnais 05E0785) agus thángthas ar líon claiseanna i gcóngaracht an tsuímh. Sa bhreis air sin, tá taifead ar chaiseal amháin, macasamhail leasa ach gur clocha é, lonnaithe i gCorr na Láithreach (Uimh. SMR – CV029-001).
- 52 Tá suíomhanna atá rangaithe mar imfháluithe agus mar chréifirt le sonrú ar fud Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin freisin. Sainithníodh na séadchomharthaí sin ar dtús as léarscáileanna Suirbhéireachta Ordanáis an 19ú haois agus mar bharrchomharthaí nach bhfuil cuid ar bith díobh le feiceáil os cionn na talún. Toisc nach ndearnadh iad a thochailt, ceaptar gur liosanna ón tréimhse luath-mheánaoiseach go leor de na suíomhanna sin agus tugann an iliomad díobh atá sa cheantar seo le fios go raibh dlúthlonnaíocht anseo le linn na tréimhse seo.
- 53 Sa mhullach air sin, tá deich suíomh crannóige sa CMSA. Lonnaíochtaí cosanta a bhí i gcrannóga a tógadh ar oileáin nádúrtha nó shaorga i lochanna nó i gceantair riascacha. Bhídís lonnaithe in uisce éadomhain den chuid is mó i ngar don chladach agus go minic bíonn fianaise ann i leith cabhsaí faoin uisce a ghabhann idir an chrannóg agus talamh thirim. Is iomaí crannóg i gContae na Mí, i gContae an Chabháin agus i gContae Mhuineacháin de bharr thopagrafaíocht nádúrtha na ndroimníní mar aon leis na lochanna agus na haibhneacha idir na droimníní. Tig le crannóga bheith ón tréimhse réamhstairiúil agus ón tréimhse luath-mheánaoiseach araon ach tugann tochailt cuid de na suíomhanna seo sa CMSA chomh maith leis na hiarsmaí luath-mheánaoiseacha a aimsíodh ann le fios gurb as an tréimhse seo an chuid is mó de na suíomhanna seo. Iarsmaí tipiciúla ón tréimhse luath-mheánaoiseach iad roinnt iarsmaí ar ar thángthas i gcóngaracht na crannóige i Loch na hOirbhe.

- 54 Sa chúigiú haois, tugadh an Chríostaíocht isteach go hÉirinn agus cuireadh tús le bunú suíomhanna mainistreach ar fud na hÉireann. Idir an séú agus an t-ochtú haois lean borradh ag teacht ar thionchar na heaglaise agus is féidir tuiscint a fháil ar chomhshamlú de réir a chéile na hEaglaise i measc luathshochaí na hÉireann de thairbhe na reachtaíochta saolta agus eaglasta atá ann (Edwards [1996], *The Archaeology of Early Medieval Ireland*). In ainneoin fhlúirse na fianaise i leith lonnaithe sa CMSA le linn na tréimhse luath-mheánaoisí, ní ann d'aon suíomh eaglasta ón tréimhse sin a bhfuil cur amach air laistigh de chóngaracht na forbartha a bheartaítear. Go deimhin, is fíorbheag fianaise atá ann ar ghníomhaíocht eaglasta sa cheantar seo seachas roinnt toibreacha beannaithe, crosleac agus ballán. D'fhéadfadh an séipéal féideartha i gCruachán (Uimh. SMR – MO014-036) a bheith ón tréimhse luath-mheánaoiseach, ach tá taifead san Fhardal Seandálaíochta ar thraidisiún ina raibh an tAifreann ar siúl anseo agus léiríonn sé seo go bhféadfadh an séipéal bheith ó thráth níos déanaí (Brindley [1986], *Archaeological Inventory of County Monaghan*).
- 55 De réir na staire thosaigh Ré na Lochlannach sa 8ú haois. Faoin am seo b'ann do bhreacachan mionríochtaí a bhíodh in iomaíocht le chéile chun bunáiteanna cumhachta a bhunú faoi riail ainmniúil an Ard-Rí. Mar a tharla i mainistreacha ar fud na tíre, tá taifead sna hannála d'ionsaithe na Lochlannach ag Loch Ramhar agus Tullean sa Chabhán, ag Mucnam gar do Bhaile na Lorgan agus i gCluain Eois agus Domhnach Mór i gContae Mhuineacháin.
- 56 Tháinig deireadh Ré na Lochlannach in Éirinn faoi réimeas Bhriain Bóramha mar cheannaire Dhál gCais agus Maoileachlainn, Rí Uí Néill de chuid na Teamhrach. Tar éis roinnt cathanna, lenar áiríodh Teamhair sa bhliain 980 agus Cluain Tarbh sa bhliain 1014, cuireadh deireadh le cumhacht mhíleata na Lochlannach. Lean siad ar aghaidh mar thrádálaithe, áfach, agus d'idirphós siad i measc na nÉireannach dúchasach. Cuir sliocht Bhriain Bóramha a bhua amú agus bhí ionradh ag na hAngla-Normannaigh faoi stiúir Strongbow in 1169 mar thionchar indíreach ar throideanna réigiúnacha faoi chríocha.

14.4.2.6 An Tréimhse Mheánaoiseach Ar Aghaidh (c. 1200AD-1600AD)

- 57 Tá teacht na nAngla-Normannach in 1169 ina shainimeacht ginearálta de chuid na tréimhse meánaoisí. D'iarr Diarmuid Mac Murchada orthu teacht ar dtús mar shaighdiúirí tuarastail chun cabhrú leis Ríocht Laighean a aisghabháil, ach thosaigh na hAngla-Normannaigh ag éileamh críche ar a son féin sula i bhfad. Faoin mbliain 1171, chuir Anraí II Rí Shasana tús le dara hionradh as ar tháinig a Thiarnas ar Éirinn. De réir mar a thosaigh na hAngla-Normannaigh ag fáil tailte, thógadís daingin chré agus adhmaid ar a dtugtar móta agus bábhún. Faoin 12ú haois, tógadh caisleáin chloiche ní ba bhuaine ina n-áit.
- 58 Le linn na tréimhse sin, bhronn Rí Anraí II tailte na Midhe (a chiallaíonn 'lár'), ina raibh Contae na Mí agus na hlarmhí faoi mar atá siad anois, chomh maith le codanna de Chontae an Chabháin agus de Chontae an Longfoirt, ar Hugh de Lacy. Bhí smacht ag rialóirí Uí Raghallaigh

- ar thailte thoir Bhreifne (a chiallaíonn ‘cnocach’), go dtí an 16ú haois. Is ionann tailte thoir Bhreifne agus cuid mhór de Chontae an Chabháin sa lá atá inniu ann. Choimeád muintir Uí Raghallaigh ag caitheamh go maith leis na hAngla-Normannaigh, áfach, agus is ar an ábhar sin atá líon mótaí agus bábhún chomh maith le caisleán cloiche lonnaithe feadh dheisceart Chontae an Chabháin. Ba iad muintir Mhic Mhathúna a ghlac ceannas ar chúrsaí polaitíochta tríd an gcuid is mó den tréimhse luath-mheánaoiseach agus mheánaoiseach i Muineachán, nó Muine Cheain, a chiallaíonn ‘tír na gcnoc beag’. Bhí smacht acu ar Ríocht Airghialla, ar ar tugadh *Oriel* níos déanaí, ar feadh cúpla céad bliain agus bhí siad mar chomhghuaillithe leis na hAngla-Normannaigh tríd an gcuid is mó den tréimhse mheánaoiseach. Ní raibh ach méid áirithe lonnáiocht Angla-Normannach sa cheantar seo, áfach, agus níl ach cur amach ar thrí mhóta agus bábhún sa chontae ar an ábhar sin.
- 59 Is ann do roinnt séadchomharthaí agus iarsmaí seandálaíochta a bhfuil taifead orthu ón tréimhse seo laistigh den CMSA. Bhíodh suíomh caisleáin agus bábhúin (Uimh. SMR – CV035-016) lonnaithe i mbaile fearainn na Coirre Dúiche (Toghroinn Inis Caoin) ach níl sé ann a thuilleadh. Thóg Conor O’Reilly an caisleán sa 15ú haois ach tréigeadh é de réir dealraimh le linn an 17ú haois, i ndiaidh na Plandála. Tá baint ag an suíomh seo le ‘Faiche an Aonaigh’ atá suite ag an Magh (Uimh. SMR – CV035-058 - taifead iomarcach) de réir an tseanchais áitiúil. Tá ‘Faiche an Aonaigh’ marcáilte ar gach sraith de léarscáileanna OS don 19ú haois mar cheantar cothrom fodhronuilleogach.
- 60 Ina theannta sin, bhí an iliomad lárionaid eaglasta de gcuid na n-ord éagsúil le feiceáil le linn ré na meánaoise. Baineann an mhainistir Phroinsiasach mheánaoiseach agus an reilig lena mbaineann ag Leatón Foscaidh (Uimh. SMR – MO024-034001–2) leis an tréimhse sin.
- 61 Rinneadh iarracht sa 16ú agus sa 17ú haois smacht a fháil ar uasaicme cheannairceach na hÉireann, de réir mar a chuaigh neart an ghreama a bhí ag na Sasanaigh ar Éirinn i laige in Éirinn sna céadta ina dhiaidh seo. Bhí Cogadh na Naoi mBliana (1594–1603) ar cheann de na rudaí a d’eascair as seo. Cath a bhí ann idir fórsaí thuathaigh Ghaelacha na hÉireann, Aodh Ó Néill ó Thír Eoghain, Aodh Ruadh Ó Domhnaill ó Thír Chonaill agus a gcuid comhghuaillithe, in éadan riail Shasana in Éirinn. Bhí an cogadh ar siúl i ngach cearn den tír ach ba i gCúige Uladh ba threise a bhí sé le sonrú. Ba é toradh deiridh an chogaidh ná deireadh an tsean-oird Ghaelaigh, Teitheadh na nIarlaí agus Plandáil Uladh. Troideadh an cath ba luaithe de Chogadh na Naoi mBliana díreach lasmuigh de Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin gar do Chluain Tiobrad i 1595. Mhair an cath dhá lá agus bhí sé bunaithe ar iarrachtaí Shasana léigear Uí Néill ar Chaisleán Mhuineacháin a scor. Mháirseáil ceannasaí fhórsaí Shasana, Sir Henry Bagenal, ó Dhún Dealgan in éineacht le 1,750 trúpa chun faoiseamh a thabhairt don gharastún. Ar a mbealach i gcnoc dhroimnéineacha Chluain Tiobrad, chuir fir Uí Néill le tacaíocht ó fhine Mhic Mhathúna agus Mhic Uidhir, luíochán ar arm Bagenal agus chluich siad iad. Cé gur chaill na Sasanaigh mórán fear, d’éirigh leo léigear an chaisleáin a scor ach tugadh

- iarraidh orthu arís ar an mbealach ar ais. Níor admhaigh Bagenal ach go bhfuair 31 fear bás agus gur gortaíodh 109 fear ar an dara lá den troid, ach is cinnte go raibh uimhreacha níos airde ná sin i gceist. De réir na n-annála Éireannacha, cailleadh suas le 700 Sasanach. Maidir le lucht na comhdhála, maraíodh idir 100 agus 400 fear.
- 62 Tar éis Chogadh na Naoi mBliana agus Theitheadh na nIarlaí, chuir Séamas I Rí Shasana athchoncas na tíre i gcrích. I ndiaidh an trátha sin, bhunaigh na húdaráis Shasanacha i mBaile Átha Cliath smacht ceart ar Éirinn den chéad uair. Chuir siad rialtas láraithe i bhfeidhm lena raibh feidhm san oileán iomlán, agus d'éirigh leo na tiarnais dhúchasacha a dhí-armáil. Ó lár an 16ú haois agus isteach sa 17ú haois, thug rialtais na Corónach faoi bheartas coilínithe ar a dtugtar Plandálacha as ar tháinig dlíthe agus institiúidí na Sasanach, ar nós bhunú na gcontaetha, oifigeach áitiúil agus cúirteanna dlí choitinn. D'eascair Plandáil an Chabháin as Plandáil Uladh le Rí Séamas VI na hAlban. Níor tharla plandáil i Muineachán, áfach, agus fágadh na tailte faoi smacht na dtaoiseach áitiúil.
- 63 Tháinig na coilínigh nua seo, a raibh féiniúlacht Bhriotanach agus Phrotastúnach acu, chun cinn ina dhiaidh sin mar aicme rialaithe de chuid rialtas na Breataine in Éirinn. Níor éirigh leis na Sasanaigh na hÉireannaigh ar Chaitlicigh iad a iompú ina bProtastúnaigh, áfach, agus chuir na modhanna brúidiúla a d'úsáid údarás na Corónach leis an tír a shocrú leis an ngráin dhearg a bhí ag Éireannaigh ar rialú na Sasanach.
- 64 Éirí amach Éireannaigh Uladh a bhí mar thoradh ar an ngráin uafásach sin a thit amach i nDeireadh Fómhair 1641. Maraíodh na mílte coilíneach Protastúnach Albanach agus Sasanach. Tháinig leathnú ar an éirí amach ar fud na tíre, agus i gCill Chainnigh i 1642, bunaíodh an cumann "Caitlicigh Chomhdhála na hÉireann" le hiarrachtaí cogaidh Chaitlicigh na hÉireann a eagrú. D'fhógair Caitlicigh Chomhdhála na hÉireann go dtacóidís leis na Ríogaithe Sasanacha i rith na gcogaí sibhialta ina dhiaidh sin, ach throid siad a gcogadh féin den chuid ba mhó, ar son leas a n-aicme talún féin a chosaint.
- 65 Throid Caitlicigh na Comhdhála i gcoinne arm Cúnantóirí Albanacha agus Parlaiminteoirí Sasanacha in Éirinn ó 1641 go dtí 1649. Ó thaobh na polaitíochta de, chuaigh siad i leith chúis na Ríogaithe, ach bhí siad idir dhá chomhairle maidir le cabhair mhíleata a thabhairt dóibh i gCogadh Cathartha Shasana. Tar éis do Shéarlas I Rí Shasana bás a fháil faoi lámh na bparlaiminteoirí buacha, ba go brúidiúil a cuireadh éirí amach Lucht na Comhdhála faoi chois le linn choncas Chromail ar Éirinn. Tugadh talamh Éireannach mar íocaíocht don Mhodh-Arm Nua, rud a chuir deireadh leis an tseanaicme talún Chaitliceach den chuid ba mhó.
- 66 In ainneoin an léirscriosta a thit amach sa tír de dheasca ghabháil Chromail, dhoirtí níos mó fola. Tharla Cogadh an Dá Rí, nó Cogadh Rí Liam mar is fearr aithne air, i ndiaidh gur baineadh an choróin de Rí Séamas II, ar Chaitliceach é, i 1688, tráth a cuireadh a iníon, Máire

II, ina ionad, mar aon lena fear céile Protastúnach, Liam Oráiste, a raibh glacadh níos fearr leis. Tháinig Rí Séamas i dtír in Éirinn i mí an Mhárta 1689 agus 6,000 saighdiúir Francach in éineacht leis mar iarracht a choróin a fháil ar ais arís. I ndiaidh an ratha i dtosach báire i nDroim Mór, thig leis na Seacaibítigh gabháil leo ó thuaidh agus Béal Feirste a chur faoina smacht. Ba ag Caisleán na Croma an 28 Iúil 1689, i ngar d'Inis Ceithleann, a fuarthas an tréanlámh in uachtar ar na Seacaibítigh den chéad uair. Géaraíodh é sin ní ba mhoille, tráth a chinn Liam dul i gceannas ar an bhfeachtas, rud as ar tháinig a bhua ar bhruacha na Bóinne i ngar do shráidbhaile an tSeandroichid an 11 Iúil 1690 (Simms [1986], *War and Politics In Ireland 1649-1730*).

- 67 Chinntigh bua na nUilliamáiteach in Éirinn go mbeadh an lámh in uachtar ag an mBreatain agus ag Protastúnaigh ar Éirinn. Go dtí an 19ú haois, bheadh Éire faoi rialú dreama ar ar tugadh 'Cinsealacht na bProtastúnach,' aicme rialaithe ina raibh Protastúnaigh Shasanacha den chuid ba mhó. Níor tugadh cumhacht dá laghad, a bhí bunaithe ar úinéireacht talún, don phobal ba mhó sa tír, na Caitlicigh Éireannacha, ná do na Preispitéirigh Albanacha Ultacha. Is léir an leagáid sin ó mhórlíon tithe móra tuaithe na mionuaisle talún Angla-Éireannaí i gContae na Mí agus, go pointe níos lú, an Cabhán.
- 68 Idir an 18ú haois suas go dtí luath an 20ú haois ba fheirmeoireacht bheag is mó a bhíodh ar siúl sa cheantar. Bhí feirmeacha beaga le fáil anseo is ansiúd ar fud an tírdhreacha, agus bhí athrú ó bhun á chur air nuair a bhí an talamh á dhúnadh isteach agus páirceanna beaga á gcruthú. Bhí ról suntasach freisin ag an bhfás ar thrádáil an línéadaigh sa gheilleagar áitiúil. Tá taifead ar roinnt muilte lín sa CMSA ar léarscáileanna luatha. Úsáideadh roinnt de na muilte sin mar mhuilte arbhair agus i roinnt cásanna d'fhás roinnt lonnaíochtaí timpeall orthu.

14.4.3 Measúnú Deisce – Seandálaíocht

- 69 Sna táblaí istigh anseo, mura sonraítear a mhalairt, tagraíonn fad don fhad ón bpointe sonraí a léirítear i mBunachar Sonraí an tSuirbhé Seandálaíochta, arna íoslódáil ó www.archaeology.ie nó ó shonraí digiteacha arna gcur ar fáil ag an NIEA, go dtí an pointe is gaire ar an lár líne den línebhealach a bheartaítear. Léirítear na suíomhanna oidhreachta seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha sa CMSA i bhFíor 14.1 – Fíor 14.13, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.

14.4.3.1 Suíomhanna Oidhreachta Domhanda

- 70 Is é coimpléacs seandálaíochta Lúb na Bóinne, nó Brú na Bóinne, an Suíomh Oidhreachta Domhanda de chuid Eagraíocht Oideachais, Eolaíochta agus Chultúir na Náisiún Aontaithe (EOECNA) is gaire (Uimh. Thag. 659) atá lonnaithe thart ar 30 km soir ó dheas ón gcuid sin den fhorbairt a bheartaítear atá i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin.

- 71 Rinneadh machnamh freisin ar Láithreáin Oidhreachta Domhanda is iarrthóirí i dtaca leis an bhforbairt a bheartaítear, a ndearna an tAire Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil iad a chur faoi bhráid EOECA in 2010 mar chuid de liosta sealadach suíomhanna a bheadh Éire ag ainmniú le haghaidh liostú Oidhreachta Domhanda.
- 72 Anuas air sin, rinneadh breithniú ar shuíomhanna tábhachtacha i dTuaisceart Éireann. Áirítear orthu sin Eamhain Mhacha agus Rampar na nDoirse agus créfort líneach ón Iarannaois. Tá an dá shuíomh suite thart ar 17 km ó thuaidh soir ó thuaidh agus soir faoi seach ó na láithreacha ina mbuaileann an CMSA an teorainn.

14.4.3.2 Limistéir Chaomhantais Tírdhreacha

- 73 Níl aon Limistéir Chaomhantais Tírdhreacha ainmnithe i gContae Mhuineacháin ná i gContae an Chabháin. Tá limistéir tírdhreacha ainmnithe sa dá chontae, áfach. Ainmnítear dhá limistéar lena mbaineann Príomhluach Taitneamhachta i CDP Mhuineacháin – tá baint ag an gceann is gaire le Loch Mucnú soir ó Bhaile na Lorgan, timpeall 6 km soir ón bhforbairt a bheartaítear.
- 74 Ainmnítear roinnt Suíomhanna Oidhreachta Contae i CDP an Chabháin; is iad na cinn is cóngaraí Páirc Foraoise Dhún an Rí atá suite píosa ó thuaidh ó Dhún an Rí agus thart ar 3.3 km soir ón bhforbairt a bheartaítear agus Séipéal Mhaigh Bolg atá suite ó dheas ó Choill an Chollaigh thart ar 5.5 km siar ón bhforbairt a bheartaítear.

14.4.3.3 Séadchomharthaí Náisiúnta faoi Úinéireacht nó faoi Choimirce an Stáit

- 75 Níl taifead ar aon Séadchomharthaí Náisiúnta ar liosta na Séadchomharthaí Náisiúnta laistigh de 5 km de gach taobh den fhorbairt a bheartaítear.

14.4.3.4 Séadchomharthaí Náisiúnta faoi Úinéireacht Údaráis Áitiúil

- 76 De réir Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta, is féidir an leibhéal céanna cosanta a thabhairt do shéadchomharthaí seandálaíochta faoi úinéireacht údaráis áitiúil agus a thugtar dóibh siúd faoi chúram an Stáit. Is éard atá sna séadchomharthaí is coitianta faoi úinéireacht údaráis áitiúil ná reiligí stairiúla a dhílsigh an Coimisiún Teamparáltas Eaglasta do na Boird Adhlactha. Tharla dílsiú na suíomhanna sin le linn dhíbhunú Eaglais na hÉireann ag tarraingt ar dheireadh an 19ú haois. Is iad na húdaráis áitiúla comharbaí na linne seo ar na Boird Adhlactha.
- 77 Is ann do cheithre shuíomh reiligiúnacha atá liostaithe i mBunachar Sonraí an tSuirbhé Seandálaíochta atá lonnaithe laistigh de 2 km ón bhforbairt a bheartaítear. Áirítear leo sin:
- Uimh. SMR - MO014-036, ar séipéal é atá suite thart ar 1 km ó dheas ó Thúr 115. Ní féidir an suíomh a fheiceáil ar na léarscáileanna stairiúla ó Shuirbhéireacht Ordanáis

Éireann. In The Archaeological Inventory for County Monaghan (1986), cuirtear síos ar an suíomh mar seo a leanas, "*Bunsraitheanna de struchtúr dronuilleogach simplí (6.3 m x 5 m) atá treoshuite soir-soir agus a bhfuil a bhealach isteach ag an taobh thiar. Léití an tAifreann anseo san am atá thart*" [aistriúchán neamhoifigiúil]

- Uimh. SMR - MO014-033, ar úirleachas é atá suite thart ar 340 m ó thuaidh ó Thúr 124. Ní féidir an suíomh a fheiceáil ar na léarscáileanna stairiúla ó Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann. In The Archaeological Inventory for County Monaghan (1986), cuirtear síos ar an suíomh mar seo a leanas, "*Fochlós dronuilleogach (23 m x 13 m) atá treoshuite soir, soir ó dheas agus siar, siar ó thuaidh. Tá sé clúdaithe le clocha. Dar leis an bhfaisnéis áitiúil, is reilig í.*" [aistriúchán neamhoifigiúil]
- Uimh. SMR – MO024-004, ar úirleachas é atá suite thart ar 740 m soir ó Thúr 150 a léirítear mar reilig ar léarscáil OSI na chéad sraithe;
- Uimh. SMR MO024-034001 agus Uimh. SMR MO024-034002, fothracha Templemoyle agus an Reilig ghaolmhar, Mainistir Phroinsiasach bheag ar bhruach Loch Éigis, suite thart ar 1.1 km soir ó dheas ó Thúr 161.

14.4.3.5 Séadchomharthaí faoi réir Orduithe Caomhnaithe

- 78 Tá iontráil aonair ar liosta na Séadchomharthaí a chlúdaítear le horduithe caomhnaithe laistigh de 2 km den fhorbairt a bheartaítear – tagairt do lios atá ann (Uimh. SMR – MO027-006 / PO - 7/1984) i mbaile fearainn Dhúrátha. Tá an lios suite thart ar 1.25 km siar siar ó dheas ó Thúr 169.

14.4.3.6 Séadchomharthaí Seandálaíochta

- 79 Anuas air sin, is ann do 233 séadchomhartha seandálaíochta a taifeadh laistigh de 2 km de lár líne na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear 223 séadchomhartha seandálaíochta atá liostaithe i mBunachar Sonraí an tSuirbhé Seandálaíochta (ASD) (**Error! Reference source not found.**) agus 10 suíomh eile atá liostaithe sa NISMR (**Tábla 14.2**). Ó thráthanna idir an tréimhse Mhéisiliteach dhéanach agus an tréimhse iar-mheánaoiseach iad na suíomhanna seo.
- 80 Is iad na séadchomharthaí is luaithe a bhféadfaí dáta a chur orthu sa CMSA ná 10 dtuama mheigiliteacha lena mbaineann ceithre thuama cúirte, dhá thuama ursanacha, dhá thuama dhingeacha agus dhá shuíomh mheigiliteacha neamhrangaithe. Baineann na séadchomharthaí uile thuas leis an tréimhse Neoiliteach de ghnáth ach baineann tuamaí dingeacha leis an gCré-umhaois Luath freisin. San áireamh leis na séadchomharthaí ón gCré-umhaois tá suíomhanna tulaí sa Bheitheach (Uimh. SMR MO030-045), sa Ráith Dhubh (Uimh. SMR MO027-009) agus i nDúthamlacht (Uimh. SMR MO010-051), cairn i Leatón Foscaidh (Uimh. SMR MO024-025) agus in Drumnahavil (Uimh. SMR ARM023:002), galláin i mBóthar Liath (Uimh. SMR ME002-040) agus i nDútháite (NISMR ARM019:013), dún cnoic i Ráth Fiachrach (Uimh. SMR MO030-018001) agus trí adhlacadh ciste i ngrúpa i Leatón Foscaidh (Uimh. SMR MO024-025001-3).
- 81 Tá roinnt ranguithe suímh ann nach féidir dáta a dhéanamh amach faoina gcoinne gan iad a thochailt; d'fhéadfadh na suíomhanna sin bheith ón tréimhse réamhstairiúil nó ón tréimhse luath-mheánaoiseach. Ina measc tá 11 chrannóg, 23 imfhálú agus 2 chréfort.
- 82 Is iad na suíomhanna is líonmhaire na liosanna uileláithreacha – tá taifead ar 140 ceann. Is féidir a mheas go mbaineann siad sin i dteannta 11 shuíomh botháin agus naoi n-uaimh thalún ghaolmhara leis an tréimhse luath-mheánaoiseach. Seans go raibh an tobar beannaithe i Leatón Foscaidh (Uimh. SMR MO024-039) á úsáid le linn na tréimhse luath-mheánaoisí ach sa chuid is mó de na cásanna, is ón tréimhse réamhstairiúil iad bunús na dtoibreacha beannaithe. D'fhéadfadh an Séipéal féideartha i gCruachán (Uimh. SMR MO014-036) a bheith ó ré chomh luath leis an tréimhse luath-mheánaoiseach, ach tá taifead san Fhardal Seandálaíochta ar thraidisiún an Aifrinn ar siúl anseo agus léiríonn sé seo go bhféadfadh an séipéal a bheith ó ré níos déanaí (*Archaeological Inventory of County Monaghan*, Brindley, 1986).
- 83 Léirítear gníomhaíocht mheánaoiseach sa CMSA tríd an gcaisleán agus tríd an mbábhún ag an gCorr Dhúch (Toghroinn Inis Caoin) (Uimh. SMR CV035-016001–2) a thóg Conchobair O'Reilly

go luath sa 15ú haois, chomh maith leis an Mainistir Phroinsiasach mheánaoiseach a d'fhéadfadh a bheith i gceist agus an reilig lena mbaineann i Leatón Foscaidh (Uimh. SMR MO024-034001–2). Is ann do dhá úirleachas fhéideartha freisin ag an Sián (Uimh. SMR MO024-004) agus Carraig an Lúir (Uimh. SMR MO014-033). Níl eolas ar dhátaí na nithe seo ach is dócha gurb as an tréimhse iar-mheánaoiseach iad araon agus is ann do thraidisiún go mb'fhéidir gur baineadh úsáid as an reilig sa Sián i rith aimsir na bPéindlíthe agus an Ghorta Mhóir (Brindley (1986). *Archaeological Inventory of County Monaghan*). I measc na suíomhanna iar-mheánaoiseacha eile tá an tobar spá ag Collops (Uimh. SMR CV035-015) agus an ghné dheartha thírdhreacha nó an ciorcal crann ag Leitir (Uimh. SMR CV035-046).

Tábla 14.1: Achoimre ar Shéadchomharthaí Seandálaíochta Lonnaithe ón ASD atá lonnaithe laistigh de 2 km den Fhorbairt a Bheartaítear

Rangú	Líon		Rangú	Líon
Grúpa cloch aimhrialta	1		Reilig	1
Tulach – tulach fháinneach	1		Dún cnoic	1
Tulach – neamhrangaithe	2		Suíomh botháin	11
Bábhúin	1		Tuama meigiliteach – tuama cúirte	4
Foirgneamh	1		Tuama meigiliteach – tuama ursanach	2
Úirleachas	2		Tuama meigiliteach – neamhrangaithe	2
Carn – neamhrangaithe	1		Tuama meigiliteach – tuama dingeach	2
Caisleán – neamhrangaithe	1		Taifead iomarcach	2
Eaglais	2		Lios – ráth	137
Ciste	3		Lios – neamhrangaithe	1
Crannóg	11		Suíomh deasghnátha – tobar beannaithe	1
Gné Thírdhreacha Dheartha	1		Uaimh thalún	5
Créfort	2		Gallán	1
Imfhálú	23		Tobar	1
Iomlán	52		Iomlán	171
Iomlán Foriomlán 223				

Tábla 14.2 Achoimre ar Shéadchomharthaí Seandálaíochta Lonnaithe ón NISMR atá lonnaithe laistigh de 2 km den Fhorbairt a Bheartaítear

Rangú	Líon
Carn	1
Imfhálú	1
Tuama Meigiliteach féideartha	1

Ráth	2
Uaimh thalún	3
Uaimh Thalún fhéideartha	1
Gallán	1
Iomlán	10

14.4.3.7 Comhaid Thopagrafacha

- 84 Trasghearradh tipiciúil de dhéantúsáin agus d'uirlisí ón tréimhse Mhéisiliteach go dtí an nuathréimhse mhoch atá sna hiarsmaí a liostaítear i gcomhaid thopagrafacha Ard-Mhúsaem na hÉireann a bhaineann le Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin. Rinneadh iniúchadh ar na comhaid agus aird ar an uile bhaile fearainn i gcóngarach na forbartha a bheartaítear.
- 85 Ba é calóg na Banna (Uimh. Fríotha NMI – 1965:138) ón gCorr Dhubh agus ón tréimhse Mhéisiliteach an t-iarsma ba luaithe a bhfuil dáta air. Níl ann ach iarsma fánach amháin a d'fhéadfadh bheith ón tréimhse Neoiliteach agus is ceann tua cloiche (Uimh. Fríotha NMI – 1933:236) é seo ó Achadh na gCloch. Tá gníomhaíocht na Cré-umhaoise léirithe níos fearr sa cheantar agus i measc na n-iarsmaí ón tréimhse seo tá criadóireacht de shoitheach bia ón gCabhrach (Uimh. Fríotha NMI – 1958:141) agus ó Doon (Uimh. Fríotha NMI – 1947:231), claimhte cré-umha ón gCarraigeach Óg (Uimh. Fríotha NMI – 1956:287) agus ón Lios Dubh (Uimh. Fríotha NMI – 1959:173), cinn shoicéadacha tua ó Dhútháite (ARMCM.163.1935) agus ó Lios Dhroim Thoirc (Uimh. Fríotha NMI – 1956:289), ceann tua pálstaif (Uimh. Fríotha NMI – 1942:412) ón Magh, dhá cheann sleá ó Chorr na Sasanach (gan chlárú) agus ó Mohercrom (Uimh. Fríotha NMI – 1963:33), ceann ga (IA/128/62) ó Chorr an Bhealaigh mar aon le coire cré-umha (Uimh. Fríotha NMI – 1965:181) ó Lios Dhroim Thoirc. Léiríonn na nithe seo a leanas an larannaois: ceann sleá iarainn (IA/53/1974) ón gCorr Dhúch, bosca leithris La Tène (gan chlárú) ó Chorr na Láithreach agus eochair chré-umha a d'fhéadfadh a bheith Rómhánach (Uimh. Fríotha NMI – 1956:349) a fuarthas i gcrannóg i Loch Ghréach Luain. Ina theannta sin tá roinnt breochlocha liteacha ón tréimhse réamhstairiúil sa cheantar nach féidir iad a dhátú níos cruinne. Ina measc siúd tá dhá scrábaire (Uimh. Fríotha NMI – 1956:274 agus 1965:130) ón gCarraigeach Óg, lann (Uimh. Fríotha NMI – 1965:133) ón gCorr Dhubh, breochloch oibrithe (Uimh. Fríotha NMI – 1942:68) ó Chorr an Aoire agus scian bhreochloiche sluga (Uimh. Fríotha NMI – 1956:270) ó na Srianta.
- 86 Tá go leor iarsmaí ann ón tréimhse luath-mheánaoiseach. Fuarthas ceithre bhró a bheadh sainiúil sa tréimhse seo sa Chorr Liath (Uimh. Fríotha NMI – 1978:160), i dTulaigh na hInneora (Uimh. Fríotha NMI – 1968:429), in Edengora (Uimh. Fríotha NMI – IA/73/72) agus i gCorr na Láithreach (Uimh. Fríotha NMI – 1965:315). Is dócha gurb as an tréimhse luath-mheánaoiseach an diosca cloiche (Uimh. Fríotha NMI – 1955:47) a fuarthas ar chrannóg i Loch Bhréachmaí.

D'fhéadfadh gurbh as an tréimhse seo freisin roinnt iarsmaí ón gcrannóg i Loch na hOirbhe. I measc na n-iarsmaí seo tá biorán cré-umha óimige (Uimh. Fríotha NMI – 1958:69), dealg airgid neasfháinneach (Uimh. Fríotha NMI – 1958:70), biorán fáiinne cré-umha (Uimh. Fríotha NMI – 1958:77), biorán cré-umha (Uimh. Fríotha NMI – 1958:44), ní adhmaid ar nós cuinge (Uimh. Fríotha NMI – 1957:80), dhá shoitheach (Uimh. Fríotha NMI – 1957:81 agus 1957:88), roinnt cantaí (Uimh. Fríotha NMI – 1957:82–5), dhá bhrod eallaigh (Uimh. Fríotha NMI – 1957:86–7), mias (Uimh. Fríotha NMI – 1957:89), ceann tua (Uimh. Fríotha NMI – 1957:90) agus ní feadánach cré-umha (Uimh. Fríotha NMI – 1957:91). Is ón tréimhse iar-mheánaoiseach é an píopa cré (Uimh. Fríotha NMI – 1956:320) ón mBac Meánach, an fáiinne féasraí iarainn (Uimh. Fríotha NMI – 1943:361) ó Kilcrossduff chomh maith leis an mbosca miotail, an bonn den Rí Seoirse III agus an t-uillinntomhas (gan chlárú) ó Achadh na gCloch.

- 87 Is ann do roinnt iarsmaí sa CMSA, leis, atá deacair a dhátú go cruinn. Áirítear sna hiarsmaí seo cloch líofa (Uimh. Fríotha NMI – 1943:365) ón Láithreach, ceaig adhmaid d'im portaigh (Uimh. Fríotha NMI – 1965:275) ón gCorr Liath, liathróid mhustairte (Uimh. Fríotha NMI – 1935:435) ó Ardráth, sligí neamhghlónraithe criadóireachta (Uimh. Fríotha NMI – 1965:183–4) agus moirtéar cloiche (Uimh. Fríotha NMI – 1965:185) ó urlár teach adhmaid i bPortach na Carraigí Óige, meáchan seoil (gan chlárú) ón mBeitheach, bád / umar darach (gan chlárú) ó Ardráth, ní cré-umha de chruth cloig (Uimh. Fríotha NMI – 1965:253) ó phortach i gCorr na Láithreach, búcla strapa cré-umha (Uimh. Fríotha NMI – 1960:618) ón Oirbhe, ní snasta dubh cloiche (Uimh. Fríotha NMI – 1935:388) ón nGréach Leathan, cloch chasúir (Uimh. Fríotha NMI – 1965:115) ó Ráth Fiachrach agus marmar gloine chomh maith le cnapán d'ábhar gloiní (Uimh. Fríotha NMI – 1943:77a–b) ó chrannóg sa phortach ag Kilcrossduff.
- 88 Tabhair ar aird: i mórán cásanna, ní thaifeadtar sna torthaí ón innéacs topagrafach déantúsáin a aisghabhadh ó obair thochailte le déanaí, a d'fhéadfadh bheith ag caomhnóirí nó ag comhairleachtaí aonair seandálaíochta.

14.4.3.8 Obair Allamuigh Sheandálaíochta a Rinneadh Roimhe Seo

- 89 Treoir bhliantúil fhoilsithe agus bunachar sonraí ar líne atá i mBullaitín na dTochailtí ina dtugtar cuntais achoimre ar na tochailtí a bhí ar siúl in Éirinn agus i dTuaisceart Éireann ó 1970 go dtí 2010. Réitíonn Isabel Bennett Bullaitín na dTochailtí agus déanann Wordwell é a fhoilsiú, le tacaíocht ó Oifig na nOibreacha Poiblí agus ón Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta. Cuimsíodh Bullaitín na dTochailtí in Irish Journal of Archaeology idir 1977 agus 1984. Cuireann an bunachar sonraí nach mór 15,000 tuarascáil ar fáil, agus tig leat súil a chaitheamh ar an mbunachar nó é a chuardach trí leas a bhaint as réimsí lena n-áirítear iad seo a leanas: Bliain, Contae, Ainm Suímh, Cineál Suímh, Tagairt Eangaí, Uimhir Cheadúnais, Údar, agus Uimhir ar Thaifead na Suíomhanna agus na Séadchomharthaí.

-
- 90 Ar an gcuma chéanna, áirítear i mbunachar sonraí seandálaíochta an Údaráis um Bóithre Náisiúnta (<http://archaeology.nra.ie>) cur síos ar thorthaí na dtoghailtí a bhí ar siúl roimh na scéimeanna éagsúla bóithre. Tá faisnéis faoi shuíomhanna a bhfuarthas tuarascálacha tochailte deiridh ina dtaobh ar an mbunachar, go ginearálta. I líon beag cásanna, de bharr tábhacht suíomhanna áirithe, cuireadh faisnéis ó thuarascálacha réamhthochailte in ionad na tuarascála deiridh san áireamh. Is féidir an bunachar sonraí a chuardach trí roghchláir i gcatagóir amháin nó níos mó, lena n-áirítear contae, baile fearainn, cineál suímh agus tréimhse dátaithe.
- 91 Tháinig seacht dtoradh aníos tar éis na bunachair shonraí a chuardach le haghaidh na mbailte fearainn ábhartha feadh an línebhealaigh a bheartaítear i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin agus thart ar an líne sin. Tuairiscíodh nár bhain aon tábhacht seandálaíochta le cúig cinn acu. Áirítear leis na suíomhanna sin bailte fearainn idir Béal Tairbirt agus Achadh Leathan mar chuid d'athailíniú an N2 agus na suíomhanna beartaithe de thithe cónaithe i Láithreach agus san Easán i gContae Mhuineacháin agus in Dunaree i gContae an Chabháin.

- 92 I measc na suíomhanna ina raibh ábhar seandálaíochta bhí feirm iar-mheánaiseach in Abhaill Riabhach agus suíomh féideartha caisil i Lios Mac Uinseann. Thángthas ar an dá shuíomh sin mar chuid de na hoibreacha ar an N2 idir Cluain Tiobrad agus Baile na Lorgan. Tá baile fearainn Abhaill Riabhach (Uimh. Cheadúnais – 05E0787) suite timpeall 1 km ó thuaidh ón línebhealach a bheartaítear idir Túr 122 agus Túr 125. De thoradh trinseáil thrialach a dhéanamh roimh thógáil bóithre, thángthas ar iarsmaí de chuid struchtúr feirme iar-mheánaiseach (bóitheach is dócha) agus ar iarsmaí de bhalla féideartha bábhúin. Fuarthas trach uisce le haghaidh ainmhithe freisin.
- 93 I Lios Mac Uinseann, atá suite thart ar 850 méadar ón línebhealach a bheartaítear, tochlaíodh suíomh atá marcáilte mar ‘Dhún’ ar léarscáil OS 6 horlaí ón mbliain 1835 roimh thógáil bóithre. Bhí an suíomh thart ar 30 méadar ar trastomhas. Ní raibh aon rian de dhíog le feiceáil. Maidir le gnéithe inmheánacha, ní fhacthas ach roinnt claiseanna éadoimhne dóite; bhí coirnín gloine gorm i gceann acu (Sutton B. (2008). *Excavations Bulletin*). D’fhéadfadh cuid bheag den mhúr slán maireachtáil agus í san áireamh sa teorainn pháirce ar an taobh thiar den suíomh. Bhí cuid mhór cloch san áireamh sna teorainneacha páirce a scarann an suíomh ag barr an chnoic, agus seans gur tógadh an ghné imfhálaithe den suíomh seo le clocha. Is cosúil gur iarsmaí caisil é an suíomh seo. Tá sé seo cosúil le lios cré ach gur tógadh le clocha é.

14.4.3.9 Aimhrialtachtaí Cartagrafacha agus ón Aer

- 94 Tugadh faoi anailís mhionsonraithe ar léarscáiliú na chéad sraithe agus an dara sraith ó Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann, mar aon le hathbhreithniú ar roinnt foinsí d’aer-ghrianghrafadóireacht agus de ghrianghrafadóireacht satailíte, lena n-áirítear LiDAR. Rinneadh aon suíomhanna lena mbaineann acmhainneacht oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta nó chultúrtha a thabhairt faoi deara agus a léarscáiliú i gcóras faisnéise geografáil (GIS). San iomlán, taifeadadh 171 suíomh cóngarach don fhorbairt a bheartaítear; déantar achoimre orthu sin i d**Tábla 14.3**.

Tábla 14.3: Suíomhanna Féideartha Oidhreacht Seandálaíochta, Ailtireachta agus Chultúrtha a tugadh faoi deara ó Fhoinsí Cartagrafacha agus ón Aer

Cineál Gné	Líon
Muileann Sliste	1
Droichead	2
Muileann Arbhair	1
Iomairí	1
Áitreabh Feirme	56
Poll Gairbhéil	1
Teach	72
Foirgneamh Crosaire Chomhréidh (GNR)	1
Áith Aoil	25

Tarae	1
Lochán	1
Cairéal	1
Líne iarnróid (GNR)	1
Dealg	1
Tobar	5
Tobar / Fuarán	1
Móriomlán	171

14.4.3.10 Anailís Logainmníochta

- 95 Is áisiúil iad logainmneacha bailte fearainn i dtaobh geolaíocht, seandálaíocht, úsáid talún, úinéireacht agus béaloideas ceantair de. Tig leis na logainmneacha faisnéis a chur ar fáil ar theaghlaigh, ar ghnéithe topagrafacha agus ar imeachtaí stairiúla. Ó thaobh na timpeallachta tógtha de, déanann logainmneacha iomadúla tagairt d’eaglaisí, d’áthanna, do chaisleáin, do ráthanna, do reiligí, do bhóithre agus do bhealaigh etc. Is iad bailte fearainn na rannta is lú um riarachán talún as a mbaintear leas in Éirinn agus is iad an t-aon struchtúr riaracháin, mar a tharlaíonn sé, arb ann dó go fóill ag a bhfuil stair leanúnach forbartha a théann siar chomh fada leis an tréimhse mheánaoiseach nó níos luaithe fiú. Ní bhaineann bailte fearainn na hÉireann, den chuid is mó, le lonnaíochtaí ach le haonaid talún, agus iad amhlaidh, theastaigh teideal dlíthiúil uathu ó thráth luath. Rannta bunúsacha na tuaithe atá iontu agus rinneadh iad a chur i dtaifead go cúramach sna léarscáileanna agus sna leabhair a bhí in éineacht le hollaistrithe talún an 17ú haois. Sonraítear na logainmneacha ar léarscáileanna na Suirbhéireachta Ordanáis, agus cuireadh an chéad sraith díobh i gcrích don tír iomlán thart ar 1842. Agus léarscáileanna na Suirbhéireachta Ordanáis á réiteach, coimisiúnaíodh scoláirí ar nós Eugene O’Curry agus John O’Donovan chun leaganacha Béarla na logainmneacha Gaeilge a chur ar fáil don tSuirbhéireacht, agus is iad na leaganacha Béarla sin a úsáideadh go ginearálta ó shin i leith. Agus na sonraí seo a leanas á gcur le chéile againn, chuathas i gcomhairle le roinnt acmhainní, lena n-áirítear Bunachar Logainmneacha na hÉireann www.logainm.ie agus an leabhar *Irish Names of Places* le P.W. Joyce (1913).
- 96 Maidir le litriú ainmneacha Béarla na mbailte fearainn, a thaifead Suirbhéireacht Ordanáis ó na 1830idí ar aghaidh, is leaganacha foghraíochta iad den bhun-Ghaeilge. Tá réimíreanna ar nós na gceann seo a leanas i gcuid de na logainmneacha is coitianta: Droim, Corr, Cnoc, Mullach / Mullaigh agus Tulach / Tulaigh a bhaineann le cnoic an réigiúin; nó Coill, Doire, Cúil a bhaineann le coillearnacha. Baineann roinnt logainmneacha coitianta leis an tírdhreach daonna / lonnaíochta, mar atá i Lios, Rath, Caiseal, Gort, Tír, Baile, agus Crois.
- 97 Maidir le logainmneacha a bhaineann leis an topagrafaíocht áitiúil tá an tEasán – an t-eas beag, an tEanach – eanach nó riasc, an Clochar – áit chlochach, Droim gColbha – droim na coille agus Tulaigh Ghlais – tulach na glaise.

- 98 Déantar tagairt i mórán logainmneacha do fhlóra agus fána, mar shampla, Droim Iolaird – droim an iolair, Clonturkan – móinéar an bhorra / na muice, Carraig an Iúir – carraig an chrainn iúir nó Corr an Fheannta – corr an neanta.
- 99 Cuirtear lonnaíocht dhaonna in iúl i dtagairtí do dúnta, do thithe agus d'úinéireacht talún mar seo a leanas: Leacht na Caillí – an leacht de chuid Mhic an Fhailí, Tír Uí Ghréacháin, Achadh Mhic Céir – an t-áth de chuid Mhic Céir nó Ráth Fiachrach.
- 100 Tá Corr na Sasanach ar cheann de na logainmneacha is aduaine – is é is ciall leis an chorr de chuid na Sasanach nó na n-amhas. B'fhéidir go bhfuil baint ag an logainm sin le himeacht stairiúil nó b'fhéidir gur tagairt é do ghníomh áitiúil nó do ghluaiseacht na saighdiúirí i gcuid mhaith de na feachtais a troideadh sa mhórcheantar.
- 101 Feic **Aguisín 14.2, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS le teacht ar liosta d'ainmneacha bailte fearainn mar aon le hanailís a rinneadh orthu.

14.4.3.11 Teorainneacha Bailte Fearainn

- 102 Is iad bailte fearainn na rannta is lú um riarachán talún a aithnítear go hoifigiúil in Éirinn. Ó thaobh achair de, tig leo bheith idir níos lú ná heicteár agus a mhéid agus roinnt mílte heicteár. Ó thráth luath go lár an 19ú haois, tháinig Suirbhéireacht Ordanáis Éireann an chéad sraith de na léarscáileanna Suirbhéireachta Ordanáis inar léiríodh gach baile fearainn in Éirinn go sonrach den chéad uair, arbh ann do bhreis agus 60,000 díobh. Tugadh faoi sin ar mhaithe le cúrsaí cánach agus is éard a bhí i gceist leis sin teorainneacha nua bailte fearainn a tharraingt san áit nárbh ann dóibh roimhe sin, ar nós ceantar portaigh agus sléibhe, chomh maith le bailte fearainn a bhí ann cheana a chónascadh i gcásanna áirithe. Tá na tagairtí is luaithe do theorainneacha bailte fearainn le fáil i gcáipéisí dlíthiúla atá ó thráth roimh aimsir na Normannach, ina ndéantar tagairt do bhronnadh talún ar mhainistreacha.
- 103 Ní dhearnadh contae de Chontae Mhuineacháin go hoifigiúil go dtí an bhliain 1585. Tá an contae mar atá sé sa lá atá inniu ann roinnte ina chúig bharúntacht, mar atá, an Triúcha, Dartraí, Muineachán, Críoch Mhúrn agus Fearnaigh. Tá na barúntachtaí foroinnte ina bparóistí agus ina mbailte fearainn. Léiríonn an córas nua-aimseartha gabháltais i gContae Mhuineacháin gnéithe den eagrú críche Gaelach go mall sa tréimhse mheánaoiseach mar a taifeadadh i roinnt lonnaíochtaí talún sa nua-aois luath ó thús an 17ú haois.
- 104 Tá ocht mbarúntacht stairiúla sa Chabhán. I rith na Tréimhse Meánaoisí, bhí achar an chontae mar chuid de Ríocht Bhréifne Thoir, arna hainmniú i ndiaidh na clainne Gaelaí a bhí i gceannas inti. Bhíodh an Cabhán in iarthar Chúige Chonnacht ó thús ach d'aistrigh Fear Ionaid Sussex go Cúige Uladh é sa bhliain 1562 ar chúiseanna straitéiseacha mar go raibh sé *“bordereth upon the*

English Pale” (Tuairisc Iarla Sussex, 1562). Ar an gcúis sin, bhí an Cabhán ina chuid de Phlandáil Uladh, síríodh é agus rinneadh contae de.

- 105 D’fhéadfadh baint a bheith ag teorainneacha baile fearainn le teorainneacha diméine mar a bhí. Is féidir leo léargas inspéise a thabhairt dúinn ar an am atá thart toisc go ngabhann cuid díobh feadh aibhneacha, sruthán, claíocha, agus múrtha, chomh maith le ballaí páirce agus diméine.
- 106 I roinnt cásanna, tá túir lonnaithe cóngarach do theorainneacha bailte fearainn ach níl aon chinn lonnaithe ar theorainneacha bailte fearainn.

14.4.4 Measúnú Deisce - Ailtireacht

- 107 Níl aon fhoirgnimh liostaithe, páirceanna nó gairdíní stairiúla cláraithe, suíomhanna oidhreachta tionsclaíche ná suíomhanna oidhreachta cosanta le fáil i dTuaisceart Éireann laistigh de 2 km den fhorbairt a bheartaítear.

14.4.4.1 Limistéir Chaomhantais Ailtireachta

- 108 Níl aon ACAnna sainithe laistigh de 5 km den fhorbairt a bheartaítear i láthair na huaire. Tá an ceann is gaire suite i gCarraig Mhachaire Rois thart ar 6.5 km lastoir den fhorbairt a bheartaítear. Tuigtear, áfach, go bhfuil sé ar intinn ag Contae Mhuineacháin roinnt ACAnna nua a ainmniú i rith thréimhse a Phlean Forbartha Contae reatha. Baile amháin den sórt sin é Béal Átha Beithe atá suite thart ar 3.4 km siar ón bhforbairt a bheartaítear.

14.4.4.2 Taifid na Struchtúr atá faoi Chosaint agus Fardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta

- 109 Tá athbhreithniú á dhéanamh faoi láthair ar Thaifid na Struchtúr atá faoi Chosaint le haghaidh Chontae an Chabháin agus Chontae Mhuineacháin i bhfianaise na suirbhéanna a rinneadh a bhaineann leis an NIAH. Cuireadh gach Struchtúr faoi Chosaint agus gach suíomh de chuid an NIAH sa dá chontae san áireamh sa mheasúnú seo.
- 110 Sonraítear sa NIAH go bhfuil trí struchtúr laistigh de 5 km den fhorbairt a bheartaítear a meastar go mbaineann tábhacht Náisiúnta leo. Is iad sin, Séipéal Pheadair (Uimh. RPS - 41402801) i Láithreach, Contae Mhuineacháin, Teach Tábhairne Gartlan (Uimh. RPS – 293) agus Séipéal Mhuire gan Smál (Uimh. RPS – 294), a bhfuil an péire acu lonnaithe i nDún an Rí, Contae an Chabháin. Tá na struchtúir sin uile breis agus 3 km ón bhforbairt a bheartaítear.
- 111 San iomlán, tá 14 struchtúr atá faoi chosaint suite laistigh de 2 km den fhorbairt a bheartaítear agus í ag dul trí Chontae an Chabháin agus Chontae Mhuineacháin. Is ann do 21 suíomh sa bhreis a sonraíodh i suirbhéanna an NIAH ar Chontae Mhuineacháin agus ar Chontae an

Chabháin atá á n-athbhreithniú lena gcur san áireamh féideartha i dTaifid na Struchtúr atá faoi Chosaint a eiseofar sa todhchaí. Tá an struchtúr den sórt sin is gaire, eadhon Teach Cléire, lonnaithe thart ar 200 m lastoir den fhorbairt a bheartaítear cóngarach do Thúr 194. Cuireadh le suirbhé NIAH le haghaidh Chontae Mhuineacháin é ar na mallaibh. Tá sonraí faoi gach struchtúr a liostaítear san RPS agus NIAH atá lonnaithe laistigh de 2 km den fhorbairt a bheartaítear, le fáil in **Aguisín 14.3, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

14.4.4.3 Tírdhreacha Diméine agus Gairdíní Stairiúla

- 112 Baineadh úsáid as léarscáiliú na chéad sraithe ó Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann i gcomhar le Suirbhé Gairdíní NIAH chun léarscáiliú a dhéanamh ar gach tírdhreach diméine agus gairdín stairiúil laistigh de 2 km ón bhforbairt a bheartaítear. Cuireadh na suirbhéanna gairdíní le haghaidh Chontae Mhuineacháin agus Chontae an Chabháin i gcrích chuig leibhéal Chéim 2, ina ndéantar measúnú tosaigh ar riocht agus sheasamh na suíomhanna sainaitheanta go léir ach aer-ghrianghrafadóireacht agus léarscáiliú stairiúil a úsáid. I dtuarascálacha aonair suirbhé suímh, taifeadtar breithmheas ginearálta ar an suíomh, láithreach agus seasamh na bpríomhfhoirgneamh, gluaiseacht laistigh den suíomh e.g. bealaí tiomána, siúláin agus ascaillí agus gnéithe diméine - gairdíní múrtha, úllghoirt, coillearnach, caol-léargais etc. Is tearc na gairdíní stairiúla atá i gcomharsanacht na forbartha a bheartaítear agus í ag dul trí Chontae an Chabháin agus trí Chontae Mhuineacháin agus is réasúnta beag iad na cinn atá ann. Is anfhollasach é seo nuair a dhéantar comparáid leis na diméinte móra i gContae na Mí i Limistéar Staidéir na Mí (MSA) (feic Caibidil 14, **Imleabhar 3D** den EIS) ó dheas. Tá na céadta heicteár i gcuid acu sin.
- 113 Is iondúil go mbíonn tírdhreacha diméine agus gairdíní stairiúla scáthaithe ar léarscáileanna OSI na chéad sraithe. Ní hionann an scéal i gcás Chontae Mhuineacháin, áfach, rud a tugadh faoi deara sa bhreithmheas. Rinneadh teagmháil leis an Rannóg Ailtireachta sa Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil (DoEHLG) a bhí ann an t-am sin ach ní raibh siad ar an eolas faoin aimhrialtacht sin ag an am (Bealtaine 2011). I bhfianaise an mhéid sin, baineadh úsáid as Suirbhé na nGairdíní ar shuíomh gréasáin Fhoirgnimh na hÉireann (<http://www.buildingsofireland.ie/Surveys/Gardens/>) mar bhonnline le haghaidh láithreacha pointe na ngairdíní stairiúla agus, ina dhiaidh sin, mapáladh a gcuid teorainneacha in GIS trí úsáid a bhaint as breithiúnas gairmiúil agus taithí.
- 114 Go ginearálta, tá na gairdíní stairiúla a liostaítear i d**Tábla 14.4** suite ar shiúl ón bhforbairt a bheartaítear. I gcomharsanacht Thúir 170-175, áfach, téann an línebhealach a bheartaítear trí cheantar ina bhfuil trí thírdhreach diméine agus gairdíní stairiúla gar dó. Tá baint acu sin le Teach Radharc an Locha, Teach na Seantamhnaí agus Teach na Tulaí. Is cosúil do dtéann an línebhealach a bheartaítear tríd an tírdhreach diméine a bhaineann le Teach na Seantamhnaí agus Teach na Tulaí.

Tábla 14.4: Tírdhreacha Diméine agus Gairdíní Stairiúla laistigh de 2 km ón bhForbairt a Bheartaítear

Ainm	Cur Síos ar Shuirbhé Gairdíní NIAH	Baile Fearainn	Contae	Achar (Ha)
Ráth na Coille	Ní féidir na príomhghnéithe a aithint – is féidir na gnéithe imeallacha a fheiceáil	An Oirbhe	An Mhí	13.5

Páirc Charraigeacha	Ní féidir na príomhghnéithe a aithint – is féidir na gnéithe imeallacha a fheiceáil	Abhaill Riabhach	Muineachán	4.9
Teach na Seantamhnaí	Na príomhghnéithe i láthair den chuid is mó – ní féidir gnéithe imeallacha a aithint	Tuath	Muineachán	20.1
Teach Radharc an Locha	Gan aon ghnéithe so-aitheanta den chuid is mó	An tSeantamhnach	Muineachán	17.1
Teach na Tulaí	Gan aon ghnéithe so-aitheanta den chuid is mó	Tulaigh Ghlais	Muineachán	21.2
Teach Bhéal Átha Beithe	Na príomhghnéithe i láthair den chuid is mó – ní féidir gnéithe imeallacha a aithint	Cnoc na Madadh	Muineachán	48.2
Tailte Locha	Na príomhghnéithe i láthair den chuid is mó – ní féidir gnéithe imeallacha a aithint	Lios Mac Unseann	Muineachán	12.1
Heath Lodge	Gan aon ghnéithe so-aitheanta den chuid is mó	Leitir	An Cabhán	26.9
An Táchairt Thuaidh	Ní féidir na príomhghnéithe a aithint – is féidir na gnéithe imeallacha a fheiceáil	Taghart North nó Closnabradan	An Cabhán	39.9

14.4.5 Suirbhé Bealaigh

- 115 Is éard atá sa suirbhé bealaigh seo a leanas ná buntorthaí an mheasúnaithe deisce, lena n-áirítear an úsáid a baineadh as grianghrafadóireacht mhionsonraithe ón aer, LiDAR, mar aon le suirbhéanna ionaid faire agus an obair shuirbhé allamuigh ar tugadh fúthu.

14.4.5.1 Túir: 103 - 121

Bailte Fearainn: An Léim Ghearr, Lios Dúin Ghormaíle, Achadh na gCloch, Leacht na Caillí, an tEasán, an Caiseal

- 116 Téann an chuid den fhorbairt a bheartaítear sa CMSA ó dheas ó theorainn Ard Mhacha a fhad leis an Léim Ghearr i gContae Mhuineacháin. Idir Túr 103 agus Túr 109, téann an línebhealach a bheartaítear soir ó dheas thart faoin teorainn thar roinnt séadchomharthaí taifeadta, lena n-áirítear lios in Coolartagh (Uimh. SMR – MO014-020) agus uaimh thalún (Uimh. SMR – MO014-039) sa Léim Ghearr atá suite thart ar 750 méadar agus 400 méadar siar ó dheas ón líne a bheartaítear faoi seach. Níos faide soir ó dheas i gcóngarachth Thúr 106, téann an bealach a bheartaítear go díreach nach mór thar lios a bhfuil iarsmaí foirgnimh taobh istigh de (Uimh. SMR – MO014-021001 agus 021002). Déantar cur síos ar an suíomh san fhardal seandálaíochta mar limistéar ubhchruthach de lomán carraige (thart ar 26 méadar soir soir ó thuaidh-siar siar ó dheas; 39 méadar ó thuaidh siar ó thuaidh-ó dheas siar ó dheas) a bhfuil múr agus scairp shaorga mórthimpeall air agus bealach isteach ó dheas siar ó dheas.

- 117 Idir Túr 106 agus Túr 107, téann an línebhealach a bheartaítear an-ghar do dhá shéadchomhartha – imfhálú (Uimh. SMR – ARM023: 004) agus tuama cúirte (Uimh. SMR – MO014-022). Tá an t-imfhálú suite sa Chrois Bhán, Contae Ard Mhacha agus tá taifead air mar chréfort polagánach atá suite ar chruit a théann le fána go sruth. Tá imlíne an tséadchomhartha leagtha amach ag balla cloiche. Tá an suíomh seo suite thart ar 140 m ón ailíniú a bheartaítear. Ar thaobh Mhuineacháin den teorainn (110 méadar siar ón línebhealach), tá tuama cúirte ina bhfuil carn (Uimh. SMR – MO14-022). Tá an séadchomhartha sin ailínithe siar ó thuaidh-soir ó dheas. Tugann an chúirt rochtain ar iarsmaí ganna seomra. Ag dul ar aghaidh soir ó dheas a fhad le Túr 109, téann an línebhealach a bheartaítear thar dhornán struchtúr atá tréigthe anois agus a léirítear ar léarscáileanna OS na chéad sraithe. Ina dhiaidh sin, téann sé siar ó dheas. Tá rosán fochiorclach aitinn in aice le Túr 110 a d'fhéadfadh suíomh ag a bhfuil cumas seandálaíochta a fholú. Tá an rosán sin suite thart ar 30 méadar ón ailíniú a bheartaítear.
- 118 Idir Túr 109 agus Túr 112, téann an línebhealach a bheartaítear ó dheas thar roinnt séadchomharthaí soir uaidh, lena n-áirítear trí lios agus imfhálú. Tá uaimh thalún agus bothán féideartha (Uimh. SMR – MO15-003001-03) i gceann de na liosanna in Achadh na gCloch. Tá na suíomhanna seo uile breis agus 400 m ón línebhealach a bheartaítear.
- 119 Ag Túr 112, claonann an línebhealach a bheartaítear i dtreo an iardheiscirt agus téann sé thar dhroim i Leacht na Caillí. Téann an línebhealach thar 380 méadar ó thuaidh ó Loch an Easáin, áit a bhfuil crannóg (Uimh. SMR – MO14-034) suite ar an gcladach theas. Tá crainn thart faoin gcrannóg agus tá taifead uirthi mar charn garbhchiorclach de chlocha scaoilte agus gualach atá 18 méadar ar trastomhas. Téann an línebhealach a bheartaítear thar líon struchtúr san Easán a léirítear ar léarscáileanna stairiúla. Gar do Thúr 121 ag aomhal an línebhealaigh a bheartaítear agus an N2, téann an línebhealach a bheartaítear thar láthair thobair a fheictear ar léarscáileanna luatha OS.

14.4.5.2 Túir: 121-136

Bailte Fearainn: An Caiseal, an tEanach, Carraig an Iúir, Corr na Muclach Thuaidh, Clár Doire, Doire Shalach (Barúntacht Mhuineacháin), Droim Rúisc, an Charraigeach Ramhar, Corr na nIúr (Barúntacht Mhuineacháin)

- 120 Ón N2, leanann an línebhealach a bheartaítear ar aghaidh siar ó dheas tríd an Eanach (Barúntacht Chríoch Mhúrn) agus trí Chorr na Muclach Thuaidh. Seachnaíonn sé dhá shéadchomhartha – ráth (Uimh. SMR – MO14-032) agus úirleachas féideartha (Uimh. SMR – MO014-033) i gCarraig an Iúir (340 méadar agus 450 méadar agus ón línebhealach faoi seach). Tá an reilig leagtha amach ag achar dronuilleogach (23 méadar x 13 mhéadar). Tá sí treoshuite soir soir ó dheas agus siar siar ó thuaidh. Tá sí clúdaithe le clocha. Idir Túr 124 agus Túr 129, níl aon séadchomharthaí taifeadta laistigh de 500 méadar den ailíniú a bheartaítear. Is ann do shlám

gnéithe na chéad sraithe, áfach, lena n-áirítear toibreacha, struchtúir agus láthair chairéil. Níl mórán acu seo sin ann níos mó.

- 121 Ó thuaidh ó Ghost Lough idir Túr 129 agus Túr 130 i nDoire Shalach (Barúntacht Mhuineacháin), téann an línebhealach a bheartaítear laistigh de 90 méadar de ghrúpa cloch aimhrialta (Uimh. SMR – MO019-048). Tá an suíomh sin ar ardán a thiteann le fána réidh aneas. Déantar cur síos air mar shuíomh ina bhfuil naoi mbollán aolchloiche de chruth neamhrialta atá an-ghar dá chéile (3.5 méadar ó thuaidh-ó dheas x 3.2 méadar soir-siar) agus ní chruthaíonn siad aon phatrún ar leith. De réir an tseanchais áitiúil, tugtar ‘uaigh fathaigh’ ar an ngné sin agus tá finscéalta agus piseoga éagsúla ag baint leis na clocha.
- 122 Idir Corofin Lough agus Loch Uí Chuagáin, casann an líne a bheartaítear ó dheas trí cheantar droimníní agus téann sí an-ghar do roinnt áitribh feirme thréigthe agus do dhá áith aoil. Tá dhá shéadchomhartha sa cheantar seo freisin – créfort agus tuama ursanach – atá suite ar mhulláin ar an dá thaobh den línebhealach a bheartaítear. Taispeántar an lios (Uimh. SMR – MO019-017) mar ‘Dhún’ ar léarscáil OS 6 horlaí ón mbliain 1835. De réir imscrúduithe suímh, áfach, níl aon iarsmaí dromchla le feiceáil a thuilleadh. Tá an tuama ursanach (Uimh. SMR – MO019-016) le feiceáil ar leitir ó bhóthar rochtana in aice láimhe. Tá sé suite thart ar 210 méadar siar ón línebhealach a bheartaítear idir Túr 133 agus Túr 134. Tá dhá thaobhchloch agus leac mhór dín dhíláithrithe sa tuama a osclaíonn amach i dtreo an iarthuaiscirt.
- 123 Ag dul ar aghaidh ó dheas trí Dhroim Rúisc agus an Charraigeach Ramhar, téann an línebhealach a bheartaítear thar áitreabh feirme tréigthe agus struchtúr. Tá lios (Uimh. SMR – MO019-023) le fáil 750 méadar soir ó Thúr 136. Tá an dún faoi fhothain mhaith ag crainn agus níl aon rian ar an gclais ná ar bhealach isteach le feiceáil.

14.4.5.3 Túir: 136-152

Bailte Fearainn: Corr na nlúr (Barúntacht Mhuineacháin), Gamhscair, Tír Uí Ghréacháin, Corr na Muclach Theas, Críonchoill, an Clochar, Droim gColbha Íochtarach, Droim Thamhain

- 124 Leanann an línebhealach a bheartaítear ar aghaidh ón gCarraigeach Ramhar thar dhroimníní a fhad le Corr na nlúr. Seachnaíonn sé roinnt gnéithe ón gcéad sraith nach bhfuil le feiceáil os cionn na talún. Tá tuama dingeach (Uimh. SMR – MO019-025) le fáil timpeall 270 méadar soir ón líne i nGamhscair ar fhána thoir droma. Tá an tuama dingeach san áireamh i ndumha. Tá áiléar ann a bhfuil dhá thaca thart air mar aon le cloch ballarach amuigh amháin ar thaobh an iarthuaiscirt. Is ann do phóirseáid ghearr (3 mhéadar ar fad; 0.7 méadar ar leithead) ar thaobh an iardheiscirt roimh an áiléar. Luíonn dhá leac mhóra dín dhíláithrithe trasna an áiléir. Tá an struchtúr 11 mhéadar ar fad faoi 5 mhéadar ar leithead (de Valera agus Ó Nualláin [1982] *Survey of the Megalithic Tombs of Ireland*). Níl an suíomh le feiceáil ó aon bhóithre poiblí, ach tá sé le

feiceáil go soiléir i ngrianghráfadóireacht ón aer agus is féidir a láthair ardaithe a fheiceáil ar léarscáiliú Discovery Series. Is ann do ráth agus crainn timpeall air i dTamhnaigh Scalláin (Uimh. SMR – MO019-026). Tá sé seo sa chomharsanacht ghinearálta de bhreis ar 750 méadar ó Thúr 140.

- 125 Siar ón línebhealach a bheartaítear idir Túr 138 agus Túr 142, faightear cúig shéadchomhartha lena n-áirítear dhá lios (Uimh. SMR – MO019-020 agus 022), tuama meigiliteach (Uimh. SMR – MO019-021), agus dhá chrannóg (Uimh. SMR – MO019-043 agus 044). Tá an mheigilit agus lios (Uimh. SMR – MO19-022) de bhreis ar 900 méadar ón línebhealach. Tá na suíomhanna eile os cionn 500 méadar uaidh. Trasnaíonn an línebhealach sean-Mhór-Iarnród an Tuaiscirt idir Túr 139 agus Túr 140. An t-iarnród idir Ard Mhacha agus Baile na Lorgan atá i gceist ón mbliain 1910.
- 126 Ag trasnú bhóthar an R183, téann an línebhealach a bheartaítear soir ó dheas ó Thúr 142, áit a dtéann sé an-ghar do dhá shéadchomhartha lena n-áirítear tuama cúirte (Uimh. SMR – MO019-037) agus lios (Uimh. SMR – MO019-038). Tá an dá cheann acu le fáil i gCorr na Muclach Theas. Tá an tuama cúirte i ngaireacht 50 méadar den línebhealach a bheartaítear idir Túr 144 agus Túr 145. Déantar cur síos air mar charn atá ar nós traipéisiam a bheag nó a mhór ina bhfuil cúirt dhomhain U-chruthach sa teorainn thiar thuaidh. Cuireann taobhchloch amháin struchtúr an áiléir in iúl. Ní féidir an suíomh a fheiceáil ón mbóthar. Tá an lios (Uimh. SMR – MO019-038) suite timpeall 40 méadar soir ón línebhealach a bheartaítear ar mhullach cnoic. Tá taifead air mar limistéar ubhchruthach atá timpeall 40 méadar ar trastomhas a bhfuil móta scrobarnaí agus rianta claise timpeall air. Tá cuma dhíghrádaithe ar an móta siar ó dheas de réir na n-aeríomhanna.
- 127 Ón bpointe sin téann an línebhealach soir ó Loch Chríonchoille, áit a bhfuil crannóg ar a chladach thoir (thart ar 710 méadar ón línebhealach). Téann an línebhealach ó dheas ag Túr 149 agus gabhann sé siar ó thuama meigiliteach cúirte (Uimh. SMR – MO024-003) agus ó úirleachas (Uimh. SMR – MO024-004). Tá an tuama cúirte suite thart ar 430 m ón línebhealach agus tá áiléar ann atá beagáinín cuartha. Tá cuid de na clocha atá thart air réabtha. Faightear úirleachas (Uimh. SMR – MO024-004) in aice láimhe 600 méadar ón línebhealach. De réir an tseanchais áitiúil, baineadh úsáid aisti le linn na bPéindlíthe agus an Ghorta Mhóir. Is dronuilleogach don suíomh sin atá suite ar ardán. Tá bunsraitheanna agus iarsmaí balla a bhfuil leaca leagtha ar a dtaobh os a gcoinne timpeall air. Taobh istigh tá cúpla marcóir uaigne, línte mionchloch agus roinnt leaca caola den chuid is mó (Coimisiún Béaloideas Éireann [1938], *IFC Survey of Schools*). Tá an suíomh clúdaithe le scrobarnach i láthair na huair.

14.4.5.4 Túir: 152-169

Bailte Fearainn: Droim Thamhain, an Ghréach, an Bhreacraigh, Tulaigh na hInneora, Cúil Troim Éigis, Barrachadh, Achadh Mhic Céir, Droim Iolaird

- 128 Ó dheas ó Dhroim Thamhain tríd an nGréach (Barúntacht Chríoch Mhúrn) idir Túr 155 agus Túr 161, téann an fhorbairt a bheartaítear thar roinnt struchtúr ón gcéad sraith agus dhá lios – iad araon níos mó ná 700 méadar ón bhforbairt a bheartaítear. Siar ó thuaidh ó Loch Éigis, claonann an línebhealach siar ó dheas ag Túr 161 agus trasnaíonn sé an R180 in aice le Barrachadh. Faightear ceann den bheagán suíomhanna seandálaíochta reiligiúnacha i gcóngarachta na forbartha a bheartaítear ar chladach Loch Éigis – fothracha Shéipéal agus Reilig Templemoyle (Uimh. SMR – MO024-034001 agus 002) atá suite thart ar 1 km soir ó dheas ó Thúr 161. Leanann an línebhealach ar aghaidh ón bpointe seo soir ó Loch Morn. Téann sé laistigh de thimpeall 60 méadar de lios (Uimh. SMR – MO024-032) in Achadh Mhic Céir. Tá scrobarnach mórthimpeall an dúin sin agus tá sé 30 méadar ar trastomhas. Tá sé imfhálaithe ag móta lena ngabhann fásáil chloiche nua-aimseartha. Tá rianta ar chlais sheachtracha ann a fheictear den chuid is mó ag an bpointe thoir thuaidh agus ag an bpointe thoir. Ní féidir an suíomh a fheiceáil ón mbóthar.
- 129 Trasnaíonn an línebhealach a bheartaítear an R181 i nDroim Iolaird. Tá dornán foirgneamh a léirítear ar léarscáileanna stairiúla feadh an bhóthair ag an bpointe seo.

14.4.5.5 Túir: 169-176

Bailte Fearainn: Droim Iolaird (Barúntacht Chríoch Mhúrn), Tuath, Tulaigh Ghlais.

- 130 Ar aghaidh leis soir ó dheas trí ghleann beag; téann an línebhealach a bheartaítear thar thrí shéadchomhartha ardaithe idir Túr 169 agus Túr 171, lena n-áirítear lios agus imfhálú i dTuath (Uimh. SMR - MO027-007001 agus MO027-008) agus tulach sa Ráith Dhubh (Uimh. SMR - MO027-009). Tá na suíomhanna uile breis agus 400 m ón bhforbairt a bheartaítear agus ní féidir iad a fheiceáil ó aon amharcphointí poiblí. Tá crainn timpeall an leasa agus tá bunsraitheanna dhá shuíomh botháin ann atá cónasctha. Tá an t-imfhálú marcáilte mar 'Dhún' ar léarscáil OS 6 horlaí ón mbliain 1835. Tuairiscítear go bhfuil an tulach ar nós dumha cruinn atá ardaithe beagán. Tá clais mórthimpeall uirthi chomh maith le múr seachtrach. Tá rianta ar líneáil chloiche tríd an múr agus an cabhsa sa bealach isteach ag an bpointe thiar thiar thuaidh. Is ann do dhá theach trí bhá soir ón línebhealach le linn dó an R181 a thrasnú idir Túr 169 agus Túr 170. Rinneadh suirbhé orthu le déanaí mar chuid den NIAH le haghaidh Chontae Mhuineacháin (Uimhreacha Clárúcháin an NIAH – 41402419 agus 41402421).
- 131 Idir Túr 171 agus Túr 175, téann an línebhealach a bheartaítear soir ó dhá dhiméin – Teach na Seantamhnaí (Uimh. Thag. RPS 41402715) agus Teach na Tulaí (Uimh. Thag. RPS 41002060). Déantar cur síos ar Theach na Seantamhnaí mar theach trí bhá, dhá stór os cionn íoslaigh a bhfuil a phríomhghnéithe diméine fós ann den chuid is mó. Sonraítear i suirbhé na ngairdíní nach bhfuil aon ghnéithe so-aitheanta i dTeach na Tulaí a bheag nó a mhór. Níl fágtha de mhuilleann arbhair in aice le Teach na Tulaí ach traidhfil ballaí beaga scriosta. Tá an teach féin agus na tithe lasmuigh gaolmhara ar shiúl ar fad. Níl rian ar bith ar Mhuileann Slíste ach oiread. Bhíodh sé

suite ó dheas. I measc na bhfoirgneamh suntasach eile sa cheantar tá Farm Hill (Uimhir Chlárúcháin an NIAH – 41402707) agus Muileann Lín Farm Hill in aice láimhe (Uimh. RPS – 41402706); ní bheidh tionchar ar bith ar ceachtar de na diméinte sin. I measc na suíomhanna seandálaíochta sa cheantar tá ráth agus imfhálú i dTulaigh Ghlais (Uimh. SMR – MO027-031 agus 32); tá an dá shuíomh suite timpeall 110 méadar agus 520 méadar faoi seach siar ón línebhealach a bheartaítear. Tuairiscítear go bhféadfadh an t-imfhálú is gaire don línebhealach a bheartaítear a bheith ina ghné thírdhreacha. Tá crannóg (Uimh. SMR – MO027-034) thart ar 450 méadar soir ó Thúr 175 ar chladach thoir Loch an Bhaic.

14.4.5.6 Túir: 176-193

Bailte Fearainn: Tulaigh Ghlais, Corr na Sasanach, Corr an Fheannta, an tIomaire Fraoigh, na Sriannta, Ardráth, Corr an Bhealaigh

- 132 Siar ó Loch an Bhaic, trasnaíonn an línebhealach baile fearainn Chorr na Sasanach. Téann sé 190 méadar soir ó lios faoi fhothain mhaith (Uimh. SMR – MO027-037). Níos faide ó dheas ag Túr 181, gabhann an línebhealach a bheartaítear thart 70 méadar siar ó imfhálú (Uimh. SMR – MO027-077) a thuairiscítear mar limistéar fodhronuilleogach (c. 12.5 méadar x 15.5 méadar) a bhfuil balla cloiche íseal atá clúdaithe le féar mórthimpeall air. Tá bealach isteach ar an taobh thiar.
- 133 Claonann an línebhealach siar ag Túr 184. Téann sé thart ar 118 méadar ó thuaidh ó ráth (Uimh. SMR – MO027-076001 agus MO027-076002), áit a bhfuil iarsmaí suíomh botháin. Tá an suíomh suite siar ón mbóthar agus tá an dúrud fásra ann. Ní raibh sé le feiceáil ó na bóithre sa cheantar máguaird mar gheall ar a láthair ardaithe agus ar fhálta sceach san idirspás. Píosa eile siar tá ráth sna Sriannta (Uimh. SMR – MO027-074) a leagtar amach mar limistéar ciorclach (31 méadar ar trastomhas). Feictear múr ar an taobh thiar. Tá an suíomh sin suite ar dhroim agus téann an línebhealach siar uaidh. Níl aon rian infheicthe air toisc gur scriosadh le hollscartaire é sa bhliain 1996.
- 134 Tá créfort (thart ar 80 méadar ón línebhealach) agus imfhálú (thart ar 200 méadar ón línebhealach) (Uimh. SMR – MO027-072 agus 110) go díreach siar ó Thúr 186. Léirítear an dá shuíomh sin ar léarscáileanna stairiúla ach níl aon rian orthu os cionn na talún anois.
- 135 Soir ó Chrosaire Aimhréidhe, leanann an línebhealach ar aghaidh trí Ardráth i dtreo Chorr an Bhealaigh. Tar éis scrúdú a dhéanamh ar léarscáileanna stairiúla, sainithníodh roinnt seanáitribh feirme agus áitheanna aoil feadh na coda sin. Is ann do dhá shuíomh seandálaíochta sna bailte fearainn sin: lios a bhfuil teorainn chrann thart air (Uimh. SMR – MO027-097), agus imfhálú (Uimh. SMR – MO027-096) a mharcáiltear mar 'dhún' ar an léarscáil ón mbliain 1835 ach nach bhfuil rian air a thuilleadh. Tá MO027-097 suite ar mhullach cnoic thart ar 315 m soir ón línebhealach. Tá MO027-096 suite thart ar 120 m siar uaidh gar do Thúr 193.

14.4.5.7 Túir: 193-211**Bailte Fearainn: Corr an Bhealaigh, Ráth Fiachrach, Corr na Láithreach, an Dumha, an Chorr Liath (Toghroinn Dhroim Chora), Bealach na gCeithearn, Scallchoill**

- 136 Tá sráidbhaile beag Chorr an Bhealaigh soir ó Thúr 193 thart ar 870 méadar ón bhforbairt a bheartaítear. Tá séipéal agus scoil ann a liostaítear in RPS Mhuineacháin (Uimh. RPS – 41403002 agus 41403001 faoi seach).
- 137 Téann an línebhealach a bheartaítear trí Chorr an Bhealaigh, Ráth Fiachrach agus Corr na Láithreach ar an taobh theas de bhóthar an R178. Is iomaí cnoc agus páirc bheag sa cheantar seo mar aon le fáлта sceach aibí agus iarsmaí struchtúr agus tithe feirme tréigthe. Tá trí lios sa Chorr Chríochach (Uimh. SMR – MO030-003, 004 agus 005) siar ón línebhealach agus iad go léir níos mó ná 500 méadar uaidh. Idir Túr 194 agus Túr 195 soir ón mbealach a bheartaítear tá Manse – teach ainmnithe é sin a léirítear ar léarscáileanna OSI den dara sraith. Cuireadh leis an NIAH é le déanaí (Uimhir Chlárúcháin – 41403014). Thart ar 500 méadar ar an taobh thiar den fhorbairt a bheartaítear idir Túr 195 agus Túr 196, tá Séipéal Eoin Baiste, Scoil na Coirre Críocháí agus teachín beag d'iarann rocach. Cuireadh iad uile leis an NIAH le déanaí (Uimhreacha Clárúcháin – 41403001, 41403002 agus 41403003 faoi seach).
- 138 Téann an línebhealach a bheartaítear laistigh de 20 méadar de lios (Uimh. SMR – MO030-021) i gCorr na Láithreach. Is féidir an lios a fheiceáil sna grianghraif ón aer mar limistéar ciorclach a bhfuil crainn timpeall air. De réir thaifead an fhardail seandálaíochta, tá an séadchomhartha thart ar 37 méadar ar trastomhas agus tá sé timpeallaithe le móta agus clais sheachtrach atá le feiceáil siar ó dheas ó thuaidh siar ó thuaidh. Is ann do bhearnaí ag na pointí seo a leanas: thoir, thoir thoir theas, theas agus thiar theas. Ní fhéadfaí an bunbhealach isteach a aithint. Tá an suíomh píosa maith siar ó aon bhóithre agus níl sé le feiceáil ó aon amharcphointí poiblí. Ó dheas uaidh sin, leanann an línebhealach a bheartaítear ar aghaidh tríd an Dumha, an Chorr Liath (Toghroinn Dhroim Chora) agus Scallchoill, áit a dtéann sé isteach i gContae an Chabháin. Idir Túr 201 agus Túr 211, tá an línebhealach a bheartaítear an-ghar d'áitribh feirme, d'áith aoil, do dhá dhroichead agus do roinnt foirgneamh ón gcéad sraith.

14.4.5.8 Túir: 211-224**Bailte Fearainn: Scallchoill, Lios Uí Ghabhann, Drumiller, an Chorr Liath (Barúntacht Chlann Chaoich), Corr na mBeach, an Chorr Ghlas (Toghroinn Lios Uí Ghabhann), Collops, Dingin**

- 139 Téann an línebhealach ó Mhuineachán go dtí an Cabhán idir Túr 211 agus Túr 212. Trasnaíonn sé an R162 i gcomharsanacht dhá lios (Uimh. SMR – MO030-037 agus CV029-007) i Scallchoill agus i Lios Uí Ghabhann faoi seach. Tá an lios (Uimh. SMR – MO030-037) i Scallchoill suite timpeall 124 méadar ó thuaidh ón línebhealach a bheartaítear. Tá sé leagtha amach ag limistéar

ciorclach a bhfuil crainn thart air (timpeall 39 méadar ar trastomhas) atá thart ar chabhsa a théann a fhad le teach feirme. De réir na grianghrafadóireachta ón aer, féadtar an dún a fheiceáil ón mbóthar mar rosán crann. Tá suíomh Lios Uí Ghabhann breis agus 400 m ón línebhealach a bheartaítear. Tá sé clúdaithe le scrobarnach agus tá múr istigh substaintiúil agus clais dhomhain timpeall air. Ní féidir an suíomh a fheiceáil ón mbóthar.

- 140 Níos faide ó dheas idir Túr 213 agus Túr 214, trasnaíonn an línebhealach 230 m siar ó lios cois bóthair (Uimh. SMR – CV029-008). Níl aon chlúdach fásúil sa ráth sin agus tá sé leagtha amach amhail limistéar ciorclach ardaithe (thart ar 39 méadar ar trastomhas) arna imfhálú ag móta mór agus clais sheachtrach. Tá sé suite ar chúl teach cónaithe. Leanann an línebhealach ar aghaidh siar ó dheas. Trasnaíonn sé cnoic bhailte fearainn Drumiller agus na Coirre Léithe (Barúntacht Chlann Chaoich). Seachnaíonn sé roinnt struchtúr a léirítear ar léarscáileanna na chéad sraithe. Tá lios (Uimh. SMR – CV029-005) ag Túr 220 atá suite ar mhullach cnoic 550 méadar soir uaidh. Ní féidir an suíomh sin a bhaint amach. Tá móta ann a bhfuil bail mhaith air agus a bhfuil scrobarnach ar gach aon taobh de. Lena chois sin, tá clais dhomhain bháite ann. Tá bearna sa mhúr ag an bpointe thoir theas. Tá cuid den chabhsa lena ngabhann fós ann; glactar leis gurb é seo an bunbhealach isteach. Téann an línebhealach a bheartaítear thart faoi 400 méadar siar ó lios (Uimh. SMR – CV035-017) sa Chorr Ghlas (Toghroinn Lios Uí Ghabhann) ó dheas. Léirítear an suíomh seo ar an léarscáiliú stairiúil mar shéadchomhartha suntasach agus é marcáilte mar ‘Dhún’. Tuairiscítear san fhardal seandálaíochta go bhfuil múr istigh ollmhór aige atá 6 mhéadar ar airde taobh amuigh. Tugtar le fios ó na grianghraif ón aer ó 1995 i leith, áfach, gur cartadh an suíomh agus nach bhfuil ann anois ach barrchomhartha.
- 141 Idir bealach rochtana áitiúil agus an R165, téann an línebhealach isteach i mbaile fearainn Collops agus gabhann sé thar roinnt struchtúr, lena n-áirítear áith aoil agus tobar spá (CV035-015) a léirítear ar léarscáileanna stairiúla. Thug suirbhéir cuairt ar an tobar (atá suite timpeall 146 méadar ón línebhealach a bheartaítear) i 1988 ach níl aon fhaisnéis bhreise faoin suíomh ó shin.

14.4.5.9 Túir: 224-236

Bailte Fearainn: Dingin, Corrycholman, Leitir, an Chorr Dhúch (Toghroinn Inis Caoin), Laragh, Corr an Aoire (Toghroinn Inis Caoin), Carrowreagh, Clonturkan

- 142 Claonann an línebhealach siar ó dheas ó Thúr 224. Téann sé 450 méadar ó lios (CV035-033) atá suite ar an taobh thoir de mhullach cnoic in Dingin. Ag trasnú an R165 go Corrycholman in aice le Túr 225, is ann do shuíomh nach bhfuil taifead air a d'fhéadfadh a bheith ina imfhálú. Tá sé le feiceáil ar na grianghraif ón aer mar choradh i bpáirc agus ardán ciorclach ó dheas. Ní thaispeántar an suíomh ar léarscáileanna stairiúla. Ní féidir a shuntasacht a chinneadh ach amháin le cuairt allamuigh.

- 143 Idir Túr 225 agus Túr 227, téann an línebhealach níos mó ná 600 méadar soir ó dhiméin Heath Lodge (CV-35-N-744970) agus timpeall 421 méadar ó ghné thórdhreacha in aice láimhe atá le feiceáil i ngrianghráfadóireacht ón aer mar imfhálú ubhchruthach a bhfuil scrobarnach ar gach aon taobh de lena mbaineann treoshuíomh thuaidh-theas (CV035-046). Sonraítear i Suirbhé Gairdíní NIAH nach bhfuil aon ghnéithe so-aitheanta sa diméin a bheag nó a mhór. Féadtar an ghné thórdhreacha a fheiceáil ón mbóthar mar scrobarnach rosáin.
- 144 Ó bhaile fearainn Corrycholman thar Loch an Mhaí, téann an línebhealach isteach sa Chorr Dhúch (Toghroinn Inis Caoin), áit a mbíodh caisleán agus bábhún (CV035-016001). Thóg Conor O'Reilly an caisleán sa 15ú haois agus tréigeadh é de réir dealraimh i ndiaidh na Plandála. Cé nach bhfuil aon iarsmaí le feiceáil ar an talamh níos mó, dar le cuntas níos luaithe (Davies [1947], *The Castles of County Cavan*) bhíodh gné ann a d'fhéadfadh a bheith ina hiarsmaí de thrí bhalla bábhúin a rinne dronuilleog neamhrialta 58 méadar faoi 43.8 méadar a imfhálú. B'fhéidir gur baineadh an balla ar an taobh thiar thuaidh le linn tógáil bóithre. Is dócha go raibh an bealach isteach sa bhalla sin. Léirítear ar léarscáil na chéad sraithe ón mbliain 1835 go raibh fothracha 'Caisleáin' in aice le dhá struchtúr agus plásán dronuilleogach imfhálaithe.
- 145 Tá trí charn neamhrangaithe (CV034-041, CV034-058 agus CV034-057) suite thart ar 2.2 km siar ó Thúr 228 ar Shliabh Lochán Leagha. Ní bheidh tionchar díreach orthu. Faightear fótamontáis agus mionchur síos ar an tionchar tírdhreacha agus ar an tionchar amhairc ar Lochán Leagha i **gCaibidil 11** den imleabhar seo den EIS.
- 146 Tá suíomh marcáilte ar léarscáil na chéad sraithe mar 'Fhaiche an Aonaigh' agus poll gairbhéil, suite i bpáirc gharbh níos mó ná 500 méadar ón línebhealach idir Túr 227 agus Túr 228. Tuairiscítear san fhardal seandálaíochta nach séadchomhartha seandálaíochta faoi shainchúram Shuirbhéireacht Seandálaíochta na hÉireann é an suíomh. Tá 'Fhaiche an Aonaigh' suite taobh thiar de chlós feirme faoi láthair.
- 147 Eagraítear Aonach an Mhaí sa lá atá inniu ann gach bliain ar an 12 Lúnasa ag acomhal bóithre in aice láithreach. Téann bunús an aonaigh siar go dtí an bhliain 1608 nuair a bhronn an Rí Séamas I ceadúnas ar an Uasal Gareth Fleming as Cabra, Dún an Rí, chun aonach agus margadh a chur ar siúl ar feadh trí lá. B'fhéidir go dtéann sé siar níos faide ná sin. Níos déanaí ná sin, suiteáladh clár eolais, plaic agus láthair shuí ag ceann acomhal bóithre. Tá 'Fhaiche an Aonaigh' marcáilte ar gach sraith de léarscáileanna OS don 19ú haois mar cheantar cothrom fodhronuilleogach. Bíonn aonach na linne seo ar siúl i bpáirc logánach soir ón bhforbairt a bheartaítear, áit a dtagann an líne a bheartaítear ón deisceart agus a dtiontaíonn sí i dtreo an tuaiscirt. Ní suíomh oidhreachta cultúrtha sainithe é agus ní bheidh tionchar díreach air. Pléitear fótamontáis agus cur síos ar an tionchar tírdhreacha agus ar an tionchar amhairc i **gCaibidil 11** den imleabhar seo den EIS.

- 148 Téann an línebhealach ó dheas ó Thúr 228 trí Laragh. Téann sé thart ar 400 méadar siar ó Shéipéal Caitliceach Mhuire Shliabh Chairmeil (Uimh. RPS 184). Déantar cur síos air san NIAH mar shéipéal measartha beag i láthair shuntasach. Tá an chuma chéanna air anois agus a bhí ó thús agus tá cuid mhór de na mionghnéithe stairiúla fós ann. Tógadh é sa bhliain 1858. Séipéal ón mbliain 1787 a bhí leagtha amach ar nós T a bhí ann roimhe sin. Ó Stiúideonna Harry Clarke Studios a tháinig an fhuinneog altóra, c. 1970. Is ní spéise é an cloigtheach, leis, mar gheall ar chaighdeán an mhaisiúcháin san obair iarainn. Tá dhá lios sa bhaile fearainn céanna (CV035-045 agus 044). Níl aon rian ar cheann amháin díobh os cionn na talún de réir na nótaí suirbhéireachta. Tá an dún eile (CV035-045) lonnaithe in aice le teach cónaithe agus foirgneamh feirme. Maireann sé óna chiorcad thiar theas go dtí an taobh thiar thuaidh.
- 149 Ó Thúr 231, gabhann an línebhealach go díreach ó dheas trí Laragh, Corr an Aoire (Toghroinn Inis Caoin) agus Carrowreagh i dtreo Clonturkan ar theorainn na Mí. Téann an línebhealach idir dhá lios (CV035-014 agus 034) idir Túr 235 agus 236. Tá ceann díobh le feiceáil mar rosán crann feadh an bhóthair. Tá an dá dhún seo suite de bhreis ar 300 m ón línebhealach a bheartaítear.

14.4.5.10 Clós Stórála le haghaidh Ábhar Tógála

- 150 Tá an clós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear lonnaithe i bpáirc fhada dhronuilleogach feadh imeall phríomhbhóthar an N2 soir ó dheas ó Charraig Mhachaire Rois. Tá an suíomh i mbailte fearainn Mhuinilte Dubh agus Mhuinilte Bán. Níl aon séadchomharthaí taifeadta sa suíomh. Is ann do dhá cheantar siar ó thuaidh agus soir ó dheas uaidh, áfach, inar thángthas ar shuíomhanna seandálaíochta le linn réiteach seandálaíochta ar fhorbairt bhóthar an N2 nach rabhthas ar an eolas fúthu roimhe sin. Rangaítear na suíomhanna seandálaíochta mar 'Tochailt – Ilghnéitheach' a bhaineann le gnéithe fodhromchla a fuarthas roimh thógáil bóithre (Uimh. Cheadúnais Tochailte 03E1298). De thoradh RMP MO031-132 a thochailt siar ó thuaidh, fuarthas clais chiorclach a bhí lán le gualach (trastomhas 2 mhéadar; doimhneacht 0.6 méadar) agus de bharr RMP MO031-133 a thochailt, fuarthas clais chiorclach leithliseach (trastomhas 1.5 méadar; doimhneacht 0.5 méadar). Baineadh an dá shuíomh agus níl siad ann a thuilleadh.
- 151 Maidir leis an ailtireacht áitiúil, is ann do dhá Struchtúr faoi Chosaint atá suite thart ar 250 méadar soir ón gclós stórála le haghaidh ábhar tógála ar an taobh eile den N2. Is iad na suíomhanna sin Teach Monalty (Uimh. Thag. 41403111) a thuairiscítear mar theach scoite binne dhá phíle ina bhfuil cúig bhá, trí stór agus íoslach. Baineann sé leis an mbliain 1810 nó mar sin agus gabhann tithe amuigh dhá stór leis (Uimh. Thag. 41403185).
- 152 Tar éis scrúdú a dhéanamh ar léarscáileanna stairiúla, lena n-áirítear an léarscáil 6 horlaí den chéad sraith agus an léarscáil 25 orlach den dara sraith ó thráth níos déanaí, páirc neamhfhorbartha le taobh clais ghairbhéil ba ea suíomh an bhábhúin a bheartaítear. Taispeántar i grianghraif ón aer atá ar fáil ar shuíomh gréasáin Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann go raibh an suíomh faoi choill go páirteach i 1995. Láithreán úrnua a bhí ann sa bhliain 2000 agus in 2005 ní

raibh aon bharrithir sa suíomh agus bhí úsáid á baint as mar limistéar diúscartha carta le haghaidh thógáil an N2. Mar gheall ar mhéid na n-oibreacha talún ar an suíomh roimhe sin, ní theastaíonn aon mhaolú seandálaíochta ag an suíomh seo.

14.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

14.5.1 Réamhrá

- 153 Rinneadh breithniú ar thionchar féideartha ar shuíomhanna oidhrecht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha atá aitheanta agus nár taifeadadh roimhe seo araon maidir le céim na tógála, leis an gcéim oibríoch agus le céim an díchoimisiúnaithe den fhorbairt a bheartaítear.

14.5.2 Measúnú ar Thionchar

- 154 I gcomhréir le *Guidelines on the Information to be contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis le cuimsiú sna Ráitis Tionchair Timpeallachta)* (Márta 2002) ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus le *Guidelines for Planning Authorities and An Bord Pleanála on carrying out Environmental Impact Assessment (Treoirlínte d'Údaráis Phleanála agus don Bhord Pleanála maidir le Ráiteas Tionchair Timpeallachta a dhéanamh)* ón Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil, rinneadh an tionchar ar na suíomhanna ainmnithe agus neamhainmnithe oidhrecht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha (mar a mhionsonraítear in **Aguisíní 14.2, 14.3 agus 14.4, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS) a mheas agus úsáid á baint as na critéir seo a leanas.

14.5.2.1 Caighdeán an Tionchair

- Tionchar Dearfach: Athrú a fheabhsaíonn nó a bhreisíonn suíomh, struchtúr, séadchomhartha nó gné oidhreachta seandálaíochta, ailtireachta nó cultúrtha nó a thimpeallacht/timpeallacht;
- Tionchar Neodrach: Athrú nach dtéann i bhfeidhm ar shuíomh, struchtúr, shéadchomhartha nó ghné oidhrecht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha nó ar a thimpeallacht/timpeallacht; agus
- Tionchar Diúltach: Athrú a bhainfidh, nó a athróidh ar bhealach diúltach, suíomh, struchtúr nó gné oidhreachta seandálaíochta, ailtireachta nó cultúrtha go hiomlán nó go páirteach, nó athrú a bhainfidh ón taitneamh a bhaineann breathnóir as/aisti nó óna thuiscint dá thimpeallacht/timpeallacht.

14.5.2.2 Suntasacht an Tionchair

- Tionchar Do-airithe: Éifeacht is féidir a thomhais ach nach bhfuil iarmhairtí feiceálacha aici;
- Tionchar Beag: Tionchar a chuireann mionathruithe i bhfeidhm ar shaintréithe an chomhshaoil ach nach gcuireann isteach ar a íogaireachtaí;
- Tionchar Measartha: Tionchar a athraíonn saintréithe an chomhshaoil ar bhealach atá i gcomhréir le treochothaí atá ann agus le treochothaí atá ag teacht chun cinn;
- Tionchar Suntasach: Tionchar a athraíonn gné íogair den chomhshaoil lena shaintréithe, lena mhéid, lena fhad nó lena dhéine; agus
- Tionchar An-Mhór: Tionchar a mhúchann saintréithe íogaire.

14.5.2.3 Fad an Tionchair

- Tionchar Sealadach: Tionchar a mhaireann bliain amháin nó níos lú;
- Tionchar gearrthéarmach: Tionchar a mhaireann idir bliain amháin agus seacht mbliana;
- Tionchar meántéarmach: Tionchar a mhaireann idir seacht mbliana agus cúig bliana déag;
- Tionchar fadtéarmach: Tionchar a mhaireann idir cúig bliana déag agus seasca bliain; agus
- Tionchar Buan: Tionchar a mhaireann níos mó ná seasca bliain.

14.5.2.4 Cineálacha Tionchair

- Tionchar Carnach: Go leor tionchair bheaga a chur le chéile le tionchar amháin níos mó agus níos suntasaí a chruthú;
- An Tionchar 'Déan Faic': An comhshaoil mar a bheadh sé amach anseo mura dtabharfaí faoi fhorbairt ar bith;
- Tionchar Neamhchinnte: Ní féidir cur síos a dhéanamh ar iarmhairtí iomlána de bharr athrú ar an gcomhshaoil;
- Tionchar Do-athraithe: Cailítear saintréith, sainiúlacht, éagsúlacht nó cumas atáirgthe an chomhshaoil go brách;

- Tionchar Iarmharach: An t-athrú a bheidh ar an gcomhshaol i ndiaidh do na bearta maolaithe a bheartaítear dul i bhfeidhm; agus
- Tionchar ‘an Cháis is measa’: An tionchar a eascraíonn as forbairt sa chás go dteipeann go mór ar bhearta maolaithe.

14.5.3 Céim na Tógála

155 D’fhéadfadh tionchar tógála a bheith ina thionchar fisiceach díreach ar shuíomhanna, struchtúir, shéadchomharthaí nó ghnéithe oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha atá aitheanta nó nár taifeadadh roimhe seo. Tugadh aire le linn chéim an deartha chun an tionchar sin a sheachaint. Mar sin féin, moltar bearta maolaithe sa chás go bhféadfadh an tionchar sin a bheith ann. Maidir leis an bhforbairt a bheartaítear, is féidir le tionchar díreach fisiceach ar an oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha teacht aníos sna bealaí seo a leanas:

- Sa chás go bhfuil suíomh, struchtúr, séadchomhartha nó gné oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta nó cultúrtha lonnaithe laistigh de limistéar ina bhfuil oibreacha ar siúl agus go n-áirítear leis na hoibreacha cuid den suíomh, struchtúr, séadchomhartha nó ghné, nó an t-iomlán de/di, a athrú nó a bhaint, bíodh sé d’aon turas nó de thaisme, beidh tionchar fisiceach díreach ann.
- Is féidir drochthionchar díreach a bheith ann agus rochtain á fáil ar an suíomh. Sa chás go ndéantar suíomhanna, struchtúir, séadchomharthaí nó ghnéithe oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha a bhaint nó a athrú, bíodh sé d’aon turas nó de thaisme, agus iompar á dhéanamh agus / nó éascú rochtana á dhéanamh ar innealra, ar threalamh agus / nó ar ábhair chuig an suíomh nó ón suíomh chun túir a thógáil nó línte lasnairde a shreangú nó limistéir chumhdaigh a thógáil, beidh tionchar fisiceach díreach ann; agus
- D’fhéadfadh go mbeadh tionchar fisiceach díreach ar shuíomhanna, struchtúir, shéadchomharthaí nó ghnéithe seandálaíochta agus ailtireachta nár taifeadadh roimhe seo.

156 Mura féidir an tionchar sin a réiteach, mar shampla má scriostar sprudair sheandálaíochta le linn tochairtí, is buan a bheidh an tionchar.

14.5.3.1 Tionchar Seandálaíochta

157 Sna táblaí seo a leanas, tá sonraí faoin tionchar fisiceach díreach a d’fhéadfadh a bheith ar shuíomhanna seandálaíochta atá lonnaithe cóngarach don fhorbairt a bheartaítear. D’fhonn soiléireacht an mheasúnaithe seo a mhéadú, tá sonraí sna táblaí seo faoi bhearta maolaithe suíomhoiriúnaithe. Tá tuilleadh sonraí faoi bhearta maolaithe i **gCuid 14.6.** Ba cheart a

thabhairt faoi deara nach léirítear na suíomhanna go léir a bhfuil tábhacht seandálaíochta ag baint leo thíos. Ní léirítear ach na suíomhanna sin a bhféadfadh an forbairt a bheartaítear tionchar fisiceach díreach a bheith aici orthu. Le haghaidh sonraí faoi na suíomhanna seandálaíochta go léir atá lonnaithe cóngarach don forbairt a bheartaítear, feic **Aguisín 14.2, Aguisíní Imleabhar 3C** den EIS.

158 Tabhair an méid seo a leanas ar aird:

- Liostaítear na táblaí seo a leanas in ord alfa-uimhriúil de réir Uimhir Thairfead na Suíomhanna agus na Séadchomharthaí (SMR);
- Is é an ‘Fad go dtí an bealach’ le haghaidh séadchomharthaí seandálaíochta ná an fad ón lárphointe de na sonraí a chuirtear ar fáil ar an suíomh gréasáin www.archaeology.ie go dtí an lár líne den línebhealach a bheartaítear ag a phointe is cóngaraí, agus é slánaithe go dtí na 10 m is gaire; agus
- Is é an ‘Fad go dtí an Túr is Cóngaraí’ an fad ó lárphointe na sonraí a chuirtear ar fáil ar an suíomh gréasáin www.archaeology.ie go dtí lárphointe ann túir.

Tábla 14.5: Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO014-021001-, Lios - Ráth

ROI SMR Uimh. MO014-021001 - Lios - Ráth					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	An Léim Ghearr	279806,328706	30	106	100
<p>Tionchar Fisiceach Díreach Féideartha: Tá Túr 106 lonnaithe 90 méadar ón lios seo agus d'fhéadfadh tochairtí a bhaineann le tógáil an túir difear a dhéanamh do spruadair sheandálaíochta lena mbaineann. Tá ballóga tí ar na gaobhair freisin a léirítear ar léarscáil OS na chéad sraithe.</p> <p>Maolú: Mar gheall ar a ghaire atá Túr 106 don séadchomhartha seandálaíochta agus don teach in aice láimhe a fheictear ar léarscáil na chéad sraithe, moltar tástáil seandálaíochta roimh an tógáil a dhéanamh ar shuíomh Thúr 106 faoi cheadúnas arna dheonú ag an Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta. Roimh an tógáil, déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí maolán nach lú ná 20 méadar ón lios a líniú d'fhonn damáiste de thaisme a sheachaint.</p> <p>Tionchar iarmharach: Tar éis líniú teorann a dhéanamh, ní bheidh aon tionchar fisiciúil neamhaireach ar an séadchomhartha seandálaíochta. Sa chás go n-aimsítear spruadair sheandálaíochta le linn tástáil seandálaíochta, déanfar iad a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta.</p>					

Tábla 14.6: Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO014-021002-, Foirgneamh Féideartha

ROI SMR Uimh. MO014-021002 - Foirgneamh féideartha					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	An Léim	279806,328706	30	106	100

	Ghearr			
<p>Tionchar Fisiceach Díreach Féideartha: Tá Túr 106 lonnaithe 90 méadar ón lios seo agus d'fhéadfadh tochairtí a bhaineann le tógáil an túir difear a dhéanamh do sprudair sheandálaíochta lena mbaianeann. Tá ballóga tí ar na gaobhair freisin a léirítear ar léarscáil OS na chéad sraithe.</p>				
<p>Maolú: Mar gheall ar a ghaire atá Túr 106 don séadchomhartha seandálaíochta agus don teach in aice láimhe a fheictear ar léarscáil na chéad sraithe, moltar tástáil seandálaíochta roimh an tógáil a dhéanamh ar shuíomh Thúr 106 faoi cheadúnas arna dheonú ag an Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta. Roimh an tógáil, déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí maolán nach lú ná 20 méadar ón lios a líniú d'fhonn damáiste de thaisme a sheachaint.</p>				
<p>Tionchar iarmharach: Tar éis líniú teorann a dhéanamh, ní bheidh aon tionchar fisiciúil neamhaireach ar an séadchomhartha seandálaíochta. Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn tástáil seandálaíochta, déanfar iad a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta.</p>				

Tábla 14.7: Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-037----, Tuama Meigiliteach - Tuama Cúirte

ROI SMR Uimh. MO019-037---- Tuama Meigiliteach - Tuama Cúirte					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Corr na Muclach Theas	275550,320000	50	143	190
<p>Tionchar Fisiceach Díreach Féideartha: Tá an mheigilit seo suite sa chúinne thoir theas de pháirc lena bhfuil fána ghéar, áit a mbeartaítear túr a thógáil 203 méadar siar ó thuaidh uaithi. D'fhéadfadh tionchar a bheith ar an séadchomhartha go neamhaireach le linn línte lasnairde a shreangú.</p>					
<p>Maolú: Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí maolán nach lú ná 20 méadar ón séadchomhartha seandálaíochta a líniú d'fhonn é a chosaint ó thionchar de thaisme. Moltar monatóireacht seandálaíochta a dhéanamh le haghaidh oibreacha talún a bhaineann le tógáil Thúr 143.</p>					
<p>Tionchar iarmharach: Tar éis líniú teorann a dhéanamh ar mhaolán iomchuí, ní bheidh aon tionchar fisiceach neamhaireach ar an séadchomhartha seandálaíochta. Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta nó oibreacha talún, déanfar iad a thochailt i gcomhairle iomlán leis an Séadchomhartha Náisiúnta.</p>					

Tábla 14.8: Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-038----, Lios - Ráth

ROI SMR Uimh. MO019-038---- Lios - Ráth					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Corr na Muclach Theas	275770,319710	40	145	160
<p>Tionchar Fisiceach Díreach Féideartha: Tá an lios seo lonnaithe 27 méadar siar ó thuaidh ón líne lasnairde. Téann an rochtain i gcomhair thógáil Thúr 145 trí pháirc in aice láimhe. D'fhéadfadh oibreacha tógála agus sreangaithe difear a dhéanamh go neamhaireach do sprudair sheandálaíochta a bhaineann leis an suíomh.</p>					
<p>Maolú: Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí maolán nach lú ná 20 méadar ón séadchomhartha seandálaíochta a líniú d'fhonn é a chosaint ó thionchar de thaisme. Ina theannta sin, moltar monatóireacht seandálaíochta a dhéanamh ar an obair thalún uile a bhaineann le tógáil Thúr 145.</p>					
<p>Tionchar iarmharach: Tar éis líniú teorann a dhéanamh, ní bheidh aon tionchar fisiciúil neamhaireach ar an séadchomhartha seandálaíochta féin. Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta nó oibreacha talún a bhaineann le tógáil an túir, déanfar iad a thochailt i</p>					

gcomhairle iomlán leis an Séadchomhartha Náisiúnta.

Tábla 14.9: Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-048----, Struchtúr Meigiliteach Féideartha

ROI SMR Uimh. MO019-048---- Grúpa cloch aimhrialta					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Doire Shalach (Barúntacht Mhuineacháin)	275477,323906	80	130	170
<p>Tionchar Fisiceach Díreach Féideartha: Tá an grúpa cloch (féideartha) seo lonnaithe 160 méadar siar ó thuaidh ón bhforbairt a bheartaítear agus 60 méadar ón limistéar sreangaithe a bheartaítear. Mar gheall ar an neasacht sin, d'fhéadfadh obreacha tógála agus sreangaithe difear a dhéanamh go neamhaireach don suíomh.</p>					
<p>Maolú: De bharr go bhféadfaí tionchar fisiciúil a shonrú le linn céim thógála na forbartha a bheartaítear, déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí líniú teorann ar mhaolán nach lú ná 20 méadar ó theorainn amuigh an tséadchomhartha.</p>					
<p>Tionchar iarmharach: Tar éis líniú teorann a dhéanamh, ní bheidh aon tionchar fisiciúil neamhaireach ar an séadchomhartha seandálaíochta féin.</p>					

Tábla 14.10: Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO027-032----, Imfhálú

ROI SMR Uimh. MO027-032---- Imfhálú					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Tulaigh Ghlais	276782,311340	130	173	130
<p>Tionchar Fisiceach Díreach Féideartha: Tá an rian rochtana a bheartaítear i gcomhair thógáil Thúr 173 an-ghar don imfhálú seo. Feictear go bhfuil bearna gheata díreach in aice leis an séadchomhartha ina bhfuil an bealach isteach tosaíochta agus gur sách gear don topagrafaíocht sa cheantar. D'fhéadfadh tionchar a bheith ag an trácht tógála ar an suíomh seo go neamhaireach.</p>					
<p>Maolú: Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí an rochtain a dheimhniú agus beidh sé nó sí ar an suíomh le linn obair thógála chun monatóireacht a dhéanamh ar an rochtain. Bainfear leas as mataí portaigh más gá leis na sil-leagain fodhromchla a chaomhnú.</p>					
<p>Tionchar iarmharach: Tar éis monatóireacht a dhéanamh ar an rochtain agus úsáid na mataí portaigh de réir mar is gá, ní bheidh aon tionchar ar spruadair sheandálaíochta a bhaineann leis an séadchomhartha in aice láimhe.</p>					

Tábla 14.11: Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO027-077----, Imfhálú

ROI SMR Uimh. MO027-077---- Imfhálú					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Corr an Fheannta	277041,309221	90	181	150
<p>Tionchar Fisiceach Díreach Féideartha: Tá an t-imfhálú seo suite 43 méadar soir ó thuaidh ón limistéar sreangaithe. Dá bhrí sin, d'fhéadfadh tionchar a bheith ag an trácht tógála ar an suíomh go neamhaireach.</p> <p>Maolú: Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí maolán nach lú ná 20 méadar ó mhúr amuigh an tséadchomhartha a líniú agus déanfaidh sé nó sí monatóireacht ar oibreacha sreangaithe i gcóngarach an tséadchomhartha d'fhonn aon tionchar de thaisme a sheachaint.</p> <p>Tionchar iarmharach: Tar éis líniú teorann a dhéanamh, ní bheidh aon tionchar fisiciúil neamhaireach ar an séadchomhartha seandálaíochta.</p>					

Tábla 14.12: Tionchar Féideartha Chéim na Tógála ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO030-021----, Lios - Ráth

ROI SMR Uimh. MO030-021---- Lios - Ráth					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Corr na Láithreach	276656,303851	40	201	90
<p>Tionchar Fisiceach Díreach Féideartha: Tá an lios sin suite laistigh de 20 méadar de lárline na forbartha a bheartaítear agus d'fhéadfadh oibreacha sreangaithe difear a dhéanamh go neamhaireach don suíomh. Tá Túr 201 lonnaithe thart ar 70 méadar ó mhúr amuigh an tséadchomhartha seo. D'fhéadfadh tionchar a bheith ag oibreacha talún ar sprudair sheandálaíochta a bhaineann leis an séadchomhartha.</p> <p>Maolú: Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí líniú teorann ar mhaolán nach lú ná 20 méadar ó mhúr amuigh an leasa agus déanfaidh sé nó sí tástáil seandálaíochta faoi cheadúnas Sheirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den DAHG le linn chéim na tógála.</p> <p>Tionchar iarmharach: Tar éis líniú teorann a dhéanamh, ní bheidh aon tionchar fisiciúil neamhaireach ar an séadchomhartha seandálaíochta féin. Sa chás ina n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn tástáil seandálaíochta, déanfar iad a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta.</p>					

- 159 Is ann do roinnt láithreacha túir nach mbeidh aon tionchar ar shéadchomhartha seandálaíochta ar leith iontu. Mar sin féin, meastar go bhfuil seans maith ann go dtiocfar ar sprudair sheandálaíochta mar gheall ar shéadchomharthaí seandálaíochta sa cheantar máguaird. Tugtar sonraí i d**Tábla 14.13** faoi na láithreacha túir sin.

Tábla 14.13: Láithreacha Eile Túir mar a bhfuil Tionchar Féideartha Seandálaíochta

Uimhir an Túir	Tionchar Féideartha
107	D'fhéadfadh go mbeadh tionchar ar sprudair sheandálaíochta nár taifeadh roimhe seo a bhaineann le séadchomharthaí seandálaíochta cóngarach dó, tuama cúirte (Uimh. SMR MO014-022----) agus imfhálú (Uimhir NISMR ARM023-004----)
143	D'fhéadfadh go mbeadh tionchar ar sprudair sheandálaíochta nár taifeadh roimhe seo a bhaineann le séadchomharthaí seandálaíochta cóngarach dó, tuama cúirte (Uimh. SMR

Uimhir an Túir	Tionchar Féideartha
	MO019-037----)
144	D'fhéadfadh go mbeadh tionchar ar sprudair sheandálaíochta nár taifeadadh roimhe seo a bhaineann le séadchomharthaí seandálaíochta cóngarach dó, tuama cúirte (Uimh. SMR MO019-037----) agus lios-ráth (Uimh. SMR MO019-038----)
145	D'fhéadfadh go mbeadh tionchar ar sprudair sheandálaíochta nár taifeadadh roimhe seo a bhaineann le séadchomhartha seandálaíochta cóngarach dó, lios-ráth (Uimh. SMR MO019-038----)
151	Téann tógáil an túir i bhfeidhm ar an mbealach isteach in ionad feirme (Uimh. CMS CMSA_CHS068) a tógadh thart ar an mbliain 1830 agus roimh shuirbhéireacht OS na chéad sraithe. Chomh maith leis sin, tá an túr lonnaithe i ndlúthchógar (thar ar 25 m) áith aoil (Uimh. CHS CMSA_CHS068A) a léirítear ar léarscáil OS na chéad sraithe. Tá baol ann go bhféadfadh tógáil an túir a bheartaítear drochthionchar a imirt ar aon iarsmaí seandálaíochta lena mbaineann.
180	D'fhéadfadh go mbeadh tionchar ar sprudair sheandálaíochta nár taifeadadh roimhe seo a bhaineann le séadchomhartha seandálaíochta cóngarach dó, imfhálú (Uimh. SMR MO027-077----)
181	D'fhéadfadh go mbeadh tionchar ar sprudair sheandálaíochta nár taifeadadh roimhe seo a bhaineann le séadchomhartha seandálaíochta cóngarach dó, imfhálú (Uimh. SMR MO027-077----)
186	D'fhéadfadh go mbeadh tionchar ar sprudair sheandálaíochta nár taifeadadh roimhe seo a bhaineann le séadchomharthaí seandálaíochta cóngarach dó, imfhálú (Uimh. SMR MO027-072----) agus créfort (Uimh. SMR MO027-110----) agus lios-ráth (Uimh. NISMR MO027-074--)
193	D'fhéadfadh go mbeadh tionchar ar sprudair sheandálaíochta nár taifeadadh roimhe seo a bhaineann le séadchomhartha seandálaíochta cóngarach dó, imfhálú (Uimh. SMR MO027-096----)

14.5.3.1.1 Bealaí Rochtana Sealadacha

- 160 Sonraíodh roinnt láithreacha túir i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS, mar a bhféadfadh go mbeadh láithriú rianta rochtana sealadacha ag teastáil, ag brath ar staid na talún, chun rochtain ar limistéir oibre, limistéir shreangaithe agus limistéir chumhdaigh a éascú. D'fhéadfadh tochair na barrithreach a bhaineann le tógáil rianta rochtana sealadacha Chineál 3 tionchar diúltach buan a bheith aici ar sprudair sheandálaíochta nár taifeadadh roimhe. Mar sin féin, níor sainithníodh an gá le rianta rochtana sealadacha Chineál 3. Ina ainneoin sin, moladh bearta maolaithe a dhéanamh in áiteanna lena mbaineann acmhainn seandálaíochta.
- 161 Thángthas ar roinnt suíomhanna oidhreachtacha cultúrtha nár taifeadadh roimhe sin (CMSA_CHS) in áiteanna a bhfuil gnéithe le feiceáil i léarscáiliú stairiúil agus / nó ó ghrianghrafadóireacht ón aer agus / nó le linn obair allamuigh. Mar thoradh air sin, d'fhéadfadh trácht tógála drochthionchar buan a bheith aige ar an gcreatlach stairiúil agus / nó sprudair sheandálaíochta lena mbaineann. I gcásanna inar tugadh an tionchar sin faoi deara, moltar bearta maolaithe le haghaidh túir ghaolmhara.

14.5.3.1.2 Limistéir Chumhdaigh

- 162 Is féidir gur gá cuailí cosanta sealadacha agus struchtúir a úsáid chun bacainní amhail bóthar agus línte eile tarchuir a chumhdach. D'fhéadfadh oibreacha tochailte a bhaineann le tógáil na limistéar cumhdaigh tionchar diúltach buan a bheith acu ar sprudair sheandálaíochta nár taifeadadh roimhe. I d**Táblaí 14.14 - 14.34**, leagtar amach na láithreacha a bhféadfadh tionchar a bheith iontu.
- 163 Tagraítear do limistéir chumhdaigh de réir an túir is cóngaraí, mar shampla, 'ag Túr 107' nó 'ó dheas ó Thúr 111'.

Tábla 14.14: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Soir ó Dheas ó Thúr 107 agus Cóngarach Dó

Láthair an chumhdaigh – Soir ó dheas ó Thúr 107 agus cóngarach dó (NGR 280120/328320)
Tionchar Féideartha – Tá an limistéar cumhdaigh lonnaithe thart ar 120 méadar ó thuama meigiliteach (Uimh. SMR MO014-022) a léirítear mar ráth ar léarscáil Suirbhéireachta Ordanáis na chéad sraithe. Mar gheall ar chóngaracht an tséadchomhartha seandálaíochta, d'fhéadfadh oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh tionchar a bheith acu ar sprudair sheandálaíochta bhainteacha. Faightear rochtain le haghaidh thógáil an limistéir chumhdaigh trí áitreabh feirme (CMSA_CHS006) a fheictear den chéad uair ar léarscáil OS na chéad sraithe. D'fhéadfadh go mbeadh tionchar ar struchtúir nó ar ghnéithe stairiúla lena mbaineann agus rochtain á fáil.
Bearta Maolaithe – Deimhneoidh seandálaí atá cáilithe go cuí an bealach rochtana agus déanfaidh sé nó sí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.15: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Dheas ó Thúr 111

Láthair an chumhdaigh – Ó dheas ó Thúr 111 (NGR 280360/327020)
Tionchar Féideartha – D'fhéadfadh tionchar a bheith ag cur ar fáil na rochtana le haghaidh thógáil an chumhdaigh, agus ag an tógáil féin, ar bhallóga dhá theach a fheictear ar léarscáil OS na chéad sraithe (CMSA_CHS012 & CMSA_CHS011).
Bearta Maolaithe – Deimhneoidh seandálaí atá cáilithe go cuí an bealach rochtana agus déanfaidh sé nó sí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.16: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Dheas ó Thúr 121

Láthair an chumhdaigh – Siar ó dheas ó Thúr 121 (NGR 277850/325920)
Tionchar Féideartha – Léirítear ar léarscáil OS na chéad sraithe go bhfuil áith aoil (CMSA_CHS018) ó thuaidh ón mbóthar ina dtógfar an cumhdach. Níl léirítear an áith ar léarscáil OS den dara sraith ach cuirtear garbhloch in iúl sa cheantar. Tá an ceantar faoi fhásra trom anois.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh ar an taobh thoir thuaidh den bhóthar.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear spruadair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.17: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Dheas ó Thúr 124

Láthair an chumhdaigh – Siar ó dheas ó Thúr 124 (NGR 276755/325465)
Tionchar Féideartha – Léirítear ar léarscáil OS na chéad sraithe go bhfuil teach (CMSA_CHS022) soir ó thuaidh ón mbóthar ina dtógfar an cumhdach. Níl an teach ann a thuilleadh faoi thráth shuirbhé an dara sraith. D'fhéadfadh tionchar a bheith ag tógáil an chumhdaigh sa cheantar seo ar iarsmaí fodhromchla a bhaineann leis an struchtúr.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh ar an taobh thoir thuaidh den bhóthar.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear spruadair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.18: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Dheas ó Thúr 129 agus Cóngarach Dó

Láthair an chumhdaigh – Ó dheas ó Thúr 129 agus cóngarach dó (NGR 275535/324190)
Tionchar Féideartha – Léirítear ar léarscáil OS na chéad sraithe go bhfuil teach (CMSA_CHS031) ó dheas ón mbóthar ina dtógfar an cumhdach. Níl an teach ann a thuilleadh faoi thráth shuirbhé an dara sraith. D'fhéadfadh tionchar a bheith ag tógáil an chumhdaigh sa cheantar seo ar iarsmaí fodhromchla a bhaineann leis an struchtúr.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh ar an taobh thoir thuaidh den bhóthar
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear spruadair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.19: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Dheas ó Thúr 131

Láthair an chumhdaigh – Siar ó dheas ó Thúr 131 (NGR 274865/323645)
Tionchar Féideartha – Léirítear ar léarscáil OS na chéad sraithe go bhfuil teach (CMSA_CHS034) siar ó dheas ón mbóthar ina dtógfar an cumhdach. Léirítear conair chuig áith aoil freisin atá beagáinín siar ó dheas ón limistéir chumhdaigh. Níl an teach ná an áith aoil ann a thuilleadh faoi thráth shuirbhé an dara sraith. D'fhéadfadh tionchar a bheith ag tógáil an chumhdaigh sa cheantar seo ar iarsmaí fodhromchla a bhaineann leis na struchtúir sin.

Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh ar an taobh theas den bhóthar.

Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.20: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Soir ó Dheas ó Thúr 143

Láthair an chumhdaigh – Soir ó dheas ó Thúr 143 (NGR 275510/319970)
Tionchar Féideartha – Tá an limistéar cumhdaigh lonnaithe thart ar 35 méadar siar ó dheas ó thuama cúirte (Uimh. SMR MO019-037) a léirítear mar 'An Caiseal' ar léarscáil OS den chéad agus den dara sraith. Mar gheall ar chóngaracht an tséadchomhartha seandálaíochta, d'fhéadfadh oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh tionchar a bheith acu ar sprudair sheandálaíochta bhainteacha. Mar gheall ar chóngaracht an tséadchomhartha, d'fhéadfadh go mbeadh tionchar air go neamhaireach le linn thógáil an chumhdaigh.
Bearta Maolaithe – Sa chás go dtógfar cumhdach, tabharfar faoi chóras tástála seandálaíochta faoi cheadúnas ag Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta. Le linn chéim na tógála, déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí maolán nach lú ná 20 méadar ón tuama cúirte in aice láimhe (Uimh. SMR MO019-037) a líniú chun a chinntiú nach ndéanfar aon damáiste go neamhaireach.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.21: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Thuaidh ó Thúr 144

Láthair an chumhdaigh – Siar ó thuaidh ó Thúr 144 (NGR 275550/319910)
Tionchar Féideartha – Tá an limistéar cumhdaigh lonnaithe thart ar 50 méadar ó dheas ó thuama cúirte (Uimh. SMR MO019-037) a léirítear mar 'An Caiseal' ar léarscáil OS den chéad agus den dara sraith. Mar gheall ar chóngaracht an tséadchomhartha seandálaíochta, d'fhéadfadh oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh tionchar a bheith acu ar sprudair sheandálaíochta bhainteacha. Mar gheall ar chóngaracht an tséadchomhartha, d'fhéadfadh go mbeadh tionchar air go neamhaireach le linn thógáil an chumhdaigh. Ina theannta sin, tá an cumhdach ó dheas ón mbóthar lonnaithe an-ghar do theach a fheictear ar léarscáil OS na chéad sraithe (CMSA_CHS058).
Bearta Maolaithe – Sa chás go dtógfar cumhdach, tabharfar faoi chóras tástála seandálaíochta faoi cheadúnas ag Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta. Le linn chéim na tógála, déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí maolán nach lú ná 20 méadar ón tuama cúirte in aice láimhe (Uimh. SMR MO019-037) a líniú chun a chinntiú nach ndéanfar aon damáiste go neamhaireach.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.22: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Dheas ó Thúr 161

Láthair an chumhdaigh – Siar ó dheas ó Thúr 161 (NGR 277685/314595)
Tionchar Féideartha – Tá an limistéar cumhdaigh suite san áit a léirítear roinnt struchtúr ar léarscáil OS na chéad sraithe, lena n-áirítear áitreabh feirme (CMSA_CHS085), teach (CMSA_CHS086) agus tobar (CMSA_CHS087). Níl na gnéithe sin ann ar fad ach d'fhéadfadh tionchar a bheith ag tógáil an limistéir chumhdaigh ar iarsmaí fodhromchla lena mbaineann.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an limistéir cumhdaigh.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear spruadair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochoil i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.23: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Thuaidh ó Thúr 167

Láthair an chumhdaigh – Ó thuaidh ó Thúr 167 (NGR 276430/313375)
Tionchar Féideartha – D'fhéadfadh tionchar a bheith ag cur ar fáil na rochtana le haghaidh thógáil an chumhdaigh, agus ag an tógáil féin, ar bhallóga tí a fheictear ar léarscáil OS na chéad sraithe (CMSA_CHS094).
Bearta Maolaithe – Deimhneoidh seandálaí atá cáilithe go cuí an bealach rochtana agus déanfaidh sé nó sí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear spruadair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochoil i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.24: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Dheas ó Thúr 167

Láthair an chumhdaigh – Ó dheas ó Thúr 167 (NGR 276400/313275)
Tionchar Féideartha – Tá an limistéar cumhdaigh lonnaithe thart ar 120 méadar soir ó thuaidh ó ráth (Uimh. SMR MO024-032) a léirítear mar dhún ar léarscáil OS na chéad sraithe. Mar gheall ar chóngaracht an tséadchomhartha seandálaíochta, d'fhéadfadh oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh tionchar a bheith acu ar spruadair sheandálaíochta bhainteacha.
Bearta Maolaithe – Deimhneoidh seandálaí atá cáilithe go cuí an bealach rochtana agus déanfaidh sé nó sí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear spruadair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochoil i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.25: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Dheas ó Thúr 169

Láthair an chumhdaigh – Ó dheas ó Thúr 169 (NGR 276240/312515)
Tionchar Féideartha – Tá an cumhdach ar an taobh theas den bhóthar lonnaithe i limistéar mar a raibh teach suite le linn shuirbhé Suirbhéireachta Ordanáis na chéad sraithe (CMSA_CHS099). D'fhéadfadh oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh tionchar a bheith acu ar iarsmaí lena mbaineann.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a

bhaineann le tógáil an chumhdaigh.

Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.26: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Soir ó Dheas ó Thúr 171

Láthair an chumhdaigh – Soir ó dheas ó Thúr 171 (NGR 276635/311845)
Tionchar Féideartha – D'fhéadfadh tionchar a bheith ag cur ar fáil na rochtana le haghaidh thógáil an chumhdaigh, agus ag an tógáil féin, ar dhiméin a bhaineann le Teach Farm Hill agus Teach Thulaigh Ghlais.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí an bealach rochtana a dheimhniú tar éis líniú teorann a dhéanamh ar ghnéithe dúchasacha nó diméine.
Tionchar Iarmharach – Níl aon tionchar iarmharach réamh-mheasta.

Tábla 14.27: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Thuaidh ó Thúr 175

Láthair an chumhdaigh – Ó thuaidh ó Thúr 175 (NGR 277105/311030)
Tionchar Féideartha – D'fhéadfadh tionchar a bheith ag cur ar fáil na rochtana le haghaidh thógáil an chumhdaigh, agus ag an tógáil féin, ar bhallóga tí a fheictear ar léarscáil OS na chéad sraithe (CMSA_CHS107).
Bearta Maolaithe – Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.28: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Thuaidh ó Thúr 178

Láthair an chumhdaigh – Ó thuaidh ó Thúr 178 (NGR 277165/309945)
Tionchar Féideartha - Tá an cumhdach lonnaithe i limistéar mar a raibh teach suite le linn shuirbhé Suirbhéireachta Ordanáis na chéad sraithe (CMSA_CHS111). D'fhéadfadh oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh tionchar a bheith acu ar iarsmaí lena mbaineann.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.29: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Soir ó Thúr 185

Láthair an chumhdaigh – Soir ó Thúr 185 (NGR - 275950/308440)
Tionchar Féideartha – Gheofar rochtain le haghaidh thógáil an chumhdaigh trí lána a dhéanann fónamh ar fhoirgnimh a tógadh roimh shuirbhéireacht OS na chéad sraithe (CMSA_CHS122). D'fhéadfadh go mbeadh tionchar neamhaireach ag cur ar fáil na rochtana sin ar ghnéithe stairiúla a bhaineann leis na foirgnimh sin.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí an bealach rochtana a dheimhniú tar éis líniú teorann a dhéanamh ar ghnéithe dúchasacha.

Tionchar Iarmharach – Níl aon tionchar iarmharach réamh-mheasta.

Tábla 14.30: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Siar ó Thúr 185

Láthair an chumhdaigh – Siar ó Thúr 185 (NGR 275675/308430)
Tionchar Féideartha – Tá an limistéar cumhdaigh lonnaithe thart ar 150 méadar soir ó thuaidh ó ráth (Uimh. SMR MO027-074) a léirítear mar dhún ar léarscáil OS na chéad sraithe. Mar gheall ar chóngracht an tséadchomhartha seandálaíochta, d'fhéadfadh oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh tionchar a bheith acu ar sprudair sheandálaíochta bhainteacha.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.31: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh Soir ó Thúr 186

Láthair an chumhdaigh – Soir ó Thúr 186 (NGR - 275445/308420)
Tionchar Féideartha – Tá an limistéar cumhdaigh lonnaithe thart ar 100 méadar siar ó thuaidh ó ráth (Uimh. SMR MO027-074) a léirítear mar dhún ar léarscáil OS na chéad sraithe. Mar gheall ar chóngracht an tséadchomhartha seandálaíochta, d'fhéadfadh oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh tionchar a bheith acu ar sprudair sheandálaíochta bhainteacha.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.32: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Thuaidh ó Thúr 188 agus Cóngarach Dó

Láthair an chumhdaigh – Ó thuaidh ó Thúr 188 agus cóngarach dó (NGR 275135/307835)
Tionchar Féideartha – Tá an cumhdach lonnaithe i gceantar ina bhfuil dhá fhoirgneamh thréigthe i bhfoisceacht an riain.
Bearta Maolaithe – Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
Tionchar Iarmharach – Níl aon tionchar iarmharach réamh-mheasta.

Tábla 14.33: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ag Túr 216

Láthair an chumhdaigh – Ag Túr 216 (NGR 275520/299755)
Tionchar Féideartha - Tá an cumhdach lonnaithe i limistéar mar a raibh teach suite le linn shuirbhé Suirbhéireachta Ordanáis na chéad sraithe (CMSA_CHS150). D'fhéadfadh oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh tionchar a bheith acu ar iarsmaí lena mbaineann.
Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh.
Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Tábla 14.34: Tionchar Féideartha a Eascraíonn as Limistéir Chumhdaigh ó Thuaidh ó Thúr 233

Láthair an chumhdaigh – Ó thuaidh ó Thúr 233 (NGR 274450/294255)

Tionchar Féideartha – Tá an cumhdach ar an taobh thuaidh den chonair lonnaithe i limistéar mar a raibh teach suite le linn shuirbhé Suirbhéireachta Ordanáis na chéad sraithe (CMSA_CHS164). D'fhéadfadh oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh tionchar a bheith acu ar iarsmaí lena mbaineann.

Bearta Maolaithe – Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar oibreacha talún a bhaineann le tógáil an chumhdaigh.

Tionchar Iarmharach – Sa chás go n-aimsítear sprudair sheandálaíochta le linn monatóireacht seandálaíochta, déanfar a thochailt i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

14.5.3.2 Tionchar Ailtireachta

- 164 Ní mheastar go mbeidh aon tionchar fisiceach díreach le linn chéim na tógála ar aon suíomhanna sainithe ailtireachta a liostaítear i dTaifead na Struchtúr atá faoi Chosaint ná i bhFardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta le haghaidh Chontae Mhuineacháin agus Chontae an Chabháin.
- 165 Idir Túr 170 agus Túr 175, téann an fhorbairt a bheartaítear trí réigiún a bhaineann le tírdhreacha stairiúla Theach na Seantamhnaí agus Theach na Tulaí. Tá an dá theach sin liostaithe i Suirbhé na nGairdíní de chuid Fhoirgnimh na hÉireann ar an suíomh gréasáin, www.buildingsofireland.ie. Mar a luaitear i **Rannán 14.4.4.3**, níl na tírdhreacha diméine ná na gairdíní stairiúla scáthaithe ar léarscáileanna OS na chéad sraithe, ach léadh a méideanna as na léarscáileanna stairiúla. Ní bhfacthas aon tírdhreach diméine ná gnéithe de ghairdíní stairiúla, lena n-áirítear ballaí teorann, geataí, gnéithe bealach isteach, etc., a mbeidh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear orthu. Beidh tionchar beag diúltach buan ar na tírdhreacha stairiúla sin.

14.5.4 An Chéim Oibríoch

- 166 Is éard a bheidh i bhformhór an tionchair oibríoch fhéideartha ná tionchar ar thimpeallacht na suíomhanna, na struchtúr, na séadchomharthaí nó na ngnéithe oidhreachta seandálaíochta, ailtireachta nó cultúrtha. Mar a tugadh faoi deara cheana, is é tionchar féideartha ar an suíomh ar feadh na céime oibríche an baol is mó d'oidhreachta seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha an réigiúin mar gheall ar an gcineál forbartha seo. Mar thoradh ar riocht líneach seasta na forbartha a bheartaítear, d'fhéadfadh sí dul i bhfeidhm ar an tuiscint atá ag duine do shuíomh, do struchtúr, do shéadchomhartha, do ghné nó do thírdhreach oidhreachta cultúrtha nó ar an taitneamh a bhaineann sé astu, fiú nuair atá siad lonnaithe ar shiúl ón bhforbairt. Is é an bealach is fearr chun tionchar ar an timpeallacht a mhaolú ná trí shocrú bealaigh íogair na forbartha a bheartaítear sna céimeanna is luaithe de léarscáiliú srianta, de réamh-roghnú conaire agus de roghnú an bhealaigh. Le linn na luathchéimeanna den tionscadal seo, leagadh béim ar shuíomhanna mar a raibh féidearthacht ard go mbeadh tionchar ar a dtimpeallacht le go bhféadfaí iad a sheachaint a oiread ab fhéidir, agus aird á tabhairt ar na srianta go léir eile laistigh den limistéar staidéir.

- 167 Ar aon dul leis na moltaí in *Guidelines on the information to be contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis le cuimsiú sna Ráitis Tionchair Timpeallachta)* (2002) de chuid na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil, ní chuirtear san áireamh sa chuid seo ach suíomhanna mar ar measadh gur measartha nó níos mó ná measartha a bheadh suntasacht an tionchair ar a dtimpeallacht.

14.5.4.1 Tionchar Seandálaíochta

- 168 Sna táblaí seo a leanas (**Táblaí 14.35 – 14.49**) tá sonraí faoin tionchar féideartha a d'fhéadfadh a bheith ag an bhforbairt a bheartaítear ar thimpeallacht na suíomhanna ainmnithe seandálaíochta le linn na céime oibríche den fhorbairt a bheartaítear. Toisc go bhfuil sé neamhphraiticiúil an tionchar sin a mhaolú, beidh siad ann ar feadh na céime oibríche den fhorbairt agus léirítear an méid sin sa tionchar iarmharach a liostaítear sna táblaí.

Tábla 14.35: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. ARM023:004--, Imfhálú

NI Uimh. SMR ARM023:004 Imfhálú					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Ard Mhacha	An Chrois Bhán	280050,328610	140	106	200
<p>Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tá an suíomh faoi fhothain mhaith le crainn inmheánacha agus fála sceach aibí in aice láimhe. Níl aon amharcpointí ann ina bhféadfaí ann suíomh a fheiceáil ó bhóithre áitiúla. Tugtar le fios sa tuarascáil allamuigh go bhféadfadh an créfort seo a bheith ina imfhálú a bhaineann le feirm thréigthe. Tá an suíomh suite 135 méadar ón línebhealach. Beifear in ann an fhorbairt a bheartaítear a fheiceáil ón suíomh agus a mhalairt de dhóigh, go háirithe ó dheas agus soir ó dheas. Measadh gur measartha atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht agus gur mór é tionchar na forbartha a bheartaítear ar an suíomh. Aimsíodh gur measartha a bheidh suntasacht iomlán an tionchair ar thimpeallacht an tsuímh.</p>					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.36: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR MO014-021001-, Lios - Ráth

ROI SMR Uimh. MO014-021001- Lios - Ráth					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	An Léim Ghearr	279806,328706	30	106	100
<p>Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Féadtar an suíomh seo a fheiceáil ó bhóthar rochtana áitiúil atá suite 400 méadar siar ó dheas ón séadchomhartha. Is beag go dtéann an fhorbairt a bheartaítear lasnairde; tá Túr 105 lonnaithe thart ar 280 méadar siar ó thuaidh agus tá Túr 106 suite timpeall 90 méadar soir ó dheas. Agus cóngarach na dtúr agus na líne lasnairde san áireamh, is mór an tionchar a shonrófar. Aimsíodh gur measartha atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht. Measadh gur suntasach a bheadh suntasacht an tionchair ar thimpeallacht an tséadchomhartha seandálaíochta.</p>					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan suntasach ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.37: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO014-021002-, Foirgneamh féideartha

ROI SMR Uimh. MO014-021002- Foirgneamh féideartha					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	An Léim Ghearr	279806,328706	30	106	100
Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Feic MO014-021001 le haghaidh sonraí.					
Maolú: Feic MO014-021001 le haghaidh sonraí.					
Tionchar iarmharach: Feic MO014-021001 le haghaidh sonraí.					

Tábla 14.38: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO014-022----, Tuama Meigiliteach – Tuama Cúirte

ROI SMR Uimh. MO014-022---- Tuama Meigiliteach - Tuama Cúirte					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	An Léim Ghearr	279970,328310	120	107	130
<p>Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tá an carn cúirte seo suite sa chúinne thoir theas de pháirc, 150 méadar ar shiúl ón mbóthar rochtana is gaire. Tá an suíomh faoi fhothain mhaith agus tá sé thar a bheith mothrach le draighean agus sceach gheal. Tá an túr is gaire (Túr 107) lonnaithe 130 méadar soir uaidh. Aimsíodh gur measartha atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht. Aimsíodh gur substaintiúil a bheadh méid an tionchair ar an suíomh. Aimsíodh gur measartha a bheadh suntasacht iomlán an tionchair ar thimpeallacht an tsuímh.</p>					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.39: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-016----, Tuama Meigiliteach – Tuama Ursanach

ROI SMR Uimh. MO019-016---- Tuama Meigiliteach - Tuama Ursanach					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	An Líonán	274517,323253	210	133	220
<p>Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tá an tuama ursanach seo suite ar dhroim cnoic. Tá sé le feiceáil ar an spéirlíne ón mbóthar in aice láimhe siar amach. Is ard agus is rite don suíomh. Tá radhairc fairsinge ar an gceantar máguaird, go háirithe ó dheas. Aimsíodh gur ard atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht. Tiofadh an fhorbairt a bheartaítear aduaidh thart ar 210 méadar soir ón séadchomhartha. Aimsíodh gur idir mór agus ollmhór a bheadh méid thionchar na forbartha a bheartaítear. Measadh gur mór a bheadh suntasacht iomlán thionchar na forbartha a bheartaítear ar an timpeallacht.</p>					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan suntasach ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.40: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-037----, Tuama Meigiliteach – Tuama Cúirte

ROI SMR Uimh. MO019-037---- Tuama Meigiliteach - Tuama Cúirte					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Corr Muclach Theas	275550,320000	50	143	190
<p>Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tá an séadchomhartha seo suite i gcúinne páirce faoi gharrán crann agus clocha glanta páirce timpeall air. Níl an láithreán le feiceáil sa limistéar is leithne agus ní féidir breithiúnas ceart a thabhairt air ach sa suíomh ina bhfeiceann tú é anois láithreach. Téann an líne lasnairde thart 50 m siar uaidh agus tá túr lonnaithe ar theorainn na páirce ina bhfuil an séadchomhartha i dtreo an iarthuaiscirt. Cé go n-osclaíonn cúirt an tuama siar ó thuaidh, is beag amharc a bheidh ar an túr mar gheall ar fhásra. Tionchar carnach a bheidh sa tionchar ar líne lasnairde reatha a théann trasna díreach thar an suíomh. Aimsíodh gur idir measartha agus ard atá íogaireacht an tsuímh i</p>					

leith tionchair ar an timpeallacht. Aimsíodh gur substaintiúil a bheadh méid an tionchair ar an suíomh. Measadh gur measartha a bheadh suntasacht iomlán an tionchair ar thimpeallacht an tséadchomhartha.
Maolú: Ceann ar bith
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.

Tábla 14.41: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-038----, Lios - Ráth

ROI SMR Uimh. MO019-038---- Lios - Ráth					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Corr na Muclach Theas	275770,319710	40	145	160
Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tá an ráth seo atá imithe an-fhiáin suite ar mhullach cnoic (135 m) agus amharc maith ar gach áit as. Tá lárline na forbartha a bheartaítear lonnaithe thart ar 25 m ón suíomh ag dul laistiar de mhullach an chnoic agus é ag dul siar ó thuaidh nó soir ó dheas. Ón séadchomhartha beidh cúpla túr le feiceáil ó thuaidh agus ó dheas. Aimsíodh gur measartha atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht. Aimsíodh gur mór a bheadh méid an tionchair ar an séadchomhartha. Aimsíodh gur suntasach a bheadh an tionchar iomlán ar thimpeallacht an tséadchomhartha.					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan suntasach ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.42: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO019-048, Struchtúr Meigiliteach féideartha

ROI SMR Uimh. MO019-048---- Grúpa cloch aimhrialta					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Doire Shalach (Barúntacht Mhuineacháin)	275477,323906	80	130	170
Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tugtar 'Giant's Grave' (Uaigh an Fhathaigh) ar an áit seo go háitiúil, tá an grúpa cloch seo suite ar airde ag féachaint anuas ar Loch Ghost. Níl rochtain ag an bpobal ar an suíomh agus níl sé le feiceáil ó bhóithre thart ann. Téann an fhorbairt a bheartaítear ón oirthuaisceart i dtreo an iardheiscirt thart ar 80m siar ó thuaidh den suíomh. Measadh gur idir measartha agus ard atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht. Aimsíodh gur mór a bheadh méid an tionchair ar thimpeallacht an tsuímh. Measadh gur measartha a bheadh an tionchar iomlán ar thimpeallacht shuíomh na forbartha a bheartaítear.					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.43: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO024-032--, Lios - Ráth

ROI SMR Uimh. MO024-032---- Lios - Ráth					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)

Muineachán	Achadh Mhic Céir	276278,313173	90	167	180
Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Is léir ó fhianaise ón aer go bhfuil an suíomh seo an-fhásta go deo agus go bhfuil scrobarnach agus crainn fhásta ann, tá an ráth ar fhána cnoic i bhféarach maith go leor ach is beag amharc atá air mar gheall ar an talamh ard ó thuaidh agus ó dheas. Tá an ráth suite 74 m laistiar den línebhealach, tá teorainn pháirceanna san idirspás agus crainn fhásta a thabharfaidh roinnt foscaidh, mar sin féin beidh méid áirithe le feiceáil eatarthu go háirithe ó dheas agus soir ó dheas. Measadh gur mór a bheidh méid an tionchair ar an suíomh seo, agus gur measartha atá íogaireacht an limistéir i leith tionchair. Aimsíodh gur measartha a bheidh suntasacht iomlán an tionchair ar an timpeallacht.					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.44: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO024-034001-, Eaglais

ROI SMR Uimh. MO024-034001- Séipéal					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Leatón Foscaidh	278700,313990	1160	161	1,573
Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tá Templemoyle suite ar chladach thoir thuaidh Loch Éigis 1159 m ón túr is gaire, Túr 161. Is trí bhóithrín beag garbh a gheobhaidh tú rochtain ar an eaglais agus reilig. Ón suíomh, ar limistéar fóntais marcáilte é gheobhaidh tú amharc i bhfad uait trasna an locha i dtreo na scéime. Leis an amharc a bheidh agat siar ó thuaidh cuirfidh an fhorbairt isteach ar léaslíne cnoic ísil thar bhóthar an R181. Aimsíodh gur idir measartha agus ard atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht agus gur measartha agus substaintiúil atá tionchar na timpeallachta ar an suíomh. Measadh gur measartha a bheadh suntasacht iomlán thionchar na forbartha a bheartaítear ar thimpeallacht an tsuímh.					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.45: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO027-076001-, Lios - Ráth

ROI SMR Uimh. MO027-076001- Lios - Ráth					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	An tIomaire Fraoigh	276080,308290	150	184	180
Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tá an lios seo atá faoi fhásra trom suite ar mhullach droma agus is cosúil go bhfuil dea-bhail air. Go ginearálta, leanann bóithre sa cheantar seo gleannta lena bhfuil fánaí géara. Cuireann sé sin srian ar réimse an radhairc sa cheantar. Téann an fhorbairt a bheartaítear siar thart ar 180 méadar ó thuaidh ón suíomh. Tá dornán séadchomharthaí taifeadta eile siar agus ó thuaidh ón dún seo ach scríosadh iad uile. Aimsíodh gur measartha atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht. Aimsíodh gur substaintiúil a bheadh méid an tionchair. Aimsíodh gur measartha a bheadh suntasacht iomlán an tionchair ar thimpeallacht an tséadchomhartha.					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.46: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO027-076002-, Suíomh Botháin

ROI SMR Uimh. MO027-076002- Suíomh Botháin					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cónaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	An tIomaire Fraoigh	276080,308290	150	184	180
Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Feic MO027-076001 le haghaidh sonraí.					
Maolú: Feic MO027-076001 le haghaidh sonraí.					
Tionchar iarmharach: Feic MO027-076001 le haghaidh sonraí.					

Tábla 14.47: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO027-077----, Imfhálú

ROI SMR Uimh. MO027-077---- Imfhálú					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Corr an Fheannta	277041,309221	90	181	150
<p>Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Is éard atá sa suíomh seo múr fodhronuilleogach a bhfuil féar thairis i bpáirc ina bhfuil drochfhéarach agus an iomad toir aitinn. Laistigh den imfhálú tá roinnt aimhrialtachtaí a d'fhéadfadh a léiriú go bhfuil cairéalú ar scála beag agus/nó suíomh botháin ann. Trasnaíonn an líne tharchuir 110 kV atá ann cheana an suíomh. Téann an líne lasnairde a bheartaítear 80 méadar laistiar den suíomh ina bhfuil fál sceach san idirspás. Aimsíodh gur measartha atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht agus gur mór a bheadh méid an tionchair. Measadh gur measartha atá tionchar iomlán na forbartha a bheartaítear sa mhullach ar thionchar reatha na líne lasnairde 110 kV.</p>					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.48: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO030-021----, Lios - Ráth

ROI SMR Uimh. MO030-021---- Lios - Ráth					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Corr na Láithreach	276656,303851	40	201	90
<p>Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tá an ráth seo thart ar 20 méadar soir ó lár líne na forbartha a bheartaítear ar mhullach droma atá 177 méadar ar airde. Tá an suíomh le feiceáil mar imfhálú ciorclach a bhfuil crainn aibí ar gach aon taobh de. Síneann trí teorainn pháirce amach óna mhúr soir ó thuaidh, siar ó thuaidh agus ó dheas soir ó dheas. Téann an líne lasnairde siar agus siar ó dheas ón líne san aon pháirc amháin. Measadh gur idir measartha agus ard atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht agus gur idir substaintiúil agus mór atá an tionchar ar an séadchomhartha. Aimsíodh gur suntasach a bheadh suntasacht iomlán an tionchair ar thimpeallacht an tséadchomhartha.</p>					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan suntasach ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

Tábla 14.49: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéadchomhartha Seandálaíochta Uimh. SMR. MO030-037----, Lios - Ráth

ROI SMR Uimh. MO030-037---- Lios - Ráth					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Túr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Scallchoill	276150,301320	130	211	200
<p>Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tá an lios seo a bhfuil crainn thart air suite in imeall thoir theas droma i bpáirc a bhfuil fála sceach aibí mórthimpeall uirthi (160 méadar ar airde). Tá lána thart ar an gciarcad thuaidh a théann isteach i gclós feirme. Ón mbóthar in aice láimhe, atá suite 130 méadar siar ó dheas, tá an dún le feiceáil mar rosán crann. Is furasta tionchar a shonrú sa suíomh seo de bharr a airde. Measadh go raibh tionchar na líne lasnairde atá suite 113 méadar soir ó dheas uaidh substaintiúil. Aimsíodh gur suntasach a bheadh an tionchar ar thimpeallacht an tséadchomhartha.</p>					
Maolú: Ceann ar bith					
Tionchar iarmharach: Beidh drochthionchar buan suntasach ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.					

14.5.4.2 Tionchar Ailtireachta

- 169 I d**Tábla 14.50**, tá sonraí faoin tionchar féideartha a d'fhéadfadh a bheith ag an bhforbairt a bheartaítear ar thimpeallacht na suíomhanna ainmnithe ailtireachta le linn na céime oibríche den fhorbairt a bheartaítear. Anuas air sin, cuimsítear sna táblaí bearta maolaithe a d'fhéadfadh suntasacht an tionchair sin a laghdú agus mionsonraítear iontu an tionchar iarmharach a bhfuiltear ag súil leis.

Tábla 14.50: Tionchar Féideartha na Céime Oibríche ar Shéipéal Naomh Pádraig in Ardráth, Uimh. RPS 41402713 / Uimh. Thag. NIAH: 41402727

Eaglais Naomh Pádraig, 1865-1875.					
Rátáil NIAH – Réigiúnach					
Uimh. Thag. RPS: 41402713 / Uimh. Thag. NIAH: 41402727					
Contae	Baile Fearainn	NGR	Fad go dtí an Bealach (m)	An Struchtúr is Cóngaraí (Uimh.)	Fad go dtí an Struchtúr (m)
Muineachán	Ardráth	276189,306201	750	193	750
Tionchar Féideartha ar an Timpeallacht: Tá an séipéal seo cois bóthair suite ar thulach agus tá crainn mórthimpeall air. Suíomh gearrtharraingteach é atá coinnithe go maith. Tá aghaidh an tséipéil leis an iarthar. Coimheadann sé amach ar lochán agus ar dhroim, i dtreo an línebhealaigh atá 750 méadar ar shiúl. Beidh an fhorbairt le feiceáil ag trasnú na hairdeachta. Measadh gur ard atá íogaireacht an tsuímh i leith tionchair ar an timpeallacht agus gur substaintiúil atá an tionchar. Idir measartha agus suntasach a bheidh suntasacht iomlán an tionchair.					
Maolú: Laghdódh cur foscaidh feadh na ciumhaise thiar tionchar na forbartha a bheartaítear ar thimpeallacht an tsuímh ach bhainfeadh sé radharc suntasach leis.					
Tionchar iarmharach: Beidh tionchar diúltach buan, idir measartha agus suntasach, ar thimpeallacht an tséipéil sin le linn chéim oibríoch na forbartha a bheartaítear.					

14.5.5 An Chéim Oibríoch - Oibreacha Cothabhála / Uasghrádaithe

- 170 Is féidir go mbeadh tionchar ar shuíomhanna, shéadchomharthaí, struchtúir nó ghnéithe oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta nó chultúrtha cóngarach don línebhealach le linn oibreacha cothabhála nó uasghrádaithe a d'fhéadfadh a bheith ag teastáil ar feadh na céime oibríche den fhorbairt a bheartaítear.

14.5.6 Díchoimisiúnú

- 171 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

14.5.7 Tionchar Indíreach

172 Ní thuarar aon tionchar indíreach sa mheasúnú ar thionchar i leith na forbartha a bheartaítear.

14.6 BEARTA MAOLAITHE

14.6.1 Céim na Tógála - Tionchar Fisiceach Díreach

173 An fhoirm mhaolaithe is fearr, caomhnú in situ, baintear amach í trí bhealach a roghnú a sheachnaíonn tionchar fisiceach díreach ar shuíomhanna, struchtúir, shéadchomharthaí agus ghnéithe oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha. Rinne an fhoireann deartha na suíomhanna, struchtúir, séadchomharthaí agus gnéithe ainmnithe oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha go léir a sheachaint oiread ab fhéidir, agus aird á tabhairt aici ar na srianta comhshaoil uile laistigh de Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin.

174 Ceanglaítear in *Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta* gur cheart na húdaráis chuí, is iad sin, Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta agus Ard-Mhúsaem na hÉireann, a chur ar an eolas láithreach sa chás go dtagtar ar iarsmaí seandálaíochta. Ceadófar tochailt iomlán seandálaíochta, i gcomhairle le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta, sa chás go n-aimsítear iarsmaí seandálaíochta le linn chéim na tógála.

175 I limistéir ina bhféadfadh tionchar a bheith ar shuíomhanna, ar struchtúir, ar shéadchomharthaí nó ar ghnéithe seandálaíochta, ailtireachta nó oidhreacht cultúrtha le linn chéim na tógála, moladh ceann amháin nó níos mó de na bearta maolaithe seo a leanas san EIS:

- Monatóireacht seandálaíochta – i limistéir ag a bhfuil acmhainneacht mheasartha seandálaíochta, déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar thochailtí a bhaineann le hoibreacha tógála agus / nó rochtain ar an suíomh tógála agus / nó ar na limistéir shreangaithe a éascú. Sa chás ina n-aimsítear sprudair sheandálaíochta, scoirfead den obair sa limistéar láithreach agus rachaidh an seandálaí i dteagmháil le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta de chuid na Roinne Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.
- Tástáil seandálaíochta – tá aire ag teastáil i ndea-chleachtas i limistéir ag a bhfuil acmhainneacht ard seandálaíochta chun a chinntiú go sainiúnta sprudair sheandálaíochta a luaithe is féidir, rud a chinntíonn go n-íoslaghdaítear aon chaillteanas ón taifead seandálaíochta. Faoi shainchúram monatóireachta, breathnóidh seandálaí ar ghnáthoibreacha tógála, a dtugtar fúthu de ghnáth le buicéad tochtóra fiacloch. Le linn tástáil seandálaíochta, déanann seandálaí ceadúnaithe incháilithe maoirseacht ar thochailtí a dtugtar fúthu le buicéad grádaithe neamhfhiacloch, faoi

cheadúnas ag Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta, rud a chinntíonn go sainaithnítear sprudair sheandálaíochta go luath agus go n-íoslaghdaítear an cailteanas ón taifead seandálaíochta. Tríd an tsuirbhéireacht deimhniúcháin sin a dhéanamh, cinnteofar go mbeidh dóthain ama laistigh den sceideal tógála le haghaidh aon sprudair sheandálaíochta a aimsítear a thochailt.

- Líniú teorann – áit ar bith ar aithníodh go bhféadfadh tionchar a bheith ar shuíomh, struchtúr nó shéadchomhartha oidhrecht seandálaíochta, ailtireachta nó chultúrtha agus rochtain á fáil chun an fhorbairt a bheartaítear a thógáil, moltar líniú teorann chun aon damáiste neamhaireach a chosc. Gheobhaidh seandálaí atá cáilithe go cuí rochtain ar an suíomh sula dtosófar oibreacha tógála sa limistéar agus déanfaidh an seandálaí líniú teorann ar mhaolán timpeall an tséadchomhartha a bheidh i bhfeidhm ar feadh oibreacha tógála ar bith cóngarach dó.
- Deimhniú bealaí rochtana sealadacha – i gcomhairle leis an bhfoireann tógála agus sula dtosófar oibreacha tógála, deimhneofar na bealaí rochtana sealadacha a bheartaítear ag roinnt láithreacha chun a chinntiú nach mbeidh tionchar ar an gcreatlach stairiúil foirgneamh atá ann fós agus rochtain á fáil le haghaidh gníomhaíochtaí tógála. Chuige sin, féadfar na bealaí rochtana sealadacha a leasú, gnéithe íogaire a shonrú agus líniú teorann a dhéanamh air nó úsáid a bhaint as innealra tógála éagsúil nó as modhanna éagsúla (mar atá sainaitheanta san EIS) a fhéadann rochtain ar an suíomh gan tionchar a bheith acu ar an gcreatlach stairiúil.
- Monatóireacht ar chrannliacht – is ann d'fhásra dlúth thall is abhus agus beidh sé den riachtanas é a bharradh i gcomharsanacht iarsmaí foirgneamh atá ina seasamh agus atá léirithe ar léarscáileanna stairiúla. Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí monatóireacht ar an obair seo lena chinntiú nach mbeidh tionchar ag na hoibreacha ar chreatlach stairiúil na bhfoirgneamh.

176 Moltar gur cheart comhairleacht / comhairleoir oidhreachta cultúrtha atá cáilithe go cuí a cheapadh chun maoirseacht a dhéanamh ar chur chun feidhme éifeachtach na mbeart maolaithe a mholtar sa chaibidil seo i leith chéim thógála na forbartha a bheartaítear. Ba cheart don chomhairleacht / chomhairleoir idirchaidreamh leanúnach a choinneáil le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta ar feadh chéim thógála na forbartha.

177 De réir na cáipéise, *Code of Practice between the Department of the Environment, Heritage and Local Government and ESB Networks (Cód Cleachtais idir an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil agus Líonraí BSL)* (2009), ceapfar seandálaí tionscadail chun maoirseacht a dhéanamh ar fheidhmiú fóna mhaolú na ngnéithe seandálaíochta le linn na n-oibreacha a

bheartaítear. Sainítear ról an tseandálaí tionscadail in Aguisín I den Chód Cleachtais agus leagtar amach in Aguisín II an caidreamh idir an seandálaí tionscadail agus an seandálaí comhairleach.

14.6.1.1 Láithreacha Túir agus Bealaí Rochtana Sealadacha Gaolmhara

- 178 Ar mhaithe le soiléireacht, cuimsítear bearta maolaithe suíomhoiriúnaithe a bhaineann le suíomhanna ainmnithe seandálaíochta agus ailtireachta sna táblaí i **Rannán 14.5**. Cuimsítear achoimre ar na bearta maolaithe i d**Tábla 14.51**. Liostaítear na bearta maolaithe de réir uimhir an túir, lena soláthraítear achoimre ar bhearta maolaithe a bhaineann le tógáil gach túir agus / nó leis na hoibreacha a bhaineann le rochtain ar an túr a éascú. Ní chuimsítear sa tábla aon túir nach bhfuil maolú ag teastáil ina leith.

Tábla 14.51: Achoimre ar Bhearta Maolaithe arna Liostú de réir Uimhir an Túir

Uimhir an Túir	Maolú
103	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
104	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
106	A bhuíochas le tástáil seandálaíochta faoi cheadúnas ag Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le seandálaí atá cáilithe go cuí, deimhneofar an bealach rochtana agus déanfar líniú teorann ar mhaolán timpeall ar an séadchomhartha in aice láimhe, Uimh. SMR MO014-021001 le linn chéim na tógála. Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
107	Monatóireacht seandálaíochta agus deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
108	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
110	Monatóireacht ar chrannliacht san ionad feirme ó dheas ón túr atá le feiceáil ar léarscáilíocht stairiúil.
111	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
112	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
116	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
117	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
118	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
119	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
120	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an

Uimhir an Túr	Maolú
	obair sin.
123	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
126	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí. Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
127	Monatóireacht ar chrannliacht san ionad feirme ó thuaidh ón túr atá le feiceáil ar léarscáilíocht stairiúil.
130	Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí líniú teorann ar mhaolán timpeall ar an séadchomhartha in aice lámhe, Uimh. SMR MO019-048---- le linn chéim na tógála. Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
131	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
135	Monatóireacht ar chrannliacht san ionad feirme ó dheas ón túr atá le feiceáil ar léarscáilíocht stairiúil.
137	Monatóireacht ar chrannliacht san ionad feirme ó dheas ón túr atá le feiceáil ar léarscáilíocht stairiúil.
143	Monatóireacht seandálaíochta ag seandálaí atá cáilithe go cuí agus líniú teorann ar mhaolán timpeall ar shéadchomhartha in aice lámhe, Uimh. SMR MO019-037 le linn chéim na tógála.
144	Monatóireacht seandálaíochta ag seandálaí atá cáilithe go cuí agus líniú teorann ar mhaolán timpeall ar shéadchomhartha in aice lámhe, Uimh. SMR MO019-038 le linn chéim na tógála.
145	Monatóireacht seandálaíochta ag seandálaí atá cáilithe go cuí agus líniú teorann ar mhaolán timpeall ar shéadchomhartha in aice lámhe, Uimh. SMR MO019-038 le linn chéim na tógála.
151	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí. Monatóireacht seandálaíochta ag seandálaí atá cáilithe go cuí. Monatóireacht ar chrannliacht san ionad feirme ó thuaidh ón túr atá le feiceáil ar léarscáilíocht stairiúil. (Uimh. CHS - CMSA_CHS-068).
154	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
166	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
167	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
168	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
171	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
172	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
173	Monatóireacht ar rochtain in aice le hUimh. SMR MO027-032 ag seandálaí atá cáilithe go cuí agus úsáid a bhaint as mataí portaigh más gá.
175	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
177	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
179	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
180	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.

Uimhir an Túir	Maolú
181	Déanfaidh seandálaí atá cáilithe go cuí líniú teorann ar mhaolán timpeall ar an séadchomhartha in aice láimhe, Uimh. SMR MO027-077, le linn chéim na tógála agus déanfaidh sé nó sí monatóireacht ar oibreacha sreangaithe in aice leis an séadchomhartha. Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
182	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
184	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
186	Monatóireacht seandálaíochta ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
188	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
193	Monatóireacht seandálaíochta ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
195	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
196	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
197	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
201	Tástáil seandálaíochta faoi cheadúnas ag Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus líniú teorann an mhaoláin timpeall ar an séadchomhartha in aice láimhe Uimh. SMR MO030-021 le linn chéim na tógála.
202	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
211	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
218	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
219	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
222	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
223	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
229	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
232	Sa chás go bhfuil lomadh na barrithreach ag teastáil le haghaidh na rianta rochtana a láithriú, fostófar seandálaí atá cáilithe go cuí chun monatóireacht a dhéanamh ar an obair sin.
233	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
234	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.

14.6.1.2 Limistéir Chumhdaigh

- 179 Cuimsítear achoimre ar na bearta maolaithe i d**Tábla 14.52**. Liostaítear na bearta maolaithe de réir láthair an limistéir cumhdaigh agus an tagairt eangaí náisiúnta (NGR) mar aon le hachóimre ar bhearta maolaithe atá ábhartha do na hoibreacha tógála a bhaineann le gach limistéar cumhdaigh. Ní chuimsítear sa tábla aon láithreacha nach bhfuil maolú ag teastáil ina leith.

Tábla 14.52: Bearta Maolaithe le haghaidh Limistéir Chumhdaigh

Láthair an Limistéir Cumhdaigh	NGR	Achoimre ar Mhaolú
Soir ó dheas ó Thúr 107 agus cóngarach dó	280120/328320	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí agus monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Ó dheas ó Thúr 111	280360/327020	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí agus monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Siar ó dheas ó Thúr 121	277850/325920	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Siar ó dheas ó Thúr 124	276755/325465	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Ó dheas ó Thúr 129 agus cóngarach dó	275535/324190	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Siar ó dheas ó Thúr 131	274865/323645	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Soir ó dheas ó Thúr 143	275510/319970	Tástáil seandálaíochta faoi cheadúnas ag Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus líniú teorann an tuama cúirte in aice lámhe (Uimh. SMR MO019-037).
Siar ó thuaidh ó Thúr 144	275550/319910	Tástáil seandálaíochta faoi cheadúnas ag Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus líniú teorann an tuama cúirte in aice lámhe (Uimh. SMR MO019-037).
Siar ó dheas ó Thúr 161	277685/314595	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Ó thuaidh ó Thúr 167	276430/313375	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí agus monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Ó dheas ó Thúr 167	276400/313275	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí agus monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Ó dheas ó Thúr 169	276240/312515	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Soir ó dheas ó Thúr 171	276635/311845	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
Ó thuaidh ó Thúr 175	277105/311030	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
Ó thuaidh ó Thúr 178	277165/309945	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Soir ó Thúr 185	275950/308440	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.
Siar ó Thúr 185	275675/308430	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Soir ó Thúr 186	275445/308420	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Ó thuaidh ó Thúr 188 agus cóngarach dó	275135/307835	Deimhniú an bhealaigh rochtana ag seandálaí atá cáilithe go cuí.

Láthair an Limistéir Cumhdaigh	NGR	Achoimre ar Mhaolú
Ag Túr 216	275520/299755	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.
Ó thuaidh ó Thúr 233	274450/294255	Monatóireacht seandálaíochta ar oibreacha talún.

14.6.2 An Chéim Oibríoch

180 Mar a tugadh faoi deara cheana sa chaibidil seo, is é an bealach is fearr chun tionchar ar an timpeallacht a mhaolú ná trí roghnú bealaigh íogair a dhéanamh ar an bhforbairt a bheartaítear d'fhonn tionchar a sheachaint ar shuíomhanna, ar struchtúir, ar shéadchomharthaí, ar ghnéithe nó ar thírdhreacha oidhreachta seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha a bhfuil íogaireacht ar leith ag baint leo. Ó na céimeanna is luaithe den tionscadal seo, rinneadh gach iarracht íoslaghdú a dhéanamh ar an tionchar a bheadh aige ar thimpeallacht oidhreachta seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha an réigiúin. Ina ainneoin sin, níorbh fhéidir gach tionchar ar an timpeallacht a sheachaint, mar thoradh ar an tionchar mór a bhaineann le forbairt líneach sheasta ar nós na forbartha a bheartaítear agus ar thosca iomaíocha comhshaoil agus sóisialta. I bhformhór na gcásanna, ní féidir an tionchar ar an timpeallacht a thuarar i **Rannán 14.5** a mhaolú tuilleadh.

14.6.3 An Chéim Oibríoch - Oibreacha Cothabhála / Uasghrádaithe

181 Tionchar féideartha ar shuíomhanna, shéadchomharthaí, struchtúir nó ghnéithe oidhreachta seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha le linn oibreacha cothabhála nó uasghrádaithe a d'fhéadfadh a bheith ag teastáil le linn na céime oibríche den fhorbairt a bheartaítear, is fearr iad a mhaolú trí theagmháil leanúnach le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta agus leis an Aonad Comhairleach um Oidhreachta Ailtireachta ag an Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hoifigigh oidhreachta agus caomhantais áitiúla laistigh de na Comhairlí Contae.

14.6.4 Tionchar Indíreach

182 Níor tuaradh aon tionchar indíreach sa mheasúnú ar thionchar i leith na forbartha a bheartaítear.

14.7 TIONCHAR IARMHARACH

14.7.1 Seandálaíocht

14.7.1.1 Céim na Tógála

183 Tar éis maolú, ní bheidh aon tionchar fisiceach díreach ar iarsmaí seasta aon séadchomhartha seandálaíochta aitheanta le linn chéim na tógála den fhorbairt a bheartaítear. D'fhéadfadh go dtiocfaí ar sprudair sheandálaíochta cóngarach do shéadchomharthaí seandálaíochta aitheanta nó i limistéir a bhfuil acmhainneacht ard seandálaíochta acu le linn na tochailte a bhaineann le tógáil na mbunsraitheanna túir nó na limistéar cumhdaigh nó le linn oibreacha tochailte eile a bhaineann leis an bhforbairt a bheartaítear. Tar éis maolú, déileálfar leo de réir dea-chleachtais agus i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

14.7.1.2 An Chéim Oibríoch

184 Beidh tionchar leanúnach ar thimpeallacht na séadchomharthaí seandálaíochta ar feadh na céime oibríche den fhorbairt a bheartaítear. Tábla 14.53, liostaítear séadchomharthaí seandálaíochta atá lonnaithe cóngarach don fhorbairt a bheartaítear, chomh maith leis an tionchar a bheidh ar a dtimpeallacht. Ní chuirtear san áireamh sa tábla ach suíomhanna mar ar measadh gur measartha nó níos airde ná sin a bheadh suntasacht an tionchair.

Tábla 14.53: Tionchar Iarmharach ar Shéadchomharthaí Seandálaíochta

Uimh. SMR	Rangú	Tionchar Iarmharach
ARM023:004	Imfhálú	Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO014-021001-	Lios – Ráth	Beidh drochthionchar buan suntasach ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO014-021002-	Foirgneamh féideartha	Feic MO014-021001- le haghaidh sonraí.
MO014-022----	Tuama Meigiliteach – Tuama Cúirte	Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO019-016----	Tuama Meigiliteach – Tuama Ursanach	Beidh drochthionchar buan suntasach ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO019-037----	Tuama Meigiliteach – Tuama Cúirte	Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO019-038----	Lios – Ráth	Beidh drochthionchar buan suntasach ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO019-048----	Grúpa cloch aimhrialta	Beidh drochthionchar buan measartha ar

Uimh. SMR	Rangú	Tionchar Iarmharach
		thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO024-032----	Lios – Ráth	Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO024-034001-	Eaglais	Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO027-076001-	Lios – Ráth	Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO027-076002-	Suíomh Botháin	Feic MO027-076001- le haghaidh sonraí.
MO027-077----	Imfhálú	Beidh drochthionchar buan measartha ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO030-021----	Lios – Ráth	Beidh drochthionchar buan suntasach ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.
MO030-037----	Lios – Ráth	Beidh drochthionchar buan suntasach ar thimpeallacht an tsuímh le linn ré oibríoch an tionscadail.

185 Tionchar ar shuíomhanna, shéadchomharthaí, struchtúir nó ghnéithe seandálaíochta mar thoradh ar oibreacha cothabhála nó uasghrádaithe le linn na céime oibríche, déanfar iad a mhaolú trí theagmháil leanúnach le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta agus le hoifigigh oidhreachta áitiúla.

14.7.2 Ailtireacht

14.7.2.1 Céim na Tógála

186 Ní mheastar go mbeidh tionchar ar bith ar aon suíomhanna ailtireachta ainmnithe le linn thógáil na forbartha a bheartaítear.

187 Tá roinnt suíomhanna mar a bhféadfadh trácht tógála tionchar neamhaireach a bheith aige ar chreatlach na struchtúr atá ann fós atá le feiceáil sna léarscáileanna stairiúla agus, sna cásanna sin, déanfar monatóireacht ar na bealaí rochtana sealadacha chun a chinntiú nach mbeadh tionchar ar chreatlach den sórt sin.

14.7.2.2 An Chéim Oibríoch

188 Beidh tionchar leanúnach ar thimpeallacht na suíomhanna ailtireachta ar feadh na céime oibríche den fhorbairt a bheartaítear. Tábla 14.54, liostaítear suíomhanna ailtireachta atá lonnaithe cóngarach don fhorbairt a bheartaítear, chomh maith leis an tionchar a bheidh ar a dtimpeallacht.

Ní chuirtear san áireamh sa tábla ach suíomhanna mar ar measadh gur measartha nó níos airde ná sin a bheadh suntasacht an tionchair.

Tábla 14.54: Tionchar larmharach ar Shuíomhanna Ailtireachta

. RPS	Uimh	Contae	Ainm	Tionchar larmharach
41402713		Muineachán	Eaglais Naomh Pádraig	Beidh tionchar diúltach buan, idir measartha agus suntasach, ar thimpeallacht an tséipéil sin le linn chéim oibríoch na forbartha a bheartaítear.

- 189 Maolófar tionchar ar shuíomhanna nó struchtúir ailtireachta mar thoradh ar oibreacha cothabhála nó uasghrádaithe le linn na céime oibríche trí theagmháil leanúnach leis an aonad comhairleach um oidhreacht ailtireachta ag an Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta agus le hoifigigh chaomhantais an údaráis áitiúil.

14.8 IDIRCHADREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

- 190 Tá idirchaidreamh féideartha leis na hábhair chomhshaoil seo a leanas:

- **Caibidil 4** - Daoine – Turasóireacht agus Taitneamhacht - d'fhéadfadh roinnt de na suíomhanna, struchtúir, séadchomharthaí nó gnéithe oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha is suntasaí a bheith ina nithe is díol spéise do thurasóirí freisin. D'fhéadfaí féachaint ar an bhforbairt a bheartaítear mar ghné a laghdódh tarraingteacht na gceantar sin mar gheall ar an tionchar a bheadh aici ar a suíomh.
- **Caibidil 6** – Flóra agus Fána – is féidir leis an bhforbairt a bheartaítear tionchar a bheith aici ar theorainneacha diméine nó ar ghnéithe tírdhreacha curtha laistigh de dhiméin. D'fhéadfaí féachaint ar an bhforbairt a bheartaítear mar ghné a laghdódh tarraingteacht na gceantar sin mar gheall ar an tionchar a bheadh aici ar a suíomh.
- **Caibidil 9** - Torann agus Creathadh - is féidir le torann ó línte lasnairde ardvoltais tionchar a bheith aige ar thimpeallacht na suíomhanna, na struchtúr, na séadchomharthaí nó na ngnéithe oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha. D'fhéadfaí féachaint ar an bhforbairt a bheartaítear mar ghné a laghdódh tarraingteacht na gceantar sin mar gheall ar an tionchar a bheadh aici ar a suíomh.
- **Caibidil 11** - An Tírdhreach - beidh an fhorbairt a bheartaítear ina gné nua sa timpeallacht agus beidh tionchar aici ó thaobh amhairc de ar shuíomhanna lena mbaineann tábhacht oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha, a mbeidh roinnt díobh ina ngnéithe tírdhreacha suntasacha agus a d'fhéadfadh radhairc nó amhairc thábhachtacha a chuimsiú.

14.9 CONCLÚID

- 191 Sa mheasúnú ar an oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha maidir le Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin déantar measúnú ar an tionchar díreach agus indíreach ar na hacmhainní oidhreacht seandálaíochta, ailtireachta agus chultúrtha cóngarach don forbairt a bheartaítear. De réir na reachtaíochta ábhartha agus bheartas ábhartha na Roinne Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta, is ionann na príomhbhearta maolaithe agus caomhnú in situ, trína seachnaítear tionchar fisiceach díreach ar shuíomhanna seandálaíochta aitheanta. Seachnaíodh gach suíomh oidhreacht cultúrtha ainmnithe a mhéid ab fhéidir, agus aird chuí á tabhairt ar dhisciplíní agus ar shrianta eile. Áirítear le moltaí chun tionchar a chosc nó a mhaolú líniú teorann a dhéanamh ar mhaoláin iomchuí timpeall suíomhanna, monatóireacht a dhéanamh ar ghlanadh fásra, nó tástáil seandálaíochta nó monatóireacht seandálaíochta a dhéanamh ar oibreacha talún roimh forbairt. Cuirfear na bearta maolaithe sin chun feidhme ag céim na tógála chun tionchar a íoslaghdú agus / nó a dhíbirt.
- 192 Aimsíodh sa mheasúnú nach mbeadh aon tionchar fisiceach díreach ar iarsmaí seasta aon séadchomhartha seandálaíochta a taifeadh roimhe. Tá an séadchomhartha is gaire do na hoibreacha talún a bheartaítear, lios-ráth (Uimh. SMR MO030-021), lonnaithe thart ar 70 méadar ó Thúr 201. Tugadh faoi deara go bhféadfadh an forbairt a bheartaítear tionchar a bheith aici ar iarsmaí seandálaíochta fodhromchla a bhaineann leis an suíomh seo. Tá seacht séadchomhartha lonnaithe idir 100 m agus 200 m ón bhforbairt a bheartaítear. Aimsíodh go bhféadfadh tionchar fisiceach díreach bheith ar sprudair sheandálaíochta a bhaineann leis na seacht séadchomhartha seandálaíochta sin le linn chéim na tógála. Baineann an tionchar sin le trácht tógála ag dul cóngarach do shéadchomharthaí seandálaíochta agus / nó le séadchomharthaí seandálaíochta atá lonnaithe cóngarach d'oibreacha talún a bheartaítear (<150 m) mar a bhféadfadh tionchar a bheith ar iarsmaí seandálaíochta lena mbaineann. Cinnteoidh maolú iomchuí nach mbeidh aon tionchar fisiceach ar iarsmaí seandálaíochta seasta, go gcosnófar iarsmaí seandálaíochta fodhromchla a bhaineann le séadchomharthaí a taifeadh roimhe ar thrácht tógála agus ar thionchar neamhaireach, agus go ndéileálfar le haon sprudair sheandálaíochta i limistéir ag a bhfuil acmhainneacht ard seandálaíochta a aimsítear le linn tógála de réir dea-chleachtais agus i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann. Tá ocht limistéar cumhdaigh lonnaithe ag láithreacha na bhfoirgneamh nach bhfuil ann a thuilleadh a léirítear i léarscáileanna Suirbhéireachta Ordanáis na chéad sraithe nó an dara sraith. D'fhéadfadh go dtiocfaí ar iarsmaí oidhreacht cultúrtha ag na láithreacha sin. **Déileálfar** le haon sprudair sheandálaíochta a aimsítear le linn tógála ag na láithreacha sin de réir dea-chleachtas gairmiúil agus i gcomhairle iomlán le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta den Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann. Beidh tionchar beag diúltach díreach fisiciúil ar na tírdhreacha stairiúla a bhaineann le Teach na Seantamhnaí agus Teach na Tulaí.

- 193 Maidir leis an oidhreacht ailtireachta, ní mheastar go mbeidh aon tionchar díreach fisiciúil le linn chéim na tógála.
- 194 Mar thoradh ar fhoirm líneach sheasta na forbartha a bheartaítear, aithnítear gurb é atá san fhéidearthacht is mó le haghaidh tionchair ná tionchar ar thimpeallacht na suíomhanna oidhreachta cultúrtha le linn na céime oibríche. Áirítear 15 SMR agus struchtúr amháin atá faoi chosaint le suíomhanna mar ar measadh gur measartha nó níos mó ná measartha a bheadh suntasacht an tionchair ar a dtimpeallacht.

LEABHARLIOSTA

CAIBIDIL 1 – RÉAMHRÁ

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Márta 2002). *Guidelines on the information to be contained in Environmental Impact Statements.*

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Meán Fómhair 2003). *Advice Notes on Current Practice (in Preparation of Environmental Impact Statements).*

An Coimisiún Eorpach (Bealtaine 2013). *Guidance on the Application of the Environmental Impact Assessment Procedure for Large-scale Transboundary Projects.* Ar fáil: <http://ec.europa.eu>.

An Coimisiún Eorpach (Bealtaine 1999). *Guidelines for the Assessment of Indirect and Cumulative Impacts as well as Impact Interactions.* Ar fáil ar: <http://www.ec.europa.eu>.

An Coimisiún Eorpach (Meitheamh 2001). *Guidance on EIA - EIS Review.* Ar fáil ar: <http://www.ec.europa.eu>.

An Coimisiún Eorpach (Meitheamh 2001). *Guidance on EIA Scoping.* Ar fáil ar: <http://www.ec.europa.eu>.

An Coimisiún Eorpach (Aibreán 2013). *Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment.* Ar fáil ar: <http://www.ec.europa.eu>.

Rialtas na hÉireann (2001 arna leasú). *Na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001 (arna leasú).* Ar fáil ar: <http://www.irishstatutebook.ie>.

CAIBIDIL 2 – DAOINE – DAONRA AGUS EACNAMAÍOCH

Údarás Réigiúnach na Teorann (2010). *Treoirlínte um Pleanáil Réigiúnach le hAghaidh Réigiún na Teorann.* Ar fáil ar: www.border.ie.

Rialtas na hÉireann (2001 arna leasú). *Na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001 (arna leasú).* Ar fáil ar: www.irishstatutebook.ie.

Comhairle Chontae an Chabháin (2014). *Cavan County Development Plan 2014 – 2020.* Ar fáil ar: www.cavancoco.ie.

An Roinn Cumarsáide, Fuinnimh agus Acmhainní Nádúrtha (DCENR) (Iúil 2012). *Government Policy Statement on the Strategic Importance of Transmission and Other Energy Infrastructure (Ráiteas Beartais an Rialtais faoin Tábhacht Straitéiseach a bhaineann le Tarchur agus Bonneagar Eile Fuinnimh)*. Ar fáil ar: www.dcenr.gov.ie.

Comhairle Contae Mhuineacháin (2013). *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019*. Ar fáil ar: www.monaghan.ie.

CAIBIDIL 3 – DAOINE – ÚSÁID TALÚN

An Phríomh-Oifig Staidrimh (Éire). *Census of Agriculture (Áireamh Talmhaíochta) (2010)*.

Léarscáil na hÉireann um Chumhdach Talún Corine (2006).

An Roinn Talmhaíochta, Iascaigh agus Mara (2007). *National Forestry Inventory (Fardal Náisiúnta Foraoiseachta) (2007) (Poblacht na hÉireann) arna fhoilsiú ag an tSeirbhís Foraoiseachta*.

Design Manual for Roads and Bridges (*An Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus do Dhroichid. Determining Significance of Environmental Effects (Suntasacht Éifeachtaí Comhshaoil a Chinneadh)*) (Imleabhar 11, Rannán 2 cuid 5). RA: Arna fhoilsiú ag Roinn na mBóithre Poiblí na RA.

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Márta 2002). *Guidelines on the Information to be contained in Environmental Impact Statements*. Ar fáil ar: www.epa.ie.

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Meán Fómhair 2003). *Advice Notes on Current Practice (in the preparation of Environmental Impact Statements)*. Ar fáil ar: www.epa.ie.

Bord Soláthair an Leictreachais (BSL) agus Feirmeoirí Aontaithe na hÉireann (IFA) (Deireadh Fómhair 1985). *Code of Practice for Survey, Construction and Maintenance of Overhead Lines in Relation to the Rights of Landowners*.

Bord Soláthair an Leictreachais (BSL) agus Feirmeoirí Aontaithe na hÉireann (IFA) (Meán Fómhair 1992). *Comhaontú maidir le Cúiteamh as cailleanas Cearta Cur Crann*.

Líonraí Bhord Soláthair an Leictreachais faofa ag an Údarás Sláinte agus Sábháilteachta, Éire (2008). *ESB Code of Practice for Avoiding Danger from Overhead Electricity Lines*.

Líonraí BSL. *Farm Well, Farm Safely (Dea-Fheirmeoireacht, Feirmeoireacht Shábháilte)*
(http://www.esb.ie/esbnetworks/en/safety-environment / safety_farm.jsp).

An tÚdarás Sláinte agus Sábháilteachta, Éire (2013). *Farm Safety Action Plan (Plean Gníomhaíochta um Shábháilteacht ar an bhFeirm) 2013-2015*.

Health and Safety Executive for England / Wales / Scotland (2013). *Fatal Injuries in Farming, Forestry, Horticulture and associated Industries 2011/2012*.

An tÚdarás Sláinte agus Sábháilteachta, Éire. *Guidelines for Safe Working near Overhead Electricity Lines in Agriculture*, (http://www.hsa.ie/eng/Publications_and_Forms/Publications/Agriculture_and_Forestry).

Northern Ireland Electricity (Leictreachas Thuaisceart Éireann) (Meán Fómhair 2007). *Clearance to Overhead Lines (Glanspás faoi Línte Lasnairde), Doiciméad Beartais NIE 6/025*.

Northern Ireland Electricity (Leictreachas Thuaisceart Éireann) (2013). *Tyrone to Cavan Interconnector Environmental Statement*.

Grúpa Spásanailíse Theagasc ag Ionad Taighde Chionn Sáile (i gcomhar leis an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, an tSeirbhís Foraoiseachta agus GSI) (2010). *Sonraí digiteacha Soils & Subsoils Class (Aicme Ithreacha agus Foithreacha) a íoslódáladh ó shuíomh gréasáin na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) i Meán Fómhair 2013*.

CAIBIDIL 4 – DAOINE – TURASÓIREACHT AGUS TAITNEAMHACHT

Comhairle Chontae an Chabháin (2014). *Cavan County Development Plan 2014 – 2020*. Ar fáil ar: www.cavancoco.ie.

Treoir an EIA, 85/337/AE maidir le measúnú ar na héifeachtaí atá ag tionscadail áirithe phoiblí agus phríobháideacha ar an gcomhshaoil. Ar fáil ar <http://www.environ.ie>.

Fáilte Éireann. *Guidelines on the treatment of tourism in an Environmental Impact Statement (Treoirlínte maidir lena ndéileáiltear le turasóireacht i Ráiteas Tionchair Timpeallachta)*.

Rialtas na hÉireann (2001 arna leasú). *Na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001 (arna leasú)*. Ar fáil ar: <http://www.irishstatutebook.ie>.

Lonely Planet Guidebook for Ireland 2010.

Turasóireacht Mhuineacháin (2007). *Audit of Tourism Development Opportunities in County Monaghan 2007-2013*.

Comhairle Contae Mhuineacháin (2013). *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019*. Ar fáil ar: www.monaghan.ie.

CAIBIDIL 5 - DAOINE – EMF

Tá leabharliosta iomlán a bhaineann leis an EMF in **Imleabhar 3B**.

CAIBIDIL 6 - FLÓRA AGUS FÁNA

Andrew R., Jenkins, Smallie, J.J., & Diamond M. (2010). *Reducing Avian Collisions with Power lines: A Global Review of Causes and Mitigation with a South African Perspective*. *Bird Conservation International*, Imleabhar 20, lgh 263-278. Doi:10.1017/S0959270910000122.

Andrews, H. (2013). *Bat Tree Habitat Key*. AEcol Ltd. Bridgewater.

Avian Power Line Interaction Committee (APLIC) (1994). *Mitigating Bird Collisions with Power Lines: The State of the Art in 1994*.

Avian Power Line Interaction Committee – APLIC (2006). *Suggested practices for Avian Protection on Power Lines: The State of the Art in 2006*. Edison Electric Institute, APLIC and California Energy Commission, Washington D.C and Sacramento, CA.

Avian Power Line Interaction Committee - APLIC (2012). *Reducing Avian Collisions with Power lines: The State of the Art in 2012*. Edison Electric Institute. Washington, D.C.

Bailey, M. agus Rochford J. (2006). Otter Survey of Ireland 2004/2005. *Irish Wildlife Manuals, Uimh. 23*. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, Baile Átha Cliath, Éire.

Balmer, D.E., Gillings, S., Caffrey, B.J., Swann, R.L., Downie, I.S. & Fuller, R.J. (2013). *Bird Atlas 2007-11: The Breeding and Wintering Birds of Britain and Ireland*. BTO Books, Thetford.

Bang, P agus Dahlstrom, P. (2004). *Animal tracks and signs*. Oxford University press.

Barov, B. (2011). *The impact of power lines on European bird populations*. Cur i láthair ag comhdháil idirnáisiúnta 'Power lines and bird mortality', Búdaipeist, an Ungáir. Faighte ó: <http://www.mme.hu/termeszetvedelem/budapest-conference-13-04-2011/presentations.html>.

Barrientos, R., Alonso, J.C., Ponce C. & Palacín, C. (2011). *Meta-analysis of the effectiveness of marked wire in reducing avian collisions with power lines*. Conservation Biology.

Barrientos R, Ponce C, Palacín C, Martín CA, Martín B. (2012). *Wire Marking Results in a Small but Significant Reduction in Avian Mortality at Power Lines: A BACI Designed Study*. PLoS ONE 7(3): e32569. doi:10.1371/journal.pone.0032569.

Becker M.D & Lichtenberg J.S. (2005). *Selected Papers of the 20th Trumpeter Swan Society Conference, Trumpeter Swan Restoration: Exploration and Challenges*, Iowa. Faighte ó: http://www.trumpeterswansociety.org/docs/20th_conf/20becker_and_lichtenberg.pdf.

Bevanger, K. & Brøseth, H., (2004). *Impact of power lines on bird mortality in a subalpine area*. Animal Biodiversity and Conservation, 27.2: 67–77.

Bibby, C.J., Burgess, N.D., Hill, D.A., agus Mustoe, S. (2000). *Bird Census Techniques*. Academic Press, Londain.

Birkhead, M. agus C. Perrins (1986). *The Mute Swan*. Croom Helm, Londain.

BIO Intelligence Service (2012). *Support to the development of a guidance document on electricity, gas and oil transmission infrastructures and Natura 2000*, Dréacht-tuarascáil deiridh arna hullmhú do an Coimisiún Eorpach - DG ENV.

Boland H, McElwaine J, Henderson G, Hall C, Walsh A & Crowe O (2010). *Whooper Cygnus cygnus and Bewick's C. columbianus bewickii Swans in Ireland: results of the International Swan Census, January 2010*. Irish Birds 9: 1-10 (2010).

Bureau Waardenburg (2011). *Draft Guidelines on how to avoid or mitigate impact of electricity power grids on migratory birds in the African-Eurasian region*. Faighte ó: http://www.unepaewa.org/meetings/en/mop/mop5_docs/pdf/mop5_37_draft_electr_guidelines.pdf.

Comhairle Chontae an Chabháin (2014). *Cavan County Development Plan 2014 – 2020*. Ar fáil ar: www.cavancoco.ie.

Clements, D.K. agus R.J. Tofts (1992). *A Methodology for the Ecological Survey, Evaluation and Grading of Hedgerows*. Countryside Planning and Management.

Colhoun K. & Cummins S. (2013). *Birds of Conservation Concern in Ireland 2014-2019*. *Irish Birds* 9:523-544 (2013).

Crowe, O. (2005). *Ireland's Wetlands and their Waterbirds: Status and Distribution*. Cairde Éanlaith Éireann.

Crowe O, McElwaine JG, Worden J, Watson GA, Walsh A & Boland H. (2005). *Whooper Cygnus cygnus and Bewick's C. columbianus bewickii Swans in Ireland: Results of the International Swan census, January 2005*. *Irish Birds* 7(4):483-488.

Crowe O, Austin GE, Colhoun K, Cranswick PA, Kershaw M & Musgrove AJ. (2008). *Estimates and trends of waterbirds wintering in Ireland, 1994/95 to 2003/04*. *Bird Study* 55, 66-77.

Curtis, T.G.F. agus McGough, H.N. (1988). *The Irish Red Data Book. 1 Vascular Plants*. Oifig an tSoláthair, Baile Átha Cliath.

Curtis, T.G.F., agus Thompson, R. (2009). *Orchids of Ireland. Ard-Mhúsaem, Tuaisceart Éireann, Contae an Dúin*.

An Roinn Talmhaíochta, Iascaigh agus Mara (2013). Ar fáil ar líne ag: <http://www.agriculture.gov.ie/animalhealthwelfare/diseasecontrol/bovinetbbrucellosiseradicationsscheme/wildlifepolicybadgers/>.

An Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta (2011). *Plean Náisiúnta Bithéagsúlachta na hÉireann: Gníomhaíochtaí le haghaidh Bithéagsúlachta 2011 – 2016*.

An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil (2010). *Appropriate Assessment of Plans and Projects in Ireland*.

Dwyer, R.B. (2000). Protecting Nature in Ireland. *The NGO Special Areas of Conservation Shadow List*. Tuarascáil a réitíodh don Taisce, Cairde Éanlaith Éireann, Faire Cósta na hÉireann, Comhairle Caomhnaithe Phortaigh na hÉireann agus Iontaobhas Fiadhúlra na hÉireann. IPCC, Baile Átha Cliath.

Bord Iascaigh Réigiúnach an Oirthir (2006). *Requirements for the Protection of Fisheries and Habitats during Construction and Development Works at River Sites*. Bord Iascaigh Réigiúnach an Oirthir, an Charraig Dhubh, Contae Bhaile Átha Cliath (<http://www.fisheriesireland.ie/Salmon-management/salmon-management.html>).

EirGrid (Bealtaine 2011). *North-South 400 kV Interconnection Development: Preliminary Re-evaluation Report (Forbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV: Réamh-Thuarascáil Athmheasúnaithe)*. Ar fáil ar: <http://www.eirgridprojects.com>. San áireamh mar **Aguisín 1.1, Aguisíní Imleabhar 3B**, den EIS.

EirGrid (Feabhra 2012). *Ecology Guidelines for Electricity Transmission Project – A Standard Approach to Ecological Impact Assessment of High Voltage Transmission Projects*. Ar fáil ar: <http://www.eirgrid.com>.

EirGrid (Aibreán 2013). *North-South 400 kV Interconnection Development Final Re-evaluation Report (Forbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV - Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh)*. Ar fáil ar: <http://www.eirgridprojects.com>. San áireamh mar **Aguisín 1.2, Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS.

EirGrid (Iúil 2013). *North-South 400 kV Interconnection Development: Preferred Project Solution Report (Forbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV: Tuarascáil um Réiteach Tionscadail Roghnaithe) (PPSR)*. Ar fáil ar: <http://www.eirgridprojects.com>. San áireamh mar **Aguisín 1.3, Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS.

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Márta 2002). *Guidelines on the information to be contained in Environmental Impact Statements*.

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Meán Fómhair 2003). *Advice Notes on Current Practice (in the preparation of Environmental Impact Statements (Nótaí Faisnéise faoin gCleachtas Reatha [maidir le Ráitis Tionchair Timpeallachta a ullmhú])*.

An EPA (2013). *Integrated Biodiversity Impact Assessment – Streamlining AA, SEA and EIS Processes: Practitioners Manual*.

Erickson, W.P., Johnson, G.D., Strickland, M.D., Young, D.P., Sernka, K.J., Good, R.E. 2001. *Avian Collisions with Wind Turbines: A summary of Existing Studies and Comparisons to Other Sources of Avian Collision Mortality in the United States*. National Wind Coordinating Committee (NWCC) Resource Department.

ESBI agus AOS Planning (Meán Fómhair 2007) le haghaidh EirGrid. *Route Constraints Report (Tuarascáil ar Shrianta Bealaigh)*. Ar fáil ar: www.eirgridprojects.com. San áireamh san imleabhar seo den EIS ar dhiosca. San áireamh san imleabhar seo den EIS ar dhiosca.

ESBI agus AOS Planning (Bealtaine 2008) le haghaidh EirGrid. *Route Constraints Report, September 2007: Addendum (Tuarascáil ar Shrianta Bealaigh, Meán Fómhair 2007: Tuarascáil Bhreise)*. Ar fáil ar: www.eirgridprojects.com. San áireamh san imleabhar seo den EIS ar dhiosca.

An Coimisiún Eorpach (2002). *Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites.*

An Coimisiún Eorpach (2010). *EU Guidance on wind energy development in accordance with the EU nature legislation.*

An Coimisiún Eorpach (2013). *Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment.*

An Coimisiún Eorpach (2013). Faighte ó: http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/threatened/c/cygnus_cygnus_en.htm.

Fijn, R., Krijgsveld, K., Tijssen, W. s.l (2012). *Habitat use, disturbance and collision risks of Bewick's Swans *Cygnus columbianus bewickii* wintering near a wind farm in the Netherlands.* Wildfowl, 69:97-116, Wildfowl & Wetlands Trust, Slimbridge, Gloucestershire.

Fitter, R., A. Fitter agus A. Farrer. (1984). *Grasses, sedges, rushes and ferns of Northern Europe.* Collins Pocket Guide.

Foss (2006). *A survey of the extent and status of fens in Ireland.* Tuarascáil inmheánach, NPWS, an Roinn Comhshaoil, Baile Átha Cliath.

Foss, P. agus Crushell, P. (2007). Monaghan Fen Survey. *Report and accompanying GIS datasets prepared for Monaghan County Council and the National Parks and Wildlife Service,* an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, Éire.

Foss, P. agus Crushell, P. (2008). Monaghan fen survey II. *Report and accompanying GIS datasets prepared for Monaghan County Council and the National Parks and Wildlife Service,* an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, Éire.

Foss, P.J. agus Crushell, P. (2010). *The County Monaghan Wetlands Map – Desk Survey & GIS Preparation.* Tuarascáil a réitíodh do Chomhairle Chontae Mhuineacháin agus don Chomhairle Oidhreachta. Ith 159.

Foss, P.J., Crushell, P. agus Wilson, F. (2011). *Wetland Survey County Monaghan.* Tuarascáil a réitigh Wetland Surveys Ireland do Chomhairle Chontae Mhuineacháin agus don Chomhairle Oidhreachta.

Foss, P.J. & Crushell, P. (2012). *Wetland Survey County Monaghan II.* Tuarascáil a réitíodh do Chomhairle Chontae Mhuineacháin agus don Chomhairle Oidhreachta. Príomhthuarascáil.

Fossitt, J.A. (2000). *A Guide to Habitats in Ireland*. An Chomhairle Oidhreachta, Éire.

Foulkes, N., Fuller, J., Little, D., McCourt, S. agus Murphy, P. (2013). *Hedgerow Appraisal System – Best Practise Guidance on Hedgerow Survey, Data Collation and Appraisal*. Coillte Éireannacha, Baile Átha Cliath. Tuarascáil neamhfhoilsithe.

Frost D (2008). *The use of 'flight diverters' reduces mute swan *Cygnus olor* collision with powerlines at Abberton Reservoir, Essex, England* Conservation Evidence (2008) 5, 83-91.

Gibbons, D.W., Reid, J.B. & Chapman, R.A. (1993). *The New Atlas of Breeding Birds in Britain and Ireland: 1988-1991*. T. & A.D. Poyser.

Gilbert G., Gibbons D.W., Evans J, (1998). *Bird Monitoring Methods: A manual of Techniques for Key UK Species*. RSPB, Sandy.

Gittings, T. (1998). *Assessing the significance of ecological impacts: a proposed framework and terminology*. 8th Environmental Researchers Colloquium, RTC Sligo, 30th January to 1st February 1998, Book of Abstracts, lth. 26.

Griffin, L., Rees, E. & Hughes, B. (2011). *Migration routes of Whooper Swans and geese in relation to wind farm footprints*: Tuarascáil deiridh. WWT, Slimbridge. 87 lgh.

Haas D, Nipkow M, Fiedler G, Schneider R, Haas W, Schürenberg B. (2005). *Protecting birds from transmission lines*. Convention on the Conservation of European Wildlife and Habitats (Bern Convention). Nature and environment, No 140. Foilseacháin Chomhairle na hEorpa.

Hall C, Glanville J. R., Boland H, Einarsson O, McElwaine G, Holt C. A., Spray C. J., Rees E. R. (2012). *Population Size and Breeding Success of Icelandic Whooper Swan *Cygnus Cygnus*; Results of the 2010 International Census*. Wildfowl 62:73-96, Wildfowl & Wetlands Trust, Slimbridge, Gloucestershire.

Hayden, T. & Harrington, R. (2000). *Exploring Irish Mammals*. Town House and Country House Ltd., Baile Átha Cliath.

Hunt, J., Derwin, J., Coveney, J. agus S. Newton (2000). Éire. Lgh 365-416 In: Heath agus M.I. Evans (eag.) *Important Bird Areas in Europe: Priority Sites in Europe*. 1: Northern Europe. Cambridge, UK: Birdlife International (Birdlife Conservation Series No. 8).

Hunting, K. 2002. *A roadmap for PIER research on avian collisions with power lines in California*. California Energy Commission.

Institute of Ecology and Environmental Management (An Institiúid um Éiceolaíocht agus Bainistiú an Chomhshaoil) (2006). Guidelines for Ecological Impact Assessment in the United Kingdom. Institute of Ecology and Environmental Management (An Institiúid um Éiceolaíocht agus Bainistiú an Chomhshaoil).

Institute of Environmental Assessment (1995). *Guidelines for Baseline Ecological Assessment*. E & FN Spon, Londain, an Ríocht Aontaithe.

Jenkins, A.R., Smallie, J. & Diamond, M., (2010). *Avian collisions with power lines: a global review of causes and mitigation, with a South African perspective*. Bird Conservation International (2010) 20: 263-278.

JNCC (2013). Nasc Stádas Caomhantais na hEala Glóraí: <http://jncc.defra.gov.uk/pdf/UKSPA/UKSPA-A6-16.pdf>.

Kelleher, C. & Marnell, F. (2006). *Bat Mitigation Guidelines for Ireland*. Irish Wildlife Manuals, Uimh. 25. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, Baile Átha Cliath, Éire.

King, J.J. (2006). *The status and distribution of lamprey in the River Barrow SAC*. Irish Wildlife Manuals, Uimh. 21. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, Baile Átha Cliath, Éire.

King, J.L., Marnell, F., Kingston, N., Rosell, R., Boylan, P., Caffrey, J.M., FitzPatrick, Ú., Gargan, P.G., Kelly, F.L., O'Grady, M.F., Poole, R., Roche, W.K. & Cassidy, D. (2011). *Ireland Red List No. 5: Amphibians, Reptiles & Freshwater Fish. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta, Baile Átha Cliath, Éire.*

Lack, P. (1986). *The Atlas of Wintering Birds in Britain and Ireland*. T. & A.D. Poyser, Calton.

Lammers, W. M., & Collopy, M. W. (2007). *Effectiveness of Avian Predator Perch Deterrents on Electric Transmission Lines*. Journal of Wildlife Management, 71(8), 2752-2758. Faighte ó <http://www.bioone.org/doi/abs/10.2193/2005-752>.

López-López P, Ferrer M, Madero A, Casado E, McGrady M (2011). *Solving Man-Induced Large-Scale Conservation Problems: The Spanish Imperial Eagle and Power Lines*. PLoS ONE 6(3): e17196. doi:10.1371/journal.pone.0017196.

Lynas, P., Newton, S.F. agus J.A. Robinson (2007). *The status of birds in Ireland an analysis of conservation concern 2008-2013*. Irish Birds 8: 149-166.

MacDonald, D. agus Barrett, P. (1993). *Field guide to mammals of Britain and Europe*. Harper Collins Publishers.

Marnell, F., Kingston, N. & Looney, D. (2009). *Ireland Red List No. 3: Terrestrial Mammals, An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra*, an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, Baile Átha Cliath, Éire.

Martin J (2006). *Survey of Rare / Threatened and Scarce Vascular Plants in County Monaghan*. BEC Consultants, Baile Átha Cliath.

MBEC McKenzie Bradshaw (2006a). Beaully Denny EIS – Tech Annex 22.22 – *Review of Bird Collisions and Transmission lines*.

MBEC McKenzie Bradshaw (2006b). *Bird – power Line Collision Field Study*. Arna ullmhú do Scottish and Southern Energy plc.

Merne, OJ & Murphy, CW. (1986). *Whooper Swans in Ireland*, Eanáir 1986. *Irish Birds* 3(2):199-206.

Comhairle Contae Mhuineacháin (2013). *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019*. Ar fáil ar www.monaghan.ie

Mullarney, K., Svensson, L., Zetterström, D. agus Grant, P. J. (1999). *Collins Bird Guide*. Harper Collins, London.

Murray, A., (2003). *Methodology for a national hedgerow survey*. Ireland: Networks for Nature.

Ionad Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta (NBDC) (2013). www.biodiversityireland.ie. Ionad Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta.

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (2005a). *Guidelines for the Crossing of Watercourses During the Construction of National Road Schemes*. An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Baile Átha Cliath.

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (2005b). *Best Practice Guidelines for the Conservation of Bats in the Planning of National Road Schemes*. An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Baile Átha Cliath.

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (NRA) (2006a). *Guidelines for Assessment of Ecological Impacts of National Road Schemes* (Athbhreithniú 1, an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta). An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Baile Átha Cliath.

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (2006b). *Guidelines for the Treatment of Badgers prior to the Construction of National Road Schemes*. An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Baile Átha Cliath.

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (2006c). *Guidelines for the Treatment of Otters prior to the Construction of National Roads Schemes*. An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Baile Átha Cliath.

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (2006d). *Guidelines for the Treatment of Bats during the Construction of National Roads Schemes*. An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Baile Átha Cliath.

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (NRA) (2009a). *Ecological Surveying Techniques for Protected Flora and Fauna during the Planning of National Road Schemes*. An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Baile Átha Cliath.

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (NRA) (2009b). *Guidelines for Assessment of Ecological Impacts of National Road Schemes*. (Athbhreithniú 2, an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta). An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Baile Átha Cliath.

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (NRA) (2010). *Guidelines on the Management of Noxious Weeds and Non-Native Plant Species on National Roads*. An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Baile Átha Cliath.

Newton, S., Donaghy, A., Allen, D. agus D. Gibbons (1999). *Birds of Conservation Concern in Ireland. Irish Birds*; Iml. 6, Uimhir 3. Cairde Éanlaith Éireann, Baile Átha Cliath.

NPWS (2013). Airteagal 17 *Habitat Conservation Assessments*, Imleabhar 2. Leagan 1.0. Tuarascáil neamhfhoilsithe.

Parnell, J. agus Curtis, T. (2012). *Webb's An Irish Flora*. An tOchtú hEagrán. Cork University Press, Corcaigh.

Preston, J., Prodöhl, P. Portig, A. agus I. Montgomery (2004). *Reassessing Otter *Lutra lutra* distribution in Northern Ireland*. Seirbhís Chomhshaoil agus Oidhreachta, Béal Feirste.

Rees, E.C (2012). *Impacts of Wind Farms on Swans and Geese: a Review*. Wildfowl, 62:37-72, Wildfowl & Wetlands Trust, Slimbridge, Gloucestershire.

Reynolds, J.D., O' Keeffe, C., McGarrigle, M. agus J King (2010). *Conservation assessment and current status of protected white-clawed crayfish, *Austropotamobius pallipes* (Lereboullet), in Ireland*. Freshwater Crayfish 01/2010; 17:123-127.

Robinson, JA, K Colhoun, JG McElwaine & EC Rees. (2004). *Whooper Swan Cygnus cygnus (Iceland population) in Britain and Ireland 1960/61 – 1999/2000*. Waterbird Review Series, The Wildfowl & Wetlands Trust/Joint Nature Conservation Committee, Slimbridge.

Ruddock, M. & Dunlop. B.J., O'Toole., Mee, A., Nagle, T. (2012). *Republic of Ireland National Hen Harrier Survey 2010*. Irish Wildlife Manuals, Uimh. 59. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta, Baile Átha Cliath, Éire.

Rialtas na hAlban (2010). *Overhead Transmission Line from Whattry Burn, Dunblane to Dunipace, Denny*, SP Transmission Ltd, Tag.: BDRB/O421. Faighte ó: <http://www.dpea.scotland.gov.uk/Documents/qJ2654/J118922.pdf>.

Scottish Natural Heritage (2013). *Assessing Connectivity with Special Protection Areas (SPAs)*.

Scottish Natural Heritage (2014). *Recommended bird survey methods to inform impact assessment of onshore wind farms*.

Scottish Power and Scottish and Southern Energy (SPSSE) (2006). *Proposed Beauly to Denny 400kV Overhead Transmission Line*. Scottish Power and Scottish and Southern Energy.

Slater, G.L. (2006). *Trumpeter Swan (Cygnus buccinator): a technical conservation assessment*. USDA Forest Service, Rocky Mountain Region. Faighte ó: <http://www.fs.fed.us/r2/projects/scp/assessments/trumpeterswan.pdf>.

Smith, G.F., O'Donohue, P., O'Hora, K. & Delaney, E. (2011). *Best practice guidance for habitat survey and mapping*. An Chomhairle Oidhreachta: Éire.

Stokes, K., O'Neill, K. & McDonald, R.A. (2006). *Invasive species in Ireland. Report to Environment & Heritage Service and National Parks & Wildlife Service by Quercus*, Ollscoil na Banríona. Environment & Heritage Service, Béal Feirste agus Seirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, Baile Átha Cliath.

Tucker, G. & Treweek, J. (2008). *Guidelines on how to avoid, minimise or mitigate the impact of infrastructure developments and related disturbance affecting waterbirds*. AEWA Conservation Guidelines No. 11, AEWA Technical Series No. 26, Bonn, an Ghearmáin.

Watson, E.V. (1981). *British Mosses and Liverworts*. Cambridge University Press.

Webb, D.A., Parnell, J. agus Doogue, D. (1996). *An Irish Flora*. (An Seachtú hEagrán) Dundalgan Press, Dún Dealgan.

Welty, D (1987). *The life of birds*. Oxford University Press, lgh 160-200.

Wetland Surveys Ireland (2013). Seirbhís Léarscáilithe ar líne ar fáil ag: <http://www.wetlandsurveysireland.com/wetlands/map-of-irish-wetlands--/index.html>.

Woodrow Sustainable Solutions (2008). *Monaghan Dragonfly Survey*. Tuarascáil a réitíodh do Chomhairle Contae Mhuineacháin.

Woodrow Sustainable Solutions (2009). *The Monaghan Irish Damselfly and Water Beetle Survey*. Tuarascáil a réitíodh do Chomhairle Contae Mhuineacháin.

CAIBIDIL 7 - ITHREACHA, GEOLAÍOCHT AGUS HIDRIGEOLAÍOCHT

An Foras Talúntais (1981). *General Soil Map of Ireland (Léarscáil Ghinearálta Ithreach na hÉireann)*.

British Standard Institute Code of Practice for Site Investigations (BS 5930:1999).

CIRIA (2011). *Contaminated Land Risk Assessment, A Guide to Good Practice*.

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Márta 2002). *Guidelines on the information to be contained in Environmental Impact Statements*.

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Meán Fómhair 2003). *Advice Notes on Current Practice in Preparation of Environmental Impact Statements (Nótaí Faisnéise faoin gCleachtas Reatha maidir le Ráitis Tionchair Timpeallachta a ullmhú)*.

An Comhphobal Eorpach, na hAchtanna Bainistíochta Dramhaíola 1996-2011, *Rialacháin na gComhphobal Eorpach maidir le Cuspóirí Comhshaoil (Screamhuisce) 2010* (I.R. Uimh. 9/2010) agus *Rialacháin um Mheasúnacht Tionchair Timpeallachta (Leasú), 2001* (I.R. Uimh. 538/2001).

Treoir AE 2000/60/EEC a bhunaigh creatlach do ghníomhaíocht phobail i réimse an bheartais uisce (Treoir um Chreat Uisce an AE). Ar fáil ar: <http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework>.

GSI (1997). *Geology Map of Monaghan (Léarscáil Gheolaíochta Mhuineacháin)*.

IGI (2002). Treoirínte agus na moltaí Institute of Geologists of Ireland (Institiúid Geolaithe na hÉireann) (IGI), *Geology in Environmental Impact Statements – A Guide* (2002).

Meehan, R.T., Warren W.P. agus Gallagher, C.J.D. (1997). *The sedimentology of a late Pleistocene drumlin near Kingscourt, Ireland.*

Meehan R.T. (1999a). *Directions of ice flow during the last Glaciation in counties Meath, Westmeath and Cavan.*

Rudland, D.J., Lancefield, R.M. agus Mayell, P.N. (2011). *Contaminated Land Risk Assessment, A Guide to Good Practice.* CIRIA C552 Londain.

Morris, J. (1984). *The Metallic Mineral Deposits of the Lower Palaeozoic Longford-Down Inlier, in the Republic of Ireland.* Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann, Baile Átha Cliath.

Morris, J.H., Steed, G.M. agus Wilbur, D.G., (1986). *The Lisglassan-Tullybuck deposit, County Monaghan.* Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann, Baile Átha Cliath.

CAIBIDIL 8 – UISCE

CIRIA 532, (Londain, 2001). *Control of Water Pollution from Construction Sites: Guidance for Consultants and Contractors (Truailliú Uisce ó Shuíomhanna Tógála a Rialú: Treoir le haghaidh Sainchomhairleoirí agus Conraitheoirí).*

Roinn na Mara agus Acmhainní Nádurtha (2000). *Forestry and Water Quality Guidelines (Treoirlínte maidir le Foraoiseacht agus le Cáilíocht an Uisce).*

An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (2002). *Guidelines on Information to be contained in Environmental Impact Statements (Treoirlínte maidir leis an bhFaisnéis a Chuireadh i Ráitis Tionchair Timpeallachta).*

An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (2005). Foilseachán, *Water Quality in Ireland, 2001-2003.*

An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil. *Torthaí cháilíocht an uisce ó shuíomh gréasáin na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) www.epa.ie.*

Rialacháin na gComhphobal Eorpach:

- 1988, Cáilíocht Uisce Salmáide, I.R. Uimh. 293/1988;
 - 2014, Uisce Óil, I.R. Uimh. 122/2014;
-

-
- 2003, Beartas Uisce, I.R. Uimh. 722/2003;
 - 2014, Dea-chleachtas Talmhaíochta chun Uiscí a Chosaint) I.R. Uimh. 31/2014; agus
2010, Na Rialacháin um Scardadh Dramhuisce (Údarú) (Leasú), I.R. Uimh. 231/2010.

Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha) 2011.

Treoir AE 2004/35/CEE. Ar fáil ar: <http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework>.

Treoir AE 2000/60/EEC a bhunaigh creatlach do ghníomhaíocht phobail i réimse an bheartais uisce (Treoir um Chreat Uisce an AE). Ar fáil ar: <http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework>.

An tAcht lascaigh (Comhdhlúthú), 1959-2003.

IGI (2002). Treoirlínte agus na moltaí Institiúid Geolaithe na hÉireann (IGI), *Geology in Environmental Impact Statements – A Guide* (2002).

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (NRA). *Guidelines on Procedures for Assessment and Treatment of Geology*.

Réigiún Abhantraí Idirnáisiúnta Loch nEathach-na Banna (2012) agus Plean Bainistíochta Abhantraí (2009-2015).

Sainchomhairleoirí Comhshaoil Natura i gcomhar leis an Údarás um Bóithre Náisiúnta (2005). *Guidelines for the Crossing of Watercourses during the Construction of National Road Schemes*.

Sonraí faoi léarscáiliú tuile de chuid Oifig na nOibreacha Poiblí (OPW), www.floodmaps.ie.

Foráiltear leis na hAchtanna Rialtais Áitiúil (Truailliú Uisce) 1977-1990 *cosc ar thruailliú uisce in Éirinn*.

CAIBIDIL 9 - TORANN - AER

Caighdeán na Breataine BS4142 *Method of Rating Industrial Noise Affecting Mixed Residential and Industrial Areas* (An Modh a Úsáidtear chun Torann Tionsclaíoch a Rátáil a mbíonn Tionchar aige ar Limistéir Mheasctha Chónaithe agus Thionsclaíoch) (1997).

BS: 5228: *Noise and control on construction and open sites*, (1997/2009).

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Márta 2002). *Guidelines on the information to be contained in Environmental Impact Statements.*

EPRI Transmission Line Reference Book—115-230 kV Compact Line Design.

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Meán Fómhair 2003). *Advice Notes on Current Practice (in Preparation of Environmental Impact Statements).*

Rialtas na hÉireann (2001 arna leasú). *Na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001 (arna leasú).* Ar fáil ar: <http://www.irishstatutebook.ie>.

ISO 1996, *Acoustics Description and Measurements of Environmental Noise.*

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (NRA). *Guidelines for the Treatment of Noise and Vibration in National Road Schemes (Treoirlínte maidir le Déileáil le Torann agus Creathadh i Scéimeanna Bóithre Náisiúnta) (2004).*

Roinn Iompair na Ríochta Aontaithe, *Guidance on the Methodology for Multi-Modal Studies* (DETR 2000).

Ríomha Oifig na Breataine Bige de Roinn Iompair RA as an treoircháipéis maidir le Torann ó Thrácht ar Bhóithre – (CRTN 1988).

UK Highways Agency, *Design Manual for Roads and Bridges (An Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus do Dhroichid)* (DMRB 2008).

Guidelines for Community Noise (Treoirlínte um Thorann sa Phobal) leis an Eagraíocht Dhomhanda Sláinte (WHO) (1999).

CAIBIDIL 10 - AERÁID AGUS AER

Treoir CAFE (2008/50/CE) (ó Pharlaimint na hEorpa agus ó Chomhairle na hEorpa, 2008) agus an ceathrú Macthreoir (ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle, 2004).

Rinneadh Treoir CAFE a thrasú i ndlí na hÉireann leis na Rialacháin um Chaighdeáin Aercháilíochta 2011 (I.R. Uimh. 180/2011). Tagann sí in ionad na Rialachán um Chaighdeáin Aercháilíochta 2002

(I.R. Uimh. 271/2002), na Rialachán um Ózón san Aer Comhthimpeallach 2004 (I.R. Uimh. 53/2004) agus I.R. Uimh. 33/1999. Rinneadh an ceathrú macthreoír a thrasú leis na Rialacháin um Arsanaic, Caidmiam, Mearcair, Nicil agus Hidreacarbóin Iltimthriallacha Aramatacha san Aer Comhthimpeallach 2009 (I.R. Uimh. 58/2009).

Environmental Protection UK (EPUK) (2010). *Guidance document Development Control: Planning For Air Quality.*

EPA, Report on Air Quality in Ireland 2012 – Key Indicators of Ambient Air Quality (2013) agus bullaitíní maidir le cáilíocht an aeir arna bhfoilsíú go tréimhsiúil ag an EPA, agus á meas i gcoinne na Rialachán um Chaighdeán Aercháilíochta 2011 (I.R. Uimh. 180/2011) lena dtrasuitear ceanglas na Treorach um Aer Glan don Eoraip (CAFE) (2008/50/CE).

EPA (Bealtaine 2014). *Projection report Ireland's Greenhouse Gas Emission Projections 2013 – 2030.*

An EPA (2013). *Report Air Quality in Ireland 2012 - Key Indicators of Ambient Air Quality.*

EPA (Aibreán 2014). *Ireland's Transboundary Gas Emissions in 2012.*

EPUK (2010). *Guidance document Development Control: Planning For Air Quality.*

An Coimisiún Eorpach (2013). *Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment.*

EU National Emissions Ceiling Directive (*An Treoir um Uasteorainneacha Náisiúnta Astuithe*) (2001/81/EC).

IPCC (An Painéal Idir-Rialtasach ar an Athrú Aeráide), *Climate Change 2013 – Physical Science Basis*, ar a dtugtar *an Cúigiú Tuarascáil Mheasúnaithe (AR5)*.

IPCC (An Painéal Idir-Rialtasach ar an Athrú Aeráide), *Climate Change 2013 – Physical Science Basis*, ar a dtugtar *an Cúigiú Tuarascáil Mheasúnaithe (AR5), Summary for Policy Makers, Technical Summary and Frequently Asked Questions (Achoimre do Lucht Déanta Beartas, Achoimre Theicniúil agus Ceisteanna Coitianta)*.

Met Éireann (2013). *Tuarascáil staidéir, Ireland's Climate: the road ahead (2013)*.

Straitéis Náisiúnta um Athrú Aeráide 2007-2012.

Tuarascáil Mheitheal 1 atá faofa don Lucht Déanta Beartas.

CAIBIDIL 11 - AN TÍRDHREACH

Comhairle Chontae an Chabháin (2014). *Cavan County Development Plan 2014 – 2020*. Ar fáil ar: www.cavancoco.ie.

Countryside Agency (an Ghníomhaireacht Tuaithe sa Ríocht Aontaithe) i gcomhar le Scottish Natural Heritage (Oidhreacht Nádurtha na hAlban) (2002). *Landscape Character Assessment: Guidance for England and Scotland (Measúnú ar Shaintréithe Tírdhreacha: Treoir do Shasana agus d'Albain)*, an Ríocht Aontaithe.

An Roinn Comhshaoil agus Rialtais Áitiúil, DoEHLG (Meitheamh 2000). *Landscape and Landscape*.

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Meán Fómhair 2003). *Advice Notes on Current Practice (in the preparation of Environmental Impact Statements (Nótaí Faisnéise faoin gCleachtas Reatha [maidir le Ráitis Tionchair Timpeallachta a ullmhú])*.

Landscape Institute (an Institiúid Tírdhreacha sa Ríocht Aontaithe), LI, agus an Institiúid um Bainistíocht agus Measúnú Comhshaoil, IEMA, (2013). *Guidelines for Landscape and Visual Impact Assessment*, an Tríú hEagrán, an Ríocht Aontaithe, Routledge.

Landscape Institute (an Institiúid Tírdhreacha sa Ríocht Aontaithe), LI, Advice Note 01/11 (2011). *Photography and Photomontage in Landscape and Visual Impact Assessment*, an Ríocht Aontaithe

Comhairle Contae Mhuineacháin (2013). *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019*. Ar fáil ar: www.monaghan.ie.

Comhairle Contae Mhuineacháin (2008). *Monaghan Landscape Character Assessment (Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha Mhuineacháin) 2008*.

CAIBIDIL 12 - SÓCMHAINNÍ ÁBHARTHA – GINEARÁLTA

An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (Márta 2013). *Guidelines for Planning Authorities and An Bord Pleanála on Carrying out Environmental Impact Assessment*. Ar fáil ar: <http://www.environ.ie>.

An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (2006). *Best Practice Guidelines on the Preparation of Waste Management Plans for Construction & Demolition Projects (Treoirlínte Dea-chleachtais maidir le Pleananna Bainistíochta Dramhaíola a Ullmhú do Thionscadail Tógála agus Scartála)*.

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Márta 2002). *Guidelines on the information to be contained in Environmental Impact Statements.*

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Meán Fómhair 2003). *Advice Notes on Current Practice (in Preparation of Environmental Impact Statements).*

Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Treoir um Dhramhaíl) 2011 [I.R. Uimh. 126 de 2011].

Suíomh gréasáin Údarás Eitlíochta na hÉireann: www.iaa.ie.

Irish Balloon Flights www.balloon.ie.

Comhairle Contae na Mí. *Waste Management Plan for the North East Region 2005-2010.*

An tAcht um Bainistiú Dramhaíola 1996-2011.

Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Cead agus Clárú Saoráide) 2007 [I.R. Uimh. 821/2007].

Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Cead Bailiúcháin) 2007 [I.R. Uimh. 820/2007].

Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Cead agus Clárú Saoráide) 2008 [I.R. Uimh. 86/2008].

Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Cead Bailiúcháin) (Leasú) 2008 [I.R. Uimh. 87/2008].

CAIBIDIL 13 - SÓCMHAINNÍ ÁBHARTHA – TRÁCHT

Comhairle Chontae an Chabháin (2014). *Cavan County Development Plan 2014 – 2020.* Ar fáil ar: www.cavancoco.ie.

Comhairle Contae Mhuineacháin (2013). *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019.* Ar fáil ar: www.monaghan.ie.

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (Bealtaine 2014). *Traffic and Transport Assessment Guidelines (Treoirlínte ar Mheasúnú Tráichta agus Iompair) de chuid an Údaráis um Bóithre Náisiúnta.*

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta (Eanáir 2011). *Project Appraisal Guidelines (Treoirlínte maidir le Meastóireacht ar Thionscadal).*

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta, Design Manual for Roads and Bridges: TD 27 (Samhain 2011); Cross Sections and Headroom National Roads Authority Design Manual for Roads and Bridges TD 41-42 (Samhain 2011); Geometric Design of Major / Minor Priority junctions and Vehicular Access to National Roads (Dearadh Geoiméadrach ar Acomhail Bheaga / Mhóra Tosaíochta agus Rochtain Feithiclí ar Bhóithre Náisiúnta).

CAIBIDIL 14 - OIDHREACTH CHULTÚRTHA

Bradley (1999). *Excavations at Moynagh Lough*.

Bradley (1988). *The Medieval Towns of County Meath*.

Brady (2007). *A landscape survey of the Newgrange environs: earlier prehistoric settlement at Brú Na Bóinne*, Contae na Mí.

Brindley (1986). *Archaeological Inventory of County Monaghan*.

Clinton (1983). *An example of rock-art from County Meath*.

Cooney agus Brady (1998). *The Red Mountain Transect: a pilot fieldwalking study*.

Comhairle Contae Chorcaí (2006). *Guidance Notes for the Appraisal of Historic Gardens, Demesnes, Estates and their Settings*.

Plean Oidhreachta Chontae Mhuineacháin 2012-2017 (Dréacht).

County Monaghan Landscape Character Assessment (2008).

An Roinn Ealaíon, Oidhreachta, Gaeltachta agus Oileán (1999). *Framework and Principles for the Protection of the Archaeological Heritage*.

An Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta (DAHG) (Aibreán 2011). *Straitéis Náisiúnta Tírdhreacha na hÉireann – Páipéar ar Shaincheisteanna Straitéise do Chomhairliúchán*.

An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil (Aibreán 2009). *An Cód Cleachtais idir an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil agus Líonraí BSL*.

An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil (Aibreán 2009). *An Cód Cleachtais idir an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil agus EirGrid.*

An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil (2011). *Architectural Heritage Protection Guidelines for Planning Authorities (Treoirlínte um Chosaint Oidhreachta Ailtireachta d'Údaráis Phleanála).*

EirGrid (Aibreán 2013). *North-South 400 kV Interconnection Development Final Re-evaluation Report (Forbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV - Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh).* Ar fáil ar: <http://www.eirgridprojects.com>. San áireamh mar **Aguisín 1.2, Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS.

EirGrid (Iúil 2013). *North-South 400 kV Interconnection Development: Preferred Project Solution Report (Forbairt Idirnasctha Thuaidh-Theas 400 kV: Tuarascáil um Réiteach Tionscadail Roghnaithe) (PPSR).* Ar fáil ar: <http://www.eirgridprojects.com>. San áireamh mar **Aguisín 1.3, Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS.

An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) (Márta 2002). *Guidelines on the information to be contained in Environmental Impact Statements.* Ar fáil ar <http://www.epa.ie>.

Fitzgerald (2007). *Revolutionising Our Understanding of Prehistoric Basketry.*

ICOMOS Xi (2005). *A Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas.*

Institiúid na Seandálaithe Allamuigh (2008). *Setting Standards: A Review.*

Coimisiún Béaloideasa Éireann (1938). *IFC Survey of Schools.*

Joyce (1913). *Irish Names of Places.*

Lyne (2008). *Built according to plan: Two enigmatic Neolithic structures on the M3.*

MacManus (2005). *Preliminary Report of Excavations at Kilcorby Townland, County Cavan.*

Comhairle Chontae na Mí (2010). *Draft Tara Skryne Landscape Conservation Area 2010.*

Measúnú ar Shaintréithe an Tírdhreacha i gContae na Mí (2007).

McLaughtlin agus Walshe, (2008). *Interim Report on Archaeological Excavation of Cookstown Great 3, A029/021, E3139, Contae na Mí.*

McLoughlin (2008). *Interim Report on Archaeological Excavation of Cookstown Great 3, A029/021, E3139, Contae na Mí.*

Comhairle Contae Mhuineacháin (2013). *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019.* Ar fáil ar: www.monaghan.ie.

O'Donovan agus Wilde (1849), in “*The Boyne and the Blackwater*”.

O'Kelly et al. (1978). *PRIA Three passage graves at Newgrange, County Meath.*

Roe (1968). *Medieval fonts of Meath.*

Simms (1986). *War and Politics In Ireland 1649-1730.*

Stout (1997). *The Irish Ringfort, Baile Átha Cliath.*

Acht na hOidhreachta Ailtireachta (Fardal Náisiúnta) agus na Séadchomharthaí Stairiúla (Forálacha Ilghnéitheacha), 1999.

An Coinbhinsiún Eorpach um Chosaint na hOidhreachta Seandálaíochta (Coinbhinsiún Vaileite), 1997.

An Coinbhinsiún Eorpach um Chosaint na hAiltireachta Seandálaíochta (Coinbhinsiún Granada), 1997.

An Coinbhinsiún um Thírdhreach na hEorpa, 2000.

Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta agus na leasuithe éagsúla a rinneadh air, 1930 go 2004.

Reachtaíocht na Séadchomharthaí Náisiúnta 1930-1994.

An tAcht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú).

Coinbhinsiún Oidhreachta Domhanda UNESCO, 1972.

Waddell (2000), *Prehistoric Archaeology of Ireland.*
